

მიხეილ

ჯავახიშვილი

www.PDF.ChiaturaINFO.GE

კვაჭი

კვაჭანბირაძე

წიგნის ელექტრონული ვერსია მოამზადა
საიტმა: www.PDF.ChiaturaINFO.GE

კარი პირველი

ამბავი კვაჭის დაბადებისა

იმ წელს, პირველ აპრილს, სამტრედიაში უცნაური და იშვიათი დარი დადგა. დილიდანვე დედამიწას კუპრივით შავი ღრუბელი დააწვა. ხან თოვლი მოდიოდა, ხან ხოშკაკალა, ხან წვიმა, ზოგჯერ კიდევ გაზაფხულის მზე ანათებდა, ხოლო დროგამოშვებით ისეთი გრიგალი ამოვარდებოდა ხოლმე, რომ მთელი დაბა ჭრიჭინებდა და ზანზარებდა, ხან კი ისეთი მყუდროება და სიჩუმე ჩამოვარდებოდა, რომ ცაში ღრუბელს არავითარი მოძრაობა აღარ ეტყობოდა.

ასე არეულ-დარეულად დაიწყო სამტრედიაში პირველი აპრილი - დღე ცბიერი, ყალბი და მზაკვარი.

იმ დღეს დილიდანვე სილიბისტრო კვაჭანტირაძის სახლში, რომელიც ხონის გზის ნაპირას იდგა, დიდი ალიაქოთი და ფაციფუცი ტრიალებდა: სილიბისტროს მეუღლე პუპი პირველ შვილზე იწვა მელოგინედ. მთელი ოჯახი ფეხზე იდგა. მელოგინეს თავთ დასტრიალებდნენ მისი დედა ნოტიო, ბებია და მეზობელი დედაკაცები, ხოლო მისი ქმარი სილიბისტრო და მამა მისი ხუხუ ჩიჩია პირველ მემკვიდრეს გულის ფანცქალით ელოდებოდნენ მეორე ოთახში.

შუადღემ რომ მოატანა, თითქმის სულ დაბნელდა, დადამდა. მიყურებული დედამიწა უცებ შეინძრა და აზანზარდა. საშინელი გრიგალი ამოვარდა. ქვეყანა ჰგმინავდა, ჰკვნესოდა და სჭექდა. კვაჭანტირაძის ფიცრული აგრიხ-ჩაიგრიხა, აჭრიჭინდა, აიბურძგნა და აფრენას ლამობდა. მელოგინე ჰკიოდა, სხვები კი, თავზარდაცემულნი და დამფრთხალნი, უგზო-უკვლოდ დარბოდნენ.

უცებ ისე გაიელვა, რომ ყველანი რამდენიმე წამით დაბრმავდნენ, და იმავე წამს ცის ისეთი საზარელი ჭექა და პუპის ისეთი კვილი მოისმა, ხოლო დედამიწა ისე შეინძრა, რომ ზოგი შიშით გაშეშდა, ზოგმა ჩაიკეცა, ზოგი კი კარებს ეცა. ერთი წუთით სრული სიჩუმე ჩამოვარდა და შემდეგ იქვე კუთხეში ახალ დაბადებულის წრიპინი მოისმა:

- მე-ე... მე-ე... მე-ე...

და სილიბისტრო კვაჭანტირაძის პირველი ვაჟი პირველად ჩაუვარდა ფეხებში პირველ დედაკაცს - თავისსავე დედას, პუპის.

ატყდა სიხარულის ჟრიამული, ქოთი და ფუსფუსი. იმავე წუთს სრული თორმეტი საათი შესრულდა. გრიგალსაც ენა ჩაუვარდა და სინათლემაც სიბნელეს დასძლია. ბავშვის ხმაზე სილიბისტრო კვაჭანტირაძე და ხუხუ ჩიჩია მეორე ოთახიდან გამოცვივდნენ.

- ვაჟია! - მიახარა ბებიამ სილიბისტროს და ხუხუს.

- მადლობა უფალს! - სთქვა სილიბისტრომ.

- დიდება მამასა და ძესა და წმინდასა სულსა! - სასოებით დაუმატა ხუხუმ: - ამინ!

- ამინ! - განიმეორეს სხვებმაც და ყველამ პირჯვარი გადაიწერა.

- კვაჭი დამირქმევია! - საზეიმო კილოზე გამოაცხადა სილიბისტრომ და უმაღლე ყველანი დაეთანხმნენ.

ცოტა ხნის შემდეგ დუქნის ბიჭი ბარდლა ქვემო სართულიდან ამოვარდა და ამბავი მოიტანა, რომ მეხი ალვის ხეს დაეცა რომელიც კვაჭანტირაძის ბაღში იდგა, და შუაზე გახლიჩა, ხოლო გრიგალმა ჟონდიას დუქანი დაანგრია, რომელიც კვაჭანტირაძის „სასტუმროს“ დიდ მეტოქეობას უწევდა. სილიბისტრო ჟონდიას დანგრეულ დუქნის სანახავად გავარდა და გზაში ვერცხლის მანეთიანი იპოვნა.

ერთი საათის შემდეგ ღრუბელი გაიფანტა და კვლავ გაზაფხულის მშვენიერი დარი დადგა. მზემ თავზე საუცხოვო რამ სხივოსანი გვირგვინი დაიდგა. მთელი სამტრედია

გარეთ გამოსულიყო და გაცვებით ათვალეიერებდა იმ გვირგვინს, ჟონდიას ნადუქნარსა და კვაჭანტირაძის გაჩეხილ ალვის ხეს.

ასე დაიბადა კვაჭი კვაჭანტირაძე.

იმავე საღამოს ქალბატონმა ნოტიომ კვაჭიკოს ხელის გული ძლივს გაუხსნა, გაუსინჯა, ჯერ ჩაფიქრდა და მერმე მოსულიერებულ პუპის, თავმომწონე სილიბისტროს, დამშვიდებულ ხუხუს და ამპარტავან ბარდღას ასე უმკითხავა:

- ქარიშხალი და ჭექა-ქუხილი იმას ნიშნავს, რომე ახალგაზრდობაში კვაჭის მრავალი გაჭირვება და თავგადასავალი მოეღოს, მარა ღმერთი დიდია. მჯილი რომ ისე ჰქონდა მოჭერილი, რომე ძლივს გავუშალეთ, ეს იმის ნიშანია, რომე რაც კვაჭიკოს ხელში ჩაუვარდება, მისი წართმევა კაცს არ შოუძლია. მზემ რომ გვირგვინი დეიდგა თავზე, ეს იმას ნიშნავს, რომე შემდეგში კვაჭის - ვენაცვალე მას პაწია თათებში! - ბრწყინვალე და სახელოვანი მომავალი მოეღოს. ალვის ხეს რომ მეხი დაეცა და ჟონდიას დუქანიც რომ ეშმაკებმა წეიდეს, ეს იმას ნიშნავს, რომ თქვენი და კვაჭის მტრებს - ჯვარი აქოურობას! - მეხი დაეცემათ და ისე დოუსკდებათ გულები რავარც ალვის ხე გასკტა დგეს.

ყველას გული მოუღბა და მოეფხანა. მერე სილიბისტრომ სთქვა:

- ბოვშის ესეთი ტირილი ჯერეთ არ გამიგია. სულ „მე-მეს“ იმახის. ეტყობა, სხვას აფერს შეარჩენს და ამ ქვეყანას დეიჩემებს.

ყველამ გაიცინა.

- ვენაცვალე ჩემს კვაჭიკოს! - ჩაჩურჩულა ღიმილით პუპიმ და თავის გვერდით მიძინებულ კვაჭიკოს ალერსი დაუწყო.

რა იცოდნენ სილიბისტრომ, ან პუპიმ, ან ბარდღამ, თუნდ ხუხუმ და თუნდაც ნოტიომ, რომ მათს მკითხაობასა და ოცნებაში სიმართლის ნატამალი იყო ჩაქსოვილი, და რომ წრიპინა და მჩხავანა კვაჭიკო მომავალში მათ სავსებით გაუმართლებდა იმედებს და კიდევაც მრავალჯერ გადააჭარბებდა.

ამბავი კვაჭის მშობლებისა

ახლა გთხოვთ სილიბისტრო კვაჭანტირაძე და მისი ოჯახი გაიცნოთ.

პატივცემული ბატონი სილიბისტრო იმ ხანებში დაიბადა გურიაში, როცა ბატონ-ყმობა ისპობოდა. მისმა დედ-მამამ ანაპოდისტემ და ციუციამ პაწია სილიბისტრო გასაზრდელად ციუციას დას ქალბატონ ნოტიოს და მის ქმარს ხუხუ ჩიჩიას მიაბარეს. ხუხუმ და ნოტიომ პაწაწინა სილიბისტრო ხურჯინში ჩასვეს, ცხენს აჰკიდეს და დიდის ტანჯვა-წამებით გაიყვანეს სამეგრელოში, სოფელ ბანძაში, სადაც ხუხუ და ნოტიო ცხოვრობდნენ.

მეგრელებმა სილიბისტროს ქრისტიანული სახელი დაუწუნეს და ჭიპი დაარქვეს. რადგან მეორე ნათლობა უღვდლოდ მოხვდა და მეორე სახელიც არც ერთ წიგნში არ იყო ჩაწერილი, ამიტომ მის პატრონს ორივე სახელი შერჩა - სილიბისტროც და ჭიპიც. ათიოდე წელიწადი გავიდა. სილიბისტრო - ჭიპი დედ-მამის სანახავად ხან გურიაში გაჰყავდათ ხურჯინით ან გოდრით, ხან უკანვე მოჰყავდათ.

რუსეთ-ოსმალეთის ომი რომ დაიწყო, ანაპოდისტე ქართულ დრუჟინაში ჩაეწერა და ბათომის ასაღებად წავიდა, მაგრამ ციხისძირის ერთ-ერთი იერიშის დროს მოჰკლეს. ერთი წელიწადი ძლივს გავიდა, რომ ციუციაც მეორედ გათხოვდა და ქმარს ადესაში წაჰყვა.

ასე დაობლდა სილიბისტრო კვაჭანტირაძე. კიდევ კარგი, რომ მისმა დედიდამ ნოტიომ და ხუხუ ჩიჩიამ სილიბისტროს გაზრდა იკისრეს და იმის მერე მუჟა ქონებას დროზე უპატრონეს.

სილიბისტრო მარტო არ იყო ჩიჩიას ოჯახში. ხუხუს ერთი ძმა ჰყავდა სამტრედიიაში - ჯვებე ჩიჩია, რომელიც ადრე დაქვრივდა. ჯვებეს ჰყავდა ერთად ერთი ქალი - პუპი. ჯვებე მოუცლელი კაცი იყო, ამიტომ პუპიც ხუხუს და ნოტიოს ოჯახში იზრდებოდა. ამრიგად სილიბისტრო და პუპი და-ძმასავით შეეზარდნენ ერთმანეთს და ერთი-მეორე ბავშვობიდანვე შეიყვარეს.

სილიბისტრო რომ წამოიზარდა, მიწის მუშაობა ითაკილა და ბათომში წავიდა აზნაურობისა და ბედის საძებნელად. ხუხუ თავის ოჯახით ჯვებემ სამტრედიიაში დაიბარა. ჯვებე ავად იყო, ამიტომ, თავისი ქალიშვილის პუპის ბედი და პატარა დუქანი ხუხუს ჩააბარა, ხოლო სული ღმერთს დაულოცა.

ხუხუმ ამ დუქანს ვერ მოუარა, ამიტომ ბათომიდან სილიბისტრო დაიბარა და უთხრა:

- შვილო ჭიპი! საკუთარ პაწაწა ფაცხაში ცხოვრება სჯობია სხვის სასახლეში სამსახურს, საკუთარი ხმელა ჭადი - სხვის პურს. მარტო ქართულის წერა-კითხვით შორს ვერ წახვალ. ბათომში ათასი განათლებული ხალხი დეიარება, შენ გასაქანს არ მოგცემენ, ამიტომ გირჩევ საკუთარი ოჯახი გეიჩინო. ბედი კარზე გიცდის და ხელს ნუ ჰკრავ, თვარა ინანებ. პუპი დასაწუნი არაა. ლამაზი, წესიერი და ცოცხალი ქალია. ეს მომართული სახლი და ბაღიც ერთ რამედ ღირს. რაც მე და ნოტიოს გვაქვს, ესეც ხომ თქვენი იქნება რას იტყვი, შვილო ჭიპი?

რას იტყოდა ჭიპი კვაჭანტირაძე? კარზე მომდგარ ბედს ხელგამლილი გაეგება, პუპის თავის განთქმული გვარი აჩუქა და ამ რიგად სხვის მიერ შემზადებულ ბუდეში ჩასახლდა.

ამბავი ამორდიასგან აზნაურობის მიღებისა

სილიბისტროს ორსართულიანი მიგრებილ-მოგრებილი ფიცრული სახლი ხონის გზაზე იდგა. სახლს ნახევარი ქვევა მიწა ჰქონდა, რომელსაც ბაღს ეძახოდნენ. „ბაღში“ ათიოდე ხე იდგა - ბალი, პანტა და მაჟალო ვაშლი. იქვე ხუთიოდე კვალი მწვანელი იყო დათესილი: ბოლოკი, ქინძი, წიწმატი, ტარხუნა და ნიახური.

ქვემო სართულში „სასტუმრო“ იყო, სადაც ყოველთვის იშოვებოდა ხარჩო, სულუგუნი, კვერცხი, კუპატი, ხილი და მრავალნაირი ღვინო - კულაშური, სვირული და საჩინური ალადასტური.

ეზოში საქონელი და ფრინველიც ჰყავდათ: ათიოდე ქათამი, ბატი და იხვი, ორიოდე თხა, რამდენიმე გოჭი და ერთგული ძაღლი.

დუქნის უკანა ოთახში ოთხი ტახტი იდგა და ზედ ლოგინის მაგიერ ძონძები ეყარა. სახლი ძველი იყო და დანგრევას აპირებდა, სამაგიეროდ ხონის გზაზე იდგა და მუშტარი ხშირად ჰხვდებოდა.

ზემო სართულში სამი ოთახი ჰქონდათ - თითქმის ცალიერი, მაგრამ სუფთა და მხიარული. თანდათან სილიბისტრომ დანა-ჩანგალი, ჭურჭელი, მაგიდა, სკამები და ფარდებიც გაიჩინა.

ხუხუმ და ნოტიომ თავიანთი ხაბაკ-ხუბაკი ბანძაში გაჰყიდეს და საერთო ოჯახში თავიანთი წვლილიც შეიტანეს. ოთხივენი ხალხში გამოსულნი, ზრდილნი და თავაზიანნი იყვნენ, ამიტომ მალე გაიჩნეს მუშტარი, რომელსაც იმ „სასტუმროში“ წყალწყალა ღვინის, გამხმარ სულგუნისა და ბუზ-ნაჭამ კუპატის გარდა ყოველთვის უხვად უხვდებოდა მასპინძლების ფლიდი ღიმილი, ცხელ-ცხელი ჭორები, ზრდილობიანი სიტყვა-პასუხი, ათასი ბოდიში და მუდმივი დაპირება უკეთესი დახვედრისა შემდეგში.

სილიბისტრო და პუპი, რა თქმა უნდა, ყველა გამვლელ-გამომვლელს თავს არ უყადრებდნენ, მაგრამ თავად-აზნაურებს, ვაჭრებსა და საერთოდ სუფთა მუშტარს ისე არ გაატარებდნენ იმ გზაზე, რომ გამარჯვება მაინც არ ეთქვათ, არ მიეპატიჟათ, მათი ამბავი არ გამოეკითხათ და თავიანთიც არ ეთქვათ.

სილიბისტრო სადგურზე ან ბაზარშიც რომ ყოფილიყო, მაშინვე ალლოთი ან რაღაც მანქანებით გაიგებდა ასეთი მუშტრის მისვლას და უმაღლვე სახლში გაჩნდებოდა ხოლმე, თუნდაც იმისთვის, რომ სასურველი მუშტარი გაეცნო, გადმოეხირა ან ორიოდე ტკბილი სიტყვით მისი გული მოეგო და შემდეგში მაინც გამოეყენებინა. როცა ხონის გზაზე ეტლების მოძრაობის დრო გავიდოდა, სილიბისტრო სადგურზე და ბაზარში წავიდოდა და ათასნაირ წვრილმან საქმეს აკეთებდა. აქედანაც ყოველთვის ორიოდე გროში რჩებოდა, რომელსაც ისევ სასტუმროს და თავის ოჯახს აყრიდა. ერთიც და მეორეც თანდათან ივსებოდა, ფეხზე დგებოდა და ღონეში შედიოდა.

ასეთი იყო სილიბისტროს ცხოვრება და ოჯახი, როცა კვაჭი კვაჭანტირაძე დაიბადა. კვაჭი საოცარი სისწრაფით იზრდებოდა. სხვა ბავშვები დაახლოებით ერთის წლისა აიდგამენ ხოლმე ფეხსა და ენას, ხოლო კვაჭიკო ექვსი თვისაც ძლივს იქნებოდა რომ პირველად წაილულლულა:

- ბაბა... დედა... ბაბუა...

და ფეხიც იმავე ხანებში აიდგა.

ნოტიომ სამართლიანად სთქვა ამის გამო:

- დეიჯერეთ, ბოვში რომე ასთე ადრე გეიზრდება, ეს იმის ნიშანია, რომე სახელოვანი და დიდი კაცი გამოვა.

რა თქმა უნდა, ნოტიოს ისევ დაუჯერეს და კვაჭის მოვლა-პატრონობას მოუმატეს. კვაჭის დაბადების შემდეგ სილიბისტროც მეტ წილად სახლში ტრიალებდა და გროშის საქმეებს აღარ დასდევდა. ზედმეტ თუმანს რომ ხელში მოიგდებდა, აბრეშუმის პარკს ან კვერცხებს ჰყიდულობდა და ამაშიც კარგ ხეირს ჰხედავდა. მხოლოდ ერთი საზრუნავი, იდუმალი ფიქრი და ოცნების ჭია ჰქონდა სილიბისტროს თავსა და გულში. იგი მას ღრღნიდა, აწვალეზდა და აწამებდა: სილიბისტრო კვაჭანტირამე აზნაური არ იყო. არა, ბოდის ვიხდი: სილიბისტრო უძველესი და უნამდვილესი აზნაური იყო, ეს მთელმა ქვეყანამ იცოდა, მაგრამ აზნაურობა ჯერ დამტკიცებული არა ჰქონდა. ამ საქმის მოსაჭახრაკებლად სილიბისტრომ აუარებელი დრო და ფული დაჰხარჯა, მრავალჯერ იმგზავრა ოზურგეთსა და ქუთაისში, ვექილებიც აიყვანა, მაგრამ ვერაფერი ვერ მოაგვარა. დაპირებას და იმედს უხვად იძლეოდნენ, სამაგივროდ ფულს უხვად იღებდნენ, ხოლო სილიბისტროს წინანდებურად ეწერა პასპორტში სამარცხვინო და სათაკილო სიტყვა: „გ-ლ-ე-ხ-ი“. სილიბისტრო „მამიებელი“ იყო, „იჩუჩი“. ამის გამო ზოგნი მასხარობდნენ და სილიბისტროს ზურგს უკან დასცინოდნენ. ეს იცოდა სილიბისტრომ და გული ემღვრეოდა, მაგრამ მაინც ითმენდა, ეძებდა, ისევ დარბოდა და გამარჯვებას ელოდებოდა.

ბოლოს, ერთმა ღვთისნიერმა ადამიანმა მიასწავლა:

- აშორდია!

სილიბისტრო უმაღლე ზუგდიდში გაჩნდა. ბოლოს, ბევრი ღრეჭისა და ვაჭრობის შემდეგ, ძლივს მორიგდნენ.

კიდევ გავიდა რამდენიმე წელიწადი. ერთხელ სილიბისტროს ოჯახში დიდი ფაციფუცი და ალიაქოთი ატყდა. ყველანი დარბოდნენ და ჩურჩულებდნენ:

- აშორდია მოდის!.. აშორდია!..

სადამოზე უცხო ვინმე ადამიანი მოვიდა. კვაჭანტირამენი დიდი მოწიწებით და თავაზით დაუხვდნენ. შეიქმნა დიდი ლხენა, ზეიმი, სიხარული და აღტაცება.

აშორდიამ სილიბისტროს და იმის ოჯახს სანატრელი და სასიხარულო ამბავი მოუტანა. სანამ ღვინით არ შეხურდნენ, აშორდია მხოლოდ იღიმებოდა და სამახაროებლოს თხოულობდა, მერმე კი წამოდგა და სთქვა:

- ჩვენს კეთილშობილთა საერთო ოჯახს ერთი პატიოსანი ოჯახი კიდო მოემატა.

ყოველმა კაცმა იცის, რომე ჭიპი კვაჭანტირამის პაპა აზნაური იყო, მარა მას ბედმა უღალატა, საცხა ისთე მოხთა, რომე ეს პატიოსანი კაცი რაცხა წიგნში არ ჩაწერეს. აწი მე გავასწორე ისტორიის უსამართლობა და შენ და შენს ოჯახს, ჩემო სილიბისტრო, აზნაურობა დაგიმტკიცე. მოგილოცავ დიდებულ ოჯახურ დღესასწაულს და გისურვებ, რომე ღირსეულად ატარო მეფის წყალობა. ვსვამ აზნაურის სილიბისტრო კვაჭანტირამის სადღეგრძელოს. გოუმარჯოს ჩემს ახალ მოძმეს!

და სილიბისტროს ოჯახში შადრევანივით იფეთქა სასიხარულო ყიჟინამ და ჟრიამულმა. აშორდიამ სილიბისტროს ზეიმით გადასცა მეფის უგრძესი სიგელი, რომელსაც მეორე დღეს მთელი სამტრედია ჰკითხულობდა და შენატროდა.

იმ დღიდან სილიბისტრო კვაჭანტირამეს და კვაჭიკოს აზნაურობა დაუმტკიცდათ.

ვანშამზე ხუთი წლის კვაჭიკომ სილიბისტროს დარიგება შეასრულა: აშორდიას ხელზე აკოცა და უთხრა:

- ბიძია, მადლობელი ვალ.

აშორდიამ გაუღიმა, კვაჭიკოს შუბლზე აკოცა, მოუალერესა და უთხრა:

- ჩემო პატარავ! მე გზა გაგიკაფე, ბედნიერებისა და წარმატებისკენ. ყველა კარი გაგიღე და დანარჩენი შენ იცი. შენც ბედნიერი იყავი, შენი მშობლებიც და სამშობლოც გააბედნიერე და ასახელე. ვსვამ პაწია კვაჭიკოს სადღეგრძელოს, ვაშა! ისევ ატყდა ჟრიამული, სიმღერა და ლხენა.

მეორე დღეს, ამორდია რომ წასასვლელად ემზადებოდა, კვაჭიკომ ერთხელ კიდევ აკოცა ხელზე და უთხრა:

- ბიძია! მეფესთან ლომ იქნები, უთხალი, კვაჭიკო კვაჭანტილაძე ალ დეივიწყებს თქვა შენს სამსახულს და ლომ გევიზდები, შენც გადაგიხდი მადლობას.

ყველამ გაიცინა. ამორდიამ წააქეზა:

- აბა, შენი იმედით ვიქნები. არ კი დამატყუო, ბიჭიკო!

და წავიდა

იმ საღამოს ნოტიო ამბობდა:

- ვენაცვალე ჩემს კვაჭიკოს! ახლა წინ აფერი არ დოუდგება. ქვეყანას გადაატრიალებს და ჩვენც გაგვაბედნიერებს. იქნება ისეთი დროც მევიდეს, რომე კვაჭიკომ ამორდიას მართლა მადლობა გოდუხადოს და სამსახურშიც გაასწროს.

რა იცოდნენ მაშინ ნოტიომ ან პუპიმ, თუნდაც ამორდიამ, ან გაბლენძილმა სილიბისტრომ, რომ მომავალში პაწაწინა კვაჭიკო ამორდიას სახელს სრულიად დაჩრდილავდა, ქვეყანას მართლა ააფორიაქებდა და თავის გვარს ბრწყინვალე შარავანდედით შეამკობდა.

ძვირად დაუჯდა სილიბისტროს ამორდიას ხელით შეთხუპნული აზნაურობა. რაც ამორდიას დაახარჯა, ერთი იმდენიც სამტრედიელებსა და ხონელებს მოუხდათ, რომელნიც ერთი კვირის განმავლობაში ჯგუფ-ჯგუფად მოდიოდნენ სილიბისტროსთან და წრფელის გულით ულოცავდნენ მეფის წყალობას და კეთილშობილთა ოჯახში შესვლას.

ამბავი კვაჭის ყრმობისა

მას შემდეგ რაც სილიბისტრო კვაჭანტირაძემ აზნაურობა დაიმტკიცა, მის ხასიათსა და ოჯახსაც ელფერი გამოეცვალა. ყველანი გაიბღინდნენ, გაამპარტავდნენ და „გაკეთილშობილდნენ“. წინანდელ მეზობლებს ან აღარ ჰკადრულობდნენ, ან ისეთი მედიდურობით და მფარველობით იქცეოდნენ, თითქოს მათ შორის ძველი ხიდი ჩამტყდარიყო და ახალი კედელი აშენებულიყო.

სილიბისტრო ზოგჯერ ასე არიგებდა პატარა კვაჭიკოს:

- შვილო კვაჭი, აი ქვეყანა ასეა მომართული: ზოგი უმფროსია, ზოგი უნცროსი. ზოგი მდიდარია, ზოგი ღარიბი. ზოგი ძლიერია, ზოგიც გლახაკი. ზოგი თავადია ან აზნაური ზოგი კიდო ყაზახია, გლეხია. შენისთანა აზნაურიშვილმა ყველას თავი არ უნდა გოუყადროს, არ უნდა აჰყვეს. ყაზახი და გლახა შენ ვერაფერს მოგცემენ, პირიქით, გამოგრჩებიან რასმეს. აზნაურს და მდიდარს დოუმეგობრდი, დოუახლოვდი, ასამოვნე და ძმათ გოუხთი. მდიდარი და ძლიერი ყოველთვის გამოგადგება: ერთი წინ წაგაყენებს, მეორე გაჩუქებს რასმე. მესამე ხელს მოგიმართავს. ასეთა, ჩემო კვაჭიკო, მოწყობილი აი ქვეყანა, შენც უნდა მიჰყვე მას და გამოიყენო.

კვაჭიკო ჭკუამახვილი და გამგონი ბავში იყო, ამიტომ სილიბისტროს დარიგებას ადვილად ითვისებდა და მისდევდა.

ექვსიოდე წლისა ძლივს იქნებოდა, როცა ვაჭრობის საქმეში უკვე ენა აიდგა. როცა სილიბისტრო, ნოტიო ან ბარდლა გლეხებისაგან საქონელს ჰყიდულობდნენ, კვაჭიკოსაც უეჭველად უნდა ჩაერთო რამდენიმე სიტყვა:

- ალ ვალგა... ძვილია... დილას ოლ შაულათ გვამლიენ...

მუშტარს ღიმილით და თავაზიანად უხვდებოდა:

- გამალჯვება, ბიძიავ... კვაჭი მქვია... ექვსი წლისა გახლავალ... სილიბისტროს შვილი ვალ... ყოლიფელი გახლავთ: ხილი, კუპატი, სულუგუნი, ხალჩო, კვერცხი და ისეთი სვილის ღვინოც, რომე კახურს ზედაც არ შეხედავს.

და ბრძანების გადასაცემად მირბოდა, თან ჰყვიროდა:

- ჩქალა! მოალთვი ლაც კალგია! აალაგე! გაწმინდე! გალეცხე! აბა, დატლიალდი! სწავლა დიაკვანმა დააწყებინა. რვა წლისა რომ შესრულდა, ქუთაისში ჩაიყვანეს გიმნაზიაში მისაბარებლად. თან სილიბისტრო, პუპი, ხუხუ და ნოტიოც გაჰყვნენ. ასეთი დიდი, სუფთა, მდიდარი და ლამაზი ქალაქი რომ დაინახეს, გოცდნენ და გაიბზნენ. სილიბისტრომ რომ გოცება შეამჩნია, ყველანი ასე დაარიგა:

- ყური მიგდეთ, გეიგონეთ და დეიხსომეთ: ძალიანაც რომ გეიკვიროთ რამე, გაკვირვებას ნუ შეიმჩნევთ, თვარა გამოუცდელობას შეგატყობენ და დაგცინებენ ან ხრიკს მოგდებენ. თუ ლაპარაკი ჩამოვარდა სადმე, სთქვით, ტფილისშიაც ვყოფილვარ თქვა, ერთი წელიწადი მიცხოვრია თქვა, ყოლიფერი მინახავს თქვა, გამიგია და გამომიცთია თქვა.

კვაჭიკომ ეს დარიგებაც კარგად შეითვისა და იმავე დღეს პუპის შორეულ ნათესავთან, ბუდუ შოლიასთან, სადილის დროს, როცა ტფილისის შესახებ ჩამოვარდა სიტყვა, არხეინად და დინჯად ჩაურთო:

- არა უშავს რა, დიდი ქალაქია, მომწონს... დიახ, შარშან ორხელ გახლდით... მომწონს „გოლოვინსკი“, თეატრი, ვაგზალი... დუქნებიც კარგია...

არც გაწითლდა, არც ხმა აუკანკალდა, თან ისე გადაჰხედა ყველას თითქოს ეკითხებოდა: აბა, ვინ გაჰხედავს და დამიმტკიცებს, რომ ტყუილს ვამბობო.

ნამდვილად კი კვაჭიკო ქუთაისმაც კი გააკვირვა, გააბრუა და ცაში აიტაცა. მაგრამ რას

იფიქრებდა მაშინ პაწია კვაჭიკო, რომ მომავალში, როცა კვაჭი კვაჭანტირაძე თავადიშვილის ფსევდონიმით დაივლიდა პეტერბურგს, პარიზს, ვენას, ბერლინსა და ლონდონს, ქუთაისის გახსენებაზე მწარედ ჩაიცინებდა და იტყოდა:

- თურმე საქათმეში დავბადებულვარ და საღორეში გავზრდილვარ, ეხლა კი ნამდვილ სასახლეში გადმოვსხლებულვარ.

ერთი კვირის შემდეგ, როცა კვაჭიკო ქუთაისში დაბინავდა, სილიბისტრო თავის ოჯახით სამტრედიისში დაბრუნდა. კვაჭიკოს რომ ეთხოვებოდა, სილიბისტრომ ასე დაარიგა უკანასკნელად თავის ერთად-ერთი ნუგეში და იმედი:

- აბა, შვილო გეთხოვები! კარგა ხანს ვეღარ გნახავ. მივდივართ, მარა გული და სული აქანე გვრჩება. ჭკუით იყავი, სწავლას გული დოუდე, ბუდუს და მასწავლებლებს ყოლიფერი დოუჯერე. გაფუჭებულს და ყაზახ ბოვშებს ნუ აჰყვები. თუ ჭკვა იხმარე, ისეთი კაცი გახთები, რომე მთელ სამტრედიას, ხონს და ქუთაისსაც აალაპარიკებ, მტერს უნდა თვალი დოვუყენოთ და ნათესავი კი გავახართ. შენი იმედით მივდივართ, შვილო კვაჭიკო... აბა, შენ იცი...

და ცრემლი ძლივს დამალა

კვაჭიკომ უპასუხა:

- თქვენ არხეინად იყავით... კვაჭანტირაძის გვარს არ შევარცხვენ.

ყველამ გაიცინა. მერმე იტირეს, ერთმანეთი დაჰკოცნეს და წავიდნენ. კვაჭიკო კი ბუდუ შოლიას ოჯახში დარჩა ბალახვანის ქუჩაზე, სადაც შოლიას სამიკიტნო ჰქონდა, და ერთი კვირის შემდეგ გიმნაზიელის ახალ ფორმაში გამოწყობილი, გულმოდგინედ შეუდგა სწავლას.

ამბავი კვაჭის ხასიათისა

რამდენიმე წელიწადი გავიდა. კვაჭი დაჭაბუკდა, გაიზარდა, გაიშალა. მაღალი, ჩასხმული, ლამაზი და ტანადი ჭაბუკი იზრდებოდა. ნიჭით კვაჭი პირველთა შორის ითვლებოდა, შრომით - უკანასკნელი, ხოლო საერთოდ - საშუალო. გაკვეთილების დასწავლა და დაზეპირება მისთვის ტანჯვა იყო, მაგრამ მაინც ადვილად ეწეოდა სიბრძნის უღელს, რადგან დიდი მეხსიერება ჰქონდა და კლასში გაგონილს ადვილად ითვისებდა. ვერც წიგნის კითხვას უდებდა გულს. თუმცა გატაცებით კითხულობდა მოგზაურობას, ყოველგვარ თავგადასავალს, მსხვილფეხა და წვრილფეხა ავანტიურის აღწერას. ორჯერ-სამჯერ გადაიკითხა ჯერ მაინ-რიდი, კუპერი, გუსტავ ემარი, გორდონის მოგონებანი, ნატ პინკერტონი, შერლოკ ჰოლმსი და ათასგვარი დომხალი. სილიბისტროს დარიგება კვაჭის მაგრად ჩაეჭედა ტვინში. ის სულ იმის ცდაში იყო, რომ ძლიერთათვის და მასწავლებელისთვის ესამოვნებინა, მუდმივ მათს თვალწინ ეტრიალნა, თავი მოეწონებინა, შეეყვარებინა და მათგან წვრილ-წვრილი გამორჩენა და სარგებლობა ენახა. ამ მხრივ კვაჭი ბუნებამ უხვად დააჯილდოვა: მას საოცარი და იშვიათი ნიჭი ჰქონდა ადამიანის ხასიათის ცნობის, მასთან დაახლოვების, დამეგობრების, დამძობილებისა და მისი სრული ნდობისა და სიყვარულის მოპოვებისა. თუ კვაჭი გულში ჩაიდებდა ვინმესთან დაახლოვებას, იგი კაცი ან ქალი ორიოდე კვირაში კვაჭს სულითა და გულით ეყოლებოდა დატყვევებული.

კვაჭი ჭკუიანთან ჭკუიანი იყო, დინჯთან - დინჯი, ხუმარასთან - ხუმარა, დარდიანთან - დარდიანი, მხიარულთან - მხიარული. ძლიერთან - მორჩილი, პირმოთნე, ქლესა, თავაზიანი და მომდიმარე. მაგრამ თუ საჭირო იყო, მას შეეძლო უხეშთან და ჭირვეულთან - თავმდაბალი და მოქნილი ყოფილიყო, სუსტთან - კადნიერი, თავხედი, ჟინიანი. პირდაპირთან - ორგული, ფლიდი და ორპირი. ორგულთან - ათგული და ათპირი. მუხასთან - ლერწამი, ლერწამთან - მუხა. რკინასთან - ბამბა და ბამბასთან - რკინა.

სადაც პირდაპირი გზა დაკეტილი იყო და სხვა ვინმე უკან იხევდა, იქ კვაჭი ხუთიოდე მიხვეულ-მოხვეულ ბილიკს იპოვნოდა. უკარო და უფანჯრო ოთხ კედელშიც რომ ჩავარდნილიყო, ათიოდე ხვრელს აღმოაჩენდა და ცხრა-კლიტურ ციხეში ისე შეძვრებოდა და გამოძვრებოდა, როგორც ნემსი ბუმბულში.

კვაჭიმ ზედმიწევნით შეიგნო და შეითვისა გარდუვალი და უძლეველი ძალა ტკბილი სიტყვის, გულმოსალოკი ღიმილის, გამაბრუებელი ქებისა და ქლესობისა. მას იდუმალი რამ თილისმა ჰქონდა და ნდობის მოხვეშის, ადამიანის სულისა და გულის დაპყრობა დამორჩილებისა, ათთა და ასთა დაბმა-მოწველის, მათი გაკრეჭისა და გამოყენებისა.

როცა ვინმეს შეჰკრეჭდა და მოსწველიდა, მახლობელთა შორის სინდისის დასამშვიდებლად იტყოდა ხოლმე:

- ამ ქვეყნად ზოგი უნაგირით იბადება, ზოგი კი დეზებით და მათრახით. მე დეზი და მათრახი მირჩევნია, დეე სხვებმა უნაგირი ატარონ. ასე უთქვამს თურმე ვოლტერს.

ან:

- ამ ქვეყნად რომე ყველა გულმაგარი და უნდო იყოს და ყველას რომ ჯიბე მავთულის ძაფით ჰქონდეს პირმოკერილი, ჩემისთანა კაცი ან წყალში უნდა გადავარდეს, და ან მიწას უნდა ჰხნავდეს.

ან კიდევ:

- ძამიავ, დეიხსომე: ღმერთს ცხვარი მოსაწველად და საკრეჭად გოუჩენია.

კვაჭის ყნოსვა და ალლო ჯიშთან ძაღლსავით ჰქონდა გალესილი. იგი ცოცხალი ბარომეტრი იყო და გაავდრებას ან გამოდარებას ჯერ კიდევ მაშინ იგრძნობდა ხოლმე, როცა სხვები დარის გამოცვლას არც კი მოელოდნენ. ხოლო დარი ხშირად იცვლებოდა შოლიას დუქანსა და ოჯახში, გიმნაზიაში, ბულვარზე და საერთოდ ქუთაისის ცხოვრებაში. კვაჭი დარის გამოცვლას დროზე აუღებდა ალლოს და ახალ ტანისამოსსა და კანს უმაღვე გადიცვამდა, საბრძოლველ იარაღს შეიცვლიდა, თავის ძაღლებს შესაფერად გადააჯგუფებდა, ჩამავალ მზეს მიაფურთხებდა, ამომავალს მიესალმებოდა, დავრდომილს ჩასწიხლავდა და წამომდგარს თამამად ამოუდგებოდა გვერდით.

„ყველაფერს თავის ადგილი, დრო და ზომა აქვს“. ეს უბრალო ჭემმარიტებაც კვაჭის ზედმიწევნით ჰქონდა შეთვისებული და ამ იარაღსაც საოცარი ოსტატობით ჰხმარობდა. ლაპარაკის კილო, სიტყვების რაოდენობა და შერჩევა, მათი მოხმარება თავის დროზე და შესაფერ პირობებში, ყოველი ნაბიჯი და მიხვრა-მოხვრა - ყველაფერი გამოანგარიშებული, დათვლილი, აწონ-დაწონილი და გამოზომილი ჰქონდა: თავის დროზე ჩრდილში შესვლა და თავის გარიდება. თავის დროზე გამომზეურება და თავის გამოჩენა, თავის დროზე მოთმენა და მოლოდინი, დროზე მოქმედება დროზე ისევ უკან დახევა - ასეთი იყო მისი ჯადოსნური ნიჭი და ძალა. კვაჭის ბადალი არა ჰყავდა ფულის შოვნაში, მაგრამ ან იშვიათად, ან არავინ არ იცოდა ნამდვილი წყარო და ხერხი ამ ფულების შოვნისა. უკიდურეს შემთხვევაში კვაჭი სესხსაც მიმართავდა და ამ უძნელეს ქუთათურ საქმეშიც კვაჭს თავისებური ხერხი ჰქონდა - უბრალო და უებარი: ის მოულოდნელად, სხვათა შორის, გაკვრით და არხეინად ჩაურთავდა ხოლმე ბაასში: „სამი თუმანი მასესხეო“, და ამას ისეთ კილოზე იტყოდა და ისეთ დროს შეარჩევდა, რომ უარს არასოდეს არ მიიღებდა. ხუთი წუთის შემდეგ ფულის გამსესხებელი ნაწილი და თავში ხელს იცემდა, ფულნაშოვნი კვაჭი კი არხეინად უსტვენდა და მიალაჯებდა.

კვაჭის ერთი ჩვეულებაც სჭირდა, რომელიც კანონად და წესად ჰქონდა მიჩნეული: „ნურავის ნურასოდეს ნურაფერზე უარს ნუ ეტყვი, მაგრამ დანაპირევი მხოლოდ მაშინ შეუსრულე, თუ იგი იმავე დღეს ან ხვალ მაინც მოგიტანს სარგებლობას. ამიტომ იყო, რომ კვაჭიკოსგან უარი არავის არ გაუგია და გულკეთილი, თავაზიანი და ზრდილი ახალგაზრდა უხვად აბნეოდა, მარცხნივ და მარჯვნივ ათასნაირ დაპირებას. - მოგიკვდეს კვაჭი! ფული გინდა? რამდენი? ხუთი მანეთი? რატომ ერთი საათით ადრე არ მითხარი? მაინც გიმოვი, ახლავე გიმოვი.

გამძვრებ-გამომძვრებოდა და მიიმალებოდა, დაპირება კი ყოველთვის დაპირებად რჩებოდა. მაგრამ საკვირველი ის იყო, რომ მოტყუებულთ იმედის გაცრუება არა სწყინდათ, რადგან კვაჭი ისე თავაზიანად, ტკბილად და ხელმარჯვედ გამოძვრებოდა ყოველგვარ გაჭირვებიდან, რომ მისი კრედიტორები ნასიამოვნებიც კი რჩებოდნენ და შემდეგშიც ახალ-ახალ სამსახურს უწევდნენ.

კვაჭიმ თავის ტოლ-ამხანაგებში თავიდანვე დიდი გავლენა დაიმსახურა. კლასში რომ შევიდოდა ან ბულვარზე რომ გავიდოდა, მაშინვე მის გარშემო დიდი ჯგუფი შესდგებოდა ხოლმე. ნაცნობ-ამხანაგები ისე ეხვეოდნენ გარშემო, როგორც ბუზი თაფლს, კვაჭის ყველასთვის და ყოველთვის ჰქონდა დამზადებული შესაფერი სიტყვა, აზრი, ღიმილი, რჩევა და დარიგება. მრავალნაირი გაუგებრობის მოგვარება, წვრილმანი შეხლა-შემოხლის მოწესრიგება და მოსწავლე-მასწავლებელთა შორის შუამავლობა მისი ხელობა იყო. ყველანი ამბობდნენ:

- კვაჭს რომ შრომა უყვარდეს, დიდი მომავალი ექნებოდა.

- ისედაც დიდი კაცი გამოვა, დაიხსომეთ ჩემი სიტყვა! - დაუმატებდნენ ხოლმე სხვები.

ამბავი პირველ ოფლიან მანეთის შოვნისა

ბუდუ შოლიას სამიკიტნო ბალახვანის ქუჩაზე ჰქონდა, ხოლო ბინა - იმავე სახლის ეზოში. კვაჭიკო ამ სამიკიტნოში ხშირად დაძვრებოდა, ზოგჯერ დახლში და წვრილმანშიც შველოდა, ცალკე კაბინეტში იჭყიტებოდა, ყველაფერს ყურს უგდებდა, აკვირდებოდა, ითვისებდა და გამოცდილებას ილესავდა. ამიტომ მოხდა, რომ შოლიას სამიკიტნო კვაჭისთვის ცხოვრების ნამდვილ სკოლად გადაიქცა. მან ათიოდე წლისამ, იმდენი გაიგო აქ, იმდენი ნახა და შეითვის-შეისწავლა, რომ სხვას, ოცი წლის ჭაბუკსაც, არც ენახა და არც გამოეცადა.

ბუდუ შოლიას ახალგაზრდა ცოლი ჰყავდა, სახელად ცვირი, რომელიც კვაჭს საკუთარ შვილსავით ზრდიდა და უვლიდა, ქმარს კი ასე ამშვიდებდა:

- ბეჩა, რა გინდა ჩემგან! შენ ერთი შვილიც ვერ გამიიმასქნე და სხვისი შვილიც არ მიყვარდეს?

და სხვის ჭაბუკს ისე მიეკრა როგორც მისი ქმარი თავის ქონიან დახლს.

ცვირის იმდენად დაუჩლუნგდა მორიდების გრძნობა და ეს უცხო ბავშვი ისე შეითვისა და შეიზარდა, რომ ცამეტ-თოთხმეტი წლის კვაჭიკოს თვითონვე გაჰხდოდა და თვითონვე გააბანებდა ხოლმე. კვაჭის საკუთარი პაწაწინა ოთახი ჰქონდა. მისი ოთახი და საერთო დიდი ოთახი თხელი ფიცრულით იყო გადაღობილი, ამიტომ ორივე ოთახში ყოველი სიტყვა, ჭრაჭუნი და ფუსფუსიც კი ისმოდა.

ბუდუ შოლია თავის დახლს იშვიათად ჰშორდებოდა.

იმ საღამოს კვაჭი ბულვარიდან დაბრუნდა, ცოტაოდენი გადიკითხა და დაწვა.

ცვირიმ კვაჭიკოს ოთახში რაღაც მიაღაგ-მოაღაგა, მერმე ლამფა ჩაუქრო, სიბნელეში ტახტზე ჩამოუჯდა კვაჭის და ხუმრობა დაუწყო. ეს ხუმრობა ისე გათავდა, როგორც უნდა გათავებულყო: ცვირიმ კვაჭის ისეთი რამ ასწავლა, რაც კვაჭიმ წინადაც იცოდა, მაგრამ საკუთარ თავზე ნამდვილ დედაკაცთან ჯერ სავსებით ნაცად-ნაგრძნობი არა ჰქონდა.

ბუდუ შოლია ბებერი და სნეული იყო, ამიტომ ცვირიმ იმ ღამეს მეორე მუდმივი მამალი იშოვნა, ხოლო კვაჭიკომ - პირველი ნამდვილი დედალი იგემა. რას

იფიქრებდა მაშინ ცვირი, რომ თუ იგი კვაჭიკოსთვის პირველი დედალი

მასწავლებელი იყო, იმის მეზობლის ქალიშვილი უცხო ვინმე ვარია - კვაჭის ტოლი - უკვე რამდენიმე წლის წინად - კვაჭიკომ ნამდვილ ვარიად გაიხადა.

მეორე დღიდან ცვირიმ ალერსი და მზრუნველობა გააათკეცა, კვაჭიკოს ხელში ვერცხლის მანეთიანი ჩაუდო და ჩასჩურჩულა:

- გენაცვალე ამ ხელებში! იყიდე რამე, მარა სიტყვა არსად არ დასძრა, თვარა ორივენი დევილუპებით.

გაფრთხილება საჭირო არ იყო. კვაჭიკო ისედაც გაჩუმდებოდა ამ მანეთის შესახებ, თუმცა დანარჩენის გაჩუმებაზე არც კვაჭი და არც მისი ამხანაგები ნიძლავად ერთ შაურსაც არ დასდებდნენ.

ასე იშოვნა კვაჭი კვაჭანტირამემ ოფლითა და შრომით პირველი მანეთი.

ის მანეთი ტკბილი, ადვილი და მსუბუქი გამოდგა. რაკი კვაჭიმ გზა გაიკვლია და

ერთხელ იგემა ასე ადვილად ნაშოვნ მანეთიანი, მალე პირველს მეორეც მოჰყვა,

მეორეს - მესამე და მესამეს - მეათე. ცვირი მალე დარწმუნდა, რომ საკუთარი მამლის

გაზრდა და შენახვა ძალიან ძვირად უღირდა, მაგრამ გვიანლა იყო სინანული და

თითზე კბენანი. ცვირის ძილი გაუფრთხა და სულის სიმშვიდე დაეკარგა, რადგან

მისი მამალი დაუდევარი და გაუმადლარი გამოდგა: ჭამით ცვირის ნაკმაზსა სჭამდა

და იმავ დროს სხვა ეზოებშიაც დაეხეტებოდა და იქ სხვა დედლებსაც უწევდა მამლობას. ასე ჰფიქრობდა და ასე უსაყვედურებდა ცვირი კვაჭიკოს.

მაგრამ ცვირი ისევ სცდებოდა: სხვების საქათმეშიც ეყარა ვერცხლისა და ოქროს ნაკმაზი. ჯიბრი და ქიშპობა ძნელი იყო და მეტად ძვირადაც უჯდებოდა, ამიტომ ცვირიმ კვაჭის დასაკუთრებაზე მალე აიღო ხელი, ბედს შეურიგდა, სასიყვარულო რიგში ჩადგა და გაიფიქრა: ყვავს კაკალი გააგდებინე, ეგეც კარგიაო.

ან რა უნდა ექნა საწყალ ცვირის? ყველას თავის ჯერი და წილი ჰქონია. ნასუფრალი არც ისე დასაძრახისი ყოფილა, როგორც პირველად ეგონა ცვირის, ხოლო ამ ქვეყნად ლამაზ ვაჟკაცსა და დედაკაცსაც თურმე ისე ინაწილებენ ძლიერნი, როგორც სხვა ქონებას და ბედნიერებას. არც ერთის და არც მეორის სრულ დაჩემებას ნურც ნურავინ იფიქრებს და ნურც დაიქადნის.

სამიოდე წელიწადი კიდევ გავიდა. ცვირიმ რაღაც გეში აიღო შეშინდა და მეზობლის ვარინკა დროზე დაამორა კვაჭიკოს. ცვირი ორთა შორის გარდუვალ კედლად აიტუზა, ეჭვით აივსო და კვაჭის უფრო მაგრად ჩაეჭიდა, თუმცა წინანდებურად ისევ ნასუფრალით იკვებებოდა. მამლის შენახვაც თანდათან ძვირდებოდა, რადგან კვაჭიც იზრდებოდა და ფასს იღებდა, ამიტომ სხვებთან ჯიბრი და ქიშპობაც ძნელდებოდა. ერთხელ ცვირის კვაჭის მცირედი უსიამოვნება მოუვიდათ. კვაჭი აიმრიზა, აიღეწა და ასეთი ოფლით ნაშოვნი ფულის აღება ნაგვიანევად იუკადრისა და საყვარელს თავის ბასრი კლანჭები პირველად აგემინა.

ცვირიმ გაიცინა და უთხრა:

- დიდი სულელი ყოფილხარ, ჩემო კვაჭიკო, თუ ჰფიქრობ რომე ამ ფულს საჩუქრად გაძღვე. სწავლას გაათავებ, ფულს მიეგებ და დამიბრუნებ. ნუ ხარ ბაღანა, ეიღე.

კვაჭმა მოიფიქრა და უპასუხა:

- სარგებლით დაგიბრუნებ, თუ თანახმა ხარ...

- აჰა! უსარგებლოდ ფულს გავასესხებ?

ამაზე მორიდდნენ. ადამიანის გული ბნელია. ვინ იცის, გაახსენდა თუ არა სიბერემდის კვაჭი კვაჭანტირამეს, რომ მას ქალაქ ქუთაისში, ბალახვანის ქუჩაზე, ოდესღაც ცვირი შოლიას ვალი დაედო. ის კი მართალია, რომ ცვირი შოლიას კვაჭიკოზე დახარჯული ფული არასოდეს არ დაუთვლია, არც ჩაუწერია და არც ვალად ჩაუთვლია.

კვაჭი თავის ტოლ-ამხანაგებში არა მალავდა, რომ მას ქალების ბაზარში მრავალი მუშტარი ჰყავდა, მაგრამ ფასის შესახებ ლაპარაკს ერიდებოდა და მხოლოდ ზოგჯერ იტყოდა ხოლმე გაკვრით:

- ქალიზა ფულს მხოლოდ გიჟი ან მახინჯი ჰხარჯავს.

ან კიდევ: ნასწავლსა და ახალგაზრდა ქალიშვილებს მხოლოდ ტუტუცები და პოეტები დასდევენ. ეს ქვეყანა სავსეა გამოცთილ დედაკაცებით. ხიფათიც ნაკლებია, თავისუფლებაც შეგრჩება, არც ბევრი დრო დაგეხარჯება და არც ფული. პირიქით ზოგჯერ...

და ერთხელ, როცა სამი ბოთლი ყიფიანური გამოსცალა, ასე ბუნდოვნად და ირიბულად დაარიგა კვაჭიმ თავისი ამხანაგები:

- ჭკვა მოიკრიფეთ, ცხოვრებას დააკვირდით, ყოლიფერი ასწონ-დასწონეთ და გაზომეთ. არ მესმის, ქალმა რავა უნდა გამაგიჟოს და გამიტაცოს ისთე, რომე გონება დაკვარგო და ხუთმეტი წლის კაროჟნას შევწირო ჩემი თავისუფლება,

ახალგაზრდობა, მომავალი და სიცოცხლეც? ჩვენს დროში ათი წლის ბაღანამაც ქე იცის რომე ქალი წუთიერ სიამოვნებისთვისაა გაჩენილი. მიიღე მისგან რაიც მისაღები გაქვს და, თუ გინდა, მადლობა უთხარი და შენი გზით წადი. თუ თანასწორობაა -

ყოლიფერში თანასწორობა უნდა იყოს. რათ უნდა ვათრიო ზურგით ოცი და ორმოცი წელიწადი ვიღაც სონია, ვარია ანუ მარუსია? ორივემ ვისიამოვნეთ, მერე ორივენი ჩვენის გზით წავედით, მორჩა და გათავდა! მეტსაც მოგახსენებთ: ცხოვრება ბრძოლაა. რასაც წაჰგლეჯ - შენია, რაც არა - დაკარგულია. ზოგს დედაკაცს, გარდა იმისა, რაც ყველა ქალებს აქვთ, ზოგი რამ კიდევ მოეპოვება. ჭკვიანი კაცი დედაკაცს ძირიან-ფესვიანად ამოსწურავს და თვითონვე მოაჯდება მას ზურგზე. ვინაიდან, დამიჯერეთ, სხვის ზიდვას მე მირჩევნია, რომ სხვა ვინმემ მზიდოს. ასეა ეს ქვეყანა მომართული. ვისაც თვალი აქვს დეინახავს, ვისაც ყური აქვს, გეიგონებს ვისაც ტვინი აქვს, ამ ჭეშმარიტებას შეიგნებს და გამოიყენებს. ასე აზროვნებდა თვრამეტი წლის კვაჭუნი.

ამბავი კვაჭს გამოცდისა

კვაჭმა თანდათან მთელი ქუთაისი გაიცნო და შეისწავლა. ქუთაისმაც მალე შეამჩნია და გამოარჩია ლამაზი, ნიჭიერი, ჭკუიანი, მხიარული, ხერხიანი და ხელმარდი ჭაბუკი, რომელსაც ყველანი ჰპირდებოდნენ. თითქმის ყველა ოჯახის კარები ღია იყო კვაჭისთვის, რომელსაც ხელთ ჰქონდა თილისმა სამ დღეში გაშინაურების, ყველგან ნათესავების აღმოჩენის, ყველას შეყვარების, დამეგობრებისა და გამხიარულების.

ის ჯერ თავის ტოლ-ამხანაგებს აჰყვამდა და მალე ისე დასეირნობდა გოჭოურაში, სალორიაში, ჭომაში და საფიჩხიას სასაფლაოზე, როგორც საკუთარ ბაღში, სამტრედიაში რომ ჰქონდა, ხონის გზის ნაპირას. ნელ-ნელა დუქნებსაც შეეჩვია. ჯერ მიყრუებულ სამიკიტნოებში დადიოდა, სადაც გიმნაზიის ზედამხედველი ან პოლიციელი არ შეიჭყიტებოდნენ, მერმე უფროსმა ამხანაგებმაც ჩაირიეს და უკეთესი ადგილები აჩვენეს.

ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლისა რომ გახდა, ერთი საფეხურით კიდევ აიწია: ახალგაზრდა მოქეიფე თავად-აზნაურებმა კვაჭი თავიანთ წრეში მიიღეს და პირველად „ნოეს ვაზში“ გამოსცადეს.

კვაჭმა ამ გამოცდას ბრწყინვალედ გაუძლო და არც სმას, არც ცეკვა-თამაშსა და სიმღერაში დავარდა. იქიდან ლაითაძის დუქანში გადავიდნენ, ხონის გზაზე რომ იდგა, სადაც თამადამ და მასპინძელმა ნიშნად მონათვლისა და დამმობილებისა კვაჭს ერთი ხელადა ღვინო დაასხეს თავზე და შეუსვენებლივ სამბოთლიანი ჯიხვი დააღვეინეს.

იქ დილამდის იქეიფეს ჩვენებური ქართული ქეიფით: ხუთი ჩაფი ღვინო დაილია, უთვალავი სანოვაგე შეიჭამა, ორჯელ მეტი დაიღვარა და გაფუჭდა, მრავალი ჭურჭელი დაიმტვრა და ზეცა რევოლვერების ბათქა-ბუთქით დაიცხრილა. დილით შვიდი გაღებშილი მუქთახორა თხუთმეტი ეტლით დაბრუნდა ქალაქში, ხოლო საღამოზე და მეორე დღესაც ქეიფი და კვაჭის ნათლობა განაგრძეს - ჯერ „ლევი“ და „ბორჯომში“, მერმე სალორიაზე - გაბერილ და ჩასუქებულ ერემოსთან, რომელსაც კვაჭი იმავე საღამოს დაუმეგობრდა, რადგან მათ შორის მჭიდრო სულიერი და შორეული ხორციელი ნათესაობა აღმოჩნდა.

შუა ქეფში დუქანს ეტლით ვიღაც აფიცერი და მოხელე მოადგნენ და თან ორი ქალიც მოიყვანეს. ერთი ქალი კვაჭის მახლობელი გამოდგა. ერთმანეთს თვალი ჩაუკრეს, გაუცინეს და ორიოდ სიტყვა გასცვალეს. აფიცერმა იწყინა. კვაჭის თავადი დადიანი წაესარჩლა. შეჰყვნენ, შეკამათდნენ და მიიწ-მოიწიეს. კვაჭი სადღაც გაჰქრა. იძრეს ხანჯლები და რევოლვერები. ატყდა წივილ-კივილი და ალიაქოთი. დუქნისა და მედუქნის პატიოსან სახელს ხიფათი მეოლოდა, ამიტომ ერემომ „შესაფერი ზომები“ მიიღო და თავის სახელი დაიცვა, რასაც შედეგად ის მოჰყვა, რომ აფიცერს იარაღი აჰყარეს, ხოლო მოხელს ორი კბილი დააკლდა. კვაჭი მხოლოდ მაშინ გამოჩნდა, როცა ყველაფერი გათავდა, მანამდე კი ახალგაზრდა ვაჟი „ერთ პაწია საქმეზე“ ბუჩქებში იყო შემძვრალი. მოსწავლე იყო და აპატიეს. ყველამ პირობა დასდეს, თუ საქმე გამოამკარავდა, კვაჭი არ გამოვაჩინოთ, რადგან გიმნაზიელ კვაჭს მეტი ხიფათი მოეღისო.

საქმე მაინც გამოამკარავდა და მითქმა-მოთქმა, გამოკითხვა, გამოძიება და კალმების წრიპინი ატყდა. არც კვაჭის ამბავი დაიმაღლა მტრებმა უხელთეს და ჭორიც მოუგონეს: ვითომ კვაჭი ქალაქის თამაშის მომწყობი ყოფილიყო, ვითომ ჩაწყობილი ქალაქდით დიდი ფული მოეგოს, ვითომ სერიოზუა ლონდუასთვის ფულიც

დაეცინცლოს, ვითომ რაღაც ყალბი საბუთებიც შეედგინოს და მოჭორილი შურიან ამხანაგებს მიერ კიდევ რამდენიმე ზღაპარი და ცილისწამებაც მიაკერეს.

კვაჭის ბედი ბეწვზე ეკიდა. მაგრამ ბოქაულიც, გამომძიებელიც და დირექტორიც მოსტყუვდნენ. კვაჭს ისეთი იდუმალი მფარველები აღმოუჩნდა, რომ ყველამ უკან დაიხია, ერთი მხრით წარჩინებული დედაკაცები ფუსფუსებდნენ, მეორე მხრით - გავლენიანი საზოგადო მოღვაწენი, ხოლო ცვირიმ წელზე ფეხი დაიდგა და ერთბაშად მეტად დიდი სესხი მისცა კვაჭს.

ბოლოს, რა თქმა უნდა, კვაჭმა გაიმარჯვა. რით და როგორ გადაუხადა კვაჭი კვაჭანტირამემ მადლობა თავის მფარველ დედაკაცებს - არავინ არ იცის, რაც შეეხება საზოგადო მოღვაწეებს, ამის შესახებ ორიოდ ცნობა მოიპოვება და გთხოვთ მოისმინოთ.

ამბავი პირველი ნაბიჯისა

უკანასკნელ ხანებში ქუთაისს რაღაც ცეცხლი ეკიდებოდა, რომელიც თანდათან ძლიერდებოდა. ხალხი შფოთავდა, ჟინიანობდა, კვაჭის ამხანაგები იკრიბებოდნენ, მსჯელობდნენ, ჯგუფებს ადგენდნენ და საომრად ემზადებოდნენ. ბევრი სცდილობდა კვაჭიც ჩაეთრია, მაგრამ მას კარგად ახსოვდა სილიბისტროს სიტყვები, რომელმაც იმ წელს კვაჭი ასე დაარიგა:

- შვილო კვაჭი! ალბათ შენც იცი, რომე ქვეყანა გედირია და გაგიჟდა. უნდა მოსპონ თავად აზნოურობა, დაანგრინ მეფის ტახტი და მთავრობა. ლაპარაკობენ: მემამულეს მიწები უნდა ჩამოვართვათო, მდიდარი და ღარიბი გავათანასწოროთ, ძმობა-ერთობა დავამყაროთ, თავისუფლება მოვიპოვოთ. შვილო, ჭკვით იყავი! არ დაკარგო აზნოურობა და ქონება, რომელიც დიდი შრომით და ტანჯვით მაქვს შეძენილი. გახსოვდეს, მეფეს და მთავრობას მაგენი ვერ მოერევიან. ნახევარი ციხეში დაღპება, ნახევარი ციხეში გეიყინება. თუ ჭკვა გაქვს და დედ-მამა გიყვარს, ფიცი უნდა მომცე, რომ არაფერში ჩაერევი და აზნოურობას არ შეარცხვენ.

კვაჭმა ფიცი მისცა და სიტყვას დიდხანს ინახავდა და მტკიცედ. მაგრამ მდგომარეობა შეიქმს შეგნებასო. კვაჭმა არ იცოდა, საბოლოო გამარჯვება ვის შერჩებოდა, იმას კი ნათლად და ცხადად ჰხედავდა, რომ ძალთა განწყობილება დღითი-დღე იცვლებოდა: მთავრობა და გიმნაზიის ადმინისტრაცია უკან-უკან იხევდნენ და სუსტდებოდნენ, ხოლო ხალხი წინ მიიწევდა და ძლიერდებოდა, კვაჭი მაინც რყევამი იყო. ქანაობდა, ჯამბაზივით იგრძობდა, ორივეს ეპოტინებოდა და არც მწვადს სწვამდა, არც შამფურს.

ვინ იცის როგორ გათავდებოდა ასეთი ჯამბაზობა, რომ ერემოს დუქანში მომხდარი ამბავი არ მომხდარიყო და იმავე დროს კვაჭის იდუმალ მტრებს საზიზღარი ჭორები და ზღაპრები არ მოეჩმანათ. დაყოვნება შეუძლებელი იყო. კვაჭმა შესაფერი ნაბიჯები გადასდგა. რამდენჯერმე საიდუმლო კრებას დაესწრო და თავის ორატორობის უნარი სცადა.

აქაც კვაჭიმ დიდი ნიჭი გამოიჩინა. მას ცეცხლი, პათოსი, რიხი უნარი მსმენელისა და თავის-თავის გატაცებისა და აღზუნების ცხადი ნიჭი აღმოაჩნდა.

საქმე ადვილად და მალე გაკეთდა. ერთ კვირაში კვაჭმა მთელი ქუთაისი აალაპარაკა. მაგრამ ასეთი ახმაურება კვაჭს არც ძალიან მოეწონა. მან უნებურად გადააჭარბა და ყელამდის შესტოპა. ეს ძალიან სახიფათო იყო, ამიტომ მან ორიოდ შესაფერი ნაბიჯი გადმოსდგა უკანვე, და როცა ატეხილი საქმე მოასპობინა და მტრებს პირში ბურთი ჩასჩარა, კვაჭმა სრული სწორწონობა მოიპოვა: ის წელამდის ერთ ბანაკში იდგა, წელ-ზევით კი მეორეში ჩაეფლო.

კვაჭი კვაჭანტირაძემ მაშინ ისწავლა სიბრძნე ბებერ თუთიყუშისა, რომელიც ხარიხაზე იჯდა, მარცხნივ და მარჯვნივ ქანაობდა და თილისმურ ფორმულად იმეორებდა:

„არც მარჯვნივ, არც მარცხნივ... არც აქეთ, არც იქით... შენც მინდიხარ, ისიც მიყვარს“...

კვაჭის ჩარევას პოლიტიკაში კიდევ ერთი მოულოდნელი შედეგი მოჰყვა: ცნობილმა პატივცემულმა კოლია არევამემ ერთხელ ჰკითხა მას:

- კაროპულოს ოჯახს იცნობ?
- ძალიან კარგად ვიცნობ.
- შენ და კაროპულოს ვაჟი კიპრიანე მგონი მეგობრები ხართ არა?
- კარგი მეგობრები ვართ,

ამის შემდეგ კვაჭი და არევაძე რამდენჯერმე საიუდუმლოდ შეჰხვდნენ ერთმანეთს და წაიხურჩულეს. იმ დღიდან კვაჭმა კაროპულოს ოჯახში სიარულს მოუხშირა. კაროპულო ბერძენი იყო, შავი ქვის მრეწველი. ნახევარზე მეტს ჭიათურაში სცხოვრობდა, ხოლო მისი ოჯახი ქუთაისში ბინადრობდა, რადგან შვილებს გიმნაზიაში ზრდიდა. მისი უფროსი ვაჟი კიპრიანე კლასში კვაჭის გვერდით იჯდა. აქედან დაიწყო მათი მეგობრობა.

კვაჭი და კიპრიანე ხშირად დადიოდნენ ბულვარზე, თეატრში, საფიჩხიაზე, სალორიაზე, ჭომაში და სხვა სასეირნოსა და გასართობ ალაგებში. უკანასკნელ ხანებში კვაჭი სცდილობდა კიპრიანე ჩაეთრია ქალაქის თამაშსა, ქალებთან სიარულსა და ქეიფში, მაგრამ ვერ მოახერხა, რადგან კიპრიანე თავის მამის შვილი იყო: თავდაჭერილი და მშიშარა.

წინა დღეს არევაძემ და კვაჭმა ერთად ივახშმეს. ორივენი აღელვებული და აფიცებული იყვნენ და ხანგრძლივი ჩუმი ბაასი ასე გაათავეს:

- მამ ყველაფერი გათავებულია? - ჰკითხა კვაჭმა.

- გათავებულია. მეხუთედი შენია.

- კეთილი და პატიოსანი, თუმცა მეტი მერგება, მარა რადგან საქვეყნო საქმეა, თანახმა ვარ.

- გეგმა ხომ კარგად გეიგე? ხომ აფერი აგერევა?

- არხეინად იყავით. სწორედ ათ საათზე იქ ვიქნებით ყოლიფერი მზად არის

- მამ მშვიდობით!

- გამარჯვებით!

მეორე დღეს კვირა იყო. კვაჭი, კიპრიანე, სონია ხვიძია და მარუსია ჩალიძე წინა დღეს შეთანხმდნენ, რომ კვირა დღეს სალორიას ტყეში პიკნიკს გამართავდნენ. სწორედ ათ საათზე ოთხივენი ერთად უნდა წასულიყვნენ ეტლით. კიპრიანე სონია ხვიძიასგან ცეცხლმოკიდებული იყო, ამიტომ იგი მოუთმენლად ელოდებოდა გათენებას.

ასეთი იყო მორიგება, მაგრამ მეორე დღეს კვაჭმა კიპრიანეს უთხრა:

- წუხელი სხვებიც შემოგვიერთდნენ. ყველანი წავიდნენ. მე და შენ ერთად მივდივართ. დანარჩენები იქ დაგვიხვდებიან. აბა, წავიდეთ.

ორივენი ეტლში ჩასხდნენ და წავიდნენ. ერემოს დუქანთან ეტლი გაისტუმრეს და გზა ფეხით განაგრძეს. კვაჭი მეგობარს ეუბნებოდა:

- აქეთ წავიდეთ... იქ დაგვიხვდებიან... აი აქ იქნებიან... ეხლა მარცხნივ... მარჯვნივ... აჰა, მივედით... ათი ნაბიჯიღა დარჩა!!!

მიდიოდნენ და ეძებდნენ. უცებ ტყეში ოთხ უნცობს წააწყდნენ. ოთხივენი უცებ კვაჭსა და კიპრიანეს შემოეხვივნენ და ოთხივეს ხელში რევოლვერებმა გაიელვა.

- ხმა, კრინტი! ხელი არ გაანძრიოთ, თვარა გაგათავეთ! მოგვეყვით!

კვაჭმა ბურქებისაკენ ისკუპა, მაგრამ მაშინვე კისერში რკინის ხელი დასწვდა. ასეც და ჭიდილი, ბლარძუნი და ბრძოლა ორთა შორის. კვაჭი გაუსხლტა ავაზაკს და ბურქებში შეერია. დიდხანს ირბინეს, თან ერთმანეთს უცინოდნენ და ჩურჩულდნენ:

- კაია, გეყოფა, თვარა თლათ დამახიე ტანისამოსი...

- აფერი უშავს, კიდო, ცოტა კიდო ვირბინოთ.

ბოლოს ერთმანეთი დაჰკარგეს.

კვაჭს ტყეში გზა აერია. დიდხანს იხეტიალა და ორი საათის შემდეგ გაკაწრული, დაბლენძილი და უქუდო, ერემოს დუქანს მიადგა. სწორედ იმავე ხანებში გამოჩნდნენ სონია, მარუსია და სხვებიც. ერთმანეთს გამოჰკითხეს და გამოარკვიეს,

რომ კვაჭს კარგად ვერ გაეგო შესახვედრი ადგილი და კიპრიანე სხვა ბილიკით წაიყვანა.

შეიქმნა ჩოჩქოლი, სირბილი და დაკარგულ კიპრიანეს ძებნა.

რამდენიმე დღე გავიდა. კაროპულოს ოჯახში წივილ-კივილი, ტირილი და გლოვა ისმოდა. კვაჭი თმას იგლეჯდა, თავში ხელს იცემდა, სწუხდა, „ჭრილობას“ ირჩენდა და კაროპულოს ოჯახს თავთ დასტრიალებდა.

ბოლოს მოხუცმა კაროპულომ ორ-სიტყვიანი რადიო-დეპეშა მიიღო:

- ოცი ათასი!

იმანაც ორი სიტყვით უპასუხა:

- ხუთი ათასი.

- თხუთმეტი!

- ათი!

- თანახმა ვართ, გათავებულა!

მორიგდნენ და გაათავეს:

კიპრიანე კაროპულო ქუთაისის ქუჩებში აღარავის უნახავს.

ერთი თვის შემდეგ კაროპულოს მალაროები საროპულოს ხელში გადავიდა, ხოლო კაროპულო თავის ოჯახით გემზე ავიდა და სტამბოლისკენ გაცურდა.

მხოლოდ გემზე ამოიღეს ხმა კიპრიანემ და მისმა დედ-მამამ.

კვაჭი კვაჭანტირაძემ ბინა გამოიცვალა, ეტლი დაიჭირავა თვიურად, ჩოხა-ახალუხი იყიდა, იარაღში ჩაჯდა, დედ-მამა გაახარა და მტერს თვალი დაუყენა.

ნეტა დაიჯერა ოდესმე კვაჭი კვაჭანტირაძემ, ვითომ მას და მის ამხანაგებს იმ

ზაფხულს საღორიას ტყეში მართლა „საქვეყნო“ საქმე გააიმასქნებინოს? ვინ იცის. ის კი ცხადია, რომ „თელ ქვეყანას“ სჯეროდა. კვაჭს კი ამაზე მეტი არა უნდოდა რა, ასე იშოვნა კვაჭუნამ თანხაც და დიდებაც.

ამბავი გიმნაზიის გათავებისა და ქვრივის გადარჩენისა

კვაჭს რომ ჯიბეში ფული გაუჩნდა, ცხოვრების კიბეზე უცებ ათიოდე საფეხურით ახტა. თავში ახალი ემმაკები ჩაუსხდნენ, გულში ცეცხლი უარესად გაუჩაღდა და აუპრიალდა, მეგობარ-ნათესავები გაუმრავლდა, ცხოვრება და ეს ქვეყანაც უფრო გაეშალა, გაეფურჩქნა, გაუტკბა და გაუამდა. კვაჭმა თავისი ახალი ცხოვრება იმით დაიწყო, რომ, ცვირისთვის ერთს უბედურ დღეს, თავისი ბარგიბარხანა ილიაში ამოიდო, ტფილისის ქუჩაზე გადასახლდა და ვინმე რუს დედაკაცის ვოლკოვის ბინაში შეძვრა. გაფრენილ მამალს ცვირი ტირილით დაედევნა, მაგრამ კვაჭმა შესაფერი გამძლეობა და ხასიათის სიმტკიცე გამოიჩინა და პირველ საყვარელს მშვიდად და დინჯად უთხრა:

- ყური მიგდე, ჩემო ცვირიკო, ყოლიფერს თავის დასაწყისი და დასასრული აქვს. არ უნდა ახირდე და ატირდე, თვარა ბუდუ გეიგებს, ქვეყანაც შეიტყობს და ორივეს თავი მოგვეჭრება. მე რა მიშავს, გამოუცთელი ახალგაზრდა ვარ, შენ შენს თავზე იფიქრე. ოცდათხუთმეტი წლის დედაკაცი ხარ, ოჯახის პატრონი, გამოცთილი და დამჯდარი. სიკვდილამდე არ დაგივიწყებ სიკეთეს და სიყვარულს. ყოლიფერს მალე ერთი-ათად გადაგიხთი. გულისყურს ნუ აპყვები, ჭკუა მოიხმარე და ორივე კმაყოფილი დავრჩებით. არხეინად იყავი, ოთახი არ დაგიცალიერდება. ბესო შიქიას ხომ იცნობ? კარგი ყმაწვილია, ხომ? ხვალვე გადმოვა იმ ოთახში. ალბათ ადვილად მორიდდებით. მაშ ასეთე: ჭკვა და სიდინჯე მეთქი. მოკითხვა ბუდუს. მშვიდობით, ჩემო ცვირი!

და გული აუჩუყდა და ორიოდე ცრემლიც კი ჩამოაგდო. ცვირმა გულიანად გამოიტირა თავისი სიყვარული, მართლა უკუაგდო გულის ყური, აპყვა კვაჭის რჩევას და არც ინანა. ორი დღის შემდეგ მან ბესო შიქიასაც „ასესხა“ სამი მანეთი და უთხრა:

- როცა გექნება, დამიბრუნე. რაიო? სარგებლითო? რა თქმა უნდა! აპა უსარგებლოდ. ფულს გავასესხებ? იყიდე; ჩემო ბესიკო, რაიც გინდა. ნუ მომერიდები, ბევრი არა მაქვს, ცოტას კი მუდამ მოგიხერხებ. არც ბესო შიქიასთვის იყო საჭირო გაფრთხილება, რადგან „მორიდება“ მას კვაჭზე უფრო ნაკლებად ეხერხებოდა.

ასე დამშვიდდა და ასე მალე ინუგეშა თავი ცვირი შოლიამ.

კვაჭმა მშვენიერი ოთახი დაიქირავა - დიდი, ნათელი და ლბილი ავეჯით მორთული. ვოლკოვის ქვრივს - მოხუცებულს, მშვიდს, უწყინარსა და გულდია ქალს - კვაჭი მალე მოეწონა. გამოშტერებული, ყერყეტა და მორწმუნე მოხუცი თითქმის ყრუ იყო და ამ ქვეყნისა ბევრი აღარაფერი ესმოდა, თითქმის ბრმა იყო და ძლივს ჰხედავდა. ერთმანეთს ხელს არ უშლიდნენ, თავაზიანად ექცეოდნენ, ტკბილად უღიმოდნენ და დედა-შვილურად სცხოვრობდნენ.

მალე მოვიდა მერვე კლასელთა განკითხვის თვეც - დადგა მაისი. იმ წელს კვაჭი გიმნაზიას ათავებდა. დატრიალდნენ კვაჭი და მისი მეგობრები. ეს იმ წელს მოხდა, როცა მოსწავლენი მასწავლებლებს კისერზე ასხდნენ და, საითაც მოინდომებდნენ, იქით გაირეკავდნენ. გამოცდის საქმე ყველასთან ადვილად მოარიგეს. რადგან ამ წელს უფრო მასწავლებლები იჭერდნენ გამოცდას მოსწავლეთა წინაშე, ამიტომ მასწავლებლები ისე ლბილი ქედ-მოხრილი და მორჩილი იყვნენ, ვითარცა საჭურისი მრისხანე ხონთქარის წინაშე, მხოლოდ ბერძნული ენის მასწავლებელი სირიადისი

ახირდა და გაკერპდა. მას არც ძალთა ურთიერთობაში მომხდარი ცვლილება სწამდა, არც „გაზაფხული“ და არც კომიტეტები. ბევრი იფიქრეს, ბოლოს კვაჭმა სთქვა:

- სამი დღე მაცალეთ.

მესამე დღეს დილით სირიადის წერილი მიუვიდა. იმ წერილის კუთხეში თავის-ქალა, კუბო, ხანჯალი და დამბაჩა იყო გამოხატული. ეწერა:

„მერვე კლასის არც ერთი მოწაფე არ უნდა ჩაიჭრას. თუ თანახმა ხართ, დღეს საღამოს რვა საათზე ბულვარზე დაგვენახეთ. თუ არ გამოჩნდით, აიბარგეთ და სამ დღეში ქუთაისს გამოეთხოვეთ, წინააღმდეგ შემთხვევაში გირჩევთ ეხლავე დაიმზადოთ კუბო.

ანარქისტ-სინდიკალისტ-სოციალისტების მთავარი კომიტეტი“

კვაჭმა მთელი საათი იარა ბულვარზე, მაგრამ სირიადისი არ გამოჩნდა. სამაგივროდ შიქია, ჭიპუნტირამე და ჩიკინჯილამე მოვიდნენ.

- ამბავი?

მოკლედ მოსჭრეს:

- ვბრიგეთ. თვალი ვადევნეთ. პოლიციაში მიდიოდა საჩივრულად. იქამდე ვურტყით, სანამ არ დაიყვინა: „არავინ არ ჩაიჭრება, არავინო!“! შევთანხმდით და მოვრიგდით.

სირიადისმა პირობა შეასრულა და გამოცდაზე მართლა არავინ არ ჩაუჭრია.

ასე გაათავეს გიმნაზია და ასე მიიღეს დიპლომები კვაჭი კვაჭანტირამემ და მისმა მეგობრებმა.

სააღდგომოდ კვაჭი სამტრედიისში წავიდა. ყველანი ალაპარაკა, დედ-მამა, ნათესავები და მოყვარე გაახარა, მტერს თვალი დაუყენა, იქაური ქალები ააცქმუტა, ვაჟები დაალონა, ქმრები დააეჭვიანა, მერმე ისევ ქუთაისში დაბრუნდა და თან წამოიღო სილიბისტროს ასეთი დარიგება და გაფრთხილება:

- შვილო კვაჭი! ქვეყანა ეირია. მტერი ბევრი გამიჩთა. მეც ვბერდები. თუ საჭირო გახთა, ყოლიფერს გავყიდი, მათხოვრობას დევიწყებ და გოუნათლებელს კი არ დაგტოვებ. ახლა უდიპლომო კაცი თუნდ არ ყოფილა. აზნოურობა ქე გიმოვე.

გიმნაზიაც გაგათავებთ, ორიოდ გროშს კიდო მოგაწვდი, მარა შენც უნდა ხელი გაანძრიო. აგერ ჩოლიამ და ღვიჩიამ ისთე გაათავეს რუსეთში რაცხა უნივერსიტეტი, რომე შინიდან ორი ფარაც არ მოუღიათ. რას იტყვი, შვილო კვაჭი?

კვაჭმა პასუხად ხელში ასმანეთიანი ჩაუღო და წამოვიდა. სილიბისტროს ოჯახში დიდი გაკვირვება, სიხარული, ლხინი გაბლენდა და თავის-ქება ასტყდა: ცხრამეტი წლის კვაჭი რუსეთში თავის ხარჯით მიდიოდა და დედ-მამასაც ეხმარებოდა.

შვილიც ასეთი უნდა, მამა!

იმ ხნიდან კვაჭი ჩაფიქრებული დადიოდა, ცხვირს დაგეშილ ძაღლივით ათამაშებდა, ჰაერს ჰსუნავდა და რაღაც ცნობებს აგროვებდა, ვოლკოვის ქვრივს დაუმეგობრდა, „კონჩინკას“ ეთამაშებოდა, წვრილ-წვრილად აგებდა და ზოგჯერ კიდევ ეხმარებოდა: ხაზინიდან პენსიას მოუტანდა, ავდარში სასყიდელს უყიდდა. გაზეთს წაუკითხავდა და ვინაიდან იმ ხანებში ძალიან გახშირდა ავკაცობა, შარი, შური და მტრობა, ამ ავ ხალხთან მფარველობასაც უწევდა.

ერთხელ ქვრივს წერილი მოუვიდა. წერილის კუთხეში დახატული იყო კუბო, თავის ქალა, ხანჯალი და დამბაჩა. ეწერა:

„სამ დღეში დაგვიმზადეთ სამი ათასი მანეთი. წინააღმდეგ შემთხვევაში ეხლავე შეუკვეთეთ კუბო.

ანარქისტ-სინდიკალისტ-სოციალისტების მთავარი კომიტეტი“.

დაფეთებული ქვრივი კვაჭს ეცა რჩევისა და დახმარებისთვის. ან ვისთან უნდა მისულიყო უპატრონო მოხუცი, ტამბოვიდან უცხო ქვეყანაში გადმოკარგული? კვაჭი ჩაფიქრდა, ძალიან ჩაფიქრდა, და დაღონდა. ბოლოს უთხრა:

- როგორც დედას ისე გელაპარაკებით. ხმა, კრინტი არსად არ დასძრათმ თორემ ქრისტე-ღმერთიც ვერ გიშველით. სასტიკი და ველური ხალხია. არდ დედაკაცს ინდობენ, არც მოხუცს. ან ერთ კვირაში ორი დედაკაცი მოჰკლეს, ერთი მოხუცი ხელით დაახჩვეს და ერთიც რიონში გადააგდეს. პოლიციაც დაშინებულია. თავიც კი ვერავის გამოუყვია გარეთ. ხომ ჰხედავთ, ჩიტებივით ჰხოცავენ, აი გუმინწინ ბაზარში თქვენს თვალწინაც მოუკლავთ ერთი პოლიციელი.

კვაჭმა ზოგი მართალი სთქვა, ზოგიც წაუმატა. მართლა ასეთი დრო იყო. უპატრონო ქვრივმაც იცოდა, რომ ქვეყანა უპატრონოდ იყო, ამიტომ თრთოდა და კვაჭს ჩურჩულით ემუდარებოდა დახმარებას და შუა-კაცობას, თან ხატზე და სახარებაზე ჰფიცულობდა, რომ ამ საიუდმლოებას სამარეში ჩაიტანდა.

კვაჭი ჯერ დიდ უარზე იდგა. თვითონაც ეშინოდა ხიფათის და ანარქისტ-სინდიკალისტებისა, რომელნიც „არავის ინდობდნენ და ყველას ჩიტებსავით ჰხოცავდნენ“. ბოლოს, როგორც იყო, მოლბა და მოტყდა, რადგან საწყალი ვოლკოვის ქვრივი „დედასავით უყვარდა“.

იმ დღიდან კვაჭი „მეტის-მეტად რთულსა და სახიფათო“ საქმეს შეუდგა.

- ჩვენ, ქართველებს, ასეთი ანდაზა გვაქვს: „არამკითხე მოამბეო მიტყიპე და მიაგდეო“. - ეუბნებოდა ქვრივს. - მეორე ანდაზა კი ასეთია: „მოჩხუბარს ერთი მოხვდა, გამშველებელს - ხუთიო“. ბოლოს, მაინც მიაგნო კვალს და შიშისგან მილეულ-მიბნედილ მოხუცს ასეთი ამბავი მოუტანა:

-ღმერთმა იმ ხალხისგან თქვენც დაგიფაროსო და თქვენი მტრებიც! რას მერჩოდით, რად ჩამრიეთ, რა გინდოდათ ჩემგან? ეხლა მეც ჩამჭიდეს ხელი და მემუქრებიან, თუ ორი ათას მანეთზე ნაკლები მოგიტანია, შენც იმ დედაკაცს დაგაკლავთო. ვადა ხვალ სადამოზე თავდება. ღმერთო, მიშველე!

ქვრივს ენა დაება და გულის ფანცქალი დაემართა, ხოლო კვაჭი ისევ იხვეწებოდა:

- გთხოვთ ამ სახიფათო საქმისაგან გამანთავისუფლოთ. ღმერთო ჩემო, ეს რა დღეში ჩავვარდი! მე რა შუაში ვარ, რა დავუშავე იმ მგლებს, რას მერჩიან?

იმ სადამოს ქვრივმა და კვაჭმა დიდხანს იჩურჩულეს და ბოლოს ასე გადაწყვიტეს:

შესადლო იყო ეს საქმე ათას ხუთასი მანეთით გაეთავებინათ. ქვრივს ხუთასი მანეთი აქვს შენახული, დანარჩენს კი კვაჭი ნათესავებისაგან უსესხებს თამასუქით, ან სახლს დაუგირავებს, ხოლო ამისთვის საჭიროა, რომ მას ვოლკოვის ქვრივისაგან რწმუნების ბარათი ჰქონდეს. ხვალ დილით ქვრივი ამ ბარათს მისცემს. კვაჭი სადამოზე დაბრუნდება და ყველაფერს გააიმასქნებს. თუ ფული ვერ იშოვა, არ დაბრუნდება, იმ ყაჩაღებს თავს მოარიდებს და სამტრედიაში დაიმალება.

არც იმ ღამეს ეძინა დედაბერს. დილამდე ლოცულობდა, ოხრავდა და თავის-ხნის ტახტს აჭრაჭუნებდა. კვაჭმაც რიჟრაჟზე მიიძინა, რადგან ქვრივის საქმე აფიქრებდა და აწუხებდა.

მეორე დღეს ორივენი ნოტარიუსთან მივიდნენ. კვაჭმა თამასუქი და სრული რწმუნების ბარათი ჩაიღო ჯიბეში და სადგურისკენ გაემურა. ის დღე ქვრივ-დედაკაცს ძლივს დაულამდა. სადამოზე კვაჭი გახარებული დაბრუნდა. კვაჭის დაბრუნება ქვრივსაც ისე გაუხარდა, თითქო თვითონ კი არ ეხარჯებოდა ის ფული, არამედ იმის პატარა ქონებას კიდევ ემატებოდაო. კვაჭმა ქვრივისგან ხუთასი მანეთი მიიღო და ანარქისტ-სინდიკალისტების კომიტეტში გაიქცა.

კვაჭანტირაძემ იმ ღამეს ვოლკოვის მოხუცი ქვრივი უეჭველ სიკვდილისაგან იხსნა, ხოლო ანარქისტ-სინდიკალისტები - მესე ცოდვისაგან: სწორედ დროზე მოუსწრო მათ, ათას-ხუთას მანეთზე დააჯერა და ფულიც ჩააბარა. დროზედ რომ არ მიესწრო, სამი კაცი უკვე ნიღაბით იყო გამოწყობილი და წამოსასვლელად ემზადებოდა. მოხუცი დედაკაცი სიხარულისგან და შიშისგან ატირდა და ხელმეორედ აიშალა. მეორე დღეს მან ჯერ სამადლობელი პარაკლისი გადაიხადა, მერმე მადლობისა და დედაშვილობის ნიშნად კვაჭს ყელზე ოქროს ჯვარი ჩამოჰკიდა, ხოლო ჯიბეში სახსოვრად თავის განსვენებული ქმრის ვერცხლის სათუთუნე ჩაუდო და უთხრა: - შვილო, თუ გაგიჭირდეთ, ამ ჯვარზე ილოცეთ. სიკეთეს არც ღმერთი დაგივიწყებს და ყველაფერში დაგეხმარებათ. არც მე დაგივიწყებ, შვილო, და თუ შევძელი, კიდევ გგადაგიხდი მადლობა, თუ არა და... და გადაეხვია, აკოცა, ატირდა და კინაღამ კვაჭიც აატირა. ასე გადაარჩინა სამტრედიელმა რაინდმა ტამბოველი ქალი უეჭველ სიკვდილს.

ამბავი მუსიკის შესწავლისა

იმავე ხანს კვაჭი მუსიკამ გაიტაცა. მუსიკისა მას არაფერი არ ესმოდა და სმენაც სრულებით დახშული ჰქონდა. სხვა საკრავებს გულგრილად ითმენდა, ხოლო როიალის ხმაზე ტანში ჟრუანტელი უვლიდა და მეტის აღელვებისაგან სტოკავდა და შფოთავდა. ჯერ როიალის ყიდვა უნდოდა, მაგრამ ეძვირა და მისი დაქირავება გადასწყვიტა. მისი ნაცნობი მაიზელსონი საზაფხულოდ ბორჯომში აპირებდა წასვლას. კვაჭმა უთხრა მას:

- სხვათა შორის, თქვენ ბორჯომში მიბრძანდებით, არა? შემოდგომამდე არ დაბრუნდებით? იმ დრომდე მე ქუთაისში ვრჩები. ათასი საქმე მაქვს. უნდა მოგახსენოთ, რომ უკანასკნელი ჩემი ავადმყოფობა მუსიკა გახლავთ. ისე გამიტაცა, რომ ლამის გავგიჟდე. მინდა დაკვრა ვისწავლო. ისევ დაგვიანებით სჯობია ვიდრე არასოდეს, ამიტომ გთხოვთ თქვენი როიალი მომაქირავოთ.

მაიზელსონს თავის სიცოცხლეში ანგარიშისა და გამორჩენის გარდა არაფერზე არ უფიქრია, ამიტომ ერთ წუთში ასე მოისაზრა: „სამ თვეში სამ თუმანს ავიღებ, გზის ფულს გამოვალ და ესეც კარგია“. მაშინვე მოურიგდნენ და იმავე საღამოს კვაჭი თავის ოთახში მაიზელსონის როიალს გატაცებით არაკუნებდა ცალი თითით.

ზაფხული იწურებოდა. საცაა მაიზელსონიც უნდა დაბრუნებულიყო. კვაჭი აჩქარდა, აფაცურდა. ერთხელ მან და ბესო შიქიამ წაიჩურჩულეს. მეორე დღიდან ბესო მუსიკალურ მაღაზიას დატრიალებდა და მაღაზიის მუშტარს ჩუმად ეკითხებოდა:

- უკაცრავად, თქვენ როიალი ხომ არა გნებავთ? სასწრაფოდ იყიდება. მშვენიერი როიალია, ბეკერის ფირმისაა, თითქმის სულ ახალია. აქვია, შორს არ არის ვისია? ჩემი ამხანაგის, თავად სევერიან დადიანისა გახლავთ. აქვია, ტფილისის ქუჩაზე, ვოლკოვის სახლში.

ბოლოს ვინმე არუთინოვს წააწყდა. როიალი გასინჯეს და მოიწონეს. ფასი?

- შვიდასი მანეთი.

- ოთხასი.

- ექვსასი.

- ხუთასი.

- თქვენი ხატორით გითმობთ. ეხლავე მიგაქვთ?

- დღესვე უნდა გავგზავნო ფოთში.

კვაჭმა შუბლი შეიჭმუხნა და ერთი წუთით ჩაფიქრდა. კომბინაცია თავისთავად გამოინასკვა:

- თუ გნებავთ, მე თვითონვე გაგიგზავნით...

- თუ მაგისტანა მადლს მიზამთ, დიდი მადლობელი ვიქნები ზედმეტი დღე არ დამეკარგება. რას იტყვი სირანუმ? - ჰკითხა არუთინოვმა თავის ცოლს.

- მაგაზე უკეთესი რაღა იქნება!

- მაშ ასე: როიალი ეხლავე შეაკვრევიანეთ. სადგურზე გაგზავნეთ და ჩააბარეთ.

საღამოზე „ფრანციაში“ მიბრძანდით, პირველ ნომერში მიკითხეთ. რკინის გზის საბუთი მომიტანეთ და დანარჩენი ფულიც ჩაიბარეთ, ეხლა კი სახარჯოდ და ბედ ორასი ინებეთ. გეყოფათ?

- რა თქმა უნდა. ბარათს ეხლავე მოგართმევთ. კიდევ ერთი თხოვნა და პირობა:

არავის არაფერი უთხრათ. ჩემი გვარი და ეს როიალი არსად ახსენოთ. ჩემთვის მეტის მეტად უხერხულია მისი გაყიდვა. რადგან...

- ძალიან კარგი. სულ ადვილია. სიტყვას გაძლევთ. ქართველები ძალიან თავმოყვარე ხალხი ყოფილხართ.

- სრული სიმართლეა. ჩვენში სირცხვილად ითვლება ასეთი ნივთის გაყიდვა მით უფრო - თავად დადიანისთვის.

არუთინოვები წავიდნენ. კვაჭი სადგურისკენ გაექანა. იმავე დღეს საღამოზე „თავადი დადიანი“ სასტუმროში ეწვია არუთინოვს.

- ყველაფერი მზად გახლავთ ძლივს მოვასწარი, შეკვრა და გაგზავნა. აი რკინის გზის საბუთიც.

არუთინოვმა საბუთი გადაშალა და გამინჯა: საიდან? - ქუთაისიდან. სად? - ფოთში.

რა იგზავნება? - როიალი. წონა? - ბრუტტო 50 ფუთი. ვინა ჰგზავნის - თავადი დადიანი. ვის ეგზავნება? - არუთინოვს.

- შესაკვრელი და გასაგზავნი ხარჯი?

- 41 მანეთი და 35 კაპეიკი. აი, ბარათებიც.

არუთინოვმა გამოიანგარიშა:

- სულ 559 მანეთი და 2 კაპეიკი გერგებათ, არა?

- სწორეა.

- მიღებული გაქვთ ორასი, კიდევ გერგებათ 358 მ, 2 კაპეიკი ინებეთ.

- სწორეა. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

- საით მიექარებით? დარჩით, ჩაი დავლიოთ! - დაჰპატიჟა ქალბატონმა სირანუშმა.

- დიდად გმადლობთ. მექარება მელოდებიან.

- მაშ თუ ფოთში გამოივლით ოდესმე გვეწვიეთ. ქალაქის ბაღის პირდაპირ ვცხოვრობთ.

- დიდი სიამოვნებით... უეჭველად გნახავთ. კეთილი იყოს ჩვენი გაცნობა.

მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

მეორე დღეს ბესო შიქია წააწყდა ვინმე საროკინს:

- უკაცრავად, თქვენ როიალს ეძებთ, არა? სასწრაფოდ იყიდება მშვენიერი ბეკერის როიალია, თითქმის ახალია. აქვია შორს არ არის... წამობრძანდით.

ისევ გასინჯეს და ისევ მორიგდნენ.

- თქვენ მგონი აქაური არ ბრძანდებით.

- აქაური არ ვარ, ჭიათურაში უნდა წავილო.

- მაშ ჩვენვე გაგიგზავნით... თუ გნებავთ ორ საათში რკინის გზის საბუთს მოგართმევთ...

ამაზედაც მორიგდნენ. კვაჭი ისევ სადგურისაკენ გაექანა. იმავე საღამოს კვაჭმა

„ორიანტში“ მიუტანა ინჟენერ საროკინს რკინის გზის საბუთი:

ქუთაისიდან ჭიათურაში, როიალი, ბრუტტო 50 ფუთი. თავადი დადიანი უგზავნის ინჟენერ საროკინს, გადახდილია 11 მანეთი და 28 კაპეიკი“.

იანგარიშეს და გაათავეს:

- ღამე მშვიდობისა!

- მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

ბესო შიქია კვაჭს ქუჩაში უცდიდა.

- აპა, ბესო, ხვალვე უნდა „გავაიმასქნათ“ ყველაფერი. იშოვე?

- მოვაჭახრაკე, წევიდეთ.

- ვინ არის? არ გაბრიყვდე, აქოურს არავის უთხრა. - არც ვაჭარს და არც ურიას, თვარა...

- აპა, არ ვიცი თუ? გადასახადების ინსპექტორია, ვინცხა გერცოვი. ერთი თვის წინად შოურთავს ცოლი, გუშინ დოუჭერია ბინა და ეხლა ავეჯს ყიდულობს. ერთი კვირის ჩამოსულია ქუთაისში.

მეორე დილით გერცოვმა, ახალგაზრდა თავმომწონე მოხელემ, ექვსიოდე მუშა მოაყენა კვაჭის ოთახს და როიალი თავის ახალ ბუდეში გადაიტანა. იმავე დღეს კვაჭი კვაჭანტირაძე და ბესარიონ შიქია სტუდენტებად მონათლნენ: ახალი სტუდენტური ფორმა ჩაიცვეს, დამშვენდნენ და გალამაზდნენ. თავიანთ თავისა, ერთმანეთისა და ნაცნობ მეგობართა თვალში უცებ გაიზარდნენ, დაფასდნენ და გადიდკაცდნენ. ლაითაძის და ერემოს დუქანში ორ დღდაღამეს ერთი ორომტრიალი, კორიანტელი და ჟივილ-ხივილი იდგა და ისმოდა. ღვინო წყალივით მოდიოდა, ახლო-მახლო ქათამი და ინდოური გამოილია, რევოლვერების ჭექა-ქუხილმა ზეცა დააყრუა, მედუქნეები და მოსამსახურეები ოფლში იწურებოდნენ, მეზურნეებმა ყბები დაიხეთქეს, დანიელა ურიამ ხმა ჩაიხლიჩა, მეთარემ თითები დაიმტვრია, მეარღნემ არღანი დაღალა, ოცმა მეეტლემ ჭენებით ცხენები დახოცეს, ხოლო მოქიფვე ქალები უძილობისგან და უილაჯობისგან ფეხზე ძლივსღა იდგნენ და დათხოვნას ეუბნებოდა:

- რაიო? ფულიო? არავინ არ გაბედოს ფულზე ლაპარაკი. ყველაფერი ჩემი ხარჯია. ხვალ დილით სწორედ ათ საათზე ყველანი შინ მეწვიეთ და ანგარიშს იქ გაგისწორებთ. ხვალ ყველანი ჩემი სტუმრები ხართ: ერემოც, დანიელაც, ბიჭებიც, ქალებიც და „ფაიტონჩიკებიც“. ერემო! კვირას შიქია გვპატიჟობს ყველას. დაემზადე, არ შემარცხვინო, დანიელა! შენც ხმა ჩაიწმინდე! ყმაწვილებო, ექსტრა! ერემო, ვსვამ შენს სადღეგრძელოს! - და გაბერილ-გაბლენძილ ერემოს ისეთი თბილი, მეგობრული და ძმური სიტყვა უთხრა, რომ თვითონაც ატირდა და ერემოც ააცრემლა. ერემოს კოცნით ტუჩები და ლოყები გაუცვითეს, სარდაფი დაუცალეს, სანოვაგე გამოულიეს და ეისეთი ჭექა-ქუხილით, ღრიანცელით და ყიჟინით შემოცვივდნენ ქუთაისში, რომ უცხოს ეგონებოდა, მტერმა ციხე შემოანგრია და, გამარჯვებით დამთვრალი, ქალაქში შემოიჭრაო.

შუალამე რომ გადავიდა ქუთაისიდან ხონისაკენ ერთი ეტლი გავიდა. შიგ ორი ახალგაზრდა იჯდა. ორივენი ისე იყვნენ ყაბალახებით ახვეული, რომ ვერავინ მოახერხა მათი პირსახის დანახვა და ცნობა. ეტლმა ლაითაძის დუქანს გრიგალივით გაურბინა. მგზავრები მოიბუზნენ და თავიანთ ხაბაკ-ხუბაკში ჩაძვრნენ. დუქანს რომ კარგა მოშორებით დასცდნენ ორივენი ისევ ამოძვრნენ და გასწორდნენ, პირსახიდან ყაბალახები აიხსნეს და შვებით ამოისუნთქეს. ბოლოს ერთმა მათგანმა წამოიძახა:

- მშვიდობით, ქუთაისო!

- მშვიდობით! - გაიმეორა მეორემ: - ვინ იცის, როდისღა ვნახავთ ერთმანეთს!

მეორე დღეს ათი საათიდან ვოლკოვის ქვრივი ძლივს ასწრებდა კარების გაღებას და პასუხის გაცემას:

- Уехали! Уехали, говорят вам! Совсем уехали, совсем! Вот надоели! Господи, вот замучили!

სახლის წინ ერემო, დანიელა და ლათაიძე კბილებს აკრაჭუნებდნენ, მეარღნენი ავლაბრულად იგინებოდნენ, ქალები ილანძვებოდნენ, ხოლო მეეტლეებმა კვაჭანტირაძის ძეხნაში ცხენები დაღალეს და ქუთაისი გადაატრიალეს.

სამი დღის შემდეგ ბორჯომიდან მაიზელსონი დაბრუნდა, იმავე ხანებში ფოთიდან არუთინოვი ამოვარდა, ჭიათურიდან საროკინი ჩამოვარდა. სამივენი ჯერ სირბილით გაიწურნენ ოფლში, მერმე ყველანი გერცოვს შეუცვივდნენ. სასტუმრო ოთახში ოთხივენი შეხვდნენ ერთმანეთს, ოთხივე ჩაეჭიდა იმ როიალს და ოთხივე გაჰკიოდა ერთხმად:

- ჩემია! ჩემია!

როცა ყვირილით და კამათით დაილაღნენ, დასხდნენ და ერთმანეთს თავიანთი ამბავი დინჯად უამბეს და თავიანთი უფლება დაასაბუთეს. მაიზელსონი შედარებით არხინად იყო, სხვებს დასცინოდა და მასხარად იგდებდა, დანარჩენები კი ილანძღებოდნენ და იმუქრებოდნენ. ბოლოს საქმე იმით გათავდა, რომ გერცოვმა იგივე როიალი ხელმეორედ იყიდა მაიზელსონისაგან, ხელცარიელი არუთინოვი ისევ ფოთში ჩავიდა, გამწარებული საროკინი ისევ ჭიათურაში ავიდა, კვაჭს კი თავი დაანებეს, რადგან ამ დროს ქვეყანა უპატრონოდ იყო და ოთხივე დაზარალებულს რუსეთში გადაკარგული კვაჭის დევნა ტყუილად ჩაუვლიდათ და ვექილების ფულიც დაეკარგებოდათ.

ან რას ჩამოაცლიდნენ გაფხევილ სტუდენტს?

რას იზამ! ამ ქვეყნად ყველაფერი ანგარიშის საქმე ყოფილა.

ამბავი სახლის ყიდვისა

იმავე ხანებში ვოლკოვის ქვრივს ვინმე ხუხუ ჩიჩიასგან ნოტარიული განცხადება მოუვიდა. ქვრივმა წაიკითხა და ელდა ეცა, თვალეზი შუბლზე აუვარდა, ენა მუცელში ჩაუვარდა, მუხლი მოეჭრა და გული წაუვიდა. მადლობა უფალსა, რომ სწორედ იმ დროს მეზობელმა ლადი ჩიკინჯილაძემ შეუსწრო და მოასულიერა. მოხუცებული ქვრივი მაინც გონზე ვერ მოსულიყო: თავსა და ხელეზს აცანცარებდა, ტუჩებს აცმაცუნებდა და ლაპარაკს ლამობდა. ბოლოს ის განცხადება ხელმეორედ გადიკითხა და ისევ გული წაუვიდა ვიღაც ჩიჩა სწერდა:

„ამა წლის შვიდ ივლისს მე ვიყიდე თქვენი სახლი (ქალაქ ქუთაისში რომ მდებარეობს, ტფილისის ქუჩაზე) კვაჭი სილიბისტროს ძე კვაჭანტირაძესგან, რომელსაც თქვენგან სრული რწმუნების ბარათი ჰქონდა, დადასტურებული ამავე წლის შვიდ ივლისს ქალაქ ქუთაისის ნოტარიუსის ანჯაფარიძის მიერ. გარდა ამისა იმავე დღეს მე გასესხეთ ნაღდი ფული ოთხი ათასი მანეთი თქვენ მიერ ხელმოწერილი თამასუქით, რომელსაც ვადა გაუვიდა ამა წლის პირველ სექტემბერს. გთხოვთ შვიდი დღის განმავლობაში სახლი დამიცალოთ, რადგან მე თვითონ ვაპირებ ჩემს სახლში გადმოსვლას, ხოლო სამი დღის განმავლობაში გამინაღდოთ ვალი თავის სარგებლით.

ხუხუ ჩიჩია

სამტრედია, ხონის გზა, სახლი პ უ პ ი კ ვ ა ჭ ა ნ ტ ი რ ა ძ ი ს ა“.

იმავე საღამოს ვოლკოვის ქვრივი განთქმულ ვექილ ტვიჩიასთან მიჩანჩალდა. ის ვექილი ქვრივის მდგმურმა ლადი ჩიკინჯილაძემ მიასწავლა, თორემ რა ესმოდა კანონების ან ვექილების ავკარგობისა სამოცი წლის მოხუცს, რომელსაც აქამდე მხოლოდ ის ჰქონდა გაგონილი, რომ სადღაც არსებობენ სასტიკი მოსამართლენი, უბედურთა მხსნელი ვექილები, ულმობელი ბრალმდებელნი, და „საწყალი, ღვთისგან და ხალხისგან დაჩაგრული „კატორღელები“? ან ის რა იცოდა, ან საიდან და როგორ გაიგებდა გამოჩერჩეტებული მოხუცი, რომ იმავე დღეს შოლიას დუქანში ბალახვანის ქუჩაზე ერთად ისადილეს და იქეიფეს სილიბისტრო კვაჭანტირაძემ, ხუხუ ჩიჩიამ, ტვიჩიამ და ქვრივის მდგმურმა ლადი ჩიკინჯილაძემ, რომელიც იმავე საღამოს მეტის გულკეთილობით და თავაზიანობით იმ ჩაჩანაკ დედაკაცს განთქმულ ვექილის ტვიჩიას კარებამდის მიჰყვა? ან იმას როგორ იფიქრებდა, ან გულში როგორ გაიტარებდა მორწმუნე, გულუბრყვილო და უცოდველი ტამბოველი ქალი, რომ სწორედ ტვიჩია იყო სილიბისტრო კვაჭანტირაძის და ხუხუ ჩიჩიას ვექილი, და რომ ის წერილი, რომელმაც დილით ქვრივს გული შეუღონა, იმავე დღეს სწორედ ტვიჩიამ დასწერა და გაჰგზავნა?

ტვიჩიამ ვოლკოვის ქვრივი დიდი თავაზით, ღიმილით და ალერსით მიიღო.

ტკბილმა ენამ, ცხელმა ჩაიმ და ვარდის მურაბამ ის დედაკაცი სულ დაატკბეს, მოჰხიბლეს და ტვიჩიას ხელში ჩაუგდეს.

ქვრივმა რომ ყველაფერი გადაუშალა და ცრემლით გული მოიჯერა, ტვიჩიამ დიდხანს იფიქრა და მერმე დინჯად და გულწრფელ კილოზე უთხრა:

- მენანებით, ისე მენანებით, როგორც საკუთარი დედა. მაგრამ მარტო სიბრალული საქმეს ვერ უშველის. ჯერ ერთი: თქვენ ანარქისტებისთვის ფულით გაგიწევიათ დახმარება. მთავრობამ რომ ეს ამბავი გაიგოსთ, ან ჩამოგახიბოსთ, ან ციშიბირი აქეთ დაგრჩებათ. ნუ დელავთ, დამშვიდდით. მეც ვიცი, ნებაყოფლობით არ მიგიციათ ის ფული, მაგრამ ეგ სულ ერთია, მათ თქვენგან ფული მიიღეს და ამით ხელი მოიძარათეს. მადლობა შესწირეთ უფალსა, რომ მე წამაწყდით. სხვა, ჩემ მაგივრად არ

გაჩუმდებოდა, სადმე იტყოდა და დაგლუპავდათ. ერთ რჩევას მაინც მოგცემთ როგორც ჩემს დედას და ღვთისწიერ ადამიანს: ეგ ამბავი არსად, არასოდეს და არავის აღარ გაუზიაროთ. გირჩევთ იგი საფლავში ჩაიტანოთ, თორემ - ვიმეორებ - არასგზით არ აგცდებათ ან კატორღა, ან ჩამოხრჩობა. ეხლა მეორე: თქვენ კვაჭანტირაძესთვის სრული რწმუნების ბარათი, ე.ი. სახლის გაყიდვის უფლება მიგიციათ. მესამე: მისთვისვე მიგიციათ ოთხი ათასი მანეთის თამასუქი. რაო, ათას მანეთზე იყო ლაპარაკი? თამასუქში არაფერი არ ეწერა? მოწმე არა გყავთ? მაშ ლაპარაკიც ზედმეტია. თუ მაგაზე დაიწყეთ დავა, ანარქისტების დახმარებაც ფეხს გამოჰყოფს, მაშასადამე, ისევ ჩამოხრჩობა ან ციმბირი, მოგელისთ.

ვექილი კიდევ დიდხანს აშინებდა და აფეთებდა შიშისგან ენადაბმულსა და მიზნედილ დედაკაცს და ბოლოს უთხრა:

- ჩემი რჩევა და ღრმა რწმენა ასეთია: მე იმ ჩიჩიას ვიცნობ. იქნება მოვახერხო, რომ მან ამ სახლში ერთი ოთახი მაინც დაგიტოვოსთ საჭირო ავეჯეულობით. ცოტა პენსია გაქვთ, ცოტასაც კერვით ან სამსახურით იშოვით და მეტიც არ უნდა მარტოხელა დედაკაცს. დედაშვილურად გირჩევთ დასთანხმდეთ, თორემ სრულიად ხელცარიელი დარჩებით და მე ნულარ დამაბრალებთ. მაშ მოიფიქრებთ? კეთლი, მოიფიქრეთ და მობრძანდით, ოღონდ ფრთხილად! არავის უამბოთ ის ამბავი თორემ... ღამე მშვიდობისა! ძილი ნებისა... აქეთ მობრძანდით... - და ლასლასით მიმავალი დედაკაცი კარებამდის მიაცილა.

ქუჩაში ვოლკოვის ქვრივს შემთხვევით ლადი ჩიკინჯილიაძე შეჰხვდა, რომელმაც ძლივს მიიყვანა სახლში. ის სალამო და მეორე დღე ჩიკინჯილიაძე არ მოშორებია ავადმყოფ დედაკაცს, რომელიც ხანგრძლივი ლოცვის, ფიქრის, ოხვრისა და ტირილის შემდეგ ისევ ტვიჩიასთან მივიდა და უთხრა:

- თანახმა ვარ, ოღონდ მომეხმარეთ რომ ჩემივე სახლში ერთი ლუკმა პური და ერთი კუთხე მქონდეს.

ტვიჩიამ ადვილად და მალე მოუხერხა.

ერთი კვირის შემდეგ სილიბისტრო კვაჭანტირაძემ თავისი „სასტუმრო“ გაჰყიდა, სამტრედიისში რომ ჰქონდა, ხონის გზის ნაპირას, ზოგი ხაბაკ-ხუბაკით აიბარგა და გადმოსახლდა დიდს, მშვენიერს, მდიდარსა და სუფთა ქუთაისში საკუთარ სახლში, რომელიც მან, როგორც თვითონ ამბობდა, „მძიმე შრომით და საკუთარი ოფლით“ შეიძინა ერთ უპატრონო ქვრივისაგან, რომელიც ისე შეიბრალა, რომ კიბის ქვეშ პაწაწინა ბნელი ოთახი მისცა მას და მცირეოდენი ავეჯიც დაუთმო.

ხუხუ ჩიჩიას მეუღლეს, კვაჭ კვაჭანტირაძის ბებიას, პატივცემულ ნოტიოს ახალ საკუთარ სახლში, ტფილისის ქუჩაზე, პირველსავე ღამეს გაახსენდა:

- გეიხსენეთ ჩემი სიტყვა, კვაჭიკოს დაბადების ღამეს რომ გითხარით. მზემ რომე იმ დღეს თავზე გვიგრვინი დეიდგა, ეს იმის ნიშანი იყო, რომე კვაჭის ბრწყინვალე და სახელოვანი მომავალი მოელის თქვა. იმავ დღეს რომე ალვის ხეზე მეხი დიეცა და ჟონდიას დუქანიც ეშმაკებმა წეილეს, ესეც იმის ნიშანი იყო, რომე კვაჭის მტრებს - ჯვარი აქოურობას! - მეხი დიეცათ და გულები ისე დოუსკტებათ, რავარც მეხმა ის ალვის ხე გახეთქა თქვა. სილიბისტრომ რომე მანეთიანი იპოვა, აგიც კვაჭის გამდიდრებაა თქვა. ასთე ვთქვი ცხრამეტი წლის წინეთ. არ გამართლდა ჩემი სიტყვა თუ?

ნოტიოს წინასწარმეტყველება ყველამ მოიგონა და ყველანი დაეთანხმნენ, რომ იგი მართლა გამართლდა. სილიბისტრომ ერთი რამეც გაიხსენა:

- გახსოვთ ჩვენი კვაჭკო პაწაწობაში ტირილის დროს „მე-მეს“ რომ გეიძახოდა? მაშინ ვთქვი: ეს ბოვში არავის აფერს არ შეარჩენს და თელ ქვეყანას დეიჩემებს თქვა. არ მართლდება ჩემი სიტყვაც?

სილიბისტროსაც დაეთანხმნენ.

- ვენაცვალე ჩემს კვაჭიკოს! - დაუმატა კვაჭის დედამ პუპიმ: - სიბერეში ქუთაისში დამასახლა.

- ისიც საკუთარ სახლში, - დაამთავრა კვაჭის პაპამ ხუხუ ჩიჩიამ და სილიბისტროს მიუბრუნდა: - ჰა, სილიბისტრო! რაღა გაქვს აწი სანატრი? ერთი პრაპორჩიკის ჩინი, პოლეტები და... შენზე უკეთესი მარშალი კიდო იქნება საქართველოში თუ?

- ყოლიფერი ღვთის ხელშია, ვენაცვალე იმის მაძღოს! - დაამთავრა ბაასი პუპიმ.

იმ ღამეს სილიბისტრო ძილში შფოთავდა. იბლინძებოდა და იბერებოდა, რადგან სიზმარში თავად-აზნაურთა მარშალი გამხდარიყო, გულზე ათიოდე ვარსკვლავი და ჯვარი ეკიდა, მხრებზე ეპოლეტები უბრწყინავდა და ტანზე კამერ-იუნკერის თეთრი მუნდირი ეცვა, სულ ოქრო-მკედით მოქარგული, ხოლო უკან - ნიშნად მეფის ნდობისა მაღალ ხელისუფლებისა და ოქროს დიდი გასაღები ჰქონდა დაკიდებული. სწორედ იმავე ღამეს მისმა სასიქადულო და სახელოვანმა შვილმა კვაჭი კვაჭანტირაძემ ბათომში ბილეთი იყიდა და რუსეთისაკენ მოუსვა.

ამბავი საბედოს ძეგნისა

კვაჭი სამტრედიის სადგურზე დილის ოთხ საათზე გამოვიდა. მას მოჰყვნენ სილიბისტრო, პუპი, ნოტიო და ხუხუ, რომელნიც ქუთაისში გადადიოდნენ საცხოვრებლად. კვაჭის გამოჩენამ სადგურის მოხელენი გააკვირვა, რადგან ათიოდე წლის წინათ სამტრედიაში დაჟინებით ავრცელებდნენ ამბავს, კვაჭი ყაზანის სასულიერო აკადემიაში წავიდაო. სამტრედიელი ქალები თითქმის სტიროდნენ და მოსთქვამდნენ:

- უი, საწყალი! ასეთი ლამაზი ყმაწვილის დამარხვა ცოდვა არაა! კვაჭი და მონასტერი?! უი, საწყალი დედა მისი პუპი! ნეტა, თავადაც არ წევიდეს მონაზვნად! აქ რაცხა ამბავი უნდა იყოს!

სილიბისტრომ რომ სახლი გაჰყიდა, სამტრედიაში ჭორი ნამდვილ ამბავად გადააქციეს,

- ქე არ გითხარი, პუპი მონაზონად მიდის თქვა? ამბობე, კვაჭიც ბერად მიდისო საცხა ყაზახიაშიო. პუპის ეს ამბავი თურმე ვერც ოუტანია და თავადაც საცხა ბოდბიაში შედის მონაზონად. ქმარსაც მიტომ ეყრება. სილიბისტრომაც მიტომ გაყიდა სახლი და ქუთაისში მიდის თურმე მარშლად.

ასეთი, ან თითქმის ასეთი მითქმა-მოთქმა დადიოდა სამტრედიაში სილიბისტროს ოჯახის შესახებ, რომელიც ეხლა სადგურზე გამოკრებილიყო და მატარებლის მოლოდინში ყველანი ჩაის მიირთმევდნენ ლიმონით და ნამცხვართ.

სილიბისტრომ სამიოდე ნაცნობს უთხრა:

- აჰ, მაი ტყვილა უთქვამთ. მართალია, ჩემი კვაჭი ქალაქ ყაზანში მივა, მარა მისი ბერად გაკრეჭა ჯერედ არ მოხდება. კვაჭი მაჭარია. როცა დადულდება, მაშვინ ვნახოთ... მე? მეც მომწყინდა აქოურობა. ქუთაისში მივალ სამუდამოდ. მეყო, რაიც პატივი მეცით აქოურებმა, აწი ქუთაისში მეწვიეთ... სახლში? დიახ, ჩემო ბატონო, ქე ვიყიდეთ პაწია სახლი, მარა მეტად ძვირად დამიჯდა. მარშლობა? აჰ, მაგას არ ვფიქრობ. ქე მთხოვენ, მარა...

ტფილისის მატარებელი გრიალით და შხუილით მოვარდა. ყველანი დაფაცურდნენ, კვაჭის ხაბაკი ვაგონში აიტანეს და თვითონაც ავიდნენ. კვაჭს მოუალერსეს, მრავალჯერ დაჰკოცნეს. იტირეს და ასი რჩევა-დარიგება მისცეს. ბოლოს

სილიბისტრომაც ჩაიხუტა თავისი ერთა და ნუგეში:

- ჰა, შვილო კვაჭიკო, ქე ვმორდებით ერთმანეთს. აწი სწავლაც ჩემზე მეტი გაქვს, გამოცთილებაც, მოხერხებაც, მარა ორიოდე სიტყვა ქე მეთქმის მაინც. დიდ ქვეყანაში მიხვალ, შვილო. იქნება ორ დღეში აშენდე, მარა იქნება კიდევ დეილუპო. ამიტომ ძალიან ფრთხილად უნდა მეიქვე, რუსეთში ათას ვინცხას შეხვთები, იქინეც გაპარტახებული ჟულიკი უფრო მეტია, ვინემ ჭკვიანი და პატიოსანი. დიდკაცებში გაერიე, გეცალე და დიეთხოვე მოუსვენარ ამხანიკებს, რაცხა ყაზილარებს, გლახა ყაზახებს. ჩამოეცალე ღვინოს, ქალებს და კარტს, თვარა გლახა საქმეს დაგმართვიან. არ დევივიყო შენი დედ-მამა და ყოლიფერი მომწერე. აჰა, შვილო, შენი იმედით... შენ იცი...

ყველანი ხელმეორედ ატირდნენ. მატარებელი დაიძრა და წყვდიადს შეერია. კვაჭმა თვალი მილულა.

ქობულეთთან გამოიღვიძა. გათენებულიყო. იქვე მარჯვნივ შავი ზღვა გადაშლილიყო, - უსაზღვრო, მტრედისფერი მოლაპლაპე და ანკარა სარკესავით. მატარებელი ზოგჯერ ზედ ზღვის პირზე მიჰქროდა, ზოგჯერ ოდნავ მარცხნივ ასცდებოდა. ზღვა ყრუდ დრტვინავდა, საარაკო ვეშაპივით ოხრავდა, შიშინებდა,

შხუოდა. მატარებელს ხან ერთის მხრით, ხან ორივე მხრით მისდევდა გვიმრის მწვანე ხეივანი. მარცხნივ პირაღმა მიჰქროდნენ სუროთი შემოსილი კლდეები, ტყით დაბურული გორები, სუფთა და კოხტა აგარაკები, სამოთხისებურად მორთული და მოკაზმული ბაღები და ბაღები, კვაჭისთვის უცნობ-უნახავის მცენარეულობით აკუნწლულნი. ერთი ხნიერი სტუდენტი ელაპარაკებოდა ორ მგზავრს:

- აგერ ის უზარმაზარი მოთეთრო ხე ევკალიპტუსი გახლავთ. მას კოლო ძალიან ერიდება, რადგან მის სუნს ვერ უძლებს... აი ეს ხენი ვარდისფერად რომ აკუნწლულან, დეკა გახლავთ, ევროპულად როდოდენდრონი ჰქვია. აგერ იქ რომ ხშირად და ტანადად აყრილა, ჩინურ-იაპონური ბამბუკია. ძალიან სასარგებლო რამ არის: ავეჯს, ქოხებსა და ათასნაირ ნივთს აკეთებენ... ეს ჩვენებური სოჭი გახლავთ - ჰაბიეს ნორდმანიანა... ეს იტალიური ფიჭვია... ეს ნაძვია... ამას ბიოტას უწოდებენ ლამაზი და კოხტა მცენარეა, არა? ეს კვიპაროსია, გეცოდინებათ... ალბათ ამასაც იცნობთ, ჩვენებური ჭანდარია... ეს ვერხვია... ეს არის იელი, ანუ შავფაფარა, სხვები ახალიას უწოდებენ ეს კი ლიმნის და ფორთოხლის ბაღებია. ეს ჩაის პლანტაციები გახლავთ... აი ციხისძირიც ამ ციხეს რუს-ქართველებმა 1871 წელს მრავალზე უმრავლესი ხალხი შეაწყვიტეს, მაგრამ ოსმალებმა ხელიდან არ გაუშვეს... აი ჩაქვაც. აქ განთქმული ბოტანიკური ბაღია, მეორე ალაგი უჭირავს ქვეყანაზე... პირველი? პირველობა მეღბურნის ბაღს ეკუთვნის, ავსტრალიაში გახლავთ... აი მახინჯაურშიც მივედით. აი ფორტებიც. აგერ იქ, მთის წვერზე ერგეს ფორტია, იქით - ჰამიდიე, აქეთ მეგრული, მარჯვნივ ზღვის პირზე - ბარცხანა...

მატარებელმა შხუილით ჩაურბინა ბარცხანას. კვაჭის თავბრუ დაესხა ამ სტუდენტის ყურის-სმენით. ჯერ კიდევ ათასი რამ იყო თურმე კვაჭისთვის მისსავე სამშობლოში სამტრედიისა და ქუთაისის გვერდით უცნობი და უნახავი.

მგზავრები ვაგონის ფანჯრებს ეხვეოდნენ, მარჯვნივ და მარცხნივ გადაშლილ უცხო სანახაობას გადასცქეროდნენ და თავიანთ აღტაცებას და გაკვირვებას ხმამაღლა გამოსთქვამდნენ. კვაჭსაც ძალიან მოსწონდა ის ბაღები და აგარაკები, მაგრამ მას ვერ გაეგო და ვერ ეგრძნო ზოგი მგზავრის გიჟური სიხარული და ბავშვური ჟრიაბული წინაშე თვალწარმტაც ბუნებისა და უთავბოლოს, მოუსვენარსა და მრისხანე ზღვისა. შორიდან ზღვა ლამაზი იყო, მაგრამ კვაჭმა ალღო აუღო მის ვერაგობას, ცვალებადობას, და მის წინაშე წინდაწინვე აივსო შიშით, ძრწოლით და უნდობლობით.

მატარებელმა ბარცხანას ჩაუქროლა, მერმე სირბილს უკლო და დინჯად მიცურდა ბათომის სადგურზე. კვაჭი ბაქანზე ჩამოვიდა მიიარ-მოიარა და ათიოდე ქუთათურ სტუდენტს შეჰხვდა. თბილისელებიც მრავლად იყვნენ. ერთმანეთი გაიცნეს, ამბავი გამოიკითხეს და ბათომის დათვალიერება გადასწყვიტეს. ბარგი სადგურზე მიაბარეს და ქალაქს მოედვნენ.

გემი შუალამისას გადიოდა. კვაჭს რამდენიმე ამხანაგი აჰყვა. ქუჩებში მიიარ-მოიარეს, ქალაქის ბაღი ნახეს, დიდხანს ისეირნეს ზღვის პირზე, ათვალ-ჩაათვალიერეს ფორტი ბურუნტაბიე, აზიზიეს მისგითი და ბოლოს ნავსადგურში გავიდნენ, რომელიც სავსე იყო ნავებით, იალქნიან ხომალდებით და ორთქლის გემებით. იქვე გრძელი, მაღალი და კოხტა „პუშკინი“ იდგა. მგზავრები უკვე ასულიყვნენ და ბაქანზე დასეირნობდნენ. გემი იტვირთებოდა, ირეცხებოდა, ჰბოლავდა და სამგზავროდ ემზადებოდა.

ზოგნი ყველაფერს ჰკვირობდნენ: სუფთა ქალაქს, კოხტა ბულვარს, უცხო მცენარეულობას, უზარმაზარ ზღვას, ხომალდებსა და გემებსაც, კვაჭი კი გულმშვიდად იყო და ისე არხეინად ზედაპირულად ათვალიერებდა ყველაფერს,

თითქოს მისთვის აქ უცნობი და უნახავი არაფერი არ ყოფილიყო, სადამო ჟამზე კვაჭიმ მეორე კლასის ბილეთი იყიდა და გემზე ავიდა.

თბილი სადამო იყო. ზღვის პირი ელექტრონის ლარით იყო გაკაშკაშებული, ნავთსადგური წითელი, მწვანე, ყვითელი და მოთეთრო ცეცხლით იყო აჭრელებული. კუპრივით შავი ზღვა ამ ცეცხლის ზოლების ანარეკლით ლაპლაპებდა. ნავთსადგური ხშირად ისერებოდა ნავეებით და იქიდან ქართულ-რუსული სიმღერა, ჟრიამული და სიცილ-კისკისი მოისმოდა.

უცებ გემს სტუდენტებით გაჭედული ათიოდე ეტლი მოადგა. მათ ისეთი ყვირილით, ყიჟინით და ჟივილ-ხივილით მიიტანეს იერიში იმ გემზე, თითქო იგი აბორდაჟით აიღესო. აცვივდნენ და ისე მოედვნენ ბაქანს, როგორც საკუთარს ეზოს. მალე ისევ შეიკრიბნენ გემის ცხვირზე, სალამური აასტვინეს, დოლი ააბრაახუნეს, ტაში ასტეხეს და გიჟური ლეკური დაუარეს, თანაც ჰყვიროდნენ:

- ტაში-ტუში! ტაში-ტუში!

კაპიტანმა მათი შენელება სცადა, მაგრამ გაწბილებული დაბრუნდა, თანაც ჰბუტბუტებდა მგზავრებს შესჩიოდა:

- ველურები არიან, ნამდვილი ველურები არიან! ვიცი, აქაურობას აიკლებენ თუ ვეტყვი რამეს, ყველანი მუშტებზე იცქირებიან, შესაძლებელია მუცელში ხანჯალიც მატაკონ.

კვაჭმა გაიღიმა და კვერი დაუკრა:

- მართალს ბრძანებთ ბატონო კაპიტანო. ნამდვილი ველურები არიან. მე კარგად ვიცნობ მაგ ხალხს.

მგზავრები და კაპიტანი კვაჭს მოუბრუნდნენ:

- განა თქვენ ქართველი არა ბრძანდებით?

კვაჭს მზად არ ჰქონდა პასუხი, ამიტომ ოდნავ აირია და წაიბორძიკა.

- ჰმ... დიახ, მაგრამ... მამით გურული ვარ, დედით - მეგრელი, აღზრდა-დაბადებით კი იმერელი.

კაპიტანმა და ერთმა მოხელემ კვაჭის ნალაპარაკევი სწორედ გაიგეს: ენა აისხეს, დაიმკლავეს, მორიდების ტანისამოსი გაიხადეს, ზრდილობის პირბადე ჩამოისხნეს და ერთი საათით წუმპეში აგორავეს კვაჭის ამხანაგებიც და მათი ნათესავებიც. კვაჭი კი თანხმობის ნიშნად წამდაუწუმ თავს იქნევდა:

- დიახ... სრული სიმართლეა... ყველანი ლოთები, ყაჩაღები, ტერორისტები და შანტაჟისტები არიან... დიახ, კარგად გცნობიათ. მაგდენ სტუდენტობიდან გიმნაზია ნახევარსაც არ ექნება წესიერად გათავებულნი. დიპლომები ან ყალბია, ან მუქარით აქვთ მიღებული, ან ფულით ექნებათ ნაყიდი... ვინ იცის რამდენია მათ შორის მძარცველი, ალფონსი და ბავშვების მტაცებელი!

და ხუთიოდე მაგალითი უამბო, ზოგი მართალი და ზოგიც მოჭორილი, და ბოლოს დაუმატა:

- ისიც მოგეხსენებათ, რომ უდიდეს მნიშვნელობა აქვს ოჯახს, აღზრდას, ტრადიციას, მორწმუნეობას, მაგათ არც ოჯახი აქვთ, არც აღზრდა, არც ტრადიცია სწამთ, არც ღმერთი და არც ეშმაკი.

მსმენელებმა რომ თავიანთი ჭკუისა და რწმენის კაცი იპოვნეს, უფრო მიიწიეს კვაჭისკენ, უფრო მოუშვეს ენას, ერთმანეთი აიყოლიეს და ერთმანეთს გულნადები გადაუშალეს. ბოლოს კაპიტანმა ჰკითხა კვაჭს:

- ბოდიშს ვიხდი... მე მსურს უფრო ახლოს გავიცნო ისეთი ჭკუიანი და პატიოსანი ახალგაზრდა. მე სიდოროვი გახლავართ.

- დიდად სასიამოვნოა თქვენი გაცნობა, დიდად! თავადი კვაჭანტირაძე გახლავართ.

და სილიბისტროს შვილმა ყველას ნამდვილი თავადური მედიდურობით ჩამოართვა ხელი.

კვაჭს სიტყვა „მარშალი“ კარგახანს უტრიალებდა ენაზე, მაგრამ რაკი არავინ გაუბედა მისი სოციალური მდგომარეობის შესახებ პირდაპირი გამოკითხვა, მან დრო იხელთა და გაკვრით სხვათა შორის, თვითონ ჩაურთო ლაპარაკში:

- მამა ჩემმა ასეთს გახრწნილ ხალხს ვეღარ გაუძო და რამდენჯერმე თავი დაანება თანამდებობას - თავად-აზნაურთა მარშალი გახლავთ - მაგრამ თითქმის ძალით დააბრუნეს. ეხლაც უსასყიდლოდ მსახურობს. პირიქით, ბევრი თავისიც ეხარჯება ამ სამსახურში. ეს კიდევ არაფერია: ყველა თხოულობს მისგან ათასნაირ სიყალბეს: სამხედრო ბეგარისგან განთავისუფლებას, ყალბი მოწმობის მიცემას და ათასნაირ ჰარამზადობას, მაგრამ მამა-ჩემი სხვანაირი ოჯახის შვილია და სხვანაირად ესმის მას მეფის, სამშობლოსი და თავად-აზნაურთა სამსახური. რამდენიმე შემთხვევა მახსოვს...

და „თავადმა“ კვაჭმა რამდენიმე მაგალითი უამბო „თავად აზნაურთა მარშლის“ ერთგული სამსახურის, მისი რომაული სიმტკიცის, იშვიათი პატიოსნებისა. ბოლოს ვახშმის ზარმა ძლივს დაუბა ენა. ყველანი სასადილოსკენ დაიძრნენ და თან ნაწყვეტ-ნაწყვეტად ისროდნენ:

- საშინელი ხალხია, საშინელი!.. ერთი დღით რომ აუშვათ, მხეცებივით დასჭამენ ერთმანეთს... მაინც სახიფათო დროში ვცხოვრობთ... ღმერთო გვიშველე!... ღმერთო გვიხსენი!

ვახშმად კვაჭს ერთი მხრით ახალგაზრდა, ტანადი, ქერა ადესელი ფარშევანგი ჰყავდა, მეორე მხრით კი კაპიტანი სიდოროვი, როცა მგზავრებმა გაიგეს, რომ თავადი კვაჭი ადესაში მიდიოდა, ყველას ძალიან გაუხარდა, ნამეტან კი ქერა ქალს და კაპიტან სიდოროვს, რომელმაც ბოლოს კვაჭს უთხრა:

- თუ პატივს დამდებთ, დიდი სიამოვნებით დაგიტომობთ ჩემს ოჯახში ერთს ან ორ ოთახს. არ მიჭირს, მაგრამ თქვენისთანა ჭკუიანი და ბრწყინვალე ოჯახიშვილისთვის ბევრ რამეს დავთმობ. ცუდი დროა, სახიფათო დროა. ოჯახში მამაკაცი არა მყავს და თქვენისთანა ვაჟკაცი რომ ჩამისახლდება, არხეინად ვიქნები.

აბა რა იცოდა მაშინ სიდოროვმა, რომ ოჯახში კვაჭის შემვებას მგლის შეყვანა ერჩივნა. მაგრამ ყველა რომ ყველას იცნობდეს, მაშინ ამ ქვეყნად ერთი ბედოლვათი კვაჭუნიაც ვეღარ გასძლებდა.

კვაჭმა უცებ მოსპო ლაპარაკი თავის თავადობის, სილიბისტროს მარშლობისა და თავის ხალხის გარყვნილებაზე, რადგან მოვანშმეთა შორის ათიოდე სტუდენტიც ჩაერია, და მთელი ძალღონით, მახვილი ჭკუით, თავაზიანობით, თაფლის ენით, შაქრის ხმით და მეტყველის თვალეებით მიიტანა იერიშ ქერა ფარშევანგზე და ერთ საათში უკვე აიღო პირველი რიგი ადესელი ციხისა.

ვახშამი რომ გაათავეს, ისევ ბაქანზე ავიდნენ. გემმა მესამეჯერ დაიღრიალა.

გამცილებელნი ჩავიდნენ, უკანასკნელი მგზავრები და დაგვიანებული მეზღვაურნი ამოვიდნენ, ტრაპი აალაგეს, ღუზა ამოზიდეს და წვივის სისქე ღვედებით დაბმული გემი აუშვეს.

გემის ბოლოს ბურღი ატრიალდა, წყალი ააჩქეფა და მანქანებმა რაკუნის ასტეხეს. გემი დინჯად მოსწყდა ნაპირს, ნელ-ნელა გაცურდა ნავთსადგურის შუაგულში, იქ ძლივს-ძლივობით მოტრიალდა და ცხვირი შუა ზღვას მისცა.

მანქანებმა რაკა-რუკს უმატეს, მერმე ბათქა-ბუთქი ასტეხეს: ცეცხლის ვეშაპივით ჰქმინავდნენ, ოხრავდნენ და დუდუნებდნენ. გემი ოდნავ თრთოდა, მედიდურად და ხარბად ლევდა წყვდიადსა და შხუილით სჭრიდა კუპრივით შავს, უძიროსა და

უსაზღვრო ზღვას, რომელიც სიბნელეში ოდნავ ჰკენესოდა, შხაპუნებდა და შრიალებდა. ბათომის ნავთსადგურის ცეცხლის ლარი ოდნავლა მოსჩანდა. უკვე მიყუჩებულ გემის ბაქანს ორ ანძაზე ჩამოკიდებული ელექტრონის ორი დიდი ლამფა ანათებდა.

აღმოსავლეთით მარცხ ვარსკვლავი აციმციმდა. კვაჭი კვაჭანტირაძე მარტოდ-მარტო იდგა გემის ცხვირზე და ყურს უგდებდა ზღვის შხუილს, გემის ზანზარს, მანქანების ბაქა-ბუქს. გასცქეროდა შავსა და განუჭვრეტელ სივრცეს, უთვალავ მოციმციმე ვარსკვლავებით მოჭედულ ცის გუმბათს და ეგონა, ჰფიქრობდა, მოელოდა და ჰგრძნობდა, რომ მისთვის, მხოლოდ და მხოლოდ მისთვის იყო გაჩენილი ეს უზარმაზარი და უსაზღვრო ქვეყანა. რომ იგი ქვეყანა მას, სამტრედიელ სილიბისტროს შვილს, კვაჭი კვაჭანტირაძეს, მოუთმენლად მოელოდა. რომ საიდუმლო და თვალუწვდენელ რუსეთში ყველანი და ყველაფერი მისთვის იყო გამზადებული და ერთი უბედო ქალივით ნატრულობდნენ და მოელოდნენ საზღაპრო ბრწყინვალე თავადს: მარმარილოს სასახლენი, თავდახრილი მონა-მოსამსახურენი, ძველი საუკეთესო ღვინო-ლიკიორები, ფრანგი მზარეულები, ინგლისური და არაბული ცხენები. გაკრიალებული ავტომობილები, ყოველნაირ ტომის, ტანის და ფერის ულამაზესი მზეთუნახავი ქალები და სპილოს ძვლის საკუთარი ვაგონი ატლასით, ფარჩით და ხვერდით მორთული გემი - იახტა და ხარისხი ჰერცოგის, თანამდებობა ჰოფმარშლის, ხელისუფლება მეფისა და ... ფული, ფული და ფული! უთვალავი და გამოუღეველი ფული, ვინაიდან სილიბისტროს შვილს მტკიცედ, ღრმად და ურყევად სწამდა, რომ ამ ქვეყნის ღერძი და დედაბოძი მხოლოდ და მხოლოდ ფულია, ხოლო დანარჩენი, რაც კი ამ ქვეყნად არსებობს - მთელი მსოფლიოს სული, გულიც და ხორციც - უკლებლივ ყველაფერი მხოლოდ ფულის მტვერია, მისი ყურმოჭრილი მონა მორჩილია და ყოველივე ისევე იყიდება, როგორც ის ერთი წყვილი საცვალი, რომელიც მან იმ დღეს იყიდა ბათომში.

კვაჭმა აღმოსავლეთისკენ ცისკარი დაინახა და იმ მნათობს თვალი გაუმტერა, მერმე ორივემ ერთმანეთს მეგობრული და ძმაბიჭური ღიმილით გაუღიმეს.

„აჰა, ჩემი ვარსკვლავი! აჰა, ჩემი მფარველი და თანამგზავრი!“ - წამოიძახა გულში კვაჭმა და ხელი დაუქნია, სალამი მისცა თავის ციურ მეგობარს, რომელმაც კვაჭს თვალი ჩაუკრა, გული გაუკეთა, დააჯერა და დააიმედა, რომ მისი ოცნება და ნატვრა მალე ასრულდებოდა.

და კვაჭი კვაჭანტირაძეც ამ მტკიცე რწმენით და ღრმა იმედით მისცურავდა და მიჰქროდა თავის ახალ სამეფოსკენ, სადაც მას უხილავი, უცნობი, საარაკო საყვარელი და უმანკო მზეთუნახავი საბედო ელოდებოდა.

ამბავი მეგობართა შეხვედრისა, ცოტაოდენი ფულის მოგებისა და პირველი საბედოს პოვნისა

დილით კვაჭი ისევ ბაქანზე ამოვიდა. გემი ფოთში იდგა. კვაჭმა მიიარ-მოიარა, მიიხედ-მოიხედა, მერე უცებ ისევ კაიუტაში ჩავარდა და გემის წასვლამდე ჩაკეტილში იჯდა. მიზეზი კვაჭის დაფეთებისა უბრალო იყო: ნაპირზე თვალი ინჟინერ არუთინოვს მოჰკრა, რომელსაც მან ქუთაისში მაიზელსონის როიალი მიჰყიდა.

ხიფათი რომ აიცდინა, ისევ ბაქანზე ავიდა, კობტად იყო ჩაცმული. იქაურობას უხვად მიაბნ-მოაბნია მზიური სინათლე და საამური ღიმილი.

კაპიტანმა მეგობრულად ჩამოართვა ხელი, მოხუცმა მოხელემ მოწიწებით მოუდრიკა კისერი, ქალებმა სიამოვნებით გაუღიმეს, თვალის შუქი შეანათეს და მიიზიდეს.

კაპიტანმა ჰკითხა:

- ბოდიშს ვიხდი, თქვენი და თქვენი მამის სახელი?

კვაჭის მეტრიკაში ჩაწერილი ჰქონდა: „ანაპოდისტ სილვესტროვიჩ“, მაგრამ ეს ქრისტიანული სახელი იშვიათად თუ იცოდა ვინმემ. კვაჭი დიდი ხანია იტანჯებოდა ამ პროზაული სახელით, რუსების ყურს „კვაჭიც“ ეხამუშებოდა, ამიტომ მან უმაღვე ახალი სახელი დაირქვა:

- ნაპოლეონ აპოლონოვიჩ.

ამ სახელის გაგონებაზე ყველანი გამხიარულდნენ. ქერა მზეთუნახავმა მოიწონა:

- ნაპოლეონისა რა მოგახსენოთ, აპოლონს კი ძალიან ჰგევხართ. და ისე აათვალაიერ-ჩათვალაიერა კვაჭი, ისე დააცქერდა და გაზომა, თითქოს ორი დღის უჭმელი იყო და ცხელ მწვადს თვალით დააკვდაო.

კვაჭმა მაშინვე გადაუხადა ვალი:

- მე აპოლონისა მხოლოდ ნეკი მაქვს, თქვენ კი თმის წვერებით ფეხის ფრჩხილებამდე აფროდიტე ბრძანდებით.

ასე შეჰყვინნ და ასეთი ქება-დიდება შეასხეს ერთმანეთს.

იმ დღიდან კვაჭს უცხოთა შორის სამუდამოდ შერჩა ეს სახელი. ზოგნი ნაპოლეონს ეძახდნენ, ზოგნი - აპოლონს, ქალებმა კი „აპოლონჩიკი“ მიაკერეს.

გემის ბაქანი თანდათან აივსო გამოფხიზლებული სტუდენტებით. გუშინდებურად აღარ ხმაურობდნენ და არ დახტოდნენ. გემზე მაინც მხოლოდ ისინი მოსჩანდნენ და მხოლოდ მათი ხმა ისმოდა. ჯგუფებად იკრიბებოდნენ, ოხუნჯობდნენ, ლალობდნენ და ზღვასა და მზეს შესცინოდნენ.

კვაჭი ერთ ჯგუფში ჩაერია, ნაცნობებს მიესალმა და უცნობნი გაიცნო:

- გთხოვთ მიცნობდეთ: კვაჭანტირაძე გახლავართ.

- ჰამე? კვაჭანტირაძე თქვენა ბრძანდებით? ვა, ქალაქში თქვენზე ათასი ქება გამიგია, რაღა! მეც სედრავ ჰავლაბრიანი გახლავართ. მშვიდობაში ჩვენი გაცნობა!

- გაბო ჩხუბიშვილი ვარ! - ისე ამოიხრიალა ერთმა მოუხეშავმა კამეჩმა, თითქო ქვევრის ძირიდან ამოიძახაო.

- საბაზ ხეირ ოლსუნ, კნიაზ კვაჩანთირაძე! - გაუბედავად დაუძახა კვაჭს განზე გამდგარმა ახოვანმა ჯალილამ და ცხენივით გააკრიალა კბილები.

- ჯალილ, შენც აქა ხარ? სად მიდიხარ?

- ადესაში, სოტა ხილი და რახჰატ-ლუხუმი უნდა გავყიდო, იქნება სოტა ფული გავაქეთო.

- სად იყავი აქამდის, ჯალილ?
- ტიფლისში სავედი, სოტა საქონელი სამოვიდე.
- როგორ ხარ, კვაჭი? - მოიკითხა ჩიკინჯილაძემ, რომელიც ფოთში ავიდა გემზე.
- ასთე, არც აქეთ, არც იქეთ
- მაინც? ხომ ყოჩაღად დადიხარ?
- მადლობა უფალსა, არც ისთე ყოჩაღად დავდივარ, რავარც ჩემს მეგობრებს უნდათ, მარა არც ისთე ცუდად ვარ, რავარც ჩემს მტრებს უნდათ.
ის სტუდენტიც, - თედო ყორანაშვილი, - რომელიც ბათუმის მიდამოებში რუსულ-ქართულ-ლათინურ ტერმინებს პანტასავით ისროდა, იქვე სტრიალებდა. ეხლაც იმან ჩაიგდო იმ ჯგუფში ლაპარაკის ძაფი:
- ეს ზაფხულიც კარგად გამოვიყენე. შარშანწინ არხოტის გადასავალი გადავლახე, შარშან - ყაზბეგისა, - წლეულს მამისონისა. გარდა ამისა, სვანეთშიაც ვიყავი. ჩემი კოლექცია ერთიორად გამდიდრდა.
- კვაჭი ყურს უგდებდა ახალგაზრდა მოგზაურის ლაპარაკს და სცდილობდა ბაასის ხასიათის შეცვლას, მაგრამ ჯერ-ჯერობით იმ სტუდენტს სიტყვის ძაფი ვერ ჩამოართვა.
- ქვეყანაზე არსად არ მოიპოვება უშბასავით ლამაზი მთა. მისი სიმაღლე? ყველაზე მაღალი იალბუზია - 18410 ფუტი აქვს. მას მოსდევს დიხ-თაუ - 17054, მერმე არარათი, შემდეგ კაშთანთაუ, მყინვარი მეხუთეა, მას გისტოლა მოსდევს, მეშვიდე კი უშბა გახლავთ, 15408 ფუტი აქვს, მაგრამ იგი კავკასიონის ქედის მშვენიებაა, მისი გვირგვინია. თან შტაბის რუქა მქონდა და ზოგან შევასწორე... ვიპოვე სოჭის ახალი ჯიში, ლათინურად დავარქვი „ჰაბიეს ნორდმანიანა ჟეორჯიკა“... მომავალ ზაფხულში გლუხორის გადასავალი უნდა გადავლახო... მოგზაურობა? არა, ეგ ჩვენი საქმე არ არის. სამი წელიწადია თანამგზავრებს ვეძებ და ერთი ქართველიც ვერ ვიპოვნე ისევ უცხოელები გამომყვნენ... მაგიტომ მოხდა, რომ გერმანელებმა, ინგლისელებმა და რუსებმაც კი საქართველო ქართველებზე უკეთესად იციან, გურული სამეგრელოში არ დადის, მეგრელი - კახეთში, კახელი - იმერეთში, ხოლო ბორჩალოს, ჯავახეთს, მესხეთსა და აჭარა-ჭანეთში არც ამერელი შეიხედავს და არც იმერელი. ერთი მტკაველი მიწა გვაქვს, ერთი მუჭა ხალხი ვართ, ჯერ ჩვენი თავიც არ გვიცვნია, და მთელ ქვეყანას ვეჭიდებით, მის გადაბრუნებას ვლამობთ.
კვაჭის მოსწყინდა ამ ცოცხალი ენციკლოპედიის ყურის გდება. მისი სიტყვა და აზრი კვაჭის გულს არა ჰხვდებოდა და იმის ტვინს არ ეთვისებოდა, ამიტომ იგი მეორე ჯგუფში ჩაერთა. აქ ხუთიოდე ახალგაზრდა მამლაცინწებივით დასტაკებოდნენ ერთმანეთს და ცხარედ, შხამით და გესლით ახლიდნენ და აყრიდნენ ერთი-მეორეს სეტყვასავით:
- ფედერაცია... ავტონომია... სოციალიზაცია... ნაციონალიზაცია...
მუნიციპალიზაცია... მონიზმი... მატერიალიზმი... იდეალმიზმი.
სხვები განზე იდგნენ. ზოგნი ყურს უგდებდნენ, ზოგნი მუსაიფობდნენ. ბესო შიქიაც იქ იყო, ისიც ფოთში ამოსულიყო იმ გემზე.
კვაჭმა აქედანაც მალე გადაინაცვლა ფეხი და მესამე ჯგუფში ჩაერთა. აქ მსუქან და მხიარულ სტუდენტებს მოეყარათ თავი. მათი ლაღი სიცილი, ბოხი ხარხარი, თავდაუჭერელი ოხუნჯობა და ავლაბრული ლაზღანდარობა იქაურობას აყრუებდა. კვაჭმა უმაღვე იგრძნო და იპოვნა თავის შესაფერი კალაპოტი, ნათესავები და ტოლ-ამხანაგები. უმაღ ჩაერთა, აჰყვა და აიყოლია. მხოლოდ ერთი რამ არ მოსწონდა კვაჭის, ერთი რამ ეხამუშებოდა იმის ნაზს ბუნებას, ერთი რამ ვერ შეიშვნია და ვერ შეითვისა ზრდილობიანმა და თავაზიანმა კვაჭმა: ოხუნჯობის ჰავლაბრული კილო

და უხეში გამოთქმა. სედრაკ ავლაბრიანმა პირი მოიხსნა და მრავალზე უმრავლესი ამბავი და იგავ-არაკი გადმოანთხია ქალ-ვაჟთა ურთიერთობაზე, კინტოებზე, ჯიბგრობასა და სალახანობაზე.

სოხუმში რომ მივიდნენ, კვაჭს კვლავ მოესმა ყორანაშვილის ცნობები შესახებ აფხაზეთ-საქართველოს ისტორიის, ბიჭვინთის, „სინოპის“ ბაღისა და სოხუმისა, რომელსაც უწინ დიოსკურია ერქვაო.

ცხელი, მზიანი დღე იდგა. ბულით გაჟღენთლი და მოწმენდილი ცა თთქოს იწვოდა.

ზღვას ეძინა. მარჯვნივ ცამდის აღმართულიყო კავკასიონის ქედი. მისი მუქი, დაბურული მწვანე კალთები ზღვას დასწაფებოდნენ, შიგ იხედებოდნენ, თავიანთ თავს ათვალთქვებდნენ. წყალიც მეტად მუქი და მომწვანო იყო. გემს თან მისდევდნენ ზღვის ღორები, რომელნიც წამდაუწუმ ჰაერში კამარას აჰკრავდნენ, მერმე ისევ ჩაიყურყუმელავებდნენ და გათლილი ცხვირით მარდად და რხევით სჭრიდნენ წყალს და თანაც გემიდან გადმოყრილ ნაყარ-ნუყარს იჭერდნენ.

გემს მრავლად დასტრიალებდნენ ზღვის თეთრი ფრინველები - ალბატროსი, ტიფი და პელიკანი.

დილიდან სტუდენტებში ერთი მგზავრი გაერია - შუახნის, შუატანის, ჩასხმული და შავგვრემანი.

ბესო შიქიამ კვაჭს ჩასჩურჩულა:

- იმ კაცს პრეფერანსის თამაშ უნდა და შენც ითამაშე თხოვეს.

მერმე ისევ იჩურჩულეს, კაიუტაში ჩავიდნენ და ქალაქი მოითხოვეს. ოთხნი თამაშობდნენ, თან ღვინოსა და ხილს მიირთმევდნენ. კვაჭი, ბესო და ლადი ჩიკინჯილაძე თამაშის დროს ხშირად ჩაურთავდნენ ხოლმე ქართულს:

- დიდი ყვავი... პატარა აგური... ჯვრის კიკო... მაცა!! არ გამომეკიდო...

თან მაგიდის ქვეშ ერთმანეთს ფეხებითაც ანიშნებდნენ.

კოლია ჟურიათ ცოტა ხნით კაიუტაში შემოიხედა, ამ ლაპარაკს ყური მოჰკრა და ამხანაგებს ქართულადვე უთხრა:

- ლადი, სირცხვილია!

- შენი საქმე არ არის... რა დროს სირცხვილია, ძლივს ჩავიგდეთ ხელში ორაგული...

წადი, ძმაო სხვის საქმეში ნუ ერევი. გეისეირნე, ან ლექსი წეიკითხე...

თამაში გათავდა მოგება და წაგება დასთვალეს. მხოლოდ უცნობმა წააგო, სხვებმა კი მოიგეს. მან თავის წაგება ოცი მანეთი იანგარიშა, მოგება კი ხუთასი გამოვიდა.

- მოითმინეთ, ჩვენ რამდენიანს ვთამაშობდით?

- по пятой! - სთქვა უცნობმა.

- не по пятой а по пяти! - განმარტა ბესომ.

სხვებმაც დაადასტურეს.

- მამ მოგება წაგებას უდრის. ინებეთ! - და უცნობმა ხუთი ასიანი ამოიღო. ის მოგება სამთავ გაიყვეს და აიშალნენ. სწორედ ამ დროს შემოვიდა ყორანაშვილი და იმ უცნობს ქართულად ჰკითხა:

- აქა ბრძანდებით? გაათავეთ? ვინ წააგო?

- დიახ, გავათავეთ. ცოტა წავაგე. უჩემობა მოგწყინდათ? - სუფთა ქართულით უპასუხა უცნობმა და წამოდგა. მერმე პირდაღებულ სტუდენტებს მიუბრუნდა:

- ყმაწვილებო, დიდი მადლობელი ვარ დროს გატარებისთვის. გთხოვთ მიცნობდეთ, ბაგრატ დავითაშვილი გახლავართ! - ყველას ხელი ჩამოართვა და დაუმატა: - გთხოვთ პატივი მცეთ და დღეს სადილად მეწვიოთ. დღეს ყველა სტუდენტები ჩემი სტუმრები ბრძანდებით. ნახვამდის, ბატონებო! - და გავიდა.

კაიუტაში სამი გაცემული სტუდენტი დარჩა. ხან გაწითლდნენ, ხან გაფითრდნენ და თან ჰბუტბუტებდნენ:

- მე ურია მეგონა... მე რუსი მეგონა... გეიგო, ყოლიფერი გეიგო, მაგრამ ხმა არ ამეიღო... წაგებულები გადიხადა... რა ვქნათ?... როგორ მევიქცეთ?...

წაიკიდნენ და წაიკამათეს. ერთმანეთს აბრალებდნენ, თან სირცხვილის ოფლში იწურებოდნენ. ბოლოს სამივენი დავითაშვილთან მივიდნენ და მოგებული ფული ლულულადით უკანვე შესთავაზეს:

- გაუგებრობა მოხდა... არ გვეგონა, რომ ქართველი ბრძანდებოდით... ცოტა უწესოდ ვთამაშობდით...

დავითაშვილმა ღიმილით და ალერსით დაამშვიდა:

- ნუ შესწუხდებით. თამაში წესიერად დასრულდა. ეგ ფული ჯიბეში ჩაიდეთ, დაგჭირდებათ. მე იმდენი მაქვს, რომ ეგ თანხა ჩემთვის ერთი წვეთია, თქვენ კი წიგნებს იყიდით... არა, არა, ნუ სწუხდებით... ნუ მაწყენინებთ. სადილის დროა, წამობრძანდით.

სასადილო გაიჭედა სტუდენტებით, დუდუკის ბუტბუტით, დოლის ბრახა-ბრუხით, „ტაში-ტუშის“ ყვირილით, „მრავალ-ჟამიერის“ გუგუნით, ჭურჭლის ჭახა-ჭუხით, სიცილ-ხარხარით და მჭევრმეტყველებით.

ბოლოს, კვაჭმაც მოითხოვა სიტყვა. მასპინძელს ხოტბა შეასხა, ყველა ააღელვა, ცეცხლი მოიკიდა და სხვებსაც მოუკიდა.

- ბატონებო! მეგობრებო! - მოუწოდა მან დასასრულს: - ცხოვრება ყველას მოგვერევა და დაგვჯახნის, დაგვწვავს, გაგვთელავს, სისხლით და ცრემლით გვატირებს, მაგრამ ერთში მაინც ვერ მოგვლუნავს, ვერ მოგვდრეკს: ჩვენ ქართველები ვართ, ჩვენ დაბადებითვე რაინდობა და ვაჟკაცობა თან მოგვდევს, ჩვენს მარღვებში კეთილშობილი სისხლი სჩქევს, ჩვენ დედის ძუძუსთან ერთად მოგვიწოვია შეგნება და გრძნობა პატიოსნების, ძმობისა და ამხანაგობისა წინაშე ერთმანეთისა და ჩვენი ტურფა საქართველოსი. დუხჭირი ცხოვრება ყველაფერს წაგვართმევს, ჭაბუკობის ყვავილს დაგვიჭკნობს და მზესაც დაგვიბნელებს, მაგრამ რაინდობაზე, ვაჟკაცობაზე, პატიოსნებაზე და კეთილშობილებაზე ვერასოდეს ხელს ვერ აგვადებინებს! ვერა-ასო-ოდე-ეს მეთქი!!! მეგობრებო! ბატონებო! ამხანაგებო! გთხოვთ დასცალოთ სადღეგრძელო ამ პატიოსნების, პურმარილიანის და ხელგამლილი ქართველისა - ბაგრატ დავითაშვილისა! ვაშა სასიქადულო მამულიშვილს! ვაშა მის კაცურ კაცობას! ვაშა საქართველოს, რომელმაც ასეთი შვილი გაგვიზარდა!

- ვაშა-ა! ვაშა-! - გრიალებდა გაჭედილი დარბაზი.

დუდუკი ტუშს უკრავდა, ჭიქებს ჭახა-ჭუხი გაჰქონდათ. ყველანი აიშალნენ და აირივნენ. ზოგნი დავითაშვილს ჰკოცნიდნენ, ზოგნი - კვაჭანტირაძეს, ზოგნი კიდევ - ერთმანეთს. ტუშს ლეკური მოჰყვა, ლეკურს - დავლური და ყველაფერი და ყველანი ერთმანეთში აირივნენ.

საღამოზე შავი ზღვის იმ კუთხეში განთქმული ნორდ-ოსტის ქარიშხალი ამოვარდა. მთვრალი გემი ჭრიჭინებდა, ჰკვნესოდა და ნაფოტივით ადიოდ-ჩადიოდა.

მოკრიალებული „პუშკინი“ ნასმევ-ნაჭმევით და ნაქარიშხალევით წაიბილწა და წაირყვნა. მოსამსახურენი ძლივს ასწრებდნენ მის გარეცხვას და თან იგინებოდნენ.

მეორე დღეს ყველანი იმ ღამის ფათერაკს მხოლოდ ქარიშხალს აბრალებდნენ.

დილით „პუშკინი“ დიდი წვალეებით, ქანაობით და ყირამალა დგომით შევიდა ნოვორისიისკში. ტრაპი რომ მოადგეს, გემზე ქუთათელმა ჭიპი ჭიპუნტირაძემ ამოჰყო თავი. გაიკვირვებს, გაცდნენ და მაშინვე შემოეხვივნენ.

- გამარჯვება, ჭიპი!.. ჭიპი, რავა ხარ?.. ჭიპი, აქანე რა გინდა?

- დალახვროს და დასწყევლოს ამათი თავი და ტანი, აი ეს მინდა! ეშმაკიც ვეფერს გოუგებს ამ უბედურებს!

- რაშია საქმე, ჭიპი? აქ რამ მოგიყვანა?

- აპა, მაშ დვანკითში წავსულიყავი? ბიჭო, გაგონილა სამდმე რომე ბერლინის უნივერსიტეტი პარიზში იყოს, პარიზისა კიდო ლონდონში?! რუსეთში ასთე ყოფილა, რომე თურმე მოსკოვის უნივერსიტეტი კიევში ყოფილა, აპა კიევისა ალბათ ვარშავაში იქნება?!!

- ღმერთმა ნურაფერი გააგებოს, ვინცლამ აგი მოიგონა. ბიჭო გოუგია ვინმე რომ ე ნოვოროსიის უნივერსიტეტი ადესაში იყოს?! ამიზა არ ვამბობ, რომე მოსკოვის უნივერსიტეტი ალბათ ჩოხატაურში ან ბანძაში იქნება თქვა? ნოვოროსიის უნივერსიტეტი ნოვოროსიისკში იქნება თქვა, ვთქვი და ამ ქალაქში წამევედი. ორმოცი სტუდენტის ხარხარი გაღმა ქალაქს მისწვდა.

- რას იცინით, ყაზილარებო? მართალს არ ვამბობ, თუ?

ხარხარის ხელახალმა გრიალმა გემი შეანძრია.

- იცინეთ, ბიძია, იცინეთ! მე გევიფხიკე, თვარა თქვენ რა გიჭირთ! რავა ხარ, კვაჭი? შენი იმედით ვიყავი აქინე, თვარა ზღვაში გადავვარდებოდი... რაიო, სასტუმროში იდექიო? აპა, მაიზა ფულს დავხარჯავდი? მივედი გიმნაზიის დირექტორთან, შემარცხვინა. რა დროის სირცხვილია, ფული მინდა თქვა. მომცა ოცი მანათი, მეტი რა გზა ჰქონდა. ჩემი ადრესი ჩეიწერა... რაიო? ელოდოს, ბაბუა ჩემი გოუგზავნის. რავა იცინით, თქვე ყაზილარებო?! აქინე რომე დამკიდოთ, ორ მანეთს ვერ მიპოვნით, რომ მქონდეს კიდეცა, ჯერედ არ გავგიჟებულვარ რომე დავუბრუნო. მერმე რა იქნება - ვინ იცის!

ყორანაშვილი ერთ-ერთ ჯგუფს ანათლებდა:

- აი, აქვე თუაპსეა. უწინ ნიკოფსია ერქვა. საქართველოს საზღვარი აქ იყო.

ისტორიკოსი სწერს: „ნიკოფსიიდან დარუბანდამდისო“... აქვეა ჰელენჯიკი, ტოლსტოველთა კოლონია... აი, ეს ცემენტის ქარხნებია... იქით აბრაუ-დიურსოს მამულია. მშვენიერი ღვინო და შამპანური აქვთ...

კვაჭი იმ ღამეს ისევ ადესელ ქერა ქალს აჰყვამ. მისი სახელი და გვარი? რებეკა ისაკას ასული იდელსონისა. საიდან მობრძანდება? ტფილისიდან. ვინაობა? რებეკა ჯერ ყოყმანობდა, მერმე ენა ამოიდგა, რადგან კვაჭის ისეთი მომხიბლავი და სანდო თვალეები და ტკბილი ენა ჰქონდა, რომ ქვასაც კი გაუღელავდა გულს და ენას გაუხსნიდა.

რებეკას ქმარი ჰყავს. ხნიერი და მდიდარი ადესელი ვაჭარია. ჟანდარმებმა ეჭვი მიიტანეს, რევოლუციონერებს დიდძალი ფული მისცაო. იდელსონი ტფილისში გაიპარა, მაგრამ გაიგეს და დაიჭირეს. ამის გამო იყო რებეკა ტფილისში. ეხლაც იმის ქმარს ეტაპით ჰგზავნიან ადესაში, ხოლო რებეკა გემით ბრუნდება... არა, რებეკას არ უჭირს ფული, თვითონაც სამი დიდი სახლი აქვს ადესაში, მაგრამ... რებეკა მარტოა და გამოუცდელი. ის მრჩეველს, დამხმარეს, ნუგეშის მცემელსა და მეგობარს ეძებს... რებეკა ნუ სტირის? როგორ არ იტიროს მარტოხელმა დედაკაცმა, დაღლილმა და უნუგეშომ!.. ნუნუ, ნუ სტირის?! განა კვაჭი აქ არ არის, რაინდი უმწიკვლო და უშიშარი? ის დაეხმარება საწყალ ქალს, ის გაუწევს მას მეგობრობას, ის გაჰყვება ბოლომდის ამ საქმეს, ზედ გადაეგება და იქამდის მიჰყვება, სანამ დროებით დაქვრივებულს რებეკას თავის საყვარელ ქმარს არ დაუბრუნებს. ნუ, ნუ სტირის რებეკა!... ნუ იღრუბლავს ვარსკვლავებით მოციმციმე თვალეებს, თორემ... თორემ კვაჭიც ატირდება... კვაჭსაც ელევა ძალღონე... კვაჭსაც ერევა თვალეებზე ცრემლი...

კვაჭიც სტირის... სტირის და თვალცრემლიან რებეკას წელზე ხელსა ჰხვევს და თან ფაფუკ ხელებს უკოცნის და ანუგეშებს.

და მართლა ვაჟკაცურად ანუგეშა: ჯერ სიმაგრის მეორე რიგი აიღო, მერმე სასტიკი იერიშით შეანგრია უკანასკნელი კოშკი და უძლეველი ქერა ციხე სავსებით დაიმორჩილა.

- ადა, მომილოსავს! - გაუღიმა მეორე დილით ჯალილამ კვაჭს. - მაგისტანა ქალს ზალიან ზნელად იმოვნის კასი.

- შენ საიდან იცი, თათარო? - უკვირს კვაჭს.

- ჯალილა იმასაც ხედავს, რაც ზღვის ზირში ხდება. - იღიმება ჯალილა.

- რას მისცემ ასეთ ქალში, ჯალილ?

- ათი სელისადი სისოსხლე!

კარი მერე

ამბავი ამხანაგობის დაარსებისა და ახალ საბედოსთან ჩასახლებისა

ადესაში კვაჭი კაპიტან სიდოროვის ბინაზე დასახლდა. ხალვათი და კობტად მორთული ოთახი მისცეს. სიდოროვი მუდმივ ზღვაზე სცხოვრობდა, მუდმივ მგზავრობაში იყო გართული. მისი გემი „პუმკინი“ ორ კვირაში ერთხელ ბრუნდებოდა ადესაში და სამიოდე დღის შემდეგ ისევ ბათომში მიდიოდა. სიდოროვს სამი ქალიშვილი ჰყავდა, სამივე მომწიფებული და გასაფრენად მომზადებული. მისი ხნიერი მეუღლე მხოლოდ ორრი საზრუნავით იყო შებოჭილი - ოჯახის მოვლა-პატრონობით და ქალების გათხოვებით. კვაჭი ამ ოჯახში ისე მიიღეს და ჩაისახლეს, როგორც ოჯახის ერთგული მცველი და უფროსი წევრი. სიდოროვის უნცროსი ქალიშვილი ვერა ტანდაბალი, სრული, ცისთვალა და ცუგრუმელა ქალი იყო. მუდმივ დაჰგორავდა, ჰფუსფუსებდა და უმიზეზოდ იცინოდა. დილით კურსებზე დარბოდა, მერმე დედას შველოდა, ხოლო საღამოობით სტუდენტებს მისდევდა.

ვერამ მართლა დაიჯერა კვაჭის უფროსობა ოჯახში და სამ დღეში გაუშინაურდა: უცინოდა, ეხუმრებოდა და მაშინაც კი არ ერიდებოდა, როცა კვაჭი ჩაუცმელი იყო ან ლოგინში იწვა. ჩაის ან ყავას შეუტანდა, გვერდით მოუჯდებოდა, ცისფერ თვალებს შეანათებდა და უდარდელ ბელურასავით ჭიკჭიკებდა. კვაჭი ნამძინარე თვალებს იფშენეტდა, იზმორებოდა და ხელებს ულაგო-ალაგას აფათურებდა. ვერა კვაჭს ხელებს უმშვიდებდა, კავკაზსკიით აჯავრებდა, თვითონაც ცოდვილობდა, კვაჭსაც სტანჯავდა და, ბოლოს, აწითლებული და თმაგაბურძგენილი, იმ ოთახიდან ძლივს გამოვარდებოდა ხოლმე.

კვაჭის წინათვე გადაწყვეტილი ჰქონდა იურიდიული მეცნიერება შეესწავლა. ეს ხელობა - ვექილობა, კანონები და ფინანსები, უფრო ეგუებოდა და ეთვისებოდა კვაჭის ბუნებას და მიზანს. ბესომ კვაჭი მეორე დღესვე ამ ფაკულტეტზე ჩასწერა და იმდენი წიგნები აყიდვინა, რომ შემდეგში ჭიპუნტირაძე სამართლიანად ამბობდა ხოლმე:

- იმოდენა წიგნებს ზედაც ვერ გადავახტი, თვარა წაკითხვას და დასწავლას ვილა ჩივა! კვაჭის მეგობრებიც იმავე ეზოში დასახლდნენ სადაც კვაჭი თვითონ ბინადრობდა. დღე არ გავიდოდა, რომ ტფილელნი და ქუთათელნი ერთმანეთს არ შეხვედროდნენ. ერთმანეთი მალე დაჰსუნეს, ასწონეს, შეიგუეს და მალე რაღაც იდუმალმა ძალამ ექვსივენი შეაერთა და შეადუღა.

ჯალილაც თავის თაბახით ახლო-მახლო ტრიალებდა და ყვიროდა: „რაჰათ-ლუჰუმ! რაჰათ-ლუჰუმ!“. როცა კვაჭს ან იმის მეგობრებს თვალს მოჰკრავდა, ქუდს მოიშვლეპდა და ცხენის კბილებს გააელვებდა ხოლმე:

- საბახ ხეირ ოლსუნ“ კნიაზებო! ქეიფზე როგორ ბზანდებით? მობზანდით, ნულა მიირთვით!

მეგობრებიც ჯალილას ხეირს აძლევდნენ და იმდენ ტკბილეულობას მიირთმევდნენ, რომ მეორე დღემდე ჭამის მადა აღარა ჰქონდათ. მწვადის საჭმელად და კახურის დასალევად ქართულ დუქანში რომ წავიდოდნენ, ჯალილასაც გვერდით მიისვამდნენ. ოხუნჯობდნენ და თათარს შიქასტას და ბაიათს აღრიალებდნენ. სწავლას ჯერ ყველანი გულმოდგინედ შეუდგნენ. დროზე მიდიოდნენ, ყველა ლექციებს ესწრებოდნენ და შინაც ცდილობდნენ საგნების ხელის დარევას, მაგრამ

თანდათან შენელებდნენ. ძალა გამოელიათ და ხალისიც ჩაუქრათ. მეცნიერების გზა მათთვის მეტისმეტად გრძელი და უძლეველი გამოდგა. ნელნელა დაუკლეს ნაბიჯს, ჩამორჩნენ და იმ უსაქმო და მუქთახორა სტუდენტების ხროვაში გაერივნენ, ვინც დიპლომის მიებაში ათიოდე წელიწადს ატარებდნენ სტუდენტის სახელს. წიგნები კუთხეში მიჰყარეს და თავი მისცეს ბულვარებს, ჩვენებურ დუქნებს, ევროპულ რესტორნებს, ფანკონის ყავახანას, ქაღალდის თამაშს, ცირკს, ღვინოს, ლაზღანდარობას, სალახანობას და იაფ მეძავეების დევნას.

მაგრამ კვაჭი ამ ფსკერს მხოლოდ კადრულობდა, თვალი კი მუდამ ზემო სართულებისკენ ეჭირა და ლამობდა ზედაპირზე ეცურავა.

როცა ქართველთა სათვისტომოს გამგეობის არჩევა ხდებოდა, კვაჭმა და მისმა ამხანაგებმა გაიწ-გამოიწიეს, ჩოჩოლი ასტეხეს, აგიტაცია გასწიეს და ბესო შიქია ხაზინადრად აარჩევინეს. მას აქეთ ამხანაგებმა ოდნავ მოითქვეს სული. როგორ ახერხებდა ბესო თავისთვის და ამხანაგებისთვის ცალიერ სალაროდან ფულის გამოტანას, ეს საიდუმლოება მხოლოდ კვაჭმა და ბესომ იცოდნენ.

განგებას მათთვის უხვად მიეცა მეძებრის ალლო, დაკვირვებისა და შეთვისების უნარი, კვაჭი ისე არ გაივლიდა ქუჩაში, რომ ახალი რამ არ შეემჩნია და მეორე დღესვე არ წაებადა. თვალს რომ დაადგამდა ვინმე სნობს, უსაქმო დენდის, გათლილ არისტოკრატს, მეორე დღესვე ამ ნიმუშის მშვენიერ ასლად გადაიქცეოდა. ისიც კი ზედმიწევნით შეითვისა, თუ როგორ უნდა დაეჭირა ოდნავ გაშვერილ თითებში პაპიროსი, პირიდან და ცხვირიდან როგორ უნდა გამოეშვა ბოლი, ჯოხი ხელში როგორ უნდა დაეტრიალებინა, როგორ უნდა მოეხადა სტუდენტური ქუდი, დაეხარნა თავი, მოხრილიყო, გაეღიმა, ფეხი ფეხზე გადაედო, ან ლაქიასთვის თითით დაეძახნა და დაუდევრად ცხვირით წაელუღლულა: ე-ე-ე, გარსონ!

ისედაც ლამაზი და თვალადი კვაჭანტირაძე მოკლე ხანში ერთი-ხუთად გაიზარდა და ადვილად შეერია და შეეგუა იმ ჯურის საზოგადოებას, რომელიც საკუთარი ცხვირის გარდა ვერავის ვერ ამჩნევდა, არავის არ ჰკადრულობდა.

ამბავი ისაკას განთავისუფლებისა და პირველი საბედოს გაფრენისა

კვაჭი რებეკას თავს ევლებოდა. ქალი მეტის-მეტად ფრთხილობდა და სიყვარულს მალავდა. მას ბევრი ნათესავი და ნაცნობი ჰყავდა ადესაში, ამიტომ ჭორებსა და მითქმა-მოთქმას მეტად ერიდებოდა. ერთმანეთს ზოგჯერ კვაჭის ბინაზე ხვდებოდნენ, ზოგჯერ კი - რებეკასთან.

რებეკა ლაინჟერონის ქუჩაზე სცხოვრობდა. ქმარი ისევ საპატიმროში იყო და დროებით დაქვრივებულ ლამაზ დედაკაცს ოციოდე ნათესავი სდარაჯობდა - ზოგი საკუთარი და ზოგიც ქმრისა. კვაჭმა მაინც პირველ დღესვე ხელთ იგდო ის უებარი გასაღები, რომელმან თითო მისვლაზე რებეკას პირფარემისთვის და მეეზოვესთვის სამი მანეთი გადასდო და დამფრთხალი ქვრივიც ადვილად დაამშვიდა და მისი დარაჯების გულისყურიც გააყუჩა.

კვაჭს ძვირად უჯდებოდა ეს სიყვარული. ვახშამი, თაიგული, ტკბილეულობა და ათნაირი წვრილი ხარჯი ერთმანეთს მოსდევდა.

ბოლოს, ორი თვის შემდეგ, რებეკას ქმარი ისაკა იდელსონი ტფილისიდან ადესის ციხეში გადმოიყვანეს. კვაჭმა რომ ეს ამბავი გაიგო დატრიალდა, გამოცოცხლდა და ერთხელ რებეკას უთხრა:

- ჟანდარმი პავლოვი გავიცანი. თურმე ძველის-ძველი ნაცნობები ვყოფილვართ წინათ ქუთაისში მსახურობდა. თქვენი ქმრის საქმე იმას ჰქონია ჩაბარებული. გამოვკითხე... საქმე ძალიან ცუდად ყოფილა, თუმცა არც იმდენად უიმედოა...

რებეკა მაინც სიხარულით ცას დაეწია, რადგან კვაჭის და პავლოვის ნაცნობობამ მას გული გაუმაგრა, ხოლო მის ქმარს რომ დიდი ხიფათი მოელოდა ეს ხომ წინათაც იცოდა... იმ დღიდან კვაჭმა ფრთხილი და ოსტატური თამაში დაიწყო. პავლოვი მართლა ხელახლად გაიცინო ადესელ ბოქაულის დვალიშვილის შემწეობით, მერმე ერთხელ-ორჯელ დაჰპატიჟა და გაკვრით უთხრა, ქეიფის დროს:

- მართლა, როგორ არის იდელსონის საქმე? რას აბრალებთ?

- პარტიის წევრობას და დახმარებას.

- რა მოელის?

- თუ დაუმტკიცდა - კატორღა, თუ არა და - უბრალო გადასახლება.

- მერმე, უმტკიცდება დანაშაული?

- არა მგონია.

კვაჭმა ბაასს კვალი გადაუგდო:

- ევროპისკენ ხომ არ აპირებთ გასეირნებას?

- ჩემი ოცნებაც ეგ არის, მაგრამ სამგზავრო ფული ვინ მომცა!

- უფულობა რა მოსატანია! ათასი მანეთი არ გეყოფათ?

- ათას მანეთად ნახევარ ევროპას მოვივლი და კარგადაც ვიქეიფებ.

- მაშ ჩვენი მეგობრობის ნიშნად ჩემგან ათასი მანეთი მიიღეთ.

პავლოვმა არც გაიკვირვა და არც იუკადრისა. იმ ფულის წყაროსაც მაშინვე მიაგნო.

კვაჭმა ზრდილობიანი მაღლობა გადაუხადა და ხელი ჩამოართვა. ცოტა ხნის შემდეგ კვაჭმა ისევ იდელსონი ახსენა:

- ერთი პატარა თხოვნა მაქვს. მე მწამს, რომ იდელსონს გადასახლებას მიუსჯით, ამიტომ გთხოვთ გადასახლების ნაცვლად უცხოეთში წასვლის ნებართვა მოუხერხოთ.

- ადვილი საქმეა. პირობას გაძლევთ, რომ სამ დღეში გავუთავებ საქმეს.
- არა, არა ჯერ ნუ გაანთავისუფლებთ. როცა დრო მოვა, მე თვითონ შეგატყობინებთ.
- კიდევ ერთი თხოვნა, - უთხრა კვაჭმა ერთი საათის შემდეგ როცა ორივენი კარგად შეზარხოშდნენ: - ნურავის ნუ ეტყვით, რომ იდელსონი შესაძლებელია, ასე ადვილად გადარჩეს. პირიქით, დააშინეთ კატორღით და...

და კვაჭმა ყანყრატოზე ორივე თითით ანიშნა ყულფი. მერმე დაუმატა:

- ჩემთვის ძალიან საჭიროა, დიდ მადლობას გადაგიხდით.

პავლოვმა ჩაიცინა:

- მესმის, კარგად მესმის. ეგეც ადვილი საქმეა, აგრე იყოს. ისე დავაშინებ იმის ქერა ლამაზს, რომ ახლოსაც აღარ მომეკაროს დანარჩენი თქვენ იცით.

მეორე დღეს კვაჭმა უპასუხა რებეკას:

- ჩემო დედოფალო! ძალიან მეძნელება თქმა: ცუდი გული გაქვს და მეშინიან.

- სთქვი, ნუ გეშინიან.

- მაშ არ შეგეშინდება? პირობას მაძლევ? ეხლავე გაფრთხილებ, რომ შესაძლოა ხიფათი აიშორო, მაგრამ... ახა ღმერთო ჩემო! რაღა მე დამაკისრა ბედმა ასეთი სათუთი საქმე?... კარგი, კარგი... გეტყვი საქმე ის არის, რომ... პავლოვს ერთი საბუთი აქვს, რომელიც შენს ქმარს ყველაფერს უმტკიცებს... რაო, შენ რომ მითხარი? ჰო, მგონი შენც მითხარი... სწორედ ის ქალაღი ჩაუვარდა ხელში. ჯერ საქმეში არ ჩაუკერებია... ჯერ მოვიცდიო... მეც მინდა იდელსონთან ერთად ევროპაში წასვლაო... დანარჩენი შენ იცი... რაო, დღეს იყავი პავლოვთან? დაგაშინა? რამდენია საჭირო? ოჰ, ღმერთო ჩემო! აბა რა ჩემი საქმეა შუამავლობა! ბოლოს და ბოლოს. ისაკას განთავისუფლება ძალიანაც არ მეჩქარება, რადგან... ხომ მიმიხვდი მიზეზს?... კარგი, გენაცვა, კარგი, ნუ აღელდი... ნუ სტირი, თორემ მეც ვიტირებ... მაშ გეტყვი. ძალიან ბევრს თხოულობს: ხუთი ათასიო... მაშ თანახმა ხარ?... ერთი შენი ქმრის ხელნაწერი მომეცი, იმ საბუთს უნდა შევადარო. ეს არის? ეს მისი მონაწერი სასიყვარულო წერილია, არა? ახა-ხა! ვნახოთ როგორ უყვარხარ იმ ბებერს... ხუთი ათასი ბევრია, ძალიან ბევრია, მაგრამ რა ვქნა, რაკი შენ დასთანხმდი, მე რაღა მეთქმის!... მაშ ხვალამდე, ჩემო ძვირფასო!

კვაჭმა ისაკა იდელსონის წერილი ჯიბეში ჩაიდო და წამოვიდა. მეორე დღეს რებეკას ნათესავებს თათბირი ჰქონდათ. ამავე დროს კვაჭი ისაკას ხელნაწერს გულდასმით შინჯავდა, ჰბამავდა და სცდილობდა მისი ხელი შეესწავლა.

იმავე ღამეს კვაჭი და პავლოვი ისევ ერთად ვახშობდნენ რესტორნის კაბინეტში.

შეთანხმდნენ და მორიგდნენ:

- კეთილი, ადვილია, ხვალ მოვიდეს. - სთქვა პავლოვმა: - აგრე ვეტყვი...

მეორე დღეს რებეკა და კვაჭი ასე საუბრობდნენ:

- დიდი ჯენტლმენი ყოფილა პავლოვი. - ამბობდა რებეკა: - ძალიან თავაზიანად მიმიღო მითხრა: ან სახრჩობელა, ან პარიზიო ერთ კვირაში გამოირკვევა, მის ბედს ერთი საბუთი გადასჭრისო. შენი სახელიც გაკვრით ახსენა: ნაპოლეონ აპოლონიჩი ჩემი საუკეთესო მეგობარია, მეტად სანდო და ფრთხილი კაციო.

- აკი გითხარი, ჩემო ტურფავ, საქმე გათავებულა მეთქი! ეხლა მითხარი, ვისი ნაწერია ეს ბარათი? იცანი, განა! მიკვირს, როგორ მოუვიდა ეს სიბრიყვე ისაკას, ასეთს გამოცდილ ადამიანს?... კარგი, ხვალ დილით ჩაგაბარებ ამ ბარათს... ათ საათზე სახლში დაგიხვდები... ნახევარს მაშინ გადაიხდი როცა ისაკას გამოუშვებენ, დანარჩენს კი...

მეორე დღეს კვაჭმა თანხის ნახევარი მიიღო და ის ნაბუთი რებეკას თვალწინ დასწვა. ერთი კვირის შემდეგ რებეკა და ისაკა იდელსონი, რომელსაც ათი დღის ვადა ჰქონდა

მიცემული, ქალაქში დაბრუნდნენ, პასპორტებს თხოულობდნენ და სამგზავროდ ემზადებოდნენ, თან ერთმანეთს და თავიანთ მახლობელ ნათესავებს პირზე ხელს აფარებდნენ, საიდუმლოებას მალავდნენ და შიშით ძრწოდნენ და თრთოდნენ. იმავე ხანებში კვაჭმა თავის მიმდინარე ანგარიშს აზოვის ბანკში რამდენიმე ათასი მანეთი კიდევ მიუმატა.

ის უკანასკნელი დღე კვაჭმა და რებეკამ ერთად გაატარეს.

აუწერელია ის დღე, შავი და იმავე დროს ცეცხლიანი, დღე გაყრის და განშორებისა, სიყვარულის ძაფების დაწყვეტისა, ორი ცეცხლმოკიდებულ გულის გახლეჩისა, ორი გაერთიანებულ სხეულის გაპოვისა და ერთმანეთში არეული ორი სულის გაგლეჯისა!

დადგა ცრემლის გუბე, ატყდა ქვითინი და წივილ-კვივილი, იყო გაავებული ხორცის გლეჯა, სიმწარისა და სიტკბოების კბენა, ბალღამიანი სევდა, ბნელობა, ნუგეში, დაპირება და ფიცი მარადიული, დაუქცნობ და დაუვიწყარის სიყვარულისა.

იმ ღამეს კვაჭი ისაკას და რებეკას გასაცილებლად სადგურზე გავიდა, თუმცა, როგორც იმდღით უთხრა რებეკას, ძალიან ეშინოდა თავის დარდისა და გულის კვნესის უნებურ გამხილებისა და გამჟღავნებისა.

სადგურის ბაქანზე ჟანდარმი პავლოვი და კვაჭი ერთმანეთს შეჰხვდნენ:

- თქვენც უცხოეთში მიბრძანდებით? - ჰკითხა კვაჭმა.

- დიად, პარიზში გეახლებით.

„იდელსონის ფულით!“ - გაიფიქრა კვაჭმა და პავლოვს გაჰყვა. რებეკა და ისაკა უკვე კუპეში ისხდნენ. შემთხვევით პავლოვისთვისაც იმ კუპეში მიეცათ ალაგი. ორივენი შევიდნენ და ოდნავ შეფერხდნენ.

- არა გიშავთრა! - ჩაერია კვაჭი: - ბედმა გამომძიებელი და ტუსადი ისევ შეგყარათ.

ერთმანეთს არ წაეკიდებით, რადგან აი, ეს მშვენიერი მომრიგებელი გეყოლებათ.

და რებეკას ხელზე აკოცა. სამივემ ოხუნჯობაში ჩაახჩეს თავიანთი გულის ბრაზი და უხერხულობა.

ცოტა ხნის შემდეგ ისაკამ კვაჭი ვაგონის დერეფანში გაიწვია და უთხრა:

- თქვენს სიკეთეს სიკვდილამდე არ დავივიწყებ. ბევრი არ შემიძლიან... მაგრამ... არა, არა! უნდა მიიღოთ, უეჭველად უნდა მიიღოთ!

ხელში პაკეტი ჩასჩარა და ისევ კუპეში შევარდა. იმავე წუთს რებეკა გამოვიდა, კვაჭს მარცხენა ხელი ჩამოართვა და შუა თითზე ალმასის დიდი ბეჭედი გაუკეთა.

- რებეკა!.. ჩემო დაუვიწყარო!.. ჩემო ძვირფასო მეგობარო! გულაჩუყებული რებეკა ცრემლს იწმენდდა და ჰბუტბუტებდა.

- სახსოვრად გქონდეს... არ დაივიწყო შენი რებეკა... შენი გულითადი მეგობარი რებეკა, მშვიდობით!

მიიხედ-მოიხედეს, დრო იხელთეს და ფიცხლავ, ცხარედ და უკანასკნელად გადაჰკოცნეს ერთმანეთი!

მესამე ზარი ჩამოჰკრეს. კვაჭი და მიმავალთა ნათესავები მგზავრებს გამოეთხოვნენ და ვაგონიდან გავიდნენ. მატარებელი დაიძრა. რებეკა და კვაჭი იქამდე უქნევდნენ ერთმანეთს ხელსახოცებს, სანამ მატარებელი მეორე მატარებელს არ მიეფარებოდა.

ამბავი მადამ ლაპოშისა

იმავ ღამეს, როცა კვაჭის ტურფას რებეკას მატარებელი მიაქროლებდა, კვაჭი თავის ამხანაგებთან ერთად შანტანში იქარვებდა სევდას.

- კარგი, შენი ჭირიმე, - ზღაზღვით, ზანტად და „არისტოკრატიული“ ენის მოკიბით, იცოხნებოდა კვაჭი: - ეგ „მეშჩანობაა“, მეტი არაფერი. რა არის ადესა, რა უნდა იყოს აქ ცხოვრება! არაფრის სწავლა აქ არ შეიძლება... ან მოსკოვში წავალ, ან პეტერბურგში. მომწყინდა ამ ჭუჭყიან სოფელში ხეტიალი. ხელის გასანძრევი ალაგი არ იშოვება... ადესა ჩემთვის ვიწო ქურქია, შიგ ველარ ვეტევი... დაბალი კიბეა, ასაფრენი და ფრთის გასაშლელი არა მყოფნის... როდის წავალ? ერთ თვეში, ან უფრო ადრე. თქვენც წამოდით... გიშველით, რატომ არ გიშველით, რაო? ქუთაისი? ახა-ხა! ქუთაისი რა სახსენებელია! ჭაობია, მყრალი ჭაობი! თუნდაც საქართველო ავიღოთ... შენი ჭირიმე, ნუ ამიხირდები. აჰ, ეგ ტყუილია, ქვეყანაზე ასმა კაცმა არ იცის საქართველოს სახელი. ან რა არის დიდი საქართველო? ბათომში რომ თავი მისდო დასაძინებლად, ფეხები ქიზიყს უნდა მიაბჯინო. სოხუმში რომ ცხვირი დააცემინო, სიღნაღიდან იმახიან: „ხეირიო“. ქუთაისში ლაითაძესთან ან ერემოსთან დანიელა ურიამ რომ „მრავალ-ჟამიერ“ დაიწყოს, ყაზბეგიდან ბანს ეტყვიან, ხოლო თელავიდან დედას ლევანა „მადლობელს“ შემოსძახებს. ბორჯომში რომ პაპიროსი ამოიღო, ფოთიდან ოცი ხელი მაინც მოგწვდება - ჩვენც მოგვაწვევინეო. ხელსახოცი რომ იპოვნო, მთელი საქართველო მორბის ყვირილით: „ჩემია! წილი დამდე!“ აჰ, მაგას ნულარ გამახსენებთ. გარსონ! კიდევ ერთი ბოთლი შამპანური ლუი რედერერისა. რაო? ბესო, შენ შარტრეზი გირჩევნიან? შენ, სერიოჟა, შიპრი გინდა? გარსონ! სამივე მოგვართვი, თან ომარები, ანანასი, ფორთოხალი და მანდარინი მოაყოლე.

და კვაჭი კვაჭანტირაძემ თავის სტუმრებს ოქროს პორტსიგარი გაუწოდა და თითის სისქე პაპიროსები შესთავაზა. პორტსიგარი აჭრელებული იყო მონოგრამებით. შუაზე ეწერა: „თავადს ნაპოლეონ აპოლონიჩს კვაჭანტირაძეს ნიშნად რებეკას მარადიული სიყვარულისა“, ხოლო პაპიროსებზე ოქროს ასოებით იყო წარწერილი და დახატული თავადური ღერბი, კვაჭის ინიციალების ხლართი და მისივე დევიზი:

„მე... ისევ მე... მხოლოდ მე... ჩემი... ჩემთვის... ჩემზე“.

- რა აზრია ჩაქსოვილი აქ, კვაჭი?

- ვისაც როგორც ჰსურდეს, ისე გაიგოს. აი კიდო, აი აქაც. ჯოხი გაუწოდა. სამივე თვალ-მარგალიტივით იყო შემკული და სამგანვე იგივე სახელმძღვანელო დევიზი იყო ამოჭრილი.

- გარსონ შამპანური კარგად ვერ არის გაციებული... безобразно ამ რესტორანში არასოდეს არ მომართმევენ წესიერად. არც ანანასი ვარგა, წვრილია... ბესო, წადი, გენაცვა, ეს ოცდახუთიანი ორკესტრს მიეცი და ჩემი საყვარელი ვალსი „მარია ტერეზა!“ დააკვრევი.

უცებ კვაჭმა თვალი მოჰკრა იმ სეზონის დედოფალს, იმ კაფეშანტანის პრიმადონას, ბრწყინვალე და მზეთა-მზე პარიზელს, მადამ ლაპოშს, რომელმაც სწორედ იმ დროს შემოანათა რესტორანში.

- სედრაკ, ა ჩემი „ვიზიტნი კარტიჩკა“, ის ქალი მოიპატიჟე ჩქარა, თორემ სხვები მოიტაცებენ.

სედრაკამ მამაკაცების ალყა შეარღვია:

- პრიცი ნაპოლეონ აპოლონიჩ კვაჭანტირაძე და მისი მეგობრები გთხოვთ პატივი გვცეთ და გვეწვიოთ.

სხვები ბუზღუნითა და შურით გაიფანტნენ.

კვაჭი მოდუნებული ზღაზვნით მიეგება იმ მზეთუნახავს და მოწიწებით ემთხვია ხელზე.

- შარმე და ვოტრ კონესანს... პრენს კვაშანტირაზე... სილ ვუ პლე, მადამ... გარსონ!.. შერ მადამ, ვულე ვუ შუაზირ...

ჩაკვრეს, ჩამტვრიეს, წარყვნეს და შეჰბალაღეს კვაჭმა და სედრაკამ ნაზი და ფაქიზი ფრანგული.

თვალმილულული და მიზნედილი თავადი კვაჭანტირამე ბანგიამ ტალღებში დასცურავს, მისმა მორჩილმა რებეკამ ერთი წუთით გაუელვა თვალწინ კვაჭს, სასაყვედურო ღიმილით გაუღიმა და ცისფერი თვალებით სევდა მიანათა, მაგრამ ნისლოვანი მოჩვენება და წუთიერი ლანდი უმაღვე გადნა, გაჰქრა და პარიზელ პრიმადონას ნალვერდლიან თვალეებში შთაინთქა, რომელნიც ნელნელა სწვავდა და ცეცხლს უკიდებდა კვაჭის უკვე მიმქრალ გულს.

კვაჭიც მალე აჰყვა იმ თვალეებს, მალე მოაჯდა პირ-სისხლიან მხეცს, შეცურდა ბანგის ტალღებში და თავგამწევ ცხენივით გადავარდა მრუშობისა და ვნების ხანძარში. რიჟრაჟმა რომ მოატანა და მადამ ლაპოშმა თავის მესამე „ნომერი“ რომ დაასრულა, დარბაზში ერთი ახმახი ფრანგი შემოვიდა და პრიმადონას დაესაკუთრა მადამ ლაპოში გამოეთხოვა კვაჭს:

- ა დმენ, მონ შა!

კვაჭმა გაიკვირვა:

- რაო? იმას უნდა დაეუთმოთ შენი თავი? არასოდეს!

- ილ ე მონ მარი, მონ შა!

კვაჭი ხახამშრალი დარჩა, მაგრამ იმ დღიდან ვერც იმ კაცის ქმრობას შეურიგდა და ვერც ის ქალი დაივიწყა.

შინ ბრაზმორეული დაბრუნდა და დაწვა, სადილად მოსამსახურემ გააღვიძა.

სასადილოში მხოლოდ ვერა დაუხვდა. სხვები ნათესავეებთან წასულიყვნენ.

კვაჭმა დრო იხელთა და სადილად ერთი ბოთლი შარტრეზი გაიტანა, რომელიც მეგობრებისთვის ჰქონდა შენახული.

დაასხეს და შეჰყვნენ. ვერა რომ პაწაწა ჭიქას გამოსცილდა და დასდგამდა, ზედ დააყოლებდა ხოლმე:

- კმარა, მეტს აღარ დავლევე, თორემ დავითვრები.

კვაჭი რომ ერთსაც დაუსხამდა, ეტყოდა:

- ეს უკანასკნელია, მეტს აღარც მე დაგალევეინებთ.

ვერაც ერთს კიდევ გადაჰყლაპავდა და ისევ იტყოდა:

- კმარა, ეს უკანასკნელია. მეტს აღარ დავლევე, თორემ დავითვრები.

მაგრამ „უკანასკნელი“ მხოლოდ მაშინ გათავდა, როცა ბოთლი დაიცალა. ქალს ღვინო მარღვეებში გაუჯდა, თვალეები აუკრიალდა, მრგვალი გოგონა მალე ამღერდა, აცქმუტდა. პირში ენას ძლივსლა ამოდრავებდა და აბდა-უბდას ჰროშავდა:

- შენ ჩემი ნაპოლეონი ხარ... ჩემი აპოლონიც შენა ხარ.

- შენ კი ჩემი ვენერა ხარ, ჩემო პატარავ! - მიუგო კვაჭმა მერე გვერდით მიუჯდა და ფუნჩულა წელზე ხელი მოჰხვია.

- ლამაზი ხარ, მაგრამ ველურიცა ხარ... დაიცა, აგრე უცებ როგორ შეიძლება!.. ჰო, იმას გეუბნებოდი: მიყვარხარ მეტქი, მაგრამ მეშინიან.

- რად გეშინიან, ჩემო გოგონი?

- არ ვიცი... მეშინიან.

და კვაჭისგან დაშინებულმა ქორფამ ისევ კვაჭის მკერდს შეაფარა თავის დაშინებული გულიც და თავიც.

- რამ შეგაშინა აგრე რიგად? ჩემი ტყუილად გეშინიან, არც ვიკბინები და არც ყაჩაღი ვარ... აი ამ ტახტზე ჩამოვსხდეთ და დავიწყოთ.

ჩამოსხდნენ და დაიწყეს. კვაჭი მართლა არ იკბინებოდა, მაგრამ მის რკინის მკლავებში ვერას განიერი ტანი და თხელი ძვლები ჰკვნესოდა, ოხრავდა და იგრინებოდა. მერე შიშ-ნარევმა ნეტარებამ იმ ქორფას თავში დაჰკრა და ელვასავით ფეხებამდის ჩაურბინა.

ორიოდე კვირა გავიდა. მაღამ ლაპოშის დევნაში და დღელამის გასწორებაში კვაჭი ჯიბითაც დნებოდა და ხორციტაც. შავგვრემან მაღამ ლაპოშის მიერ აშოტილ ჟინს გამწარებული კვაჭიკო პატარა ქერა ვერიკოზე ყრილობდა.

ერთხელ მისმა მეგობრებმა შიქიას თაოსნობით პირი შეჰკრეს და კვაჭის თავთ დაადგნენ. „ამხანაგობის ფილოსოფოსი“ ლადი ჩიკინჯილაძე ზანტად სჭამდა მეოთხე გირვანქა ყურძენს და თანაც იცოხნებოდა:

- კი მესმის შენი ჯინი, ჩემო კვაჭი, მარა ზომიერებაც კია საჭირო. ადამიანმა თუ გულის ჯინი არ ეილაგმა, ადრე თუ გვიან დეილუპება. გოუგონე შენს ამხანაგებს, შენთვის კარგის მეტი არაფერი უნდათ.

ჩიკინჯილაძეს ჭიპი ჭიპუნტირაძე მიეშველა, რომელმაც თავის თავად დაისაკუთრა მზვერავის თანამდებობა და „კვაჭის თვალის“ სახელი. ჭიპუნტირაძე ჩვეულებრივ ცქმუტავდა და ცხარობდა:

- მე ყოლიფერი ჩაწერილი მაქვს. - სხაპუნით სთქვა მან. - ამ ორკვირაში შანტანში 723 მანეთი დახარჯე, ყვავილებზე - 88 მანეთი, ეტლებზე - 145 მანეთი და სხვა და სხვა საჩუქრებზე - 1242 მანეთი, სულ 2198 მანეთი. გაგონილა ასეთი ხარჯები?

- გაგონილა?! - გაიკვირვეს სხვებმაც.

- საიდან გაიგე ჩემი ჯიბის ხარჯები? - ჰკითხა კვაჭიმ.

- შენი თვალი იმიზა მქვია, რომე ყოლიფერი გევიგო. მარა შენ ეს მითხარი: რას შობი, აწი მაი ქალიზა ასთე უნდა გედირიო! მაიზა გადაყერი ამოდენა ფულს?! იმე, დედა! სილიბისტრომ რომ გეიგოს, ხომ გედირია კაკალი კაცი!

- კნიაააზ, ეს რა ამბავია? - გულწრფელად ჰკვირობდა ავლაბრიანიც: - კაცი არა ხაარ?! ვა, ქალი ვის არ უყვარს! ქალებიც მიყვარს და ვაჟებიც... ვაა, რას იცინით? რატომ არ უნდა მიყვარდეს, ყველანი ქრისტიანები არა ვაართ?! ქალზე ერთ მანეთზე მეტი როგორ უნდა გაიმეტოს კაცმა?! მზეთუნახავი რომ იყოს, ბევრი ბევრი - სამი მანეთი და იმის ჯანი! ჰაზირ ძმა-კაცებში დავხარჯო! ჩხუბიშვილისგან მაინც ისწავლე ჭკუა.

საფანელი რომ შემოეღევა, საღამოზე რიშელიეს ან დერიბასის ქუჩაზე გავა და თვალს წყალს ალევინებს. სულ დასტა-დასტად მოდიან, ერთიმეორეს სჯობიან. შენც ისე გაჰყევი უკნიდან, როგორც მგელი ცხვრის დუმას. გულს რომ მოიფხან, მე დამიძახე. შენ თვალეები დახუჭე და გამომყე. თუ სამ მანეთზე მეტი დაგეხარჯოს... ვა, რას იცინით, თქვე ოხრებო, განა ჭკუიან სიტყვას არ ვამბობ?!
- ეეი, ჭკუაზე მოდი, კვაჭი! ვის აჭმევ, რომ აჭმევ, მაგოდენა ფულს?! ასთუმნიანი ბეჭედი რომ უფემქაშე, ვის უფემქაშე?! კარეტა რომ დაუქირავე თვიურად, ვის დაუქირავე? თითო ვახშამზე რომ ოც თუმანს აძლევ, ვისთვის აძლევ?! დღე და ღამ რომ იქა ჰგდიხარ, ვისთვისაო, რისთვისაო?! ლუკმა გავარდეს, ჯამში ჩავარდესო: ჩვენ აქ არა ვართ, ჩვენ რაღას გვეუბნები? - ტეტიურად და პირდაპირ მიახალა გაბო ჩხუბიშვილმა.

იერიშის ავტორს კი - ბესო შიქიას - გაზეთში ცხვირი ჩაეყო და ენა მუცელში ჩავარდნოდა.

კვაჭი ოფლში იწურებოდა სირცხვილით და თავს იმართლებდა. ბოლოს თავის ამხანაგებს პატიოსანი სიტყვა მისცა, რომ ლაპოშს თავს დაანებებდა, მაგრამ იმავე

იერიშის ავტორს კი - ბესო შიქიას - გაზეთში ცხვირი ჩაეყო და ენა მუცელში ჩავარდნოდა.

კვაჭი ოფლში იწურებოდა სირცხვილით და თავს იმართლებდა. ბოლოს თავის ამხანაგებს პატიოსანი სიტყვა მისცა, რომ ლაპოშს თავს დაანებებდა, მაგრამ იმავე

საღამოს მადამ ლაპოშს ისევ თაიგული და ტკბილეულობა გაუგზავნა. ხოლო შუაღამეს ისევ შანტანში მივიდა და დილაამდე ისევ იმ ცეცხლში იწოდა და დნებოდა. ტალი კვესს წააწყდა, ალხანას თავის ჩალხანა დაუხვდა. კვესმა ტალს ნაპერწკლებიც დააყრევინა და კბილებიც დაუჩლუნგა, თვითონ კი არაფერიც არ დაიტყო. კვაჭი კვაჭანტირაძე სამტრედიელ სილიბისტროს შვილი იყო, ხოლო მადამ ლაპოში - პარიზის მიერ ნაშობი და მონმარტრის რძით ნაზარდი, უკან კიდევ ბელვილელი აპაში ედგა, რომელსაც ზოგნი ალფონსს ეძახდნენ, ზოგნი - „კოტს“, ხოლო მადამ ლაპოში მას თავის ქმრად ასაღებდა.

- მონ მარი ვიენ... მონ მარი ეტ ისი... ილ ე ლა... მონ მარი სე ფაშ, - შიშით და თრთოლვით იმეორებდა პარიზელი პრიმადონა.

მესიე ლაპოშიც თავის დროზე გაჰქრებოდა ხოლმე, თავის დროზე გამოჩნდებოდა, დროზე ილიმებოდა, დროზე აბრიალებდა თვალებს და დროგამოშვებით კბილებსაც აკრაჭუნებდა.

კვაჭს მოთმინება დაეკარგა. გაფიცხდა და განერვიანდა. დაჟინებით და სიმტკიცით მიიწევდა საბოლოო მიზნისაკენ, თავის ხვედრს მოელოდა და ვალის გასწორებას მოითხოვდა.

ბოლო ხანებში მადამ ლაპოში ხან „შინ არ იყო“, ხან კიდევ თავის „მარი“ ჯაჭვით ჰყავდა მიბმული. ბოლოს თავად კვაჭანტირაძეს ვიღაც როტმისტრმა ბარონმა ფონდერშლიპენ ჰოგენშტაუფენმა გადაუჭრა გზა და კედელივით აეტუზა წინ. ერთ საღამოს იმ ბარონმა, - ერთმა ახმახმა, რვა ფუთიანმა და ერთი მტკაველის ოდენა ულვაშებიანმა ბუმბერაზმა - დონიჯი შემოიყარა, კაკლის ოდენა თვალები გადმოჰყარა, კვაჭის თავთ დაადგა და ზევიდან საყვირის ხმით ჰკითხა:

- ვინა გნებავთ? რაო? მადამ ლაპოში? ამაღამ მე მყავს დაპატიჟებული... რაო? ხვალაც, ზეგაც, მაზეგაც... რაო? დიახ, ჩემია. სამუდამოდ ჩემია მეთქი! რაო? ჯერ არა ვჯავრობ, მაგრამ თუ გამაჯავრეთ, ღმერთმა თქვენც დაგიფაროსთ და თქვენი მტერიც. რაო? არაფერიო? მაშ თანახმა ხართ? კეთილი, აგრე სჯობია... რაო? არა ვჯავრობ მეთქი... რა ბრძანეთ? მშვიდობით ბრძანდებოდეთ? ძილინებისა!

მეორე დღეს სედრაკა ამბობდა:

- ვააა, ის დალოცვილი ბარონი ერთი თვით ადრე მაინც გამოჩენილიყო. ღმერთმანი, ღვთის გამოგზავნილი ყოფილა... ჰამე? დაიგვიანა? მეც მაგას არ ვამბობ! არა უშავსრა, ეხლა ხომ ისწავლის ჰკუას! კნიაააზ, არც ამას იქით დაუჯერებ სედრაკას? შენზე ამბობენ, მოხერხებული კაციას. შენ ხელი გაანძრიე, თორემ ფული ბაღდადიდან მოვა... ჰამე? ეეერიჰაა! ჩვენ რომ კნიაზს გეძახით, განა მართლა კნიაზი ხარ?! შენც დაიჯერე?! ჰამე?.. ათი თუმანი გასესხო? განა აგრეა საქმე? აგრე გაიფხიკე? ეერიჰააა! მაშ კარგი, დავტრიალდები და ვისესხებ... მე? სედრაკას რომ ათი თუმანი ჰქონდეს, ბაზახხანაში დუქანს გახსნიდა... კარგი, კარგი, საღამოზე გნახავ. ეხლა კი წავიდეთ და თითო მწვადი შევჭამოთ რას იტყვით?

- შევჭამოთ! - საჩქაროდ დაეთანხმნენ ყველანი.

- კ ჩორტუ! - წამოიძახა კვაჭიმ და კინაღამ მაგიდა ჩაამტვრია: - არუთინას დუქანი სჯობია იმ ვერანა შანტანს. კმარა! გათავდა!

- აი მომწოლონს! აქამდის მიაფურთხებდი რაღა ეშმაკსა! არუთინა რა არის, შენ სხვა იკითხე! ისეთი გვრიტები ჰყავს, რომ შენს მადამას სულ გააფასებენ. მართალია, ცოტა საპნის და არყის სუნი ასდით, მაგრამ არა უშავს-რა, შენც ხუთი ნიმუტით ცხვირში ბამბა დაიცე, რაღა! „სამიი გლავნი“ ის არის, რომ იქ ბარონს არ წააწყდები!

ერთი საათის შემდეგ ხუთნივე ნესტიან და ჩაბნელებულ სარდაფში ისხდნენ და „მრავალ-ჟამიერს“ გაიძახოდნენ. ნარევი განჯური ღვინო კახურად საღებოდა.

ჭუჭყიან სუფრაზე ობლად და მოწყენით ეყარა ქართული ყველი, დომი, ბოლოკი, შოთი და მწვანელი. იქვე მაყალზე მწვადი შიშნებდა, სარდაფი მისი სუნით და ბოლით იჟღინთებოდა. სიღნაღელი არუთინა ჰფუსფუსებდა, სტუმრებს ასმევდა, თვითონაც სვამდა და სედრაკასაც ამშვიდებდა:

- ჰამე? მარუსია და კატინკა არა სთქვიი? ჰო და ეხლავე მოვლენ რაღა! ერთი საათია ბიჭი გამიგზავნია. თქვენ ნუ მოიწყენთ, გენაცვალეთ. დალიეთ და დამალევინეთ... ჰაი-ჰუუიი! ჰაი, ჯაან კნიაზჯან, ჯაან!

- ჯალილ , ბაიათი! - შეუკვეთა კვაჭმა.

ჯალილამაც ჩაახველა, ხმა ჩაიწმინდა და შემოსძახა:

ათა მინდომ ბაში იოხ,

ჩაილარი გეჩტიმ ტაში იოხ,

სორთი სარდომ იანიმდა თაიდაშიმ იოხ...

ალესილმა კვაჭმა მაინც ვერ შეინელა ჟინი. ღვინით გაბრუებული და „მარუსიას“ საპნით გაჟღენთილი კვაჭიკო რიჟრაჟზე მაღამ ლაპოშის ბინისკენ მილასლასებდა. სასტუმროს კარებში ისევ იმ ბარონს წააწყდა.

- რაო? რა სთქვით? მაღამ ლაპოშთან მიდიხართ? კეთილი და პატიოსანი. რაო? რა ბრძანეთ? მიბრძანდით მეთქი. ეხლა ნებას გაძლევთ. რაო, რა ბრძანეთ? მიბრძანდით და გამოეთხოვეთ. დღეს მიდის, რაო, რა სთქვით? მაშ მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! და ისიც ლასლასით გაუდგა თავის გზას.

- მონ შა! - წამოიძახა მოთენთილმა მაღამ ლაპოშმა, როცა კვაჭის კარი გაუღო - მოიცა... ეხლავე! მანდ მოიცა ცოტა ხანს. დღეს ჩემი ქმარი შინ არ არის.

კარი მიუკეტა და ოთახი შებრუნდა. კვაჭიმ ჭუჭრუტანაში შეიხედა და ლაპოშის ქმარი დაინახა, რომელმაც ილღიაში ბალიში ამოიჩარა და მეორე ოთახში გაირბინა. მაღამ ლაპოშმა ისევ გააღო კარები, კვაჭი შეუშვა და ერთხელ კიდევ უთხრა:

- მოდი, მონ შა, მოდი! დღეს ბედი გქონია. ჩემი ქმარი შინ არ არის გაბედე...

კვაჭიმ რომ გამოიღვიძა, ოთახში აღარც მაღამ ლაპოში იყო, არც მისი „ქმარი“ და არც მათი ბარგი. ჩაიცვა და ოთახიდან გამოვიდა. სასტუმროს მოსამსახურესთვის მანეთიანი უნდა ეჩუქებინა, მაგრამ ჯიბეში შაურიც ვეღარ იპოვნა. მეხსიერება მოიკრიფა და გაიხსენა, რომ გუშინ ჯიბეში ოთხასი მანეთი ჩაიდო, მაგრამ სად დაჰხარჯა ან სად დაჰკარგა, კვაჭიმ ვეღარ გაიხსენა.

მაღამ ლაპოში რომ ადესიდან გაჰქრა, კვაჭის გულიდანაც ამოქროლდა. დარჩა მხოლოდ მწარე მოგონება ზღვაში გადაყრილი სამი ათასი მანეთისა და კვაჭის მეგობართა გაუთავებელი ჩივილი, წუწუნნი და საყვედური.

ბესო შიქია სდუმდა და სათვისტომო ხაზინაზე ზრუნავდა. ავლაბრიანი ვერ ისვენებდა და წამდაუწუმ ოხრავდა:

- ვაჰ, ვაჰ, ვაჰ! აი, ნამდვილი ტუტუც ვრაცუა! სამი ათასად ნახევარ სიღნაღს ვიყიდდი, ნუ იცინით!

- ეგრე იცის სიყვარულმა! - ჩაურთო ჩიკინჯილაძემ.

- მე ერთი ღამის სიყვარული მწამს, მორჩა და გათავდა! - ამოიღო ხმა ჩხუბიშვილმაც. ბოლოს, ჯალილამაც თავი გაიქნია:

- ისი, რა გითხრა, კნიაზჯან? ზალიან ეშხიანი გოგო იყო, მაგრამ სამი ათასიც ზალიან სოდოა. სამი მანეთი - აი მისი ყაიმათი.

დავა ისევ კვაჭმა გადასჭრა:

- კმარა! - მტკიცედ განაცხადა მან: - რაც იყო, იყო, მორჩა და გათავდა! მაღამ ლაპოში აღარავინ არ ახსენოს.

ამბავი ხელნაკრავ სიყვარულისა

მეორე დღეს კვაჭმა ადესის უნივერსიტეტის ბაღში ქართველ სტუდენტების ჯგუფს მოჰკრა თვალი. იმ ჯგუფში ქალებიც ერივნენ. მივიდა, ყველას საერთო სალამი მისცა და ბაასს ყური მიუგდო.

ამ ჯგუფში პირველად დაინახა ერთი მოსწავლე ქალი, - მაღალი, წერწეტა, თოვლსავით თეთრი და სუფთა, თმაგიშერა და შავთვალა, ეშხიანი და მარილიანი. კვაჭმა და იმ ქალმა თვალი თვალს გაუყარეს. მერე ქალმა თვალი მოაშორა და გულმოდგინედ მიუგდო ყური ლეო შავიძეს და სანდრო არსენაშვილს, რომელთაც რაღაც უცნაური დავა ჰქონდათ.

ხშირად ისმოდა:

- იმპრესიონიზმი... სიმვოლიზმი... სახეობა... არსი... მარადიულობა... ყოფა...

კვაჭმა დააპირა ამ ბაასში სიტყვის ჩართობა და ამ ხერხით ქალის გულისყურის მიზიდვა, მაგრამ ბაასის შინაარსს რომ ჩაუფიქრდა, გაიფიქრა: დასწყევლა ღმერთმა! ქართველებმა ან პოლიტიკაზე უნდა ილაპარაკონ, ან ფილოსოფიაზე. ეს „იზმები“ რომ ფრანგულია - ვიცი, მაგრამ რა ჯანდაბაა ეს „არსი“, „ყოფა“, „სახეობა“?... აი, კიდევ: „ანარეკლი“... „იზსენი“... „ვრუბელი“... ძველი ქართულია, ალბათ ღრუბელი იქნება... „ვერლენი“... „მეტერლინიკი“...: „ანუნციო“...

ნადია არმელაძე და ვერიჩკა კალოშილი იმ ჯგუფს ჩამოშორდნენ. კვაჭიც გაჰყვა. ერთმანეთი შინაურულად მოიკითხეს.

- რა ამბავია, კვაჭი, ახლო აღარავის ეკარები. ყველანი დაგვივიწყე? აგრე უნდა განა? - უსაყვედურა ნადიამ.

- შინაურ ხუცესს შენდობა არა აქვს! - დაუმატა ვერიჩკამ.

- აჰ, ეგ მართალი არ არის! - თავი გაიმართლა კვაჭმა: - მეტად გამიტაცა მეცადინეობამ, ვერ ვიცლი.

იცინეს და იოხუნჯეს. თითო ყავა დალიეს, ტკბილი ნამცხვარი შეატანეს, წარსული მოიგონეს და ახალი ჭორ-ანეგდოტები გადმოალაგეს. ბოლოს, კვაჭმა ჰკითხა:

- იქ, ბაღში რომ ქალი იდგა, ვინ არის?... სოფიო შივაძე?... პირველად ვხედავ... მომწონსო? დასაწუნი არ არის, თუმცა... ბევრნი დასდევენ? აჰ, კვაჭის მაგის არ ეშინიან... კარგი, გამაცანი სად? როდის? დღეს, შვიდ საათზე შენთან იქნება? მოვალ... კარგი, შოკოლადსაც მოგიტან.

იმავე საღამოს კვაჭმა სოფიო შივაძე გაიცნო.

ქალებს ქიმიანზე ჰქონდათ ლაპარაკი. კვაჭი ვერ ჩაერია.

მერე თავიანთი პროფესორები გაიხსენეს. კვაჭი იცდიდა.

ლიტერატურაზე გადავიდნენ. კვაჭი ითმენდა, თან იმ ქალჯეირანას შესცქეროდა, იბანგებოდა და იჟღინთებოდა.

ბოლოს, როგორც იყო, კვაჭმა ბაასს კვალი შეუცვალა, მსუბუქ ლაპარაკს გაჰყვა და ნადიაც გაიყოლა. სოფიო ყურს უგდებდა, მორცხვად იღიმებოდა, მაგრამ იმ იოხუნჯობაში წილს არ იღებდა.

- მაშ ცირკი არ მოგწონთ? - ჰკითხა კვაჭმა სოფიოს - არც ჭიდაობა? საუცხოვო სანახავია. უეჭველად უნდა გაჩვენოთ ზაიკინი, ბამბულა, ონო ოკიტარო, კოსტა მაისურაძე, ბული, ვახტუროვი და წითელი „მასკა“... მაშ დრამა და ოპერა მოგწონთ? აჰ, ჯერ არ მინახავს. თუნდ ხვალ წავიდეთ... არ გცალიათ? უკვე მიბრძანდებით? რა მიგაჩქარებთ? ლექციების წაკითხვას ხვალაც მოასწრობთ... გაგაცილებთ... ნადია გავიაროთ.

გაიარეს. სოფიო ძალიან ჩქარობდა. კვაჭმა ქუჩის გადასავალში სოფიოს მკლავში ხელი გაუყარა. სოფიომ ფრთხილად გაინთავისუფლა ხელი და ნაბიჯს მოუმატა. თავისი ბინის კარებთან ორივეს მადლობა გადაუხადა და მიიშალა.

კვაჭი ნაწყენი იყო, ნადიამ ანუგეშა:

- გულმშრალი და ამაყი ქალია. თუმცა ძალიან კეთილი გული აქვს. არც სცალიან, მეტად ბევრს მუშაობს... აბა, კვაჭი, შენ იცი, არ შერცხვე, თვარა... - ჩაიციხა და წააქეზა. იმ დღიდან კვაჭმა ლექციებზე სიარულს მოუხშირა. ხან აუდიტორიაში მოჰკრავდა სოფიოს თვალს, ხან კარებში, ხან ბაღში, ხან კიდეც ახლო-მახლო ქუჩებში. კვაჭმა მოიკრიფა და მოიმაგრა თვისი თავაზიანობა, გამოცდილება, შნო და უნარი ქალის და გულის დაპყრობისა და მოხიბვლისა.

სოფიო მას არ ერიდებოდა, არც ეტანებოდა. ოდნავ უღიმოდა და უცინოდა, ზოგჯერ კოხტად იპრანჭებოდა, თითქოს აჰყვებოდა კიდეც, თვითონაც იზიდავდა და კვაჭისაც აიყოლებდა, მაგრამ თვითონ მაინც ერთის მანძილით იყო შემოფარგლული, ერთი ზღურბლი ჰქონდა დადებული და იმ მიჯნას არც თვითონ გადასცდებოდა, არც კვაჭიც გადმოაცილებდა.

კვაჭმა რამდენჯერმე სცადა სიტყვით და ხელით იმ კედლის გაბიჯება, მაგრამ სოფიოს მიუკარებლობისა და ხელ-უხლებლობის ყინული მაინც ვერ გასტეხა.

- ქალბატონო სოფიო, გეფიცებით ღმერთსა და პატიოსნებას, რომ თქვენისთანა ქალი ჯერ არ შემხვედრია!

- ასი ათასობით და მილიონობით დაითვლება.

- უცნაური რამ მემართება, მოხიბლული ვარ.

- თქვენვე მოგიხიბლავთ თქვენი თავი, გაიღვიძეთ.

- ვცდილობ, მაგრამ არაფერი გამოდის. ძილი გამიკრთა, მადა დამეკარგა... ვერასფერს ვაკეთებ... ვიტანჯები, შემიბრალებ...
სოფიო სწორედ ასეთს დროს და ამ მანძილზე შემოივლებდა ყინულის რკალს:

- კმარა, ბატონო კვაჭი, გავათავოთ... მეჩქარება, მშვიდობით... დამშვიდდით...
და მაღალ ტანს მოხდენილად მოარხევდა, ქურციკის ნაბიჯს მოუმატებდა, ზოგჯერ უკან მოიხედავდა, თან დიდრონ შავის თვალებით გაიღიმებდა და თილისმინ ელვას გამოისროდა.

- მოწყალება მოიღეთ, ქალბატონო სოფიო, ოპერაში ან დრამაში წავიდეთ?
- გმადლობთ, არა მცალიან.
- ბულვარზე გავისეირნოთ.
- არასოდეს ბულვარზე არ მისეირნია.
- ნავით ვიცურავოთ.
- არ მიცურავნია... არც მინდა, არა მცალიან.

კვაჭის ყვავილი და ტკბილეულობა ხშირად მიჰქონდა.

- ნუ სწუხდებით... ნუ ხარჯავთ ამოდენა ფულს.

ბოლოს, ლექსიც მიართვა:

ყოლიფერი დამითმია შენი შავი თვალიზაო,
არა მძინავს, ვიწვი სიყვარულით წითელ ალიზაო,
თუ მაცხოვრებ, ღმერთი გიზღავს კაი ქალობას
თუ მომკლავ - ნუ მომაკლებ გალობას.

ასე თავდებოდა კვაჭის გრძელი შაირი, რომელშიც მან ჩააქსოვა, ჩაჰღვარა და

გადაშალა თვისი ტარიელისებური ცეცხლი სიყვარულისა, ცრემლი აღტაცებისა, კვნესა გულისა, იმედი და რწმენა მისი განკითხვისა და სოფიოს სათნოიანობისა.

ყინული მაინც არ გალხვა, მზემ ღრუბელი არ გადიყარა.

კვაჭი გაფიცხდა. ჟინიანობას უმატა, დევნას მოუხშირა და იერიშები მეტის სიმტკიცით მიიტანა.

ერთხელ ორივენი გონჯ გლახაკს წააწყდნენ, რომელიც ნერვიულად და ბრაზით ეპოტინებოდა მავალებს, თან დაჟინებით მოითხოვდა განკითხვას:

- გაიკითხეთ გონჯი, ქრისტიანებო, გაიკითხეთ! გესმით თუ არა? გაიკითხეთ მეტეი! ორი გროშ მაინც გაიმეტეთ, თქვე უსინდისოებო, თქვე კრიჟანგებო!

და თხოვნას გინებასაც მოაყოლებდა.

ორივემ გაიცინეს.

- ნაპოლეონ აპოლონიჩი, რაში ჰგევეხართ ერთმანეთს თქვენ და ეს მათხოვარი?

- ორივენი ვთხოულობთ. ეგ ფულს თხოულობს, მე კი სიყვარულს.

- მცირე შესწორება: ორივენი არ თხოულობთ, არამედ მოითხოვთ, მტკიცედ, დაჟინებით და მუქარით მოითხოვთ.

კვაჭმა იწყინა და იტკიცა. არაფერი უთქვამს, ცივად გამოეთხოვა და გამობრუნდა, თან გულში გადასწყვიტა დაჩქარება უკანასკნელის იერიშისა.

იმ დღიდან კვაჭმა მოთხოვნა ისევ თხოვნაზე შესცვალა, სოფიოს მოწყალებას და სათნოებას ემუდარებოდა, განკითხვას და შებრალებას ეხვეწებოდა, თავს აბრალებდა, სდნებოდა, ჰკვნესოდა, იტანჯებოდა და თავის მოკვლას აპირებდა.

მისი ამხანაგები - სედრაკა, ჭიპი და ლადი ყოველდღე ეკითხებოდნენ:

- ჰა, საქმე როგორ მიდის?

- მორჩი და გაათავე, რაღა!

- ჰა, გამარჯვება არ დაგვიმალო, მალარიჩი არ შეინარჩუნო!

კვაჭი მათ მეგობრულ ანგარიშს აძლევდა და გამარჯვების ნიშნად ერთ ქეიფს ჰპირდებოდა.

მთელმა ქალაქმა გაიგო კვაჭის გატაცება, მისი სიყვარული და ახალი ჟინი, ამიტომ სოფიოს დაპყრობა და დამორჩილება მისთვის თავმოყვარეობის საქმედ გადაიქცა.

კვაჭის ყველგან და ყველაფერში ადვილად ეხერხებოდა დროზედ მიხვეულ-მოხვეული ბილიკებით სიარული, დროზედ ჩრდილში შესლვა, მოთმინება, დროს და ადგილის შერჩევა და უკან დახევაც, მაგრამ სოფიომ ეს თვისება კვაჭის თითქოს გაუქარწყლა და მოაშლევინა.

დიდი დრო გავიდა. ამხანაგებიც აღიზიანებდნენ და აჩქარებდნენ, საქმეს კი წარმატება არ ეტყობოდა.

კვაჭის მოთმინება გამოელია და სთქვა:

- ან დღეს, ან არასოდეს!

იმ საღამოს კვაჭი სოფიოს ფეხებთან დაჩოქილი იდგა, ხელებს იმტვრევდა და იცრემლებოდა:

- ჩემო ტრედო... ჩემო ტურფავ... ჩემო ღმერთო და ხატო! მეტი გამღება აღარ შემძლიან, ძლ-ღონე აღარ მყოფნის... მაკმარე ამდენი ტანჯვა და წამება... შემძირალე და გამიკითხე... ჩემო სოფიო... სონიჩკა... სოფოჩკა...

კვაჭმა ნაძალადევად დაიჯერა თვისი სიყვარული: თვალთ ცრემლი აუბზინდა და პირსახეზე ტანჯვის ნაოჭები ცაეკეცა.

სოფიომ უკან დაიწია. დაიბნა და გაშრა.

- ნაპოლეონ აპოლონიჩი! ნაპოლეონ აპოლონიჩი!.. ადექით... მებრალებით, მაგრამ... წამოდექით, ზეზე წამოდექით... არ შემძლიან, მეტი არ შემძლიან.

და თვითონაც ხმა აუკანკალდა, თვალეზე ცრემლი მოერია, კვაჭმა თავი ჩაჰქინდრა, პირზე ხელები მიიფარა, სავარძელში ჩავარდა და ბავშვივით აქვითინდა, თან უიმედო სევდით და სასოწარკვეთით ლულულულებდა:

- არ შემიძლიან, მეტი არ შემიძლიან! ეხლა ყველაფერი ვიცი, კარგად ვიცი... მეტი არაფერი დამრჩენია... გათავდა, ყოველივე გათავდა!..

სოფიო უარესად აირია შიშმა, სათნოებამ და სიბრაღულმა ყინული გააღბვეს, გული მოუღბვეს, სიფრთხილე გაუქრეს და სიმტკიცე გაუტეხეს. მოეშვა, მოღბა და მოდუნდა, კვაჭის გვერდით მიჯდა, ხუჭუჭა თმებში ბროლის თითები ჩაუხლართა, უაღერსებდა, ამშვიდებდა და ანუგეშებდა, თან თვითონაც ჰღელავდა და ხმაც უთრთოდა:

- კარგი, კმარა... გეყოფა... დამშვიდდი... ნუ იტანჯები, ნუ სტირი!.. კარგი, გენაცვა, კმარა, თორემ...

კვაჭი ხელზე დაეწაფა და ცრემლით დაუძღუნა.

მერე მკლავში ორივე ხელი წაავლო და ნელ-ნელა მოსწია და მიიზიდა.

სოფიო ოდნავ უძალიანდებოდა. კვაჭი მას თანდათან იზიდავდა და მეტსა და მეტს ჟინს იჩენდა. მერე ორივე მკლავი მოჰხვია, ქალი ხელთ იგდო, გულში ჩაიკრა და ჩაიხლართა.

სოფიო შეშინდა, შეკრთა. ჯერ იხვეწებოდა, მერე გაუძალიანდა.

კვაჭმა ძალას ძალა დაუხვედრა: დაიჟინა, გამწარდა, გაცეცხლდა და გამხეცდა. ხელის ფათური ბლლარძუნად გადაიქცა.

სილამ ყბაზე გაილაწუნა. თმის ნაგლეჯი იატაკზე გადავარდა. კვაჭმა გამარჯვება თითქმის ხელთ იგდო, მაგრამ სწორედ ამ დროს გამწარებული სოფიო კბილით დასწვდა მაჯაში.

კვაჭმა მწარედ დაიკვნესა. სოფიომ წიგნის გრძელსა და წვეტიან დანას დაავლო ხელი, თან ქშენით ნაწყვეტ-ნაწყვეტად ისროდა:

- ჩქარა!.. ჩქარა გაეთრიე აქედან!.. წუნკალო, წუნკო!.. საძაგელო!.. საზიზღარო!..

- მაპატიე... ბოდიში!.. ბოდიშს ვიხდი, - ბურტყუნებდა კვაჭი, თან ტკივილისგან იღმიჭებოდა და დასისხლიანებულ მაჯას ხელსახოცით იხვევდა.

- გაეთრიე მეთქი აქედან! - და დანით ზედ მიადგა, თვალებიდან ცეცხლი წამოჰყარა: - წუნკო პირუტყვო!.. მხეცო!.. ჩქარა მეთქი!..

და ბუტბუტით მიმავალ კვაჭის კარებამდის მიჰყვა.

განკურნებული კვაჭი სახლში დაბრუნდა. თან ხელნაკრავ და გაბოროტებულ ელაცის შხამი და ბალღამი წამოიღო.

მეორე დღეს დილით კვაჭს თავს წაადგნენ მისი მეგობრები.

კვაჭი თბილ ლოგინში სტრიალებდა, იზმორებოდა და ილიმებოდა.

- რავა ხარ? - ჰკითხა ჩიკინჯილაძემ.

- ვა, შუადღე მოვიდა, ადექი რაღა! - ურჩია სედრაკ ჰავლაბრიანმა.

- ალბათ წუხელ გზა გაიკვლია, - გამოიცნო გაბო ჩხუბიშვილმა: - იმიტომ ილიმებოდა და იზმორებოდა ასე ტკბილად.

- ვა, მართალს ამბობს?!

- იქნება მართლა?

- კვაჭი, გამოტყდი, ნუ დაგვიმალავ. კვაჭი არ გამოტყდა. პირი მაგრად ჰქონდა მოკუმული. საიდუმლოებას ცხრაკლიტურში ინახავდა, ქალის სახელს და პატივს ჰმალავდა, და ისე სდარაჯობდა, როგორც ნამდვილ რაინდს და ვაჟკაცს შეჰშვენოდა. მხოლოდ ოდნავ ილიმებოდა, თვალებს ეშმაკურად ატრიალებდა და ზანტად იზმორებოდა, თან პირსახეზე უუზენაეს სიტკოებას, ბედნიერებას და განცხრომას იხატავდა.

- სურპ-სარქისას მადლსა ვფიცავ, საქმე გათავებულია!

- მალადეც, კვაჭი, მალადეც! დღევანდელი სადილი შენზეა.

- ჰა, სთქვი და გაათავე, რაღა!

კვაჭი ახირდა, არაფერი სთქვა, არ გამოტყდა.

- აჰ, თქმა როგორ შეიძლება!.. სადილი?.. სადილს ვახშამი სჯობია, გპატიჟობთ, მეტი გზა არ არის.

და ისევ ტკბილად გაიზმორა, თვალები მილულა და ტუჩებზე გამარჯვების დროშა გაიშალა.

სედრაკამ რომ კვაჭის ნაკბენი ხელი დაინახა, კვაჭის გამარჯვებაში საბოლოოდ დარწმუნდა და თვისი რწმენა სხვებსაც გაუზიარა:

- ვაა, ერთი ამას დახეთ, და ! რა ჟინიანი ქალი ყოფილა, ვენაცვალე იმის მადლსა! იმ საღამოს რამდენჯერმე დალიეს კვაჭის სადღეგრძელო, კვლავაც გამარჯვება უსურვეს, ქალების მუსუსი დაარქვეს და სოფიოს სახელიც ახსენეს.

კვაჭი ისევ ორგულად იღიმებოდა და პირსახიდან გამარჯვების დროშას არ იშორებდა, თუმცა არც მეგობრების რწმენას ადასტურებდა და არც უარჰყოფდა.

იმავე დღიდან ადესელ სტუდენტებს ჩუმი, უჩინარი და ხელშეუხებელი გესლიანი ნისლი მოედო. ქალბატონი ჭორი ნელ-ნელა დასცურავდა, გველივით დასისინებდა, თბილ ტალღასავით ყველას ყურში უძვრებოდა, შიგ ცოტაოდენ შხამს მაინც დასტოვებდა და ქურდულად ერთ სახლიდან მეორეში და მეორიდან მეთათეში გადადიოდა.

მოიწამლა, წაირყვნა და წაიბილწა სოფიოს ტრედის გული და ხატის სახელი. ზოგის ყურში და გულში ქალბატონმა ჭორმა ერთი წვეთი ძლივს ჩააწვეთა. ზოგისაში - კი დიდი, მყრალი ჭაობიც დააგუბა.

ამბავი სიყვარულის გათავებისა

ვერა გახდა, გაიცრია. ნამალავი სიყვარული კვაჭისთვის ხელსაყრელი იყო. იმ ქალთან სახლში გამოჩენა კვაჭის არაფერს არ შესძენდა, ამიტომ კვაჭი ვერას ერიდებოდა და მიუხედავად ის მოჰქონდა, რომ კაპიტანი სიდოროვი, ან მისი მეუღლე ან კიდევ მათი მრავალი ნათესავი ეჭვს აიღებენ და მათს სიყვარულს ნაადრევად გამოიტანენო. აპირებს თუ არა კვაჭი ვერას შერთვას? რა თქმა უნდა, აპირებს! ამაზე ლაპარაკიც არ შეიძლება, მაგრამ... ვერა ქართველების გარდუვალ ადათსა და კანონს უნდა დაემორჩილოს, თორემ კვაჭი ველარც მშობლების ოჯახში შევა და ერთ მანეთსაც ვერ მიიღებს სილიბისტროს ჯიბიდან, რომელიც, სულ ცოტა რომ ვიანგარიშოთ, ერთი მილიონი მანეთი მაინც ეღირება. კვაჭმა უნდა მიიღოს მშობლებისგან თანხმობა და კურთხევა, რომელსაც დღე-დღეზე ელოდებოდა. თანხმობა, რა თქმა უნდა, მოვა. სილიბისტროც და პუპიც ადრევად ეხვეწებოდნენ კვაჭს, უეჭველად რუსის ქალი შეირთეო, ისიც უეჭველად ნასწავლიო. ნუ, ნუ შიშობს ვერა. დამშვიდდეს და არხეინად უცადოს სილიბისტროს წერილს.

ვერა მეათეჯერ დამშვიდდა და მოთმინებით მოელოდა ქართველ თავად-აზნაურთა მარშლისგან, სილიბისტრო კვაჭანტირაძესგან თანხმობას და კურთხევას.

ერთხელ ვერა დაფეთებული შემოვარდა კვაჭისთან, ორივე ხელით ჩამოეკიდა კისერზე და შიშით და ცახცახით ჩასჩურჩულა.

- ყური მიგდე... უნდა გითხრა, რომ... რომ ეს-არის ეხლა გაიფაჩუნა. აი აქ...

ცახცახებდა, კვაჭს მკერდზე ეკვროდა და მისგან დარიგებას და ნუგეშს მოელოდა.

კვაჭს ცივმა ოფლმა დაასხა. გაბრუვდა, გახედვა და შიშმა აიტანა. ვერა დიდხანს უცდიდა ნუგეშსა და გამხნევებას. მერე ისევ მოაგონა:

-სთქვი რამე, როგორ მოვიქცე?

- დაიცა... დამაცა, მოვიფიქრო.

და შუბლის მოსრესვის შემდეგ მოიფიქრა:

- ჩემი აქ დარჩენა აღარ შეიძლება. ორივენი, თითქოს საპატიმროში ვიყოთ, ერთმანეთს ვერა ვხედავთ და თავისუფლად ვერ ვლაპარაკობთ. სხვაგან უნდა გადავიდე შენ ხშირად ივლი ჩემთან... თუ საჭიროებამ მოიტანა, ჩემთან გადმოსახლდები... ასე ემჯობინება.

ვერას კვაჭის აზრი ჭკუაში დაუჯდა:

- დღესვე გადადი... ნულარ აგვიანებ. მაგას რაღა სჯობია! ორ-სამ ოთახს დავიქირავებთ და, სანამ მშობლების კურთხევა მოგივა, ჩუმად ვიცხოვრებთ.

კვაჭი მეორე დღესვე ახალ ბინაზე გადავიდა, მაგრამ ვერას დრო ვერ აურჩია, რომ ერთმანეთი უმოწმოდ ენახათ და ან მომავალზე მოელაპარაკნათ, ან ერთმანეთს მოჰხვეოდნენ და ათი წუთით მაინც დაევიწყათ ხვალინდელი შიშ და ზრუნვა. კვაჭი ხან შინ არ იყო, ხან მასთან სედრაკა იჯდა, ხან ბესო, ხან ლადი, ზოგჯერ კი ყველანი ერთად იყრიდნენ თავს და წასვლას აღარ აპირებდნენ. ვერას დამძურად მიიღებდნენ, გაართობდნენ და თავაზიანად გაისტუმრებდნენ.

ერთხელ ვერა კვაჭის მიერ დანიშნულ დროზე მივიდა, მაგრამ კვაჭის ნაცვლად ბესო შიქია დაუხვდა. მეგობრულად მიესალმა, დასვა და ტკბილად დაუწყო:

- მე კარგად გიცნობთ, მეგობარო, დინჯი და გონიერი ქალი ბრძანდებით. ამიტომ თქვენთან გულახდილად ვხედავ ლაპარაკს.

- ღმერთო ჩემო! რა ამბავია?.. ხომ არაფერი არ მოხდა?..

- მოხდა, მაგრამ საამისო არაფერია. არხეინად ბრძანდებოდეთ. უნდა მოგახსენოთ, რომ ... კვაჭის მშობლებისგან პასუხი მოუვიდა.

- მერმე?.. მერმე?

- საერთოდ თანახმანი არიან და მოხარულნი არიან, რომ კვაჭმა თქვენისთანა განათლებული და პატიოსანი ოჯახისშვილი აირჩია. კურთხევასაც წინდაწინვე უგზავნიან, მაგრა...

- მაგრამ?...

- მაგრამ იწერებიან: როცა უნივერსიტეტს გაათავებ, ცოლსაც მაშინ შეირთავო.

ქალი დაიბნა და ალულლულდა:

- კეთლი... მესმის, მაგრამ... მაგრამ მე... მე რაღა ვქნა? მე როგორ მოვიცადო სამი თოთხი წელიწადი? მე... ფეხმძიმედ ვარ და... და დღეს თუ ხვალ შვილი მეყოლება.

- მაგის დარდი ნუ გექნებათ. კვაჭი შეგინახავსთ, თვეში ხუთ თუმანს მოგცემსთ...

- არ ვიცი... ვერ მომისაზრებია... უნდა მოვიფიქრო... უნდა მოვისაზრო.

- აკი მოგახსენეთ, გონიერი ქალი ბრძანდებით მეთქი! - გაეხარდა ბესოს: -

მოიფიქრეთ, უეჭველად მოიფიქრეთ. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! ნუ აღელდებით, დინჯად მოისაზრეთ.

ფერწასული ქალი ბარბაცით წავიდა კარებისკენ, მაგრამ იქ შესდგა, რაღაც გაახსენდა და მოტრიალდა:

- მართლა, დამავიწყდა: კვაჭი სად არის? რატომ თვითონვე არ მითხრა ეგ ამბავი?

- კვაჭი თავის ბიძასთან არის. გუშინ ბიძა ჩამოუვიდა ტფილისიდან.

- კეთლი... კარგი.

ისევ გატრიალდა, წაბარბაცდა, კარებს წააწყდა, კინალამ წაიქცა და მოწყვეტილი ფეხები ძლივს გაიტანა.

ამის შემდეგ ვერა რამდენჯერმე მოვიდა კვაჭის სანახავად, მაგრამ საქმრო შინ არ უხვდებოდა.

ერთხელ ერთმანეთს ქუჩაში წააწყდნენ. ვერამ კვაჭის ხელი წაავლო, განზე გაიყვანა და ცრემლნარევი ჩურჩულით უთხრა:

- რასა შვრები, რას მიპირებ? დედამ ყველაფერი გაიგო... გუშინწინ შინიდან გამომავდეს. ერთმა მეგობარმა შემიკედლა. ლუკმა პური არა მაქვს.

- დამშვიდდი. ყველაფერი მოეწყობა. ქუჩაში ამაზე ლაპარაკი არ შეიძლება. აი ხუთ მანეთი მიიღე სახარჯოდ და დღეს შვიდ საათზე მოდი ჩემთან. იქ მოვილაპარაკოთ.

- ათჯერ მაინც ვიყავი, მაგრამ შინ არ დამიხვდი.

- რა ვქნა, გენაცვა, ვერ მოვიცალე. დღეს მოგელოდები, არხეინად იყავი, ნუ ღელავ!

იმ დღესაც ვერას კვაჭს მაგივრად მისი მეგობარი ჭიპუნტირაძე დაუხვდა, რომელმაც ოთახში შეიპატიჟა და უმაღვე იერიში მიიტანა:

- რას ჩააცივდით კვაჭს? განა მე იმაზე ნაკლები ბიჭ ვარ? თქვენისთანა ლამაზს ყოველთვის შეუძლიან მამაკაცები კუდივით აიყოლოს და არხეინად იცხოვროს.

ლადიმ ხელი მოჭხვია ვერას და მიიზიდა. ვერამ პირი მიიბრუნა და უცებ

ისტერიული ქვითინი ამოუშვა. ლადი დაფრთხა, საჩქაროდ წყალი მოარბენინა და გონმიხდილი ქალი ძლივს დაამშვიდა.

ასე მოიშორა კვაჭმა „ხუმრობით აკიდებული“ ქალი. მაგრამ ორიოდე კვირის შემდეგ სტუდენტების სათვისტომომ გამოუცხადა მას, სიდოროვის ქალმა შენზე საჩივარი შემოიტანაო. კვაჭი ჯერ ჩაფიქრდა, მერმე იკითხა:

- საქმე საჯაროდ გაირჩევა?

- რა თქმა უნდა.

- თანახმა ვარ.

სალამოზე კვაჭი ბესოს მოელაპარაკა:

- აჰ, მაგას არ იზამენ არც ჭიპი, არც სედრაკა და არც გაბო.

- არ იზამენ რას მიქვიან? მაშ რის მეგობრები არიან, თუ გაჭირვებაში არ გამომადგებიან? თუ ახირდნენ, მე მითხარი და მერმე მე თვითონვე ვიცი... წადი, სამივეს ყველაფერი აუხსენი და დაარჩე.

იმ დღეს ქართულ სათვისტომოში საამხანაგო სამართალი იყო გამართული. სიდოროვის ქალი არეულ-დარეულად უამბობდა ამხანაგებს თავის ამბავს და თან სირცხვილისგან წითლდებოდა, ფითრდებოდა და ბორძიკობდა: კვაჭი ჩვენს სახლში სცხოვრობდა, ამიყოლა, თავი მომაწონა, თავი შემაყვარა, შერთვის ფიცი მომცა და გამაბრიყვავ.

- კარგა ხან ვცხოვრობდით ტკბილად. მერე, როცა ფეხმძიმობა დამატყო, თანდათან გული აიყარა... მერიდებოდა, აღარ მეკარებოდა, დედამ ჯერ არაფერი იცოდა, მერე გაიგო... სახლიდან გამაგდო... ულუკმა-პუროდ დავრჩი... მეგობრები სამადლოდ მინახავენ... ზოგჯერ არც იმათ აქვთ პურის ფული... დღეს თუ ხვალ სამშობიარო სახლში უნდა დავწვე... რით? როგორ? ვისი იმედით?... რა ვქნა? თქვენ თვითონ მასწავლეთ, რა ვქნა? როგორ მოვიქცე?

და ბოლოს კვაჭის ხვალინდელი შვილის დედა და გუშინდელი გასართობელი გულჩვილი ბავშვივით ატირდა.

- ამხანაგო კვაჭანტირამე, რას იტყვით?

- ყველაფერი მართალია, მხოლოდ ერთი შესწორება უნდა შევიტანოთ. მე არ ვიცი, ჩემია ეგ ბავში, თუ...

- როგორ თუ არ იცით! თუ ერთად სცხოვრობდით... მაშ ვისია? სთქვით.

- მეძნელება თქმა, ძალიან მეძნელება, მაგრამ რაკი ამ ქალს თვითონ არ შერცხვა და ეს ამბავი ხალხში გამოიტანა, მეც იძულებული ვარ ყველაფერი ვთქვა.

- გვიამბეთ.

- საქმე ისე გახლავთ, რომე მაგ ქალს სხვებიც ჰყავდა... ვერა გაფითრდა და წამოიჭრა:

- რაო, რა სთქვი?... სხვებიც ჰყავდაო? ვინ? ვინ სხვები?

- დამაცადეთ, ქალბატონო, მოგახსენებთ. ჯერ მიბრძანეთ, იცნობთ თუ არა ჭიპი ჭიპუნტირამეს და სედრაკ ავლაბრიანს?

- ვიცნობ... თქვენ თვითონ გამაცანით... თქვენთან ხშირად დადიოდნენ, მერმე რა გნებავთ?

- მერმე ის მნებავს, ქალბატონო, რომ ეს ვაჟბატონები უფრო ხშირად თქვენთან დადიოდნენ, ვიდრე ჩემთან. თქვენც მათთან მიბრძანდებოდით. ეხლა მე გავჩუმდები. ამხანაგო თავმჯდომარე, დანარჩენი თქვენვე ჰკითხეთ ჩემს მოწმეებს.

- ჰამე? - ჩვენება მისცა სედრაკამ: - როგორ არა, მეც მივდიოდი, ეგეც მოდიოდა... ჰამე? სირცხვილია ამის თქმა, მაგრამ პირშავი ვერ გამოვალ და სიმართლე უნდა მოგახსენოთ... ჰამე? დიახ, მოხდა, ყველაფერი მოხდა, რალა!.. როდის? ბარემ რვა თვეც იქნება...

იგივე განიმეორა ჭიპი ჭიპუნტირამემაც დინჯად, მტკიცედ და მოურიდებლივ. სიდოროვის ქალი გაშრა, გაქვავდა და გაიყინა. მერმე აცახცახდა, პაწია მუშტები დაუშინა მაგიდას და თან იხჩობოდა და გაჰკიოდა:

- ტყუილია! ტყუილია!

შემდეგ კვილი და სიცილი ერთმანეთში აურია, სული შეუგუბდა, წაბარბაცდა და თავის დობილის ხელებზე მიესვენა. საქმე გათავდა. გამარჯვებული კვაჭი ერთგულ მეგობართა თანხლებით ჩვენებურ დუქნისკენ გაემართა. მათ მოელოდნენ არუთინი, მწვადები, დოში და კახურად მონათლული განჯური ღვინო.

ასე გათავდა კვაჭის პირველი და უკანასკნელი სიყვარული.

ამბავი კვაჭის გაკოტრებისა და ბზის კოვზისა

კვაჭის გაუჭირდა, მეტისმეტად გაუჭირდა: ფული გამოეღია. ფულის გამოლევას ტოლ-ამხანაგებში ჩამორჩენა და გავლენის შემცირება მოყვა. მეგობრები წინანდელივით აღარ ეხვეოდნენ, აღარ ელაქუცებოდნენ, აღარ აქებდნენ და აღიდეგდნენ, ქალებიც შემოეფანტნენ. ჩანისიავებაც გაძნელდა. თერძი, მეჩექმე და მრეცხავი წუწუნებდნენ. მეეტლევ საჩივრით იმუქრებოდა, და უფულო კვაჭი უწყლო თევზივით ეგდო ნაპირზე და სულს ჰღაფავდა.

უფულო კვაჭი მალე დაემსგავსა უწყლო თევზს უფრთო არწივს და უფეხო რაშს. ბოლოს თავის გაჭირვება სილიბისტროს შეატყობინა. პასუხად ქუთაისიდან მხლოდ თვრამეტი მანეთი და ამდენივე თაბახი დარიგება და საყვედური მიიღო.

სილიბისტროს შვილი „ევროპის“ სასტუმროში სადილობდა. ერთხელ, სადილი რომ გაათავა, ჯიბეში მარდად ჩაიცურა ვერცხლის კოვზი და წამოვიდა. ეს ამბავი მეორე და მესამე დღესაც განმეორდა.

რესტორატორმა მოთმინება დაჰკარგა: ყველა ლაქიებს თავი მოუყარა და გადაჭრით განუცხადა:

- ყოველ დღე თითო ვერცხლის კოვზი იკარგება. ჩემს რესტორანს ჯერ ასეთი სირცხვილი არ უნახავს. ან თქვენშია ქურდი, ან მუშტრებში. თუ სამ დღეში ქურდი არ გიპოვნიათ, ყველას დაგიტხოვთ. წადით და ეძებეთ. და დანაკარგი ლაქიებს გამოუბარა.

იმ დღიდან ლაქიები თავიანთ მუშტარს ერთი წუთითაც არ აშორებდნენ თვალს, კვაჭსაც სწორედ ეს უნდოდა.

ამ დღეს კვაჭი მეტისმეტად გათამამდა: სადილი რომ გაათავა, ვერცხლის კოვზს ხელი დაადო და ლაქიის თვალწინ უბის ჯიბეში ჩაიგდო. ლაქია გაცოცხდა და, გახარებული, რესტორანის პატრონთან გაიქცა. კვაჭმა დრო იხელთა და ის კოვზი ჩუმად ბესო შიქიას გადასცა და გადაჰკრა:

- ეხლა მიყურე, იმ „დურაკის“ თავზე რა ამბავი დავატრიალო! ჩქარა გაიტანე ეგ კოვზი და სადმე გადამალე.

რესტორანის პატრონმა ერთი მსახური პოლიციელის დასაძახებლად გაჰგზავნა, თვითონ კი მოწიწებით მივიდა კვაჭთან და ღიმილით სთხოვა:

- პატარა სათხოვარი მაქვს და გთხოვთ ერთი წუთით მეწვიოთ კაბინეტში.

რამდენიმე წუთის შემდეგ, როცა პოლიციელიც შევიდა კაბინეტში, რესტორანის პატრონი კვაჭს დათვით დაეძგერა:

- ქურდო! ავაზაკო! კოვზების ქურდო! ჯიბგრო! მოიტა ჩემი კოვზები! ეხლავე გაჩხრიკეთ ეს არამზადა! ათი კოვზი მომპარა... ეხლაც აი ამ ჯიბეში უდევს ერთი კოვზი.

კვაჭმა ლანძღვა-გინების შადრევანი მოთმინებით მოისმინა და პოლიციელს მიუბრუნდა:

- გამჩხრიკეთ, თანახმა ვარ, მაგრამ...

პოლიციელმა ბოდიშ მოიხადა, გაჩხრიკა და... კვაჭს მარცხენა ჯიბიდან ბზის კოვზი ამოაცალა.

- ეს არის თქვენი კოვზი?

ყველანი პირდაღებულნი შესცქეროდნენ ერთმანეთს. კვაჭი არხეინად ჩამოჯდა, ფეხი ფეხზე გადაიდო და დინჯად მიუბრუნდა პოლიციელს:

- გთხოვთ ეხლავე ოქმი შეადგინოთ. თქვენ კი, - მიუბრუნდა რესტორანის პატრონს, - ცილის წამებისთვის ექვსი თვით ჩაგსვამთ საპყრობილეში.

რესტორანის პატრონმა თმებში ხელი წაივლო და ამოიკვნესა:

- დამიჭირა ამ არამზადამ, დამიჭირა.

- გთხოვთ ეს სიტყვები ოქმში შეიტანოთ! - მიუბრუნდა კვაჭი პოლიციელს.

პოლიციელი უკვე სწერდა.

- რის ოქმი! რომელი ოქმი! - წამოიძახა რესტორანის პატრონმა და ლაქებს

მიუბრუნდა: - გაეთრიეთ აქედან, თქვე ბედოვლათებო, თქვენა! - და როცა ყველანი

გაიკრიფნენ, პოლიციელს დანაწერი გამოჰგლიჯა, დახია და მორჩილებით სთქვა: -

ქალაქს ნუ აფუჭებთ. აბა, მოკლედ მოსჭერთ, რამდენს თხოულობთ?

კვაჭმაც მოკლედ მოუჭრა:

- სამი ათასი.

და დაიწყო ბაზრული ვაჭრობა და კინკლაობა. რესტორანის პატრონმა ოცი თუმნიდან

დაიწყო და ას თუმანზე გაიჩხირა. ბოლოს, დიდი დავიდარაბის შემდეგ ბესოს

დახმარებით ათას ხუთას მანეთზე ძლივს გაათავეს.

კვაჭმა ეს ფული წამოიღო, მაგიდაზე დაჰყარა და სთქვა:

- აი ოხრად ნაშოვნი ფული. ერთმა ბზის კოვზმა, და კვაჭის ჭკუამ ათას ხუთასი

მანეთი მოიგეს. ძალიან მოჭირდა, თორემ სამი ათასსაც ისე ადვილად ავიღებდი

როგორც სამ მანეთს.

ბესომ დამშეულ ამხანაგებს დაწვრილებით უამბო ბზის კოვზის ამბავი. ასტყდა

ჟრიაშული და კიჟინი, ბელადის განდიდება და წაბაძვის ხურუში. მერმე ერთმანეთს

ეცნენ და აყაყანდნენ. ავლაბრიანმა არუთინას ვალი და სარგებელი მოითხოვა,

ჩიკინჯილაძემ - ასი მანეთი, ჭიკუნტირაძემ - ორასი. იანგარიშეს და გაინაწილეს.

ბესო შიქიამ ძლივს გადაარჩინა ხუთასი მანეთი, რომელსაც ორ კვირაში გამოსჭრეს

ყელი.

მცირე ხნის შემდეგ კვაჭმა ისევ ენა გადმოიგდო.

სედრაკა მიეშველა: ერთი დასტა ახალი ფული მოუტანა, თან ჰკანკალებდა და

თვალეებს აბრიალებდა:

- ჰა, კნიაზჯან, ფრთხილად, თორემ დაილუპები და მეც დამლუპავ. დიდ მაღაზიაში ან

კარგ რესტორანში არ დაახურდავო. წვრილფეხა ვაჭრებში იარე, ხან „სემიჩკა“ იყიდე,

ხან პაპიროსი, ხან ფაიტონით გაისეირნე, მეოთხედი შენია. ჰა, ფრთხილად იყავი,

თორემ...

კვაჭმა ის ფული ორ დღეში დაახურდავა, მაგრამ კინაღამ დაილუპა: ორ ალაგას ფული

დაუბრუნეს. სედრაკა დაფრთხა:

- აკი გითხარი, კარგ ალაგას ნუ შეხვალ მეთქი. შენ კი თავი ვერ შეიმაგრე და ფანკონის

ყავახანაში მიაჩეჩე ეგ ფული. მორჩა მეტი აღარ არის. ჰამე? აღარ არის მეთქი,

გათავდა!

კვაჭი ისევ წელში გასწორდა, მაგრამ მალე ისევ მოილუნა.

- სედრაკ, მიშველე!

- ჰამე? მაშ გიშველო? გიშველი. ძმა ძმისთვისაო, ამ დღისთვისაო. მაგრამ იცი, რას

გეტყვი, კნიაზჯან? სახიფათო საქმე ფათერაკებით თავდება. მოდი ერთი სუფთა

ხელობას მოჰკიდე ხელი. ჭკუიანი და მოხერხებული კაცი ხარ. მაკლერობა

ზედგამოჭრილია შენზე ერთი საქმე მაქვს და ყური მიგდე...

ამბავი კვაჭის აგენტობისა

ორიოდე დღის შემდეგ კვაჭი ოჯახიდან ოჯახში და მალაზიიდან მალაზიაში დადიოდა. მეტის ყბედობისაგან ყბები ასტკივდა, ენა დაეზა და თავი გაუბრუნდა. კვაჭი მაისის დამდეგს „ჰელიოსის“ ახალ სისტემის ფეჩებს ჰყიდდა. საქონელს აქებდა, ჰბერავდა, აზვიადებდა და მყიდველს თერმოქიმის ლექციებს უკითხავდა.

- მომითმინეთ, ყური მიგდეთ... აქ ნავთს ჩაასხამთ... ამას აუწევთ... ამას დაუწევთ... ეს თერმოსკოპი გახლავთ... დღეში ნახევარი გირვანქა ნავთი ხუთ ოთახს გაათბობს... იანგარიშეთ, ეკონომია...

- არ გვინდა! ბატონო, ხუთივე ოთახში მშვენიერი ბუხრები მაქვს... რა დროს ფეჩია მაისში!.. არა მცალიან!

- მოითმინეთ! ხუთი წუთიც მაჩუქეთ... იანგარიშეთ, ეკონომია...

კვაჭის ანგარიშით საჭირო იყო მხოლოდ ფეჩის ყიდვა, ისიც თითქმის უფასოდ, ხოლო მისი გამოყენება და ხუთი ოთახის გათბობა წლიურად რაღაცა ორიოდე მანეთი ეღირებოდა.

ერთ კვირაში ათიოდე ფეჩი მაინც გაჰყიდა.

ბოლოს ვინმე ჰოფშტეინს ეწვია. ერთმანეთს შეებნენ და შეეტაკნენ. ჰოფშტეინი ცივად დაუბვდა, მტკიცე უარზე დადგა, ქუდიც კი აიღო, ვითომ წასასვლელად ემზადებოდა და ბოლოს ყვირილიც კი მორთო:

- არ მინდა! არ მინდა მეტქი!

კვაჭიც გაკერპდა. არც ჰოფშტეინის ქუდსა ჰხედავდა, არც მისი მოუთმენლობა ესმოდა და თითქოს ამბობდა: უნდა იყიდო ეს ფეჩი, მორჩა და გათავდა! სანამ არ მოგყიდი, აქედან არ გავალო. დაუპატიჟებლად დაჯდა და მტკიცედ მოიკალათა. ჰოფშტეინი მეორე ოთახში გასხლტა. კვაჭიც გაჰყვა.

ჰოფშტეინი გაზეთის კითხვას შეუდგა. კვაჭი მოთმინებით უცდიდა. ბოლოს ჰოფშტეინი დაიღალა, მოლბა, გატყდა და-

- რამდენი გერგებათ - მორჩილებით ჰკითხა.

- 17 მანეთი და 25კაპიკი.

- ინებეთ, ოღონდ თავი დამანებეთ.

- აი, კვინტაცია. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

ჰოფშტეინი კვაჭს კიბეზე დაეწია:

- მოითმინეთ... ორიოდე სიტყვა მაქვს სათქმელი. მობრძანდით... დაბრძანდით...

ეხლა თქვენ მიგდეთ ყური. აი ეს წიგნი აი, ამ კატას უფრო გამოადგება ვიდრე მე ეგ ფეჩი. ნუ გამომიგზავნით. თქვენვე დაიდგით, ან გაჰყიდეთ, ან გადაადგეთ, ან ღარიბს აჩუქეთ. ასეთი უვარგისი და ყოვლად გამოუსადეგარი ნივთი ჯერ არავის არ მოუყიდია ჩემთვის. ქება და პატივი თქვენს სიმტკიცეს, ჟინსა და უნარს! თქვენ აგენტობის შნო და ნიჭი უნდა გქონდეთ. გესმით რამე დაზღვევის საქმისა? არა?.. არც საჭიროა. ერთი საათის შემდეგ ყველაფერი გეცოდინებათ. მაშ კარგად დამიგდეთ ყური. მე დაზღვევის ინსპექტორი გახლავართ. „სალამანდრას“ საზოგადოებაში ვმსახურობ. უუდიდესი და უუმდიდრესი კომპანია გახლავთ მთელს რუსეთში... ასი მილიონი ძირითადი თანხა... 10 მილიონი სუფთა მოგება... აქციის ნომინალური ფასი

- ასი მანეთი, საბირჟო კურსი დღეს - 341 მ. აი, ჩაიხედეთ დღევანდელ გაზეთში...

„სალამანდრა“ იყიდის და გაჰყიდის „რუსეთს“, „ლუზას“, „ჩრდილოეთის საზოგადოებას“, „ვოლგას“ და „მოსკოვს“... თქვენ დაგნიშნავთ სიცოცხლისა და უბედურ შემთხვევათა დაზღვევის აგენტად... ჯამაგირი? არაფერი. საკომისიოდ

იმუშავებთ... ზოგი აგენტი თვეში ორი ათას მანეთს აკეთებს... დიახ, ორი ათასს მეთქი! ეხლა აგიხსნით დაზღვევის წესს, კანონებსა და ტექნიკას.

იმ დღეს კვაჭმა ჰოფშტეინთან ისაძლია, მერმე ერთი გაკვეთილი კიდევ მიიღო და საღამოზე ტარიფებით, პლაკატებითა და ცხრილებით დატვირთული დაბრუნდა. სახლის პატრონი მეზღვაური კულიდისი შინ დაუხვდა.

- როგორ? აქამდის არა ხართ დაზღვეული? მეზღვაური და დაუზღვეველი! ყოველ დღე დახჩობის ხიფათი დაგტრიალებს, ან ავადმყოფობა გადაგიტანთ, ან სიბერე... მერმე რას უპირებთ თქვენს ქვრივსა და ობლებს? რა პირით შეჭხედებით ერთმანეთს საიქიოს? რაო, სიკვდილს არ აპირებთ? კეთილი და პატიოსანი. თუ ოცი ან თხუთმეტი წელიწადი იცხოვრეთ, თქვენს ფულს უკანვე მიიღებთ სარგებლით. დაზღვევა ერთად ერთი საშუალებაა ფულის გადიდებისა და დაგროვებისა. მოკვდებით თუ იცოცხლებთ, მაინც მოგებაში იქნებით... რაო, ათჯერ გირჩიეს და მაინც ვერ დაგითანხმეს? სიკვდილისა გეშინიათ? უფრო კარგი, არხეინად მაინც მოკვდებით, ცოლ-შვილს სამათხოვროდ არ გაუხდით საქმეს... მაინც გეშინიათ?! სისულელეა! წელიწადში ხუთასი მანეთის გადახდა გაგიჭირდებათ?! ტყუილია თქვენ სხვებს ნუ შესცქერით, პირიქით, თქვენ უნდა მისცეთ სხვებს მაგალითი... მცირე ცნობა ინებეთ: ამერიკაში დაზღვეულია მოსახლეობის 99, 7%, ინგლისში - 97, 9%, გერმანიაში - 94, 3%, ხოლო რუსეთში - 00, 1%. აი, როგორ ჩამოვრჩით კულტურულ ქვეყნებს! აი ესეც ერთი ნიმუში ჩვენი გაუნათლებლობის და უკულტურობისა! არა, ბატონო, ჩემო, მე თქვენს ოჯახს კეთილ ანგელოზად მოვევლინე და სანამ არ ჩაგწერთ, არ მოგეშვებით. გეჩქარებათ? ეგ არაფერია, არ დაგიგვიანდებათ... ფული არა გაქვთ? არა უშავს რა, ასი მანეთი მეყოფა, დანარჩენი კი მერმე იყოს, როცა პოლისს გამოგზავნიან პეტერბურგიდან, მაშინ მომცემთ. ექიმები? ხვალვე გაგსინჯავენ. აი, ვწერ... თქვენი სახელი?... გვარი?... როდის დაიბადეთ?... დაზღვეული იქნებით ათი ათას მანეთად... აი, ქვითარიც. აქ მოაწერეთ ხელი... ეხლა ასი მანეთი მიბოძეთ... მადლობელი გახლავართ... ეხლა მიბრძანდით... მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! კვაჭმა ნახევარ საათში „გააიმასქნა“ კულიდისი, რომელსაც სხვა აგენტები ათ წელიწადს დასდევდნენ.

კულიდისმა კვაჭი ივანოვთან გაჰგზავნა, ივანოვმა - პეტროვთან, პეტროვმა - პავლოვთან, პავლოვმა - კი სმირნოვთან.

- როგორ? აქამდე დაზღვეული არა ბრძანდებით? საკვირველია!.. საოცარი!.. აი კიდევ ერთი მაგალითი ჩვენი ჩამორჩენისა!.. ამერიკაში დაზღვეულია 89, 7%, ინგლისში - 81, 3%, საფრანგეთში - 79, 4%, ხოლო რუსეთში - 0, 007%...

დაიჟინებდა, ჩააცივდებოდა, სდევნიდა, დაჰქანცავდა და იქამდე არ მოასვენებდა თვალში ამოღებულ მსხვერპლს, სანამ არ ჩასწერდა და არ გააბამდა.

კვაჭი დატრიალდა, დაფაცურდა, დილიდან საღამომდე დარბოდა, ერთსადაიმავს ჰყბედობდა, დაზეპირებულს იმეორებდა, ტყუილსაც მრავალს უმატებდა. ზოგს სიკვდილით აშინებდა, ზოგს ფულის მოგროვებას ახარბებდა. განცხადებებს და ქვითრებს სწერდა, ფულებს აგროვებდა, კლიენტებს პოლისებს აბარებდა და გზადაგზა თავის მოქიშპე აგენტებს და ფირმებს ლანძლავდა.

- „რუსეთის“ საზოგადოება? დღეს თუ ხვალ დაილუპება. „ვოლგა“? უკვე გაკოტრდა... „მოსკოვი“? დაზღვეულებს ფულს არ აძლევს. აგენტი კარპოვი? ჯიბგირია! კაცმანი? თაღლითია! სიხოვიჩი! მფლანგველია!.. არ ენდოთ! მოერიდეთ! დამიჯერეთ, თორემ ინანებთ!

ყველგან გაშინაურდა და ყველას დაუნათესავდა.

- ა-ა-ა, კნიაზ ნაპოლეონ აპოლონიჩს ვახლავართ! როგორ გიკითხოთ? როგორ ბრძანდებით? გვეწვიეთ, კნიაზ გვეწვიეთ.

და კვაჭიც ხან პეტრეს დასდებდა პატივს, ხან პავლეს. ხან ივანესთან სადილობდა, ხან სიდორთან ვახშობდა, ხან კუზმასთან ქეიფობდა და ორიოდე თვეში ისევ გასუქდა, გამოკეთდა და გადიდკაცდა.

ათიოდე სუბაგენტი გაიჩინა, ხელახლა თვიურად დაიქირავა ეტლი, სედრაკას ვალი დაუბრუნა და დანარჩენი ამხანაგებიც მუშაობაში ჩააბა.

მაგრამ კვაჭს მაინც ერთი სატკივარი ჰქონდა, ერთი აზრი აწუხებდა, ერთი საზრუნავი ღრღნიდა: ზედმეტი ფული მაინც არა ჰქონდა.

რასაც შოულობდა, დიდი შრომითა და ჯაფით იყო ნაშოვნი. გუშინ აღებული დღესვე ეხარჯებოდა, ხოლო ხვალ, ზეგ და მაზეგაც ისევ საჭირო იყო სირბილი, ახალ მუშტრის შოვნა, ახალი ყბედობა, დაჯერება და - ერთი სიტყვით - ყოველდღიური ზრუნვა, გარჯა, მუშაობა, ოფლის დაღვრა, შრომა და ბეჯითობა.

კვაჭი კი სულ სხვანაირ ცხოვრებაზე ოცნებობდა, ამ სოფლისგან მეტს მოითხოვდა: თავისუფლებას, ნებივრობას და განცხრომას მოელოდა. ხოლო ერთიც, მეორეც და მეხუთეც მხოლოდ ფულით, - ეს კვაჭიმ ძალიან კარგად იცოდა, - დიდძალ და უთვალავ ფულით იშოვებოდა, რომელიც ბანკში უნდა ინახებოდეს მიმდინარე ანგარიშზე. კვაჭი კი მხოლოდ ჩეკებს უნდა სწერდეს და მარჯვნივ და მარცხნივ არიგებდეს. ამდენი ფული კვაჭის არა ჰქონდა და მისი საზრუნავი და სადარდელი სწორედ ეს იყო.

- რატომ თქვენ თვითონ არ ჩაეწერებით? - ჰკითხა ერთხელ კვაჭს ჰოფმტეინმა.

იმავე დღეს კვაჭმაც ჰკითხა თავის თავს:

- მართლა, რატომ არა ვარ ჩაწერილი? რატომ სილიბისტროს არ ჩავწერ?
და იმ დღიდან კვაჭს ტვინი აუდულდა.

ამბავი სიცოცხლისა და სახლის დაზღვევისა

კვაჭი წინანდებურად დაძვრება და დარბის, დარბის და ჰფიქრობს, ჰფიქრობს და ზომავს, სწონავს, აფასებს და ანგარიშობს. იანგარიშა და დასწერა:

„ჩემო ძვირფასო მამა,

ჩემო კეთილო სილიბისტრო!

ეს დაბეჭდილი ბლანკი, წერილთან ერთად რომ გიგზავნი, სისწორით გაავსე, კოლია ცალიქაძეს დააწერინე. ათი ათას მანეთად უნდა „დაგსტრახო“. მიზეზს ნუ მკითხავ. მალე გნახავ ყოველისფერს გეტყვი. ქუთაისში „სალამანდრას“ აგენტი ვალოდია შარიძე ცხოვრობს. მიდი მასთან და დანარჩენს იგი გაგიკეთებს. უთხარი, რომ კვაჭიც აგენტია თქვა. ამიტომ საკომისიო არაფერი არ მისცე, გიგზავნი სამას მანეთს. ასი აგენტს მიეცი, ასი შენ მოიხმარე და დანარჩენიც მაშინ მიეცი, როცა პეტერბურგიდან პოლისი მოგივა. პოლისი რომ ჩაიბარო, დეპეშა მომეცი, პოლისი მოვიდა თქვა. მერმე მეც ჩამოვალ და „ყველაფერს გავაიმასქნეფ“. არაფერი არ არიო და ისე მოიქეცი, როგორც გწერ. გარდა ამისა, საჩქაროდ დასტრახე „მოსკოვის საზოგადოებაში“ ჩვენი სახლები ძალიან დიდ ფასად. ჩემი დარიგება არ გინდა, ვიცი, რომ მოახერხებ, აგენტს გააიმასქნეფ.

მე კარგად ვარ, ჩემი დარდი ნუ გექნება. მეწყინა ტვიჩიას სიკვდილი. ძალიან გამეხარდა, რომ შენ ძლივს მიიღე პრაპორჩიკობა. მეტის ღირსი იყავი, მაგრამ არა უშავსრა, დანარჩენი მერმე იყოს. ცოტა ვალი გამომყვა ერემოსი, ლაითაძესი და დანიელა ურიასი. ყველანი მომიკითხე და უთხარი, რომ კვაჭი მალე ჩამოვა და ვალს მოგცემთ თქვა. აბა შენ იცი, არაფერი არიო.

ცხარე ცრემლით ვტირი, რო მე აქამდე ვერა ვნახე ჩემი საყვარელი პუპი, ხუხუ და ნოტიო. გკოცნით ყველას. ვინ იცის, თუ ბედი მაქვს, შეიძლება მაგ ჭუჭყიან ქუთაისიდან ტფილისში გადაგასახლოთ. ღმერთი ილოცეთ და დაგვეხმარება. შენი შვილი კვაჭი.

P. S. შემატყობინე ცოცხალია თუ არა ვოლკოვის დედაკაცი, სახლი რომ მოგვყიდა. ორი კურსი გავათავე, და კიდევ ორი დამრჩა, არავის არ უთხრა ჩემი ჩამოსვლა. შენი კვაჭი“.

იმავ ხანებში კვაჭმა ჰოფშტეინს განცხადება წარუდგინა „სალამანდრას“ სახელზე შესახებ იმისა, რომ მას, კვაჭის, ჰსურდა თავი დაეზღვია უბედურ შემთხვევისაგან ოცი ათას მანეთად.

- სიცოცხლის დაზღვევას არ აპირებთ?

- მეშინიან... არ მინდა, ჯერ ახალგაზრდა ვარ. უბედური შემთხვევა კი შესაძლოა მეც დამემართოს... ბევრს დავდივარ და იქნება ვაგონი დამეჯახოს, ან ეტლმა გადამიაროს, ან სახლს აგური მოსწყდეს და დამეცეს.

ორი კვირის შემდეგ პოლისი ჩაიბარა და მერმე ქუთაისიდან დეპეშაც მიიღო. ეწერა: „პოლისი მივიღე. სილიბისტრო“.

გავიდა რამდენიმე დღე და კვაჭმა მოულოდნელად განუცხადა თავის ამხანაგებს: მამა-ჩემი სილიბისტრო ავად გამხდარა და ხვალ ქუთაისში მივდივარო.

კვაჭი და ბესო საჩქაროდ ავიდნენ გემზე და მეხუთე დღეს მოულოდნელად შევიდნენ კვაჭის საკუთარ სახლში, სადაც კვაჭმა უკანასკნელი გიმნაზიური წელიწადი გაატარა და რომელიც კვაჭის ბიძამ ხუხუ ჩიჩიამ და სილიბისტრომ „მეტად ძვირად იყიდეს“.

სილიბისტროს ოჯახში ჟრიაშული, მხიარული წივილ-კივილი, კოცნა, ხვევნა და ლხინი ატყდა. კვაჭის დედას პუპის მოულოდნელ სიხარულისაგან კინაღამ გული შეუღონდა, დაბერებული ხუხუ და ნოტიო ატირდნენ, ხოლო სილიბისტრო

იღიმებოდა და იბღინებოდა, ვინაიდან მის მოსრულ მხარ-ბეჭს „პრაპორჩიკის“ ბრჭყვიალა ეპოლეტები ამშვენებდა.

ერთმანეთი რომ მოიკითხეს და გულის პირველი ფრიალი დაიმშვიდეს, კვაჭი, ბესო და სილიბისტრო კაბინეტში ჩაიკეტნენ. დიდხანს იჩურჩულეს, იბაასეს და იფიქრეს. ის საქმე სამ დღეს ზომეს, სწონეს და იანგარიშეს. კვაჭმა სილიბისტროს სიცოცხლისა და მისი სახლის დაზღვევის პოლისები დაიზეპირა. მას ფრიად იამა და ესიამოვნა, რომ ოთხი ათასიანი სახლი სილიბისტრომ ათი ათას მანეთად დააზღვია. მეოთხე დღეს სილიბისტრო ლოგინიდან ველარ ადგა. შიგნეულობას იტკივბდა, ჰკვნესოდა და სჩიოდა.

კიდევ ორი კვირა გავიდა. ექიმებმა სილიბისტროს ხან მალარია აღმოუჩინეს, ხან კუჭის ანთება, ხან დიაბეტი და ხან კიბო.

- აჰ, ქუთაისელ ექიმს რავა დიეჯერება რამე? - ამბობდნენ სილიბისტრო და მისი ოჯახის წევრები: - მადლობა ღმერთს, კვაჭი ჩამოგვესწრო და ან ადესაში წიეყვანს ავადმყოფს და ან ტფილისში.

კვაჭმა და ბესომ იმ ხანებში ერთხელ კიდევ გადაატრიალეს ქუთაისი, ერთხელ კიდევ მოიგიჟიანეს თავი, გაიხსენეს გაბერილი ერემო, ლაითაძე, დანიელა ურია და არც შოლია და არც მისი ერთგული მეუღლე ცვირი დაივიწყეს.

თვითონ შოლია კვაჭს შინ არ დაუხვდა, რაიც კვაჭის არა სწყენია, ხოლო ცვირი ამის გამო სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა. ერთხელ კიდევ გაიხსენეს და მოიგონეს ცვირმა და კვაჭმა უწინდელი დროება და ერთხელ კიდევ იგემეს დახავსებული და დაობებული სიყვარულის ნაფხეკი.

არც ბესომ დაივიწყა ცვირი და იმანაც გაახსენა თავის უწინდელ დიასახლისს წარსულნი დრონი საამურნი და სასარგებლონი.

ვოლკოვის ქვრივმა რომ კვაჭის ჩამოსვლა გაიგო, თავის ბნელსა და ნესტიან ოთახში ჩაიკეტა და ლოცვა მარხვაში გაატარა ის დრო, სანამ კვაჭი ქუთაისში ქეიფობდა. ისე ერიდებოდა და ეკრძალებოდა კვაჭის, თითქო მას, უკვე გამოჩერჩეტებულ დედაკაცს მოეტყუებინოს, გაექურდოს და ხელცარიელი დაეტოვებინოს კვაჭუნი.

ბოლოს, კვაჭმა დასუსტებული და მიზნედილი სილიბისტრო თბილად შეახვია და ტფილისში წაიყვანა.

იქ დიდუბეში ერთ მიყრუებული სამოთახიანი სახლი დაიქირავეს და მეორე დღიდანვე საქმეს შეუდგნენ.

კვაჭი ცხვირს ათამაშებდა, თვალებს აცეცებდა, ჰაერს ჰსუნავდა, დარბოდა, ცნობებს აგროვებდა, რაღაცას ეძებდა და ბოლოს იპოვნა, ნაძებარს მიჰყვა და მიაგნო.

ერთ დღეს კვაჭი ერთს ოთხმოცი წლის რუსს ეწვია...

- ამ სახლის პატრონი თქვენა ბრძანდებით?

- დიახ, მე გახლავართ.

- თქვენთან ცხოვრობს ოვანეს შაბურიანცი?

- ჩემი მეუზოვე გახლავთ. ძალიან ავად არის.

- ავად არის? რა დაემართა?

- აგერ ორი კვირა იქნება რაც დამბლად არის დაცემული. მარჯვენა ხელ-ფეხი და ენა აქვს წართმეული.

ღმერთო ჩემო, რატომ აქამდე ვერ გავიგე?! იქნება მეშველნა რამე. ნუ გიკვიროთ, ძველი მეგობრები ვართ. ერთხელ დიდ წყალში ვიხრჩობოდი. ოვანესა მომეშველა და ამომიყვანა... სიკვდილს გადამარჩინა... კინაღამ თვითონაც დაიღუპა... მერმე ერთმანეთი დავკარგეთ. მხოლოდ ეხლა ჩამოვედი რუსეთიდან და შემთხვევით გავიგე, რომ ოვანესა თქვენთან ყოფილა.

- ღვთისნიერ საქმეს ჩაიდენტ თუ როგორმე მოუვლით. მთელ ქვეყანაზე არც ნათესავი ჰყავს, არც პატრონი, არც მომვლელი. ოსმალეთიდან არის გადმოხვეწილი.

- ვიცი, ვიცი, ვანელი სომეხია... ცოლშვილი ოსმალებმა დაუხოცეს... ღმერთო ჩემო, ეს რა მომივიდა! როგორ დავიგვიანე! თუ ღმერთი გწამთ ის უბედური მაჩვენეთ.

- წამობრძანდით. მე თვითონაც მოსავლელი ვარ და არ ვიცი რა ვუყო და როგორ მოვუარო. დღეს ვაპირებდი საავადმყოფოში წასვლას და თხოვნას, იქნება მივაღებინო მეტიქი...

- არა, მაგას ნუ იზამთ. მე თვითონვე ვუპატრონებ.

ბნელს, ნესტიანსა და ჭუჭყიან სარდაფში თავთ წაადგენენ მყრალ ძონძებში გახვეულს უძრავ გვამს.

- ბარი ლუსტი, ოვანეს! როგორა ხარ? მიცანი, განა! აი მოვედი... ძლივს გიპოვე...

ერთხელ შენ დამიხსენი სიკვდილისგან, ეხლა კი ჩემი ჯერია... აბა, უნდა წამომყვე...

ნუ გეშინიან, ორ კვირაში ფეხზე წამოგაყენებ... აბა, სად არის ამის პასპორტი და ქალაღებები? თქვენა გაქვთ? მიბოძეთ.

მუშები მოიყვანეს, გაოცებული ოვანესა ეტლში ჩასვეს და კვაჭის ბინაზე წაიყვანეს.

სამივენი გახარებული და კმაყოფილი იყვნენ - კვაჭი კვაჭანტირაძეც, მოხუცებული რუსიც და ოვანეს შაბურთანც.

იმავე დღეს კვაჭმა ექიმი მოიწვია.

- ექიმო, მიშველეთ!.. თუ ღმერთი გწამთ, მიშველეთ!.. ეს რა უბედურება დამატყდა! რა ღვთის წყრომა დამემართა!.. - წუწუნებდა და იცრემლებოდა კვაჭი.

- დამშვიდდით, ბატონო ჩემო, დამშვიდდით და მიაძბეთ, რა მოხდა, როგორ მოხდა? ვინ არის ეს ავადმყოფი?

- მამა-ჩემი გახლავთ, სილიბისტრო კვაჭანტირაძე... ერთ თვე იქნება რაც ტფილისში დავსახლდით, ჯანმრთელი ადამიანი იყო, არაფერი არ ეტყობოდა... იქნება თქვენც გახსოვთ, რომ ათიოდე დღის წინათ ბაზარში ყუმბარა გავარდა?

- როგორ არა, მახსოვს, კარგად მახსოვს.

- მე და ეს საწყალი იქ ვიყავით. ის ყუმბარა თითქმის ფეხქვეშ გაგვივარდა. როგორ გადავრჩით, მხოლოდ ღმერთმა უწყის. ნამდვილი სასწაული მოხდა ჩვენს თავზე.

იმავე წამს ჩავსხედით ეტლში და წამოვედით. დღევანდლამდე მამა-ჩემი სულ

ცახცახებდა. მინდოდა ექიმი მომეწვია, მაგრამ არა ჰქნა, ჩემს დღეში ექიმთან არ

ვყოფილვარ და არც ეხლა მინდაო. დღეს კი უცებ ყველაფერი წაერთვა და ენაც დაება.

ღმერთო, დამიხსენ ხიფათისაგან! ღმერთო, მომკალი!

- დამშვიდდით, ნუ აღელდებით. ავადმყოფს გავშინჯავ, იქნება საიმისო არაფერი სჭირდეს.

ექიმმა ავადმყოფი გაშინჯა. ოვანესა გაოცებული თვალებით ათვალიერებდა ორივეს, ტუჩებს აცმაცუნებდა და თან გუნებაში ჰფიქრობდა:

„ასტვაც ტერ ოღორმიან! ვინ არის ეს ახალგაზრდა? რა უნდა ჩემგან? ან ამ სახლში რად მომიყვანა?“

კვაჭის შიშისგან თითქმის გული მისდიოდა: ეგონა, საცაა ავადმყოფი ენას ამოიდგამს და ალაპარაკდებაო.

ბოლოს ექიმმა სთქვა:

- არ დაგიმაღავთ, ვაჟკაცი ბრძანდებით, უნდა გაუძლოთ და მოემზადოთ.

შესაძლებელია, მამა თქვენი მალე გათავდეს, თუმცა შესაძლოა კიდევ დიდხანს იცოცხლოს.

ექიმის ნუგეშმა კვაჭი დააფრთხო, შეაშინა, თმებში ხელი წაივლო, ამოიკვნესა და სკამზე დაეცა:

- ღმერთო ჩემო!.. ღმერთო დიდებულო!..

ექიმმა რეცეპტი დაუწერა, დარიგება მისცა და წავიდა.

იმავე დროს გარედან სილიბისტრო შემოვიდა.

- რავაა საქმე?

- ძალიან კარგად. იქნება მალე გათავდესო. ვაჟკაცი ხარ, უნდა გაუძლო და მოემზადო.

გაიღიმეს და ჩიაცინეს.

- აფერი აჭამო, არც წამალი მისცე.

- აპა, ამისთვის დავხარჯავ ფულს! თუმცა წამლის მოტანა საჭიროა, ექიმი კიდევ მოვა... აფთიაქში მივდივარ... ხვალ შენ წაგიყვან საავადმყოფოში და თავი მოიავადმყოფე, ენა დაიბი... მოითმინე ერთი კვირა...

- კაი, კაი! წადი წამლიზა და მალე დაბრუნდი.

მეორე დღეს ტფილისის ერთი დიდ საავადმყოფოში ჩასწერეს: „ოვანეს კარაპეტას ძე შაბურიაძე... 45 წლისა... ქალაქ ვანიდან... ოსმალეთის ქვეშევრდომი... ნიშნები სიდამბლისა“...

ორი კვირის შემდეგ ერთ ქართულ გაზეთში შავ-არშიანი განცხადება დაიბეჭდა:

[ა.წ. 27 სექტემბერს ქ. ტფილისში ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ]

[მოულოდნელად გარდაიცვალა]

[ს ი ლ ი ბ ი ს ტ რ ო კ ვ ა ჭ ა ნ ტ ი რ ა ძ ე]

[რასაც უდიდესი მწუხარებით აცხადებენ მისი ქვრივი პუპი, დაობლებული]

[შვილი კვაჭი (ანაპოდისტე), სიმამრი ხუხუ ჩიჩია და სიდედრი ნოტიო]

[ჩიჩიასი. ცხედრის გამოსვენება მოხდება დღეს, 12 საათზე, განსვენებულის]

[ბინიდან (დიდუბე, საგურამოს ქ. N: 84)]

მცირე გაუგებრობა მოხდა: სამგლოვიარო განცხადება რედაქციის დაუდევრობის გამო მხოლოდ დასაფლავების დღეს დაბეჭდეს. ხოლო რადგან ის გაზეთი სადამოშობით გამოდიოდა, ამიტომ განსვენებულ სილიბისტროს პანაშვიდს და გამოსვენებას ის ორიოდე შორეული ნაცნობიც არ დაესწრო, რომელნიც კვაჭანტირაძის ოჯახს ჰყავდა ტფილისში.

საწყალი „სილიბისტრო“ მეორე დღიდანვე მაგრად იყო კუბოში ჩაკეტილ-ჩალურსმული, რადგან, როგორც კვაჭი ამბობდა, უცნაური მიზეზის გამო სილიბისტრო ერთ დღეში გაიხრწნა და სუნი აუშვა.

მღვდელი და დიკავანი მობეზრებულ სამგლოვიარო საგალობელს ზანტად და ცალის ყბით აჭიანურებდნენ:

- გაანუსვენე უფალო-ო-ო, სულსა მიცვალებულისა მონისა შენისასა-სა-ა-ა...

- ა-აწ და მარადის და უკუნითი-ი, უკუნისამდე-ე, ა-ა-ამინ...

ძამებით შემოსილნი პუპი და ნოტიო ნამტირალნი, ღრმად დამწუხარებულნი,

მისუსტებულნი და მიბნედილნი იყვნენ. თმები გაწეწილი ჰქონდათ, „ღაწვნი -

დაჭკნობილ და თვალნი ვითარცა გუბე დაუშრეტელ“. ხუხუ და კვაჭი თავჩაკიდული

იდგნენ. პირსახე დაწითლებული მეტის დარდისაგან, უილაჯობისგან, ცრემლისგან

და უძილობისგან.

პანაშვიდი რომ გათავდა, „სილიბისტროს: კუბო ბალდახინზე დასდეს და ჩქარი ნაბიჯით გაუტის კუკიის სასაფლაოსკენ.

ჭირისუფლები წუწუნით, ოხვრით და კვნესით მისდევდნენ, თან ჩუმ-ჩუმად

ირგვლივ აცეცებდნენ თვალებს, მგზავრებს ათვალთვლებდნენ, ზოგჯერ

მიყუჩდებოდნენ და ზოგჯერ სამგლოვიაროს შესძახებდნენ:

- შვილო სილიბისტრო! რეიზა გამისწარი! რა გაწყენიეთ, რა დაგიშავეთ მისთანა, რომე ასთე ადრე დაგვანებე თავიი! - გაჰკიოდა ნოტიო და პირსახეში ოდნავ ხელებს იშენდა.

- შვილო ჭიპიი! - აგრძელებდა ხუხუ: - შენისთანა ვაჟკაცი რეიზა მეიტაცა უფალმა? ვინლა გოუწევს აწი თავად-აზნაურებს მამობას და მარშლობას? რეიზა დაგვისხი კერიაზე წყალი? რეიზა დამიფსე სანთელი-იიი?..

უი მე უბედურსა! უი მე დაქცეულსა! - შესმახებდა პუპი: - ვინლა წავა აწი ბაზარში? ვინლა იყიდის სამწვადეს და მწვანილსა. შენ რომე ასთე გიყვარდა, სილიბისტრო-ო!.. ვინ დამიხუჭავს აწი ამ უბედურ თვალებს, შენ რომ ასთე მოგწონდა-ა-ა-! ერთად ვიცხოვრეთ აქინე, ერთად წვეიდოდით იქინე-ე-ეც... ასთე გვქონდა პირობა, სილიბისტრო, ჩემო ერთგულო!..

- ვაი მე საწყალსა! - იცემდა თავში ხელებს კვაჭი: - ვინ მომივლის ეხლა?! ვინ მომცემს სწავლის ფულსაა! ვინ გამათავებებს უნივერსიტეტსა-ა-ა! დევილუპე მე უბედური-ი!

ბესო შიქიაც თავჩალუნული მისდევდა მგლოვიარე ოჯახს და პატარა ულვაშებში იცინოდა.

კუკიის სასაფლაოზე ჩქარი ნაბიჯით აირბინეს, კუბო სამარეში ჩააგდეს, მიწა მიაცარეს და თავჩაქინდრულნი დაბრუნდნენ. იმავე საღამოს „ოვანეს შაბურიანი“ საავადმყოფოდან გამოეწერა და ნავთლულის სადგურზე გავიდა. კვაჭმა „ოვანესა“ გააცილა.

სიბნელეში დიდხანს იჩურჩულეს, მერმე ერთმანეთი დაჰკოცნეს და დაშორდნენ. რამდენიმე დღის შემდეგ კავკავის პოლიციაში გადამწერი საპოლიციო წიგნში სწერდა:

„ოვანეს შაბურიანი, 45 წლისა. ოსმალეთის ქვეშევრდომი... ამოვიდა ტფილისიდან. დასახლდა ბაზრის ქუჩაზე, N: 16“...

ამბავი დაზღვევის სარგებლობისა

დაკვეთილი

„სალამანდრას“ დამზღვევ საზოგადოების საოლქო ინსპექტორს მიხელ ჯავახიშვილს.

ქ. ტფილისში, ვერის დაღმართი, N: 21,

ბინა N: 2.

კვაჭი (ანაპოდესტე) სილიბისტროს ძე

კ ვ ა ჭ ა ნ ტ ი რ ა ძ ი ს

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა

პატივისცემით გაუწყებთ, რომ ა/წ. პირველ ოქტომბერს საღამოს ცხრა საათზე ველოსიპედით მოვდიოდი დიდუბეში. ეკლესიის მახლობლად რომ გამოვიარე, სიბნელეში ეტლი დამეჯახა და წამაქცია. შედგენილ იქნა შესაფერი ოქმი, რომლის ასლს ამასთან ერთად გიგზავნით. დაშავებული მაქვს მარჯვენა ხელი და მარჯვენა ფეხი. დაზღვეული ვარ უბედურ შემთხვევისაგან თქვენს საზოგადოებაში პოლისით N: 124392 ა/წ. 11 მაისის თარიღით.

გარდა ამისა, მწუხარებით გაუწყებთ, რომ ა. წ. 25 სექტემბერს დილის 4:30 საათზე ქ. ტფილისში ჩემს ბინაზე მოულოდნელად გარდაიცვალა ჩემი ძვირფასი მამა სილიბისტრო კვაჭანტირაძე, რომლის სიცოცხლე დაზღვეული იყო აგრეთვე თქვენს საზოგადოებაში ათი-ათას მანეთად პოლისით N:475663 ა. წ. 4 ივნისის თარიღით.

ამასთან ერთად გაიგზავნით სამს მოწმობას შესახებ:

1). ავადმყოფობის წამლობისა,

2). სიკვდილისა და

3). დასაფლავებისა.

გთხოვთ მიიღოთ შესაფერი კანონიერი ზომები

პატივისცემით კ ვ ა ჭ ი კ ვ ა ჭ ა ნ ტ ი რ ა ძ ე.

2 ოქტომბერს, 19..... წ.

ქ. ტფილისი, საგურამოს ქ. N:84.

თანახმად სამსახურის წესების და არსებულ კანონებისა, ამიერკავკასიის საოლქო ინსპექტორი მიხელ ჯავახიშვილი მეორე დღესვე გავიდა საგურამოს ქუჩაზე და თავათ წაადგა მელოგინე კვაჭი კვაჭანტირაძეს:

- ბატონო კვაჭანტირაძე თქვენ ბრძანდებით? თქვენი განცხადების გამო გაიხელით.

ყველანი დაფაცურდნენ და დაფრთხნენ: ხუხუ ჩიჩუაც, მისი მეუღლე ნოტიოც და კვაჭის დედა პუპიკოც. თვითონ კვაჭი ლოგინში ატოკდა და აკვნესდა.

- დიდად სასიამოვნოა თქვენი მობრძანება, ბატონო... დაბრძანდით, აქანე დაბრძანდით... არა, აქ გირჩევნიათ...

ხუხუმ ჩალის სკამი მოართვა, პუპიკომ პატარა ლბილი სკამი მიუდგა, ნოტიო კი სავარძლის მოთრევას ლამობდა.

- ნუ სწუხდებით, ბატონებო. დიდად გმადლობთ.

- შორიდან გიცნობთ, პატივცემულო ბატონო. თქვენზე მრავალი ქება გამიგია.

ყოველი კაცი თქვენზე კარგს ლაპარაკობს. - დაიწყო კვაჭმა.

- მადლობა უფალსა! - ჩაურთო ხუხუმ: - ცუდს ხომ აფერს ლაპარაკობენ, კარგი უთქვამთ.

- სახელი სჯობია ყველაფერს, შვილო! - ჩაიოხრა ნოტიომ.

- თუ ასეთი ახალგაზრდა ვაჟს ასეთი დიდი სახელი გიშოვნიათ, სიბერეში ხომ მთელი რუსეთი თქვენზე ილაპარაკებს! - ჩაიკვნესა ქვრივმა პუპიმ.

ასე დაუხვდა კვაჭანტირაძიანთ ოჯახი ინსპექტორს: ქვეშ ბუმბული გაუშალეს, თავი მოუქონეს და სულში ნელსასუნებელი ჩაუწვეთეს.

ინსპექტორმა თავაზიანობის მახვილს ასეთივე ფარი დაუხვედრა.

- არ დაუჯეროთ. თუ კარგი უთქვამთ ჩემზე, მოუჭოროთ და გაუზვიადებიათ. თუ ერთი ავი უთქვამთ, ასი დაუმალიათ. მეც შორიდან გიცნობთ, ბატონო კვაჭი!

გაგახსენებთ: ორი წლის წინათ მე და თქვენ ერთად ვიმგზავრეთ ადესამდე.

- იმე, დამიდგა თვალი! - ერთი წუთით გამოცოცხლდა კვაჭი: - მახსოვს, კარგად მახსოვს! უცხოეთში მიბრძანდებოდით მაშინ, არა? მაშინაც მთელი გემი თქვენზე ლაპარაკობდა. ამისთანა ინჟენერი მთელ რუსეთში ერთიც არ მოიპოვებო! - იტყუა კვაჭმა, რადგან ინსპექტორს სწორედ იმდენივე გაეგებოდა ინჟენერობისა, რამდენიც კვაჭს ასტრონომიისა ან სანსკრიტულ ენისა.

ერთმანეთის მოკითხვა და ქონის მოსმა რომ გაათავეს, ინსპექტორმა სთქვა:

- ეხლა საქმეზე გადავიდეთ. რა დაგემართათ, რა მოგივიდათ?

ოჯახი აცრემლდა და აკვნესდა. ერთმანეთს აღარ აცლიდნენ:

- რაღა რა დაგემართა, ბატონო. თქვენ მტერსაც ნუ მოუვა, რაც ჩვენს თავს მოუვიდა...

- რაცხა ღმერთი გაგვიწყრა, თვარა ასე უცებ რაღა ჩვენ მოგვივიდა ყოლიფერი?!

- დევიღუპეთ და დევიფსეთ! დევიღუპა ყოლიფერით საფსე ოჯახი!

პუპი ატირდა და მეორე ოთახში გავიდა, ნოტიომ ცრემლი მოიწმინდა, ხუხუმ თავი ჩაჰქინდრა.

- ყველაფერით სავსე ოჯახი გვქონდა - განაგრძო გულაჩუყებულმა კვაჭმა -

ავადმყოფობას ჩვენს ოჯახში რა უნდოდა! გუშინწინ მამა მომიკვდა. ისე უცებ გათავდა ის კაცი, რომ ხმაც ვერ ამოიღო. მეორე დღეს ქუთაისში სახლი დაგვეწვა, ეხლა კი მეც დამემართა უბედურება.

- სახლი დაზღვეული არ იყო?

- აჰ, მაგას ვინ ჩივს! შარშან იმ სახლში ორმოცი ათასი მამლიეს, მაგრამ არ მივეცი, ეხლა კი მხოლოდ ათი ათასი უნდა ავიღო. მე მამას ვტირი, თორემ ეშმაკებს წაუღიათ სახლიც, ეს ხელიც და ეს ფეხიც.

- ძალიან დაშავდით?

- აჰა თვითონვე ნახეთ.

ნოტიომ დიდის სიფრთხილით გახსნა და გაშალა არტახებში გახვეული კვაჭი, რომელიც ჰკვნესოდა, სწუხდა და კბილებს აკრაჭუნებდა.

ხელის მაჯა და ფეხის კოჭი დალურჯებული და დასიებული ჰქონდა.

- აი საწყალი მამაჩემის პოლისი. რაღაც ათი ათასი გვერგება.

- ნეტა არ მომკვდარიყო და მაგ საზოგადოებას პირიქით დავუმატებდი ასი ათასს! - წაიბურტყუნა ხუხუმ.

- აი, ჩემი პოლისიც. რაღაც ოცი ათასში ვარ დასტრახული. არ ჰღირდა, არ მინდოდა, მაგრამ ადესის ინსპექტორმა გამაბრიყვა იცნობთ ჰოფშტეინს?

ინსპექტორი პოლისებს და სხვა საბუთებს ჰსინჯავდა.

- დიახ, ვიცნობ...

ყველაფერი თავის რიგზე და წესზე აღმოჩნდა.

- ვინ გწამლობთ? ვინ არის თქვენი ექიმი?

- ბედოვი. იმაზე უკეთესი ექიმი კავკასიაში არ მოიპოვება. არ იცნობთ?

- არ ვიცნობ, არ გამიგია. საზოგადოებას აქ თავის ექიმები ჰყავს. ერთ-ერთს გამოგიგზავნით.

კვაჭმა თვალელები გააცოცხლა:

- რომელს? ვის?

- თუნდ როდენბაუმს. ცნობილი ექიმი.
 - აჰ, შენი ჭირიმე, მაგას ნუ იზამთ.
 - მიზეზი?
 - უხერხულია, თქმა მეძნელება, მაგრამ... - შეყოყმანდა და წაიბორძიკა კვაჭმა.
 - მაინც?
 - იცნობთ როდენბაუმის ცოლს?
 - მინახავს, ცნობით კი არ ვიცნობ.
 - აბა მოვახსენებთ, მაგრამ პატიოსანი სიტყვა უნდა მომცეთ, რომ ერთ კაციც არ გაიგებს.
 - კეთლი, სიტყვას გაძლევთ. ბრძანეთ.
 - მინდოდა მაგ ექიმის დაძახება მამა ჩემის საჩვენებლად. შინ არ დამიხვდა. მისმა ცოლმა მნახა. დავუტოვე ჩემი ადრესი და წამოვედი. ერთი საათის შემდეგ ექიმის მაგიერ მისი ცოლი მოვიდა და... ამაზე მეტს არაფერს გეტყვით... აჰ, ნუ მკითხავთ, მეტს არაფერს გეტყვით. ეხლა ბრძანეთ, როგორ უნდა გავასინჯო თავი ექიმს, თუ მისი პატივისცემა არა მაქვს? დაბიძე გამოგზავნეთ, მგონი ისიც თქვენი ექიმი.
 - იყო და აღარ არის... მიზეზი? არ ვიცი. იმის მაგივრად შაბიშვილია დანიშნული, იმას გამოგიგზავნით. ეხლა კი გეახლებით.
 - აჰ, ეგ რა სათქმელია!.. საით მიეჩქარებით, ბატონო ჩემო? მოითმინეთ, ყავა დავლიოთ... რატომ არ გვკადრულობთ?! მოითმინეთ კიდევ ხუთიოდე წუთი.
 - უკადრისობა რა სათქმელია! მეჩქარება, თორემ დიდის სიამოვნებით გეახლებოდით.
 - ბატონო მიხეილ! - შეეხვეწა კვაჭი: - ადრე გამითავეთ ეს საქმე, ნუ გამაწვალებთ, თორემ მივაფურთხებ მაგ ფულს და ჩემს გზას გავუდგები. რაღაც ორიოდ გროში მერგება და არ ღირს მისთვის გაწვალება და გაცდენა.
 - ნუ შესწუხდებით, ბატონო კვაჭი! მამა-თქვენის გარდაცვალების საბუთებს დღესვე გავგზავნი პეტერბურგში და ერთი თვის შემდეგ ათი ათას მანეთს ჩაგაბარებთ. რაც შეეხება თქვენს ხელფებს, ჯერ უნდა მოითმინოთ, როცა მოგიჩვენებთ, დღიურად ოც მანეთს ვიანგარიშებთ და მაშინვე მოგართმევთ.
 - თუ არ მომირჩა?
 - აბა, ეგ რა საფიქრებელია? რა თქმა უნდა, მოგიჩვენებთ.
 - მაინც, თუ არ მომირჩა? ბევრჯერ ყოფილა ასეთი შემთხვევა, რომ სულ უბრალო მიზეზის გამო ხელიც გაჰხმოვია ადამიანს და ფეხიც.
 - თუ ხელიც გაგიხმათ და ფეხიც, რა თქმა უნდა, მთელს დაზღვეულ თანხას მოგცემენ. მაშ არხეინად და მშვიდობით ბრძანდებოდეთ.
 - მშვიდობით ბრძანდებოდეთ, ბატონო ჩვენო, მშვიდობით!... გვნახეთ, ბატონო, კიდევ გვნახეთ... ნუ დაგვივიწყებთ, ჩვენო ბატონო, კიდევ გვაკადრეთ თქვენი თავი... ინსპექტორი რომ გავიდა, ერთმანეთს გადაჰხედეს და თვალებით დაეკითხნენ. ბოლოს, ხუხუმ წვერებში ჩაიბურტყუნა:
 - აჰ, მაი კაცი ვეფერს გეიგებს.
 - ვეფერს გეიგებს! - ჩუმის ხმით დაუდასტურა კვაჭმა.
- ექიმი შაბიშვილი ეუბნებოდა ინსპექტორს ჯავახიშვილს:
- არაფერი მესმის კვაჭანტირადის ხელ-ფეხისა. რასაც მე ვაკეთებ, ვიღაც უცნობი აფუჭებს. წამალს რომ დავადებ და არტახებს შევკრავ, საიდუმლო ნიშანსაც გავუკეთებ ხოლმე. მეორე დღეს ნიშანი ხელუხლებელია, მაგრამ დაშავებული ხელ-ფეხი უფრო დამდნარია და მოკრუნჩხული. ცხადია, ჩემს გარდა სხვა ვიღაც უნდა მუშაობდეს.

- მე ცნობა მაქვს, კვაჭანტირაძესთან ღამ-ღამობით ჩვენი წინანდელი ექიმი ღაბიძე დადის. გარდა ამისა, კვაჭის ბებიას ნოტიო ჩიჩიასაც ამ საქმეში ხელი ურევიაო. თურმე ამ დედაკაცსაც კარგად ესმის ტრავმატიული ავადმყოფობა. ეს დედაკაცი თურმე ძალიან დახელოვნებულია ხელ-ფეხის დამახინჯების საქმეში. მუშტარც ბლომად ჰყავს, რადგან ბევრს ჰსურს სამხედრო ბეგარა აიცდინოს. ჩვენ უფლება გვაქვს კვაჭი საავადმყოფოში დავაწვინოთ და მუდმივი ზედამხედველობა გავუწიოთ, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ასეთს უკიდურეს სამუალებას არ მივმართავ, რადგან იგი მითქმა-მოთქმას გამოიწვევს. სხვა საზოგადოებათა აგენტები ამ ამბავს ხელზე დაიხვევენ, ყბად აგვიღებენ, განგაშს ასტეხავენ და პრესტიჟს დაგვიმცირებენ. ყოველ დღე იარეთ და თვალყური ადევნეთ, ვნახოთ ამიერიდან საქმე როგორ წავა. კვაჭის როგორმე აგრძნობინეთ, რომ ჩვენ მიხვედრილი ვართ... უკვე იცის? გააგებინეთ? ძალიან კარგი გიქნიათ... კეთილი, ეგრე სჯობია... ნახვამდის! მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!..

ერთი კვირის შემდეგ ჰოფშტეინი, ინსპექტორი და ექიმი შაბიშვილი მოულოდნელად მიადგნენ კვაჭანტირაძეს. კვაჭი გაოცდა, აირია, გაფითრდა და გაწითლდა. იმ ხანებში უარესად გამხდარიყო, გაყვითლებულიყო და ჩამომდნარიყო.

- ნაპოლენ აპოლონიჩს ჩემი სალამი! - მხიარულად მიაძახა ჰოფშტეინმა.

- ბატონ კვაჭის ვახლავართ - დინჯად მიესალმა ინსპექტორი.

- გამარჯვება... დილა მშვიდობისა... დაბრძანდით... სკამი მოართვით...

დაფაცურდნენ და ისინიც აირ-დაირივნენ.

- როგორ ბრძანდებით?.. როგორ გიკითხოთ?..

კვაჭი ძველებურად აწუწუნდა, აიცრემლა და აკვნესდა:

- დევილუპე, დევიფსე... მამა მომიკვდა... სახლი დამეწვა... ოჯახი დამენგრა... ეხლა მეც წავხდი!!!

- ვიცი, ყველაფერი ვიცი, უფრო მეტი ვიცი, ვიდრე თქვენ გგონიათ! - ხაზგასმით და გარკვევით მოუჭრა ჰოფშტეინმა: - ბატონო ექიმო, გაუხსენეთ დამავებული ხელ-ფეხი. კვაჭი ისევ აკვნესდა და აყვირდა. ხელ-ფეხი გაუხსნეს და გაუშინჯეს, ხელიც და ფეხიც დაუდნა, გაუხმა და ჩხირებივით დაეღია.

- აჰა, ის არის!.. სწორედ ის არის!.. მინახავს, ვიცი, რაც არის! - ნაწყვეტ-ნაწყვეტად ესროდა ჰოფშტეინი: - შეუკარით! - მერმე მიბრუნდა და, სანამ ექიმი არტახებში ახვევდა კვაჭის ხელფეხს, არხეინად აკაკუნებდა ფანჯარას და თვალს ადევნებდა ღრუბელს. მერმე მობრუნდა და ფოლადის ხმით დაიწყო:

- ეხლა საქმეს შევუდგეთ. მოკლედ, მკაფიოდ და პირდაპირ მოგახსენებთ: გავათავოთ კეკელალობის თამაში. არ შეგვფერის, ბავშვები აღარა ვართ. თავდაპირველად უნდა მოგახსენოთ, რომ თქვენი სამივე საქმის ლიკვიდაცია მე მაქვს მონდობილი.

- სახლის საქმეც?

- დიახ სახლის დაწვის საქმეც. თავიდან დავიწყეთ. პირველი: ადესიდან თქვენ ისე გამოიპარეთ, რომ ანგარიში არც კი გაგისწორებიათ, ათას მანეთამდე გამოიყოლეთ... მოითმინეთ, ბატონო მოითმინეთ. ჩვენ არც შიქიას ვიცნობთ, არც ჩიკინჯილაძეს, არც ავლაბრიანს, არც კაცმანს. ჩვენ მხოლოდ თქვენ გიცნობთ და მხოლოდ თქვენთან გვექონდა საქმე. მეორე: თქვენ იმდენი მუშტარი მოგიტყუებიათ, რომ ეხლა მთელი ადესა თქვენზე ლაპარაკობს... რაო, ვინ მოვატყუეთ? აი სია, ინებეთ, წაიკითხეთ. თქვენს მაგივრად ყველას ჩვენ დავუბრუნეთ ფული, სულ 2.675 მანეთი. მესამე: თქვენ სახლი შარშან მამა-თქვენს ბანკში 1.400 მანეთამდე დაუგირავებია. ბანკს იგი ორი ათასად შეუფასებია, თქვენ კი ათი ათასში დააზღვევთ. აგენტი ხელში მყავს. თქვენი ბიძა თუ პაპა - აი, ეს მოხუცი ხუხუ ჩიჩიაც ვერსად წამივა... მოითმინეთ მეთქი, ნუ

სჩქარობთ და ნუ სცხარობთ. ეხლა მეოთხე და უმთავრესი: მე ექიმი გახლავართ, ძველი ინსპექტორი ვარ, დაზღვევის საზოგადოების სამსახურში დავბერდი და ძნელია, შეუძლებელია ჩემი მოტყუება. ათასი რამე მინახავს და გამომიცდია. ეგრე დაშავებული ხელ-ფეხის შემხვედრია. საკვირველი, იშვიათი შემთხვევაა! ერთი გამაგებინეთ, ისე კობტად როგორ წაიქეცი, რომ ფეხი შიგნითა კოჭთან დაგიშავდათ, ხოლო ხელი - მეორე მხრიდან? საკვირველია! გაუგებარია! გარდა ამისა, რა მიზეზია რომ ხელ-ფეხი დაგელიათ და გაგიხმათ? ამ მიზეზს საავადმყოფოში გამოვიკვლევთ. ხვალვე უნდა გადმობრძანდეთ სამკურნალოში... რაო, არა გნებავთ? ნუ ჰდელავთ, დღე და ღამ ორი ზედამხედველი დაგადგებათ თავთ... რაო, არ მოგწონთ? არ კადრულობთ? ხომ იცით, რომ ამის უფლება გვაქვს... მაინც არ გნებავთ?... რაო, სკანდალს ასტეხავთ? ქვეყანას დასძრავთ და გაზეთებსაც აალაპარაკებთ? ეგ თქვენი საქმეა. თუ არც თქვენი სახელი გენანებათ, არც ეს მოხუცი, არც ქუთაისელი აგენტი, მაშინ ჩვენი აქ ყოფნა ზედმეტი ყოფილა და წავალთ. ჰოფშტეინი წამოდგა.

- მოითმინეთ, მოვილაპარაკოთ... იქნება მოვრიგდეთ... - და კვაჭიკომაც წამოიწია.

- კეთილი, ვცადოთ. მოკლედ მოვჭრათ. აი ხომ ჰხედავთ ამ ფულს, - და ჰოფშტეინმა უბიდან ხუთასიანების ერთი დასტა ამოიღო: - ეს ფული ეხლავე თქვენს ჯიბეში გადმოვა თუ... თუ გონიერად მოიქცევით და ზომიერებას გამოიჩინთ.

კვაჭის თვალები დაეწვა, აუჭრელდა, ყელში ნერწყვი გაუშრა. ატოკდა და აცქმუტდა.

- მე... მე ხარბი კაცი არა ვარ, არც დავა მიყვარს... აყალ-მაყალსაც ვერიდები, სკანდალისტი არა ვარ.

- მაშ ვიანგარიშოთ. ათი ათასი მამის პრემია გერგებათ, ეს უდავოა.

კვაჭის გული გაეხსნა, თითქოს ზედ ათფუთიანი ლოდი ედო და ჰოფშტეინმა მოხსნაო.

- თქვენი სახლი, ძალიან რომ გავაზვიადოთ, ოთხი ათასი ჰღირდა. ხუთი ინებეთ. ეს ხუთმეტი. შემდეგ: ხელ-ფეხი დაზღვეული გაქვთ ოცი ათასად. ამ თანხას გამოგვედავებით, თუ ხელ-ფეხი მართლა გაგიხმათ, მაგრამ პატიოსანს სიტყვას გაძლევთ და გარწმუნებთ, რომ არც ხელი გაგიხმებათ, არც ფეხი. ერთ თვეში ისე მოგარჩენთ, რომ ცალ ფეხზე იხტუნავებთ. ეს დაგვიჯდება ოთხასი-ხუთასი მანეთი. ათჯერ მეტს მოგართმევთ, - ხუთი ათასი ინებეთ.

- მას ორმოცი ათასის მაგიერ სულ ოცი ათასს იძლევით, არა?

- დიახ, ოცი ათასს. ან ეხლავე მიიღეთ ფული, ან სამკურნალოში წამობრძანდით, ან... ან პროკურორს მივმართავ.

- ცოტაა, უარს ვამბობ.

- მაშ მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

- მოითმინეთ ნუ ფიცხობთ! სამი დღის ვადა მომეცით მოსაფიქრებლად.

- არ შემიძლიან. თუ გნებავთ, ერთი საათი მომიცია. გავალთ მუშტაიდში გავისეირნებთ და დავბრუნდებით.

- მეტი გზა არა მაქვს და გემორჩილებით, მაგრამ პროტესტს ვაცხადებ.

- მაშ ჯერ-ჯერობით! არ გემშვიდობებით!

სამნი გავიდნენ, ოთხნი დარჩნენ. ასტყდა ჟრიამული, ფიცხელი კამათი, თითებზე ანგარიში. გავიდა ერთი საათი. წასულნი დაბრუნდნენ და :

- მოიფიქრეთ? გადასწყვიტეთ? - ჰკითხა ჰოფშტეინმა.

- ოცდათხუთმეტი მაინც მერგება, მაგრამ თანახმა ვარ ოცდაათზე.

- ეს არის თქვენი უკანასკნელი პასუხი?

- ეს არის!

- მაშ ვერ მოვრიგდებით. თუ ინანეთ, მე ნუღარ დამაბრალებთ... მშვიდობით იყავით! - და ისევ გავიდნენ. კიბეზე რომ ჩადიოდნენ, პუპი გამოვარდა:

- მოითმინეთ!.. დაბრუნდით!.. ნუ ინებებთ გაწყრომას და ჩვენს წყენას. ორიოდ სიტყვა უნდა მოგახსენოთ.

ისევ დაბრუნდნენ.

- ოცდარვას ერთ მანეთსაც ვეღარ დავაკლებ. - ხრინწით განაცხადა კვაჭმა.

- მაშ საჭირო არ იყო ჩვენი დაბრუნება.

- მოითმინეთ, სად მირბიხართ? ოცდახუთი!

- ოცი. ან ჰო, ან არა... ვიცი, ყველაფერი ვიცი, რა საჭიროა ზედმეტი ლაპარაკი! ჰო თუ არა?.. მაშ მშვიდობით იყავით.

ისევ გავიდნენ ქუჩის ბოლოში ხუხუ ჩანჩალით დაეწია:

- ნუ ინებებთ, ბატონებო, ჩვენს წყენას... თუ გაწყვინეთ რამე, გვაპატიეთ...

დაბრუნდით... კვაჭი დათანხმდება.

ისევ დაბრუნდნენ.

- იმედია, ვაჭრობა აღარ იქნება. ოცზე ვათავებთ?

- კეთილი, მაგრამ რაღაც ანგარიშ რომ შეგიდგენიათ, მაგას ხომ არ გამომიკლებთ?

- ამას არ ჩაგითვლით. მოვშალოთ. მელანი და კალამი!

- მაშ გაათავეთ. - და კვლავ აწრიპინდა და აწუწუნდა: - დევილუპე... დევიფსე... როგორ შეიძლება ამათთან საქმის დაკავება! ვსდიო სამართალში ორი ან სამი წელიწადი, თორემ ორჯერ მეტს ავიღებდი.

ჰოფმტეინმა ვრცელი ბარათი დასწერა:

- ოთხივემ მოაწერეთ ხელი.

წაიკითხეს და მოაწერეს, მერმე თვალები დაიბრიცეს და დაიხეთქეს იმ ფულზე, რომელიც ჰოფმტეინმა ჩაუთვალა.

- დევილუპე... დევიფსე! - ისევ წუწუნებდა კვაჭი, თან ის ფული ბალიშის ქვეშ ამოიღო.

- მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! ღმერთმა კეთილად მოგახმაროთ ეგ ფული.

- მშვიდობით, ბატონო ჩემო მშვიდობით!

კიბემდე ჩამოაცილეს. ჰოფმტეინმა წაიბურტყუნა:

- მოვტყუვდი, გადავაჭარბე. ხუთმეტსაც დათანხმებოდა.

კვაჭის სახლში ყველანი ერთმანეთს დაეტაკნენ. ხუხუ და პუპი მეტად კმაყოფილი და გახარებული იყვნენ, ხოლო ნოტიო და კვაჭი მაინც იმშუმნებოდნენ და იგრიხებოდნენ. სწორედ ამ დროს ბესოც შემოვიდა.

- ბესო, სადა ხარ? სად დეიკარგე? რაღა გაჭირვების დროს დეიძალე, შე კაი კაცო?

- ჰოფმტეინი რომ პირველად გავიდა აქედან, მეც სწორედ მაშინ მოვედი, მაგრამ უკანვე დავბრუნდი, მუშტაიდში დავედევნე და მათს ლაპარაკს ყური დავუგდე. გავიგე, რომ ოცათასზე მეტს ერთ მანეთსაც არ მოგცემდნენ და აკი შემოგითვალე კიდევ პუპის პირით. რაო? ჩემი აზრი? ეკლესიას ხატი უნდა შეეწიროთ, რომ დაპატიმრებას გადავრჩით.

ბესოს სიტყვების შემდეგ ყველანი სიხარულით და შვებით აყაყანდნენ. კვაჭს არტახები მოჰხსნეს, ხელ-ფეხი რაღაც წამლით მოჰბანეს და ახალი მალამო წაუსვეს.

ტკივილს აღარ იმჩნევდა და აღარც ჰკვენესოდა.

მერმე წამოჯდა და დეპეშა დასწერა:

„კავკავი, ბაზრის ქუჩა, 16

შ ა ბ უ რ ი ა ნ ც ს

ოცად გავათავე. ხუთს გიგზავნი. სახლი იყიდე. მალე ამოვალთ

ანაკობისტი.“

- ეს ფული და დეპეშა სილიბისტროს გაუგზავნე, - უთხრა კვაჭმა ხუხუს - და ხვალისთვის ქუთაისში წასასვლელად მოემზადე. გაყიდე, რაც დაგვრჩა - ალაგიც და ავეჯიც... რაო, ვოლკოვის ქვრივს რა ვუყო? აჰ, ეხლა იმ დედაბერს ავითრევ სიკვდილამდე! ასი მანეთ მიეცი, ეყოფა. ყველას უთხარი, რომ ჩვენ ვარშავაში მივდივართ თქვა... მოიცა, იყიდე მარტელის კონიაკი, რედერერის შამპანური, მარსალა, ხერესი ან პრტვეინი... ერთიც შიპრი ან შატრეზი... სიგარები „ვიქტორია“... არ დაივიწყო სახელები. ბესო, ჩაუწერე. ხილიც მომიტანე, ანანასიც. რაო? კაცი დაბერდი და აქნობამდე არ იცი რა არის მარსალა, ხერესი, შიპრი, შატრეზი და ანანასი? ბესო, შენ წადი, გენაცვა, და ყველაფერი მიყიდე. წამოიღე კაიეს ან შიაშარის შოკოლადიც. თუ ნამდვილი შიპრი და შატრეზი არ იყოს, აბრიკოტინი და ბენედიქტინი მოიტა. თქვენც გერგებათ კაი-კაი საჩუქრები, მაგრამ მე თვითონ გიყიდით, როცა ავდგები... რა სთქვი, ნოტიო? ათ დღეში ამაყენებ? მაშ, მადლობა ჩემზე იყოს... ეხლა კი ცოტა დამასვენეთ... დავიღალე... უნდა დავიძინო. და მძიმე შრომით დაღლილმა და სახიფათო საქმის დამთავრებით დამშვიდებულმა კვაჭმა მამლარსა და არხეინ ძილს მისცა თავი.

ორი კვირის შემდეგ ინსპექტორმა ტფილისის სადგურზე თვალი მოჰკრა ერთ ლამაზს, ტანადს, კობტად ჩაცმულ ახალგაზრდას.

- ბატონს კვაჭის ვახლავარ!

- სალამი პატივცემულ ბატონ მიხეილს! როგორ გიკითხოთ?! როგორ ბრძანდებით თქვენის მეუღლით?!

და კვაჭმა ინსპექტორს მაგრად ჩამოართვა ხელი, ის ხელი, რომელიც ორი კვირის წინათ დამდნარი და გამხმარი ჰქონდა.

- გმადლობთ. თქვენ როგორ გიკითხოთ?

- ასე... არც ისე კარგად ვარ, როგორც მე მინდოდა, მაგრამ არც ისე ცუდად, როგორც ჰოფშტეინს უნდოდა. არაფერი მიშავს, კიდევ შევხვდები სადმე იმ ყაზილარს.

მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

- გზა მშვიდობისა! - მიუგო ინსპექტორმა და მარდად მიმავალს „გაშტიკინებულ“ კვაჭს ღიმილით გააყოლა თვალი.

<https://www.facebook.com/groups/ELLIB/>

კარი მესამე

ამბავი საბანკო საქმის შესწავლისა და ამხანაგის დაფეთებისა

სანამ ხუბუ ჩიჩია ქუთაისში სასახლე ადგილს და ხაბაკ-ხუბაკს გაჰყიდდა, კვაჭი კვაჭანტირაძემ დრო იხელთა და ტფილისში დატრიალდა.

თუმცა ჯერ კოჭლობდა და ცალი ხელიც ახვეული ჰქონდა, მაგრამ ახერხებდა კლუბებსა, თეატრებსა და სხვა გასართობ ადგილებში სიარულს.

ცოტაოდენი ხალხი გაიცნო, თან ყველას ჰსუნავდა, სწონავდა და მათი მოხმარებისა და გამოყენების საზრისით ადებდა ფასს.

სანამ მარჯვენა ხელსა და თითებს მოირჩენდა და მოიმარჯვებდა, ქალაქის თამაშში ბედი არა სწყალობდა. შემდეგ კი სამიოდე თალიით მოიტრიალა ბედი, წანაგები დაიბრუნა და ხუთიოდე ათასიც ზედმეტი წამოიყოლა.

მართალია, ბოლო ღამეს მცირე უსიამოვნება შეემთხვა: მორიგე მამასახლისმა თავის ოთახში ჩაიწვია და პირისპირ რამდენიმე სუსხიანი სიტყვა უთხრა, მაგრამ კვაჭი ამის გამო არც აირია, არც ატკიცდა. იმ დღეებში ისევ რუსეთში მიდიოდა და ამიტომ კვაჭისთვის სულ ერთი იყო, რას იტყოდა და რას იფიქრებდა ათიოდე ან ასიოდე კაცი იმ ქალაქში, სადაც კვაჭს თითქმის არ იცნობდნენ.

ქალაქის თამაშში კვაჭმა ვინმე ნაზიმოვი გაიცნო - აზოვის ბანკის მოხელე, მოთამაშე, მოქეიფე, მფანტავი და ლოთი, რომელიც ბანქოს თამაშობამ გააკოტრა და გაანიავა. მან რამდენჯერმე ჩაანისიავა, მაგრამ ბოლოს ნაღდი მოსთხოვეს და ქალაქი აღარ დაურიგეს. მან მიიხედა-მოიხედა და კვაჭის მიჰმართა:

- თავადო, ერთ თუმანი მასესხეთ ხვალამდე.

კვაჭმა ცივად მიუგო:

- თუმანი? უცნობს ფულს ვერ ვასესხებ.

- თუ მართლა ეგ არის უარის მიზეზი, გთხოვთ გამიცნოთ: აზოვის ბანკის მოსამსახურე ნაზიმოვი გახლავართ.

ნაზიმოვმა კვაჭს ხელი გაუწოდა და კვაჭმაც ძალაუნებურად თვისი ხელი დაუხვედრა.

- დაბრკოლება გადალახულია. ეხლა ხომ მერგება ერთი თუმანი?

კვაჭს ისე მოეწონა ნაზიმოვის პასუხი, რომ ხალისიანად მიუგო თუმნიანი და ღიმილიც მიაყოლა. და იმავე წუთს ერთმა აზრმა ელვასავით ჩაურბინა. ღიმილს ღიმილი მიჰყვა, სიტყვას სიტყვა, თუმნიანს თუმნიანები და იმავე ღამეს ახალი მეგობრობა ღვინით იკურთხა და ღამაში ქალებით დაგვირგვინდა.

გულმა გული იცნო და სულმა სული იპოვნა. კვაჭმა ნაზიმოვი ორჯერ-სამჯერ კიდევ დაჰპატიჟა, ცოტაოდენი ფულიც ასესხა, დაიმშობილა და შეიჩვია. ერთხელ თუ ორჯერ წაიჩურჩულეს. ამის შემდეგ კვაჭი უცებ აჩქარდა და თავისიანებიც ააჩქარა.

პუპიმ თვალეებით მიზეზი გამოჰკითხა. კვაჭი კითხვას მიუხვდა და პასუხიც მისცა:

- სხვანაირი ქალაქი ყოფილა ეს ტფილისი! აქ ხეირიანი არაფერი გაკეთდება. გარდა ამისა, ჩვენი ქალაქია. წავალ, გადავიკარგები. ქვეყანა დიდია. იქიდან აქ ჭორი არ მოვა. ვინ იცის, რა მომელის, როგორ გამიჭირდეს, როდის და როგორ დამჭირდეს და გამომადგეს ეს ქალაქი.

აზრს მიუხვდნენ. მალე ჩალაგდნენ და აიკრიბნენ.

კვაჭი და მისი სახლობა როსტოვის გზით წავიდნენ.

კავკავთან, ბესლანის სადგურზე, ევროპულად გამოწყობილი, წვერ-ულვამ გაპარსული სილიბისტრო დაუხვდათ, ოვანეს შაბურიანცად მონათლული. ძლივს მოასწრეს ერთმანეთის მოკითხვა და მცირე ალერსი.

სილიბისტროს ოჯახმა კავკავში აუხვია, კვაჭმა და ბესომ კი პეტერბურგისაკენ გაუტიეს. კვაჭი, ბესო და ნაზიმოვი, რომელმაც შვებულება აიღო, მეორე დღეს დილით როსტოვში ავიდნენ. სადგურზე მცირე ბჭობა გამართეს, ყავა დალიეს და მერმე ბანკში შევიდნენ.

კვაჭი ჯერ შეყოყმანდა, შემინდა, შემდეგ უცებ გასწორდა, ძალღონე მოიკრიბა, გამხნევდა და პირსახეზე სიმტკიცე აღიბეჭდა. თავისუფლად შეალო კარები დირექტორის კაბინეტში, პირდაპირ მივიდა მასთან და დაუდევრად უთხრა:

- გთხოვთ მიცნობდეთ: თავადი ორბელიანი გახლავართ. - და მაგიდაზე შესაფერი პასპორტი და ბანკის ბილეთი დაუდო. იმ ბილეთში ეწერა:

„აზოვო-დონის ბანკი... როსტოვის განყოფილებას.

გთხოვთ გადაუხადოთ თავადს ნიკოლოზ პავლეს ძე ორბელიანს 37.435 მანეთი ამავე ბანკის ტფილისის განყოფილების ანგარიშით.

დირექტორი X

ბუხჰალტერი B

მოლარე Z“

დირექტორმა მოსამსახურეს დაუძახა, ის ბილეთი გადასცა და უბრძანა:

- ავიზო მოსძებნეთ. - მერმე კვაჭის მიუბრუნდა: - პირველად ბრძანდებით როსტოვში?.. ვის იცნობთ?..

- გავლით მესამეჯერ თუ მეოთხეჯერ გახლავართ. ახლო-მახლო ადრევეც ვყოფილვარ ჩემს მეგობართან სამიოდე დღით. - სენატორ დენისოვის შვილთან, გრაფ ნოტბეკთან, ბარონ ტიზენჰაუზენთან... ერთად აღვიზარდენით პაჟების კორპუსში... ეხლაც ნოტბეკთან გეახლებით... კალინოვკა ჰქვიან იმის მამულს, არა? აქედან ორიოდე ვერსი იქნება... შესაძლოა ერთ კვირაში მათი სიძეც გავხდე.

მოსამსახურე დაბრუნდა და დირექტორს ქალაქდები წინ დაუწყო. დირექტორმა იმ ქალაქდებს წააწერა: „გადაუხადეთ“, პასპორტი კვაჭს დაუბრუნა და პაჟებზე ჩამოუგდო ბაასი.

კვაჭმა ბაასი მოხერხებულად გადაიტანა ადესაზე.

აჰყვნენ და იბაასეს. ბოლოს, კვაჭი წამოდგა:

- კეთილი იყოს ჩვენი გაცნობა. გთხოვთ ნიშნობაში მეწვიოთ... წერილით შეგატყობინებთ. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

სანამ კვაჭი დირექტორთან საქმეს „აიმაქნებდა“, ნაზიმოვი კანკალმა აიტანა.

დაფრთხა და აცქემუტუნდა. ჯერ ბესო შიქიას ჩამოშორდა და განზე გადაგა, თან ყურში ჩასჩურჩულა:

- თუ ვინიცობაა მოხდა რამე, მე ვითომ არ გიცნობთ.

მერმე მოსხლტა, ქუჩისკენ წავიდა და ბესოს გაკვრით მიუგდო:

- ქუჩაში მოგიცდით... არ დაგავიწყდეთ, არ გიცნობთ.

ხუთი წუთის შემდეგ კვაჭმა ფული უბის ჯიბეში ჩაილაგა და მიიხედ-მოიხედა. ნაზიმოვი არსად იყო.

- სად არის ის ლოთ? - ჰკითხა ბესოს.

- წახთა. თუ რამე მოხთა, მე თქვენ არ გიცნობთო. ეხლა ქუჩაში იცდის.

კვაჭმა შუბლი შეიკრა და კარებისკენ წავიდა. კარებს რომ ხელი წაავლო, შესდგა, განათდა და გაიბადრა. უცებ მოტრიალდა და ბესოს ჩურჩულით მცირე დარიგება მისცა. ბესო უმაღვე გარეთ გავარდა. ნაზიმოვი კარებთან ატუზულიყო.

- ჩქარა, თავს უშველეთ! - ჩასჩურჩულა ბესომ ნაზიმოვს, თვითონ კი თავი დაჰკლუნა და ნაბიჯს მოუხშირა.

გაფითრებული ნაზიმოვი ჩანჩალით გაჰყვა:

- რა მოხდა?... რა ამბავია?... გაიგეს?..

ვიწრო ქუჩაში შეუხვიეს.

- ძლივს გადავრჩით... საქმე ცუდად არის, - სხაპა-სხუპით და ხმის კანკალით მიაყარა ბესომ: - ავიზო მოსულია, მაგრამ დირექტორი ყოყმანობს, ფულს არ იძლევა... არ გიცნობთ, შიფრი არეულია, უნდა ტფილისში დეპეშა გავგზავნო... დირექტორი და ბუხპალტერი მეორე ოთახში გავიდნენ და რაღაცა იჩურჩულეს... ტელეფონით ილაპარაკეს... მე ვუთხარი, ხვალ შემოვივლი მეთქი, და საჩქაროთ გამოვიქეცი. დავიღუპებით, თუ ახლავე არ დავიმალეთ. მაგრამ იცოდეთ, რომ არც მე გიცნობთ. ნაზიმოვი ცახცახმა აიტანა და კბილების წკაპუნით ჰბოდავდა:

- ვაიმე, ცოლო და შვილო!.. გზის ფულიც არა მაქვს... როგორღა დავბრუნდე?..

დამიჭერენ... დავიღუპე!

- გზის ფულს მე მოგცემთ, ოღონდ ეხლავე დაბრუნდით. აი, ასი მანეთ იმყოფინეთ. აბა, ჩქარა!

ხელცარიელი და დაფეთებული ნაზიმოვი სტავროპოლში წავიდა, სადაც მას მოხუცებული დედ-მამა უცდიდა, ხოლო გახარებული და მოღიმარე კვაჭი და ბესო ისევ პირველი კლასის ვაგონში ჩასხდნენ და ჩრდილოეთისაკენ მოუსვეს.

- თუ ნაზიმოვი დაიჭირეს, მეძებონ კიევში... იმას მართლა დადიანი ვგონივარ...

კარგად ავურიე გზები! - ეუბნებოდა კვაჭი თავის ერთგულ მეგობარს და პირად მდივანს ბესარიონ შიქიას.

ამბავი პეტერბურგში გადასახლებისა

ერთ წელიწადზე მეტი გავიდა რაც კვაჭი და ბესო პეტერბურგში დასახლდნენ. კვაჭმა ადესიდან ჯალილა დაიბარა, რომელსაც ნელ-ნელა ჰავლაბრიანი, ჩხუბიშვილი და დანარჩენი ამხანაგებიც მოჰყვნენ. კვლავ აღსდგა და გამოცოცხლდა ადესური ოჯახი. ყველანი იშვიათად იხედებოდნენ მეცნიერების ტაძარში და სამაგიეროდ ხშირად მოსჩანდნენ ყველგან, სადაც კი ბლომად მოიპოვებოდა ახალგაზრდა მოქიფე ხალხი, მეძავი და საეჭვო გასართობი.

კვაჭი დღითი-დღე იზრდებოდა, მწიფდებოდა, იფურჩქნებოდა, რადგან იქ მუშაობის, დაკვირვების, წაბაძვისა და ფრთების გაშლის ასპარეზი გაცილებით უფრო განიერი იყო, ვიდრე ადესაში.

კვაჭი, ბესო და ჯალილა ერთ ბინაზე სცხოვრობდნენ, ხოლო დანარჩენნი ახლო-მახლო იყვნენ გაბნეული. ამხანაგების მუშაობაც თავის თავად ორ ბანაკად გაიყო. კვაჭი წვრილმანზე აღარ ახურდავებდა ნიჭსა და შემოქმედებას. თუ ზოგჯერ დიდ საქმეს „გააიმასქნებდა“, ამხანაგებსაც მიიშველებდა და ნადავლს სამართლიანად გაუყოფდა, ხოლო სხვა დროს, როცა ჩიკინჯილაძე და მისი ბანაკი წვრილ ნადირს გაჰყვებოდნენ, კვაჭი დარიგებას აძლევდა და შორიდან უწევდა ხელმძღვანელობას. ხანგრძლივ საერთო მუშაობაში ყველანი გაილესნენ და დაიგეშნენ. შერჩევის კანონმა ყველას გაუღვიძა და გამოაჩენინა ბუნებით თანდაყოლილი ნიჭი და გემოვნება, ხელობა და ალღო.

ბესო შიქია წინანდებურად დამუნჯებული იყო. თავის სიტყვას ან არ იტყოდა, ან ბოლოში იტყოდა და ჩურჩულით ნათქვამი ათიოდე სიტყვით ზოგჯერ საქმეს მოატრიალებდა, რთულ ხლართს გააშუქებდა და ბნელს გაანათებდა. ბესო საერთო საქმეში თითქოს არც კი მოსჩანდა, მაგრამ საქმის ყველა ძაფები მაინც მას ჰქონდა თავმოყრილი.

ჭიპი ჭიპუნტირაძე მუდმივ მასხრობდა და სედრაკას ჭორ-ანეგდოტებში ეჯიბრებოდა. აგენტურის მოწყობისა და ზვერვაში მას ტოლი არა ჰყავდა, სამაგიეროდ არც სკანდალის და ალიაქოთის ატეხვაში ჰყავდა ბადალი. აჩრდილი რომ მოსჩვენებოდა, ან თავის წრიპინი რომ გაეგო, უდიდეს გამძლეობასა და გულცივობის მაგივრად უდროოდ მოსხლტებოდა და განგაშსა და ჰყვირილს ასტეხდა:

- ვილუპებით!.. დავილუპეთ!.. თავს უშველეთ!..

ბევრჯერ ჩაშალა უდროო განგაშით ჭიპიმ კოხტად დაგებული ბადე და ბევრჯერ დააფრთხო ზედ ანკესზე მოსული ორაგულები, ბევრჯერ მოხვდა მას კვაჭისგან და ამხანაგებისგან, მაგრამ მაინც თავისი ვერ მოიშალა და პანიკორობას ვერ გადაეჩვია. ბოლოს, როცა კვაჭმა კარგად გაიგო მისი ხასიათი, იგი სახიფათო აქტიურ საქმეს ჩამოაშორა და მზვერაობა შეუნარჩუნა.

სედრაკა წინანდელზე მეტად ფრთხილობდა და სცახცახებდა. საქმის დაწყობას, გეგმის შემუშავებას და ნადავლის გაყოფას არ დააკლდებოდა, მაგრამ ხიფათის დროს ან ავად გახდებოდა, ან გადაუდებელს რასმეს მოიგონებდა, ან დაიგვიანებდა და თავს მასხრობით იმართლებდა:

- ვაა, რომელი ვაჟკაცი მე მნახეთ, რომ გამოგდგომოდით! ან რა საჭირო ვიყავი? თუ მოკრივე გინდოდათ, გაბომ ჩემზე ნაკლები კრივი არ იცის, და თუ ხანჯალზე მივიდა საქმე, ეგ ხელობაც ჩემზე უკეთესად გეხერხებათ. მე ხაზინადარი ვარ, მე ჩემი საქმე ვიცი გაბომ კიდევ - თავისი.

ლადი ჩიკინჯილაძე ისევ ძველებურად იცოხნებოდა და იღმურძლებოდა, მუდამ რასმე სჭამდა და მაინც შიმშილს სჩიოდა. „საქმეში“ წინ არ გავარდებოდა, მოვლენას კულში მისჩანჩალებდა, მაგრამ თუ გარემოება წინ წააგდებდა, ლადი უკან არ გაიხედავდა, სხვებს არ ამოეფარებოდა და თავის ხვედრს პირნათლად შეასრულებდა. გაბო ჩხუბიშვილიც ოდნავ გაითალა და გაშალაშინდა, მაგრამ მაინც წინანდებურად მოუხეშავსა და უდრეკ კამეჩს ჰგავდა. თვისი ტლანქი პირდაპირობით, უტაქტობით და თავგაწევით საერთო ოჯახში მას ხშირად შეჰქონდა არევ-დარევა და ალიაქოთი. ის მუდამ ბუზღუნებდა და სჩიოდა, მაგრამ ერთგულად ეწეოდა თავის უღელს და კვაჭს ბავშვივით ემორჩილებოდა:

ჯალილა არაფერს თხოულობდა, მუდმივ ბედის მორჩილი იყო, კვაჭს მუდმივ თვალეში შესცქეროდა და ამბობდა:

- ალაჰ სანა ხეირ ვერსინ - ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს, კნაზჯან! ზალიან ყოჩაღი კასი ხარ, ზალიან დიდი ჩქუიანი ხარ.

განგება რამდენსაც მეტს აძლევდა კვაჭს, ის უფრო მეტს თხოულობდა, ბედს ემდუროდა და თანაც უჩხიკინებდა, ჰღრღნიდა და სამოთხის ახალ-ახალი კარების გაღებას ლამობდა. საბედოს ძებნაში კვაჭი არავის და არაფერს ერიდებოდა. კარები რომ დაკეტილი დაუხვდებოდა, ფანჯრიდან შეძვრებოდა, ხოლო თუ სარკმელიც დაკეტილი იყო, საბოლემი ჩაძვრებოდა და ბუხრიდან გამოძვრებოდა.

ერთხელ სწორედ ასე შეეჩხირა ერთს ღვთისნიერ ოჯახში და დიასახლისის ერთს მეგობარს - ხნიერ დედაკაცს თავთ დაადგა:

- გთხოვთ მიცნობდეთ: ნაპოლეონ აპოლონიჩ კვაჭანტირაძე გახლავართ.

კვაჭი კვაჭანტირაძე შავგვრემანი, გრუზა, მოსული, თვალადი, ტანადი, „გაშტიკინებული“ და ენა-მჭევრი ვაჟკაცი იყო. მას უკვე გავლილი, ნაცადი და შეთვისებული ჰქონდა ზემოურთა ადათი და ჩვეულებანი, ზნე და რიტუალი. მოურიდებელმა გამბედაობამ, გამოცდილებამ თავისი გაიტანეს და... გაუხსნეს სანატრელი ედემის კარები, რომელსაც კვაჭი იმდენ ხანს დასტრიალებდა და უჩხიკინებდა.

ერთხელ მან კიდევ ერთი ამგვარი კარი შეანგრია და ის ვინმე იპოვა, ვისაც გაფაციცებით ეძებდა.

ამბავი ახალი „საქმის“ დაწყებისა

პეტერბურგში, ვასილიევის კუნძულზე კვაჭის შვიდ-ოთახიანი ბელეჟატი აქვს, - ძვირფასი ავეჯით, კოხტად და დიდის გემოვნებით მორთული. მის სასადილოს ამკობს მუქი მუხა, „ნატურმორი“ ძველ ჰოლანდიელთა და ფლამენელთა მხატვრობისა, მდიდარი კოლექცია კედლის უძველეს თეფშებისა, სევრის ფაიფური და ვენეციური ბროლი.

დიდი დარბაზი კრიალებს და ბრწყინავს. ოთხი სარკე ჭერს სწვდება. კედლების ძირში ოქროს ვარაყიანი სკამებია ჩამწკრივებული. კუთხეში ურთხელის საკონცერტო როიალი სდგას. ფანჯარაზე და კარებზე აბრეშუმით ნაქარგი, სქელი, ატლასის ფარდებია ჩამოფარებული. ატლასით და აბრეშუმით არის აკრული კედლებიც, დარბაზს სეროვის, ლევიტანის, მაკოვსკის, რეპინისა და შიშკინის სურათები ამშვენებს და აქა-იქ რამდენიმე „ტიტველი“ მოსჩანს პარიზის „სალონიდან“ წამოღებული.

კაბინეტი და მცირე სადარბაზო ოთახები ზოგი სპარსულად არის მოწყობილი და ზოგიც ევროპულად. თექვრთი და ხოროსანული ხალიჩები, ფრანგული გობელენი, ძველი ბურგუნდული ხავერდი, ქამირი, ინდიური ოქრო-ნემსული, იარაღის მდიდარი კოლექცია და ათასი ხელოვნური ძვირფასი წვრილმანი. ყველა ოთახში უხვად არის გაბნეული ბროლი, სარკე, ბრინჯაო, მარმარილო და ურთხელი, ბეწვეული და ფარჩა, ტყავეული და ვერცხლი. იმ ოთახებში მოიპოვება უკვდავი ჩეილინი, კანოვა, რემბრანდი, ვანდეიკი, რუისდალი და მრავალნი სხვანი. ორ მიყრუებულ ოთახში გამართულია წიგნთ-საცავი და ბილიარდი.

ზოგჯერ ოთახებში კაჭკაჭივით შავ-თეთრი ლაქია გასხლტება. შემოსავალ კარებში თუთიყუშოვით ჭრელი და პირსუსხიანი მეკარე გაყინულა.

კაბინეტში ზის თავადი ნაპოლეონ აპოლონიჩ კვაჭანტირაძე ძვირფას ბუხარის ხალათში გახვეული და გაზეთს ათვალიერებს, თან ჰავანას სიგარას აბოლებს.

ვეფხის ტყავზე მის ფეხებთან ჩატყვიებული, საზარელი, შავი ინგლისური დოგი და თაფლის ფერი უზარმაზარი სებ-ბერნარი გაწოლილან.

დიდკუდა და გრძელბეწვიანი ანგორის თეთრი კატა ფანჯარაში ბუზებს იჭერს, მზეს ეთამაშება და საკუთარ კუდს დასდევს.

საწერ მაგიდაზე აბრეშუმის ფრაკ-ცილინდრში გამოწყობილი, ციდის ოდენა მაიმუნი ჩაკუნტულა, რომელიც მეღნით პირსახეს ითხუპნის და კვაჭის ეღრიჭება და ეპრანჭება.

სრული მშვიდობა, მყუდროება და განცხრომა ჰსუფევს იმ ოთახში და კვაჭის გულში. კვაჭის პირადი მდივანი და ერთგული ბესო შიქია ფეხაკრეფით შემოვიდა.

- ა-ა, ბესო, შენა ხარ? - ზანტად აიცოხნა კვაჭი: - ამბავი? წერილებია? რა უნდათ, ისევ მათხოვრობენ? გადაყარე კალათში.

- კიდევ არის რამდენიმე წერილი. ვნეინა გოლიცინისა და თავისი თავშესაფრისთვის დიდ მასკარადს ჰმართავს, გთხოვს დირიჟორობა იკისრო.

- კარგი, მანდ დადე... ვნახოთ, მოვიფიქროთ, თუ არ წავედი, მაღლობა გადაუხადე და ხუთასი მანეთი გაუგზავნე.

- პრინცი კობურ-ჰოტტელი გპატიჟობთ ვახშამზე.

- აჰ, მომბეზრდა... მაღლობა მისწერე არ სცალიან-თქვა.

- თავადი ვოლკონსკი თავისს არაბს ჰყიდის, და გთხოვს...

- გაანებე თავი. მაგისტანა არაბი ათი მყავს.

- ხვალ იახტ-კლუბში საზეიმო ვახშამია ოსმალეთის პრინცის მუხთარ აზისის პატივსაცემად.
- კარგი, ხვალ მომაგონე.
- ოპერაში ბალეტია. ბალერინა სმირნოვა ცეკვავს, აი, ლოჟის ბილეთი.
- შენ წადი... მომიკითხე... თაიგული წაუღე.
- აი, კიდო ერთი წერილი. ტანია პროზოროვისა გწერთ, რომ დღეს საღამოს ათ საათზე ჩემთან „ის“ იქნებაო.
- ჩქარა მაჩვენე!

და ბესოს ვარდისფერი აბრეშუმის წერილი ხელიდან გამოსტაცა. წაიკითხა, გამოცოცხლდა, გაიხარა, გაიღიმა და აღელდა.

- ძლივს! ძლივს!.. ერთი წელიწადია ამას ველოდებოდი... იცი, ბესო, ვისზეა ამ წერილში ლაპარაკი? არ იცი? მაშ გეტყვი. თუმცა, მოიცა. მერე გეტყვი... მერე, მერე... აღელვებული კვაჭი ბოლთას სცემდა. თვალები შემოქმედების ცეცხლით ჰქონდა ანთებული. ტვინი აუდუღდა, აუჩქროლდა და გული საგულეში აღარ უდგებოდა.

- კეთილი... კარგი... ახალი დრო დადგა... აბა, კვაჭი, ბედი კარზე მოგადგა... თუ კაცი ხარ, არ გოუშვა... კაი, ძალიან კაი... - ბუტბუტებდა კომბინაციებისა და იმედების ცეცხლით გახურებული კვაჭი, თან რაღაც ბადეს ჰქსოვდა და მომავალს უღიმოდა. მერე ბესოს მოუბრუნდა:

- დოურეკე, რომ ბენცის ავტომობილი მომართვან... მეიცა, ბენცი არ მინდა, დღევანდელ დარს, მგონი, მერსედესი ან ბერლიე, უფრო შეეფერება.

- მშვენიერი დარია, ლანდო სჯობია.

- აბა ლანდო იყოს. შავი ცხენები არ შეაბმევიწო, დაფეთებულნი არიან, თეთრები ან წითლები შეაბან, აბა, ჩქარა! კამერდინერსაც დამიძახე.

მერე ტელეფონს დასწვდა:

- ალოო! ელენე, შენა ხარ?.. ჰო, მე ვარ. კვაჭი... დილის კოცნით ვემთხვევი შენს ღვთიურ ხელებს... წუხელი? რაცხა ოცი ათასი მევიგე. აჰ, აჰ! მაი ტყუილა უთქვამთ შენთვის, ჩვენი წაჩხუბება უნდა ვინცხას, არ დოუჯერო... არა, ის ქალი მე კი არ გავაცილე, თავადმა ვიტგენშტეინმა წეიყვანა... მე? შენც არ მომიკვდე, არსად ვყოფილვარ, პირდაპირ სახლში წამევედი... კაი, მაგას თავი დავანებოთ, ელენე, დღეს შენთვის დიდი ამბავი მაქვს. გუშინდამ რომე, მარგალიტის კოლიე მეიწონე, ხვალვე მოგართმევ, თუ ჭკუით მოიქცევი... რაო, არავის გეიგოს? აჰა, პეტერბურგში სწორედ ქართველს დასვამენ ტელეფონზე, რომ ჩვენი ქართული ლაპარაკი გეიგოს! კაი, კაი, მესმის!.. აჰა, მეიცადე სახლში, ეხლავე მოვდივარ. მშვიდობით, ჩემო კარგო! - შემდეგ კამერდინერს ჯალილას მიუბრუნდა: - აბა, ჩემო ჯალილ, ჩამაცვი.

სანამ ჯალილა აცმევდა, კვაჭი გაუხედნავი კვიცივით სტოკავდა და ზოგს თავის-თავს, ზოგს კი ჯალილას ეუბნებოდა:

- კარგი დღეა... მშვენიერი დღეა... ილოცე, ჯალილ, რომე ის საქმე კარგად დამისრულდეს... დიდებული დღეა... ვნახავ იმ მოხუცს, იმ წმინდანს და თუ კაცია გამიჩერდეს!.. გოუძლოს ჩემს ელენეს... არ მინდა ეგ გალსტუკი, არც ეგ... აგერ ის მომეცი...

ჯალილამ ზეცად ხელები აღაპყრო და სასოებით სთქვა:

- ალაჰ ილ ალაჰ! ღმერთმა მოგსეს გამარჯობა ჩემს კნიაზს და ჯალილას!

ყაზანის თათარმა მოახსენა:

- ლანდო მოგართვეს!

ორი თეთრი ცხენი ინგლისურის ჯიშისა და ინგლისურად შებმული თქარა-თქურით მიაქროლებს ლანდოს. მეეტლეს გვერდით ჩოხა-ახალუხში გამოწყობილი და

„გაშტიკინებული“ ჯალილა უზის. ჯერ საზღვაო ქუჩაზე გადავიდნენ და მერმე ნევის პროსპექტს გაჰყვნენ. ხალხი თვალს ადევნებდა კრიალა ლანდოს, თეთრს რაშებსა და კალმით ნახატ ახალგაზრდას, რომელიც მარჯვნივ და მარცხნივ თავაზიან სალამს და ეშხიან ღიმილს აბნევს. ტროტუარზე, ხშირად ისმის:

- როგორ, არ იცნობ?... თავადი კვაჭანტირაძე, ნაპოლეონ აპოლონიჩი მშვენიერი სახელია, განა!..

- უთვალავი სიმდიდრე აქვს: ნავთი, მარგანეცი, სპილენძი, ხუთასი ათასი დესეტინა მამული.

მეორე ჯგუფში ვიღაც ამტკიცებს:

- თურმე ისეთი მარმარილოს ციხე-კოშკი აქვს კოლხიდაში, რომ ამერიკიდან მოდიან სანახავად.

მესამე ჯგუფშიც ერთი ვინმე ირწმუნება:

- მეფის ჩამონავალია. ისეთი სუფთა სისხლი აქვს, როგორც ჩინეთის ბოგდიხანს.

- თურმე შინ ათი ულამაზესი ქალი უზის, სხედან და აქციების კუპონებს სჭირან.

- სამი დღის წინათ სააქციო საზოგადოების „ანგლოროს“-ის საზოგადო კრება იყო.

წარმოიდგინეთ, კვაჭანტირაძემ საკონტროლო პაკეტი მიიტანა და მთელი ის კომპანია ხელში ჩაიგდო. რაო, აგრევე უყო „სალამანდრას“ და „კოსმოსს?“ არ მიკვირს... დიდი ფინანსისტია, ამომავალი ვარსკვლავია.

- ამბობენ, სახელმწიფო ბანკის გამგედ მოიწვიესო, მაგრამ ხომ არ გაგიჟებულა, რომ დათანხმდეს?! თვითონ თუნდ ხუთ ბანკს იყიდის.

- თურმე ერთი ლამაზი ქალი არ გადარჩა პეტერბურგში რომ.. ხომ გახსოვს ჰერცოგინა კატალონიისა? იმაზე ლამაზი და პატიოსანი ქალი თურმე დედამიწაზე არ მოიპოვება. შარშან პეტერბურგში ჩამოვიდა. მერმე, იცი რა მოხდა? სამ დღეზე მეტი ვერ გაუძლო კვაჭანტირაძეს. დამიჯერე, ნამდვილად ვიცი. ქმარმა გაუგო... დუელი? არა, როგორ გაჰბედავდა! კვაჭანტირაძე გაფრენილ ბუხს ჰკლავს...

- ამას წინათ სამი კაცი გაიწვია დუელში და სამივენი ფეხის კოჭებში დასჭრა.

ამ მითქმა-მოთქმაში და კვაჭის გაბერვაში დიდი ხანია მუშაობენ მისი მეგობრები და დაქირავებული აგენტები, რომელნიც კვაჭს გაწვრთნილი და დარიგებული ჰყავდა. ლანდო სუვოროვის პროსპექტზე გაჩერდა და ხუთი წუთის შემდეგ კვაჭი ხელეხს უკოცნიდა ახალგაზრდა ქვრივს, ქართველ მზეთუნახავს, ტანით და თვალით ნამდვილ დედოფალს.

- კარგი, გეყოფა, შე გიჟო... აბა, მიაშბე, სად იყავი წუხელის? მიღალატე, განა!

- გეფიცები, ელენე, რომე...

- ნუ ფიცულობ, არა მჯერა. ეხლა მითხარი, რა საქმე გაიჩინე? რაო? ამას იქით შენი დეიდაშვილი უნდა გავხდე? შე ცელქო, ჩემი დეიდაშვილობა რაღად დაგჭირდა? განა ისედაც შენი არა ვარ?! ჰოოო, მესმის: შენი ნათესავი დავირქვა? მერმე?... რაო, რა სთქვი? ღმერთო, დამიფარე! მაგას როგორ ვიკადრებ?!.. იმ პირუტყვს, იმ ჭუჭყიან მუჟიკს უნდა გავუყადრო თავი?!

კვაჭმა ელენეს მოკლედ და ნათლად აუწერა თავის გეგმა და ბრწყინვალე მომავლის სურათ გადაუშალა. ელენე მოლბა და ოცნებას გაჰყვა.

- რა თქმა უნდა, ფული კარგია, საჩუქარიც. ზემო სართულში გარევაგ... ძალიან

კარგია, მაგრამ... ჰო, ამბობენ... დიდი ვაჟკაციაო... წმინდანიაო, მაგრამ... განა შენ არ მეყოფი?... რაო?... შენზე უკეთესია? რით? როგორ? კარგი, გაჩუმიდი, ბილწი ნუ ხარ...

აჰ-აჰ-აჰ!.. მართალს ამბობ? ჭორი იქნება, თორემ... აჰ-აჰა! გზა მაგით გაიკვლია

მართლა?... ღმერთო, დამიფარე! იპი-იპი! არ მეკადრება იმ წუნკალთან გავლაც კი,

მაგრამ... რაკი მაგისტანა დიდ საქმეს აკეთებ... ვნახოთ... დღესვე?! მერმე ეგრე იაფად

უნდა გადარჩე? თუ საქმე გაიჩარხა, ბარემ ის პატარა სახლიც მიყიდე, მე რომ მომწონს. ხომ გახსოვს ის სახლი?... აბა, ეხლა ყურს გიგდებ და დამარიგე. კვაჭმა მთელი საათი მოანდომა ელენეს დარიგებას. მერე დარიგებული გამოჰკითხა, მცირე რეპეტიცია მოახდინა, ელენეს ნიჭით აღტაცებაში მოვიდა, კიდევ ათასი დაპირება მისცა და წამოვიდა.

ამბავი წმინდა მოხუცისა და სხვათა ხელისუფალთა გაცნობისა

ნევის სანაპიროზე ერთი მორიდებული, პატარა და თალხი სახლი იდგა. ამ სახლში ცხოვრობდა კვაჭის მფარველი ანგელოზი, ხანშესული ქვრივი, მეტად გავლენიანი სეფე-ქალი, „სტატს-დამა და კავალერი მრავალთა ორდენტა“ - ანასტასია პროზოროვისა.

კვაჭი იმ ოჯახში იმდენად გაშინაურებული იყო, რომ იმ დედაკაცს „ტანიას“ ეძახოდა და და-ძმურად ეპყრობოდა, ხოლო ის დედაკაცი კვაჭს „ჩემო აპოლონჩიკ“-ს უწოდებდა და ბედისაგან ნამდვილ მფარველ ანგელოზად იყო მოვლენილი. ვინ მოსთვლის, რამდენჯერ გაიყვანა იმ ღვთისნიერმა კვაჭიკო ბეწვის ხიდზე, რამდენჯერ ამოიყვანა ბნელი და მყრალი ორმოდან, რამდენი დაახარჯა, რამდენჯერ დაითხოვა და რამდენჯერ დაიბრუნა.

ზოგისთვის რომ ყური დაგეგდოთ, ვინ იცის რამდენ ჭორს იტყოდნენ და გესლიან ენას როგორ მოიქავებდნენ! იმასაც კი ამბობდნენ, ვითომ კვაჭი კვირაში ორჯერ მაინც უნდა შესულიყო თავის „დასთან“, ვითომ ტკბილეულობასთან და ყვავილებთან ერთად კვაჭი ათასნაირ ანგარიშებსაც უგზავნიდა, ვითომ „ტანიას“ მოსწყინდა ამ ანგარიშების გასტუმრება და ამიტომ ყოველთვიური თანხა გადასდო „და-ძმობაზე“. ვითომ კვაჭის ბინაც ტანიას ხელით და ფულით ყოფილიყო მორთული, ვითომ... ერთი სიტყვით, იმდენი „ვითომ“ და იმდენი „თითქოს“ იყო გაბნეული, რომ მის აკრეფას უქმი ჭორიკანაც ვერ შესძლებდა.

ვინც იმ „სტატს-დამას“ იცნობდა, იმ ჭორებისას, რა თქმა უნდა, მეთქვამდა არ დაიჯერებდა. ისეთი ჩუმი, სათნო და მორწმუნე დედაკაცი იყო, იმდენად სასოიანი, მორცხვი, ღვთისნიერი და კარჩაკეტილი, რომ იმის გამხდარს, ხნიერს კნაჭა ტანში და ღვთის მადლით განათებულს სულში ვერასოდეს ვერ დაიბუდებდა და ფეხს ვერ მოიკიდებდა ხორციელი ან სულიერი მანკი, მრუმობა.

იმ სახლში, ხატებით მორთულსა და სანთელ-საკმევლის სუნით გაჟღენთილს ოჯახში, მხოლოდ ორად მოხრილი სენატორები, უკბილო ჰოფმეისტერ-ჰოფმარშლები, სამოცი წლის ფრეილინები. სტატს-დამები და ისეთი ჩაჩანაკი ეპისკოპოს-არქიეპისკოპოსები შედიოდნენ, რომ იმ სახლის კიბეზე დაუხმარებლივ ვერც კი ახერხებდნენ ასვლას. მათ შორის მხოლოდ „აპოლონჩიკი“ იყო ახალგაზრდა, მაგრამ... მაგრამ ეს ხომ ერთ-ერთი გამონაკლისი იყო! მაგრამ როდემდის უნდა სდიოთ ხელშეუხებელს, ჰაეროვან ჭორს?! იმ ღვთისნიერ დედაკაცს და კარგად ზრდილს კვაჭიკოს არც გამართლება სჭირიათ, არც გამოსარჩლება. მათი სახელი სუფთა და უმწიკველი იყო. მორჩა და გათავდა!! და ამიტომ, სადაც სამართალი იყო, ამ სავანეს ერთი ბეწო ჭუჭყიც არ უნდა მიჰკარებოდა, მაგრამ...

იმ დღეს კვაჭი და მისი „დეიდაშვილი“ ელენე ათის ნახევარზე დახურულ ლანდოთი მიადგნენ იმ ქვრივის ჩაბნელებულ სახლს და დიასახლისს ტკბილეულობა და ყვავილები მიართვეს. სტუმრები ჩაის მიირთმევდნენ. დიასახლისმა ანასტასიამ კვაჭსა და მის ნათესავს სტუმრები გააცნო:

- მათი ყოვლად უსამღვდელოესობა მეფის მოძღვარი და სასულიერო აკადემიის ინსპექტორი... მათი მაღალღირსება ცარიცინის მონასტერის ბერმონაზონი ილიოდორი... სარატოვის ეპისკოპოსი ჰერმოგენი... გენერალი ლოხტინის ქვრივი... უწმინდესი სინოდის ობერ-პროკურორი ლუკიანოვი... მათი თანაშემწე საბლერი...

სამხედრო მინისტრი გენერალი სუხომლინოვი... სტატუს-დამა კურაკინისა... ბარონესა ნოდენი... შინაგან საქმეთა მინისტრი მაკაროვი...

კვაჭა და ელენე ყველას ჩამოართვეს ხელი და ყველას დაუსახელეს თავიანთი გვარი... ზოგს ხელზე ემთხვივნენ, დანარჩენებს კი წელმოხრით და მოწიწებით მისცეს ღრმა სალამი. შემდეგ დასხდნენ და ახალ ნაცნობებს თვალი გადაავლეს.

სტუმართა შორის ზოგი ნამინისტრალი იყო. ზოგი-მინისტრი, ზოგიც მინისტრობას მაძიებელი. ზოგი - გუმინდელი, ზოგი დღევანდელი, ზოგიც ხვალინდელი ან ზეგინდელი.

ქვრივის ეკლესიურ სალონში ეპისკოპოსი არქიეპისკოპოსობას ეძებდა, არქიეპისკოპოსი - მიტროპოლიტობას, გენერალ მაიორი - ლეიტენანტობას, ლეიტენანტი - ადიუტანტობას, პროვინციელი დედა-ქალაქისკენ იწევდა, ვაჭარი დიდს იჯარას დასდევდა, ბანკირი - კონცესიას, დედაკაცები ქმრებსა და საყვარლებს კშველოდნენ, ხოლო საერთოდ ყველანი ტახტისაკენ მიილტვოდნენ და ლამობდნენ ერთი საფეხურით მაინც აეწივნათ ზევით.

ამ ხალხის გულის ჯურღმულში უხილავი, შმაგიანი, დაუნდობელი და სასტიკი ბრძოლა სტრიალებდა, ხოლო მათს პირისახეზე და ენაზე მხოლოდ სიტკბოება, დამძობა, მეგობრობა, ღიმილი, ქრისტიანული სათნოება და ანგელოზური მორჩილება ჰსუფევდა.

„ღვთისმშობელმა“ - ლობტინის ქვრივმა - შეუწყვეტელი ბაასი განაგრძო.

კვაჭი ამ უცნაურ ქვრივს გაოცებით შესცქეროდა და ყურს უგდებდა. ამას წინათ

„ტანიჩკამ“ კვაჭს ამ საკვირველი დედაკაცის ვინაობა უამბო.

ლობტინის ქვრივი ხნიერი დედაკაცი იყო, მეტად ამაყი, ჭკუიანი, განვითარებული და კარგი ოჯახისა და გვარის ჩამონავალი.

რამდენიმე წლის წინათ ეს ქვრივი „წმინდა გრიგოლის“ პირველ მოციქულად, მის ყურმოჭრილ და მორჩილ მონად იქცა, ყველაფერზე ხელი აიღო - ოჯახზე, ქონებაზე, თავმოყვარეობაზე, ქალურ-ქალობაზე, - და უანგაროს გაჰყვა თავის ახალ მესიას, ბატონსა და ღმერთს. ეს დაავადებული დედაკაცი წმინდა გრიგოლის მოახლევ იყო, მხევალიც და მისი სულიერ-ხორციელი წმინდანობისა და ნამრუშ-ნაბოდვარის საუკეთესო პროპაგანდისტიც. ბოლოს, იმ სწეულმა დედაკაცმა „მაცხოვარს“ უბედო მეფის უბედურს ოჯახშიც გზა გაუკვლია და ის მოხუცი უნებურად აიყვანა ტახტზე. შემდეგში მან მეფის კარზე თავის ადგილი უფრო ახალგაზრდას, უფრო ლამაზსა და მოქნილ ვირუბოვას დაუთმო, მაგრამ, მაინც არც კარზე აიღო ხელი, არც მხევლობაზე და არც მონობაზე. „წმინდა მოხუცს“ რასკუტინს ის დედაკაცი წინანდებურად მთელს რუსეთში კუდად დასდევდა და ყოველს მის ნაბიჯსა და სიტყვას დღიურში სწერდა.

ეხლაც ყველანი იმას შესცქეროდნენ. „ღვთისმშობელი“ ფეხშიშველი იყო, ტანთ უცნაური ყვითელ-თეთრი კაბა ეცვა, რომელიც ანაფორას უფრო ჰგავდა, ვიდრე დედაკაცის ტანისამოსს. ის კაბა აჭრელებული იყო ათფერი აბრეშუმისა და ატლასის ჩვრებით და თავთ ზიზილ-პიპილოვანი უცნაური ქუდი ეხურა ოქროს წარწერით:

„ჩემში არს ყოველივე ძალა, ალილუია“.

დროგამოშვებით ქადაგად დაეცემოდა ხოლმე:

- გუმინწინ მესამედ ვნახე ჩვენი მაცხოვარი, - ამბობდა აგზნებული თვალებით და მთრთოლვარე ხმით. - თქვენც გეცოდინებათ, რომ გუმინწინ ღამე „ის“ ჯერ კიდევ გზაში იყო, - მოსკოვიდან მოდიოდა, - მაგრამ მისმა სულმა გამოასწრო და გამომეცხადა. ჩვენი წმინდანი თავით ფეხებამდე თეთრებში იყო, თავზე ღვთის ნათელი ედგა, ერთ ხელში ჯვარი ეჭირა, მეორეში - ცეცხლის მახვილი.

- უფალო, შეგვიწყალო! - წაიჩურჩულა საბლერმა და პირჯვარი გადაიწერა. სხვებმაც წაჰბადეს.

- გამომეცხადა და მითხრა: „მოინანიეთ ცოდვანი თქვენნი, მართლმადიდებელნო! მოდის დღე განკითხვისა! სთრთოდეთ და ძრწოდეთ, ურწმუნოებო, ებრაელნო და ხალხის სულის ამრევნო!“ მე პირქვე დავემხე მის უწმინდეს ფეხთა წინაშე. მან თავზე ხელი დამადო და მომიტევა შეცოდებანი ჩემნი. თვალი რომ ავახილე, ჩვენი მაცხოვარი ზეცაში მიფრინავდა. მეორე დღეს ჩვენი წმინდანი ჩამობრძანდა მოსკოვიდან. ყველაფერი ვუამხე. მითხრა: „დაო ჩემო, ჭეშმარიტად იმ დროს სულით შენთან ვიყავი“.

ისევ პირჯვარი გადაიწერეს და დამჭკნარ-ჩაცვივნული ტუჩები ააცმაცუნეს. ყველანი შიშით და ძრწოლით ჩურჩულებდნენ:

- საკვირველი არიან, უფალო, საქმენი შენნი!

- მოსულ არს ჟამი განკითხვისა!..

- შეგვიწყალო, უფალო, და მოგვიტევე ჩვენი შეცოდებანი ჩვენნი!

- ალილუია! ალილუია! ალილუია!

დედაკაცი წამოდგა, თვალნი ზეცას მიაპყრო, კილოს აუმაღლა და აგზნებით და ზეშთაგონებით აბოდდა:

- ჭეშმარიტად გეტყვიან თქვენ: იგი არს წმიდა მაცხოვარი ჩვენი, ზეცით წარმოგზავნილი ხსნად ცოდვილისა ამა ქვეყნისა, ჩვენ-ჩვენნი, ზეცით წარმოგზავნილი ხსნად ცოდვილისა ამა ქვეყნისა, ჩვენი წმინდა რუსეთისა, განკითხვად ცოდვილთა, შესამუსრად ურწმუნოთა და დასამყარებლად მარადიულ, სანეტარო ცხოვრებისა. - მერმე ცარიცინის ბერმონაზონს ილიოდორს მიუბრუნდა: - ესე არს მე „მისი“ უცოდველი და წამებული. ხოლო მე ვარ ცოდვილი და უღირსი მოციქული მათი და ღვთისმშობელი მარიამი. ძრწოდეთ და მოინანებდეთ ცოდვათა თქვენთა, მართლმადიდებელნო!

ბერმონაზონი ილიოდორი აიმრიზა და ატოკდა, ხოლო სხვებმა ისევ ტუჩები ააცმაცუნეს და თავნი თავისნი ჩურჩულით მოიდრიკეს „ღვთისმშობლის მარიამის“ წინაშე.

საბლერი და მაკაროვი მას ხელზე ემთხვივნენ. კვაჭი და ელენეც მიჰყვნენ, თან პირჯვარს იწერდნენ და მოწიწებით სჩურჩულებდნენ.

- უფალო, შეგვიწყალო!

„ღვთისმშობელმა“ ოთხივენი გულში ჩაიკრა და ყველანი და-ძმური და ქრისტიანული კოცნით გადაჰკოცნა.

- ჭეშმარიტად აღსრულდა წინასწარმეტყველება დოსტოვესკისა. - უთხრა იმ დედაკაცს თვალცრემლიანმა საბლერმა, - რომელიც ამბობდა, რომ რუსეთს დიდის აღრევისა და რღვევისგან იხსნის და ღვთის გზაზე დააყენებს მორჩილი, მცირე ვინმე მირონცხებული სალოსი მუჟიჩოკი, რომელსაც უფალი მდაბიო ხალხიდან გამოარჩევს და მოგვივლენსო.

- ასეთი სალოსის მიერ გაწმენდილი ქვეყანა ცხელის შანთით ამოსდაღავს მთელს ქვეყანას ურწმუნოებას, განკურნავს ეშმაკების იდეებისაგან - დაუმატა გენერალმა სუხოძინოვმა.

- ორი რომი იყო, მესამე რუსეთია, მეოთხე აღარ იქნება! - გაიხსენა ბიზანტიელების ნაბოდვარი ლუკიანოვმა.

- უწმინდური ურიები და მათი დაქირავებული სოციალისტები დღე და ღამე სცდილობენ და ოცნებობენ ჩვენი რომის დანგრევას. - აწუწუნდა ცარიცინელი ბერმონაზონი.

- მესამე რომი მარადიულია! მისი დანგრევა შეუძლებელია! ცდა მრავალი იყო, მაგრამ ამაო. ნუ შეშინდებით, მართლმადიდებელნო, ღმერთ ჩვენთან არს! - განაცხადა ცბიერმა ბებერმა მელამ, საბლერმა.

კვაჭმა დრო იხელთა:

- მისმა ბრწყინვალეობამ ბრძნული სიტყვა ბრძანა. ნუ შეშინდებით, ნუ დაიჯერებთ მესამე რომის დანგრევას. იგი უკვდავია! კავკასიაშიც თავი წამოჰყვეს უწმინდურებმა, მაგრამ...

- კავკასიელი ბრძანდებით? - ჰკითხა მაკაროვმა.

- დიახ, იქაური გახლავართ და იქიდან გეახლებით. იქაც წაიბილწა და წაირყვნა წმინდა სახელი ჩვენი წმინდა რუსეთისა. რაც რუსეთმა ას წელიწადში ააშენა, უძღურმა და ჩერჩეტმა ვარანცოვ-დაშკოვმა ორიოდ წელიწადში დაანგრია. დროა მოვიშოროთ ის ჩუმი მასონი. სწორედ ამბობენ ჩვენში : კავკასიაში ორი ვარანცოვია : ერთ მუდმივ ზეზეა, მეორე კი ლოგინშიო. მაგრამ მწოლარეც არ ისვენებს და ნელ-ნელა ანგრევს რუსულ საქმეს კავკასიაში.

დიდებულებმა უკბილო ღიმილით ჩაიხითხითეს, კვაჭმა კი განაგრძო:

- მადლობა უფალსა! იმ უძღური საიდუმლო მასონის გარდა ჩვენს სათაყვანებელ მეფეს მრავლად კიდევ ჰყავს ჩვენში ერთგული მოსამსახურე: ალიხანოვი, ვოსტორგოვი, ტოლმაჩოვი, მარტინოვი, გრიაზნოვი და ათასნი სხვანი. რევოლუციის ვეშაპს შეერთებულის ძალით მოვჭერთ თავი. ეხლა გულმშვიდად ბრძანდებოდეთ, არხენად მოისვენეთ.

ტანიამ ორ თავის მეზობელს რაღაც წასჩურჩულა. ორივენი ერთი წუთით გამოცოცხლდნენ და გაოცდნენ:

- შეუძლებელია!.. მართლა? - მერმე კვაჭის მიუბრუნდნენ: - გვიამბეთ, ყმაწვილო, ის ამბავი... თქვენ რომ დაგჭრეს.

- სათქმელადაც არა ჰღირს. ბევრი არაფერია, მაგრამ თუ თქვენ მაღალადმატებულებას ნებავს... რადგან ურიებს და რევოლუციონერებს ხელი აღარ გავანძრევინე და სული აღარ ამოვათქმევინე, ამიტომ ჩემი თავი ათი ათას მანეთად დააფასეს. რამდენჯერმე ჩავუშალე უდიდესი ვერაგული საქმე. მეტის მეტად რომ გავამწარე, ჩემზე ნადირობა დაიწყეს. მაგრამ იმ წუნკლებზე უკეთესი მონადირე მე გამოვდექი. ერთხელ ყუმბარა მესროლეს. გადავრჩი. დავედევნე, სამი მოვკალი, ორი დავჭერი და ორიც დავიჭირე. მეორე ჯგუფმა თოფები დამიშინა. უარესი დღე დავაყენე. მერმე ჩემი მოწამლვა მოინდომეს და ლაქია მომისყიდეს. ვერც ამან გასჭრა. რაღა სიტყვა გაგიგრძელოთ. უწყალოდ ვხოცეთ და ვჟლიტეთ ის უწმინდურები. მართალია, მეც დაჭრილი ვარ ფეხში, მაგრამ სამაგიერო ერთი ასად მაინც გადავუხადე.

ტანიამ კვაჭს კინაღამ დაუმოწმა ჭრილობა, რომელიც სამტრედიელი ძაღლის ნაკბილარი იყო, მაგრამ დროზე იკბინა ენაზე და გაყუჩდა.

კიდევ დიდხანს ილაპარაკა კვაჭმა და იმ ხალხს ბაქიობით, ღიტინით და მალამოთი გული მოუღობო და გაუხარა.

ლოხტინის ქვრივმა კვაჭის გვარი წიგნაკში ჩაიწერა, სხვებმაც კი დაიხსომეს. ქუჩაში ავტომობილის შხუილი მოისმა.

- მობრძანდება! მობრძანდება ჩვენი წმინდანი და მაცხოვარი! - სასოებით დაიკვივლა ღვთისმშობელმა და ფეხზე წამოიჭრა.

სხვებიც აიშალნენ. დიასახლისი და ლოხტინის ქვრივი სირბილით ჩაცვივდნენ კიბეზე.

ორი წუთის შემდეგ ოთახში „წმინდა მაცხოვარი“ გრიგოლ რასპუტინი შემოიჭრა.

კვაჭმა თვალი გადაავლო იმ დროის უძლიერეს ადამიანს და გაიხსენა მისი

დახასიათება, რომელიც მან ერთ საიდუმლო გაზეთში წაიკითხა იმ დღეს: „ბნელი, რევენი, ბრიყვი, ყოვლად უმეცარი, კადნიერი და თავხედი. სულით და ხორციტ ქუჭყიანი, მრუში და ბილწი ციმბირელი მუჟიკი“... „წმინდანი და უცოდველი მოხუცი“... „ზეცით მოვლენილი წინასწარმეტყველი“. „ყოვლის შემძლე, ნამდვილი პატრიარქი, თვითმპყრობელი და გულთამხილავი“.

ყველანი ფეხზე იდგნენ - თავმოხრილნი და მორჩილნი, ყველამ პირსახეზე ღვთის მადლი, სასოება, უმანკოება და მამაშვილური ღიმილი ჩამოიფარა.

რასპუტინი ერთი წუთით შესდგა კარებში.

შუა ტანის კაცი იყო, ჩასხმული და ჩატყვიებული. შავი, გრძელი ჯაგარა თმა, დაუდევრად ნავარცხნი და ზეთნასომი, შუაზე ჰქონდა გაყოფილი. ტუჩები მსუქანი, მსუნაგი და ჩალურჯებული. შუბლი მაღალი, ცხვირი ბრტყელი, ცოცხივით გაცვეთილი შავი წვერი და უღვაში თითქოს განგებ ჰქონდა მიკრული. ტუჩისძირი - შიშველი, პირისკანი შავი, ნაცვეთი და ზეთიანი. ხელები გრძელი და ჩაჟანგებული. თითები დაკლაკნილი, ფრჩხილები ჩაობებული და შავარშიანი. თვალები საოცარი და უცნაური: ღრმა, მოლურჯო, მოუსვენარი, ელვიანი და რაღაც იდუმალი და უჩინარი ძალით აღსავსე, მიმზიდველი, გამჭვრეტი, ალერსიანი, უმანკო და ამავე დროს ცბიერი, შორეული და ჩამცივებული.

ტანზე შინდის ფერი ატლასის რუსული ხალათი ეცვა, „მისი დედის“ დედოფლის ხელით შეკერილი და ლურჯი აბრეშუმით მოქარგული. წელზე აბრეშუმით და ოქროს ძაფით ხვეული დიდფორებიანი ქამარი ერტყა. ლაკის ნაოჭებიან ჩექმებში ხავერდის განიერი შალვარი ჩატანებული ჰქონდა.

წმინდანმა თითქოს ჩაიცინა:

- მშვიდობა და კურთხევა ღვთისა თქვენდა!

და კუნტრუმით, კლაკნითა და გრეხვით ჩამოურბინა ყველას, თან იღრიჭებოდა, სტოკავდა და მოშლილ ხელ-ფეხს „პეტრუმკასავით“ იქნევდა. გაუგებარს, უცნაურ რუსულს ლაპარაკობდა და წამდაუწუმ უალაგო ალაგას სასულიერო სიტყვებს ისროდა.

არავინ არ გამოსტოვა: ყველანი გულში ჩაიკრა და ყველანი ძლიერი ტლამა-ტლუმით დაჰკოცნა. ზოგს ერთხელ აკოცა, ზოგს ორჯერ. ელენე დათვივით ჩაიბუბნა, წელში გადაზნიქა, სული შეუგუბა, ტუჩები კოცნით გაუცვითა და ხელიდან ძლივს გაუშვა. ყველანი მოწიწებით და სასოებით ემთხვივნენ ხელზე. გრიშკამ აკურთხა და ყველას ორიოდ სიტყვა გადაუგდო. სუხომლინოვს ჰკითხა:

- ღვთის მახვილი ხომ გალესისლი გაქვს?

არქიეპისკოპოსს ჰერმოგენს მიუგდო:

- ჩვენთან არს ღმერთი!

ცარიცინელ ბერმონაზონს ილიოდორს გადაუკრა:

- ურიები ვერ მოგვერევიან, დაილუპებიან! მაკაროვს კვახედ მიუგდო:

- დროა გათავდეს!

ელენეს ნუგეში მისცა:

- ეძებე განკურნება ჩემთან, დაო ჩემო, და მე სათნო გყო შენ: კვაჭმა ჩაიცინა. ბოლოს, იმის ჯერიც მოვიდა.

- ეძიე და იპოვნი! - გაამხნევა იგი წმინდანმა.

სინოდის ობერ-პროკურორს ლუკიანოვს პირი შეაქცია. პროკურორის თანაშემწე საბლერი ფეხ-ქვეშ ჩაუვარდა, თან სტიროდა და ბუტბუტებდა:

- კურთხევა, წმინდაო მამაო! კურთხევა და სათნოება!..

მოციქულმა ღვთის-მშობელმა ქადაგმა საბლერთან ერთად დაიჩოქა.

წმინდანს მუხლებზე მოეხვია და ჩექმის წვერი დაუკოცნა. რასპუტინმა ორივენი წამოაყენა, ორივეს კოცნით მოუხოცა ცრემლი. ორივენი ანუგემა, თვითონაც ატირდა და სხვებიც აატირა. ამ სურათის დანახვაზე ერთმა მეორეს ჩასჩურჩულა:

- ლუკიანოვს გადააყენებენ, სინოდის ობერ-პროკურორად საბლერი დაინიშნება. მერმე ყველანი დასხდნენ და ტკბილეულობას და სულის საცხონებელ საუბარს მიჰყვეს ხელი.

წმინდანმა ცალ გვერდით თავის მოციქული მოისვა, მეორე გვერდით კი დედოფალის სწორი ელენე, რომელსაც ჯერ მუხლებზე დაუდო ხელი, მერმე თეძოებისკენ გაუპარა. კვაჭმა იმ ხელს თვალი მოჰკრა, უღვაშებში ჩაიღიმა და გაიფიქრა: „გასჭრა! დაიწყო!“ მოციქულმა მასწავლებელს წელზე ხელი მოჰხვია და მიბნედილი თავი მხარზე მიუსვენა.

ელენე ჯერ მორცხვობდა: თავი ჩაჰლუნა, თვალები მილულა და გაინაბა. ზოგჯერ თავის შავს, ნუშის-ოდენა თვალებს წმინდანს ლობიოსოდენა ლურჯ თვალებში გაუყრიდა, ელვასავით დაატაკებდა, მერმე ცულლუტად მოაშორებდა და ხშირს წამწამებს ნისლის ფარდასავით ჩამოიბურავდა და ისედაც შავს თვალებს სულ დაიღამებდა.

ბოლოს, თვითონაც გაჰბედა და თავისი ღვთაებრივი თავი წმინდა მასწავლებელს მკერდზე მიადო, თან თვალები მილულა და ჩასთვლიდა.

ყველანი სასოებით შესცქეროდნენ იმ სამების ცოცხალ სურათს და უმანკოდ იღიმებოდნენ. ყველამ გულში გაიხსენა და იგი სამება წმინდა სურათს შეადარა - მაცხოვარს, მარიამსა და მართას.

„ელენე უფრო ჰგავს მარიამ მაგდანელს, ვიდრე ლოხტინის ქვრივი“ - გაიფიქრა კვაჭმა და საამურ კომბინაციებს მისცა თავი.

უცებ წმინდა მოხუცმა კვაჭისკენ დაკლაკნილი შავი თით გაიშვირა და -

- შენ ვინა ხარ? - ჰკითხა.

- თავადა კვაჭანტირაძე გახლავართ, წმინდაო მამაო!

- მაშ კავკასიელი იქნები... არ მიყვარს... ველური ხალხია... სულ ხანჯალზე უჭირავთ თვალი. „ბასურმანები“ არიან.

კვაჭმა ტკბილად განუმარტა:

- მე ქართველი გახლავართ, წმინდაო მამაო, ქართველები კი მართლმადიდებელნი არიან.

გრიშკამ დაიკვირვა:

- нешто хрестяне, შენი სახელი?

- ნაპოლეონ აპოლონიჩ.

- ნაპოლეონი? აპოლონი? - კვლავ გაოცდა გრიშკა.

მისმა მოციქულმა, ლოხტინის ქვრივმა განუმარტა მას ორივე სახელი.

- მაშ ორივენი წარმართები, ეშმაკები ყოფილან! ჯვარი აქაურობას! - წამოიძახა

გრიშკამ და პირჯვარი გადასწერა ყველას. დიასახლისმა ყურში ჩასჩურჩულა:

- ეგ ყმაწვილი და ეს ქალი ელენე დეიდაშვილები არიან. თუ გახსოვს ამ ვაჟის შესახებ რამდენჯერმე გვექონია ლაპარაკი.

გრიშკა უცებ მოლბა:

- ა-ა-ა-ა, აპოლონიჩიკ! შენ იბრძოდი კავკასიაში მეფისა და წმინდა რუსეთისათვის? მაშ

გიცნობ, კარგად გიცნობ. დაჭრილიც იყავი არა? Мне нравятся твоё имя подь ко

мнею Хатишь вина, - და ერთხელ კიდევ გადაჰკოცნა დეიდაშვილები.

კვაჭმა ღვინოზე უარი სთქვა, არა ვსვამო. ფხიზლობა მოუწონეს.

ბაასი რუსეთის ბედსა, ებრაელებსა, რევოლუციასა, მესამე რომსა და მის მსოფლიო ბატონობაზე გადაიტანეს.

ჭაბუკმა დრო მოიმარჯვა და წმინდა მამას თავის ჭკუა, განვითარება და ეკლესიისა და ტახტისადმი ერთგულება ხელის გულივით გადაუშალა.

- სტოლიპინი და შჩეგლოვიტოვი ორი უდიდესი ღერძია წმინდა რუსეთისა...

„კრამოლა“ ჯერ საცხებით არ არის აღმოფხვრილი, მისი ფესვები ჯერ არ არის ამოგლეჯილი... უწმინდურების ვეშაპი ჯერ კიდევ ჰფეთქვას! აღრევის გველი ჯერ კიდევ იკლავება! ძვირფასი სამშობლო დაგვიუძღურეს. მთავრობაში კიდევ მოიპოვებიან ურიების საიდუმლო აგენტები... ეკლესიაში კიდევ მრავლად არიან ურწმუნონი, მწვალებელნი და წარმართნი. უნდა ეხლავე განიწმინდოს და გაირეცხოს ჩვენი ტურფა ქვეყანა და წმინდა ეკლესია, თორემ არხეინად ვერ დავიძინებთ“... ბლომად ილაპარაკა კვაჭმა ამ საგანზე, ანთებულ ცეცხლს ნავთი გადაასხა და ისედაც დაშინებულნი უარესად დააფრთხო.

„მაცხოვრის“ მოციქული ლოხტინის ქვრივიც კვაჭს აპყვა, აპრიალდა, აქადაგდა, ისევ წმინდანს ჩაუვარდა ფეხებში და გაჰკიოდა:

- ვილუპებით! გვიშველეთ! წმინდაო მამაო, გვიშველე!!

საბლერიც აბუტბუტდა. სხვებიც აღელდნენ და აიშალნენ. ატყდა კვლავ ხვევნა და ტლაშა-ტლუში.

იმ საღამოს რამდენიმე მინისტრის, სენატორის, ელჩის, გუბერნატორის, ეპისკოპოსისა და არქიეპისკოპოსის ბედი გადასწყდა. ზოგნი ქვეით ჩამოგორდნენ ცხოვრების კიბეზე, ზოგნი ზევით აცოცდნენ.

სტუმრები ნელ-ნელა გაიკრიფნენ.

წმინდანმა ელენე მარჯვნივ ოთახში გააპარა, დიასახლისმა ტანიამ კი კვაჭი მარცხენა ოთახში შეაცოცა.

ერთი საათის შემდეგ ოთხივენი კვლავ შეჰხვდნენ ერთმანეთს. - ყველანი უკვე დამშვიდებულნი და კმაყოფილნი იყვნენ. ელენე აღანძულიყო და აწითლებულიყო. თმა გაწეწილი ჰქონდა, თვალები ზეთში ამოვლებული. დიასახლისმა და წმინდანმა ცოტაოდენი წაიჩურჩულეს - подь сюда! - დაუმახა ამის შემდეგ გრიშკამ კვაჭის: - ты мне ндравишся. Хатиш дружбу? Акромя таго будиш мне охранять, патаму жиды и люцинеры больно зло супротив мне имеют. Хатиш? Мотри мене харашо! Таня, палай икону, клятву будим давать.

ჰსურს კვაჭს რასკუტინის მეგობრობა? რა საკითხავია! კვაჭის ერთი წლის ნატვრა მხოლოდ ეს იყო: ერთ წელიწადს იკაფავდა გზას ამ მოხუცისკენ და მთელ წელიწადს სანთლით დაეძებდა მას, რადგან ძალიან კარგად იცოდა, რომ იგი რუსეთის ნამდვილი მეფე-პატრიარქი იყო და ხელთ იმ თვალუწვდენ ქვეყნის სრული ძალაუფლება ეპყრა.

ხატი და სახარება მოიტანეს და ერთმანეთს სამუდამო ძმობა და მეგობრობა შეჰფიცეს. მერმე გრიშკამ მოიგონა:

- ურიებს და ლიუცინერებს სახელმწიფო სათათბიროში შეკითხვა შეუტანიათ ჩემზე. მე ვაჩვენებ შეკითხვას!

აიშალა და გაბრაზდა. თვალებით ცეცხლს აფრქვევდა, ზოგჯერ ქალის ხმით წრიპინებდა, ფეხებს აბრაზუნებდა და დორბლს ჰყრიდა:

- А, стервы! А окаянные! А подлые!

მერმე მელანი და ქალაღდი მოითხოვა, დაჯდა და ნახევარ საათს ოფლში იწურებოდა, ჰხვნეშოდა და ჰკვენესოდა. მეფეს და დედოფალს ყირიმში დეპეშა მისწერა:

Ливадия, царям.

Миленкай папа и мама! Вот бес то силу берет окаянный. А Дума ему служит: там много люцинеров и жидов. А им что? Скорее бы Божьяго помазанника долой А Гучков гаспадин их прихвост, клеветчик, смуту дуляет. Запросы. Папа! Дума твоя, што хошь, то и делай Какой там запросы о Григорий. Это шалость бесовская, прикажи. Да! Не каких запросов не надо. Да! Григорий. Да!

ეს ნაჯღაბნი, რომელიც ბატის ნაფეხურს ჰგავდა, კვაჭს გადასცა და უთხრა:

- დეპეშა დღესვე გაჰგზავნე. ეხლა კი ჰაიდა შინისკენ! Хозяюшка! Краско солнышко!

Пасибо тибე. Дай Бох по хорошему! - დიასახლისის ჩაჰკოცნა და ელენეს მიუბრუნდა: -
Леночка, сестрица! Подь ко мне, домой!

და კვაჭის ნაჩუქარი თითქმის ხელით ჩაიტანა კიბეზე. ელენე მაგრად მოეხვია წმინდანის კისერს და თავის დაღლილ-მიბნედილი პირსახე იმის გრძელ წვერებში ჩამალა.

სამივენი ავტომობილში ჩასხდნენ.

- Так не гоже сестрица! Подь сюда! Садись суди!

და ელენე მუხლებზე დაისვა, რადგან ავტომობილში „ვიწროობა“ იყო. მოხუცის სახლში რომ მივიდნენ, წმინდანმა კვაჭის მიუგდო:

- აპოლონჩიკ, შენ აქ მოიცადე, შენ კი, ლენოჩკა, ჩემს ოთახამდე გამაცილე! ხვალ ორივენი მოდით, უნდა მოვილაპარაკოთ.

სანამ ზევით წმინდანი ელენეს „შინჯავდა“, კვაჭი ქუჩაში იცდიდა. ერთი საათი მაინც გავიდა. ბოლოს ელენე გამოვიდა და ორივენი ავტომობილში ჩასხდნენ.

კვაჭი გულნატკენი და გაბუტული იყო. ელენე ილიმებოდა.

- სიდოური მოხუცია მაი გრიშკა, რომ ერთი თეთრი ბეწვიც არ ურევია თმაში? - ჩაიბუტბუტა კვაჭმა.

ელენემ პასუხი არ გასცა. ისე მივიდნენ შინ, რომ არც ერთს ხმა არ ამოუღია.

კვაჭმა ელენე ოთახში შეაცილა და ჩამოჯდა.

- მაი მეტის მეტია! - წაიბურტყუნა ბოლოს.

ელენე კვლავ ილიმებოდა.

- კარგად გაგშინჯა?.. რა სთქვა, რა გტკივაო? - ეჭვით და ბრაზით ამოისროლა კვაჭმა.

- სთქვა, მეთევზეს ფეხები სველი უნდა ჰქონდესო. - მოუჭრა ელენემ და თან ტანისამოსს იხდიდა, სიამით იზმორებოდა და ისევ ეშმაკურად ილიმებოდა.

- კი მარა, ასთე მალე რავა გაგშინჯა? რა გითხრა?

- სხვა ექიმებს მაინც სჯობია. - გესლით გაჰკრა ელენემ.

- მეც მჯობია?

- შენა?.. ჰა-ჰა! შენ ბავშვი ხარ, კვაჭუნიაჯან!

კვაჭი აღელდა:

- აჰ, მაი ტყუილია!

- ქმარი ლაშქარს იყო, ცოლი ამბავს უამბობდაო, აჰა-ჰა! არ მოგწონს? საქმეც გინდა გააკეთო და ჩემი თავიც შეინარჩუნო? ორი კურდღლის მდევარი ორივეს დაჰკარგავსო.. რაო? რა სთქვი?.. მაშ არა სჯავრობ? ჰო, ეგრე სჯობიან. ჭკუიანი კაცი ხარ და უნდა გესმოდეს.

- უჩემოდ აფერი დეიწყო.

- არა, ნუ გეშინიან, უშენოდ ერთ ნაბიჯსაც არ გადავდგამ... ხელიდან ვეღარ წამივა.

ერთად დავიწყეთ და ერთად ვიმუშაოთ, შენ ჭკუით, მე კი... მე თვალებით და ღიმილით. მაშ ხვალ მოდი, და მოვილაპარაკოთ დაპირებული მარგალიტები არ დაგავიწყდეს... რა სთქვი? შენ გჯობნის თუ არა? დღეს დილით შენვე არ მითხარი, ჩემისთანას ბევრს აჯობებსო?! ჯერ ბავშვი ხარ მეთქი. წადი, წადი... ძილინებისა!..

გაშმაგებული კვაჭი გარედ გამოვარდა. ბრაზი ახჩობდა. სჭამდა და ჰღრღნიდა. ერთმა ხვადმა მეორეს ძუ წაართვა. მერმე როგორ! ელენემ კვაჭს - ახალგაზრდას, ლამაზ კაბუკს, ღონიერსა და ცეცხლიანს - შეგნებულად და გულწრფელად ამჯობინა გრიშკა რასპუტინი!

„ნეტა ღირსი მაინც იყოს! - სცხარობდა კვაჭი: - ბნელი, უბადრუკი, რეგვენი, ყოვლად უმეცარი, ჭუჭყიანი და ხნიერი მუჟიკი! როგორ მითხრა ელენემ? გჯობნისო? ბავშვი ხარ იმასთან შედარებითო! რაფერ? რით? - მერმე გაიფიქრა: - მე თვითონ არ წვეიყვანე? მე თვითონ არ შევახვედრე? მე თვითონ არ დავარიგე? დღეს მომხდარიყო თუ ხვალ, განა სულ ერთი არ არის? რეიზა ვლეღავ, რეიზა ვიმტროვ თავს ? თუ ურჩევნია, - ერჩივნოს. ქვეყანაზე ლამაზი ქალების მეტი აფერია... ელენე ხელიდან მაინც არ უნდა გოუშვა, თვარა კარგად დაწყებული საქმე ამერევა და დევილუპები“. მერმე თავის უსაზღვრო გეგმები მოაგონდა და თავის ნაქარგს და მრავალს ახალს კომბინაციას გაჰყვა. კვაჭის თვალწინ ახალი ქვეყანა და თვალუწვდენი ხელუხლებელი მინდორი გადიშალა, რომელსაც კვაჭი გამოიყენებს, თავისებურად მოჰქარგავს და მოუხვნელს მოიმკის.

ელენე წყვილიაღში ჩაიმაღა და კვაჭიკოს წელანდელი ბრაზისა და შელახული თავმოყვარეობის ნატამალიც აღარ დარჩა.

ერთხანს იბორგა, მერმე კი იმ ღამესაც ისე დაიძინა, როგორც ყოველთვის ეძინა - მშვიდად, უმანკოდ და არხეინად.

ამბავი წმინდანის მდივნისა და მცველისა

მეორე დღეს კვაჭმა ამხანაგები დაიბარა და ყველას ახალი დარიგება და დავალება მისცა. გაბო ჩხუბიშვილს, ბესო შიქიას ჯალილას წმინდანის მისამართი მისცა და უბრძანა, რომ სწორედ შუადღეს სამივენი იქ მისულიყვნენ და შესასვლელთან კვაჭისთვის მოეცადნათ. შემდეგ ბელადმა ნევის პროსპექტს ჩაუარა, ზოგი რამ სასყიდელი იყიდა და იქიდან ელენეს გაუარა, თან მარგალიტის საჩუქარი და ყვავილებიც წაუღო.

ელენე თითქოს უფრო გალამაზებულიყო, გაფურჩქნულიყო, ძვირფასი საჩუქარი მაშინვე ყელზე შეიბა. სიხარულისგან ფეხზე ვეღარ სდგებოდა, ხან სარკის წინ იპრანჭებოდა, ხან კვაჭს კისერზე ეხვეოდა, ჰკოცნიდა, იცინოდა, სცემუტავდა და ტიტინებდა:

- მაშ გეწყინა წუხელის? - შე ცელქო, შენ თვითონვე არ დამარიგე?.. მაშ აღარა გწყინს, დამშვიდდი?.. ეგრე სჯობია, დაივიწყე. განგებ გითხარი და გაგაბრაზე, თორემ ის წუნკალი შენ როგორ გაჯობებს! სხვა რომ არა იყოს რა, ის მუჟკი ორჯერ შენზე უფრო ხნიერია... ფიჰ! ჭუჭყიანი, პირდაუბანელი! ფიჰ! სანთლის და ზეთის სუნი ასდის... ეხლავე წავიდეთ? მზადა ვარ.

ათი წუთის შემდეგ კვაჭის „მერსედესი“ გოროხოვის ქუჩაზე გავიდა და წმინდანის ბინას მიადგა. ბესო თავის მხლებლებით უკვე კარებთან უცდიდა.

ყველანი ზევით ავიდნენ. კიბე ხალხით იყო გაჭედული ზოგიც თავის ჯერს ქუჩაში უცდიდა.

წმინდანი ვიღაც გენერალს სტუქსავდა. კვაჭის და ელენეს დანახვაზე მოსხლტა და ორივენი გულში ჩაიუხუტა.

- сиди и мотри. я сейчас! - მიუგდო კვაჭს და ელენე მეორე ოთახში შეიტაცა, და როცა აღანძული გამოვიდა უკანვე კვაჭის უთხრა:

- сиклытарем будищь у мене Зави хто поважней да почище будит.

კვაჭი მდივნობას შეუდგა. ბესო შიქია თანაშემწედ დაიყენა, ჯალილა კარებში ჩააყენა, ხოლო ჩხუბიშვილს და დანარჩენ ამხანაგებს მზვერაობა მიანდო, ვინაიდან იმ წმინდა მოხუცს ათასი მტერი ჰყავდა და ხიფათი მუდმივ თავთ დასტრიალებდა.

ასმა კაცმა და ქალმა მაინც გაიარა იმ დღეს გრიშკას კაბინეტში, ვინ, საიდან და რისთვის არ მოსულიყო იმ სასწაულთ-მოქმედთან! ვლადივოსტოკიდან და ვარშავიდან, ათონიდან და ტაშკენტიდან, სოლოვეციდან და უცნობ

ჯურღმულებიდან - გენერალი და გუბერნატორი, ბერი და ვაჭარი, ბანკირი და ვექილი, გლეხი და მონოზანი, მღვდელი და მოხელე.

ზოგი წარმატებას ეძებდა, ზოგი სუფსიდიას, ზოგი გადაყვანას, რიგი სამართალს და რიგი განკითხვას. წმინდანმა ჯერ სუფთა ხალხი და ლამაზი ქალები გაისტუმრა, მერმე კიბეზე ჩაირბინა, ზოგს მანეთიანი ჩაუღო ხელში და ზოგს სამიანი, თან ჰყვიროდა:

- молись за царей и меня!.. Некогда, некогда! Вот сыклытарь. Скажи яму, ежели чаво надоти. - შემდეგ ქანცგაწყვეტილი დაეცა ატლასის სავარძელზე და ამოიხვნეშა: - Уф! Черти полосатые! Стервы! Замучили!

კვაჭმა იმ დღეს ბევრი საოცარი სანახაობა ნახა. მოუხეშავმა მოხუცმა საკვირველი მოქნილება და გამოცდილება გამოიჩინა. ძლიერსა და უძლურს, გამოსადეგსა და გამოუსადეგარს ერთი შეხედვით არჩევდა და ყველას თავის ხვედრს უძღვნიდა: ზოგს სიხარულით, პატივითა და ხვევნა-კოცნით უხვდებოდა. ზოგის წინაშე ქედს იხრიდა, ელაქუცებოდა და ელრიჭებოდა. ზოგისთვის ორს უკმეხ სიტყვას ძლივს იმეტებდა.

ლამაზ ქალს უნუგემოდ არ გაუშვებდა: და-ძმურად ჩაიკრავდა და ჩაიხვევდა. თუ ქალი ავადმყოფობას იჩივლებდა, გრიშკა იმ ქალს გასამინჯავად და სამკურნალოდ ცალკე ოთახში გაიყვანდა, ან იმ ქალის მისამართს კვაჭს ჩააწერინებდა. ზოგჯერ გრიშკა ათიოდე სიტყვის დაწერაზე ნახევარ საათს იწურებოდა და ბოლოს ისეთ გაუგებარს დასჯლბნიდა, თითქოს იმ ქალადზე ფეხმელნიან ქათმებს დაევლოთ და თავიანთი ნაკაკავი ჩაეწერნათ.

კვაჭის დარიგება ბესომ ზედმიწევნით გაიგო და ერთ კვირაში სავსებით შეასრულა: იმ დღეს კვაჭის სახლს „ზღვა ხალხი“ აწყდებოდა. ის „ზღვა ხალხი“ წმინდანის მუშტარი იყო.

კვაჭი ჭკუით მოიქცა: გრიშკას ბოსტანში მონადენი წყალი ერთ კვირაში მოსწყვიტა და თავის არხში გადმოაგდო.

იმ მუშტარმა გაიგო, რომ წმინდა მამასთან მიმავალი გზა კვაჭის ბინაზე გადიოდა, ამიტომ ბარათის ასაღებად ჯერ კვაჭთან მიდიოდნენ, სალოცავის და შესანდობარის დიდს ნაწილს იმას სწირავდნენ და მისი უწმინდესობისაგან ლოცვა-კურთხევის მისაღებად ბესოს ბარათით მიდიოდნენ რასპუტინის ბინაზე.

წმინდანის დასაცავად კვაჭის მეგობრები რიგ-რიგობით დადიოდნენ და მთავრობის აგენტებს ქიშპობას უწევდნენ. უნდობი და შიმ-ნაჭამი წმინდა მოხუცი იმ დღიდან არხეინად იძინებდა და მადლობის საბაბს ეძებდა, რაც მიხვედრილმა კვაჭმა ორ კვირაში მიაღწია.

კვაჭმა ახალი დიდი საქმეები „გააიმასქნა“

კვაჭისა და რასპუტინის დამეგობრება რამდენიმე დღეში მთელს ქალაქს მოედო. ეს ამბავი ყველაზე ადრე ხელისუფლებამ და საქმის კაცებმა გაიგეს. კვაჭის ბინას ეზოდან „ზღვა ხალხი“ აწყდებოდა, ხოლო რჩეულნი და პატიოსანნი მარმარილოს კიბეზე აღიოდნენ და თავიანთ რიგს მოოქროვილ სკამებზე უცდიდნენ.

ბანკირმა განუსმა კვაჭის ბინას სხვებზე ადრე მიაგნო, ჯერ ბესოსთან იჩურჩულა და მერმე კვაჭთან შევიდა. შევიდა და მოკლედ მოუჭრა:

- მე საქმის კაცი გახლავართ და დროს მეტად ძვირად ვაფასებ. ვიცი, რომ არც თქვენ ბრძანდებით უსაქმო, ამიტომ პირდაპირ საქმეზე გადავალ. ათიოდე დიდი საქმე მაქვს. ვიცი, რომ თქვენ შეგიძლიანთ დახმარება გამიწიოთ და ეს საქმეები დაამთავროთ, რისთვისაც... თავისთავად ცხადია... შრომა უეჭველად უნდა დაფასდეს.

მიჰყვნენ და ორ საათს მსხვილი და თავსატეხი საქმეები ზომეს და წონეს. მერმე შეთანხმებას ხელი მოაწერეს. ხელი ხელს მისცეს, ერთმანეთს გაუღიმეს, ქათინაურები უთხრეს და გამარჯვება უსურვეს.

ბესომ მეორე საქმის კაცი შემოიყვანა - თავის მიერ ნაპოვნი ვინმე გინცი, მოხუცებული ებრაელი, რომელიც კვაჭის ოთახიდან სამი საათის შემდეგ გავიდა.

ამის შემდეგ კვაჭმა დრო იხელთა და გრიშკას თურქესტანის არხებზე ჩამოუგდო სიტყვა:

- მე რამდენი მერგება? - მიახალა კვაჭს გრიშკამ: - три тыщи будит?

კვაჭს ასეთი იაფობა გაუხარდა. გრიშკა ტელეფონს ეცა. ჯერ ერთი მინისტრი გამოიწვია, მერმე მეორეს დაუმახა და ორივეს უთხრა:

- Мама и папа очинь жилают ефто святое делуо Аполончик будит у тебяб все скажит а ты сделайб как он прикажит Да! Ето хочу я! Да! .. Чаво?на Капказ? Чичас об ефтом диле телиграм напишу папеньке и маменьке.

დაჯდა და ნახევარ საათს ჰხვნეშოდა და იწურებოდა. დეპეშა პირველი:Ливадиа. Царям.

Папа мой миленька и мамаю Кого послать на Капказ, покою вам нетути. А вот дорогои ерископ Тобольской Алексий хоть куда.[1] Ему и место на капказ. Пошлите его. Это я очинь жилаю. Он мине ласкает. Понимает подвиг. Честь ему нужну оказать. Верный везде верный. И на карказе он будит нашим другом. Да, я! Григорий! Да!

დეპეშა მეორე:

Миленька! Бесы напали на отца Ивана[2]. Икону на него, А вы не слушайте. Хоша она и базарская, а всеровно святая. А Восторгову награду на капказ и Сибирь.

ორივე დეპეშა კვაჭს ჩააბარა გასაგზავნად და დაუმატა:

- Вишь, как капкасских ласкаю. Только Воронсов пакостник, все люцинерам, жидам да армяшкам тянит. Да, добирюсь до него. А ты тилиграм ни показывай, да ни болтай зря, А то мотри у мине!

გრიშკამ კვაჭს თით დაუქნია და გააფრთხილა. კვაჭმა ერთხელ კიდევ შეჰფიცა ერთგულება, ვოსტორგოვი და ალექსი შეაქო, ადიდა და სუხომლინოვის და კრივოშეინის სანახავად წავიდა.

ელენე გრიშკამ არ გაუშვა, კიდევ უნდა ვუწამლოო.

მეორე დილით კვაჭი ჯერ ბანკირ განუსს ეწვია.

- მზად გახლავთ. აი წერილიც, ეხლავ მოვრიგდეთ.

მორიგდნენ, დასწერეს და შეთანხმებას ხელი მოაწერეს. კვაჭმა ტელეფონს დაავლო ხელი..

- ალო! ვინ ლაპარაკობს?.. მათი აღმატებულება? თავადი კვაჭანტირაძე გელაპარაკებათ... რა ბრძანეთ?.. არ მიცნობთ?.. როგორ არ მიცნობთ, გუშინ ჩვენი წმინდა მამა ტელეფონით გელაპარაკათ ჩემზე. მოგაგონდათ? წერილიც მაქვს თქვენთან ჩვენი წმინდა მამისაგან... დიახ, დიახ, ... კეთილი, ეხლავე გეახლებით. ნახევარი საათის შემდეგ კვაჭი ფინანსთა მინისტრის კაბინეტში რუსეთის რუქასთან იდგა და გატაცებით ლაპარაკობდა:

- წინანდელი იმპერია თემურ ლენგისა, დღევანდელი თურქესტანი, ოდესღაც ჰყვოდა და ას მილიონ ხალხს ჰკვებავდა. აბა, გადაჰხედეთ ამ განუზომელს, თვალუწვდენელ უდაბნოს. ხუთი საფრანგეთი გამოიჭრება. იგი უნდა მოვრწყათ, გადავხნათ, ავაყვავოთ და ჩვენი ხალხი დავასახლოთ.

რა არის მოდის აქ: თამბაქო, ბამბა, ბრინჯი, მშვენიერი ხილი, საუცხოვო ღვინო, კანაფი, ქანდირი, ქიშმიში და აბრეშუმი. ეხლა ზოგი ნედლი მასალა ამერიკიდან და სპარსეთიდან მოგვაქვს, მერმე კი ჩვენ თვითონვე გავიტანთ უცხოეთში. თურქესტანი ორას მილიონსაც ადვილად დაიტევს. დავასახლოთ იქაურობა, ავაყვავოთ, გავარუსოთ და გავანათლოთ. ორ-სამ წელიწადში ჩვენს სავაჭრო ბალანსს შევასწორებთ. რა იქნება ათი ან ოცი წლის შემდეგ - ამას ვინ მოსთვლის! ეხლა კი ეს ქვეყანა უნდა მოირწყას. ამისთვის საჭიროა ოთხასი მილიონი. ხაზინას ამდენი ფული არა აქვს. ჩვენ კი გვაქვს და თუნდა ხვალვე შევუდგებით მუშაობას... მოვილაპარაკოთ, შევთანხმდეთ... დიახ, ყველაფერი მზად გახლავთ, მოხსენებაც, გეგმებიც და ხელშეკრულების პროექტიც.

დიდხანს ილაპარაკა კვაჭმა და თავის მადლიანის ენით და გრიშკას ნაბლაჯნით თითქო დააჯერა, დაარწმუნა და ღრუბლებში აიტაცა ის ჭკუიანი, დინჯი და თავდაჭერილი მინისტრი. ბოლოს, მინისტრმა უთხრა:

- მომწონს, ძალიან მომწონს. დღესვე შევისწავლი მასალას და ზეგ დავნიშნავ სხდომას. ამ საქმეში მიწათმოქმედების და სამხედრო მინისტრებს დიდი გავლენა ექნებათ. თუ წინააღმდეგობა არ გამიწიეს...

- არხეინად ბრძანდებოდეთ, არ გაგიწევენ! - გააწყვეტინა კვაჭმა, რომელსაც უკვე ხელთ ჰყავდა იქაურობა.

- თუ მეფის ნებაც იქნება... - ფრთხილად მიუგდო მინისტრმა.

- იქნება, უეჭველად იქნება! - დაუბეჭდა კვაჭმა.

- მაშ საქმე თითქმის გათავებულია. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! მომიკითხეთ ჩვენი წმინდა მამა, ხელზე ემთხვეიეთ ჩემს მაგიერ და გადაეცით, რომ მისი სურვილი ჩემთვის კანონია.

- დღესვე ვნახავ და ყველაფერს გადავცემ. მართლა, - გაკვრით შეატყობინა კვაჭმა. - გუშინ ერთ ოჯახში გახლდით მე და ჩვენი სულიერი მამა. ვიტევ იქ იყო. ჩვენს წმინდანს ძალიან გაუარშიყდა, მაგრამ... თქვენ არხეინად ბრძანდებოდეთ, - მე და ანასტასია პროზოროვისამ შესაფერი ზომები მივიღეთ და თქვენი პოზიცია საბოლოოდ გავამაგრეთ. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

- დიდი მადლობელი ვარ, თავადო, დიდი. ნუ დამივიწყებთ, თავადო, ოჯახში მეწვიეთ. დიდს პატივს დამდებთ.

ორივე ხელით ჩამოართვა ხელი და სილიბისტროს კვაჭიკო ღიმილით, ბოდით და მადლობით ჩააცილა კიბემდის.

წმინდანის ვინაობა

კვირამალი იყო. კვაჭი სასულიერო აკადემიის ეკლესიაში წავიდა სალოცავად. დიდის გულმოდგინებით და სასოებით ილოცა.

წირვა რომ გათავდა, კვაჭის ბერები შემოეხვივნენ, რომელნიც მან ტანიას სალონში გაიცინო. კარის მოძღვარმა თეოფანემ კვაჭი თავისს საკანში მიიწვია ჩაის დასალევად. ცარიცინის ბერმონაზონი და სარატოვის ეპისკოპოსიც იქვე იყვნენ.

კვაჭმა კუთხეში თვალი მოჰკრა ერთს გონჯსა და მახინჯ ბებერს. ხელებ დაჭრილი, თითქმის მუნჯი და ყრუ, კუზიანი, დაგრეხილი და შესაზარი ვინმე იყო.

- ჩვენი წმინდანი, სალოსი მიტია კოლიაზა გახლავსთ! - გააცნო კვაჭის ბერმა თეოფანემ.

მიტია ახრიალდა, ალულლულდა, აღმუვდა, აკნავდა და თავისი პირისახე, თვალები, მხრები და ფეხები აათამაშა:

- ჩვენია!.. კარგია!.. ჩვენია!.. - ძლივს გაარჩია კვაჭიმ მიტიას კნავილ-ღმუილში.

ყველას გაუხარდა კვაჭის ქება მიტიას მიერ, რადგან ის გონჯი მათი კარაბადინი იყო. დასხდნენ და სულის მაცხოვრებელი ბაასი გააბეს. კვაჭის ერთი სიტყვა არ გამოეპარა. ბევრი ახალი ამბავი გაიგო იმ საღამოს, ბევრი საიდუმლო ოთახში შეიხედა, მრავალს უცნობსა და უცნაურს აჰხადა ფარდა.

მოხერხებულად, სხვათა შორის, გახსნა მან დედა-აზრი წმინდანის დეპეშისა ვოსტორგოვის შესახებ.

ბერმონაზონმა ილიოდორმა უამბო:

- ვოსტორგოვი დიდი ჰარამზადა, დიდი „პატრიოტი“ სალახანა ბერია. ძალიან უყვარს ფული, ჭორი და სისხლი. ეს ყველამ იცის, მაგრამ თითქმის დღითი-დღე მაინც წარმატებას და საჩუქრებს აძლევენ. ამას წინად ვოსტორგოვმა უფლისწულს ალექსის ხატი აჩუქა და მოახსენა, ვითომ ის ხატი ყოფილიყო ვოსტორგოვის საგვარეულოსი, მეტად ძვირფასი და ძველი. მერე ექიმმა დუბროვინმა დაამტკიცა, რომ ის ხატი ვოსტორგოვმა წინა დღით იყიდა აპრაქსინის ბაზარზე. ასტყდა ალიაქოთი.

ვოსტორგოვმა დუბროვინის თავი ოც ათას მანეთად დააფასა და კინაღამ მოაკვლევინა. მას აქეთ ვოსტორგოვი უკან დასწიეს, ჩვენი წმინდა მამა გრიგოლი რომ არ გამოსარჩლებოდა, უეჭველად გაჰკრეჭდნენ...

- ტობოლის ეპისკოპოსი რა კაცია?

- ვოსტორგოვს არ ჩამოუვარდება. უარესიც იქნება. მექრთამეა, ქურდია, პსკოვის ეპარქია გასძარცვა. ქურდობა დაუმტკიცდა. უნდა გაეკრიჭათ, მაგრამ იმასაც ჩვენმა წმინდანმა უშველა. ეხლა ტობოლში ზის. ძალღი ძალღურად უნდა დალპეს. რად მეკითხებით? ხომ არაფერი გაგიგიათ?

- არა, გუშინ მიაძბეს მათი ამბავი. მინდა გავიგო, მართალი მითხრეს თუ ცილი დასწამეს?

- მართალი უთქვამსთ, ბევრიც დაუმაღავთ.

- ეს მიტია ვილა არის? - ჰკითხა კვაჭმა იმ გონჯზე.

- მიტია ნამდვილი ღვთის კაცია, წმინდანია, წინასწარმეტყველია. სანამ ციმბირელი წმინდანი გაჩნდებოდა სასახლეში, მეფე-დედოფალს მიტია ჰყავდათ მრჩევლად და ღვთის განგების გადმომცემად. მერე რასკუპტინმა გამოაგდო, მაგრამ... ვნახოთ...

კვაჭმა ყური სცქვიტა, მაგრამ აღარ დააცალეს.

- ნაპოლეონ აპოლონიჩ! ერთი სათხოვარი მაქვს: ნუღარსად შემახვედრებ თქვენს დეიდას, თორემ... მეტის მეტად ლამაზია, მეტის-მეტად! არ მინდა სიბერეში სული წავიწყმინდო, - გაეხუმრა კვაჭის ერთი ბებერი არქიეპისკოპოსი.

გაიცინეს და ლამაზი დედაკაცები გაიხსენეს, თვალს წყალი დააღვინეს, ენა მოიფხანეს, თან მინელებული, მიმქრალი და ნავლწაყრილი ნაპერწკალი გაიქექეს.

მიტია მაგიდას გარშემო უვლიდა, იგრიხებოდა, სწკმუტუნებდა, ჰკნაოდა და ბუტბუტებდა.

იმ სადამოს კვაჭმა გაიგო, რომ განზრახული იყო წმინდა გრიგოლის ტაძრის აშენება და რომ საამისოდ უკვე ოთხ მილიონამდის შეეგროვებინათ. კვაჭმა მაშინვე გაიფიქრა:

- მოგება რომ მხოლოდ ათი პროცენტი ვიანგარიშოთ, გამოვა ოთხასი ათასი.

და უმაღლესი თეოფანეს:

- ვინ აშენებს?

- მსურველი ათასია. ვისაც დედოფალი აირჩევს, ის ააშენებს.

ეს ამბავი კვაჭმა ხელზე დაიხვია, დაიხსომა და გულში მტკიცედ გადაწყვიტა: „მამ მე ავაშენებ“.

ბოლოს, სიტყვა რუსეთის წმინდანზე რასპუტინზე ჩამოვარდა.

ერთმანეთს ჰკითხეს: ვინ არის ის წმინდანი? მართლა წმინდანია თუ ეშმაკი?

უცოდველი მოხუცია თუ ჯოჯოხეთიდან გადმოგდებული მაშხალა?

წინასწარმეტყველია თუ ანტიქრისტი? ვისი მოციქულია, ვისი წინამორბედი -

წმინდა მაცხოვრისა თუ დაწყევლილ სატანასი?

ყველანი ერთმანეთს აღმაცერად შესცქეროდნენ, ერთმანეთს ერიდებოდნენ და ჰშიშობდნენ.

- მამა გრიგოლი წმინდანია! - ცალის ყბით და გაუბედავად განაცხადა ერთმა არქიმანდრიტმა.

- Чорт! Чорт! Чорт! - დაიწყო სალოსმა მიტიამ ჩხავილი, თან აღელდა, აყვირდა და გაკაპასდა.

თეოფანემ ძლივს დაამშვიდა.

სხვებმა შუბლი შეიჭმუხნეს. დიდხანს სდუმდნენ. ბერმონაზონი ილიოდორი ჰშფოთავდა. ჰერმოგენი მას თვალს უშვრებოდა, მაგრამ ილიოდორმა ველარ გასძლო.

- ცოტა შორიდან მოგახსენებთ! - დაიწყო მან აღელვებულის კილოთი: - ცოდვილი ვარ, აღსარება უნდა გითხრათ. მეტი მოთმენა აღარ შემიძლიან.

და ხანმოკლე დუმილის შემდეგ მოჰყვა:

- ჩვენი წმინდანი ციმბირელია. ეს თქვენც გეცოდინებათ. მისი მამა ეფიმი - ლოთი, ქურდი და ცხენების დალალი იყო. შვილიც მამის გზას გაჰყვა. მისი ნამდვილი გვარი გახლავთ ნოვი. მისმა მეზობლებმა „რასპუტინი“ დაარქვეს, რაც ჰნიშნავს გარყვნილს, გაფუჭებულს, მრუმს, აქედან წამოვიდა მისი ეხლანდელი გვარი რასპუტინი, მეზობლებმა ბევრჯერ ჰბეგვეს და სტყიპეს მომავალი წმინდანი მათის ცოლებისა და ქალების დევნისთვის. რამდენჯერმე „ისპრავნიკის“ ბრძანებით იგი მოედანზე გამოლტეს.

ბოლოს, მას მფარველი ანგელოზი შეჰხვდა - ბარნაულის ეხლანდელი ეპისკოპოსი მელეტი.

ერთხელ ჩვენმა წმინდანმა ის ეპისკოპოსი ერთ სოფლიდან მეორეში წაიყვანა. გზაში მელეტიმ აღმოაჩინა, ვითომ გრიშკას დიდი ნიჭი, შნო და უნარი ჰქონდა ბერობისა და სასულიერო მოღვაწეობისა.

გრიშკამაც დაიჯერა.

ერთხელ კალოზე მუშაობდა. უცებ მუშაობას თავი დაანება და სთქვა: „გათავდა! ღმერთი მომიწოდებს. თავი უნდა შევსწირო იმის მადლსა და სახელს. მშვიდობით!“ ყველას და ყველაფერს თავი დაანება, ცოლ-შვილიც უპატრონოდ დასტოვა და წამოვიდა.

მას აქეთ დადის და დაეხეტება რუსეთში.

გვერდს არ აუხვევდა არც ერთ ეკლესიას, არც მონასტერს, არც მღვდელსა და არც ბერს.

- ქალებსაც! ქალებსაც! - დაიხრიალა ღვთის სულელმა.

- ყველგან - სოფლებსა, ქალაქებსა და დაბებში - ჰქადაგებდა, იგავებით ლაპარაკობდა, წმინდა მაცხოვარს და სახარებას პირიდან არ იშორებდა. უფრო მდაბიო, უბრალო ხალხს ეტანებოდა, ხოლო განათლებულნი ეხლაც სძულს და ჭირივით ეჯავრება. მოუსვენარი, ფიცხი, დაუდგრომელი ადამიანია. ტემპერამენტი ძლიერი აქვს. გრძნობა - აფორიაქებული, ცხელი და ფიცხი. გამბედაობა - უსაზღვრო. ოცნება - გახურებული და საიმქვეყნო.

ამით და ამიტომ აიყოლა მან და გააბრიყვა უბრალო და მორწმუნე ხალხი. გრიშკამ ნელ-ნელა ძალა მოიპოვა, სახელი მოიხვეჭა და ძლიერი მფარველები გაიჩნა. თანდათან ქადაგებიდან წინასწარმეტყველებაზე გადავიდა, მერე მკითხავობაც დაიწყო და ბოლოს, სასწაულთ-მოქმედებაც დაიჩემა. გრიშკა „ხლისტია“, ნამდვილი „ხლისტია“!

- მართალია! მართალი! - გათუთიყუშდა მიტია.

- შვილო, ილიოდორ, გაჩუმდი! - საყვედურის კილოთ გააფრთხილა ჰერმოგენმა. სხვებმა ერთმანეთს გადაჰხედეს.

ბერმონაზონი ილიოდორი ადგა და უფრო აღელდა.

- დიახ, ძმებო და მამანო! გრიშკა ნამდვილი „ხლისტია“ მეთქი! ცოდვილი ვარ ღვთისა და თქვენს წინაშე, რადგან ყველაფერი ადრევე ვნახე და გავიგე, ხოლო თქმა და გამხილება დავაგვიანე, რადგან მეც თქვენსავით მეშინოდა. ახლა კი კარგად გავიცანი მისი წმინდა საქმენი. იგი წმინდანი კი არ არის, არამედ ეშმაკია!

- ეშმაკია! ეშმაკია! - კვლავ აკაჭკაჭკდა სალოსი მიტია.

- ბევრი ვიარეთ ერთად. რამდენჯერმე ჩვენთანაც იყო ცარიცინის მონასტერში. მეც ვიყავი იმის სამშობლოში. ღმერთო, რა ვნახე და რა გავიგონე! იმ სატანამ გრიშკამ თვისი წამლობა და სასწაულთ-მოქმედება ქვეიდან დაიწყო - მონაზონებიდან და სალოცავად მოხეტიალე დედაკაცებიდან. მერე თანდათან ზევით აიწია. საცა შევიდა, ის ოჯახი ან სალოცავი წაბილწა და წარყვნა. ვისაც თვალი დაადგა და გაეხახუნა - ტალახში და წუმბეში ამოსვარა.

- ჰო! ჰო! ჰო! - აკაკანდა მახინჯი.

- მერე პეტერბურგში ამოცოცდა. მამა თეოფანეს დაუახლოვდა, სულში ჩაუძვრა, შეაცდინა, მეფე-დედოფალთან გზა გააკვლევინა და კარები გააღებინა.

- ცოდვილი ხარ, ცოდვილი! - აწრიპინდა გონჯი და თავჩაღუნულ თეოფანეს კრიჭაში ჩაუდგა: - მოინანე, მოინანე!

- ცოდვილი ვარ... ვნანობ, ძალიან ვნანობ. უფალო, შემიწყალე და მომიტევე მე შეცოდებანი ჩემნი! ჩაიბუტბუტა თეოფანემ პირჯვრის წერით.

- იოანე კრონშტადელმაც დაიახლოვა, იმანაც ამ პირუტყვის მურდალ სულში ღვთის მოციქული აღმოაჩინა და ჩვენი ეკლესიისა და სახელმწიფოს საჭესკენ გზა დაულოცა. ასე შევიდა ეს მხეცი ჩვენი ბედის მოსაჭეთა წრეში, რომელიც იმის მოსვლამდესაც სავსე იყო მასონებით და სპირიტებით. იგი ეხლაც განაგებს ჩვენს მართმადიდებელ ეკლესიას. ნამდვილად კი ეს ხალხი მამაღმერთის მაგიერ ეშმაკს ემსახურება, ღვთისმსახურების ნაცვლად სპირიტობით ირთობს თავს და ნაცვლად ეკლესიისა ოკულტიზმის და თეურგიის ჯადოში ეძებს იმედს და ცხონებას.

აი, ასეთ დროს გაჩნდა სასახლეში ეშმაკის მოციქული. მან სულ ადვილად დაიმონა და დაიმორჩილა ჩვენი მეფე, დედოფალი და მათი ოჯახობა. მათ მოსწყინდათ და მოჰბეზრდათ კარის კაცთა ლაქუცი, ქლესობა, ორპირობა და ორგულობა. ამიტომ მოიწონეს გრიშკას პირდაპირობა, უბრალოება, რეგენობა და სიბრიყვე. მას აქეთ იშლება და ინგრევა მეფის სახლი და ოჯახიც, ეკლესიაც და სახელმწიფოც. საქმე იქამდის მივიდა, რომ გარყვნილი გრიშკა რუსეთის ნამდვილ პატრიარქად და

ნამდვილ თვითმპყრობელად მოგვევლინა. აი, ვინ არის ეს რასპუტინი! ნამდვილი ეშმაკი, მოციქული სატანასი და მსახური ჯოჯოხეთისა!

ღვთის სულელი მიტკა ისევ აპრიალდა და აზოდდა. კვაჭმა ძლივს გაარჩია იმის ლულულდი:

- გრიშკა იკვების, ვითმ დედოფალი იმის ცოლია... „ჩემს ბებრუხანას“ ეძახის... Чорт!... Чорт!.. Чорт!..

- კმარა, ძმებო, ამდენი მოთმინება! ამას იქით გაჩუმება ეშმაკის სამსახური იქნება. თუ ეკლესიას და რუსის ხალხს ვემსახურებით. დადგა დრო ჩვენის წმინდა მოვალეობის შესრულებისა. მე დღეიდან ვუცხადებ გრიშკას საბოლოო ომს. ვისაც შეგიძლიანთ, - მომყევით. ეს ბრძოლა იქნება ქრისტიანული და სახალხო, ომი მწვალებლების, მასონების, ურიებისა და მათი მონა-მორჩილი მთავრობის წინააღმდეგ. ყველანი შეერთდნენ და სამარეს უთხრიან ჩვენს ეკლესიას, მეფესა და სამშობლოს. კიდევ დიდხანს შფოთავდნენ და ჰსჯანყობდნენ ბერმონაზონი ილიოდორი, მეტია და ზოგნი მღვდელ-მთავარნი.

ბოლოს, გადაწყვიტეს რასპუტინისთვის ფრთხილად დაეგოთ ხაფანგი.

კვაჭმა გასაგონი გაიგო, ასაკრეფი აკრიფა, ჩაილაგა და წამოვიდა, თან ჩიქორთულად და ნართაულად გააგებინა იმ შეთქმულებს, ვითომ კვაჭის სულიც და გულიც მათთან იყო.

გზაში ბევრი იფიქრა და ეძება დედააზრი, კვანძი, სული და მიზეზთ-მიზეზი „რასპუტინიადისა“ და ამ ხეპრე კაცის საარაკო ძღვევამოსილებისა, მაგრამ ვერაფერს მიუხვდა, გული ვერ მიახვედრა, სული ვერ მიუწვდინა, გრძნობითაც ვერ იგრძნო და ჭკუითაც ვერ მოერია. ამიტომ გადაწყვიტა.

- ჰა, მაი ყოლიფერი ტყვილი ლაპარაკია. უბრალო ბრძოლაა ლუკმა პურისთვის და კეთილი ცხოვრებისთვის. გრიშკამ მიტია კოლიაბას აჯობა, ვირუბოვის ქალმა ლოხტინის ქვრივი დასჩრდილა, ვოსტორგოვმა ვინცხას უჯიკავა, ალექსიმ თეოფანეს ეგზარხოსის სავარძელი წაართვა, მაკარიმ ვინცხას მიტროპოლიტის მიტრა გამოსტაცა, ილიოდორესაც კვანტი უყვეს, მორჩა და გათავდა! აქანეა ყოლიფერი ფილოსოფიაც და სიტყვების რახა-რუხიც, მორჩა და გათავდა!

ამბავი წმინდანის დაშინებისა და სხვათა დაბეზლებისა

წმინდა გრიგოლის გაცნობის პირველივე დღიდან კვაჭმა ერთი ხერხი დაიჩემა: რასპუტინს ხანგამოშვებით ვინმე მგზავრს აჩვენებდა და ეტყოდა:

- ეს კაცი თქვენ თვალყურს გადავენებს, წმინდა მამაო და უფროთხილდით.

წმინდა მამაც დაფეთდებოდა, კვაჭს უარესად მოეჭიდებოდა და ზედ მიეკვრებოდა, ხოლო კვაჭი ამშვიდებდა და გულს უმაგრებდა:

- ნუ შესწუხდებით, მამაო წმინდავ, ჩემს დაგეშილ მემებრებს არაფერი არ გამოეპარებათ. მხოლოდ უმორჩილესად და მოწიწებით გთხოვთ, რომ თქვენი ნებით არსად წაბრძანდეთ და არც არავის გაჰყვეთ.

წმინდანიც კვაჭის ნებას მისდევდა და იმის დაუკითხავად არც ვინმეს მიიღებდა, არც სადმე წაჰყვებოდა. კვაჭსაც სწორედ ეს უნდოდა. წმინდა გრიგოლს ივერიის ხატივით დაასვენებდნენ მთელს რუსეთში, რასაც შესაფერი შემოსავალი და გამორჩენა მოსდევდა, რომელიც კვაჭის ხელში იყრიდა თავს. თუ გრიგოლი მამაცობას ან ურჩობას გამოიჩენდა, ჭიპუნტირამე იმის ბინას ისე აუვლ-ჩაუვლიდა და დაათვალიერებდა, თითქოს წმინდანს უთვალთვალეზო, ხოლო კვაჭი წმინდა მამას სარკმელთან მიიყვანდა, ჭიპუნტირამეს დაანახვებდა და ეტყოდა:

- აი ეს კაცი თქვენ გადავენებს თვალ-ყურს, მაგრამ ნუ შეშინდებით, წმინდაო მამავ! საქმე ისე მაქვს მოწყობილი, რომ ამ ბინაში ბუზიც ვერ შემოფრინდება. ოღონდ დღეს ნურსად წაბრძანდებით, თორემ...

ის წმინდანიც ბავშვივით ემორჩილებოდა კვაჭს და იმის კარნახით სცხოვრობდა.

ერთხელ კვაჭმა რასპუტინს ყოველდღიურ ულუფასავით ჩააწვეთა ყურში:

- ძვირფასო მასწავლებელო! ერთგულების ფიცი მაქვს დადებული, ამიტომ უნდა გაგაფრთხილო: ილიოდორი, თეოფანე, ჰერმოგენი და მრავალნი სხვანი გმტრობენ, შენი დალუპვა უნდათ.

და აქა-იქ მონაგავი ჭორი და ნამდვილი მიაართვა.

გრიგოლი აიმღვრა, ადუღდა, აფეთქდა.

- А, стервы! А, подлые! А, окаянные! А, гадина, Иллиодорушка! Я те дам! - ეგ გველები მე გამოვიყვანე ხალხში, მეფის კარზედაც მე მივიყვანე. რამდენი საჩუქრები მივაცემინე! ორჯერ ჰქონდათ გადაწყვეტილი უდაბურ მონასტერში გადასახლება და ორჯერვე მე გადავარჩინე. ჰოი, უმადურნო! ჰოი, ქვემძრომნო! მაგათი გულისთვის სტოლიპინიც კი მოვიმდურე, ხალხიც გადავიკიდე!...

მერმე დაჯდა და გაიწურა:

Царское село. Царю и царице.

Миленькай папа и мама! Вот миленькие владыки как беса то поразили Бунтовчиков помазанека, Божьяго покарили. Оно и правильно. Тепереча нужно их паласкать. Награду им. Только не сразу всем, а так одному, а опосля дугому, а то собаки Гермоген и Илиодорка лаять будут. Да, нужно! Это пишу я, Григорий. Да! За подвиг надо ласкать! Да![3].

კვაჭი მიხვდა: გრიშკას უნდოდა სინოდის მორჩილი წევრების დასაჩუქრება და ურჩი მღვდელმთავრების დასჯა.

- ეს „ტილიგრამი“ ეხლავე გაგზავნე. ეს ერთია, სხვა ათასი იქნება. ყველას უდაბნოში დავაღობ! ისე დავაშმიო, რომ ძაღლის ხორციც კი ენატრებოდეთ! А ты. Аполончик,

мотри в она! იარე იმათთან, ლაპარაკში ჩაითრიე, ყველაფერი გაიგე... რა სთქვი?
ტადარი უნდა ააშენო? А пять тыши нудит? კარგი, ხვალვე გავათავებ მაგ საქმესაც.
მოემზადე, ხვალ მეფე-დედოფალს გაჩვენებ... აპოლონჩიკ, იფიქრებდი ოდესმე ასეთ
ბედნიერებას? არა, განა! დაიხსომე და დამაფასე, შენც ილიოდორივით უმადური არ
გამოდგე, თორემ... мотри у меня!

კვაჭი მოწიწებით ემთხვია ხელზე, მერმე მთხოვნელები შემოუშვა. დაიწყო
ჩვეულებრივი ლაქუცი, ხვევნა-კოცნა, ფეხქვეშ ჩავარდნა, ქება და დიდება, ლოცვა და
ცრემლი, კივილი და ქადაგად დავარდნა, შემოწირულობა... მკურნალობა ლამაზთა
ქალთა, განძევა ეშმაკთა და სულთა სნეულთა.

შემდეგ კვაჭი შინ დაბრუნდა.

- ბესო, რა ამბავია?

- მშვიდობა, დღეს ორასი კაცი იყო ბილეთების ასაღებად.

- კიდო? განუსი არ გინცი ხომ არ იყვნენ?

- გინცმა ტელეფონით დაგირეკა. როცა დაბრუნდეს, დამირეკოსო.

- კიდო რა ამბავია?

- ჩვენი რეპორტიორი კნულმანი ვერ ასწრობს გაზეთებიდან ცნობების ამოღებას,
აქციების და კუპონების მოჭრას.

- ერთი ლამაზი ქალი დაიქირავე. მართლა, წამკითხველიც მინდა. იგიც ლამაზი იყოს,
თვარა თუ მისი შეხედვა შემეზარა... კიდო?

- ადესაში რომე ყორანაშვილი იყო, ხომ გახსოვს? რაცხა წიგნი დოუწერია, გამოცემას
თხოულობს.

- გოუგზავნე ათასი მანეთი, მაგრამ წიგნს ჩემი გვარიც წააწეროს.

- ოთხი სტუდენტი სტიპენდიას თხოულობს.

- დოუნიშნე თითოს სამოცი.

- გელათის შესაკეთებლად თხოვილობენ...

- გოუგზავნე ათასი...

- „რუსკოე დელო“ რაცხას ილანძლება, რაცხას გვემდურება. აი აქინე სწერია.

- არ მცალია ვინცხა ჟულიკის ნაჩხაზნის წასაკითხად. იპოვე მაი წერილის ავტორი და
სამასი ან ხუთასი ჩასჩარე პირში. თუ გაჯიკავდა, უთხარი, რომე ციმბირი აქეთ
დაგრჩება თქვა, ჯერ კი ათიოდეჯერ წაუთაქეთ.

- „დილა“-ში შენი სურათი დოუხატიათ და დიდი ქებაც დოუწერიათ.

კვაჭმა ის წერილი წაიკითხა. პირსახე აუთამაშდა და გული აუფანცქალდა, თუმცა
უკანასკნელ დროს თავის სახელის ქებას და გაბერვას უნდა შესჩვეოდა, რადგან
მოხერხებული კნულმანის თაოსნობით ასეთი განდიდება ყოველდღე იბეჭდებოდა.

იმ წერილში უხვად იყო გაბნეული გულის მალამო და მოსაფხანი სიტყვები:

„ამომავალი მზე“... „გენიოსი, ფინანსისტი“... „დაუშრეტელი ენერგია“ და „გულუხვი,
განათლებული მეცენატი, მფარველი და მეგობარი ხელოვნების, ლიტერატურისა და
მეცნიერებისა“.

- გაზეთს რაცხა განცხადება და ათასი მანეთი გოუგზავნე. ავტორს... რას იწერება?...
ჰმ, განათლებიზა პარიზში უნდა წავიდეო, გზის ფული მინდაო? იაფად დოუფასებია

კალამი. სამასი. კიდო რა გაქვს ბესო?

- ტფილისიდან იწერებიან, ამხანაგობა უნდა დავაარსოთ ქართული გაზეთის და
წიგნების გამოსაცემადო, ამიტომ...

- აჰ! აჰ! - გააწყვეტინა კვაჭმა და რამდენჯერმე ჩაიქნია ხელი. - გადააგდე კალათში!

მოუცლიათ მკვდრებიზა!

- მამა შენი სილიბისტრო იწერება, აქინე ცხოვრება მომწყინდა, მუდმივ შიშში ვარ, ხალხში ვერ გავსულვარო...

კვაჭი წამოხტა, შუბლი შეიკრა.

- რა ვქნა, ბესო, რა ვქნა? მაშინ რომე მცოდნოდა... მაგრამ გვიანდაა აწი ლაპარაკი. რა ვქნა აწი? ერთი ორად დოუბრუნებ „სალამანდრას“ იმ ფულს. მარა აი მკვდარი სილიბისტრო რავა ვაჩვენო ხალხს?

- ხალხმა რაცხა იცის, რაცხას ლაპარაკობენ.

- ვიცი, რომე ლაპარაკობენ, მარა რავა დავანახო გაცოცხლებული მკვდარი? გეიცინებენ. თელი ქვეყანა დამცინებს. - და ჩაფიქრდა, ღრმად ჩაფიქრდა და ბოლოს,

გადასჭრა: - აჰ, მაგი რავა შეიძლება! ქუთაისში დაბრუნება შეუძლებელია. მისწერე:

თუ უნდათ, - თითქმის არავინ იცნობს აქინე, - მევიდნენ და იცხოვრონ, მარა

სილიბისტრო მაინც მკვდარი უნდა იყოს, ისევ შაბურთანის პასპორტით უნდა

იცხოვროს. როცა ამოვლენ, ყოლიფერ დარიგებას მივცემ. შენ, ბესო, ხვალვე უშოვე

ბინა მიყრუებულ უბანში. შეიარე „სალამანდრა“-ში და იქინე ვინცხა აგენტი გეიჩინე,

რომე დროზე შემატყობინოს, თუ იქინე გეიგეს რამე. აფერი საქმე არ დეიწყონ... არ

მეშინიან, მაშინვე დოუბრუნებ იმ ფულს სარგებლით და გავაჩუმებ, მარა მაინც

წინათვე რომ შევიტყობდე, უმჯობესია. ასთე ქენი. აწი მაცალე ცოტა ხანს.

თექის ხალიჩით გადაკრულ სავარძელზე მიწვა. აზრები მოიკრიფა, ტვინი აამუშავა

და აათამაშა. ჯერ ერთი ძაფი გაჭიმა, მერმე მეორე, მეათე, და მალე გაიშალა და

გაიფურჩნა რამდენიმე ახალი კომბინაციის ბადე.

- განუსისგან ზეგ ერთ მილიონს მივიღებ... ბირჟაზე გავიტან, „ანგლოროსის“ აქციებს

გავყიდი... ამავე დროს ჩუმ-ჩუმად ისევ მე ვუფონებ, გაზეთს ავალაპარაკებ. აქციებს

ავწევ, გავბერავ, გავყიდი... გრიშკასაც დავიხმარებ, ტანისაც უნდა მივაჩეჩო ასი

ათასის აქციები თორემ... გინციც დამეხმარება, განუსიც, მენდელსონიც... ონკალის

ანგარიშებს მომიმატებენ, მერმე თავში მივახლი იმ აქციებს... კავკავის გზა არ იქნება

გამოსყიდული, ტანამ ნამდვილად იცის... აქციები ფასდაცემულია გზის

გამოსყიდვის შიშით... ხვალვე ვიყიდი ასიოდეს...

კიდევ მრავალი კომბინაცია მოიფიქრა და მოისაზრა, მოქმედების გეგმაც შეიმუშავა და ყველაფერი რიგზე დაალაგა.

- ალო! ვინ ლაპარაკობს? გინცი? ვახლავართ აბრამ მოისევეიცის! ბრძანეთ... რაო?

შეუძლებელია!.. მაშ ასი აქცია მაინც დამიტოვეთ, სამაგიეროდ კარგ საქმეს მოგცემთ...

კეთილი... რაო?... დაუჯერებელია! აჰა-ჰა! გამოაგდო?... კიბეზე დააგორა?... აჰა-ჰა!...

რაო? თავზე გადაასხაო? აჰა-ჰა! ხვალ არკადიაში? კეთილი, გეახლებით... ელენეც?

როდის დაბერდებით, როდის დამშვიდდებით?! კარგი, კარგი, მოგიყვანთ.

სამაგიეროდ კლავას დამითმობთ, არა? კეთილი... აბრამ მოისევეიცის, ეკლესიებს არ

ააშენებთ?... რაო, უკვე ოციც ააშენეთ!.. ებრაელი ეკლესიებს აშენებს?... აჰა-ჰა! რაო?

ხატების ქარხანასაც აშენებთ? ხატებით უნდა ივაჭროთ? ბარემ მირონიც დაამზადეთ,

სასულიერო აკადემიაც გახსენით. ფულს მოიგებთ... რა ვქნათ, ასეთი ყოფილა წესი და

კანონი ვაჭრობისა...

ჰო, ძალიან დიდი ტაძარი უნდა ავაშენოთ. გარდა ამისა, ჯარისთვის საჭიროა ორი

მილიონი წყვილი საცვალი, ერთი მილიონი საბანი და ათასი სხვა რამე... სულ ოც

მილიონზე მეტი გამოვა... კეთილი, ხვალ მოვილაპარაკოთ. მომიკითხეთ ძვირფასი

სუსანა მარკოვნა, ხელზე ემთხვიეთ ჩემ მაგიერ. ღამე მშვიდობისა, ძვირფასო

მეგობარო!...

იმავე ხანებში კნულმანისა და ბესოს მეოხებით გინცის და განუსის წრეებში, ჟურნალ-გაზეთებში და ყველგან კვაჭის გაბერვას ისე მოუხშირეს და მოუმატეს, რომ თვითონაც დაიჯერა თავის ფინანსიური გენიალობა.

ერთმა მასწავლებელმა ბუხჰალტერიის სახელმძღვანელო დაბეჭდა და ნაშრომს წააბეჭდა: „ამ შრომას ავტორი უდიდეს ფინანსისტს და გულუხვ მეცენატს თავადს ნ.ა. კვაჭანტირაძეს უძღვნის“. ამ მცირე წარწერის მეოხებით იმ მასწავლებელმა მეორე წიგნიც გამოსცა, ხოლო კვაჭმა ერთხელ კიდევ მოიფხანა ხარბი გული და ცუდმედიდობა.

ერთ ჟურნალში დაბეჭდილი იყო ნახევარ-ადლიანი კვაჭის სურათი წარწერით: „ჩვენი მორგანი“.

მეორეში ეწერა: „უკანასკნელ ხანს საბირჟო წრეებში დიდი ალიაქოთი ასტყდა „გინცი და კვაჭანტირაძის“ აქციების უმაგალითო გაძვირების გამო. ნომინალური ას მანეთიანი აქცია გუშინ ხუთასად იყიდებოდა“.

მესამეში დაწვრილებით იყო აღწერილი თურქესტანის კონცესია. ხოლო წერილი ასე თავდებოდა: „ამ კონცესიას მხოლოდ კვაჭანტირაძის მტკიცე ხელი მოერევა.

გულწრფელად ვუსურვებთ მას გამარჯვებას“.

ასეთი წერილების დაბეჭდვა კვაჭის ძვირად უჯდებოდა, მაგრამ რაც მან მცირე საბირჟო ცნობის დაბეჭდვის მეოხებით ერთ დღეში მოიგო, კვაჭი იმ ფულით მთელ გაზეთსაც იყიდდა.

უკანასკნელ ხანს კვაჭი ნანობდა, რომ დღედაღამე ას საათს არ შეიცავდა. იმდენ საქმეს მოჰკიდა ხელი, იმდენად იფხრიწებოდა სილიბისტროს შვილი, რომ ერთხელ ელენემ ხუმრობით უთხრა:

- შენ სულ გამოფიტულხარ, კვირაში ერთხელ გაგონდები და ისიც... წმინდა გრიგოლი რომ არ გეხმარებოდეს... თავს დაგანებებდი.

- კაი, ნუ სულელობ! - შეუტია კვაჭმა.

მაგრამ ელენეს ნათქვამში სიმართლის თესლი ერია. კვაჭიკო ნაჭარბევი სირბილისაგან, ფეთიან მუშაობისაგან და უძილობისაგან მართლა დადნა და გამოიფიტა. თვალეებში წინანდელი ცეცხლი აღარ ენთო და მისი სისხლის შადრევანიც უწინდელივით აღარ სცემდა. დაჭიმულ ძაფებს მართლაც ვერ მოადუნებდა, სანამ სამიოდე დიდ საქმეს არ გააიმასქნებდა. დღეში რამდენიმე საათი წმინდა მასწავლებლისთვის უნდა მოენდომა, მერმე თავის ბინაზე მსხვილფეხა სტუმრები უნდა მიეღო, შემდეგ ბირჟაზე უნდა გაერბინა, განუსი და მათი ცოლებიც ენუგეშებინა, კვირაში ორჯერ მაინც ტანისაწმენდი და-მმური ვალი უნდა მოეხადნა, არც ელენე უნდა დაევიწყა და კიდევ ათასი წვრილმანი ბრძანება უნდა გაეცა. მაგრამ კვაჭი არ იღრიკებოდა და თავგამწევი ცხენივით დაოთხებული მიჰქროდა თავის საბედო ვარსკვლავისკენ, რომელიც თავის რჩეულს შორიდან უციმციმებდა, ამხნევებდა და თითის ქნევით უფრო შორს და შორს იტყუებდა.

ამბავი წმინდანის გადარჩენისა

საბედო ვარსკვლავისკენ ამ ქროლვა-ჭენებაში კვაჭი უხილავ კედელს წააწყდა. თურქესტანის კონცესია ჭაობში ჩაწვა, წმინდა გრიგოლის ტაძრის საქმე არქივში დაობდა, ჯარის მომარაგება ვილაცამ მოიტაცა და სხვა საქმეებიც გაიყინა და დაჟანგდა.

ჟურნალ-გაზეთებში კვაჭის სურათები და ქება-დიდება აღარ იბეჭდებოდა. განუსმა კვაჭს სუსხიანი საყვედური უთხრა, ხოლო მისმა ლამაზმა ცოლმა ისე მოიავადა თავი და ისე გამედიდურდა, რომ კვაჭი საწოლ ოთახშიც კი აღარ შეუშვა. გინცი იღრინებოდა, ბირჟა ხელიდან მისდიოდა, ტანიამ განზე გაიწია და ელენეც კი აიმრიზა.

კვაჭი ჩაფიქრდა, ძალიან ჩაფიქრდა. ცხადი იყო, რომ სილიბისტროს ერთა იძირებოდა. მაგრამ კვაჭუნია არც ისე ადვილად დუნდებოდა. ერთხელ მან ტვინის ნერვები დაიჭიმა, გაიჭინთა და ერთი მცირედი კომბინაციაც ჰქოზა.

- კაი, აწი მე ვიცი! ბესო, მოდი აქ!

ერთგული ბესო გვერდით მოისვა და სულ ოციოდე სიტყვა ჩასჩურჩულა.

- კაი... მესმის... ეხლავე მივდივარ. მაგისტანა კაცი მყავს.

წავიდა და ერთ ნასტუდენტარ ბოგანოს ჰკითხა:

- გზიან? გწყურია?

ის ბოგანო უკვე კარგად იყო გაჟღენთილი, მაგრამ მაინც დაიფიცა:

- სამი დღეა არაფერი არ დამიღვეია. მუცლის ჭიამ მეტის მეტად შემაწუხა.

- მაშ წამოდი, გავაჩუმოთ.

ერთ სამიკიტნოში შევიდნენ და დალიეს. ბოგანო რომ კარგად გაიჟღენთა და ყბედობითაც დაიღალა, ბესომ ჰკითხა:

- გინდა ასიანი გაიკრა?

- ღმერთო დიდებულო! ასიანის გულისთვის ეხლავე ნევაში გადავვარდები.

- უფრო ადვილი საქმეა. შეგიძლიან ერთხელ ან ორჯერ ჰაერში რევოლვერი გაისროლო?

- რევოლვერს კი არა, თუნდ ზარბაზანსაც დავაჭექებ.

- კეთილი და პატიოსანი. აი ოცი მანეთი. დანარჩენი მერმე იყოს. ეხლა კი მომყე.

ის ბოგანო კვაჭის ბინაზე მიიყვანა და უთხრა:

- აი სუფთა საცვალი და ტანისამოსი. აი აბაზანაც. ჯერ იბანავ, მერმე საცვალი

გამოიცვალე და კარგად გამოიძინე... დანარჩენს შემდეგ გეტყვი. ჯალილ! აქ მოდი. ამ

კაცს კარგად მოუარე. ეხლავე აბანავ და დააძინე.

მერმე კვაჭთან შევიდა და უთხრა:

- მე მზადა ვარ.

კვაჭმა ტელეფონს დაავლო ხელი:

- წმინდაო მამაო, ერთი თვეა ლოხტინის ქვრივი გეხვეწებათ, წყალობა მოიღეთ და ინახულებთ... დიახ, დღეს საღამოს... რაო? ხიფათი? არავითარი ხიფათი. ეხლავე მზვერავეებს გავგზავნი... კეთილი, ერთი საათის შემდეგ გეახლებით.

კვაჭმა და ბესომ ცოტაოდენი კიდეც იჩურჩულეს და წავიდნენ.

კარგად რომ დაღამდა, გრიგოლი და კვაჭი ლოხტინის ქვრივის ბინიდან გამოვიდნენ

და ეტლში ჩასხდნენ.

იმ ეტლმა მალე ერთ მიყრუებულ ქუჩაში შეუხვია. სიბნელეში ორი ლანდი გამოჩნდა და იმავე წუთს ორჯერ ზედი-ზედ დაიჭექა. კვაჭმა უმაღვე ისკუპა ეტლიდან.

- შესდექ! გაჩერდი! შესდექი, თორემ გესვრი! - ყვირის კვაჭი და იმ ორ ლანდს მისდევს.

ერთი ლანდი უმაღლესად შესდგა. იმავე წუთს კვაჭმა იმ ლანდს სამჯერ ზედი-ზედ დაახალა რევოლვერი და როცა იგი მიწაზე გაიშოტა, ერთი საფეთქელში დააყოლა. გამტიკინებული კვაჭი ისევ ეტლში ახტა და მიაძახა:

- გასწი!

ერთი საათის შემდეგ რასპუტინს უთვალავი წარჩინებული და დიდებული ულოცავდა გადარჩენას, ხოლო კვაჭს უდიდეს მადლობას უძღვნიდნენ. პოლიციის ბოქაული მოვიდა, იმ უცნობის პასპორტი მოიტანა და სთქვა:

- ვიცნობთ იმ ჰარამზადას. განთქმული ტერორისტია. ძლივს არ მოვიშორეთ თავიდან!

როდესაც დაფეთებული და მიბნედილი გრიგოლი საბოლოოდ გამოფხიზლდა, კვაჭს დათვივით გადაეხვია, ატირდა და ალულლულდა:

- ჩემი სიცოცხლე შენი ნაჩუქარია. არ ვიცი, როგორ უნდა გადაგიხადო მადლობა... მთხოვე რაც გინდა.

კვაჭმა დრო იხელთა და სათხოვნელი სთხოვა.

- უეჭველად... უეჭველად! - ბურტყუნებდა წმინდანი - ზეგვე წავიდეთ „პაპასთან და მამასთან“... ყირიმიდან დაბრუნებაც მივულოცოთ და საქმეც გავაკეთოთ. მოდი ერთხელ კიდევ ჩაგეხუტო, ჩემო აპოლონჩიკ, ჩემო ერთგულო ძმაო და მეგობარო. იმ დღიდან კვაჭი კვაჭანტირადისთვის ყველა ზემოურთა ყველა კარები გაიხსნა და გაიღო.

საღამოზე კვაჭის ტელეფონი დაიღალა ხრიალით და წკარუნით თითქმის მთელ პეტერბურგს გაეგო, რომ მეორე დღეს კვაჭი უმაღლეს საფეხურზე უნდა ასულიყო. იმ საღამოს კვაჭისთან სადარბაზოდ რამდენიმე ახალი ბანკირი, მინისტრი, სენატორი, მღვდელმთავარი და გენერალი მივიდა. ოთახები და კიბე გაივსო და აჭრელდა ასნაირ მუნდირით, ანაფორებით, ცილინდრებით, კარტუზებით, შაპოებითა და უბრალო ქუდებით.

ზოგნი ულოცავდნენ, ზოგნი სათხოვარს ახარებდნენ, ზოგნი მადლობას უძღვნიდნენ და ზოგნიც რჩევას და დარიგებას აძლევდნენ.

მდივნები დაიღალნენ და ოფლში გაიწურნენ იმოდენა ხალხის ჩაწერით, გამოკითხვითა და ფულის თვლით. კვაჭი ძლივსღა იდგა ფეხზე.

- ვაა, სურფ-სარქისას დღეობაა და თელეთობაა?! - უკვირდა ჰავლაბრიანს.

- მოუსვი, სედრაკ, სანამ დრო გაქვს! - ურჩია ჩხუბიშვილმა, რომელსაც მორჩილის შავი ტანისამოსი ძალიან უხდებოდა.

- არავინ გეიპაროს, წინ წასწიე მაი ყულაბი. რამდენჯერ გაივსო? - იკითხა ჩიკინჯილაძემ.

- მეოთხე ივსება. დღეს ძალიან ბევრია ოქრო და ქაღალდის ფული. ზოგნი ბეჭდებს ჰყრიან. ზოგნი საყურეებს, ზოგნიც ძეწკვებს.

ბოლოს, როგორც იყო, დალიეს და დასცალეს ოთახებიც და კიბეც.

- აბა, დასთვალეთ!

დაღლილი კვაჭი ტელეფონს აწვალებდა:

- ალო! ელენე შენ ხარ?... შენც გეიგე? მანდ არის გრიშკა?... როგორ, ფრეილინობას გპირდება? აპა, აშენებულხარ!... კი, რა თქმა უნდა, მეც ჩავურთავ ორიოდ სიტყვას. რას მოესწარი!... კაი, გენაცვალოს ჩემი თავი, ქე გიცნობ ვინცხა ბრძანდები.... აჰა-ჰა! კვაჭანტირადის ნააზნოურალი არა ხარ? ქე გიცნობ აზნოური მეც ქე ვარ, მარა... რაო? კაი, გენაცვა, თავს ნუ იგდებ! შენ თვითონ ხარ აშორდიას აზნოური, თვარა

კვაჭანტირაძე ბაგრატ მეფის სარდალი იყო!... აჰა-ჰა! აჰა, არ გცოდნია ისტორია და ეგ არის!... აჰა, დეიხსომე ჩემი სიტყვა; ხვალ თუ თავადიშვილობა არ გავაიმასქნა, მაშ კვაჭი აღარ ვყოფილვარ, აწი მშვიდობით! აწი გრიშკა ეშმაკების განძევაშია გართული?! იწამლე, იწამლე! კაი ექიმი გყავს, უკეთესი აღარ გინდა... მშვიდობით, ჩემო მტრედო, ჩემო ლამაზო მეგობარო! მშვიდობით! ნახვამდის! ხვალამდის!

ამბავი უზენაეს საფეხურზე ახტომისა

გაკრიალებული მატარებელი შხუილით, ოხვრით და ქშენით მიადგე ცარსკოე სელოს სადგურს. მანქანა და მოედანი ასნაირი მუნდირით აჭრელდა.

გრიშკა და კვაჭი ძლივს ასწრებენ სალამის მიცემას. იარაღში ჩამჯდარ ჯალილა თვალებს აცეცებს და ბურტყუნებს.

- ვაპ-ვაპ-ვაპ! ყოლანი თუ ფადიშახთან სავიდნენ, სხენები არ ეყოპათ.

ოქროს ღერბიანი ორმოციოდე ლანდო და ავტომობილი გაივსო მინისტრებით, სენატორებით და კარის-კაცებით. გრიშკამ ავტომობილს მიაფურთხა:

- фу, бесовская штука! Чортов кусов! В жисть не сяду туда! Эй, ты попугайчик, давай суда хфайтон!

ჩასხდნენ, ბალიშებზე მიწვნენ და თქარა-თქურით გასწიეს სასახლისკენ. განიერ მარმარილოს კიბესთან და შესავალში კარის ხალხი ირევა: ჰულანები, ჰუსარები,

კავალერჰარდები, კამერიუნკერები, კამერ-პაყები, კამერჰერები, ჰოფმარშალი, შტალმეისტერი და ასნაირი უცნობ-ნაცნობი თანამდებობისა და ხარისხის მოხელე.

კარის კომენდანტი გენერალი ვოეიკოვი ჩუმს ბრძანებას ისმენს კარის მინისტრისაგან და მარჯვნივ და მარცხნივ ჩუმადვე აძლევს შესაფერ განკარგულებას.

გრიშკა და კვაჭი სასახლეში შევიდნენ. კვაჭმა იმ უზარმაზარ დარბაზს გადაჰხედა.

თვალი აუჭრელდა, გონება დაუბნელდა და აღარ იცოდა რა გაემინჯა, საიდან დაეწყო, რას დაჰკვირვებოდა: ბროლს, ბრინჯაოს, მარმარილოს, ოქროს ვერცხლს, აბრეშუმს, გობელენს, სურათს თუ ქანდაკებას.

ოქრო-ნაკერ მუნდირებში გამოწკეპილი დიდებულნი ძეგლებივით იდგნენ და იმ ცოცხალ ძეგლებს ათ-ნაირი და ათ-ფერი სარტყლები და თვალ-მარგალიტით

შემოსილი ჯვრები, მედლები და ვარსკვლავები ეკიდათ.

გრიშკას დანახვაზე იმ ძეგლების თავები დაბლა იხრებოდნენ, მათს პირსახეზე ღიმილი და მოწიწება იბეჭდებოდა და მერე ისევ უწინდელივით იყინებოდნენ.

შემოდგომის მზეში იგი დარბაზი, ესოდენის თვალმომჭრელი ძვირფასეულობით აღსავსე, პატარა მზესავით ლაპლაპებდა და იწოდა.

ყველას თავისი ადგილი აქვს მიჩენილი, მაგრამ ყველანი მაინც სცდილობდნენ ერთი გოჯით მაინც წასწიონ წინ თავიანთი ცხვირი, რათა თავიანთი თავიც უკეთ დაანახონ და სხვებიც კარგად გაშინჯონ.

-Што, Аполончик, небось ндравится? Глаза лупаешь? ничаво дяржись за менеб вывезу!

უთხრა გრიშკამ დაფეთებულ და დარცხვნილ კვაჭს.

ერთი კარები გაიღო.

- მეფე-დედოფალი მობრძანდებიან!

გვარდიის დარაჯებმა ხმლები წინ წასწიეს, მხედრებმა ხელი საფეთქლებზე მიიდეს სხვებმა თავები დახარეს და ყველანი მოიდრიკნენ და მოიკაკვნენ.

კარებში მეფე-დედოფალი და მემკვიდრე გამოჩნდნენ. შუაში მეფე მოდიოდა.

მარცხნივ დედოფალი მოგოგავდა, მარჯვნივ მცირეწლოვანი უფლისწული ალექსი მოჰყავდათ, რომელსაც უკან მისი აღმზრდელი მეზღვაური დერევენკო მოსდევდა.

ყველანი უბრალოდ და მარტივად იყვნენ ჩაცმული, რამაც კვაჭი ფრიად გააკვირვა და გააშტერა. სამივენი მარცხნივ და მარჯვნივ უკრავდნენ თავს და ოდნავ იღიმებოდნენ.

უცებ გაუგებარი და უცნაური რამ მოხდა: აქეთ-იქიდან გამოხტნენ და გამოგორდნენ სალოსნი და ღვთის სულელნი - მახინჯნი, გონჯი და მანკიანნი და პრანჭკით და

გრეხვით, წივილით და კივილით, ბოდვით და როშვით დაედევნენ მეფე-დედოფალს, გრიშკამ წაიჩურჩულა:

- А, юродивые, блаженные черти! опережать хотят? Нетб шалишь! Аполончик, при за мной! Да ни зивай! чево рот то разинул?!

და იმავე წუთს მოსხლტა და თან კვაჭიც დაითრია. მეფე-დედოფალი მობრუნდნენ და, თანახმად ძველი წესისა, იმ მასხრებსა და მახინჯებს, იმ უენო, უხელო და უფეხო ღვთის-კაცებს და ღვთის სულელებს უღრმესი სალამი მისცეს, მერე ყველას გაუღიმეს, თავზე ხელი გადაუსვეს და მოუაღერეს.

ირგვლივ მდგომი ცოცხალი ძეგლები იღიმებოდნენ, გულში კი ზოგნი ბრაზს იგუბებდნენ იმის გამო, რომ მეფის კარები ჯერ მასხარა ღვთის-კაცებისთვის გაიღო, ხოლო შემდეგ მათთვის, მინისტრებისა და სხვა დიდებულებისთვის.

ცერემონიების ტერმა თავის საქმე კარგად იცოდა: მეფე-დედოფალი რომ გაბრუნდნენ, მან სალოსნი და გონჯნი ღიმილით და ალერსით შეაჩერა, ხოლო გრიშკას და კვაჭს მოწიწებით მისცა სალამი და კარი გაუღო. გრიშკამ კვაჭს ხელი წაავლო და იმ ოთახში შეაგდო, სადაც მეფე-დედოფალი მიიმალნენ.

- წმინდაო მამაო!

- Мои миленькаи! Мама! Папа! Алеша!

ჩაეხვივნენ, ჩაეხლართნენ და დიდხანს ჰკოცნეს ერთმანეთს.

- Вот, миленькаи то возрадовали мне и Боха! Как ездили то? А мама здорова, Алеша тоже. А ты, Николаша, маленько того! Дай Бох! Дай то Бох! А я вот маво хранителя и спасителя князя Аполончика привез показать. Хаарош, о-о-о как харош! А как молится то круто, как молится, то прытко! Его надоти ласкать, миленькаи, так хочу я! Да, я! Да! - მერმე მემკვიდრეს მიუბრუნდა: - Алеша, подь до миня!

და პატარა ბატონიშვილი მუხლზე დაისვა, ჩაჰკოცნა და ჩაუღიტინა, გაიცინა და გააცინა.

მეფე-დედოფალმა კვაჭს ხელი გაუწოდეს და წმინდა გრიგოლის გადარჩენისათვის მხურვალე მადლობა გადაუხადეს. კვაჭი ორივეს მოწიწებით ემთხვია ხელზე.

ნიკოლოზი ისე იღიმებოდა, თითქოს რაღაცას მორცხვობდა და რაღაცა ეხამუშებოდა.

თავადო, თქვენი გვარი?

კვაჭმა ერთ წუთში მოიკრიბა გამბედაობა:

- კვაჭანტირაძე გახლავართ, დიდო ხელმწიფე!

- რა ამბავია კავკასიაში?

- დიდი რღვევა და არეულობა გახლდათ. ჩვენშიაც გაჩნდნენ ურიები და ეშმაკის მოციქულები, მაგრამ ჩვენ, შენი ერთგული მონები და ყმები, არ შევუშინდით: შევებით, ვაჯობეთ და ვხოცეთ, ხოლო გადარჩენილნი ისეთ ჯურღმულებში ჩავყარეთ, ეშმაკებიც ვეღარ იპოვნიან.

და კვაჭმა მეფე-დედოფალსაც აუწერა თავის საქმენი საგმირონი: თუ როგორ ესროლეს მას ყუმბარა, როგორ დაუშინეს სეტყვასავით ტყვია და როგორ განიზრახეს მისი მოწამლვა, მაგრამ კვაჭი - მადლობა ღმერთს! დიდება უფალსა! - განგებამ ყოველგვარ ხიფათს გადაარჩინა, რადგან უფალს სურს კიდევ გამოსცადოს მისი ერთგულება ტახტისა და რუსეთისადმი.

- აკი გუშინ ერთხელ კიდევ გამოგცადათ უფალმა!

- დიაღ, დიდებულო მეფევ, მაგრამ მე მზად გახლავართ, თუნდ ყოველდღე, დაგიმტკიცოთ ჩემი უაღრესი ერთგულება და თავგანწირვა.

- მადლობელი ვარ, თავადო, დიდი მადლობელი. თქვენს სამსახურს არ დავივიწყებ. ეხლა მიბრძანეთ, თქვენის აზრით, კავკასია უკვე დამშვიდდა?

- სავსებით არა, მაგრამ... შიში ნულარა გაქვთ, მეფევ: ნუ შედრკება შენი გული, დიდო ხელმწიფევ! მრავალი ვართ წმინდა რუსეთში შენი ღვთის ერთგულნი, მაგრად დაეყრდენ ჩვენს ძლიერ ზურგს. გამძლე და ძლიერია იგი. ვივლით და ბუმბულივით გატარებთ.

დაღვრემილმა და ჩამომდნარმა მეფემ კვაჭი გულში ჩაიკრა, ორიოდ ცრემლიც გადმოაგდო. თან თავის შემკრთალისა და დაშინებული გულის გამაგრებისათვის კვლავ მადლობას ეუბნებოდა:

- მადლობელი, თავადო, მადლობელი!.. კარგად მოუარეთ ჩვენს წმინდა მამას. გაუფრთხილდით. მტერი ბევრი გვყავს.

- აკი გითხარი, ნიკოლაშა, ალერსის ღირსია-მეთქი. - ჩაერია გრიშკა. - დაუბრუნე აპოლონჩიკს თავადობა, ნიკოლაშა. აპოლონჩიკს ეს არის ეხლა თავადი უწოდე. მეფის სიტყვა კანონია, უკან ვეღარ წაიღებ!

ნიკოლოზი გაწითლდა. კვაჭმა დაამშვიდა:

- დიდო მეფევ! თავადობა კვაჭანტირაძეებმა მეშვიდე საუკუნეში მიიღეს. მერვე საუკუნეში ჩემი წინაპარი საქართველოს ჯარის მთავარსარდალი იყო. მას აქეთ საქართველოს მეფეებს თოთხმეტი კვაჭანტირაძე ჰყავდათ ვეზირებად, მინისტრებად და კათალიკოსებად. მეთვრამეტე საუკუნეში ოსმალებმა ჩვენი ციხე და სასახლე აიკლეს, დაანგრიეს და გადასწვეს... საბუთებიც მაშინ დაგვარგეთ. მთელმა კავკასიამ იცის, რომ ჩვენ თავადები გახლდით და ჩვენი მამაპაპებიც აღარ გაჰყვნენ საბუთებს. აზნაურობა შეგვრჩა, მეც ამაზე მეტი არ მიძებნია.

- კეთილი... ეგრე იყოს! - წაიბუტბუტა მეფემ და რაღაც ჩაიწერა.

„აშორდია გაფასდი!“ - წამოიძახა გულში კვაჭმა. მერმე ბაასი დაიწყეს სახელმწიფო საქმეებზე. მეფევ და დედოფალიც ისე შესცქეროდნენ თვალეში იმ წმინდანს, როგორც ოდესღაც ებრაელნი მოსეს, ოდეს მან სინას მთაზე თავის ხალხს ღვთის მიერ ნაკარნახევი ათი მცნება გამოუცხადა. რაც მოისურვა და სთქვა გრიშკამ, ყველაფერი გაიტანა და გაიყვანა. ერთგან მეფემ მორცხვად და მორიდებით ჩაურთო:

- გული ერთს მეუბნება, გონება კი მეორეს.

- უცებ გრიშკამ მუშტი ასწია და, რაც ძალი და რონე ჰქონდა, მაგიდას დაჰკრა. მთელი ოჯახი შეინძრა და აზანზარდა. გაფითრებული დედოფალი წამოდგა, მემკვიდრემ ტირილი დაიწყო, მეფე შეკრთა და გაოცდა.

გრიშკამ მეფეს თვალში თვალი გაუყარა, დიდხანს უცქერდა და სუსხიანად ჰკითხა:

- Ну, што? Где екнуло, здеся али тут? - და თითი ჯერ მკერდზე დაიდო და მერმე შუბლზე მიიტანა.

- აქ... აქ ამიტოვდა... გული ამიკანკალდა! - მთრთოლვარე ხმით უპასუხა ნიკოლოზმა და თითი გულზე დაიდო.

- То-то-же! როცა საქმეზე ჰფიქრობ, ჰკუას არ დაუჯერო, გულს ჰკითხე. ჰკუას გული სჯობია.

დედოფალი გრიშკას ხელს დაეწაფა:

- მადლობელი... მადლობელი ვარ, წმინდა მასწავლებელო!

- კეთილი... ეგრე მოვიქცევი. - დაეთანხმა მეფევ.

დერევენკომ ატირებული უფლისწული ძლივს დაამშვიდა. კიდევ დიდ ხანს ზომეს, სწონეს, და სჭრეს უდიდესი და ურთულესი სახელმწიფო საქმენი. იმ დღეს ზოგი დიდებული ქვეით დასწიეს და ზოგნიც ზევით ასწიეს. ბოლოს, გრიშკამ მეფეს აუდიენცია გაუთავა:

Ну, таперыча гайда отселева, Аполончик! Папа, а ты не плошай! Чаво пригорюнился то!

Дай Бож! Сиди крепко, а жидаи беса волю не давай. Да дави окаянных покрепче! Аш штоб

чертям тошно было! То-то! Ну, здорово! А тебе, мамаша апосля ишо скажу два слова. А туточко буду, у цариц наших.

მეფე-დედოფალი კვაჭს ალერსით გამოეთხოვნენ, გრიშკას უძვირფასესი თავი მას ჩააბარეს და კვლავისთვისაც დაჰპატიჟეს: „Попросту, на стакан чаю и для божественных бесед“.

გრიშკა და კვაჭი გამოვიდნენ, იმავე წუთს ღვთის სულელნი ჟივილ-ხივილით, წკმუტუნით და სიცილით შეცვივდნენ მეფე-დედოფალთან.

- Туточко подожди, я чичас! - მიუგდო კვაჭს გრიშკამ, იორღით გაირბინა ის დარბაზი და მეორე ოთახში შესხლტა.

კვაჭს ნაცნობ უცნობი მინისტრები, სენატორები, კარისკაცნი და დიდებულნი შემოეხვივნენ. მიულოცეს და ამბავი გამოჰკითხეს.

კვაჭი მიხვდა, რომ მან იმ ჟამს მეტად მაღლა აიწია. ამიტომ შესაფერი ცვლილება მოიხდინა თავის კილოსა და გარეგნობაში: გასწორდა, გაიბლინდა და იმ დიდებულებს ასეთი ინტერვიუ მისცა დაუდევარ კილოზე:

- ბედნიერი ვარ აღვნიშნო, რომ ჩვენი უძვირფასესი მეფე, დედოფალი და მემკვიდრეც ყირიმში ყოფნის დროს შესამჩნევად გამოკეთებულან, ყველანი მშვენიერ გუნებაზე ბრძანდებიან... პოლიტიკაში მოსალოდნელი ცვლილებანი? საიმისო არაფერია...

ალბათ გაძლიერდება დევნა ურიებისა და სხვათა უწმინდურთა, რომელთაც უკანასკნელ ხანებში ოდნავ თავი წამოჰყვეს... ომი? ოსმალეთთან ომი ჯერჯერობით სასურველი არ არის, რადგან ჩვენი ძალ-ღონე მალე უფრო დიდ საქმეზე დაგვჭირდება... ვისთან? მაგას ჯერ ვერ მოგახსენებთ... მალე გაიგებთ... სახელმწიფო სათათბიროც ცოტა უკან უნდა დავწიოთ... მინისტრებს და დიდებულებსაც ოდნავ გავცხრილავთ.

მრავალს აუტოკდა გული ამ სიტყვების გამო - ზოგს შიშით და ზოგსაც იმედით. იმ დღეს კვაჭმა რუსეთის ზემო სართულის გაცნობა დაასრულა.

ასე ჰგვიქრობდა თვითონ კვაჭი და გრიშკას მოლოდინში უხვად უბნევდა წყალობას და იმედს იმ დიდებულთ და წარჩინებულთ, ვინც მას ელოლიავებოდა და კუდად დასდევდა იმ განზრახვით, რომ იგი როგორმე მოეშინაურებინათ და მეგობრად გამოეყენებინათ იმ რთულს და სახიფათო თამაშში, რომელიც კარის გარშემო განუწყვეტლივ იხლართებოდა გამარჯვების, წარმატებისა და კეთილი ცხოვრების მოსაპოვებლად.

კვაჭმა ცხოვრების ეს ძირითადი დებულება ჯერ კიდევ მაშინ შეიგნო და შეითვისა, როცა უნიფხოდ დარბოდა სამტრედიისში, ამიტომ იმ უუზენაეს დარბაზშიც წინ მიიძღოლებდა ამ მცნებას, თავის ბუნებრივ ალღოს, დაგეშილ ყნოსვას და ყოველნაირი ხერხით სცილობდა, რომ ყველასთვის ესამოვნებინა, არავინ მოემდურა და მტერი არ გაეჩინა, თუმცა, ამავე დროს ისიც კარგად იცოდა, რომ მისმა გამოჩენამ სასახლეში და დიდმა წარმატებამ მრავალნი დასწია უკან და მრავალნი აღავსო შურით და მტრობით.

წარჩინებულთა და დიდებულთა წრე კარის მინისტრმა - ახოვანმა ლამაზმა მოხუცმა ბარონმა ფრედერიქსმა შემოარღვია და მოთაფლული ენით მოახსენა კვაჭს:

- თავადო! მათმა იმპერატორობითმა უდიდებულესობამან მეფემ და დედოფალმა წყალობა მოიღეს და გთხოვეს დღეს სადილად ეწვიოთ.

კვაჭი ორად მოიხარა:

- ჩემი უუუქვეშევრდომილესი მადლობა და უუუზენაესი ბედნიერება უსაზღვროა და ენით გამოუთქმელი.

იგი უსაზღვრო პატივი და უზენაესი ბედნიერება ესოდენ დიდებულთა და
წარჩინებულთაგან იმ დღეს მხოლოდ კვაჭმა და რასპუტინმა განიცადეს.
ეს იყო მართლა უზენაესი საფეხური კვაჭის საოცნებო კიბისა, რომელსაც მან უკვე
მიაღწია.

ამბავი ტახტისა და რუსეთის ხსნისა რღვევისაგან

ისტორია ყოველთვის სტყუის, მაგრამ ერთი ალილო მღვდელსაც შესცდებოა. ასე დაემართა ჭორიკანა ისტორიასაც, რომელმაც შეცდომით წამოროშა სიმართლე და ოქროს ასოებით მიუჩინა და მიუძღვნა თავის ნაბოდვარში კვაჭი კვაჭანტირაძეს მისი ადგილი და წილი იმ უდიდესს, საშვილიშვილო და სამარადისო საქმეში, რომელიც ჩაიდინეს იმ დაუვიწყარ დღეს გრიშკამ და კვაჭმა.

ეს საქვეყნო და საუკუნო საქმე, რომელმაც უკუღმა დაატრიალა ქვეყნის და რუსეთის ბედის ჩარხი, ოქროს ასოებით არის ჩაწერილი რუსეთის ისტორიაში და კვაჭის საქვეყნო სამსახურიც შესაფერად არის აღნიშნული და დაფასებული, მაგრამ იმ საქმეში კვაჭი მოხსენებულა ფსევდონიმით, ერთი ასოთი - K-თი, რადგან კვაჭი, როგორც ათასჯერ იყო დამტკიცებული, მეტად მორიდებული და მორცხვი ყმაწვილი ბრძანდებოდა და ყოველთვის ერიდებოდა რეკლამას და აფიშას. თუმცა ახლაც კანტიკუნტად მოიძებნებიან კვაჭის მოშურნენი, რომელნიც ამტკიცებენ, ვითომ ის „K“ კვაჭანტირაძე კი არ ყოფილიყოს, არამედ დიდი მთავარი პოეტი კონსტანტინეო, მაგრამ, - მადლობა უფალსა! - ცნობილმა ისტორიკოსმა ჭორიშვილმა ეს ვერსია საბოლოოდ გაჰფანტა და კვაჭანტირაძეს ღირსეული ალაგი მიუჩინა ქვემოაღნიშნულ საქვეყნო ამბავში.

იმ ისტორიულ სადილს, გარდა მეფე-დედოფლის, მათი მემკვიდრისა და ოთხი სეფეწულისა, მხოლოდ გრიშკა, კვაჭი, კარის ქალი ვირუბოვისა და სახლთუხუცესი ბარონი ფრედერიქსი დაესწრნენ.

სადილის შემდეგ, როცა სუფრიდან უწლოვანნი ადგნენ, როცა სასულიერო ბაასი და სულის საცხონებელი მუსაიფი გათავდა, დედოფალმა ღელვით და თრთოლვით ბრძანა:

- წმინდაო მამაო! შენ ყოველთვის ჩვენი ერთგული მეგობარი და საიმედო მრჩეველი იყავი... ყოველი შენი ნათქვამი წინასწარმეტყველებად გადაიქცა, ყველაფერი გამართლდა: იაპონიის ომის წაგება, რევოლუციის დამარცხება, მემკვიდრის დაბადება და მრავალი სხვა ამბავი. ამიტომ უშენოდ, შენც კარგად იცი, ვერ ვბედავთ ვერაფრის გადაჭრას.

- ძალიან კარგად იქცევით! - მიატყა გრიშკამ.

- საქმის გადადება ყოვლად შეუძლებელია. ყირიმში რომ იყავი, წმინდაო მამაო, ნიკას მაშინვე უნდოდა ეთქვა ჩვენი დარდი, მაგრამ მე გადავადებინე. ეხლა კი დადგა დრო უდიდესი საიდუმლოების გამჟღავნებისა, ოღონდ უნდა იცოდეთ და გახსოვდეთ, რომ ეს საიდუმლოება ექვსთა შორის უნდა დაიმარხოს. თუ ეს ამბავი ნაადრევად გამჟღავნდა, სახელმწიფოს საშინელი ხიფათი მოელის.

კვაჭმა ფიცის ნიშნად თითი ასწია.

- ნუ სწუხდებით, თავადო! მიუბრუნდა მას დედოფალი: - ფიცი საჭირო არ არის, ყოვლად შეუძლებელია, რომ ჩვენი წმინდანის რჩეული მეგობარი ყბედი გამოდგეს, ეხლა საქმეზე გადავალ... თქვენც გეცოდინებათ, რომ ხუთიოდე წლის წინათ, როცა რუსეთი მეტისმეტად აირია, ჩვენ გადაწყვეტილი გვქონდა ტახტიდან ჩამოსვლა და უცხოეთში გახიზვნა. მაშინ ჩვენი თავი და რუსეთიც ჩვენმა წმინდა მოძღვარმა გადაარჩინა, რომელმაც დაგვაჯერა და ტახტზე თითქმის ძალით დაგვტოვა.

- მერე, განა არ გამართლდა ჩემი წინასწარმეტყველება? - იკითხა გრიშკამ.

- გამართლდა, წმინდაო მამაო, სავსებით გამართლდა. ამიტომ ვლოცულობთ შენს სახელს და ამიტომ ვფიქრობთ შენს სიცოცხლეშივე წმინდა გრიგოლის სახელობაზე

ეკლესია ავაშენოთ. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ნიკამ ტახტიდან ჩამოსვლის აზრი აქამდის არ მოიშორა.

- რაო?.. როგორ?.. - ერთხმად წამოიძახეს გრიშკამ და კვაჭმა.

- ეხლაც სულ ამაზე ჰფიქრობს და იჟინა და აიხირა: ჩვენ რუსეთში კეთილად ვერ ვიცხოვრობთ უდიდესი ხიფათი მოგველის, ყველანი დავილუპებით, რუსეთი თავზე დაგვენგრევას... მარტო მე ვერაფერს გავხდი, ვერ დავაჯერე. მიშველეთ რამე, მამაო წმინდავ! თქვენც, თავადო! გვირჩიეთ, ღვთის ნება შეგვატყობინეთ, მამაო! ჩვენო მხსნელო, ჩვენო წმინდანო, გვიშველეთ! გვირჩიეთ!

და დედოფალი ატირდა, აქვითინდა. ნიკოლოზს თავი ხელებში ჰქონდა ჩამალული. გრიშკაც ჩაფიქრდა. ყველანი დიდხანს სდუმდნენ და გრიგოლს უცდიდნენ. ბოლოს, შუბლშეჭმუხვნილი წმინდანი წამოდგა და სასოებით სთქვა:

- უფლისა მიმართ ვილოცოთ!

ყველანი ადგნენ და ხატის წინ დაიჩოქეს. დიდხანს ილოცეს მეტანიით, სასოებით და გულმოდგინედ. მერმე ისევ წამოდგნენ და კვლავ გრიგოლს მიაჩერდნენ. გრიშკა წინ დაუდგა ნიკოლოზს და სუსხიანად ჰკითხა:

- ლოცვის დროს ღმერთმა რა ჩაგაგონა, რა პასუხი მოგცა?

თავჩაღუნული მეფე სდუმდა. მერმე თავი გაიქნია და ჩაიჩურჩულა:

- პასუხი არ მაღირსა.

- იმიტომ არ გაღირსა, რომ ცოდვილი და უღირსი ხარ. მოინანე ცოდვები შენნი, განიწმინდე გული შენი ბოროტისაგან და მაშინ ღმერთი უფალიც გაგიღებს სიბრძნის კარს.

დიდხანს აძლიეს რჩევა და დარიგება გარინდულს და იმედგადაწყვეტილ მეფეს.

აშინებდნენ და აფრთხილებდნენ, რომ ტახტიდან გადადგომას საშინელი არეულობა, ანარქია, სახელმწიფო რღვევა, ომი, ცეცხლი და სისხლი მოჰყვებაო, რომ ღმერთი ამის პასუხს მხოლოდ მას სთხოვს, რომ მეფობას სხვა ვერავინ გასწევს და ტახტზე ვერავინ გამაგრდება.

კვაჭმაც მოიკრიფა ჭკუა და მჭერმეტყველება, მაგრამ ვერაფერს მიაღწიე.

დაღვრემილი მეფე თავჩაქინდრული იჯდა და ხმას არ იღებდა, მხოლოდ ნიშნად უარისა დაღლილ თავს იქნევდა გამუდმებით.

გრიშკა უცებ გაფიცხდა, გამწარდა. უცნაურის ციებ-ცხელებით აკანკალდა. ხელები და ტუჩები აუთრთოლდა, პირსახე გაუფითრდა, ცხვირი გაუთხელდა და თვალები უცნაურის, ლურჯის ცეცხლით აენთო. უცებ ზედ მივარდა მეფს და დაუწყო დატუქსვა და ყვირილი, თან ფეხებს უბარტყუნებდა და ხელებს ცხვირ-წინ უქნევდა:

- რაო?! აღარც ხალხს უჯერებ და აღარც უფალსა?! დაივიწყე, რომ უფლის ურჩი უნდა ეკლესიისაგან შეჩვენებულ და განდევნილ იქნეს! „ანახთემა! ანახთემა!“ იმ მეფეს, ვინც უფალიც დაივიწყა, სამწყსოც, ეკლესიაც და თავისი ვალიც!

მუქარისა და ანათემას გაგონებაზე მეფე წამოდგა, აცახცახდა, შეშინდა. გრიშკამ კი ჭექა-ქუხილს მოუმატა:

- ვინ მოგცა ნება რუსეთის დანგრევისა? როგორ ჰბედავ ამდენი ხალხის დალუპვას?! გესმის თუ არა, რომ შენ ეშმაკებს და ურიებს უთმობ ტახტს?! მაშ შენც ეშმაკები გაგჩენიან გულში! მაშ შენც ჯოჯოხეთის მოციქული ჰყოფილხარ! შენ მეფე კი არა, ანტიქრისტე ხარ! ანტიქრისტე! ანტიქრისტე!

- უფალო შეგვიწყალო! - დაიკვნესა მეფემ და მთრთოლვარე ხელით ფართედ გადიწერა პირჯვარი.

- я тебе говорю, цыт! Я, Григорий, тебе говорю, цыт! - ჰყვიროდა გამმაგებული გრიშკა. - დაიჩოქე! დაიჩოქე და შეავედრე უფალსა ცოდვანნი შენნი! ილოცე უფალი, ილოცე, რათა გულიდან შენითგან განდევნოს სულნი ავნი და ეშმაკნი ჯოჯოხეთისანი! და ხატის წინაშე პირქვე გამთხვეულ მეფეს თავთ დაადგა და პირჯვარის წერით ევედრებოდა ხმამალლა:

- წმინდაო ღმერთო, წმინდაო ძლიერო, წმინდაო უკვდაო, შეგვიწყალენ ჩვენ!..

სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წმინდისათა, ამინ!

კვლავ დიდხანს იდგნენ ექვსივენი ხატის წინაშე და დიდხანს ილოცეს ხმამალლა მხურვალედ, მეტანიით, ცრემლითა და ოხვრით. ბოლოს, გრიშკა წამოდგა და სთქვა:

- აღსდევ, მეფევ! აღსდევ და გვითხარი, რა ჩაგაგონა, რა გირჩია უფალმა?

მიზნედილ-მისუსტებული მეფე უცებ მუხლებში ჩაუვარდა რასპუტინს. მეფს გვერდით დედოფალმა და კარის ქალმა ვირუბოსამ წაიჩოქეს და სამივენი წმინდანის ფეხებს, კალთებს და ხელებს დაეწაფნენ, ხარბად უკოცნიდნენ, უხვად ულბობდნენ ცრემლით და ხელაპყრობილნი ჰბოდავდნენ და ჰყვიროდნენ ცახცახით:

- წმინდაო მამაო!.. შენ ხარ ჩვენი მაცხოვარი!.. შენ ხარ ჩვენი ქრისტე!.. შენ ხარ ჩვენი მხსნელი და უფალი!.. სათნო გვიყავ და შეგვიწყალენ ჩვენ, მამაო წმინდავ!

გაფითრებული რასპუტინი გაშეშებულივით იდგა. თავი უკან ჰქონდა გადაგდებული. გაყინული და გაკაშკაშებული თვალებით ხატს მისჩერებოდა.

მთელის ტანით ჰკანკალებდა. მერმე მარცხენა ხელი მეფეს დაადო თავზე, მარჯვენა ხელით ფართედ იწერდა პირჯვარს და მთრთოლვარე ტუჩებით ჩურჩულებდა:

- გმადლობ შენ, უფალო, რამეთუ იხსენ წმინდა რუსეთი, მისი მეფე, მისი ოჯახი და შენი მართლმადიდებელი ეკლესია რღვევისა და ჯოჯოხეთისაგან... უფალო, შეგვიწყალენ, ჩვენ! ალილუია, ალილუია, ალილუია! ამინ!

მერმე დედოფალმა გრიშკას ხატის წინაშე მისცა ფიცი.

- ვფიცავ უფალსა ღმერთსა, წმინდა სერაფიმე საროველს, ჩემს შვილებსა და ქმარს, რომ არ დაგტოვებ არასოდეს! არასოდეს, თუნდა მთელი ქვეყანა აგიმხედრდეს. მე სიკვდილამდე და იმ ქვეყანადაც შენთან ვიქნები. გეფიცები ერთგულებას და მორჩილებას.

ნელ-ნელა დაიმშვიდეს და დაიწყნარეს ლოცვით აღშფოთებული სული და აფორიაქებული სისხლი. ბოლოს, გრიშკამ მიზნედილი მეფე წამოაყენა:

- ადექი, მეფევ! ადექი და იმეფე რუსეთისა სადიდებლად, წმინდა ეკლესიისა გასახარებლად, ხალხის სანუგეშოდ და ჩვენი მტრების დასათრგუნად... და გაიხარონ ცასა შინა ანგელოზებმა და ქვეყანასა ზედა ყოველმა მართლმადიდებელმა... განვედ ჩვენგან, ეშმაკო! განვედ, ეშმაკო!

და ცრემლმორეული ნიკოლოზი გულში ჩაიხუტა.

- ამინ!.. ამინ! განვედ, ეშმაკო! განვედ! განვედ! - შიშითა და თრთოლვით ბუტბუტებდნენ სხვებიც.

მერმე რიგრიგობით სიხარულის ცრემლით ჩაიხუტეს და ჩაჰკოცნეს თავიანთი, ეკლესიისა და მთელი რუსეთის მხსნელი, წმინდანი და მაცხოვარი გრიგოლ რასპუტინი.

კვაჭის დაჯილდოვება, ერთი დედაკაცის ბოდიში და ორიოდე სხვა ამბავი (გამოტოვებული იყო)

- ნახე, დარწმუნდი? - ეკითხებოდა მეფის ვაგონში გრიშკა გაოცებულ კვაჭის.

- საკვირველ არიან საქმენი შენნი, დიდო მასწავლებელო და სასწაულთ-მოქმედო! ვნახე, გავიგე და დავრწმუნდი.

- ერთხელ კიდევ ვიხსენი უუდიდეს ხიფათისაგან რუსეთი, ეკლესია და მეფე.

-უუდიდესი ძეგლის ღირსი ხარ, დიდო მასწავლებლო, მხსნელო ჩვენის ქვეყნისა!
ხვალვე შევუდგები წმინდა გრიგოლის ტაძრის აშენებას.

- ეგ საქმეც ხომ გაგიკეთე. ოთხ მილიონს დედოფალმა ერთი მილიონი კიდევ დაუმატა დღევანდელი დღის აღსანიშნავად. ეხლა შენ იცი, რა დიდებულს ეკლესიას ააშენებ. ხუთ მილიონად დიდი ტაძარი აშენდება, არა?

- ისეთ ტაძარს დაგიდგამ, რომ აია-სოფიოც დაჩრდილოს და რომის პეტრეს ტაძარიც. ღვთის შეწევნით მოვერევი ამ საშვილისშვილო საქმეს. სამაგისო ცოდნაც მაქვს და გამოცდილებაც.

- თავადობაც ხომ დაგიმტკიცე! არხების „კონციციაც“ ხომ მოგეცით „ყურკატანში“! ჯარისათვის ოცი მილიონის მუნდირიც ხომ გაიკარი!

- უკვდავნი არიან საქმენი შენნი წმინდაო მამაო!

- შენზეა ათი ათასი.

- ხვალვე მოგართმევთ, წმინდაო მამაო.

- ელენეც ხომ ჩავწერეთ კარის ქალად! ფრეილინა გავხადეთ, სტას-დამა და კავალერი მეფის ორდენტა, მამ! არ კი გაიბღინდოს, სიკეთე არ დაივიწყოს, თორემ...

- არა, წმინდაო მამაო, არა! ელენე მაგისთანა ქალი არ არის.

- სინოდიც შევცვალეთ, ურჩნი გავყარეთ. ძალი ილიოდორი და კერპი ჰერმოგენიც უდაბნოში გადავიყვანეთ, ახალი მინისტრები დავნიშნეთ, ჩვენი მომხრე მღვდელ-მთავარნი დავასაჩუქრეთ. გიხაროდეთ, მართლმადიდებელნო! სთრთოდეთ და ძრწოდეთ, ურიებო და ეშმაკნო! Знай нашего брата!

უცებ ლამაზ ქალს მოჰკრა თვალი. მოსხლტა და გამოუდგა. ხუთი წუთის შემდეგ კვაჭიც გაჰყვა. შორიდანვე ხმაურობა მოესმა.

ერთ კუპეს კარებში გაფითრებული გრიშკა ყვიროდა:

- Ты чаво кобенишься то, стерва?! მეფე-დედოფალი ხელზე მკოცნიან, შენ კი იპრანჭები და იგრიხები?! რაო? არ მიცნობ? გრიშკა რასპუტინს არ იცნობ? მამ მე გაჩვენებ, ვინცა ვარ! შე უნამუსო, შე მაწანწალავ, შე...

და ისეთი სიტყვები მიაყარა, რომ ის ვაგონიც კი გაწითლდა.

კვაჭმა ხვეწნით და ღრეჭით ძლივს გამოიყვანა და დააბრუნა თავიანთ კუპეში დიდი მასწავლებელი, რომელიც აღარ სცხრებოდა და კატორლით იმუქრებოდა.

ათიოდე წუთის შემდეგ ის ქალი და მისი ქმარი - სამართლის მინისტრის შჩეგლოვიტოვის დიდი მოხელე და მეგობარი - გრიშკას კუპეში ფეხაკრეფით შემოვიდნენ და მოწიწებით ბოდიში მოითხოვეს.

გრიშკა ლაპარაკსაც არ ჰკადრულობდა. ნაწყენი და დაშინებული ქმარი გაბრუნდა.

კვაჭიც გაჰყვა.

- აპოლონჩიკ! მაგ კარებთან დადექ და არავინ შემოუშვა! - მიაყოლა გრიშკამ.

კვაჭი გარედან კარებს მიეყუდა და ქალის ქმარი შიგნით აღარ შეუშვა, თანაც ანუგემა:

-ნუ სწუხდებით, დამშვიდდით. პირობას გაძლევთ, რომ რამოდენიმე დღეში ორდენს და უუდიდეს წარმატებას მიიღებთ.

ქმარმა მიიწია. მაგრამ ჯალილამ ხელში ხელი წაავლო, ბავშვივით უკან წასწია და შეეხვეწა:

- Пажалета, барин, пажалеста не нада. Твоя ханум придешь, потом придешь.

იმ მოხელეს კვაჭის დარიგება ჰკუაში დაუჯდა: თავისს კუპეში შევიდა და გაზეთის კითხვას შეუდგა.

როცა მატარებელი პეტერბურგის სადგურს მიადგა და კუპედან ალეწილი, გაწეწილი და გამხიარულებული დედაკაცი გამოვიდა, კვაჭმა ჰკითხა გრიშკას:

- იმ ქალს აპატიეთ? ბოდიში მოიხდა?

- ვაპატიე. რამდენჯერმე მოვხადე ბოდში და ცოდვებიც მივუტყვე... მაშ რა უნდა მექნა? ქრისტიანი ვარ. აი, მისი მისამართი ჩაიწერე!

- მაღლობა ღმერთსა! დიდება უფალსა!

- აპოლონჩიკ დღეს შენი სტუმარი ვარ „არკადიაში“.

- ამდენ ბედნიერებას ერთბაშად ვერ გავუძლებ, წმინდაო მამაო!

- ყველაფერი დაამზადონ, ფარდებიანი ლოჯა აიღე. სწორედ თერთმეტზე წავიდეთ.

ელენეც წამოიყვანე. ეხლა შინ წადი და დაისვენე. მეც უნდა დავისვენო. საშინელი დღე იყო დღეს, საშინელი! უფალო, შეგვიწყალებ და მოგვიტყვე ცოდვანი ჩვენნი! დასვენებისათვის სად ეცალა კვაჭის! მრავალი მოსამკალი, მოსახვეტი და მოსახვეჭი ჰქონდა იმ საღამოს. თვისი „ბერლიე“ ჯერ განუსს მიუყენა:

- მომილოცავს!.. გავიმარჯვებ!.. დავამტკიცებ!.. - სხაპასხუპით მიაყარა გაშტერებულ ბანკირს. - ხვალ თორმეტისათვის ანგარიში გამისწორებ ... მთელი დღე სასახლეში ვარ ... ძლივს დავახწიე თავი... სადილად დამტოვეს, აღარ გამომიშვეს... აუარებელი ახალი ამბავი ... მრავალი ცვლილება ... ფლიგელ-ადიუტანტობა...

უამბო და გაბერა იმ დღის თავგადასავალი და „უუდიდესი, შეფიცნადები საიდუმლოება“, თან ჭორიც დაუმატა. კვაჭის ნაამბობში წამდაუწუმ ისმოდა:

- დავნიშნეთ... გადავიყვანეთ... გადავწყვიტეთ... რუსეთი იღუპებოდა, ძლივს დავიხსენით... მეფე დავაჯერეთ ... მე და გრიშკამ გავაკეთეთ... ყველაფერი დაგვიჯერეს ... ყველაფერი შეგვისრულეს... მოიტათ, რაც საქმე გაქვთ! მოიტათ ჩქარა, ხვალვე, ეხლავე, თორემ, ვინ იცის, რა მოხდეს, ვინ იცის, როგორ დატრიალდეს საქმე! ... ხვალ დილის ათ საათზე თქვენთან მოვალ. უნდა წავიდეთ და დამტკიცებული ხელშეკრულება მივიღოთ. შეიძლება ტელეფონით ლაპარაკი? გმადლობთ.

და ტელეფონს ვაცივით დაეტაკა:

- ალლო! ბესო, შენ ხარ? ჩემი მაკლერები მოსძებნე, ჩქარა! იპოვე საცხა. ერთი საათში მაქინე ვიქნები ... კაი. კაი, მერე იყოს!

- ალლო! ელენე, გკოცნი ათასჯერ და გილოცავ ფრეილინობას... რაო, არ გჯერა? ხვალ ან ზეგ რომ ქალადს მიიღებ, მაშინაც არ დაიჯერებ? .. რაო? გრიშკამ გააკეთაო? კი, მე და გრიშკამ გაგიკეთეთ აი საქმე. რაო?.. არ გრცხვენია, ელენე? ჰა-ჰა! კაი, კაი ..დღეს არსად წახვიდე, ათზე შენთან ვარ, რაცხა დიდი საქმე მაქვს...ჰა-ჰა-ჰა! დევიჯერო? ..აპა კარგი, მიეცი „ოტბოი“..

- ალლო! გინცის ბინაა? აბრამ მოისევიჩ, თქვენ ბრძანდებით? მომილოცავს ყველა საქმეში გამარჯვება. მეტს ვერაფერს გეტყვით. ნახევარ საათში თქვენთან ვიქნები. დაიბარეთ თქვენი ინჟინერები და არქიტექტორები... ეხლავე? კეთილი, მოვდივარ... ისევ განუსს მიუბრუნდა:

- მაშ ესე, ძვირფასო მეგობარო! ერთი კარგი საჩუქარიც თქვენზეა. ხვალამდის!.. დილამდის!.. ხელზე ემთხვიეთ ჩემს მაგიერ თქვენს მეუღლეს. ვნანობ, რომ ვერ ვნახე. გინცსაც შეუვარდა, სეტყვა მიაყარა, კვხხით თვითონაც გაიბერა და ისიც გაჰბერა:

- მე და გრიშკამ გავაკეთეთ... აქამდის ვსადილობდით ... გადავაყენეთ... დავნიშნეთ...

გადავიყვანეთ... ტაძრის აშენებაც მე მომანდგეს. შეგიძლიათ ააშენოთ? იკისროთ?

- მე რას არ ვიკისრებ! მთვარეზე რომ რკინის გზის გაყვანა დამავალონ, ამასაც ვიკისრებ.

- აი, გეგმა, აი, ხელშეკრულება, აი, დედოფლის წერილი...

- გავსინჯავ... ვნახავ... ვიანგარიშებ...

- საჭიროა ჯარისათვის ოცი მილიონის საცვალი, საბნები და ათასი წვრილმანი. აი, სია და ფასები! ხუთი პროცენტი მომეცით და წაიღეთ.

- მაგასაც ვიანგარიშებ. პასუხი ხვალ დილით.

- მამ მშვიდობით! ნახვამდის! კიდევ ათასი საქმე მაქვს...სახლში მინისტრები და დიდებულნი მიცდიან...სალამი და ხელკოცნა თქვენს მეუღლეს...ნახვამდის, ჩემო ძვირფასო მეგობარო!

კიბე ხალხით დაუხვდა სავსე.

- გაჰყარეთ! აღარ მიიღოთ ეს წვრილფეხობა! რა დროს ეგ არის! იმხელა საქმე ჩამაბარეს, რომე ამ ხალხის ფულის დათვლაც არ ღირს. ბესო, დოუძახე ბირჟის მაკლერებს.

კვაჭმა კარები ჩაიკეტა და კომისიონერებს სრული დარიგება მისცა, ნათქვამი ჩააწერინა და გაისტუმრა.

- სედრაკ! დაარჩიე და შემოუშვი სუფთა ხალხი, დანარჩენი შენ გაისტუმრე... ჭიპი, გეიქეცი სადგურზე, დოუხვდი სილიბისტროს და პუპის და დააბინავე. სანამ არ ვეტყვი, ნუ მოვლენ ჩემთან. მოუარე, პატრონობა გოუწიე ... გიგო! ეს წერილები წოულე ოპერაში პრიმადონა ვოლჟინას! უყიდე დიდი თაიგული ბოდიში მეიხადე, რომე ვერ მოვა თქვა. თუ მეისურვოს, წამეიყვანე „არკადიაში“. ავტომობილი არ უყვარს? ლანდო შეაბმევიწე. აპა, გეინძერი!..

ისევ ტელეფონს ეცა:

- ალლო! „არკადია“? თავადი კვაჭანტირაძე ვარ ... შემინახეთ პირველი ან მეორე ლოჟა, მორთეთ ყვავილებით ... მზად იყოს ყველაფერი...

ისევ მობრუნდა:

- ბესო, შენ ხარ? ვინ მიცდის? მეიტა სია. სენატორი შებინი ... არქიმანდრიტი მაკარი ... გუბერნატორი ტიზენჰაუზენი... პალატის თავმჯდომარე კოჩუბეი ...კაი, კაი, პაწიე დეიცადონ ...დევილალე.

წამოწვა და მოისვენა, თან კომბინაციების ბადე ერთხელ კიდევ გასინჯა. იგი კარგად იყო გაბმული და ნაანგარიშევი... კეთილი, ვნახოთ...ხვალ ვნახოთ...

- ბესო, დოუძახე, ვინცხაა მაქინე.

ერთი საათის შემდეგ კვაჭის სამოც-ძალიანი „მერსედესი“ სუვოროვის პროსპექტისაკენ მიჰქროდა. ელენესთან რომ ადიოდა, კიბეზე გრიშკას შეჰხვდა.

გაიფიქრა:

- დამასწრო, მაინც დამასწრო ამ წუწკმა!

- აპოლონჩიკ, შენ ხარ? ვქეიფობთ ამაღამ? ყველაფერი მზად არის?

- ვქეიფობთ, დიდო მასწავლებელო, ვქეიფობთ! ყველაფერი მზად გახლავთ. სწორედ თორმეტზე გამოგივლით.

ელენესთან დაღვრემილი და ნაწყენი შევიდა. გაწეწილ-ალეწილი ელენე მხიარულად დაუხვდა, მიუალერსა და მოეფერა.

- მაინც დამასწრო იმ მუჟიკმა, განა! ყოლიფერი გიამბო?

- კვაჭიკოჯან, ნუ ხარ შურიანი, ყველაფერს ნუ მისდევ. ფული, თავადობა და კარისკაცობაც იკმარე, თორემ ინანებ.

- ყოლიფერს საიდან მივდევ, ჩემო კარგო? მაგალითად, აკი შენი თავი გრიშკას დავუთმე. ვკვდები, მარა რა ვქნა! აპა, დროა, ჩეიცვი.

ისევ ტელეფონს დაეძგერა:

- ალლო! ტანიჩკა, შენ ხარ? გკოცნი ათასჯერ... ხომ კარგად ბრძანდები? გინდა სულის წასაწყმედი ალაგი გიჩვენო? .. ჩვენი მოძღვარიც იქ იქნება არ ინანებ, ნუ გეშინიან, თუ გინდა ნილაბი გაიკეთე... რაო, გეშინიან? .. ნუ შეშინდები მეთქი. ისე შეგიყვან იმ ლოჟაში, რომ ეშმაკიც ვერ დაგინახავს... ელენეც მოდის, მომღერალი ვოლჟინაც, ყველანი შინაურები ვართ... მამ თანახმა ხარ? მამ ჩქარა ჩაიცვი, გამოგივლით.

ამბავი წმინდა გრიგოლის „პასპორტისა“ და ერთი მეძავის გაჯობვისა

უკვე ღამის ორი საათია.

კაფე-შანტანში გახურებული სმა-ჭამა, ცეკვა, სიმღერა, მუსიკა და არშიყობაა.

უზარმაზარი დარბაზი იწვის.

ბროლის ურიცხვი მძივებით აკუნწლული ჭაღები აღმასივით კრიალებს.

ისმის სევრის ფაიფურის წკარა-წკური.

ვერცხლის კასრებში გაყინული და არტახებში გახვეული შამპანური ბროლის თასებში ოქროს წინწკლებით იწინწკლება.

გაბერილ სურიდან თაფლისფერი კიურასო-შიპრი ჩამოხჩუხებს.

მუსკატი, მარსალა, ბენედიქტინი, ბორდო და ბურგუნდული წითელ-ყვითლად ბზინავს და ქათქათებს.

ბაკარას ჭიქებში ცეცხლმოკიდებული შარტრეზი ცისფერი ალით იწვის.

ათფერად იწურება მრავალნაირი ეკზოტიკური ხილი: ანანასი, ფორთოხალი და მანდარინი.

თავისთავად დნება ფრანგული მსხალი - სნჟერმენი და დუშესი.

ბამბასავით თეთრ მაგიდაზე უხვად გაბნეულია ალანძული ატამი, კალვილი, მწვანე, ყვითელი, და შავი ყურძენი, იშვიათი ვარდი და ყვავილი.

ღაღადა კიბო და ომარი გაფარჩხულა და გაბობლილა.

შემწვარსა და მოხრაკულ ფრინველს ზევით აუყრიათ შეწითლებული გულმკერდი და ფეხები.

ათასნაირად შეზავებული საჭმელი ნაწიწკნი და ხელუხლებელი ჰყრია.

უხვად მოსჩანს ნაირ-ნაირი ფერის, მოყვანილობისა და ჯიშის ტიტველი ბეჭი, მკერდი, მკლავი და აბლაბუდაში გახვეული წვივი.

ერთმანეთში არეული ასფერი ფარჩა, ატლასი, ხავერდი და ლეჩაქი.

თვალს იზიდავს ვენეტიკური, გენეტური, ვალანსური და აღმოსავლური ნაქარგი, ნაქსოვი და ოქრონემსული.

გიშრის, წაბლის, ხაკის, ჩალისა და ოქროს ფერი თმები აპენტილა და აბულულებულა.

თვალს სჭრის ბრილიანტი, აღმასი, ლალი, ფირუზი, ზურმუხტი, ამეთვისტონი, მარგალიტი, ბადახში და ლაჟვარდი.

ლურჯი გველებივით დაკლაკნილი თამბაქოს ბოლი, ჭერისკენ ისვეტება და ისრუტება.

თილისმური ალერსით ასისინებს, ყნოსვას აღიზიანებს ნელსაცხებელი.

ესტრადაზე ერთმანეთს აღარ აცლიან ფრანგნი, იტალიელები, ესპანელები, ალჟირელი ურიები. ტუნისელი არაბები. იაპონელები და ქვეყნის ყოველი კუთხიდან წამოსული მოცეკვავენი.

გიჟობს და დაჰქრის აღვირაწყვეტილი ესპანური, ჰუნგრულ ჩარდაში და პოლონური მაზურკა. ურცხვად იკუზება კეკუოკი, ზომიერებას გადასცდა მატჩიში, იკლავნება ჟინიანი ტანგო და შიშვლდება ვნებიანი მუცლის-ცეკვა.

დაჰბტის ათნაირი ფერისა და ფორმის წვივი და ბარძაყი, შრიალებს ფარჩის კაბა და ელავს თეთრი საცვალი.

ქალ-ვაჟნი ერთმანეთში ჩახლართულან, ჩაწნულან და, ერთმანეთის სუნთქვით და ხორციტ დამთვრალნი და თავბრუდახვეულნი, ლაღად და გატაცებით დასცურავენ და დაჰხტიან ცეკვის ტალღებში.

ისმის ტრფობის ჩურჩული, ნართაული ოხუნჯობა და აღგზნებული კისკისი.

დარბაზს სჭრის ხშირი ელვა სურვილით ანთებული თვალებისა.

ავის ღელვით ჰღელავს შიშველი მკერდი.

სისხლისფერ ტუჩებზე და ელვის კბილებზე სთრთის ალმური აშლილი ჟინისა.

ნარკოტით ალესილი და მწვავე სასმელ-საჭმელით ალექილი ხორცი დაცხრომას ეძებს და

აჩუხჩუხებული სისხლი დაჟინებით მოითხოვს შენელებას და ჩაქრობას.

გაჩაღებული დარბაზი ვნების ალში და ბანგში გახვეულა.

იღრინება და მძვინვარებს პირ-სისხლიანი, კბილ-ალესილი, ფაფარაყრილი და ახურებული მხეცი სიძვის და მრუმობისა.

იწვის, სდნება და ინთქმის იგი დარბაზი გარყვნილებისა და ჟინიანობის აღვირაწყვეტილ ხანძარში.

ფარდებით ჩამოფარებულ დიდ ლოჯაში გრიშკა, კვაჭი, ელენე, ტანია ქეიფობენ და ხანგამოშვებით ჩუმად სცენისკენ იყურებიან, სადაც რიგრიგობით მღერიან და სცეკვავენ რუსული დასი, ბოშები, ზანგები, ტიროლელნი, ფრანგები და ესპანელები.

უკვე გაღეშილი გრიშკა ხანგამოშვებით ბრძანებას იძლევა:

- აქ მომგვარეთ კეკ-უოკი! მაჩიჩიც!.. კიდევ იცეკვოს იმ გიშპანელმა!.. დაუძახეთ ბოშების ქალებს! ყველას ვპატიჟობ!.. უთხარი, გრიშკა რასპუტინი ქეიფობს და გიბრძანებსთქო!.. არ გამაჯავრონ, თორემ ამ ეშმაკების ბუდეს დავანგრევ!

გრიშკას აბრეშუმის ხალათის საკინძი ჩახეული ქვს, სახელოები დამკლავებული, თმები გაწეწილი და წარბებამდე ჩამოფხატული, თვალები ამღვრეული, თავი გახურებული და ნისლიანი.

მის ზეთიანსა და ნაღვერდლიან თვალებში მხეცი დასცურავს, გულში ცეცხლი უნთია, ვერ მოუსვენია და შფოთავს ვითარცა მხეცი გალიაში. ხელებს უწესოდ აფათურებს და ყველაფერს სვამს, რაც კი ხელში მოხვდება; ბღავილით მღერის ბილწ სიმღერას და საეკლესიო საგალობელს; თოფივით ისვრის გაუგებარსა და ქუჩურ სიტყვებს, რომლებიც ისარივით ჰხვდებათ გულში ტანიას, ელენეს და მომღერალ ქალებს.

წამდაუწუმ ხან ერთს და ხან მეორეს ჩააცივდება:

- რას იპრანჭები! რასა სტოკავ გაუხედნავი კვიცივით! თუ ქეიფია, ვიქეიფოთ ჩვენებურად, მუჟიკურად! გაიღელეთ საკინძეები! მაჩვენეთ თქვენი გულმკერდი! გაიხადეთ ტანისამოსი!

მერმე მსახიობ ქალებს დაერია, ბლლარძუნი ასტეხა და ერთს საკინძი ჩამოჰგლიჯა.

იმ ქალებმა პრიამული ასტეხეს. ზოგნი იცინოდნენ, ზოგნი ბრაზობდნენ და წასვლას აპირობდნენ, გრიშკა კი უარესად გაკაპასდა და გაცხარდა:

- чаво кобенитесь то, стеры? Чаво прыкается-то!

- თქვენისთანა ქალი ათასობით მინახავს, შიშველი, თქვენზე უკეთესი ქალები ჩვენთან აბანოში დადიან ხუთ-ხუთნი და ათ-ათნი. დედოფალი მკადრულობს და თქვენ ვილა ჰყრიხართ! აი, ეს ხალათიც ჩემი „ბებრუცანას“ ხელითაა შეკერილი. დიად, თვითონ დედოფალმა შემიკერა და თვითონვე მომიქარგა. აპოლონჩიკ, თავი დამანებე მეთქი! ტანია, შენც გაჩუმდი! დღეს მეფეც და დედოფალიც ხელებს და ფეხებს მიკოცნიდნენ და თქვენ ვილა ოხრები ჰყრიხართ მეთქი?!

კვაჭი გამხეცებულ გრიშკას ამშვიდებდა, ტანია და ელენე სირცხვილისაგან იწვოდნენ, სხვები პოლიციას და რესტორანის პატრონს ეძახდნენ. ლოჟის გარშემო ხალხი შეგროვდა.

- რაო?!. მაშ მე გრიშკა რასპუტინი არა ვარ? მაშ არა გჯერათ? თუ აგრეა, მიყურეთ! გამსინჯეთ! დარწმუნდით! - შალვარი გაიღელა და პირადობის საუკეთესო საბუთი ამოიღო.

- არც ეხლა დაიჯერებთ?!. ეხლაც ვერ იცანით გრიშკა?! მაშ, აი, ჩემი პასპორტი! ნახეთ და დარწმუნდით! ნახეთ და დაიჯერეთ!.. გაშინჯეთ!

ტანიამ და ელენემ შეჰკვივლეს და გარეთ გაცვივდნენ. მათ რამდენიმე ქალი გაჰყვა ლანძღვით და წყევლა-კრულვით. დანარჩენებმა ხარხარი ასტეხეს. ვიღაცამ იმ ლოჟას ფარდა ჩამოჰგლიჯა და ხალხით გატენილს უზარმაზარ დარბაზს იგი პირუტყვი თვალწინ გადაუშალა. დარბაზში ჟრიამული და ჩოჩქოლი ასტყდა, სცენაზე ცეკვა და სიმღერა შესწყდა და მუსიკაც გაჩუმდა. ვიღაცამ დაიძახა:

- დაიჭირეთ! გაათრიეთ!

მეორემ მიაძახა:

- ტყუილია! სტყუის! ეგ რასპუტინი არ არის! მერმე ყველანი და ყველაფერი ერთმანეთში აირივნენ.

- გაშინჯეთ! ნახეთ! აი, ჩემი პასპორტი! აი, ჩემი საბუთი! - ჰყვიროდა ლოჟიდან გადმომდგარი გრიშკა.

დარბაზი ჰზანზარებდა. ერთნი ხარხარებდნენ:

- ჰა-ჰა-ჰა! ჰო-ჰო-ჰო!

მეორენი ჰყვიროდნენ:

- გააგდეთ!.. დაიჭირეთ - ოქმი შეადგინეთ! პოლიციას დაუძახეთ! საგიჟეთში გაჰგზავნეთ!

და ყველანი იმ ლოჟას ფუტკარივით მიესივნენ, თან იმუქრებოდნენ, იცინოდნენ და ჰშფოთავდნენ.

ჯალილა ლოჟის კარებს კლდესავით მიჰყუდებოდა. ხელი ხანჯალზე აქვს დადებული. ცხენის თვალებს აბრიალებს და ხალხს ეხვეწება:

- პაჟალსტა, ბარინ, პაჟალსტა! ნე ხადი, ატო კროვ ბუდიტ.

ლოჟაში რესტორანის პატრონი და ბოქაული შეცვივდნენ. ვიღაცამ იმ ლოჟას ჩამოგლეჯილი ფარდა ისევ ააფარა და იშვიათი წარმოდგენა გაათავა. ხალხის დასამშვიდებლად და ყურადღების მისაზიდავად მომღერალთა გუნდი ყელის ძარღვებს იწყვეტდა, ორკესტრი მძლავრად ჰყვიტინებდა.

გრიშკაც მოლბა, გონს მოვიდა და ბოქაულსდა ემუქრებოდა:

- ოქმი თუ დასწერე, კატორლაში დაგალპობ და შენს ხორცს ძაღლებს შევაჭმევ, ჰო ამას მე გეუბნები! მე, გრიშკა რასპუტინი! თავი დამანებეთ, მე თვითონვე წავალ, აპოლონჩიკ, ამ ძაღლებს ფული გადაუყარე თითოს ასი მანეთი და ამათი ჯანი! ეხლა კი წავიდეთ. სად არიან ტანია და ელენე?.. გაიქცნენ? კისერიც მოუტეხიათ. მე შენ გეუბნები, ოქმი არ დასწერო მეტქი, თორემ...

და გაღეშილი გრიშკა კვაჭმა ძლივს გაიყვანა. უკან სიცილი, მუქარა, ყვირილი და სტვენა მოჰყვა. შუა გზაზე გრიშკამ გზა აურია:

- მარჯვნივ შეუხვით! ეხლა მარცხნივ!.. ეხლა პირდაპირ!.. შესდექი!

და ავტომობილი მეძავთა სახლს მიაყენა.

- მასწავლებელო, რას სჩადიხარ! გვიცნობენ, მეფე-დედოფალი გაიგებენ.

- აპოლონჩიკ, გაჩუმდი! ვინ გაიგებს? ჩემი ბებრუცანა? გაიგოს! შენ ჯერ პატარა ხარ და ჯერ არაფერი გესმის. გაიგოს, უფრო კარგი. უფრო მეტად შემიყვარებს... დედაკაცის სულის და ხასიათისა შენ არაფერი გაგეგება. მოდი, მომყე!..

მთვრალი დარბაზში შევარდა და დაიძახა:

- ვახლავართ მამზელებს!.. აბა, „კამარინსკუიუ!“

და როიალის ხმაზე მარდად, ყოჩაღად და კობტად ჩამოუარა კამარინსკული, თან რამდენიმე ქალიც აიყოლია. მერმე ყველას ხუთ-ხუთ მანეთიანი დაურიგა და ოცი ბოთლი ღვინო და არაყი მოითხოვა. ატყდა ჟივილ-ხივილი, კისკისი, ცეკვა, ხვევნა და ბღლარძუნი. ღვინო დალიეს, ჭურჭელი დაამტვრიეს და იქაურობა წაჰბილწეს. ბოლოს გრიშკამ ხუთი ქალი აირჩია და წაიყვანა. ერთმა ქალმა კვაჭი თითქმის დაითრია, ჯალილამ ქერა შვიდფუთიანი აირჩია.

ნახევარი საათი გავიდა. ერთი ოთახიდან განუწყვეტელი კივილი და რჩეული რუსული გინება ისმოდა. კვაჭი წამოსასვლელად დაემზადა და თავის მასწავლებელსლა უცდიდა. უცებ იმ ოთახიდან, სადაც გრიშკა ქეიფობდა, ქალის ხანგრძლივი კივილი მოისმა:

- მიშველე-ე-თ! მომკლე-ე-ეს!

კვაჭი ჯერ აივანზე გავარდა, მერმე ქუჩისკენ დაემზა. ალაყაფის კარებთან სრულიად ტიტველი და თმაგაწეწილი ქალი შეეფეთა, რომელიც წივილ-კივილით მირბოდა ქუჩისკენ. უკან დიდი მასწავლებელი მისდევდა. ისიც ტიტველ-შიშველი იყო. მისდევდა და თასმის ქამრით ტიტველ ქალს ჰშოლტავდა, თანაც ჰყვიროდა:

- А, стервы! А, подлая! А окаянная! На те! На те! На те!

თითო დარტყმაზე ქალი შეჰკივლებდა, აიკლაკნებოდა, გვერდით გაჰხტებოდა და ისევ მირბოდა:

- მიშველეთ! მომკლა!

ჯერ კვაჭი და ორი მეეზოვე დაედევნენ, მერმე სხვებიც მიეშველნენ. გულწასული ქალი ხელით წამოიღეს, სხვები გრიშკას მიესივნენ და შეუტიეს:

- დაჰკარით! დაიჭირეთ!

ჯალილა უმაღვე იქ გაჩნდა. ხანჯალი ნახევრამდე ამოიღო და ბრბოს შეეხვეწა:

- პაჟალსტა, ხადი, პაჟალსტა...

პოლიციაც მოვარდა. გრიშკა არავის არ შეუშინდა და არავის არა დაუთმო რა.

- ჯერ ჩავიცვა და მერმე ვნახავ ვინ გაუბედავს წყენას გრიშკა რასპუტინს.

გოროდოვოი, ეს ძაღლები გარეკე, თორემ კატორლაში დაგალპობ! აბა, ჩქარა! გრიშკა რასპუტინის სახელის ხსენებაზე სიცილი და ჟივილ-ხივილი ასტყდა.

- მართალია, მართალი! გრიშკა რასპუტინი უნდა იყოს. ერთი შეხედეთ, შეხედეთ!..

- დაიშალენით მეთქი! - ყვიროდნენ პოლიციელები.

ამასობაში გრიშკა ისევ სახლში შევიდა და ათიოდე წუთის შემდეგ ჩაცმული დაბრუნდა. წინ ბოქაული გადაეღობა.

- რაო, ოქმიო? სიცოცხლე ხომ არ მოგბეზრდა? ცოლ-შვილი გყავს თუ არა?

- არა, ბატონო, მე... მე არაფერი... მხოლოდ მინდა ჩემი თვალით ვნახო ჩვენი წმინდა გრიგოლი... მეტი არაფერი... გაგაცილებთ, თორემ...

- საჭირო არ არის, აპოლონჩიკ! მადლობა გადაუხადე ამ ბოქაულს. ოცდახუთი მიეცი... რა გვარი ხარ? ხვალ ან ზეგ მნახე.

და იმავე წუთს ავტომობილიც დაიძრა.

აქა ამბავი წმინდანის ცოდვათა შენანებისა და ბირჟის აფეთქებისა

გრიშკას ერთი პატარა ოთახი ჰქონდა, ხატებით და სასულიერო ნივთებით სავსე. ეს იყო მისი სამლოცველო.

ტორტმანით და ბარბაცით შევიდა იმ სალოცავში. სანთლის შუქით სუსტად განათებული იესო სათნოიანი თვალებით ისე ჩასცქეროდა გრიშკას, თითქოს მას საყვედურს ეუბნებოდა.

პირქვე დაეცა და დაემხო იმ ხატის წინაშე მოწყვეტილი, მრუში და ცოდვილი რასპუტინი. დაეცა და შეკბლავლა მას შეცოდებანი თვისნი:

- წმინდაო ღმერთო, წმინდაო ძლიერო, წმინდაო უკვდაო, შეგვიწყალებნ ჩვენ!.. უფალო ძლიერო და მოწყალო, შემინდე მე უღირსსა და ბოროტსა უამრავნი ცოდვანი ჩემნი და მომივლინე მე განპატიჟება, რამეთუ ღირს ვარ!..

უკვე დილის ნათელმა შემოანათა. გრიგოლი ისევ ლოცვაზე იდგა. სულწაწყმედილი წმინდანი ისევ მეტანიით, ოხვრით, კვნესითა და მდუღარე ცრემლით ლოცულობდა, თან მკაფიოდ და გარკვევით ამბობდა სალოცველს, ზოგჯერ საგალობელსაც იტყოდა, მუშტით გულისფიცარს იმტვრევდა და მუხლისთავეებს იქლექდა.

შუადღე რომ გადავიდა, კვაჭმა თავის მასწავლებელთან შეირბინა. მოსამსახურემ უთხრა:

- მამა გრიგოლი ლოცვაზე სდგას. წუხანდელს აქეთ არ გამობრძანებულა სამლოცველოდან, არც არაფერი მიურთმევია, არც არავინ უნახავს.

კვაჭს გაუკვირდა, მაგრამ არ სწყენია, რადგან სწორედ იმ დღეს ათიოდე კომბინაცია ჰქონდა „გასაიმასქნებელი“. მეორე დღეს ისევ შემოირბინა. მოსამსახურემ განუმეორა:

- მამა გრიგოლი ისევ ლოცვაზე სდგას. წუხანდელს აქეთ ჯერ არ გამობრძანებულა და არაფერი არ მიურთმევია, არც ვინმე უნახავს.

- რა ამბავია? - გაიფიქრა კვაჭმა და იმ ოთახში შევიდა, რომლის გვერდით გრიგოლი უკვე მეორე დღე იდგა ლოცვაზე.

იმ ოთახში, სამლოცველოს კარებთან ათიოდე მუხლმოყრილი მამაკაცი და დედაკაცი იდგნენ და მხურვალედ ინანიებდნენ მასწავლებლის ცოდვებს. მათ შორის კვაჭმა მიზნედილი ტანია დაინახა. მის გვერდით დაიჩოქა; თავი ჩაჰქინდრა, ხელნი და თვალნი აღაპყრო ზეცად და ტუჩებიც ააცმაცუნა. სამლოცველოდან მასწავლებლის მისუსტებული ხმა მოისმოდა.

- „და შემოსეს მას ძოწეული და დაადგეს შეთხზული ეკალთაგან გვირგვინი... და იწყეს მოკითხვად მისა და იტყოდეს: გიხაროდენ მეუფეო ურიათაო! და ჰსცემდეს მას თავსა ლელწმითა, და თაყვანისცემად მას. და ოდეს განჰკითხეს იგი, განჰსმარცვეს მას ძოწეული იგი, და შეჰმოსეს თვისივე სამოსელი, და განიყვანეს იგი, რათა ჯვარს აცვან“.

სახარების კითხვა გრიგოლმა ქვითინით შესწყვიტა.

ტანიამ შეჰკვივლა და იატაკზე გაენტხო. თან ქვითინით გაჰკვიოდა:

- კმარა! გაათავოს! იმყოფინოს!

სხვებიც აიშალნენ და ატირდნენ. კვაჭმა მიზნედილი ტანია მეორე ოთახში გამოიყვანა, ძლივს დაამშვიდა და შემდეგ, რადგან კიდევ ორიოდე კომბინაცია ჰქონდა დასამთავრებელი, ავტომობილში ჩახტა და ბანკირ განუსთან წავიდა.

სადამოზე ტელეფონით იკითხა:

- ალო! ჩვენი წმინდანი მამა როგორ ბრძანდება?.. რა, ჯერაც არ ამდგარა ლოცვიდან?! არაფერი უჭამია?! არავის ნახვა არა ჰსურს? კარები ისევ დაკეტილი აქვს?! ღმერთო დიდებულო, ეს რა ამბავია!.. მაშ, კარგი, ხვალ ისევ შემოვივლი...

მესამე დღეს საღამოს ჟამზე კვლავ გრიგოლთან შეირბინა. სამლოცველოს კარები ისევ დაკეტილი დაუხვდა. წინა ოთახში უფრო მეტს შეგირდებს მოეყარათ თავი. ტანია აღარ სჩანდა. გრიშკას ერთგულნი მოციქულნი და მიმდევარნი კარების შენგრევას აპირებდნენ, მაგრამ ღვთისმშობელმა ლოხტიანამ ყველანი დაამშვიდა:

- მიეცი მშვიდობა ძესა ღვთისას და ილოცეთ სულისა მისისა. ნუ ჰგოდებთ, ვინაიდან ჩვენს წმინდა მაცხოვარს ძალუმს იმარხულოს თუნდ დღე ორმოცი.

ერთი კვირა გავიდა. გრიგოლის დიდი ოთახი წარჩინებულთა, დიდებულთა და მისთა „მოციქულთა“ მიერ იყო სავსე. ზოგნი ჩუმად ლოცულობდნენ, ზოგნი ქადაგად დაცემულიყვნენ და უცნაურს და გაუგებარს ჰბოდავდნენ. უცებ სამლოცველოს კარი გაიღო. მოსამსახურემ წმინდანთან სხვებზე ადრე კვაჭი შეუშვა. მიბნედილი და მილეული გრიგოლი ცარიელ იატაკზე იწვა.

- ღმერთო დიდებულო! წმინდაო მასწავლებელო!

- აპოლონჩიკ! ჩემო ერთგულო ძმაო და მეგობარო! - ძლივს ჩაიჩურჩულა გრიგოლმა. -

ნუ შესწუხდები, არა მიშავს რა. გაიგე და დაიხსომე: ღმერთი ჰხარობს, ოდეს ცოდვილნი მოინანებენ შეცოდებათა თვისთა. მაშასადამე, როცა ღმერთი ეშმაკს გვიგზავნის, უნდა ავყვეთ მას, უნდა ვიმრუშოთ და შევცდეთ, რათა საბაბი გვექონდეს, ცოდვების მონანებისა. თუ ცოდვა არ ჩავიდინეთ, ვერც ვერაფერს მოვინანებთ.

იცოდე, წმინდანი ყოველთვის წაწყმედილია, რადგან ის უცოდველია, ხოლო უცოდველი ვერაფერს მოინანებს, ვინაიდან მას ცოდვაც არა აქვს. გაიგე? მიმიხვდი?

- გავიგე და დავიხსომე. უძირო და უსაზღვრო არს სიბრძნე შენი, ჰოი წმინდანო! გრიშკამ იყუჩა და შემდეგ განაგრძო:

- აპოლონჩიკ! შენ ბავშვივით უმანკო უცოდველი ხარ, რადგან ჯერ ბევრი რამ არ იცი. ადრევე გაიზრდები, და ყველაფერს გაიგებ. დღეს კი მხოლოდ ერთს გეტყვი:

ჩემისთანა ცოდვილი ეშმაკიც არ მოიპოვება. შვიდი დღე ლოცვაზე დგომა არაფერია. მახსოვს, პირველად რომ ჩემს ოჯახს გამოვექეცი, ერთ გორაკში ღვიმე გამოვთხარე და სამი თვე იმ ღვიმედან არ გამოვსულვარ. ხმელი პურისა და წყლის გარდა ჩემს პირში არაფერი არ ჩასულა. ქეცი შემეყარა, მუნმა შემჭამა. გაუხდელი და დაუბანელი ვეგდე ხატის წინაშე. ერთხელ, მეტისმეტად რომ დავსუსტდი, თვალი ღვთისმშობლის ხატს მივაპყარი და ცხადად დავინახე: ღვთისმშობელი ცხარე ცრემლით სტიროდა. მერმე მითხრა: „გრიგოლ! გრიგოლ! განწმენდილი ხარ ცოდვათაგან. ქვეყანა ილუპება ეშმაკის კლანჭებში. აღსდევ და წარვედ ხალხისა ხსნად და განსაკურნავად“. მეც წამოვივდი. მას აქეთ დავდივარ და ქრისტესა უფალსა ჩვენსა ვემსახურები. ვინ იცის, რამდენჯერ გავშორებივარ ამ ცოდვილ ქვეყანას ორი-სამი თვით! ეხლაც დადგა დრო ჩვენი განშორებისა, ჩემო აპოლონჩიკ!

კვაჭს გული გადაუბრუნდა:

- საით, წმინდაო მამაო? სად მიბრძანდებით?

- შორს, ძალიან შორს, იერუსალემს. უნდა თაყვანი ვსცე წმინდა ადგილებს, უფლის საფლავს ვემთხვიო. საბოლოოდ განვიბანო და მოვინანიო ურიცხვნი ცოდვანი ჩემნი.

- წმინდაო მამაო, მე რაღას მიშვრები? მე ვილასი იმედით მტოვებ?.. რაო? მეც წამოვივდე? მზადა ვარ ასეთი მგზავრობისათვის. მაინც მოვიფიქრებ. მამაო წმინდაო! ორი-სამი თვით მაინც გადასდეთ ეგ საშინელი მგზავრობა.

- არ შემიძლიან. წუხელის ხატმა გამომიციხადა: „გრიგოლ, სამ დღეში წარვედ აქედან იერუსალემს, ვინაიდან განუზომელ არიან ცოდვანნი შენნი“. ეხლა წადი, ჩემო

აპოლონჩიკ, ელენე ან ტანია გამომიგზავნე. ხვალ ღამის ათ საათზე აქ იყავით. ერთ ალაგას უნდა წავიდეთ. ისეთ რამეს გაჩვენებთ, რომ სიზმარშიც არ გენახოსთ. დაღვრემილ კვაჭს შინ რამდენიმე უსიამოვნო ამბავი დაუხვდა.

ცარსკოე სელოდან დაბრუნების დღიდან კვაჭს თავის თავი უბედნიერეს ადამიანად მიაჩნდა, რადგან იმ დღეს ყველაფერს მიაღწია: თავადობას, კარისკაცობას, უდიდეს გავლენას, ხელისუფლებას და სიმდიდრეს, რომელიც დღეს თუ ხვალ იმის ჯიბეში უნდა ჩაცურებულიყო. ერთი ნაწილი ამ სიმდიდრისა უკვე გაინაღდა და მაშინვე ონკალს და ბირჟას დაეტაკა.

უკანასკნელ ხანს კვაჭის პირიდან მხოლოდ რამდენიმე სიტყვა ისმოდა: ონკალი... ობლიგაციები... კუპონები... აქციები პუტილოვისა... ლენისა... სალამანდრასი... ლაჟი... გავყიდე... ვიყიდე!!! წავაგე... მოვიგე - და ამგვარი. მაგრამ საქმე ის იყო, რომ კვაჭი უფრო ხშირად „წავაგე“ -ს ჰხმარობდა და ეს იყო მიზეზი მისი დაღვრემილობისა. ბესომ და მაკლერმა ხაინშტაინმა ეხლაც მეტად მწარე და სახიფათო ამბები დაუხვედრეს.

- ასოცი ათასი ონკალის ანგარიშის შესავსებად შევიტანე აზოვის ბანკში, - უთხრა მაკლერმა, - ლენის აქციები თითქმის განახევრდა. „ანგლოროსი“ განუწყვეტლივ ქვეით მიდის. „როსპერსი“ ილუპება. გუშინ „ურალოპლატინა“ ოთხასად გამაყიდვინეთ, დღეს კი ისევ ხუთასამდე ავიდა. ამ აქციების დასაწევად თითქმის სამასი ათასი წავაგეთ, ხოლო ასიოდე ათასი დავიბრუნეთ. თუ ხვალ ნახევარი მილიონი არ შევიტანეთ, დაგირავებული აქციები ჩალის ფასად გაგვეყიდება. ბოლოს ძლივს შეამჩნია კვაჭმა, რომ თამაშის დროს ვიღაც უცნობი იხედებოდა იმის ქალღმერთში, ძლივს დაინახა და გაიგო, რომ ბირჟის ჩარხის დასატრიალებლად მას ძალა არ შესწევდა, რომ, პირიქით, თვითონ კვაჭი გადაიქცა სხვის სათამაშოდ და მსხვერპლად, მაგრამ გვიანდა იყო თითზე კბენანი. მას არ ჰყოფნიდა უკან დახევის ძალა, სიფხიზლე, სიფრთხილე, ნებისყოფა და ამიტომ, რაკი ერთხელ შესტოპა ბირჟის ჭაობში, კიდევაც გაჰყვა და შუაგულ მორევში შესცურა, სადაც მას ან სრული გაკოტრება, ან დიდი სიმდიდრე მოელოდა.

- ხვალ დილით ინსტრუქციას მიიღებთ, ეხლა კი „ბირჟოვკაში“ შეირბინეთ და ეს შენიშვნა ფინანსიურ ქრონიკაში დააბეჭდინეთ. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ. მერმე თავის მეგობარს და ბანკირს გინცს დაურეკა:

- ალო! შენა ხარ? ყური მიგდე. თუ მოვრიგდით, ფულს როდის ჩამაბარებ?.. ხვალვე?.. რაო? კონტრაქტიც მზადა გაქვს?.. თუ არ დავთანხმდი?.. რაო? კიდევ დამიკლებ?.. მაშ კარგი, თანახმა ვარ. ძვირად მიღირს შენი მეგობრობა, მაგრამ რა ვქნა, შენი გულისთვის წყალშიც გადავვარდები... კეთილი, ეგრე იყოს... მაშ დილაამდის! მერმე ბესოს მოუბრუნდა:

- აპა რა მექნა? ტაძრის აშენებას ხუთი წელიწადი უნდა ვუცადო? საცვლების ჩაბარებას კიდო ექვსი თვე? მართალია, ამ საქმეებს ბოლომდე რომ მივყოლოდი, სამჯერ მეტს ევიღებდი, მარა ახლა მჭირია ფული, თვარა... არა, არ დევილუპები. ხვალ ერთ მილიონს რომ მივაყრი ბირჟას, ნახავ, რავა დავანგრევ და ავაფეთქებ იქოურობას. რასპუტინის საქმიზა აღარავინ მიიღოთ, გადარეულა. სიბერისას იერუსალემში მიდის სულის საცხოვრებლად. კისერიც მოუტეხია! იმდენი ჭუჭყი და ცოდვა აქვს, რომ იერუსალემი კი არა, ათასმა ანგელოზმა და წმინდანმა რომ ხეხონ ერთი წელიწადი, მაინც ვერ გარეცხენ. - და ისევ ტელეფონს ეცა:

- მართლა, დამავიწყდა! ალო! ელენე, შენა ხარ? გრიშკა გელის, კიდო უნდა წვენიწყმიდო სულიო, რომე მიზეზიც მომეცეს ცოდვის მონანიებისო. რაო? არა გცალია?.. რა ამბავია, ქალო? ცოტა ჩემთვისაც მეიცალე!.. რა სთქვი, ოპერეტაში

გინდა?.. კაი, მოემზადე, ეხლავე მოვალ... აჰა გრიშკას ტანიას გოუგზავნი... კაი, მოვდივარ!..

მეორე დღეს კვაჭმა ტაძრის აშენება და საცვლების საქმეც გინცს დაუთმო და მაკლერს მეტად რთული დარიგება მისცა „ბირჟის ასაფეთქებლად და დასანგრევად“.

მაკლერმა ბირჟას კვაჭის ფულები და აქციები დაუშინა, მაგრამ ის იერიშებიც ისევ ისე გათავდა; კვაჭს ჯიბე შეუთხელდა და შუბლი გაეზარა, ხოლო გინცს და მის საიდუმლო აგენტს ხაინშტეინს, კიდევ მიეცათ და მიემატათ. მაგრამ განადღებული საქმის სიხარულმა წაგების ჩრდილი დასჩრდილა და ამიტომ კვაჭმა იმ დღის დანაკარგი არც შეიმჩნია და წარბიც არ შეიკრა.

აქა ამბავი საიდუმლო სერობისა

იმ ღამეს საათის თერთმეტზე გრიშკა რასპუტინმა კვაჭი, ელენე და ტანია „ღვთის კაცთა“ საიდუმლო სერობაზე წაიყვანა.

გრიშკამ და კვაჭმა თეთრი ხალათები ჩაიცვეს, ელენემ და ტანიამ - თეთრი კაბები, განიერი, ხალვათი და გრძელი. ასე მოითხოვდა მწვალებელთა წესი და კანონი, ვინაიდან თეთრი ფერი მათის მოძღვრების, ძმობის და უმანკოების ნიშანი იყო. ქალაქის განაპირას, ერთს დაბალ სახლში უკვე „ხლისტების ნავი“ შეკრებილიყო. მოზრდილ დარბაზში სამოციოდე ქალსა და მამაკაცს მოეყარა თავი, ახალგაზრდები და შუახნისანი სჭარბობდნენ. ყველანი თეთრებში იყვნენ. იქვე კუთხეში კვაჭის ამხანაგები ატუზულიყვნენ, რომელთაც მათი ბელადის წყალობით გრიგოლისგან საიდუმლო სერობაზე დასწრების ნებართვა მიეღოთ.

დარბაზის თავში მაგიდასთან „ღვთსმშობელი“ ლოხტინის ქვრივი იდგა, ისიც თეთრებში ჩაცმული და ასნაირი ზიზილ-პიპილოებით აჭრელელებული, ხოლო გაშლილ თმებზე განუმორებელი და უცნაური თავსახვევი ედო წარწერით: „ჩემში არს ძალა ყოველი, ალილუია“.

როგორც ყოველთვის, ღვთისმშობელი იმ დღესაც ფეხშიშველი იყო. წირვა უკვე დაწყებულიყო. ღვთისმშობელი ლოცვებს ჰკითხულობდა. რასპუტინი რომ დაინახა, მოსხლტა და წამოვიდა, თან გაჰკიოდა:

- აჰა, იგი ძე ღვთისა! აჰა, იგი იესო ქრისტე! აჰა, მოციქული ღვთისა! მოზრდამანდა ჩვენი წმინდანი, წინასწარმეტყველი და მასწავლებელი! ჭემმარიტად გეტყვით თქვენ: აღსდექით და თაყვანი ეცით მას, რამეთუ ღირს არს იგი ძე ღვთისა დიდებისა და თაყვანისცემისა.

და მუხლებში ჩაუვარდა, ხელ-ფეხზე ემთხვია და თეთრი ხალათის კალთები დაუკოცნა. ყველანი თავიანთ მოძღვარს შემოესივნენ. ზოგნი ფეხქვეშ ჩაუვარდნენ, ზოგნი ხელებსა და სხეულს უკოცნიდნენ. გრიშკამ ყველანი და-ძმურად ჩაიკონა და დალოშნა და მერმე ღვთისმშობელს მიჰყვა მაგიდასთან. ღვთისმშობელმა საგალობელი დაიწყო. ყველანი აჰყვნენ და ადიდეს უფალი ღმერთი და სული წმინდა, რომელიც, მათის რწმენით, იმ დროს იმ დარბაზში იმყოფებოდა. ერთად სთქვეს მრავალი სხვა საგალობელი და ბოლოს „ქრისტე აღსდგა“ დაიწყეს. მწყობრად, აღტაცებით და სასოებით გალობდნენ, თანდათან ხმას უმატებდნენ, ყელის ძარღვებს იჭიმავდნენ და მისტიურ ალგუნებაში შედიოდნენ. ლოცვა რომ გაათავეს, მათმა მოძღვარმა და ძე ღვთისამ ქადაგება დაიწყო.

კვაჭი კუთხეში იდგა და გრიშკას გულმოდგინედ უგდებდა ყურს. წმინდანის ენის გაგებას კვაჭი ძლივს შეეჩვია, ზოგჯერ კი არაფერი არ ესმოდა, რადგან რასპუტინის რუსული უხვად მეტად ბუნდოვანი მუჟიკურ-სლავიანურ სიტყვებით იყო აფერადებული.

გრიშკამ იმ ეკლესიის შვილებს ჯერ თავიანთი მოძღვრების თორმეტი მცნება მოაგონა:

„ძე ვარ ძე ღვთისა, კაცთა შორის მოვლენილი, მისატევებლად ცოდვათა და არა არს სხვა ღმერთი გარდა ჩემისა“.

„რაზედაც ერთხელ შესდექით, აღარა დასტოვოთ იგი“.

„ერთგულად მისდიეთ და შეასრულეთ ღვთისა მცნებანი“.

„დასათრობი არ დალიოთ, ხორცეული ცოდვა არ ჩაიდინოთ, არა იმრუშოთ“.

„ცოლს ნუ შეირთავთ, ცოლებიანი განქორწინდით. ვისაც ცოლი ჰყავს, ისე იცხოვროს მასთან, ვითარცა დასთან“.

„ნუ ილანძღვებით და ნუ ჰქურდობთ. ვინაიდან ქურდს იმქვეყნად სპილენძის შაურიანს დაადებენ კეფაზე და მხოლოდ მაშინ შეუნდობენ, როცა ის შაურიანი დადნება“.

ის მცნება მერმე ჩიქორთულად განმარტა, უფრო კი იმ მცნებას დააწვა, რომელიც ცოლ-ქმრობასა და სქესობრივ ურთიერთობას შეეხებოდა:

- სული კეთილია, ხორცი კი ბოროტი, ამიტომ იგი ბოროტი ხორცი უნდა ვსტანჯოთ, დავასუსტოთ და ჩავკლათ. ამისთვის მარხვა უნდა შევინახოთ, ხორციული არა ვჭამოთ, დასათრობი არ დავლიოთ, თამბაქო არ მოვწიოთ, ქალაღი არ ვითამაშოთ, არ ვიცეკვოთ და არც ვიმრუშოთ. ცოლქმრობა ცოდვია, გარნა ჟამსა და დღევანდელ ლოცვისასა სულიწმინდა ყველას მისცემს სულიერ მეუღლეს. ასეთ მეუღლეთა შორის ხორციელი კავშირი ცოდვად ან მრუშობად არ ჩაითვლება; სხვა ცოლებთან ურთიერთობაც ცოდვად არ ჩაითვლება, ვინაიდან „ასეთი სიყვარული მხოლოდ ტრედთა კურკურია“.

სული ჩვენი უკვდავია, მარადიული: იგი მუდმივ იყო, მაგრამ არ ვიცით, რამდენხანს და რომელს ცხოველში ჰბუდობდა;

შემდგომ ჩვენი სიკვდილისა, თუ „ღვთის კაცი“ ერთგულად ასრულებდა ღვთის მცნებას, მისი სული გარდაიქცევა ანგელოზად, ხოლო თუ იგი ცოდვილი იყო, მისი სული ჩაუდგება იმის ხასიათის მსგავს ცხოველს ან ბავშვს, რომელიც უწმინდურად ითვლება. სანამ ჩვენებურად არ მოინათლება;

ღმერთი ერთია, მაგრამ იგი და მე მისი ქრისტე ხშირად განსახიერდებიან ერთს ან რამდენიმე წმინდა ადამიანში.

იესო ქრისტე ჩემისთანა მომაკვდავი იყო, იგი ბუნებრივი სიკვდილით მოკვდა და იერუსალემში იქნა დამარხული.

მერმე გრიშკამ თავიანთი ღმერთი უფალი, რამდენიმე წმინდანი, ქრისტე, მოძღვარნი და წამებულნი გაიხსენა: ფილიპოვი, რომელიც ვითომ ზეცად ამაღლდა, ივანე სუსლოვი, პროკოპი ლუპკინი, ანდრეი პეტროვი, დედაკაცი ტატარინოვისა, ავვაკუმი, კოპილოვი, ატასონოვი და მრავალნი სხვანი, რომელთაც თავი დასდეს ღვთის კაცთა წმინდა და ჭეშმარიტ ეკლესიისთვის. ბოლოს, თავისი თავიც გაიხსენა:

- ერთხელ ვიხილე ცანი განხმულნი და სული ღვთისა გარდამომავალი, ვითარცა ტრედი, მის ზედა; და მოვიდა იგი და დამადგრა. და ხმა იყო ზეცით, და სთქვა: გრიგოლ, შენ ხარ მე ჩემი საყვარელი, რომელი მე სათნო გიყავ, და მეყსეულად სულმან გამიყვანა უდაბნოდ და ვიყავ მუნ დღესაც სამიოცი, და გამოვიცადებოდე ეშმაკისაგან, და ვიყავ მუნ მხეცთა თანა, და ანგელოზნი მსახურებდეს მე. „და ვჭამდი მუნ მკალსა და თაფლსა ველურსა“.

მერმე სულის წასაწყმედი ცდუნებანი. ეშმაკნი, ქალნი და ქაჯნი გაიხსენა, „რომელნი მოსრულ იყვნენ წარწყმედად გრიგოლისა“, და მრავალი თავისი სასწაულმოქმედება:

- ყაზანში ვნახე მრავალი კეთროვანნი და ცოდვილნი, რომელთა სულსა შინა ეშმაკნი ბუდობდნენ, და ვრქვი ერთსა: პირი დაიყავ და განვედ მაგისაგან! და დასცა იგი სულმან მან არაწმინდამან, და ხმა ჰყო ხმითა დიდითა და განვიდა მისგან.

და განჰხდა ამბავი ეშმაკთა განმდევნელის გრიგოლისა ყოველსა მას სოფელსა და ქალაქსა რუსეთისასა:

- სარატოვში ერთი მონაზონი დავრდომილიყო მხურვალეებითა, და მითხრეს მე მისთვის, და მოვედ, და ვუპყარ ხელი ჩემი, და აღვადგინე იგი, და მეყვსეულად დაუტოვა იგი მხურვალეებამან მან, და აღჰსდგა და გვმსახურებდა ჩვენ. და ვითარ შემწუხრებოდა და მზე დაჰვიდოდა, მოჰყვანდნენ ჩემდა ყოველნი სნეულნი და ეშმაკეულნი. და ყოველი ქალაქი, და ყოველნი დედაკაცნი შეკრებილიყო წინაში

ჩემისა და განვკურნე ყოველნი ბოროტთაგან სენთა, და თითო სახეთაგან სნეულებათა, და არა უტევებდი სიტყვათა ეშმაკთა მათ, რამეთუ იცოდეს ვითარმედ მე ქრისტე ვარ. და ვრქვი მოწაფეთა ჩემთა: მოვედით და წარვიდეთ მახლობელსა დაბებსა და ქალაქებსა, რათა მუნ ვუქადაგოთ და განვდევნოთ სნეულთაგან ეშმაკნი, რამეთუ ამისთვის მოვივლინე. და ვქადაგებდი შესაკრებელთა მათთა და ყოველსა რუსეთსა, და ეშმაკთა განვასხმიდი.

მერმე წმინდა გრიგოლი ასწავებდა მოწაფეთა თვისთა:

- ვითარმედ აღმსრულებულ არს ჟამი, და მოახლოვებულ არს სასუფეველი ღვთისა, შეინანეთ და გრწმენინ ჩემისა; მოვედინ და შემომიდეგით მე და გყვენ თქვენ მესათხველე კაცთა. და მე ნათელგცემთ თქვენ სულითა წმინდითა. და მე განვკურნონ ყოველნი ბოროტთაგან სენთა, და განვხსცნა ეშმაკნი, და დავცე სულნი არაწმინდანი, და დავამკვიდრო სულთა თქვენთასა - დედანო, ძმანო და დანნო ჩემნო!
- მშვიდობა მარადიული, შვება სამოთხისებური, ლხენა ზეციური, სიყვარული და-ძმური და ალერსი მამაშვილური.

და შემდგომად დუმილისა მიმოიხედა წმინდა მოძღვარმა გარემოს მისა მოწაფეთა თვისთა მჯდომარეთა, და ჰრქვა:

- აჰა, დედანი ჩემნი, და დანი ჩემნი, და ძმანი ჩემნი, რამეთუ რომელმან ჰყოს ნება ჩემი, მან ჰყოს ნება უფლისა ჩვენისა, და ესე არს ძმა ჩემი და დაი ჩემი, და დედა ჩემი. ძვირფასო დედანო, ძმანო და დანნო ჩემნო! ილხენდეთ ვითარცა ცასა შინა, რამეთუ თქვენთან არს მე ღვთისა და სული წმინდა! შეიყვარებდეთ ურთიერთ, ვითარცა სამოთხესა შინა, და კურკურებდეთ ვითარცა ტრედნი, რამეთუ ჭეშმარიტად გეტყვით თქვენ: არა არს სიყვარულსა მშობლიურსა და და-ძმურსა შინა არცა ცოდვა, არცა მრუშვა, არცა სიძვა. განვედ ჩვენგან ყოველნი ეშმაკნი, კეთროვანნი, სნეულნი სულნი ცოდვილნი!

- განვედ! განვედ! - ერთხმად უპასუხეს ღვთის კაცებმა.

წმინდა გრიგოლი უცნაურად აინთო, აისვეტა და ცას მისწვდა. მისმა შეგირდმა და ერთგულმა მეგობარმა კვაჭი კვაჭანტირაძემ ის დღე გაიხსენა, ოდეს გრიგოლი მეფეს არიგებდა და მისთვის ლოცულობდა. გაიხსენა აგრეთვე გრიგოლის გულწრფელი სინანული, დააკვირდა დღევანდელს, ცაში გაფრენილ ღვთის კაცს, იმის ანთებულ ტანს, ცეცხლმოკიდებულ თვალებს, მქუხარე ხმას, და მიუხვდა წმინდანის უმაგალითო ძალას, უსაზღვრო გავლენას და მძლეთამძლეობას. წმინდა გრიგოლი კი ცეცხლის ენით განაგრძობდა.

- და დამყარდეს ჩვენთა სულთა და ხორცთა შორის სიყვარული ღვთაებრივი და ნეტარება მარადიული!

- ამინ! - კვლავ იგრიალა დარბაზმა.

- და ვიქმნეთ ერთხორც და ერთგულ, და ვილხენდეთ, და ვიგალობდეთ და ვადიდებდეთ უფალსა ღმერთსა ჩვენსა!

- და გალობით დაამთავრა ქადაგება თავისი: -ა-ლი-ილუ-უ-ია-ა-ა...

და აიშალნენ ღვთის კაცნი.

და ჩაავლებდეს ურთიერთ ხელთა თვისთა.

და გამართვიდეს ფერხულსა და როკვიდეს როკვასა და-ძმურსა.

და იგალობდეს სირინოზთა და ანგელოზთაებრ გალობასა წმინდასა ხმით ციურითა, გულითა ტრედისათა და სულითა წმინდისათა:

- ალილუუ-ი-ა-ა!

მე ღვთისას ერთი მხრით ელენე ჰყავდა ჩაბმული, მეორე მხრით - ღვთისმშობელი ლობტინისა.

კვაჭს მარცხნივ ტანია ამოუდგა, მარჯვნივ კი ვიღაც ფუნთუშა ქერა დედაკაცი. კვაჭის ამხანაგებმაც თითო ჩაკიტრული ქალი აირჩიეს და საერთო ფერხულში ჩაებნენ.

„ჩახვეული“ ფერხული ჯერ დინჯად და წყნარად მიიზღაზნებოდა, საგალობელსაც შესაფერი ტემპით ჰგალობდნენ, მერმე კი თანდათან შეხურდნენ და სიფიცხეს უმატეს.

ფერხულის შუაგულში რამდენიმე ქალ-ვაჟი ცალ-ცალკე ფეხის აყოლებით სტრიალებდა ერთ ადგილზე, მერმე „ჩახვეული“ წყება შეიცვალეს და „კედლით“ დაეწყვნენ, რამდენსამე ჯგუფად დაიყვნენ, თან რიტმსა და ხმის ძალას მოუმატეს. ცოტა ხნის შემდეგ „კედლოურიც“ ჩაშალეს და „ხომალდური“ გააბეს, წეროებივით ერთმანეთს გაჰყვნენ, მეტი ცეცხლი შეიკეთეს და ნაბიჯიც აჩქარეს. როცა კარგად მოიღალნენ, ჯვარედინად დაიყვნენ და „ჯვარული“ ჩამოუარეს, თან მეტად გაფიცხდნენ და გაკაპასდნენ.

ბოლოს, გრიშკამ დაიძახა:

- ტრიალით! ტრიალით!

ერთმანეთს ხელი გაუშვეს და ციბრუტივით დატრიალებდნენ ერთს ადგილზე. ღვთის კაცებსა და ღვთის ქალებს პირსახე აელეწათ და აუწითლდათ, თმები აეწეწათ და ჩამოეშალათ. ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდათ. თავბრუ ეხვეოდათ და გული მისდიოდათ, მაგრამ მაინც კორიანტეილვით სტრიალებდნენ, თავსა და ხელ-ფეხს უგზო-უკვლოდ იქნევდნენ, გალობის მაგივრად სულ-შეგუბულნი ჩახლეჩილის ხმით გაუგებარს ჰროშავდნენ ნაწყვეტ-ნაწყვეტად და უცნაურ სიტყვებს ისროდნენ.

ყველანი დარეტიანდნენ, გაიტკინენ და გაბრუვდნენ. ჯერ ერთი წაბარბაცდა და მოჭრილი მორგვივით წაიქცა, მერმე მეორე, მეორეს მესამე მიჰყვა, მეხუთეს - მეექვსე და მეცხრეს - მეათე. წამდაუწუმ ხათქა-ხუთქი ისმოდა. იატაკი თეთრის კაბებით, პერანგებით და ხალათებით აიპენტა.

ფეხზე მდგომნი იმ გიჟურ კორიანტელს ჯერ კიდევ უძლებდნენ, მაგრამ ისინიც მაინც ბარბაცებდნენ და გალობის მაგივრად ხრიალებდნენ და სისინებდნენ, ხოლო წაქცეულნი გასუდარებული ცხედრებივით ეყარნენ და უცნაურსა და გაუგებარს რასმე ჰბოდავდნენ და წინასწარმეტყველობდნენ. აქეთ-იქიდან მათი მიღებული და უილაჯო როტვა, ბუტბუტი, კივილი, ჩურჩული და ბურტყუნი ისმოდა.

- ჩვენთან არს ძე ღვთისა!

- ღვთის კაცნო და ქალნო! ილხენდეთ და იშვებდეთ!

- ჩემი არს სული წმინდა დანო და ძმანო!

- მე ვარ ტრედი ცისა და მშობელი ღვთისა! - ბურტყუნებდა „ღვთისმშობელი“

ლოხტინისა. - მოვედინ და სათნო მიყავ, საყვარელნო ძმანო ჩემნო! ჩემში არს ძალა

ყოველი და სიყვარული უზღურბლო, რამეთუ ამისთვის მომივლინე... ალილუია!..

ალილუია!.. ალილუია!.. წმინდაო მამაო, დავრდომილ ვარ მხურვალეებითა. მოვედინ

და მიჰყარნ ხელნი შენი და გამკურნე ბოროტთაგან სენთა...

- ვხედავ ცათა განხმულთა და სულთა ღვთისასა გარდამომავლსა, ვითარცა ტრედი

მის ზედა. უფალო, შემიწყალე!..

- აღსრულებულ არს ჟამი, და მოახლოვებულ არს სასუფეველი ღვთისა. შეინანეთ,

მამანო და ძმანო, და გრწმენინ ჩემისა.

- იესო ქრისტე! შენ ხარ ძმა ჩემი! მოვედ ჩემდა და დაამკვიდრე სულსა ჩემსა შინა

სიყვარული და-ძმური, ალერსი ზეციური, ლხენა მარადიული და შვება

სამოთხისებური. მოვედ, ძმაო, ჩემდა მოვედ! - ჰბუტბუტებდა ტანია და ხელებს

კვაჭისკენ იშვერდა. კვაჭი ჯერ წაქცევას ვერ ჰბედავდა და ბარბაცით მარცხნივ მიიწევდა, სადაც გულალმა ეგდო ის ქერა დედაკაცი, რომელსაც წელან აედევნა. ბოლოს კვაჭმა სედრაკას თვალი უყო. სედრაკა უმაღლვე ტანიას გვერდით წაიქცა. უცებ კორიანტელმა ლამფა ჩააქრო, და კვაჭიც მაშინვე დამიზნებულ ადგილს წაიქცა.

და დამყარდა მუნ წყვდიადი განუჭვრეტელი;

და იხილეს დათა და ძმათა, მამათა და დედათა ცანი განხმულნი. და სული ღვთისა გარდამომავალი, ვითარცა ტრედი მათ ზედა.

და იყო დარბაზსა შინა სიყვარული და-ძმური, ალერსი ზეციური, ლხენა მამა-შვილური და შვება სამოთხისებური. და ვითარ ზეცა ნათელ იღებდა და მზე ამოჰვიდოდა, ისმოდის მუნ კურკური ტრედთა, და გალობა სირინოზთა და ანგელოზთა, და ღრენა და ღმუილი მხეცთა, და ყმუილი და ღრიალი მაიმუნთა და წკმუტუნი და კვნესა ეშმაკთა და სულთა არაწმინდათა, რომელნი განსხმულ და განდევნილ იქნენ მშიერთა და სნეულთაგან ჯოჯოხეთსა შიგან უკუნითა უკუნისამდე.

და ღამესა მას დანი და ძმანი ოთახებსა შინა შევიდოდეს, და ძმანი დათა გამოსცვლიდეს, და დანი ახალთა ძმათა და ახალთა სიყვარულსა იპოვნიდეს და იგემებდეს.

ასე დასრულდა ღვთის კაცების საიდუმლო სერობა.

დილით კვლავ შეიკრიბნენ და კვლავ აირჩიეს გრიშკა რასპუტინი ძედ ღვთისად, ლოხტინის ქვრივი - ღვთისმშობელად და თორმეტი ღვთის კაცი და ქალი - თორმეტი მოციქულად, და მათ შორის კვაჭი, ელენე, ტანია და რამდენიმე წარჩინებული და დიდებული.

მერმე ყველანი ხატებით და გალობით გაემართნენ სადგურისკენ გასაცილებლად ძისა ღვთისა გრიგოლისა, რომელ წარვიდოდა წმინდასა ქალაქსა და იერუსალემსა თვისთა საკუთართა და დათა მისთა, და ძმათა მითა, და დედათა მისთა ცოდვათა მოსანანიებლად.

და გზადაგზა წმინდა მათ მლოცველთა მიეცის და მიემატებოდის მრავალნი თანამგრძობნი, მიმდევარნი და მოწაფენი, რომელნი იგალობდის საგალობელთა წმინდათა და იხაროდის მომავალსა ცხოვნებასა ძისა ღვთისასა, ჰღვრიდის ცრემლსა მრავალსა, რამეთუ დადგა ჟამი განშორებისა.

და იყო სადგურსა შიგან ქვითინი და ოხვრა მრავალი, კვნესა და კვილი, წეწვა თმათა, ხოკვა ღაწვთა და ლომნა უთვალავი.

და ჰქონდათ მოწაფეთა მათ ღაწვნი დაჰკნობილ და თვალნი ვითარცა გუბე დაუშრეტელი.

და გულისა შესაზარად დაიცივლის, და ხმა ჰყო ხმითა დიდით მანქანებამან ეშმაკისამან.

და მოიტაცის მანქანებამან ეშმაკისამან ძე ღვთისა, წმინდა მოციქული, მოძღვარი, პატრიარქი და მეფე თვითმპყრობელი სრულიად რუსეთისა - გრიშკა რასპუტინი.

და მეყვსეულად წარვიდნენ და დაიშალნენ მოწაფენი მისნი კვლავ წმინდისა მოძღვრებისა საქადაგებლად, საიდუმლო სერობისა განსამეორებლად და ძისა ღვთისა სადიდებლად.

ამინ!

კარი მეთხე

აქა ამბავი ამხანაგობის ბუდის მოშლისა

რასპუტინი რომ იერუსალემში გაემგზავრა, კვაჭი კვაჭანტირაძემ და მისმა მეგობრებმაც ცხადად იგრძნეს დაობლება.

კვაჭს თითქოს დედაბოძი და სამირკველი გამოეცალა, თითქოს მარჯვენა მოწყდა და საცხოვრებელი წყარო გაუშრა. ის დაემსგავსა ნაპირზე გადმოგდებულ თევზს, ფრთა-მოტეხილ არწივს, ძუძუ-მწოვარა ბავშვს, რომელსაც დედამ უცებ ხელი გაუშვა და თავიც დაანება.. დაობლება იგრძნო და თავის თავს ჰკითხა:

- აჰ, რა მემართება აი? ფული ბევრი მაქვს და ნაცნობ-მფარველიც მყავს. მართლა გრიშკა ხომ არ მაცხოვრებდა! თუ მტრებმა გაიღვიძეს და მიჯიკავეს, აქ არ არიან მეფე-დედოფალი და ათასი წარჩინებული და დიდებული, რომელნიც გუშინ-ღამ ჩემს ღიმილს ეძებდნენ და კუდივით დამდევდნენ?!

კვაჭი ასეთი ფიქრებით იმშვიდებდა გულს, მაგრამ უხილავი შიში მაინც არ ჰშორებოდა და გულს უღრღნიდა.

სადგურიდან რომ დაბრუნდა, შინ არავინ, აგენტის ხაინშტეინის გარდა, არ დაუხვდა.

- ამბავი?

- ცუდი ამბავი, ძალიან ცუდი ამბავი! ბანკები ისევ ონკალის შევსებას თხოულობენ და იმუქრებიან, აქციებს გაგიყიდითო. იმოდენა აქციები რომ ბირჟაზე გაიტანონ, უარესად დაეცემა ფასი და ხვალ ხელმეორედ დაგვჭირდება ონკალის შევსება.

- გაჰყიდეთ „ანგლოროსის“ აქციები და შეიტანეთ ბანკებში, მეტი გზა არ არის.

- შედეგი იგივე იქნება. აქციების ფასი დაიწვეს.

- მაშ, რა ვქნათ? ამოდენა ნაღდი ფული სად ვიშოვო?

- აქციების პორტფელი განუსს ან გინცს დაუგირავეთ.

კვაჭი და ხაინშტეინი მთელი დღე ბანკებში, ბირჟაზე და ფულიან ხალხში სტრიალებდნენ, მაგრამ ყველგან იდუმალ და უძლეველ კედლებს აწყდებოდნენ.

ბოლოს იდუმალ ხაფანგში ფართხალით დაღლილი კვაჭი თავის მრჩეველს, ხაინშტეინს გაჰყვა, რომელმაც იგი გინცის მიერ ნაჩვენებ გზით წაიყვანა. ზოგი აქციები დააგირავა, ზოგი გაჰყიდა, ზოგი გამოისყიდა და ზოგიც იყიდა, მაგრამ ბოლოს მაინც ფული შემოაკლდა, მაინც იხრობოდა, მაინც ვერ გამოსტოპა იმ ჭაობიდან და სამშვიდობოს ვერ გამოვიდა. გაყიდულ აქციებს მეორე დღიდანვე ფასი ემატებოდა, ნაყიდ აქციებს კი უფრო აკლდებოდა. დღე დღეს მისდევდა, წაგება - წაგებას და კვაჭიც უფრო მეტად იხლართებოდა უჩინარ ქსელში, რომელიც ბოლოს ხილულ გაკოტრებად უნდა გადაქცეულიყო. უკანასკნელ დღეებში მას უფრო ხშირად და ხშირად ესმოდა:

- განსხვავება შეავსეთ... შემოიტანეთ... გადაიხადეთ...

კვაჭიც უაზროდ და უმიზნოდ ფართხალებდა გაკოტრების ბადეში და თუთიყუშვივით იმეორებდა:

- გაჰყიდეთ!.. დააგირავეთ!.. იყიდეთ! გამოისყიდეთ!... შეიტანეთ!... გამოიტანეთ!..

ბოლოს, თვალეები გაახილა, ყველაფერი დაინახა და გაიგო. გაიგო და დაიღრიალა:

- მიშველეთ! ვიღუპები! დამეხმარეთ!

მაგრამ გვიანდა იყო. დახმარების მაგიერ ყოველი მხრით უარესად დააყარეს და დააჭირეს.

კვაჭი ჯერ ელენეს ეცა, მერმე ტანიას, მაგრამ „არკადიაში“ მომხდარი საქვეყნო სირცხვილისა და წმინდა გრიგოლის წასვლის შემდეგ ორივენი უცხოეთში გაპარულიყვნენ და კვაჭისთვის მოკლე ბარათი დაეტოვებინათ: „ჩვენო ძვირფასო მეგობარო! მას შემდეგ რაც „არკადიაში“ მოხდა, ჩვენ აქ აღარ დაგვედგომება.

დროებით ევროპაში მივდივართ და შენც გირჩევთ თავი მოარიდო აქაურობას. მუდმივი საცხოვრებელი ქალაქი ჯერ არჩეული არა გვაქვს. ნახვამდის! ღმერთმა ხელი მოგიმართოს, თუმცა... ორივეს ბევრი რამე გვაქვს სათქმელი, მაგრამ სხვა დროისთვის გადავდეთ. შენი ტანია და ელენე“.

გინცმა და განუსმაც ცივი წყალი გადაასხეს. კვაჭმა რამდენჯერმე კიდეც გაიფართხალა, რამდენჯერმე გაიქნია ხელ-ფეხი და მშვიდად გარდაიცვალა ბირჟისთვის.

კვაჭი საქმის კაცი, კვაჭი ფინანსისტი, კვაჭი ბირჟის მფლობელი - გახდილ და განაწილებულ იქმნა გინცის, განუსის და მათი აგენტების მიერ.

იჯდა დაღვრემილი სილიბისტროს ერთა და თავში ხელს იცემდა. თანაც ფიქრობდა: „განიყვეს სამოსელი ჩემი და კვართსა ჩემსა ზედა იყარეს წილი“.

იმავე დღეს კვაჭს თავთ წაადგნენ მისი ამხანაგები:

- სედრაკ, მიშველე!

- ჰამე? გაკოტრდი? ათი თუმანი გიშველის?

- დეიკარგე აქედან!

- მილიონები წყალში გადაგიყრია, ეხლა სედრაკამ როგორ გიშველოს? - უსაყვედურა ჩხუბიშვილმა.

ჩიკინჯილაძეც ჩაერთა:

- აგია, აფხანიკებს რომ აფერს დოუჯერებ! გვითხარი, რა ვქნათ აწი?

- საქმე გართულდა, - სთქვა დინჯად ბესომ და კვაჭს გაზეთები გადაუშალა: - ა, წეიკითხე.

დასხდნენ და წაიკითხეს:

„რუსსკოე დელო“ ცეცხლს აფრქვევდა იმის გამო, რომ „მართლმადიდებელთა უდიდესი ტაძრის აშენება ვიღაც ველურ კავკასიელს K-ს მიანდეს, რომელმაც ეს საქმე ურიებს გადასცა“.

მეორე გაზეთი ირწმუნებოდა, ვითომ კ.კ-მეს „ყალბი პასპორტით“ შეეყოს თავი მეფის სასახლეში, ვითომ კვაჭის აზნაურობაც კი საეჭვო ყოფილიყო, ხოლო თავადობა კვაჭს და „ერთ წმინდა მოხუცს“ მეფისთვის მზაკვრული ოინბაზობით დაეცინცლოსთ.

მესამე გაზეთმა კვაჭის გაკოტრება გამოაცხადა, დაახლოებით ასწერა მისი ბიოგრაფია და მუქარაც დაუმატა: ამ დღეებში ამ ყმაწვილის სრულ ვინაობას, სახელს, გვარსა და თავგადასავალს გამოვაცხადებთო.

კვაჭი გაფითრდა, გამწარდა. ის გაზეთები ნაკუწ-ნაკუწ აქცია, სავარძელზე დაეცა და ამოიკვნესა:

- გათავდა!... მორჩა!.. ყოლიფერი დეიწვა და დეიქცა! დახუჭული იწვა და გაფითრებული შუბლს ისრესდა, მერმე უცებ წამოვარდა და „გამტიკინდა“, თვალეებით ცეცხლს ჰყრიდა, ხოლო იმის ხმაში ფოლადი და რკინა ისმოდა:

- აჰ, ყოლიფერი ტყვილია! კვაჭი კვაჭანტირაძე ასთე ადვილად არ დეილუპება.

სედრაკ!

ჰამე!

- წა ეხლავე და ათიოდე „გრანიცის“ პასპორტი მოამზადე. ერთი პასპორტი ავღანის ემირის მემკვიდრის სახელზე იყოს, დანარჩენი კი მისი მხლებლებისა. გვარები შენვე მოიგონე. ხვალ დილით ყოლიფერი მზად უნდა იყოს, გეიგე?

- ჰამე? გავიგე, მაშ!

- აბა, გასწი! ჭიპი, ლადი! ჯალილ! გაბო! ეხლავე წადით იმ გაზეთების რედაქციებში და ყოველი კაცი გააჩუმეთ, ზოგი მუქარით, ზოგიც ფულით. უთხარით: კაცი თლა ჩამომორდა აქაურობას და პალესტინაში წავიდა რასპუტინთან თქვა. თავი დაანებეთ,

გაჩუმდით თქვა, თვარა, თუ არ დეიშლით და კიდო რაცხას დაჩხაბნით, დაბრუნდება და ყოველ კაცს დედას გიტირებს თქვა! სამიოდე ყოჩალი ბიჭი წეიყვანეთ და, თუ საჭირო შეიქნა, თლა დოუმტვრით იქოურობა და იქნობამდის სტყიპეთ, სანამ დეილლებოდეთ. აპა, გატრიალდით! გეიგეთ ყოლიფერი?

- ვა, მაგაზე ადვილი რაღა იქნება! შენ სხვა ნურაფერს მომთხოვ, თორემ ჩხუბი ჩხუბიშვილის საქმეა.

- ბესო! აპა, დატრიალდი. ვინცხა მდიდარი კაცი იშოვე და ხვალვე ყოლიფერი გაყიდე. რა სთქვი? ტანისია ყოლიფერიო? ვიცი, მარა რა დროს ტანიაა, ლამის კაცი დევიწვა! კი, ავეჯიც, ცხენებიც, ავტომობილიც გაყიდე, ყოლიფერი, ყოლიფერი! დეიმზადე შორი გზისთვის... წასვლა არავის გააგებოთ. აპა, დატრიალდი. მეც ერთ პატარა საქმიზა წავალ... ჯალილ, ჩქარა ჩამაცვი! „ბერლიეს“ დოუმახე. აპა, ჩქარა! დატრიალდით!

და კვაჭი ჯერ ერთ მინისტრს ეწვია:

- მათს მაღალადმატებულებას არ სცალიან.

კვაჭი მეორესთან გაიქცა:

- მათი ბრწყინვალება შინ არ გახლავთ.

კვაჭი მიტროპოლიტს მიადგა:

- მათი უწმინდესობა ავად ბრძანდება.

კიდევ ხუთიოდე დიდებულს და წარჩინებულს მიადგა, მაგრამ ყველა კარები დაკეტილი დაუხვდა, ყველამ ზურგი შეაქცია და მისი მაღლი დაივიწყა.

- კაი! - წამოიძახა გამწარებულმა კვაჭმა. - რაკი ყველა გზები მომიჭრეს და ყველა კარები დამიკეტეს, უკანასკნელ კარებს მივაწვები და, თუ იგი ცხვირში მოხვდა ვინმეს, ეს ჩემი ბრალი ნუღარ იქნება.

და იმავე დღეს განუსის მეუღლეს ეწვია და უთხრა:

- ყური მიგდე, ჩემო ტურფავ! ჩემმა მტრებმა ჩემი დამარხვა განიზრახეს. სამწუხაროდ, ამ ჭუჭყიან საქმეში შენი ქმარიც ჩაერია. მე კეთილშობილი და პატიოსანი კაცი ვარ, მაგრამ საფლავში ნებაყოფლობით მაინც არ ჩავალ. ყველა გზები მოჭრილი მაქვს და ჩემი უკანასკნელი იმედი შენა ხარ; შენ უნდა მომეშველო, თორემ... თორემ შენი წერილებით, აი ამ წერილებით შენს ქმართან მივალ და... ნუ აღელდი, დამშვიდდი და ყური მიგდე. ჩემი დახმარებით შენმა ქმარმა ხუთი ვაგონი ოქრო მოიგო. ეხლა კი ჩემი ჯერია, ეხლა მე მჭირდება დახმარება. რაო? როგორ უნდა დამეხმარო? ფული უნდა მასესხო... რა სთქვი? ამდენს ვერ იშოვნი? გაიჩეჩე და ადვილად იშოვნი. შენ დიდძალი საკუთარი ქონება გაქვს, ქმარიც ხელში გყავს. თუ გინდა, ეგ ფული მერმე ქმრის ჯიბიდან შეივსე... შევსება არ გინდა? მაშ, თუ გნებავს, ნუ შეივსებ. მე ჩემი მომეცი და შენ კი როგორც გენებოს ისე მოურიგდი შენს ბებერ ქმარს. მაშ, ხვალ მოვიდე? კეთლი და პატიოსანი; მაშ ხვალამდის!

ამავე დროს გაბო ჩხუბიშვილის მეთაურობით ამხანაგები რედაქციებს მოედვნენ. ერთ გაზეთს ათასი-მანეთიანი განცხადება მისცეს იმის შესახებ, ვითომ ცარევი-კოშაისკში რაღაც საჯარო ვაჭრობა იმართებოდა, და თან გუშინდელ შენიშვნაზე ისეთი განმარტება დააწერინეს, ვითომ ის შენიშვნა ჰგულისხმობდა ვიღაც არარსებულს თავადს კონსტანტინე კიმუჩაძეს. მეორესაც ადვილად მოურიგდნენ, მაგრამ მესამე გაზეთის რედაქტორი ახირდა და გაიპრანჭა.

- მაშ, თქვენი სეკუნდანტები დაასახელეთ.

- რაო? დუელი? ჰმ ეს ხომ ველურების საქმეა!

- მაშ, თქვენი ბრალი იყოს თუ სისხლი დავღვარეთ.

და ამხანაგებმა რევოლვერებზე გაიკრეს ხელი. რედაქტორი და მისი თანამშრომელი დაფეთდნენ და უმაღლვე მოლბნენ:

- რა ამბავია? ისეთი რა მოხდა, რომ თოფისწამალივით აფეთქდით?..

- საკვირველი ხალხი ხართ ქართველები, მაშინვე იარაღზე გაიკრავთ ხოლმე ხელს.

- ერთ უბრალო შენიშვნისთვის? ჰა! რა არის ერთი უბრალო შენიშვნის დაბეჭდვა?! ხა! ოცი სტრიქონის მეტი ხომ არ გამოვა!

- აბა, დავწეროთ და გავათავოთ.

დასწერეს და გაათავეს, მერმე ერთმანეთს გაუღიმეს, მოუქონეს, ზურგზე ხელები დაუტყაპუნეს და დაჰშორდნენ.

სამ დღეში კვაჭმა ყველა საქმეები „გააიმასქნა“ და ვარშავის მატარებელში ჩაჯდა.

აქა ამბავი ემირის დახვედრისა და კვაჭის დამუნჯებისა

ბელადი ძვირფას აზიურ ხალათში იყო გახვეული. თავზე ჩალმა ჰქონდა მოკრული და ფეხებზე ძვირფასი ქოშები ეცვა. მეზობელ კუპეში მხლებელნი ჰყავდა. ისინიც უცნაურად იყვნენ მორთულ-მოკაზმულნი.

კვაჭის ჯიბეში ავღანელი პრინცის რაბიბულა აბდულ რაჰმან შეიხალის პასპორტი ედო, ხოლო პორტფელში - სხვადასხვა ეროვნების თავადთა, ბარონთა და პრინცთა კიდევ ხუთიოდე პასპორტი ჰქონდა მომარაგებული : „ვინ იცის, სად დამჭირდეს“.

კვაჭის მეგობრებსაც ასეთივე პასპორტი ჰქონდათ დამზადებული, ხარისხით და წოდებით უფრო მცირედი, როგორც შეეფერებოდათ დიდებულის მხლებლებს, ადიუტანტებს, მდივნებს და კამერდინერებს.

კონდუქტორმა კვაჭის ვინაობა გამოიკითხა და, მისი ემრობა რომ გაიგო, ეს ამბავი ჟანდარმს შეატყობინა. ჟანდარმმა შესაფერი დეპეშა გადასცა ვარშავაში, ხოლო მან ემირის მოგზაურობა გენერალ-გუბერნატორს მოახსენა.

ვარშავის სადგურს რომ მიადგნენ, ვაგონში ერთი ბრწყინვალე აფიცერი ამოვიდა და ჭიპი ჭიპუნტირამეს თავაზიანად ჰკითხა:

- თქვენ ბრძანდებით მათ მაღალბრწყინვალეების, ავღანის პრინცის მდივანი?

მოახსენეთ პატივცემულ პრინცს, გენერალ-გუბერნატორის ადიუტანტს რომ მათი ნახვა ჰსურს.

დაფეთებული ჭიპი კვაჭის კუპეში შევარდა:

- დევილუპეთ!.. დაგვიჭირეს!.. გეიგეს!..

კვაჭი არ შეშინებულა, მხოლოდ შუბლი შეიჭმუხნა, ჩაფიქრდა და შემდეგ დინჯად უბრძანა:

- ნუ გედირევით, „გაშტიკინდით“! იცოდეთ, მე რუსული არ ვიცი. სედრაკ, შენ ჩემი მდივანი და თარჯიმანი ხარ. შენ, ბესო, ჩემი ექიმი ხარ. ყოჩაღად იყავით. აქ რაცხა ამბავია. ფრთხილად! ქართულის მცოდნეს არ წავაწყდეთ. ჩვენი შიფრით ილაპარაკეთ. აბა, სთხოვე მობრძანდეს! - თვითონ სავარძელზე გაწვა და ქარვის ყალიონი გააბოლა.

ადიუტანტმა მოხდენილი სალამი მისცა:

- მაქვს პატივი გაუწყოთ, რომ მათი აღმატებულება, ვარშავის გენერალ-გუბერნატორი სალამს გიძღვნით და გთხოვთ პატივი დასდოთ მათ და სადილად ეწვიოთ.

ყველას გულს მოეშვა. სედრაკამ ადიუტანტის თხოვნა და სალამი ქართული შიფრით გადაუთარგმნა:

- ხომწი გაწი-გეწი, გპაწიტიწიჟოწიბენწი!

და გახურდა ვაგონში „ივიწიწიწინის“ და „აწაწაწას“ უმარტივესი სალაპარაკო შიფრი. კვაჭმა ოდნავ ჩაიღიმა:

- აკი გითხარით, აქინე რაცხა ამბავია-თქვა? მადლობა გოდუხადე და მოახსენე, რომ ჩემმა ექიმმა ვაგონიდან გასვლა ამიკრძალა, რადგან ავადა ვართქვა.

სედრაკამ გადაუთარგმნა, ბესომ კვერი დაუკრა. ადიუტანტმა სინანული გამოსთქვა ემირის მემკვიდრის ავადმყოფობის გამო და შეატყობინა, რომ სადგურის ბაქანზე მათს უბრწყინვალესობას სხვილფეხა მოხელენი უცდიან.

- სთხოვეთ მობრძანდნენ.

ბატებივით მოჰყვნენ ერთმანეთს გუბერნატორი, პოლიცემისტერი, ქალაქის მაგისტრი და მრავალნი სხვანი ჯილდოს მაძიებელნი. ღიმილით და თავმოდრეკით წარუდგნენ კვაჭს და მშვიდობიანი მგზავრობა მიულოცეს, ერთმანეთი მოიკითხეს, ჩაათვალიერეს, გაუღიმეს და ამბავი გამოჰკითხეს, თანაც თავს უკრავდნენ და იკუზებოდნენ.

კვაჭმა ყველას თავის მაღლი მოჰფინა, ყველას თბილი ღიმილი და უსიტყვო დაპირება დაურიგა მფარველობის და დახმარებისა, თავის მდივანს იმ მოხელეთა გვარები და ორდენები ჩააწერინა, რაც იმის ნიშანი იყო, რომ ოდესმე, როცა პრინცი დაბრუნდებოდა უცხოეთიდან, ის მოხელენი თავიანთ ორდენების სიას ალბათ ავლანის ორდენებით შეივსებდნენ. მერმე ისევ თავის ქნევით და ღიმილით გაიკრიფნენ ვაგონიდან. ხოლო ავლანის პრინცი და მისი მხლებელნი სიცილით იხოცებოდნენ.

- ჰა, აი მეტად სახიფათოა. აქინე რაიმე კვანტი არ მოგვდონ. გზა უნდა ავრიოთ, თვარა...

ჩუმად გადასხდნენ კრაკოვის მატარებელზე და ავსტრიისკენ ჩაუხვიეს.

კატოვიცს რომ მიუახლოვდნენ, ჟანდარმმა მგზავრებს პასპორტები ჩამოართვა გასაშინჯად და უცხოეთში გასვლის ნებართვის მისაცემად. მოსაზღვრე სადგურზე მატარებლის დაძვრამდე ვაგონში ორი ჟანდარმი შემოვიდა. კვაჭი კუპეს კარებიდან ჰხედავდა, რომ ჟანდარმები ყოველ მგზავრს გვარსა და სახელს ეკითხებოდნენ, მერმე პასპორტების დასტიდან იმის გაშინჯულ პასპორტს ამოარჩევდნენ და ჩააბარებდნენ. ბოლოს, იმის კუპეშიც შემოვიდნენ.

- თქვენი გვარი და სახელი?

კვაჭს მეხი დაეცა და ცივმა ოფლმა დაასხა. აირია, გაფითრდა, გაწითლდა და ცახცახმა აიტანა. უცებ მოაგონდა, რომ ერთი საათის წინ ბესომ კვაჭის ექვსი პასპორტიდან ერთი პასპორტი ამოიღო, რომელიც ხელს მოჰხვდა, და გაუშინჯავად ჩააბარა იმ ჟანდარმს.

- ჩემი გვარი? - ელვის სისწრაფით გაიფიქრა კვაჭმა. - რა ვიცი, რომელი პასპორტი ჩააბარა? ჩავუთათრულო? იქნება ბარონი ტიზენჰაუზენის პასპორტი მისცა?

ჩავუქართულო? იქნება ჟანდარმს თავადი ტრუბეცკოის პასპორტი აქვს ხელში?

- თქვენი გვარი და სახელი? - ხელმეორედ ჰკითხა ჟანდარმმა.

კვაჭი ოფლში იწურებოდა და თვალებს უაზროდ ჰბლეტავდა, თან ბესოს მოლოდინში კარებისკენ იცქირებოდა. ჟანდარმი იჭვით შესცქეროდა.

- თქვენი გვარი და სახელი მეთქი! რა ამბავია, რა დაგემართათ? ხომ არ დამუნჯდით?

რაო, ხომ არ დამუნჯდითო?! რა თქმა უნდა დამუნჯდა! დიალ, იმ ჟანდარმმა კარგად გაიგო და გამოიცნო: კვაჭი მუნჯია, დაბადებითვე მუნჯია!

და გულს მოეშვა, გაიღიმა და აყმუვდა:

- მმ... მმ... მმ... წკმუტუნებდა კვაჭი, თან იღიმებოდა, ნიშნად მუნჯობისა პირზე ხელს იღებდა და პასპორტებს ეტანებოდა. ჟანდარმებმაც გაიღიმეს.

- მართლა მუნჯი ყოფილა. - სთქვა ერთმა და პასპორტების დასტა გაუშვირა: - აბა, თქვენვე მოსძებნეთ თქვენი პასპორტი.

კვაჭმა პასპორტების ხროვა აჰქექა.

„ძლივს! მაღლობა ღმერთს!“ - წამოიძახა გულში და ერთი პასპორტი ჟანდარმებს გაუწოდა: აი, ჩემი პასპორტიო.

- თავადი ირაკლი გიორგის ძე ბაგრატიონ მუხრანსკი! - ხმამაღლა წაიკითხა ჟანდარმმა ის პასპორტი და გაიღიმა, თანაც დადნა და გალხვა. სწორედ ამ დროს კუპეში სედრაკამ და ბესომ შემოიხედეს.

- გამცემენ ეს ოხრები, უეჭველად გამცემენ! - გაიფიქრა კვაჭმა და უმაღვე მივარდა მათ და თავის პასპორტი მიაჩეჩა, თან ფეხებს აბარტყუნებდა, ხელებს მუნჯურად იქნევდა და ჰღმუოდა:

- მმმ... მმმააა... მმმუუუ!..

ორივემ თვალები დაჭყიტეს და პირები დააღეს:

- ვაა, დამუნჯებულა?! - გაიკვირვა სედრაკამ.

გახარებული კვაჭი ისე მძლავრად იქნევდა თავს, რომ კინაღამ კისრის ძარღვები დაიწყვიტა: ჰო! ჰო! დავმუნჯდი, დავმუნჯდიო!

სედრაკამ ბესოს თვალი ჩაუკრა:

- დამუნჯებულა, რაღა!

- საბრალო თავადი! - ჩაურთო ერთმა ჟანდარმმა: - ასეთი ახალგაზრდა, ასეთ ლამაზი და მუნჯი?

- მერმე რა გვარი აქვს! - დაუმატა მეორემ: - ბაგრა-ტიონ-მუხრან-სკი ირაკლი გიორ-გი-ე-ვიჩ!

- მაშ, მაშა! - დაუდასტურა შიქიამ: - დაბადებითვე მუნჯია, ამიტომ მოგვყავს განთქმულ ექიმთან ვენაში.

ჟანდარმებმა სედრაკას და ბესოსაც ჩააბარეს პასპორტები და გავიდნენ, კვაჭმა და მეგობრებმა კი უმაღვე ჩაიკეტეს კარები.

- რა ამბავია? რა მოხდა?

- ეშმაკმა წეიღოს ბესოს თავი და ტანი, აი ამბავია!

და ყველაფერი უამბო.

- აჰა-ჰო! ოჰო! ჰო! - ასტყდნენ სედრაკა და ბესო.

- რას იცინით, ყაზილარებო! - გასწყრა კვაჭი: - კიღამ დევიფსე და დევილუპე კაკალი კაცი!

მერმე თავის დამუნჯების ამბავი მოაგონდა და თვითონვე გამხიარულდა. და

საზღვარს რომ გასცდნენ, ბოჩოლებივით ახტუნავდნენ და კვიცებივით აჭიხვინდნენ.

ამბავი ვენაში ოდნავ თავის მოგიჟიანებისა და მსოფლიოს დედა-ქალაქში ჩასვლისა

ერთი საათის შემდეგ სასტუმროს პატრონი, მოურავი და მეტრდოტელი შემოვიდნენ დიდი „ფიურსტის“ ბაგრატიონის მოსაკითხად და პატივსაცემად. მერე ყოვლად აუცილებელმა, ყველაფრის მცოდნემ და ყველგან მყოფმა რუსის ურიამაც შემოჰყო თავი.

- თავადს ვახლავართ!.. გიდი ვარ... ოცი წელიწადია ვენაში ვცხოვრობ... ყველაფერს გიჩვენებთ. დღეში ათი კრონა ეღირება.

გავიდნენ და დაათვალიერეს ქალაქი.

ხუთი დღე იარეს. გიდი კვაჭის ისტორიულ-ხელოვნურ ძეგლებისაკენ ეწეოდა, უნდოდა ეჩვენებინა მუზეუმები, უნივერსიტეტი, სან-სტეფანეს ტაძარი, ჰოფბურგ-თეატრი, ბირჟა, სამხატვრო აკადემია, რატუშა, სასახლე და ათასი სხვა საჩვენებელი, მაგრამ კვაჭი ისე დაიღალა და დაიშრიტა მარტო ერთი მუზეუმის დათვალიერებით, რომ მაშინვე თავის ტკივილი მოიმიზეზა და ყველაფერი მომავლისათვის გადასდო, გარდა უუზარმაზარ რინგმეტრასესი და პრატერისა, სადაც დღეს აღამებდა და ღამეს ათენებდა. ეს უზარმაზარი ქუჩები, ხეივნები, ბაღები, მოედნები, ინგლისური ჭალა, აკვარიუმი, სამხეცეთი, ათასნაირი რესტორანები, ყავახანები, ლუდხანები, ღვინის სარდაფები, ბალაგანები, მარიონეტის თეატრები, კარუსელი და უთვალავი სხვა გასართობი მუდმივ სავსე იყო ხალხით და ქალებით - განთქმულ ვენურ ქალებით: ყველანი თითქოს განგებ იყვნენ შერჩეულნი: მაღალნი, თვალადნი, ჯიშოიანი, ოქროს თმიანი, ფირუზთვალეებიანი, ფაფუკნი, ფუნჩულანი და თეთრნი, ვითარცა ჩამავალი მზისაგან ოდნავ შეწითლებული მყინვარი.

ამ ცოცხალმა ზამბახებმა უმაღლეს დაუბნის კვაჭის, ძილი დაუფროთხეს, მადა დაუკარგეს, დავთვრები აურიეს და სული და გული ისე აუფორიაქეს, რომ რამდენიმე კოხტად გამონასკული კომბინაციაც კი დაივიწყა და გადასდო იმ საბაბით, რომ ის მალე პარიზში ჩავიდოდა და ამ საქმეებს იქაც „გაიმასქნებდა“.

კვაჭი რამდენიმე დღეში დასთვრა, დაითენთა და მიიღია თეთრი ტომის მოუქნელის, უხემის და მძლავრის სიყვარულით. სამაგიეროდ იმ თეთრ ქალებსაც აჩვენა და აგემინა სიცხე შავი ზღვის სისხლისა, სიფიცხე ჯმუხა ბიჭისა, სიმწვავე გიშრის უღვაშებისა, ჟინი მარილიან ქორულ თვალებისა და აღვირ-აწყვეტილი ვნებიანობა მზისა და ჟამისგან გაკაჟებულ ქართულ მარღვისა.

სედრაკამ და ბესომ თეთრ ალ-ქაჯების ბადეში გადავარდნილი კვაჭიკო ძლივს გამოჰგლიჯეს იმ ქალებს და პარიზისკენ მოიტაცეს.

„ორიან-ექსპრესი“ გრიგალივით მიჰქრის ანკარა სალცჰახის, ინნისა და ღუნაის ნაპირებზე.

- კვაჭი, ზაჰლცბურგში მივედით. ბედეკერის წიგნში ძალიან აქებენ ამ ძველ ქალაქს. გავიდეთ და ვნახოთ.

- აჰ, ძველის ნახვა მეზარება, მკვდარს მაგონებს.

- კვაჭი, მიუნჰენში ავედით. ბავარიის დედა-ქალაქია. მეტად სუფთა და კოხტა ყოფილა. თურმე საქვეყნო მუზეუმია შენობების და ხელოვნებისა. ბევრი რამ ყოფილა სანახავი: ბერძნული პროპილეი, ზიგესტორი, ვაგნერის თეატრი, ოდეონი, გლიპტოთეკა და...

- და ლუდი, მიუნჰენის შავი ლუდი! აჰა, ბესო, მეიტა ოციოდე ბოთლი. ჩქარა!
დანარჩენი სიძველენი ეშმაკებმა წეიღონ!

- კვაჭი, სტრასბურგში მივედი. გაიხედე, აგერ ის ტაძარი მთელ ქვეყანაზე ყოფილა
განთქმული.

- აჰ, მაგიზა არც კი ღირს წამოდგომა! - და განაგრძო შინჯვა ტიტველ ქალების
ალბომებისა, რომელნიც ვენასა და მიუნჰენში იყიდა.

სალამოს ათ საათზე ბესომ უთხრა:

- სწორედ ნახევარი საათის შემდეგ პარიზში ჩავალთ. გეიხედე, მოსჩანს კიდევაც.
კვაჭი გველნაკბენივით წამოვარდა და ფანჯარას ეცა.

შორს, წყვილიადმი ცის ტატნობი თვალუწვდენელ მანძილზე წითლად იყო შეღებილი,
თითქოს დედამიწის ზღურბლი იწოდა და იმ ხანძრის ანარეკლი ზეცაში მოსჩანდა.

გააფთრებული რკინის ფრინველი აღარ ისვენებდა და ქშენით, დგრიალითა და
წივილით იმ ხანძრისკენ მიჰქროდა. ბოლოს, ქალაქში შევარდა, კიდევ კარგა ხან
ირბინა და ოხვრით და კვნესით აღმოსავლეთის სადგურს მიადგა.

მაშინვე გაჩნდა ყველგან მყოფი ადესელი ურია:

- ოცი წელიწადია, რაც პარიზში ვცხოვრობ. ყველაფერი ხუთი თითივით მაქვს
შესწავლილი. ცხრა ენა ვიცი. დღეში ოცი ფრანკი და ჭამა-სმა.

კვაჭიმ იმ ურიას გადაჰხედა.

- ისაკ აბრამიჩ!.. ისაკა იდელსონი!

ამ სახელის გაგონებაზე ურია კვაჭის დააცქერდა, მერე გაიბადრა და დაიძახა:

- ნაპოლეონ აპოლონიჩიკ, თქვენა ხართ? ღმერთო დიდებულო!

- აქ რა გინდათ, ისაკ აბრამიჩ?

- ეჰ, მერე გიამბობთ. გავღარიბდი, ნაპოლეონ აპოლონიჩ, გავღარიბდი... მერე
გიამბობთ...

- რებეკა? რებეკა როგორ არის?

- კარგად, კარგად არის, მაგრამ... მერე გეტყვით, ყველაფერს გეტყვით. ეხლა კი
მომყევით.

ოთხენი ავტომობილში ჩასხდნენ და სტრასბურგის ბულვარით საუკეთესო
სასტუმროსკენ გასწიეს. კვაჭის ბრძანებით ავტომობილი ხით დაგებულ ქუჩებზე
ნელა მისცურავდა.

- დიდ ბულვარზე გავედით. - აჩვენებდა მსოფლიო ქალაქს ისაკა იდელსონი: - ეს არის
ბულვარი სენ-დენი... ეს - ბონნუა... ეს - პუასონიერი... აი, განთქმული მონ-მარტრი...

ეხლა შევედით იტალიელების ბულვარზე... აი, სახელოვანი ოპერა და ოპერის
ავენიუ... ეს კაპუცინების ბულვარია... აი, მადლენის შესანიშნავი ტაძარიც...

კვაჭის ყრუდ მოესმოდა ისაკას მოყრილი სეტყვა, უცხო და გაუგებარ სიტყვებით
სავსე. მას არაფერი ესმოდა გიდის ლაპარაკისა, რადგან შთაბეჭდილებამ უმაღლესად
გონებას და დაახშო იგი.

კვაჭი და მისი ამხანაგები უცებ ჩასცვივდნენ მსოფლიოს დედაქალაქის გულში და
უმაღლესად დაიბნენ, აირივნენ და გამოშტერდნენ.

იმ უზარმაზარ ბულვარების ნაპირებზე აღმართულიყო ორი კედელი შვიდ-რვა
სართულიან გაჩაღებულ შენობებისა. ამ კალაპოტში ზევით და ქვეით ორი

თვალუწვდენელი ხალხის მდინარე მიდიოდა. ქუჩის ერთ ნაპირიდან მეორეზე
გადასვლა თითქმის შეუძლებელი იყო. იგი გატენილი იყო ახდილ და დახურულ

ეტლებით, ორსართულიან ავტობუსებით, ტრამვაიებით, ავტომობილებით და
მრავალნაირ შარეტით. ჯვარედინებზე პოლისმენები იდგნენ, პატარა ჯოხებით

ჰბრძანებლობდნენ და კარგი რაბივით იმ მდინარეს ხან ერთ ქუჩაზე შეაჩერებდნენ და

თავს მეორე კალაპოტში გადაუგდებდნენ, ხან ხუთი წუთით მეორეს შეაგუებდნენ და პირველ ქუჩას დასცლიდნენ.

შიგნით და ტროტუარებზედაც მორთულ-მოკაზმული ხალხით სავსე უთვალავი ყავახანები ცეცხლში იწოდნენ. ათასნაირი ჰაეროვანი რეკლამა თვალსა სჭრიდა: ცაში ასგან და ათასგან ელავდნენ წითელი, ყვითელი, ცისფერი და მწვანე ელექტროს წარწერები. ქალაქის იდუმალი ხმაურობა, გრგვინვა, დუდუნა, ზანზარი, სუნთქვა, ოხვრა და კვნესა კვაჭის ჰბორკავდა, ნერვებს უღიტინებდა და გონებას უბნევდა.

- ა, ბესო, მეიგონე აწი შენი სამტრედია და ქუთაისიც! - ჩაიღიმა კვაჭმა.

- სამტრედიას ქე სჯობია, მარა ქუთაისს რავა შეედრება! - ჩაიხუმრა ბესო შიქიამ.

- ვაა, ჰავლაბარია?! - ჩაიხითხით სედრაკამ.

მადლენს ჩაუხვიეს და თანხმობის უზარმაზარ მოედანზე გავიდნენ, მერე ის უცხო სანახაობა გადასჭრეს და შეერივნენ ხუთ რიგად ჩამწკრივებულსა და დაბურულ ელისეს ხეივნებს. ვარსკვლავების მოედანზე საუცხოვო სასტუმროს „ელისეს“ მიადგნენ, სადაც ბელეტაჟში შვიდი ისეთი ოთახი დაიქირავეს, როგორც შეეფერებოდა დიდი რუსეთის დიდს თავადს, ავღანისტანის ემირს, ბარონს და იმის მხლებლებს.

<https://www.facebook.com/groups/ELLIB/>

დღევანდელ ბაბილონის დათვალიერება და მცირეოდენი მსჯელობა

კვაჭი, მისი მეგობრები და ყორანაშვილი, რომელიც წინა დღით ლათინურ უბანში იპოვეს, ეიფელის კოშკის კენჭეროზე სდგანან.

სამასი მეტრის სიმაღლიანი რკინის კოშკი თითქოს ჰგუგნებს, ჰზანზარებს და ქანაობს.

მოგზაურებს ოდნავ თავბრუ ეხვევათ.

მათ ფეხქვეშ გადაჭიმულია პარიზი, - ქვეყნის თვალი, მზეთუნახავი დედა-ქალაქი, პირველი პირველთა შორის, შუაგული მსოფლიოსი და მზეთა-მზე კუთხეთა და ხალხთა ქვეყნისათა.

პარიზის ზღურბლთა გადაღმა, ყოველივე მიმართულებით, სადამდინაც თვალი მისწვდება, მოსჩანან უთვალავი დიდი და პატარა ქალაქები, დაბები და სოფლები, რომელნიც ქვეყნის გულს ელტვიან და გარს ეხვევიან, თითქოს იმ მზეთუნახავს თავს ევლებიან, მას სდარაჯობენ და ემსახურებიან.

მარნის გორაკების თავზე დილის ბურუსიდან უზარმაზარი წითელი ბურთი ამოგორდა და ვარდის ფერად შეჰღება პარიზის ირგვლივ ჩამწკრივებული მწვანე გორაკები.

დილის ნისლი ლეჩაქივით ჩაწოლილა და ჩაჰხურებია იმ თვალუწვდენელ სივრცის ნაოჭებს, გორაკების კალთებს, ქალაქების და სენის ხეობას.

პარიზი ნელ-ნელა ნისლოვან ლეჩაქს იხდის, თანდათან იღვიძებს, იზღაზნება, იზმორება და დილის ღიმილით იღიმება.

იგი ბურუსი, ღამის ნაორთქლი და ნასუნთქი იმ მზე-ქალაქისა თანდათან გორაკებზე აიკრიფა, დასავლეთისკენ აუხვია და სენ-ჟერმენ-არჟანტელის მიდამოებსა და სენის ქვემო ხვეულებში ჩაწვა.

და ბედის მადიებელთა თვალში გაიშალა და გაიფურჩქნა იგი მზეთამზე:

დავარცხნილი და დაბანილი, კეკლუცი და სპეტაკი, ღიმილიანი და სიცილიანი, კაშკაშა და მბრწყინავი, უსაზღვრო და თვალუწვდენელი, საბუდარი და ტადარი, სანატრიონი და სიზმარეთი ყოველთა სულიერთა, მეცნიერთა და ხელოვანთა ამა ქვეყნისათა.

იდგნენ ქართველნი სამასი მეტრის სიმაღლეზე.

იდგნენ და სთრთოდნენ ესოდენ სიმაღლით და მშვენიებით.

შორს, მეტად შორს, სამხრეთით და აღმოსავლეთით ორი ანკარა მდინარე მოიკლაკნებოდა - მარნა და სენა. ორივენი პარიზის განაპირას, შარანტონთან ერთმანეთს ერთვოდნენ და ეხუტებოდნენ; მერე ის ერთიანი მდინარე პარიზს შუაზე გადასჭრიდა, ისევ სამხრეთით დაბრუნდებოდა, მერე სენ-კლუსთან და ბულონთან ისევ ჩრდილოეთით იქმნიდა პირს, სენ-დენისთან კვლავ სამხრეთით წამოვიდოდა, სენ-ჟერმენთან ისევ რკალს მოჰხაზავდა, კიდევ ჩრდილოეთით შეუბრუნდებოდა, ერთხელ კიდევ მოიგრიხებოდა და დასავლეთით ნისლოვან სენ-ჟერმენის უზარმაზარ ტყეში იკარგებოდა.

მდინარეზე, ზევით და ქვევით, გემებისა და ნავების ქარავნები დასცურავდნენ, და იმ სიმაღლიდან ისე მოსჩანდა, თითქოს გრძელსა და დაკლაკნულ სარკვეზე ბუზები და ჭიები დასცოცავნო.

იგი სარკემდინარე ორმოციოდე რკინის და ქვის ხიდ-სარტყელით იყო გადაჭერილი და ოციოდე მწვანე კუნძულით იყო გაპობილი და გაწყვეტილი.

იმ ქვეყნის თვალს გარშემო სამ რიგად ედგნენ ორმოცამდე დარაჯნი და გუშაგნი, ნახევრად მიწაში ჩამძვრალნი, რკინის ფოლადის აბჯრით და ათასის ზარბაზნით შექედნილნი. მათ შორის მრისხანედ, მუქარით და შუბლ-შეჭმუხვებით გასცქეროდნენ გერმანელთა ქვეყანას შარანტონი, ვენსენი, მონ-ვალერიენი და სენდენი.

იმ კეკლუცს ყოველ მხრიდან ათიოდე რკინის გზა გრძელ ისრებივით შიგ გულში ჰქონდა ჩარჭობილი, ხოლო გარშემო რამდენიმე ქამარი ჰქონდა შემორტყმული ასეთივე რკინის გზების, ზარბაზნების, ბულვარების, განიერ და ღრმა თხრილისა და მაღალის, სქელის და ნათალ ქვის გალავნისა.

რამდენიმე ათეული მატარებელი, ორთქლით და ბოლით მსუნთქავი, შავი გველებივით იკლაკნებოდნენ და სხვადასხვა მიმართულებით მისცურავდნენ. ესოდენი დაბა-ქალაქები, უთვალავი შენობები, გზები და არხები თითქოს განგებ დასერილნი, დახატულნი და მოქარგულნი იყვნენ თვალუწვდენელ მწვანე ხალიჩაზე. პარიზის ფილტვები - ტყეები, ბაღები და ჭალები ჯერ კიდევ სილის ოხშივარით ჰსუნთქავდნენ.

აღმოსავლეთით გადაჭიმულიყო ტბებით დაწინწკლული ვერსენის დიდი ტყე. სამხრეთით - ასეთივე დიდი ტყეები მედონის, სენკლუს, სევრისა და ვერსალისა, ხოლო დასავლეთით - ბულონის და სენ-ჟერმენისა.

შიგ პარიზში მწვანე სითხესავით დაღვრილიყვნენ ტიულიერის, ლუქსემბურგის, ბოტანიკურის, მონსოს, ტროკადეროს, მონსურის, ელისეს და მრავალი სხვა ბაღები, ჭალები და ხეივნები.

ინვალიდების სასახლის ოქროს გუმბათი ხეხლივით იწვოდა.

შენობების ზღვიდან ძალუმად აღმართულიყვნენ და გაჭიმულიყვნენ პანთეონი, იესოს გულის ახალი ტაძარი, პარიზის ღვთისმშობელი, სენ-ჟერმენი დეპრე, სენ-სიულპისი, მადლენი, ლუვრი, პალე-როიალი, დიდი ოპერა, სორბონა, ბირჟა, დროკადერო, კოშკები, სასახლეები, მუზეუმები და მრავალი სხვა თვალსაჩინო ძველი და ახალი შენობები.

იმ სიმაღლეზე მკაფიოდ მოისმოდა გაღვიძებულ საარაკო ქალაქის დრტვინვა, გუგუნნი, ქშენა, ზანზარი და სუნთქვა.

კვაჭი კვაჭანტირადე არ ჰგრძნობდა საერთოდ ბუნების მშვენიერებას, რომელიც არ ჰხვდებოდა იმის სულს და გულს: იგი არასოდეს ადელვებულა, არ მოხიბლულა, არ დამტკბარა არც ცამდის აყუდულ მთებით, არც თვალ-უწვდენ ზღვით, არც ბარის აჭრელებულ პეიზაჟით, მაგრამ ეხლა, სამასი მეტრის სიმაღლიდან რომ დასცქეროდა თავისს ფეხქვეშ გადაწოლილ პირი-მზე პარიზს, მან ღრმად იგრძნო თავბრუ დამხვევი სიტკბოება და მშვენება მსოფლიო ქალაქისა, რომელიც, ვინ იცის, ვის, როდის და როგორ მოეპარგნა ესოდენის ქვით, რკინით, ორთქლითა და ბოლით. კვაჭის არც სმენა ჰქონდა, იგი ორს ნოტას ერთმანეთისგან ვერ არჩევდა, ამიტომ მუსიკაც არ უყვარდა, არც მისი ესმოდა რამე, მაგრამ ეხლა, სამასი მეტრის სიმაღლეზე იგი მოჰხიბლა, დაათრო და ზეცაში აიტაცა ამ ქალაქის იდუმალმა გუგუნმა, ბუტბუტმა და ფშვინვამ.

ამავ დროს დილის ნიავმა ბელვილის მაღლობებიდან ეიფელის კოშკზე ქვანახშირის და ნავთის სუნი აიტანა, რომელიც კვაჭის უუნაზესს სასუნებლად მოჰხვდა ცხვირში. დიდხანს იდგნენ გაჩუმებულნი, მეტის აღტაცებით დატვირთულნი და უჩვეულის გრძნობით მოჭარბებულნი. მხოლოდ ყორანაშვილი ხანგამოშვებით გაიშვერდა აქეთ-იქით თითს და ახალ-ახალ საგანძურებს უჩვენებდა:

- თქვენი სასტუმროს წინ რომ უუზარმაზარი კამარა აღმართულა, იმის გარშემო რომ თორმეტ ქუჩა-ხეივანს მოუყრია თავი მნათობის სხივებით, სწორედ ამიტომ დაარქვეს მაგ ალაგს ვარსკვლავის მოედანი - „ეტუალი“... აგერ ელისეს სასახლე, პრეზიდენტის სამყოფელი... აი, ბურბონთა სასახლე, ეხლანდელი პარლამენტი... აი, ჩვენს ფეხქვეშ რომ მოსჩანს, სამხედრო აკადემია გახლავთ... აგერ დიდი და მცირე სასახლენი ხელოვნების და მრეწველობისა.

- აი პარიზი ჰგავს ცოცხალს მზეთუნახავს, ფრანგს ტიტველ დედაკაცს, რომელიც სენის ნაპირებზე საქვეყნოდ გადაწოლილა, და ამიზაა, რომ ყოველი კაცი ქვეყნის ყოველ კუთხიდან მორბის აქინე მაის სანახავად, თვარა სხვა რა მოარბენიებს აქინე გაკოტრებულს ღვანკითელსა და სამტრედიელ კუდაბზიკა აზნოურებს? - განმარტა კვაჭმა.

სედრაკა არ დათანხმდა:

- ვაა, მარტო მილიონერები ხომ არ ცხოვრობენ პარიზში! ერთ აქაური ბანკი ან „ტორგოვი დომი“ მთელ საქართველოს სამჯერ იყიდის და გაჰყიდის. საცა თაფლია, ბუზიც იქ ეტანება, თორემ მარტო ლამაზი ქალებისთვის ვინ გიჟი ჩამოვა ამერიკიდან, იაპონიიდან ან ტფილისიდან?! შენ ფული სთქვი, თორემ ლამაზი ქალები ყველგან თავსაყრელია.

- იმიზა მოდიან აქინე ყოველ ქვეყნიდან ლამაზი ქალები, რომე პარიზში ბევრი ფულია! - წაიჩურჩულა ჩუმმა ბესომ.

- ლონდონს და ნიუ-იორკს პარიზზე მეტი ფული აქვთ, - ჩაერია ყორანაშვილი. - მაგრამ ლამაზი ქალებიც, ფულიანი და უფულო ხალხიც უფრო პარიზს ეტანებიან. თქვენი რა მოგახსენოთ, მე კი ვერც ასი ათასი მზეთუნახავი ჩამომიყვანდა ამ სიშორეზე.

- მაშ რეიზა ეტანება მთელი ქვეყანა ამ ქალაქს? - ჰკითხა კვაჭმა.

- ლამაზი ქალები მხოლოდ ერთი კუთხეა პარიზისა. ჩემის დაკვირვებით, უნდა გითხრათ, პარიზში ლამაზ ქალებს გაცილებით სჭარბობენ ლამაზი მამაკაცები. ამასვე ამბობენ აქაური ქალებიც პარიზს მეორე, მესამე, მეხუთე და მეათე კუთხეც აქვს, ეხლა რომ აგისხნათ, სიტყვა მეტად გამიგრძელდება. გარდა ამისა, ჩემს ნათქვამს გაგებით გაიგებთ, მაგრამ გრძნობით ჯერ ვერ იგრძნობთ. ჯერჯერობით იცხოვრეთ და ყველაფერს დააკვირდით, მერე თვითონ მიჰხვდებით და იგრძნობთ იმისს ჯადოს და თილისმას და დარწმუნდებით, რომ მართლა ყველას ორი სამშობლო ჰქონია: ჯერ თავისი საკუთარი და მეორეც - საფრანგეთი.

მანქანით კომპის მეორე სართულზე ჩამოვიდნენ, სადაც გამართული იყო რესტორნები. ისაუზმეს და წავიდნენ ლუვრის დასათვალიერებლად.

ალექსანდრეს ხიდიზე რომ შესდგნენ, კვაჭმა დაკვირვებით გასინჯა მისი საუცხოვო მოკაზმულობა: ძეგლები, ბოძები, მარმარილო, ოქროს ვარაყი, ნაჭედი რკინა და ბრინჯაო, მერე ამხანაგებს მიუბრუნდა:

- მთელს საქართველოში ამის ბადალს ვერაფერს იპოვით.

- ქუთაისის თეთრი ხიდი მაგონდება, ჰა-ჰა!

- ასეთი ხიდი არც ევროპაში მოიპოვება, არც რუსეთში, - განმარტა ყორანაშვილმა.

თანხმობის უუზარმაზარმა რვაკუთხიანმა მოედანმა კვაჭი ერთხელ კიდევ მოიყვანა ალტაცებაში. იმის რვა კუთხეს ამშვენებდა საფრანგეთის რვა დიდი ქალაქის ძეგლი. სტრასბურგის ძეგლს გლოვის ნიშნად შავი ჰქონდა შემოხვეული. მოედანის შუაში ორი საუცხოვო აუზი იყო გაკეთებული. იქვე აღმართულიყო ოცდაათი ადლის სიმაღლე ქვის სვეტი - ლუქსორის ობელისკი, ნაპოლეონისგან ეგვიპტედან გადმოტანილი.

- ამ მოედანზე დიდი რევოლუციის დროის გილიოტინა იდგა, - მისცა ცნობა ყორანაშვილმა. - აქ მოსჭრეს თავი ლუი მეფეს და, ვინ იცის კიდევ რამდენ ათასს. კვაჭი ჟრუანტელმა აიტანა და საჩქაროდ გაბრუნდა.

გაიარეს ძველი მეფეების ბაღი - ტიულიერი, ტრიუმფის კამარა და შევიდნენ ლუვრში. ჯერ ქვემო სართულში ქანდაკებას ჩაუარეს. დარბაზს დარბაზი მისდევდა, ეპოქა - ეპოქას, ქვეყნის ერთი კულტურა - მეორეს, კვაჭი ყურს აღარ უგდებდა. უთვალავ ქანდაკებათაგან შიშველ ქალებს არჩევდა, სხვებს კანოვას ნათაღს ამჯობინებდა, იმის ტიტველებს ყოველ მხრიდან უვლიდა, აკვირდებოდა და თანდათან გატაცებით და თაყვანისცემით იტენებოდა.

როცა ელინურ დარბაზში შევიდნენ და დაათვალიერეს ღვთაებრივი სკოპასი, მირონი და პრაქსიტელი, როცა იხილეს ზეციური აფროდიტები და ვენერები - მილოსელი, ჩაკუნტული, უფეხონი, უხელონი და უთვალონი, მეტის მღელვარებისგან გატენილმა კვაჭმა წამოძახა:

- ნეტავ რომელ ხელს გაუკეთებია აი მშვენიერი ქალები! ბესო, ერთი შეხე მაი უთავო და უხელო ჩაკუნტულ ვენერას. დაადე ხელი თემოზე და გეიგე, ცოცხალია მაი თუ მართლა მარმარილოა?.. რაო, ხელის ხლება არ შეიძლებაო? კაი, მარა... ღმერთო, მიშველე! რავა გააკეთა ისთე ვინცხა ქვის მთელელმა ბერძენმა აი ქალები, რომე მაი ქვას ცოცხალ ხორცის სუნი და სითბო ადის! ბესო, წა, გენაცვა, გეიგე, რავა გაჰყიდიან აი, ამ ვენერას, მილოსელს? კაი რამე ყოფილა, ალბათ ვინცხა პოლონელის ან რუსის თავადი მილოსსკის ცოლი იქნებოდა. თუ ათას ფრანკზე მეტი არ დაგიფასეს, ვიყიდი და ჩემს ბინაზე კიბესთან დავდგამ, მოტეხილ ხელებსაც გავაკეთებებ, ერთ ხელში ყვავილებს ან ყანწს ჩავუდებ, მეორეში ელექტროს ლამფას დავაჭერიებ. მე შენ გეტყვი, ვერ დაამშვენებს კვაჭანტირამეს სასახლეს თუ?!

მერე მიჰყვანენ იმ უზარმაზარ შენობას და სამი საათი ქუდმოგლეჯილნი, გამტერებულნი და თვალდაბრეცილნი დარბოდნენ. მხოლოდ ყორანაშვილი იყო გულმშვიდად, რადგან ყველაფერი ათჯერ ჰქონდა ნახული და მონელებული. დაირბინეს გალლერეები აპოლონის, ლჰორლოჟი, ყვავილებისა და ძველ ტიულიერი. აპოლონის დარბაზში ერთს შუშაბანდიან ყუთს კვაჭი მუსუსივით მიეკრა და აღარ მოჰშორდა: თვალები აენტო და დაებრიცა, გული აუკანკალდა და მთელი სხეული აუმაგმაგდა. იმ ყუთში ეწყო მტრედის კვერცხის ოდენა რამოდენიმე თეთრი ბრილიანტი, ნაპოლეონის მახვილი, ისიც მთლად ბრილიანტებით მორთული, და მრავალი სხვა ფასდაუდებელი განძეულობა. იგი ყუთი ისე იწოდა და ჰლაპლაპებდა, როგორც კვაჭის თვალები იმ წუთში. კვაჭმა მაშინვე მიიხედ-მოიხედა. ერთი დარაჯი არხეინად დასეირნობდა დარბაზში. აიშალა და აცქმუტუნდა კვაჭი. ჯერ ყორანაშვილს ჩააცივდა. მერე იმ დარაჯს ჩაუმტვრია:

- კომბიენ კუტ სეტ შოზ, სილ ვუ პლე (რამდენი ეღირება ეს ნივთები)?

- სე, პა მესსიე. ონ დი კარანტ უ სენკანტ მიიონ (არ ვიცი, ბატონო. ამბობენ, ორმოცი ან ორმოცდაათი მილიონიო).

ძლივს მოსწყდა კვაჭი იმ განძეულობას. მას შემდეგ დაბნეული, დარეტანებული და ჩაფიქრებული დადიოდა, თითქოს იმის თავში ეშმაკებმა დაიბუდესო, თითქოს იქ რაღაც აზრი მწიფდებოდა, იკვანძებოდა და იხლართებოდაო.

- აი, შედეგები, მსოფლიო მხატვრობის დარჩეული ნიმუშები. - განაგრძობდა ყორანაშვილი: - დავიწყოთ იტალიურ რენესანსიდან... აი, კორრეჯიო... ეს ტიციაანია... ეს არის პურუჯიო..., აი, ნაზი, რომანტიული ბოტიჩელიც... აჰა, ღვთაებრივ ლეონარდო დევენჩის ჯიოკონდაც.

- აია ჯიოკონდა? - გაიკვირვა კვაჭმა: - აი იყო, შარშან რომ მეიპარეს?.. იმე, თლა სულელი ყოფილა მაის ქურდი! რა ღირს აი სურათი?

- უფასოა, არ გაჰყიდიან, ხოლო მცოდნენი ერთ მილიონს აფასებენ. მილოსელი ვენერაც ამდენივე ეღირება.

- იმე, რამდენი სულელი ყოფილა ქვეყანაზე! ათ მანეთს არ მივცემ მაგაში. შეხედე, ბესო, შეხედე, რავა დოუბრეცია თვალები! აჰ, თლა სულელები ყოფილან, თვარა ვინ ტუტუცი მისცემს ვინცხა კაროჟნას სურათში თუნდ ას მანეთს? ნიძლავს დავდებ, რომე ას მანეთად დღესვე ამაზე ლამაზს ხუთ ცოცხალ ქალს ვიშოვი, მაგ „კარტიჩაში“ რავა მივსცემ მეტს!

- ვაა, ერთი ნახეთ რაღა, აქ რა ამბავი ყოფილა! - გააწყვეტინა კვაჭის სედრაკამ მეორე დარბაზის კარებიდან.

- შეუხვიეს ფრანგულ მხატვრობის დარბაზში, სადაც ტიტველი ქალები უხვად იყვნენ კედლებზე გაბნეული.

- როცა ბონნერი... პრუდომი.. დელაკრუა... ვატტო... მებისონი... - განაგრძობდა ყორანაშვილი. მაგრამ მას ყურს აღარ უგდებდნენ, რადგან სამივენი შემოეხვივნენ კუთხეში მიწოლილ ენგრის შიშველ მხევალს, უსისხლოს, უძვლოს, ფამფალას, ფაფუკსა და ცომ-ცომას.

- ვაა, ერთი ამის გავას შეჰხედე და! - სცქუმტავდა სველ-თვალა სედრაკა.

- ქალიც აი ყოფილა და სურათიც, ასეთი ცოცხალი ქალიც ათასი მანეთი ღირს და სურათიც.

- ცოცხალისა რა მოგახსენოთ, ხოლო ათას მანეთად ამ სურათის ასლს გააკეთებენ. აი, მხატვარიც აქვე გახლავთ.

იქვე სამი მხატვარი მუშაობდა. სამივენი ასლებს აკეთებდნენ. ჰკითხეს ერთ-ერთს, მორგიდნენ, მისამართი მისცეს და გზა განაგრძეს.

- აი, ესპანური მხატვრობა... მურრილიო... ველასკეზი... გოია... ეს ინგლისური სკოლა გახლავთ: რეინოლდსი... რესკინი... აი, ფლამანურ-ჰოლანდიურიც: ვან-დეიკი... რუისდალი... რუბენსი... აი, გენიოსი რემბრანდტიც...

გაბო და სედრაკა აანთეს და აახურეს რუბენსის დედაკაცებმა: ყველანი ჩასუქებულნი, ჩაქონებულნი, მონუმენტალურნი, წითურნი და თეთრნი იყვნენ, ვითარცა ოდნავ ღვინო-ნარევი რძე.

კვაჭის ქანცი გამოელია, თვალებს ჰბლიტავდა და ფეხებს ძლივს-ღა მიათრევდა.

- დაახლოვებით მესამედი მოვიარეთ. დანარჩენსაც ეხლავე თვალი გადავაავლოთ. მერე, თუ გნებავთ, რომ ცოტაოდენი მაინც დაიხსომოთ, ორი კვირა მაინც უნდა იაროთ! - ურჩია ყორანაშვილმა.

-აჰ, აჰ, აჰ! - ჩაიქნია ხელი კვაჭმა. - მაი სად შემიძლია, ამისთვის კი არ ჩამოვსულვართ აქინე. წევიდეთ, კმარა.

გავიდნენ. რამდენიმე ეზო გაიარეს, მოედანი გადასჭრეს და იქიდან გაჰხედეს ერთ ვერსზე გაჭიმულს ნათალ ქვის ლუვრს, რომელიც გარდი-გარდმო გადაჭრილი იყო ქუჩებით, იმის ეზოში და ალაყაფის კარებებში ომნიბუსები და ავტობუსები დადიოდნენ.

- ნეტა გამაგებია, გასცვლის თუ არა ფრანცია საქართველოზე აი შენობას ყოლიფერი სიმდიდრით, აქინე რომ ალაგია? - თითქმის თავის თავს ჰკითხა კვაჭმა.

ავტო დაიქირავეს და გარშემოუარეს შატლეს და ბერნარის თეატრებს, სენ-ჟაკის კოშკს, ქალაქის საბჭოს, პარიზის ღვთისმშობელს და იქიდან ლათინურ უბანში გავიდნენ.

- აი, სორბონა... აი, საფრანგეთის კოლეჟი... სენ-ჟენევიევის წიგნთსაცავი... აი, განთქმული პანთეონი. იმის წინ რომ ბრინჯაოს ძეგლი სდგას, საფრანგეთის სახელოვან მოქანდაკე როდენის ნამუშევარია. იგი გამოჰხატავს ადამიანს, რომელიც აზროვნებს.

ბრინჯაოს ბუმბერაზი ადამიანი იჯდა. ფეხი ფეხზე გადაედო, ნიკაპი მუშტზე დაებჯინა და ისე მძლავრად, ისეთის ჟინითა და ნებისყოფით ჰფიქრობდა, რომ ფეხის ძარღვებიც კი დაჭიმული ჰქონდა, თითქოს ფიქრი იმ ძარღვებსაც აწვდებოდა, თითქოს ძალას ატანდა და იშველიებდაო.

კვაჭი ბრინჯაოს ადამიანს დააცქერდა და სთქვა:

- რაცხა დიდ კომბინაციას აიმასქნებს აი კაცი. ნეტა მაჩვენა აგი, კაი ამხანაგი გამევიდოდა.

- აი, ლუქსემბურგის და კლიუნის მუზეუმებიც, ვნახოთ.

- აჰ, დევილალე, კმარა! აწი შევიდეთ კარგ რესტორანში და ვისადილოთ.

დიუვალთან შევიდნენ. კვაჭმა იტკიცა:

- რაა აი! არ ვარგა, რაცხა სტუდენტების სასადილოს ჰგავს. აქინე უკეთესი აფერია? ყორანაშვილმა არ იცოდა, კარგი და ცუდი რესტორანების არაფერი ესმოდა, რადგან თვითონ, ისიც ზოგჯერ, ერთ ფრანკიან სასადილოში იკვებებოდა.

- აჰა, მამ ჩვენს ოტელში წევიდეთ... რაო, გრცხვენინანთ? ტანისამოსი არ გაქვთ? აჰა, მამ მშვიდობით ბრძანდებოდეთ. ხვალ გვნახეთ.

და ავტოთი წავიდნენ, ხოლო მადა-მოსული ყორანაშვილი თავის მანსარდში დაბრუნდა.

გამოცდილ იდელსონის მსჯელობანი

მეგობრებმა რედინგოტები ჩაიცვეს, მკერდზე თით ხრიზანტემა მიიკრეს და სასადილოში ჩავიდნენ.

სასტუმროს პატრონი და მოურავი მაშინვე ახალ სტუმრებს ეახლნენ, მოწიწებით მოიკითხეს და შთაბეჭდილებანი გამოჰკითხეს.

წყნარი, მშვიდობიანი, ჩურჩულიანი და მშრალი რესტორანი იყო: არც ქეიფი, არც სადღეგრძელო, არც სიმღერა.

საუზმე რომ გაათავეს, კარებში დაღვრემილი ისაკა იდელსონი დაუხვდათ. ისაკამ უმაღლესი ტყვედ ჩაიგდო და ავტოთი მოიტაცა.

- ა ლონშან, სილ ვუ პლე!

იდელსონმა კვაჭის თვისი ამბავი მოკლედ უამბო, ადესიდან გამევეებული ცოლ-ქმარი პარიზში ჩამოსულიყვნენ. ისაკამ თან ბლომად წამოიღო ფული.

- ის ფულიც უდარდელად მაცხოვრებდა, მაგრამ უბედურება ის არის, რომ მე ურია გახლავართ. ურია კი, თუნდ მილიონები რომ დააყარო, უსაქმოდ ერთ დღესაც ვერ გასძლებს. ვერც მე მოვისვენე. ავიღე და ოქროულობის უზარმაზარი მაღაზია გავხსენი. წავაგე. დროზე თავს ვერ ვუშველე. დავიჟინე და საქმეს ბოლომდის გავყევი.

- დავიჯერო, რომ ისაკა იდელსონი გაკოტრდა?

- გაკოტრდა. იმდენი ძლივს გადავარჩინე, რომ რებეკკას პატარა სახელოსნო გავუმართე.

- მაშ რებეკკა ეხლა მუშაობს?

- ორივენი ვმუშაობთ. ერთ ობოლი ძმისწულიც მყავს. ისიც მუშაობს. რების ძალიან გაუხარდა თქვენი ჩამოსვლა.

- ვნახავ, უქველად ვნახავ.

გრანდ-არმეეს ხეივანს დაჰყვნენ. ბულონის ჭალა-ბალი გადასჭრეს და ლონშანის სადოღეზე გავიდნენ, რომელიც უკვე ხალხით იყო სავსე. მერე რამდენი და როგორის ხალხის! კვაჭის ანგარიშით ოცი ათასი სული მაინც იქნებოდა. აქ იყო პარიზის „ბომონდი“ და „ტუ პარი“ (რჩეული, მთელი პარიზი).

თვალუწვდენელ მინდორი ცოცხალი ყვავილების გირლიანდით იყო შემოვლებული. იქაურობა აკუნწლულ ფუტკარივით ჰბზუოდა და ჰფუსფუსებდა. კვაჭის ხარბმა თვალემა ორიოდე საათშიც ვერ მოასწრო ქალთა უღვევი ზღვის დაშრეტა.

სამაგიეროდ, როცა დოღი გათავდა, ისაკამ ხერხი ასწავლა. ბულონის ჭალა-ბალში გზის ნაპირას დიდი „არმენოვილის“ კაფე-რესტორანი იდგა. „ბომონდს“ იმ გზაზე უნდა გაევილო, ხოლო მოქეიფე პარიზს იმ კაფეში უნდა შეესვენებინა „აპერეტივის“ (მცირე დასალევის) მისართმევად, ერთმანეთის საჩვენებლად და სანახავად.

კვაჭმა ჯერ საჯდომი ჯიშიანი ცხენი იყიდა, რომელმაც იმ დღეს ლელო გაიტანა, და მერე იმ რესტორანს მიაშურა. დასხდნენ, ნაყინი მოითხოვეს და გაუთავებლად ისვეს მაღამო აფხანებულ გულზე და ასვეს ტკბილი წყალი თავიანთ ხარბსა და წყურვილიან თვალეებს.

მართლა მთელმა პარიზმა მათ თვალ-წინ გაისეირნა, რამდენიმე ათასმა ცხენოსანმა, ავტომ, ფიაკრმა, ლანდომ, კარეტამ და კებმა წინ გაუარეს კვაჭის, რომელიც იმ რჩეულთა შორის რჩეულებს ჩაციებით ჰსინჯავდა და აცქერდებოდა, ხოლო მეტად ლამაზს და კარგად მოყვანილ ქალეებს თვალებით ტანისამოსს ჰხდიდა, თან ისე კობტად და მარდად ჰხმარობდა მონოკლს, რომ იმის მასწავლებელს - კარის მინისტრს ბარონ ფრედერიქსსაც შეჰშურდებოდა.

უკვე კარგად დაგეშილი გიდი ისაკა გზა-კვალს უკვლევდა:

- აი, პრეზიდენტი პუანკარე... ესენი ელჩები არიან: რუსეთის... გერმანიის... ინგლისისა... აი, მინისტრები და ნამინისტრალნი: - სარრიენი, კაიო, კლემანსო... აი, მილიონერებიც: შოშარი... როტმილდი... გირში... დიუვალი... აი, მეფე ფოლადისა... მეფე სახლებისა... მეფე ბანკებისა... აი, ცხენით მოდის გენერალი ჰალიფე. ხომ გაგიგიათ ჰალიფეს შალვარი? ამ კაცმა პარიზში დახვრიტა რამდენიმე ათასი კომუნარი... აი, ჰერცოგი... თავადი... მარკიზი... ბარონი... გრაფი... აგერ, ხელოვანი და ჟურნალისტები: სტენლეი... მარსელ პრევეო... კალმეტი... სარა ბერნარი... როჟანი... ლოზანი...

თან მოკლედ მათს თავგადასავალს და ინტიმურ ამბებს მოუთხრობდა. მერე იმ ხალხსაც მოუბრუნდა, რომელიც ამ რესტორანში შემოვიდა:

- აი, ეს ქალები ცოცხალი მოდელები არიან. მოდების მაღაზიები უფასოდ აცმევენ, ყველგან ჰზავნიან და ასეთის ხერხით აჩვენებენ ქვეყანას ახალ მოდას და თავიანთ ნამუშევარს... აი, ბარონ გრევეს საყვარელი... ეს კონდეს საყვარელია... ეს კიდეც... და ათიოდე ხანშესული დედაკაცი აჩვენა და ამდენივე მილიონერი დაასახელა.

- როგორ? - გაიკვირვა კვაჭმა: - ასეთი ხნიერი დედაკაცები? ახალგაზრდები ვეღარ იშოვეს იმ მილიონერებმა?

- ა, ა! - გაიღიმა იდელსონმა: - გეტყობათ ახალგაზრდობა და გამოუცდელობა.

პარიზის დემი-მონდი არ მიიღებს ახალგაზრდა ქარაქუცას, გამოუცდელს, გაუხედნავსა და თავის ხელობაში უსწავლელს. ასეთი ახალგაზრდა ქალი - ქარაფშუტა, აღტაცებული. კეკლუცი, დაუდგრომელი, კისკასიანი და ცეცხლიანი თავისს ხელობას სტუდენტების ყავახანაში იწყებს. ამ მხრივ პარიზი ორ ქვეყანად არის გაყოფილი: სენის გაღმა იწყებს და გამოღმა ათავებს. იქ ინათლება, აქ კი ჰასაკში შედის და ფესვებს იკეთებს. იქ ჰხნავს და სთესავს, აქ კი იმკის. გაღმა იგი ქალია, გამოღმა კი დედაკაცია. გაღმა მას სტუდენტები სიყვარულს ასწავლიან, გამოღმა კი იგი თვითონ გამოდის ოსტატად და პროფესორად. ლათინურ უბანში ქალის სიყვარული მორცხვად იღიმება, კისკისებს, ზოგჯერ ნაზად იცრემლება და გულის ღიტიხსა და ცელქობას მისდევს, ხოლო მონმარტრში დედაკაცი მძლავრის ხმით იცინის და ხარხარებს. მისი დარდი ჰღმუის, მისი სიყვარული ჰყმუის, მისი ვნება ჰბლავის... გაღმელთა ალერსი ნიავია, გამოღმელთა კი გრიგალია. იქაურთა ვნება ალია, აქაურთა ნაკვერჩხალია. კეკლუც ქარაქუცებს ვარდის და იის სუნი ასდით, მონმარტრის დედაკაცებს და მილიონერებს საყვარლებს კი მწნილისა და... და კამამბერის ან როკფორის ყველისა, ან კიდეც... რაო, როკფორის ყველი ჯერ არ გინახავთ? გარსონ! მოიტა ორი როკფორი და ორი დაობებული კამამბერი... ჰო, იმას მოგახსენებდით. ვის აქვს მილიონები? მოხუცებს. მაშასადამე, რჩეული დედაკაცებიც იმათია. ქალს კოხტა ტუჩების და ლამაზი თვალების გარდა ჰკუა და ხასიათი უნდა ჰქონდეს. ჩემისთანა ხანში შესულ ადამიანს არ უყვარს პრანჭია, ქარაფშუტა, კისკისა, ანცი, კაპრიზიანი, ცრემლიანი და ყბედი კაჭკაჭი. ჩვენ გვირჩევიან დინჯი - წყნარი, ნაცადი, ბებერი, ანგარიშიანი და ბრძენი ყორანი. დიად, ამას მოგახსენებთ მე, ადესელი ურია, უკვე დამჟავებული იდელსონი, რომელმაც ნახევარი საუკუნე იხეტიალა ამ ქვეყანად და ყველაფერი ჰნახა, გაიგო, გამოსცადა და შეიგნო. ერთი მტკაველი მიწა არ დამრჩა უნახავი. ცხრა ენა ვიცი, ცხრა ხელობა მაქვს ნაცადი. აი, კამამბერი და როკფორიც მოიტანეს. აბა, იგემეთ და უსუნეთ... ამის სუნი ასჯერ სჯობია უბიგანს და ლორიგანს... მიირთვით, ნუ იჭმუხვნებით. როცა შეეჩვევით, ჯიბეშიც კი აღარ გამოილევთ. ხომ ასდის ამ ყველს დედაკაცის სუნი? ხომ ასდის დედაკაცსაც ამ ყველის სუნი? ასდის, განა!... აგრე... ჰო, იმას მოგახსენებდით: ცხრა ხელობა მაქვს მეთქი. ჯერ მესაათე ვიყავი ადესაში, მერე რევოლუციონერი. ნუ

გიკვირთ, ესეც ხელობაა, მეტად სახიფათო და უმადური. ოცდაათი წლის წინად ამერიკაში გავიპარე ციმბირიდან. ბოსტონში ნაგვის და ჩვრების უტილიზაციის ქარხანა მქონდა, კლონდაკში ოქროს ვეძებდი, ვირგინიაში ბამბის პლანტატორობა დავიწყე, კუბაში შაქარს ვაკეთებდი, გრელანდიაში თევზს ვიჭერდი, ალიასკაში ვნადირობდი, პრეტორიაში აღმასებს ვთხრიდი, ზანზიბარში სპილოს ძვლით ვვაჭრობდი და ცეილონზე ზღვის ძირში მარგალიტებს ვკრეფდი. ათიოდე სხვა საქმეც მქონდა. ბოლოს, ისევ ადესაში დავბრუნდი და ხუთ საქმეს მოვკვიდე ხელი. დანარჩენი თქვენც იცით: სიბერის დროს ისევ გავბრიყვდი და რევოლუციონერებს ავყევი. ხა-ხა! კატორღას მხოლოდ თქვენის წყალობით ავცდი. ბედმა ისე გამიღიმა, რომ ციმბირის მაგივრად ისაკა იდელსონმა პარიზში ამოჰყო თავი, ფულიც ბევრი წამოიღო, მაგრამ... ჰო, იმას მოგახსენებდით: ხუთჯერ მილიონერი გავხდი, ათჯერ გავკოტრდი, ხოლო ეხლა... ეხლა თქვენისთანა პატიოსან ხალხს კუდში დავდე და ასე ვმოულობ ჩემის ოჯახისთვის ერთ ლუკმა პურს.

კიდევ დიდხანს უგდებდნენ ყურს გაოცებული და პირდაღებული კვაჭი და მისი ამხანაგები მოხუც ისაკას, რომელსაც მართლა ყველაფერი ენახა, გაეგონა და გამოეცადა.

ისევ ჩასხდნენ ავტომობილში და მოირბინეს პარიზის ზოგი მიდამო: სევრი, სენ-კლუ, კურბევუა და კლიში. საღამო ჟამზე კაფერიშის დერეფანში დასხდნენ და თითო გრენადინი მოითხოვეს. ჩალით სვამდნენ იმ სასმელს და დიდ ბულავრებს ათვალერებდნენ.

მზე ჩასავალს იყო. მადლენის მხრით ცაზე უცნაური ღრუბელი მოსჩანდა, რომელიც საარაკო ფრთა-გამლილ წითელ ფრინველივით თავდაღმა მიეშურებოდა. იმ ცეცხლოვან ფრინველს თითქოს ნისკარტით ეჭირა უზარმაზარი წითელი ბურთი, წითელი მზე, რომელმაც ის უთავბოლო ბულვარი - მაღალი შენობები, ხეივანი, ხალხის და ასნაირ ეტლების მღელვარე ზღვა ალის ფერით შეჰღება.

ალაგ-ალაგ ფანჯრების და ვიტრინების დიდრონი მინები წითლად იწოდნენ და სისხლით ჰღაღღებდნენ. ჰაერი ოქროს ნისლით გაიჟღინთა და ამ ნისლში ქალ-ვაჟთა ცოცხალი ტალღები დასცურავდნენ.

ვინ არ ერია იმ ტალღაში! მდიდარი, ღარიბი, რანტიე და მუშაკი, სახლისკენ მინაჩქარი მეოჯახე და უსაქმო ფლანიორი, სნობი და მათხოვარი, სევდიანი და უდარდელი ფრანგი და - ვინ იცის, საიდან, რისთვის ან რომელ ტალღით მოტანილი - რუსი, ინდოელი, არაბი, ინგლისელი და ამ ქვეყნის ყოველი კუთხიდან მოგლეჯილი ბედის მაძიებელი.

კვაჭი რაღაც უცნაურ სულის ღიტინს და გულის ფრიალს ჰგრძნობდა: ირგვლივ ყველაფერს ხარბად აცქერდებოდა და ამ გაუგებარ აღმაფრენის და სიტკბოების გასაღებს ეძებდა, ბოლოს, იგი იდუმალემა რომ ვერ გახსნა, ისევ ისაკას მიუბრუნდა:

- ისაკ აბრამიჩ! ხშირად ვყოფილვარ ასეთ საღამოს ნევის პროსპექტზე. ვენის რინგმეტრასსე და პრატერიც მინახავს. დარიც ასეთი მშვენიერი იყო, არც ხალხი ყოფილა ნაკლები, მაგრამ... მაინც... მაინც არ მესმის მიზეზი ამ ბულვარების განსაკუთრებულ შვენებისა.

- ხა! - ჩაიცინა ისაკამ. - მე ათჯერ მეტი ნიახავს: ბერლინის ფრიდრიხშტრასსე, რომის კორსო, ლონდონის პიკკადილი, მადრიდის პრადო, ნიუ-იორკის მეხუთე ხეივანი, დელი, ქაირი, ტონკინი, ჩრდილოეთი და სამხრეთი, აღმოსავლეთი და დასავლეთი, მაგრამ ამისთანა ჯადოსანი ქალაქი არც მე შემხვედრია. მიზეზი? ოცი წელიწადი ვეძებდი მიზეზს, ბოლოს, ძლივს მივაგენი. ხა! აბა შეხედეთ ამ შენობებს. გინახავთ სადმე უკეთესი?

- ვენის შენობები სჯობია. უფრო ახლები, ფერადიანები და კობტები არიან.
- რაც მართალია, მართალია! ეხლა შეხედეთ ამ ცას, შეისუნთქეთ ეს ჰაერი.
- ვენის ცა და ჰაერი უფრო სუფთაა. უფრო ნაზია.
- ეგეც მართალია. გადაჰხედეთ ამ ხალხს.
- ვენის ხალხიც ასე სუფთად, ასე კოპწიად და კობტად არის ჩაცმული.
- დიალ, უფრო კობტად და უფრო სუფთად. ეხლა ქალები შეადარეთ. ქალი ყოველ ხალხს ამშვენებს, იგი დიდი ჯიშინი ვარდია მინდვრის ასკილთა თაიგულში. იგი ცისკარია მკრთალ ვარსკვლავებით მოჭედულ ცაზე. იგი უულამაზესი სამკაულია ყოველ ოჯახის, ქალაქისა და ხალხისა! ეხლა შეადარეთ ვენელი და პარიზელი ქალები.
- ვენელი ქალები? უფრო ტანადნი, თვალადნი და ჯიშინნი არიან, ხოლო აქაურები უფრო... უფრო...

და სიტყვა რომ ვერ იპოვნა, თითები ააცმაცუნა.

ისევ ბებერი იდელსონი მიეშველა:

- უფრო მალხაზნი, კეკლუცნი და კოპწიები არიან, არა? პარიზელებს თვალში, მიხვრა-მოხვრაში და სისხლში ულეველი აქვთ ღვთაებრივი ცეცხლი, პილპილი, გემოვნება, შნო, მეტად მახვილი ჭკუა, ყნოსვა მშვენიერებისა და უნარი სიცოცხლისა. მაშ სად არის საიდუმლოება პარიზის მიმზიდველობისა? მოგახსენებთ: აქაური ჰაერი და ცხოვრება დაბანგულია, რაღაც თილისმით არის გაჟღენთილი, რაღაც იდუმალის ძალით არის მოჯადოებული. რა ჰქვიათ ამ ჯადოს, ამ თილისმას? ხალხის სული და სისხლი, - აი, მარტივი საიდუმლოების გასაღები.

- მაშ ფრანგებს სხვანაირი სისხლი ჰქონიათ! - ირონიით წამოიძახა კვაჭმა.

- უეჭველად! დაუჯერეთ ბებერ ისაკას. ყველას რომ ერთნაირი სისხლი ჰქონდეთ, ერთნაირი ექნებოდათ ენაც, კანონიც, ტანიც, სარწმუნოებაც, ზნეობაც და ჩვეულებაც, იდელსონი მეცნიერი არ არის, მას გიმნაზიის კარებიც არ უნახავს, სამაგიეროდ მან მთელი მსოფლიო მოიარა. მას აქვს თვალი, სმენა დაკვირვება და ტვინი. მან ყველაფერი ჰნახა, მოისმინა და გაიგო. ჭკუას არ წააგებთ, ბებერ იდელსონს დაუჯერეთ მეთქი!.. ჰო, იმას მოგახსენებდით, ღმერთმა რომ ფრანგი გააჩინა, მარღვებში ცხელი სისხლი ჩაუსხა, მკერდში ცეცხლმოკიდებული გული ჩაუდო და თავში კარგად გარეცხილი ტვინი ჩაულაგა, თან სიცოცხლის უნარი და მშვენიერების ალღოც მისცა და ზედ პილპილიც წააყარა. ამ ხალხმაც აიღო და იგი ალღო, უნარი, ცხელი სისხლი და სული გარეთ გამოიტანა, ყველგან მიაბნ-მოაბნია და აი, ბულვარსაც, შენობებსაც და ჰაერსაც თვისი ბეჭედი დაჰკრა და დაამჩნია. მორჩა და გათავდა! ამას მოგახსენებთ მე, ბებერი ისაკა იდელსონი! დიალ, ამას მე მოგახსენებთ, მორჩა და გათავდა!

კიდევ დიდხანს ასწავლიდა კვაჭის ბებერი იდელსონი ბებრულ ჭკუა-გონებას და თანაც ხშირად მავალებზე უთითებდა:

- აგერ, დიდებული არტისტი მუნე სიულლი.. აი, გიჟი ლეზოდი, სახარის მეფე, გაკოტრებული მილიონერი... აი, „ფოლი ბერჟერის“ პრემადონა... აგერ გულდი - ამერიკელი მილიარდერი, რომელსაც ძაღლებზე, დოღზე და ცხენებზე მოეშალა ტვინი... ეს გაპარსული ჯენტლმენი ჩეკლტონია, უუდიდესი ინგლისელი მოგზაური გახლავთ... - ისაკა უცებ წამოხტა და დაიძახა: - რახილ! რახილ! დაიცა, ჩემო პატარავ, დაიცადე, მეც მოვდივარ! - ისევ კვაჭის მოუბრუნდა და უთხრა: - ის ქალი ჩემი ძმისწულია, შესანიშნავი მუსიკოსი. მოგეწონათ, განა? გაგაცნობთ, უეჭველად გაგაცნობთ. ეხლა კი გიახლებით. მშვიდობით იყავით! ხვალამდის!

და პატარა ისაკა უმაღ ხალხის ზღვამ ჩაჰყლაპა. კვაჭმა და იმისმა მეგობრებმა ჯერ რახილს გააყოლეს დაკვირვებული თვალი, მერე ერთმანეთს გადაჰხედავს. ბოლოს, კვაჭმა სთქვა:

- მაი ქალი პაპა ჩემს ხუხუასაც გააგიჟებს. ბებერი ისაკა, მგონი, რაცხას აპირებს. ვნახოთ.

ამბავი საღამურთა დათვალიერებისა და ძველი სიყვარულის განახლებისა

მეგობრებმა გრანდ-ჰოტელში ისაძილეს და მერე პარიზის ღამის გასართობებს მოედვნენ.

დაიწყეს ლათინური უბნიდან. შეიხედეს ამერიკულ ბარში, „სუფლოში“, „დარკურში“, მერე ჩაჰყვნენ სევასტოპოლის ბულვარს, იქიდან ჩავიდნენ „ფოლი ბერჟერში“, მოითხოვეს კონსომასიონი, ჰნახეს ნახატი ქალები და მოისმინეს დღიური „რევიუ“, თუმცა მისი ბევრი ვერაფერი გაიგეს, რადგან იგი აშენებული იყო სიტყვების თამაშზე, ხოლო მის გასაგებად საჭირო იყო ფრანგულის ზედმიწევნით ცოდნა. კვაჭმა, იქაურთა ცეკვას და მიხვრა-მოხვრას რომ დააკვირდა, პეტერბურგის „არკადია“ გაიხსენა, შეადარა და სთქვა:

- თეთრი დათვი და ქურციკი მაგონდებაიან.

იქიდგან ადრე გამოვიდნენ, „ოლიმპიაშიც“ შეჰყვეს ცხვირი და მერე ნელ-ნელა მონმარტრის აღმართს შეუდგნენ, რომელიც მხოლოდ შუალამეზე იღვიძებდა, თან კაბარეებში იხედებოდნენ, თითო სასმელს გადაჰკრავდნენ და ახალ-ახალ სანახავეებით ირთობოდნენ.

გაიარეს ათიოდე კაბარე, ჰნახეს „მონიკო“ და „ლაპრინსესი“ და, ბოლოს, „მულენ რუჟს“ მიადგნენ.

კარის ჭრელი დარაჯი, მეტრ დ'ოტელი და კაჭკაჭივით თეთრგულა ფრაკოსანნი ლაქიები ღიმილით და მოწიწებით დაუხვდნენ, ხალხით გაჭედულ უზარმაზარ დარბაზში შეიყვანეს და საპატიო ლოჟაში შეაცილეს.

იმავე წამს ორკესტრმა რუსული სამეფო ჰიმნი „ბოჟე, ცარია ხრანი“ დაიწყო.

ყველანი წამოდგნენ, გაიჭიმნენ და პირი კვაჭის ლოჟისკენ მოიბრუნეს.

- ვივ ლა რიუს! ვივ ლა რიუს! - იგრილა დარბაზმა, თან გამოჭიმულ კვაჭის ტაშის გრიალი მიაყარეს და აქეთ-იქიდან უხვი საჩუქრები მოუგზავნეს - ყვავილები, ტკბილეულობა, შამპანური, მარსალა, ბენედიქტინი და მრავალნაირი სხვა სასმელი. სანამ საჩუქრები მოდიოდა და შეხურებულთა ტაში მოისმოდა, კვაჭი ლოჟიდან ყველას თავს უკრავდა და ღიმილით და ხელის ქნევით მადლობას უგზავნიდა. მერე მობრუნდა და ორკესტრს ნიშანი მისცა.

ორკესტრმა ცეცხლიანი მარსელიეზა დაუკრა. ისევ ფეხზე წამოდგნენ და გაიჭიმნენ.

- ვივ ლა ფრანს! - მძლავრად დასძახა კვაჭმა, როცა მარსელიოზა გათავდა.

- ვივ ლა ფრანს! ვივ ლა ფრანს! - ჰგრიალებდა და ჰქუხდა დარბაზი.

- გთხოვთ გაუგზავნოთ ორკესტრს სამასი ფრანკი და ათი ბოთლი შამპანური! - მისცა კვაჭმა მეტრ დ'ოტელს ბრძანება: - ხოლო ვინც პატივი დამდო საჩუქრით, ერთი ორად მიართვით: ქალებს - ყვავილები, ხოლო მამაკაცებს - სასმელები.

და თავგალუნულ მეტრ დ'ოტელს დასარიგებლად ერთი დასტა სადარბაზო ბარათები გადასცა ოქროს წარწერით:

თავადი ირაკლი

ბაგრატიონ-მუხრანსკი

ფლიგელ-ადიუტანტი სრულიად რუსეთის იმპერატორისა.

დალაგდნენ და საჭმელ-სასმელი მოითხოვეს.

უცებ კვაჭი შეკრთა. დარბაზის კუთხეში მან თვალი მოჰკრა ორს თვალს, ორს ნაღვერდლიან თვალს, რომელიც მწვავე ისარივით გაეყარა იმის გულს

- მადამ ლაპოში, ბესო, სედრაკ!.. მადამ ლაპოში!

ერთმანეთი იცნეს და ერთმანეთს გაუღიმეს. თვალი თვალს დაატაკეს და გული გულს მოახვედრეს.

- სედრაკ, წამეიპატიე მალე, თვარა... ჩქარა!!!

ხუთ წუთის შემდეგ თითქმის ტიტველი და სპილოს ძვლისაგან ნათალი ლიზეტ ლაპოში სედრაკამ კვაჭის მოჰგვარა, და იმ სპილოს ძვალმა, გიშრის ბულულამ, სისხლიანმა ტუჩებმა და ცეცხლ მოკიდებულმა ნახშირის თვალემა ის ლოყა გააცოცხლეს, გაანათეს და დაამშვენეს.

კვლავ გაიხსნა ძველი ჭრილობა, გამოჩნდა პირშეკრული იარა, გაღვივდა ნავლწაყრილი ცეცხლი და აჩუხჩუხდა მილეული შადრევანი უდროოდ გაწყვეტილის ჟინის და სიყვარულისა.

ერთმანეთს ხელები დაუმტვრიეს, სევდიანი საყვედური უთხრეს და ადესური წარსული გაიხსნეს.

მერე კვაჭმა ჰკითხა:

- უ ეტილ ვოტრ მარი (სად არის თქვენი ქმარი)?

ლიზეტმა სევდიანად ამოიოხრა:

- ილ ე მორ, მონ შა (მოკვდა, ჩემო კატუნი).

- ვა, კარგი საქმე უქნია, რაღა! - გადაჰკრა სედრაკამ.

- ძალიან მიჰქარა, რომ ასე დაიგვიანა! - გადმოუგდო კვაჭმა.

ნელ-ნელა აჰყენენ ქეიფის აღმართს. შეიკეთეს, შეხურდნენ და ადულდნენ.

უზარმაზარი დარბაზი იწვის.

ბროლის ურიცხვი მძივებით აკუნწლული ჭაღები აღმასივით ბრწყინავს.

ისმის სევრის ფაიფურის წკარა-წკური. ბაკკარა კრიალებს.

ვერცხლის კასრებში გაყინული და არტახებში გახვეული შამპანური ბროლის თასებში ოქროს წინწკლებით იწინწკლება.

გაბერის სურიდან თაფლის ფერი კიურასო-შიპრი ჩამოჩუხჩუხებს.

მუსკატი, მარსალა, ბენედიქტინი, ბორდო და ბურგუნდული წითელ-ყვითლად ჰბზინავს და ჰქათქათებენ.

ბროლის ჭიქებში ცეცხლმოკიდებული შარტრეზი ცისფერ ალით იწვის.

ათფერად იწურება მრავალნაირი ეკზოტიური ხილი: ანანასი, ფორთოხალი და მანდარინი.

თავისთავად სდნება ფრანგული მსხალი - სენჟერმენი და დიუმესი.

ბამბასავით თეთრ მაგიდებზე უხვად გაბნეულა ალანძური ატამი, კალვილი, მწვანე, ყვითელი, წითელი და შავი ყურძენი, იშვიათი ვარდი და ყვავილი.

ღაღადა კიბო და ომარი გაფარჩხულან და გაბობლილან.

შემწვარ და მოხრაკულ ფრინველს შეწითლებული გულმკერდი და ფეხები ზევით აუყრიათ.

ათასნაირად შეზავებული საჭმელი ნაწიწკნი და ხელუხლებელი ჰყრია.

უხვად მოსჩანს ნაირ-ნაირი ფერის, მოყვანილობისა და ჯიშის ტიტველი ბეჭი, მკერდი, მკლავი, და აბლაბუდაში გახვეული წვივი.

ერთმანეთში არეულა ასფერი ფარჩა, ატლასი, ხავერდი და ლეჩაქი.

თვალს იზიდავს ვენეციური, ბრიუსელური, ვალანსური და აღმოსავლური ნაქარგი, ნაქსოვი და ოქრონემსული.

გიშრის, წაბლის, მიხაკის, ჩალისა და ოქროს თმები აპენტილან და აბულულებულან.

თვალს სჭრის ბრილიანტი, აღმასი, ლალი, ფირუზი, ზურმუხტი, ამეთვისტონი, მარგალიტი, ბადახში და ლაჟვარდი.

თამბაქოს ბოლი, ლურჯი გველივით დაკლაკნული, ჭერისკენ ისვეტება და ისრუტება.

ნოსვას ასისინებს თილისმურის ალერსით ნელსაცხებელი.

ესტრადაზე ერთმანეთს აღარ აცლიან ფრანგნი, იტალიელები, ესპანელები, ალჟირელი ურიები, ტუნისელი არაბები, იაპონელები და ქვეყნის ყოველ კუთხიდან წამოსული მოცეკვავენი.

გიჟობს, ლაღობს და დაჰქრის აღვირაწყვეტილი ესპანური, ჰუნგრული ჩარდაში და პოლონური მაზურკა. ურცხვად იკუზება კეკუოკი, ზომიერებას გადასცდა მატჩიში, იგრიხება მოქნილი ფოქსტროტი, იკლაკნება ჟინიანი ტანგო და შიშვლდება ვნებიანი მუცლის ცეკვა.

დაჰხტის ათნაირი ფერის და ფორმის წვივი და ბარძაყი, შრიალებს ფარჩის კაბა და ელავს თეთრი საცვალი.

ქალ-ვაჟნი ერთმანეთში ჩახლართულან, ჩაკრულან და ჩამწნულან და ერთმანეთის სუნთქვით და ხორციით დამთვრალნი და თავბრუდახვეულნი ლაღად და გატაცებით დასცურავენ და დაჰხტიან ცეკვის ტალღებში.

ისმის ტრფობის ჩურჩული, ნართაული ოხუნჯობა და აღზნებული კისკასი.

დარბაზს სჭრის ხშირი ელვა სურვილით ანთებულ თვალებისა.

ავის ღელვით ჰღელავს შიშველი მკერდი.

სისხლისფერ ტუჩებზე და ელვიან კბილებზე სთრთის აღმური აშლილ ჟინისა.

ნარკოტით ალესილი და მწვავე სასმელ-საჭმელით ალექილი ხორცი ეძებს დაცხრომას.

აპილპილებული და აჩუხჩუხებული სისხლი მოუთმენლად მოელის და დაჟინებით მოითხოვს შენელებას და ჩაქრობას.

გაჩაღებული დარბაზი ვნების აღში და ბანგში გახვეულა.

იღრინება და მძვინვარებს პირ-სისხლიან, კბილებ-ალესილი, ფაფარაყრილი და ახურებული მხეცი სიძვის და მრუმობის.

კვაჭიც აჰყვამს ამ ხანძარს, მოაჯდა პირ-სისხლიან მხეცს, შესცურდა გაბანგულ ტალღებში და თავგამწევ ცხენივით გადავარდა მრუმობის და ვნების მორევში.

გადავარდა და ორიოდ კვირა იხჩობოდა იმ ზღვაში და იხრუკებოდა იმ ცეცხლში.

ყველაფერი ჰნახა და იგემა: ჯოჯოხეთი და სამოთხე, აპაშების სარდაფები და მეძავთა შესაფარი, გარე-უბნების ბაღები და ქალ-ვაჟთა შესახვედრი საიდუმლო სახლები, დაქირავებული სიყვარული და მისი მაკინტლობა, რომლითაც ქანც-გამოლეული საჭურისნი ჭუჭრუტანებიდან სტკებოდნენ და სთვრებოდნენ.

და გაბრუებულ, გამხეცებულ კვაჭანტირამეს ირგვლივ მხოლოდ გაკაპასებულ ვნების ყმული, გატიტვლებულ სიტკბოების ღრიალი, წკმუტუნი და კვნესა ესმოდა.

და კვაჭი მსოფლიოს დედა-ქალაქში ჰხედავდა და ჰგრძნობდა მხოლოდ შიშველს, ფეხაყრილ პირუტყვს, მუდმივს ნადიმს და ზეიმს, ლხინს და განცხრომას, ფუფუნებას და მოსვენებას.

და კვაჭიც დარწმუნებული იყო და ჰფიქრობდა, რომ ის მზეთამზე ქალაქი და ფრანგთა მთელი ქვეყანაც კვაჭივით ატარებდნენ თავიანთ სიცოცხლეს და ჰხარჯავდნენ თავიანთ ძალ-ღონეს.

ის კი არ იცოდა ფლიგელ-ადიუტანტმა, სილიბისტროს შვილმა - ან საიდან გაიგებდა, ან როგორ მოიფიქრებდა და დაიჯერებდა? - რომ სწორედ იმ დროს, როცა იგი დღეს აღამებდა და ათენებდა ვნების ხანძარსა და სიტკბოების მორევში, იმ უთვალავ ხალხის ოთხმოცდაცხრამეტი მეასედი ერთ ლუკმა-პურისთვის, თავის ოჯახისთვის და პატიოსნებისთვის დღე-ღამეს ასწორებდნენ, წელებზე ფეხებს იდგამდნენ და

მთელი თავისი სიცოცხლეს მუდმივს ფუსფუსსა, დაუდგრომელ შრომასა და ჯაფაში
ჰლევდნენ.

ამბავი ძველი სიყვარულის აღდგენისა და ახალ მიჯნურის პოვნისა

პარიზში ჩამოსვლის მესამე დღეს კვაჭი ისაკამ დაჰპატიჟა, იდელოსონებს ლათინურ უბანში პატარა და კობტა ბინა ჰქონდათ. კოპწიად გამოწყობილი რებეკკა სიხარულისაგან ალექილი და აფორიაქებული იყო. ხუთ წელიწადში ოდნავ დასრულებულიყო და უფრო დამშვენებულიყო. კვაჭმა და რებიმ ერთმანეთი მოიკითხეს და თვალებით დასჭამეს. სადილზე მხოლოდ სამნი ისხდნენ.

- ჩემი ძმისწული რახილი ძალიან შორს მსახურობს, - სთქვა ისაკამ: - ამიტომ იქვე სადილობს და დასაძინებლად აქ მოდის. როგორმე უნდა გაგაცნოთ, მშვენიერი მომღერალი.

სადილი რომ გაათავეს, ისაკამ წამოიწია:

- დიდი ბოდში უნდა მოვიხადო. ერთი ძალიან კარგი მუშტარი მყავს, რვა საათზე ვყევარ დაბარებული. თქვენ კიდევ იბაასეთ ან გაისეირნეთ, მე კი ეხლავე უნდა გავიქცე.

- ჩვენც გავისეირნებთ, - უთხრა რებიმ და ქმარი გააცილა, მერე ოთახში შემოტრიალდა და კვაჭის კისერზე ჩამოეკიდა.

- ჩემო აპოლონ!.. ჩემო ნაპოლეონ!

- ჩემი რები!... რებეკკა! ჩემო ძვირფასო!

და ძველი სიყვარული ოფლით და ხვნეშით გაიხსენეს.

იმ დღიდან კვაჭმა რებეკკას კვირაში ორი საღამო შესწირა.

ელისეს ხეივანზე კვაჭს დაქირავებული აქვს პარიზულად მოწყობილი ჰოტელ-სასახლე. კვაჭის გარდა იმ სასახლეში ბუდობენ ყველა მისი მეგობრები, კვაჭს წამკითხველი და ფრანგულის მასწავლებელი სუსსანა, - ბესოს ნაშოვნნი ფრანგი - დაბალი, ფუნჩულა, ცქრიალა, მარდი და მხიარული, - ხუთიოდე „გრიზეტი“ და ათიოდე მსახური, - კარის დარაჯნი, ლაქიები, მზარეულნი, მეზღვე და მეჯინიბე და შოფერი.

კვაჭმა ადვილად დაისწავლა ფრანგული, ადვილად გაიგნო გზები და ბილიკები იმ ქალაქში და მალე შეითვისა იქაურ რანტიების და ფლანიორების ზნე-ჩვეულებანი, ადათი, წესი და კანონი.

ზოგჯერ სუსსანა ფრანგულ ენის გარდა კვაჭის ფრანგულ სიყვარულსაც ასწავლიდა და შეგირდის წარმატებით და მხნეობით თვითონაც ფრიად მოხარული და ნასიამოვნები იყო.

კვაჭის თითქმის ყველა ნაცნობ-მეგობრები თავადების, ჰერცოგების, გრაფების, მარკიზებისა და ბარონების ტიტულებს ატარებდნენ, ხოლო დანარჩენები - ფულიანები და ზრდილნი მაინც იყვნენ.

დილით ადრე კვაჭი გრუმს გაიყოლებდა, ჯიშთან ინგლისურ ცხენით ელისეს ხეივანს დაჰყვებოდა, ბულონის ჭალა-ბაღს მოივლიდა. მერე დილის ყავას დიდ ბულვარებზე მიირთმევდა, საუზმეს მეგობრებთან ერთად თავის სასახლეში გაიხლებოდათ. ხუთი საათის ფაიფ-ო-კლოკს „კარლტონის“ ან „ინგლისის“, ხან „მადრიდის“, ხან კიდევ „ელისეს“ ყავახანებში დაღევდა, შვიდ საათზე „მაქსიმთან“, ან „გრანდ ოტელში“, ან სხვა რჩეულ რესტორანში ისადილებდა და საღამოსა და ღამეს კაბარე-შანტანებში ატარებდა.

ხშირად ჰყავდა სტუმრები და თვითონაც პატიჟად კაფე-რესტორანში მიდიოდა. რადგან მისი ახალი ნაცნობნი და მეგობრები უცხოელნი იყვნენ და სასტუმროში სცხოვრობდნენ, ხოლო ფრანგების სიფრთხილედ და მორიდება კვაჭმა ჯერ ვერ დასძლია და მათი ოჯახის კარები ჯერ ვერ გააღო.

რესპუბლიკის მუზეუმში ნაპოლეონის ოქროს სერვიზი ჰნახა.

- იმე, იმაზე ნაკლები ვარ თუ? სახელი მაინც მაქვს მისი! და თავისთვის ოქროს ჭურჭელი იყიდა.

კვაჭს ყველგან ჰქონდა თვისი ალაგი და არაფერს აკლდებოდა: გამოფენის ვერნისაჟს, ოპერას, სეირნობას, დოდს, თეატრ-ვარიეტეს, ფოლი-ბერჟერს, ოლიმპიას და ყოველნაირ საზეიმო სანახაობას და გასართობს.

ერთხელ პარიზის სალონის ვერნისაჟზე კვაჭი მოულოდნელად დაფეთდა:

- ელენე!... ტანია!.. ღმერთო ჩემო... საიდან? როგორ?

ოთხი თვე იქნებოდა, რაც ელენემ და ტანიამ „არკადიაში“ გრიშკას მიერ ატეხილ სკანდალს თავი მოარიდეს, მას აქეთ ორივენი პარიზში სცხოვრობდნენ ფობურგ-სენტ-ჰონორეს ხეივანზე, მაგრამ აქამდის არ იცოდნენ კვაჭის ყოფნა პარიზში.

თავადი ვიტგენშტეინიც პარიზში ჩამოსულიყო, და ტანიას და ელენეს დასდევდა, უფრო კი ტანიას ევლებოდა თავს, რადგან იმ ხანებში თვითონ გაკოტრებულიყო და გაკვაჭებულიყო.

კვაჭი მაშინვე საგონებელს მიეცა. მართალია, კვაჭის საზრუნავი და მოსავლელი ჰყავდა ლაპოში, სუსსანა, რებეკა და ელენე, მაგრამ მან იმავე დღეს ეს ახალი ამოცანა ასე „გააიმასქნა“:

- იმე! რა ბევრი ფიქრი უნდა ამას! ტანიას რომე სიმდიდრე აქვს, თუნდ ოც ქალსაც შემინახავს და დანარჩენ ხარჯებსაც გეისტუმრებს.

მხოლოდ ერთ რამ ვერ გადასჭრა კვაჭმა: ვისთვის შეეწირნა ის ღამე: ტანიასთვის თუ ელენესთვის? და ბოლოს, ეს ამოცანაც ასე გადასჭრა:

- ძალიან მწყინს, რომ მთელ საღამოს ვერ შემოგწირავთ, ჩემო ძვირფასო! საცაა უნდა თავი დაგანებოთ. ამაღამ უნდა შალონში წავიდე ერთ ჩემ მეგობართან - ვიკონტ შუაზელთან, ხვალ დილით ნადირობა გვაქვს.

და რადგან კვაჭი ტანიას და ელენეს შუა მიდიოდა და ხელები ორივეს მკლავებში ჰქონდა გაყრილი, ორივეს რიგ-რიგად მკლავში ხელი მოუჭირა, თვალის ჩაუკრა და სათქმელი უსიტყვოდ უთხრა. მერე ორივეს ხელებზე ემთხვია და თავისს გზას დაუდგა. საათის ცხრაზე კვაჭმა სენტ-ჰონორეს ხეივანზე ჩაიარა. ტანიას სარკმელი განათებული იყო.

- ელენე რომ აქ დაგხვედროდა? - ჰკითხა ტანიამ კვაჭის ერთი საათის შემდეგ.

- ვეტყვდი, მატარებელზე დავიგვიანე მეთქი. - უპასუხა კვაჭმა.

- ხვალ დილით რომ ტანია შეგხვდეს, რას ეტყვი? - ჰკითხა კვაჭის იმავე ღამეს ელენემ.

- ვეტყვი, მატარებელზე დავიგვიანე მეთქი.

ასე გადაიბა სამთა შორის ოთხი თვის წინათ დაწყებული ძაფები. მაგრამ რადგან გაუმადლარი და ქანცდალეული კვაჭი სულ ახალ-ახლებს ეძებდა და ჰპოულობდა, ამიტომ მალე გამართლდა იმისს თავზე ძველი თქმულება: კვაჭი თავისს საყვარლებს ამარილებდა და აცმევდა, ხოლო სხვები - ნაცნობ-უცნობნი - იმ ქალებს ჰხდიდნენ და კვაჭის ჰშველოდნენ.

გამართლდა ეს თქმულება, მაგრამ კვაჭი განგებ თვალს იბრმავებდა, რადგან მისი საყვარლების ჩაცმაც და გახდაც, ლხინიც და ჰოტელის შენახვაც ისევ ტანია პროზოროვას სქელ ჯიბეს დააწვა.

იმავე ხანებში, როცა ერთხელ კვაჭი „კაფე-რიშ“ -ის დერეფანში ჩალით გრენადინს სრუპავდა, ისაკა იდელსონი თავს წაადგა და ასე უსაყვედურა:

- გზა გაიკვლიეთ, განა? ბებერ ისაკას ველარ სცნობთ, განა! აგრე უნდა ძველი ნაცნობის დავიწყება? გუშინწინ პირისპირ შეგეჩხეთ, თავი დაგიკარით, მაგრამ პასუხი ვერ მივიღე. ეგრე უნდა, განა! გადიდკაცდით, განა!

- არა, ბატონო იდელსონ, არა! ვერ შეგამჩნიეთ, თორემ თქვენი ნახვა და თქვენთან ბაასი ყოველთვის ძალიან მესიამოვნება. ჭკუიანი კაცი ბრძანდებით, ჭკუიანი და გამოცდილი, მეც ეგ მინდა.

- ჭკუიანი, გამოცდილი და პატიოსანი! - დაუმატა ისაკამ.

- მართალია, პატიოსანიც ბრძანდებით. აბა, გვერდით მომიჯექით და მიაძებთ, როგორ ბრძანდება რები?

- მაღლობელი, ძალიან კარგად. უთქვენოდ მოიწყენს ხოლმე. ეხლა აქ მარტო არ გახლავართ. აგრე იქ ჩემი ძმისწული, რახილი მიცდის.

- მართლა? მაშ იმასაც დაუძახეთ... სთხოვეთ... პატივი დამდეთ...

- რახილ! მოდი, ჩემო გოგონავ, მოდი! აი, გაიცანი: უხვი, ჭკუიანი, პატიოსანი და კეთილშობილი თავადი ბაგრატიონი - კვაჭანტირაძე.

- დაბრძანდით... მოითხოვეთ, რაც გნებავთ... გარსონ!

- თურმე საქართველოს ბაგრატიონთა სამეფო გვარეულობა, - უთხრა ისაკამ რახილს: - ჩვენი მეფე დავითის ჩამომავალი ყოფილა.

- მართლა?.. ვითომ?.. როგორ? საიდან?

- დიად, - დაუდასტურა კვაჭმა და რახილსაც განუმეორა ძველის-ძველი ლეგენდა.

ისაკა უცებ მოსხლტა:

- მე ეხლავე გიახლებით. პატარა საქმე მაქვს.

და ვილაცას გამოუდგა.

კვაჭმა რახილი ჯერ აათვალ-ჩაათვალიერა და მერე ისე ახლოს მიიწია მასთან, რომ მათმა თეძოებმა და მხრებმა ერთმანეთი გაათბეს, დასწვეს და დასდაგეს.

რახილი სულ სხვა ჯურისა და იერის ქალი იყო, ვიდრე კვაჭის ჰარამხანის დანარჩენი ქალები:

მაღალი, თხელი, ბამბასავით თეთრი, ოდნავ ჭორფლიანი, თმაწითელი, მწვანე თვალა, პირგრძელი და ისეთი ეშხიანი, მიმზიდველი და სანდომიანი, რომ იქ მსხდომნი და მავალნიც მას თვალს ვერ აშორებდნენ.

ამბავი მხატვრობის მუზეუმისა

უცებ კვაჭმა უცნაურს რასმე მოჰკრა თვალი: რახილი რომ დაიხარა, გულის-პირი გადმოეწია და იმისს მკერდზე ცისფერი ნახაზი რამ გამოჩნდა.

- მადმუაზელ, ეგ რა გაქვთ მკერდზე?

- ვაიმე!.. დაინახეთ?.. არაფერი ღმერთმანი, არაფერი! - მორცხვად ჰბუტბუტებდა რახილი და უკვე თავისთავად დაფარულ ნახაზს ორივე ხელით იმაღავდა:

- მაინც? მიაშბეთ, თუ ღმერთი გწამთ, მიაშბეთ.

- საიმისო არაფერია, გიამბობთ; ათის წლისა რომ ვიყავი, კუნძულ ცეილონზე ვსცხოვრობდით. იქ ვიღაცამ განთქმული მხატვარი ყოფილა, რომელიც ტუშით ადამიანის სხეულს ჰხატავდა. დედა ჩემს ისე მოეწონა ნახაზი ქალები, რომ ჩემი ტანიც დაახაზვინა. ეს არის და ეს მეტი არაფერი.

- ერთი მიბრძანეთ, ბევრი დაახაზვინა?

- ბევრი... თელი ტანი. აქაც... აი, აქაც...

- არ შეიძლება თვალი დავატკბო მაგ ნახაზებით? უნდა მოგახსენოთ, რომ მე დიდი მცოდნე ვარ ხელოვნების.

რახილმა გულიანად გადიკისკისა და უპასუხა:

- ჯერ არავის უნახავს.

- დამალული განძი თუნდ ყოფილა და თუნდ არა. მართლა, ბიძა თქვენმა მითხრა, რომ თქვენ გალობის გაკვეთილებს იძლევეთო, მართალია?

- მართალია.

- მიმიღეთ შეგირდად.

- თით გაკვეთილი ათი ფრანკი ეღირება.

- თუ ასჯერ მეტი არ დამიჯდა, მაგ ხარჯს ადვილად გავუძლებ...

რახილმა კიდევ გადიკისკისა.

- თუ ათჯერ მეტი დაგიჯდათ?

- ეგ მერე ვიანგარიშოთ. მაგრამ უნდა მოგახსენოთ, რომ თქვენ უნდა მობრძანდეთ ხოლმე ჩემთან.

რახილმა მუშტრის თვალით გაჰსინჯა კვაჭი და გაიციინა.

- კეთლი... მე ვივლი... ოცი ფრანკი ეღირება.

იმავე საღამოს რახილი ცალ თითს როიალზე აკაკუნებდა და კვაჭის აცოდვილებდა:

- დო-ო-ო... რე-ე-ე... მი-ი-ი მი-ი! ოჰ, ღმერთო ჩემო, რა უგუნური და უნიჭო შეგირდი ჰყოფილხართ! მი-ი-ი... მი-ი. მი-მი!..

კვაჭი იჭიმებოდა, იჭინთებოდა და ყელის ძარღვებს იწყვეტავდა, მაგრამ ერთს ნოტას მეორესგან ვერ არჩევდა.

გამწყრალმა რახილმა, ბოლოს, მოკლედ მოუჭრა:

- ამ სკამს და თქვენ ერთნაირი სმენა გქონიათ. გავათავოთ. მივდივარ.

- მოითმინეთ, მე ჯერ არც კი დამიწყვია.

და დაიწყო. ბრძოლა ფიცხელი და ხანმოკლე იყო. კვაჭმა სამხატვრო მუზეუმი იერიშით აიღო და განთქმულ მხატვრის ნაწარმოები დაწვრილებით დაათვალიერა.

თუმცა კვაჭს მხატვრობა და მუსიკა ერთნაირად ესმოდა, მან მაინც ერთი

არქეოლოგიური განძი იპოვნა. რახილს ტანის სხვადახვა კუთხეში მან აღმოაჩინა და წაიკითხე რახილის რამდენიმე მუშტრის სახელი: „ჟან“, „პოლ“, „ეჟენ“ და „პიერ“.

მხოლოდ რამდენიმე კვირის შემდეგ გაიგო კვაჭი კვაჭანტირამემ, - ისიც შემთხვევით,

- რომ რახილი ერთ „სახლში“ ჰმსახურებდა და ღამეში ათ ფრანკს იღებდა თავისს

სამხატვრო მუზეუმის ჩვენებისა და.. მუშტარის გართობისთვის, თვითონ კვაჭის კი

რახილის ერთი მოსვლა... მაგრამ ვინ იცის, ვინ დასთვლის კვაჭს ხარჯს და
შემოსავალს?!

ამბავი კვაჭის ჰარამხანის დანგრევისა

რახილის პირველი მისვლა მაინცა და მაინც დიდი ამბავი არ იყო კვაჭის ცხოვრებაში, მაგრამ ის დღე კვაჭის სამუდამოდ დაახსოვდა, რადგან ერთს მცირე გარემოებას უუდიდესი შედეგი მოჰყვა.

რახილი რომ გავიდა კვაჭის სახლიდან, კვაჭმა გულში სთქვა:

- რახილი მეექვსეა. აფერი ამერიოს აქინე, თვარა... - და კვაჭის რომ მართლა არაფერი აპრეოდა, თავისს უბის წიგნში ასეთი დღიური ჩასწერა:

ორშაბათი - მაღამ ლაპოში.

სამშაბათი - რებეკვა.

ოთხშაბათი - ელენე.

ხუთშაბათი - რახილი.

პარასკევი - სუსსანა.

შაბათი - ტანია.

კვირა - დასვენება.

ჩასწერა და იქვე ყველას მისამართიც აღნიშნა. ეს წიგნაკი ხან კვაჭის ედო უბეში, ხან იმის მაგიდაზე ეგდო, ხან კიდევ მაგიდის უჯრაში.

კვაჭმა თვისი დღიური ზეპირად იცოდა და დანარჩენი ჩანაწერიც იმდენად უმნიშვნელო იყო, რომ კვაჭმა წიგნაკი მაგიდაზე დასტოვა და დაივიწყა.

გავიდა ხანი. ერთ პარასკევს ფრანგული ენის მასწავლებელი სუსსანა თავისი წილის მისაღებად მოვიდა. კვაჭი შინ არ იყო. სუსსანა დიდხანს უცდიდა კვაჭის მოსვლას, მერე უნებურად იმ წიგნაკს დასწვდა და გადაფურცლა. გადაფურცლა და იმ დღიურს წააწყდა.

დაგეშილმა სუსსანამ უმაღლესი გაჰხსნა და გადაშალა ყოველივე.

დედაკაცი და მამაკაციც ხშირად ინაწილებენ სიყვარულს, მაგრამ ამ მოვლენას არც ისე ადვილად ურიგდებიან. სუსსანამ კვაჭის ღალატისა ზოგი რამ იცოდა, ზოგსაც ეჭვობდა, ხოლო ეს დღიური რომ იხელთა, ასტოკდა, აინთო და აიბურზგნა. ის დღიური და მისამართთა სია უმაღლეს ფურცელზე ჩაიწერა, ჯიბეში ჩაიდო და წავიდა. ორი დღის შემდეგ კვაჭის საყვარლებმა ასეთი ბარათები მიიღეს: „ჩემო ძვირფასო! ჩვენს დანიშნულ დღეს მე ვერ მოვიცილი, ამიტომ გთხოვ შაბათს სწორედ ხუთ საათზე მნახო. გვოცნი ათასჯერ და გელი მოუთმენლად“.

სუსსანამ იცოდა, რომ კვაჭი ტანიას არ მოაცდენდა და არც მოაცდევინებდა, ამიტომ მან სწორედ მისი დღე და საათი დაჰნიშნა.

შაბათს ყველაზე ადრე ტანია მივიდა. მას ფეხ-და-ფეხ სუსსანა რებეკვა, ელენე, რახილი და ლაპოში მიჰყვნენ.

ის იყო - ტანიამ საკინძი გაიხსნა, რომ ჯალილამ კვაჭის კარები დაუკაკუნა და სუსსანას მოსვლა შეატყობინა. ათიოდე წუთის შემდეგ ტანიაც ხელახლად მოირთო, საწოლიდან კაბინეტში გავიდა და იქიდან სადარბაზო ოთახში შევიდა. სადაც უკვე ყველა ქალებს მოეყარნათ თავი.

კვაჭი გაბრუებულ ინდოურივით დადიოდა და ჰლულულულებდა:

- გთხოვთ გაიცნოთ... დაბრძანდით... დიალ, მშვენიერი დარია... წუხელ მე ცირკში გახლდით...

მერე ჯერ ერთმა იხელთა დრო და კვაჭი განზე გაიწვია, მერე მეორემაც იგივე გაიმეორა და მეხუთემაც. ყველანი კვაჭის ერთსა და იმავეს ეკითხებოდნენ:

- ეს ბარათი შენ მომწერე, არა? ერთი მითხარი, რისთვის დამიბარე?

„ჰო“ ეთქვა, - ვაი კვაჭის, „არა“ ეთქვა და - ვუი იმას.

კვაჭი გაიჭიმა და გაიჭინთა, დაგეშილი ტვინი აამუშავა, მაგრამ ვერაფერი მოიგონა. წახდა კაკალი კაცი!

- ბესო! ჩქარა დაამზადონ ჩაი. ვინცხამ „ფაიფ-ო-კლოკი“ გამიმართა. დოუძახე ყველას, შენც შემოდი და ეს ქალები როგორმე გაართეთ, თორემ დევიფსე კაცი!

ქალები რაღაც იდმალ ჩურჩულსა და ფრუტუნში იყვნენ. კვაჭიმ შეჰნიშნა, რომ სხვებზე მეტად სუსსანა ჰფაცურობდა. მიჰხვდა კვაჭი, რომ იმ საქმეში სუსსანას ხელი ერია, მაგრამ ენა დაბმული ჰქონდა და ხელი შეკრული.

ამასობაში კვაჭის ამხანაგებიც შემოვიდნენ და ბელადს მიემშველნენ, ექვს ქალს ექვსი ვაჟი შეჰხვდა. ყველამ ისე დაირიგეს თითო ქალი, რომ კვაჭის სუსსანა დარჩა.

კვაჭი გვერდით მოუჯდა მას, მისი ჯანმრთელობა მოიკითხა, გაიღიმა და იმავე დროს ისე უჩქმიტა მკლავში, რომ სუსსანამ კინაღამ შეჰკვივლა. უჩქმიტა და ჩასჩურჩულა:

- მე შენ გაჩვენებ სეირსა! დამაცა... დაიცა...

- ჯალილ! - დაუძახა მაშინვე სუსსანამ ჯალილს, რომელმაც კარებში შემოიხედა: -

ჯალილ, აქ მოდი! მოდი, დაჯექი... როგორა ხარ? დღეს შენ ჩემი გამართობი ხარ. აბა, მიაბზე, როგორ მოგწონს ფრანგი ქალები?

სუსსანამ ჯალილა გვერდით მოისვა და აიყოლა.

ჯალილას პირისახეზე ბადრი ღიმილი გადაეშალა და ზედვე შერჩა. გოჯის თეთრ კბილებს აელვებდა, ფრანგულს უწყალოდ სტკეპნიდა, თითებით ლაპარაკობდა და ოფლში იწურებოდა:

- ჯალილ, როგორ მოგწონს ეგ ქალი? - ჰკითხა კვაჭმა.

- ზალიან, შენი ჩირი მე, ზალიან! ჯალილას ზალიან უხვარს თეთრი ქალი.

- მამ შენთვის მიჩუქებია.

- მადლობელი, კნიაზჯან, მაგრამ... ჯალილასთან არ სამოვა.

კვაჭი ხან ერთთან მივიდა და ხან მეორესთან, მაგრამ ყველას თითქოს პირი ჰქონდათ შეკრული: კვაჭის ხმას არ სცემდნენ და ზურგს აჩვენებდნენ.

ჩაი რომ შემოიტანეს, უცებ ყველანი აიშალნენ, კვაჭის მეგობრებს ხელი ჩამოართვეს და კარებისკენ გასწიეს.

- მოითმინეთ... საით მიეჩქარებით? ჩაი მიირთვით...

ჰპატიჟობდა კვაჭი, მაგრამ მას არც ხმა გასცეს, არც ხელი ჩამოართვეს და გავიდნენ.

- ეს რა ამბავია? - ჰკითხეს ერთმანეთს ამხანაგებმა.

- სუსსანამ მიქნა აი საქმე. - სთქვა კვაჭმა: - დევილუპე და შევრცხვი კაკალი კაცი!

- ზოგი ჭირი მარგებელიაო! - ანუგემა კვაჭი ბესომ.

- კი, მართალს ამბობ, ბესო! - დაეთანხმა კვაჭი: - დევისვენებ და დროც მეტი მექნება ახალ საქმიზა.

ასე დაანგრია და დაჰშალა ცუგრუმელა სუსსანამ კვაჭის ჰარამხანა.

ამბავი ერთი საუბრისა და სამი ამხანაგის დაბრუნებისა სამშობლოში

კვაჭმა და ამხანაგობამ პარიზში ფეხი მოიკიდეს და მომაგრდნენ. ჯერ უსუსურ ბავშვივით ფეხზე ძლივს დგებოდნენ, მორცხვად იხედებოდნენ, მორიდებით დადიოდნენ და პეტერბურგიდან ჩამოტანილ ქონით სცხოვრობდნენ. მაგრამ შემდეგ თან-და-თან გამხნევდნენ, გათამამდნენ და აღვირაწყვეტილ ულაცივით გაიწიეს. ან რატომ არ უნდა გაეწიათ? ფრანგთა ენაც საყველ-პუროდ შეისწავლეს, მათი ზნე და ჩვეულებაც მიიღეს, ადათიც შეითვისეს, ცილინდრებიც დაიხურეს, იმ ხალხის ფეხის ხმას აჰყვნენ და გაუტყეს.

კვაჭმა და ამხანაგობამ დიდხანს უარეს ფრანგულ ოჯახს გარშემო, დიდხანს აბრახუნეს მისი კარებები, ფანჯრებიდან და საბოლედანაც სცადეს შეძრომა და საქმეთა „გაიმასქნება“, მაგრამ მალე დარწმუნდნენ, რომ იქაური ოჯახი ჩვენებურ ციხეზე მაგრად იყო დაკეტილი. დარწმუნდნენ, მაგრამ არ შესწუხდნენ. ოჯახებს თავი დაანებეს და ბულვარებს მიესივნენ, სადაც უხვად იპოვნეს პირღია და ფულიანი ბედოვლათი.

კვაჭმა და ამხანაგობამ თითქმის ორი წელიწადი ინადირეს და ითევზავეს იმ უძირო და უზღურბლო ზღვაში. ვინ მოსთვლის, ვინ ასწერს კვაჭის ხელმარდობას, გმირობას, მოქნილებას, სიფრთხილეს და ყნოსვას?

„მოვიდა ჯოგი ნადირთა ანგარიშ-მიუწვდომელი,
რუსი, ბრიტტი და ალმანი, სუყველა კვაჭის მდომელი.

კვაჭს პატრონ-ყმანი გაუხდეს, - ჭვრეტადმცა ჰსჯობდეს რომელი!

აჰა ხელი და გმირობა და მკლავი დაუმრომელი!

იგი ველი დაირბინეს, ჯოგი წინა შემოისხეს,

გაჰყვლიფეს და გაატყავეს, ცათა ღმერთი შეარისხეს,

უთესავსა მოიმკიდეს, „იმასქნობით“ ოფლი ისხეს.

კვაჭიკოსი შემხედველთა: „ჰგავსო ალვას, ედემის ხეს“.

ერთხელ, ოდეს ამხანაგებმა ორიოდე დიდი საქმე „გააიმასქნეს“, და „ფულებმა შეჰქმნეს მოდენა, მოსდგეს უფროსი ბზეთასა“, და ის ბზე ერთმანეთში ძმურად და მეგობრულად გაინაწილეს, მერე დასხდნენ, ბოთლი შამპანური გაჰხსნეს და ასეთი ბაასი გააბეს:

- კნიაზ, იცი რას გითხრამ? მოდი ჭკუაზე მოვიდეთ! - დაიწყო ჰავლაბრიანმა.

- რას ლაპარაკობ, შე ყაზილარო, ჭკუაზე არ ვარ თუ? - იტკიცა კვაჭმა.

- თუ დამიჯერებ, ჭკუაზე ყოფილხარ, თუ არა და - შენ იცი. ეს ხომ კარგი საქმე

გავაკეთეთ. ამოდენა ფულს ვერც მამაშენი სილიბისტრო, ვერც მამაჩემი გალუსტა

სიზმარშიაც ვერ ჰნახავენ, ერთ კვირაშიაც ვერ დასთვლიან. მოდი ჭკუა ვიხმაროთ და

გავათავოთ... ჰამე?... იცი, რომ ჯერ-ჯერობით ქეიფის მეტს აღარაფერს აპირებ, ჰამა

ეს ფულიც გათავდება, განა! მერე ისევ თავიდან უნდა დავიწყოთ. ერთიც იქნებაა,

კოკა წყალზე გატყდებაა! მერე? ყველაფერი შხამად ამოგვივაა! თავზე საყრელი

ფული გვაქვს. ეს „ზაგრანიცაც“ დავიარეთ. თუ გინდათ, ცოტა კიდევ

ვიხეტიალოთ. ამოდენა ქეიფი გავწიეთ, ხმელეთის ქალები „დავპრობეთ“, ეხლა

დავსხდეთ და კეთლად ვიცხოვროოთ. ჰამ ციხესაც თავიდან ავიშორებთ, ჰამ

პატივიც შეგვრჩებაა, ჰამ სიკეთესაც დავთესაამთ, ჰამ ოჯახსაც ავიშენებთ და საქმესაც

გავიჩვენებთ. ჰა, ჩემი სიტყვა ჭკუაში დაგიჯდათ თუ არა?

- იმე, აი სედრაკა თლა „გამეშჩანებულა“! - წამოიძახა კვაჭმა: - პარიზს თავი დავანებოდ და თლა დაფსილ საქართველოში გავიქცეე! აი მზეთუნახავი პრინცესები აქინე დავტოვო და ღვანკითელ კაროჟნას გამევეკიდო! აი სასახლედან გამევიდე და სამტრედიის, თუნდ ტფილისის საქათმეში შევიდე!

- „ოლიმპიას“, „მულენ რუჟს“, „კაფე-რიშს“ მოვცილდე და დანიელა ურიას, ლაითაძეს და ერემოს გადვეკიდო?! - გაიკვირვა ჭიპუნტირაძემაც.

- აქოურ აპაშების კაბარე და დიდ ბულვარზე ერთი გასეირნება მირჩევნია თლა საქართველოს! - დაადასტურა ჩიკინჯილაძემ: - თლა გედირია აი სედრაკა.

- რას ეძებ, რა დაგრჩენია იქინე, შე სულელო, შენა? - ჰკითხა კვაჭმა.

- ზოგი გითხარით, ზოგსაც გეტყვით, რაღა! იცით, რა დამრჩენია? მოხუცებული დედა-მამა, ჩემთვის რომ ასე დაიტანჯნენ. ღარიბი ნათესავები, ამდენ ხანს რომ პირში შამამცქერიან და ჩემს ჩასვლას რომ ცის მანანასავით ელიან... ამხანაგებმა სიცილით გააწყვეტინეს.

- აკი ვსთქვი, თლა „გამეშჩანებულა“ თქვა!

- რა დამრჩენია? ვაა, ყველაფერი: თელავის ვენახები, ნადიკვარის გადასახედი, ცივგომბორის ნიაგვი. კახური ღვინო, ჩვენებური ჟუჟუნა თვალეზიანი გოგოები, ერთგული ძმა-ბიჭები.

ჯალილამ სედრაკას გააწყვეტინა:

- კარგი ზმა-ბიჭები, წითელი ლულა-ქაბაბი, სხვის ბოზართმა და ბოზბაში, ჰაზირას ბაიათი, ერთი თეთრი მათშკაც და - ჰაჯან, ჯალილ! ალლავერდი, გაბოჯან!

- უჰ, შენი ჭირიმე, შენი! - წამოიჭრა და ალელდა გაბო ჩხუბიშვილიც: - გორში რა დამრჩენია? გორის ციხე, - ვენაცვალე იმის ამშენებლსა! იმის თავზე რომ ძმა-ბიჭები სუფრას გავშლით, მწვადებს რომ ავაშიშხინებთ, ერთ სუფრულს რომ დავსძახებთ და ტკბილ დუდუკს რომ ავაკაკანებთ...

სედრაკამ სიტყვა ჩამოართვა:

- რიჟრაჟზე რომ მეზურნე მალლობზე გადმოდგება, საარს დაჰკრავს და გათენებას რომ მიესალმება...

მერე ერთმანეთს აღარ აცლიდნენ:

- დილით რომ მტკვარზე ტივი ჩამოივლის, ზედ რომ სუფრას გავშლით და ისარივით ქვეით დავეშვებით...

- აბანოში რომ ქისაჩი კარგად დაგზილამს, მერე სხვის დუმით რომ გაზღები და დაიზინებ...

- ვენახში რომ მუშაობით ოფლში გაიწურები, მერე უუზარმაზარ კაკლის ჩრდილში ჩამოჯდები და ცივ კიტრს, ჩიხირთმას და მაწონს რომ მოუჯდები...

- საღამო ჟამზე რომ ლიახვში გაბანდები, მერე იმის ტოტს რომ დასწყვეტავ და თევზზე იხელავებ. იქვე რომ ცეცხლს ააგუგუნებ და ცოცხალს მოხარშავ...

- ჯალილა რომ გაიღვიზებს და ჰაზირას დაუზახებს, ერთი შიქჰასტა მაშინა!

- რთველში რომ ტკბილი ბუდეშურით გაძლები, მერე კომშიან ციკანს რომ მიადგები და ზედ რომ საფერავის ან რქაწითლის მაჭარს დააყოლებ, თან დედას ლევანა რომ კახურსაც შემოსძახებს...

- ნანადირევ ქედანსა და კურდღელს რომ ჭალაში ააშიშხინებ...

- მერე უღრან ტყეში რომ შეერევი და გაგრილდები...

- იმე, რა მოუვიდათ აი ყაზილარებს?

- მეგონა, აი კაცები გაეკროპიელდნენ თქვა, განათლდნენ და ცივილიზაცია შეითვისეს თქვა, ნამდვილად კი თლა აზიელები ყოფილან!

- მაიზა მეიგონა დარვინმა ატავიზმის კანონი. ხეხილი რომე გააჯიშიანო, უცხად თავს მეიგიჟიანებს და ძველ ჯიშს დოუბრუნდება, ამათაც ამ ატავიზმის ამბავი დიემართათ.

- რა ესმით მაგ ატავიზმისა ამ ყაზილარებს! - აურია ერთმანეთში კვაჭმა ატავიზმი და ათეიზმი.

გაბომ კიდევ დაასაბუთა თვისი გატაცება, წყურვილი სახლში დაბრუნებისა და სამშობლო ახსენა.

ეს სიტყვა ხელზე დაიხვიეს:

- თელი ქვეყანა ჩემი სამშობლოა! - სთქვა კვაჭმა. - საცხა განვითარებული ქვეყანაა, იგია ჩემი საცხოვრებელი. მე მიყვარს კულტურა, ცივილიზაცია, პროგრესი, სუფთა ქუჩა, მოკრიალებული ბინა, კაი-კაი გასართობი. მომწონს გახამებული პერანგი, ცილინდრი, ლაკრონის ფეხსაცმელი. მიყვარს ჯიშიანი, გარეცხილ-გაბანებული ქალები, ფარჩის საცვალი რომ აცვიათ და იმ საცვალს კვირაში ორჯერ მაინც რომ გამოიცვლიან. არ მესმის, რავა შეიძლება ცხოვრება ისეთ ქალაქში, საცხა არ არის რამოდენიმე უმაღლესი სკოლა, ათიოდე თეატრი, მეცნიერება, ხელოვნება, საცხა გონებრივი ცხოვრება მინელებულია, ან სრულებით არ არსებობს?

- საცხა გემრიელი ლუკმა მაქვს, ჩემი სამშობლოც ის არის! - ჩაურთო ბესომაც.

- რაში უნდა გამევიყენო საქათმეების და მეცხვარე-მებაღეების სამშობლო? - გაიკვირვა ლადიმ.

- ეერიჰა! - წამოიძახა გაბომ: - მაშ ასე ყოფილა: თუ დედაჩემი ძალიან ბებერი, საწყალი და უმნოა, უნდა ხელი ვკრა, დავივიწყო და თავი მივანებო, რაღა!

- არა, შენი ჩირი მე, - ჩაერია ჯალილა: - აფსუს ჯალილას მამა სონ ემინ ოღლი და ჯალილას დედა ხანუმი! არ შეიზლება კნიაზჯან, ალლაჰი გაგიჟავრდება. ოლმას, კნიაზჯან, ოლმას!

- ან კიდევ, - გააწყვეტინა სედრაკამ: - თუ ჩემი მშობლები ახალგაზრდები, ლამაზები, ჯანიანები, განათლებულები და მილიონერები არიან, მაშინ უნდა გავუწიო შვილობა, განა? აფსუს, ჩემო ბებრუცანა გალუსტავ! აფსუს, ჩემო უკბილო მართა! მაგისტვის შემამწირეს თავიანთი სიცოცხლე და ახალგაზრდობა რომ უმადურმა სედრაკამ სიბერეში ზურგი შეაქციოს და სამადლოდ მიუგდოს ვისმე!?

- ლაპარაკობს, რაღა! - ჩამოართვა სიტყვა გაბომ: - სიტყვებით კოჭაობს, თორემ რად აუთრევია თვითნ კვაჭის თავისი დედ-მამა?

სიტყვა ბანზე ააგდეს, ისევ ჭამა-სმას გადასწვდნენ და გაჰყვნენ სედრაკას, რომელმაც იმ დღეებში ლათინურ უბანში ერთი პატარა აღმოსავლური რესტორანი იპოვნა.

შევიდნენ და გადაატრიალეს ბერძნების თავშესაფარი. თვითონაც დატრიალდნენ და ყველამ ერთად შესთინთხლეს და სუფრაზე გაშალეს ყველი და მწვანილი, კვიპროსის წითელი ღვინო და ბერძნული კონიაკი, ტაბაკა და ფლავი, ლულა-ქებაბი ლავაშით, მწვადი ხახვით, დოში, მოთალი, ჩიხირთმა, საცივი და ცოცხალი.

დილამდის იქეიფეს ქართულის ქეიფით, თან ბერძნებიც ჩაითრიეს, დაათვრეს და იქვე იტაკაზე მიაწვინეს. მერე გაბო, ჯალილა და სედრაკა გზის სამზადისს შეუდგნენ და მეორე დღესვე შინისკენ წამოვიდნენ.

რამდენიმე თვის შემდეგ პარიზში დარჩენილმა ამხანაგებმა გაიგეს, რომ გაბომ დიდი ცხვრის ფარა, სახლ-კარი, სახნავ-სათესი, ტყე და საძოვარი მთები იყიდა, სედრაკამ თელავში დიდი სავაჭრო გახსნა, თავის ვენახს კიდევ სამი ვენახი მიუმატა და ტფილისთან ადებ-მიცემობა გაახურა, ხოლო ჯალილამ ტფილისში ხილეულობის და ტკბილეულობის დიდი სავაჭრო გახსნა და ერთი აბანოც იჯარით აიღო.

სამივემ შეისრულეს ნატვრა: დედ-მამა გაახარეს, მოყვრობა და ძმა-ბიჭობა გაიმრავლეს, თბილი ბუდეები აიშენეს.

გაბო და სედრაკა მუშაობით იღლებიან, კაკლების ქვეშ ისვენებენ, დუდუკით, თარით და ზურნით ქეიფობენ, ზოგჯერ ბანაობენ, თევზაობენ, ნადირობენ.

ხშირად მწვადსა და ჩიხირთმას შეექცევიან, ზედ წითელ კახურსაც მიაყოლებენ, სუფრულსაც იტყვიან და თვალ-ჟუჟუნა გოგოებსაც დასდევენ.

წარსულსაც ხშირად იგონებენ და ტოლ-ამხანაგებს უხეში ენით, ბორძიკით და ლულულუდით ადესის, პეტერბურგის, ვენისა და პარიზის ამბებს უამბობენ. ჯალილაც მუშაობს და ქეიფობს. ჩიხირთმის და ტაბაკას მაგივრად შილაფლავს, ბოზბაშსა და ცხვრის დუმით სავსე ბოზართმას მიირთმევს, ზოგჯერ აშულს ჰაზირას მიიპატიჟებს, უფრო ხშირად თვითონ გაიძახის შიქჰასტას, ბაიათს და ხარბად ეტანება რუსის ქერა ქალებს, რომელნიც ჯალილას „ზალიან უხვარს და მოსცონს“.

კვაჭის სიტყვები გამართლდა: გაბო და სედრაკა ისევ გააზიელდნენ, ქვეყანას ჩამორჩნენ და დაბნელდნენ: საპონს თითქმის აღარ იკარებდნენ, საცვალს იშვიათად იცვლიდნენ, თეთრ საყელოს და ხელთათმანს აღმაცერად შესცქეროდნენ, გაზეთს ხელში აღარ აიღებდნენ, თეატრს აღარ ეკარებოდნენ და ქალაქის სუფთა ხალხს თითქოს ერიდებოდნენ და იხამუშებდნენ.

სამაგიეროდ თავიანთ ქვეყანაში სცხოვრობდნენ, მისი ჰაერით ჰსუნთქავდნენ, იმის მიწას ჰხნავდნენ და იდუმალის გრძნობით და ალლოთი იმისი დარდით დარდობდნენ და იმისი ლხინით ლხინობდნენ. ხოლო კვაჭი, ბესო, ლადი და ჭიპი ისევ ევროპაში დაჰქროდნენ, დიდი ბულვარებით ჰსუნთქავდნენ, ყავახანებში სცხოვრობდნენ, კაბარე-რესტორანებში ილეოდნენ, ქალებში სდნებოდნენ, ჯენტლმენობდნენ, თავადობდნენ, მარკიზობდნენ და დროგამოშვებით კომბინაციებს „აიმასქნებდნენ“.

ვინ იცის, ვინ გაიგებს, ვინ წააგო და ვინ მოიგო: კვაჭმა და იმისმა ამხანაგებმა, თუ გაბომ, ჯალილამ და სედრაკამ?

ამბავი ლედი ჰარვის და კვაჭის გამიჯნურებისა

რამდენიმე დღე გავიდა მას შემდეგ, რაც პატარა სუსსანამ კვაჭის ჰარამხანა გაჰფანტა. კვაჭმა გაზომა და ასწონა საქმის ვითარება და იმავ დღეს ტანიას ეწვია. ტანიამ კვაჭი არ მიიღო, მაგრამ კვაჭი იქამდის იდგა იმის კარებთან, სანამ ტანიამ არ შეიბრალა და თვითონვე კარები არ გაუღო.

- რა გნებავთ?.. მე თქვენ აღარ გიცნობთ... ჩვენ შორის ყოველივე გათავებულია. დაიწყო ფიცი და მუდარა, ხვეწნა და აღთქმა, ძველის გახსენება და ახლის დაპირება. კვაჭმა კარგად იცოდა, რომ მისი და ტანიას წყრომა ისევ ისე უნდა გათავებულიყო, როგორც წინად თავდებოდა: ძველის დავიწყებით და ახალ ფიცით. იცოდა ისიც, რომ ნაჩხუბარ მიჯნურთა საუკეთესო მომრიგებელი ლბილი და თბილი სარეცელი იყო, ამიტომ ის წყრომაც სარეცლით გათავდა და კვაჭის კრედიტიც კვლავ გაეხსნა. მადამ ლაპოში მეორე დღეს თვითონვე დაუბრუნდა კვაჭის, ხოლო დანარჩენნი აღარც კვაჭის უძებნია.

კვაჭმა იგემა და შეითვისა ევროპის გემო და უსაქმო, ფულიანი კაცის მადა, ადათი და ცხოვრების ხალისი.

პარიზში კობტა ჰოტელ-სალონი ჰქონდა, ბიარიცში - კოპწია ვილლა, ნიცცაში - იახტა, სადგურზე - სალონ-ვაგონი, გარაჟში - სამი ავტომობილი, საჯინიბეში - ექვსი ცხენი და ჯიბეში - ჩეკის წიგნაკი.

იმ ზაფხულს კვაჭმა ტრუვილში გაისეირნა. სადამოზე პლაჟზე გავიდა, სადაც ამ დროს მოზანავე ქალები თავიანთ შიშველ ტანებს გამოჰფენდნენ ხოლმე. მუშტრის თვალი გადაავლო იმ გამოფენას. გული მოიფხანა და თვალი გაიძლო იმ უცხო და იშვიათ სანახაობით. ყველა ჯურისა და ტომის ქალს გამოეტანა იმ პლაჟზე თვისი ტანი, ოდნავ დაფარული სხვადასხვა ფერის ტრიკოთი:

მაღალნი, გაფშვიკილნი, მარღვიანნი, წითურნი, მიუკარებელნი და კნაჭა ინგლისელები. ჩასუქებულნი, ბატივით გაფაფხულნი, განიერი მხარ-თემოიანნი და ფამფალა ფლამანელ-ჰოლანდელნი.

ახოვანნი, მედიდურნი და თეთრნი სკანდინავ-გერმანელნი.

მოსხლეტილები, გამხდრები, მარდები, ამპარტავანნი, შავგვრემანნი და ბრინჯაოს ფერის ესპანელნი.

არეულის ფერისა და ტანადობის იტალიელნი და ფრანგნი - მკვირცხლი და კეკლუცნი. რჩეულნი და მოხდენილნი. ცეცხლოვანნი და შმაგიანნი, ქურციკოვანნი და გედოვანნი. მორცხვნი და თამამნი, მაღალნი და დაბალნი. სრულნი და გამხდარნი. ქერანი და შავგვრემანნი. მამზელები, მადამები, მილედები, მისსები, მისტრისები, დონნები და ყოველი წოდების, წონის, ტომის, ფერისა და ჯურის ქალწულები და დედაკაცები.

უცებ იქვე, ზღვის ტალღებიდან ამოვიდა ქაფის ფერის იმ ქვეყნიური აფროდიტა, მშვენიერი ოკეანიდა, მზეთუნახავი ალქაჯი: კვიპარისოვანი, მოსხლეტილი, დიდ მკერდიანი, თემოიანი, წელწვრილა, თხელმძვალა, მაღალკისერა, ალისთმიანი და ცისთვალა. იმ აღმა კვაჭი ვერ შეამჩნია. იქვე წყლის პირას შესდგა, თეთრი მკლავები კისერზე ჩაიწნა, გადმოიზნია და ტკბილად გაიზმორა.

- ღმერთო დიდებულო! - წამოიძახა გულში კვაჭმა და მაშინვე აინთო, აიშალა და აილეწა: - აი, ცოცხალი, ახლად დაბადებული აფროდიტა! აი, ნამდვილი ქვეყნის თვალი! ქალიც ეს ყოფილა და დედაკაციც! ღმერთო, მიშველე! ღმერთო, ხელი

მომიმართე და მერე მიმსახურე. ფიცს გაძღვე, უფალო ძლიერო, რომ ერთ ეკლესიას აგიშენებ და სანთელს ჩაუქრობელს არ გამოგიღვე.

ამ დროს იმ ალქაჯმა მოიხედა. დიდრონი ცისფერი თვალები კვაჭის მიანათა, იმ თვალებით, ჯადოსნურ ღიმილით და მძივის კბილებით კვაჭის ცის კარი გაუხსნა, იგი რაინდი ცეცხლის ალში გაჰხვია, დასწვა და მიჰბნიადა. მერე უცებ თვალები დაიბურა, კისერი გაიჭიმა, რამდენიმე შველურ ნახტომით კაბინაში შევარდა და იქ ვერცხლის ხმით გადიკისკისა.

ერთი საათის შემდეგ კვაჭიც იმ ჰოტელში გადავიდა, სადაც ის აფროდიტა ბინადრობდა. კარის კაცს ხელში ერთი ოქრო მიაჩეჩა და იმ ქალღმერთის ვინაობა გამოჰკითხა.

- ლედი ჰარვეი, - უპასუხა კარის კაცმა: - ქვრივი ლორდ ჰარვეის, რომელიც შარშან ინდოეთში ნადირობის დროს ბენგალის ვეფხვმა დაჰგლიჯა. ლედის უყვარს ცურაობა, რულეტზე თამაში, სისხლიანი ბიფშტექსი, ნადირობა, თევზაობა, ყვავილები და... თქვენისთანა შავგვრემანი ვაჟკაცი.

მთელი ღამე კვაჭი კაზინოში ლედი ჰარვეის დასტრიალებდა.

რულეტი ბზრიალით სტრიალებდა, კრუპიე შეჩვეულსა და გაზეპირებულს გაიძახობდა:

- Medames et messieurs, faites vos jeux!... Rien ne va plus?

მოლარენი პაწაწინა არნადებით იხვეტდნენ მოგებას და მიურწყავდნენ წაგებას.

მოგებულნი იღიმებოდნენ, წაგებულნი იღუშებოდნენ, ხოლო ყველანი საერთოდ - ზოგნი მალულად და ზოგნიც აშკარად - ჰელავდნენ, ჰფიცობდნენ და სტოკავდნენ.

ლედი ჰარვეის გვერდით ედგნენ მისი კომპანიონი მისს ჰოპკინსი, - კნაჭი, ბეცი, სუსხიანი და ხნიერი ცერბერი, - და ოციოდე წლის ქერა ჭაბუკი, ქალივით ნაზი, მორცხვი, მორჩილი, ფუნჩულა და უცოდველი ბრიტტი.

მამაკაცი ლედის თვალს არ აშორებდნენ, აჩრდილებივით დასდევდნენ, ენებს ილოკავდნენ, გულებს იფხანდნენ და თვალს წყალს ალევინებდნენ.

ლედი ჰარვეიმ ორიოდე ათასი წააგო, კვაჭმა - სამი იმდენი. ქალაჩუნა ჭაბუკი ხანგამოშვებით უბიდან ფულს ამოიღებდა და ლედის ჩუმიად ხელში ჩაუდებდა. მისს ჰოპკინსი სცქმუტავდა, ლედი ჰარვეი ღვთაებრივ შუბლს იჭმუხვნიდა და იმ ფაფუკ ბიჭის მეტს ახლოს არავის იკარებდა.

ბოლოს, გედის ყელი მოიღერა, იქაურობა ცის შუქით გაანათა, აბრეშუმის კაბის შლეიფი აიკრიფა და ფარშევანგის ნაბიჯით დარბაზიდან გასცურდა, თან მამაკაცთა ღიმილი, ზეთიანი თვალები და ნდომა-სურვილი გაიყოლა.

კვაჭიც გაჰყვა და ჰოტელის კარის კაცს შეუკვეთა:

- ხვალ დილით ლედი ჰარვეის საუკეთესო ყვავილების კალათა მიაართვით და ესეც შეუგზავნეთ.

და თავისი სადარბაზო ბარათი გადასცა.

მეორე დილით კვაჭის ვერცხლის სინით შეუტანეს ატლასის პაწაწა ბარათი. ერთ მხარეს ეწერა: „გმადლობთ. გზაში ძალიან მიყვარს ყვავილები. ნუ მეძებთ! - მეორე მხარეს დაბეჭდილი იყო: „ლედი ელიზაბედ ჰარვეი, ლონდონი. ვესტენდი.

ჩერინგკროსი, 276“.

- რაო? ნუ მეძებო? ქალი რომ მეტყვის, ნუ მეძებო, პირუკუღმა უნდა გაიგო, უნდა მიჰყვე და უნდა მოსძებნო. ეხლავე გამიგეთ, საით წავიდა? როდის წავიდა? ბესო, აიბარგე! ჩქარა, ნუ იცოხნები!.. რაო, ჰავრში წავიდა გემით მაშ კარგი, ალბათ ლონდონში მიდის. ბესო, ჩქარა დაიქირავე მოტორიანი ნავი. კარგი დარია, დავეწვი, ან ინგლისში მიმავალ გემს მივუსწრობ.

ჩასხდნენ დიდ ნავში და ჰავრისკენ გაუტიეს. რომ მიუახლოვდნენ, იმ ნავს გვერდით დიდმა გემმა გაუარა. გემის ბაქანზე კვაჭმა თვალი მოჰკრა მოაჯირზე გადმოყუდებულ ლედი ჰარვეის, რომელმაც იცნო კვაჭი, გაუცინა და ხელსახოცი დიდხანს უქნია.

კვაჭი ნავის პატრონს ეცა:

- სად მიდის ეს გემი?

- საფრანგეთს და პორტუგალიას ჩაუვლის, მერე ესპანეთის ნაპირებს აჰყვება და მარსელში ამოვა.

- შეიძლება დავეწიო?

- მხოლოდ რკინის გზით, ბრესტში ან სენ-ნაზარში, ისიც თუ ექსპრესი შეგხვდათ. ერთი საათს შემდეგ კვაჭი საგანგებოდ დაქირავებულ სალონ-ვაგონით მიჰქროდა და მისდევდა გაფრენილ ახალ საბედოს. ორთქმავალმა მიმინოს ფრთები გამოიბა. სხვა მატარებლები სადგურებზე ისვენებდნენ და გააფთრებულ კვაჭის გზას უთმობდნენ. გაირბინეს რუანი, ლე-მანი, ანჟე, ნანტი და დილით ადრე სენ-ნაზარს მიადგნენ.

- გემი „ბორდო“ მოვიდა?

- ერთ საათში წავა კიდეც.

- მადლობა უფალსა. ბესო, ჩქარა!

ორი საათის შემდეგ, როცა გემი ოკეანეში გავიდა, ლედი ჰარვეიმ ზემო ბაქანზე მეორე მზესავით ამოანათა. თავდახრილი კვაჭი წინ დაუხვდა:

- მილედი, ბოდიში და სათნოება! მწერდით, ნუ მომძებნითო. თქვენი პირველივე ბრძანება ვერ შევასრულე.

გაოცებულს, გაშტერებულ ლედის თითქოს ენა დაება:

- როგორ?.. საიდან?.. ეს გემი რომ ჰავრიდან წამოვიდა, თქვენ ჰავრში მიდიოდით.

- საგანგებო მატარებლით დაგეწიეთ, მილედი.

- თხოვნა მაინც არ შემისრულეთ.

- წყალში გადავარდნა რომ გებრძანებინათ, უფრო ადვილად დაგეთანხმებოდით, ვიდრე თქვენს დაკარგვას.

ინგლისური ყინულის გული მოჰხიბლა და დაადნო კვაჭის რაინდობამ და გატაცებამ საფრანგეთ-ესპანიის საზღვართან - ქ. ბიარიცში, ბასკების ქვეყანაში, ორივენი გადმოსხდნენ.

სანამ გემი ნავთსაყუდარს მიადგებოდა, კვაჭმა ბინოკლით კლდის წვერზე გადმოყუდებული კოპწია მავრიტანული ვილლა ლედის დაანახვა და კითხა:

- როგორ მოგწონთ, მილედი?

- მშვენიერია. იმ სიმაღლეზე ცხოვრება სამოთხე იქნება. დიდი ბალიც აქვს. ნეტა თავისუფალი იყოს, დავიქირავებდი!

- თქვენთვის თავისუფალი გახლავთ, მილედი. ეგ ვილლა ჩემია. პატივი დამდეთ, გამაბედნიერეთ.

- თქვენია? მართლა? იქ ცხოვრება ჩემთვის უუდიდესი სიამოვნება იქნებოდა, მაგრამ...

კვაჭი მაშინვე მიუხვდა:

- ნუ შესწუხდებით, მილედი. მე მეორე ვილლაზე დავბინავდები.

მორიგდნენ. ლედი ჰარვეი სიხარულით ცას ეწეოდა.

ორივენი დღე და ღამე სტკბებოდნენ, ილხენდნენ და ლალობდნენ. ხან პლაჟზე წავიდოდნენ და იბანავებდნენ, ხან მოტორიან ნავით შუა ოკეანეში გავიდოდნენ, ან ბაიონაში შეივლიდნენ, ხან ავტოთი პირინეს ქედს შეჰყვებოდნენ, ხშირად მთელი დღით იქ დარჩებოდნენ და ბასკთა შორის დროს ატარებდნენ.

ერთხელ ერთმა ბასკმა, ყავახანის პატრონმა ლედი ჰარვეის უპასუხა:

- ჩვენ ყველაზე ძველი ხალხი ვართ ევროპაში. ჩამომავლობით იბერიელი ვართ.

- იბერიელი? - გაიკვირვა კვაჭმა: - მეც იბერი ვარ, ივერიელი, ქართველი.

ორივენი გაშტერდნენ. დიდხანს უცქირეს ერთმანეთს, ბევრი რამ გამოჰკითხეს, ორივე ენა შეადარეს, ზოგი სიტყვები ერთმანეთს მიახვედრეს, მაგრამ მაინც ახლოს ვერ მიუდგნენ, ვერ დაენათესავენ.

კვაჭმა მხოლოდ ის გაიგო, რომ ერთ დროს ბასკები საუკეთესო მეზღვაურები და პირატები იყვნენ. რომ იმათ ყინულოვანი ოკეანე აღმოაჩინეს. რომ ბასკებს ერთ დროს ძლიერი სახელმწიფო ჰქონდათ. რომ ისინი საბოლოოდ არ დაჰმორჩილებიან არც რომაელებს, არც ესპანელებს. რომ ხანგამომავლობით პირენეის ქედს ბასკები აჯანყების ცეცხლს მოდებდნენ და თავისუფლების სისხლით მორწყავდნენ ხოლმე.

ბასკურ ენაზე სწავლა და სამართალი ეხლაც აკრძალული ჰქონდათ, ყოველი ბასკი იქადნის და ამაყობს თავისი სისხლით და თავისუფლების სიყვარულით. ბატონ-ყმობის უღელი არასოდეს გამოუცდია ბასკების ამპარტავან ქედს. რიცხვით ერთ მილიონამდე არიან. მრავალნი ლუკმა პურისთვის გადახვეწილან მექსიკას, კუბას და არგენტინას.

კვაჭმა ისიც შეამჩნია, რომ ბასკები ესპანელებზე და ფრანგებზედაც უფრო მოსულნი, ლამაზნი და მარდები არიან. წვერს სუფთად იპარსავენ. წითელსა და ცისფერ ქუდს, ქამარს და მოკლე ახალუხს ატარებენ. ძალიან უყვართ ბურთაობა, ცეკვა სიმღერა და სახალხო წარმოდგენა-გასართობი. დედაკაცები საუკეთესო ძიძებად ითვლებიან და მეტად მიძიმე სამუშაოს ეწევიან.

კვაჭის გულში რაღაც ჭიამ გაუფაჩუნა, რაღაც მეტად შორეული, იდუმალი სისხლი აუჩქეფდა. ერთის წუთით მან სუსტად იგრძნო ნათესაობა, მახლობლობა, სულიერი ერთობა იმ ხალხთან, მაგრამ ის ალი მაშინვე ჩაჰქრა და მინელდა.

მალე ყველაფერი მიივიწყა, რადგან ამაყს ლედი ჰარვეის ერიდებოდა, ეჩოთირებოდა და არც სცალოდა.

სადამოობით კვაჭი და ლედი ჭალა-ბაღებში დასეირნობდნენ, კონცერტებს ისმენდნენ, ხოლო შემდეგ ხან ერთ კაზინოში ივახშმებდნენ, ხან მეორეში, თან რულეტს ეტანებოდნენ, ხან მცირედს მოიგებდნენ და ხან მრავალს წააგებდნენ.

ლედი ჰარვეის ყინულის გულმა კვაჭი ჩამოახმო და გააძვალა, მისი ცხელი გული დაადნო, დაჰლია და დააჰკვნო.

ერთხელ კვაჭმა ვახშმის შემდეგ ოდნავ ნასვამი მიღედი თავისს აგარაკის ბნელ ხეივანში გულში ჩაიკრა. ორივენი ერთხელ კიდევ დაიწვნენ და ჩაიფერფლნენ ვნების ცეცხლში. კვაჭის ლედის ფეხქვეშ ჩაუვარდა. ეხვეწებოდა და ემუდარებოდა, თან ქურციკის ფეხებს გულში იხუტებდა და ცრემლით უსველებდა.

ლედი ჰარვეი სიცილით გაუსხლტა და სახლში შევარდა.

გამწარებული კვაჭი ბნელ ხეივანში სტრიალებდა, გულში მუშტს იცემდა და ჰბუტბუტებდა:

- მაშ კაი... მე ვიცი აწი... მე ვიცი....

როცა ლედის საწოლ ოთახში შუქი ჩაჰქრა, კვაჭი ფეხაკრეფით აივანზე ავიდა და წინდაწინვე გაღებულნი ფანჯარა შეაღო.

- თავადო!... ფრენს! ჯენტლმენ! როგორ გეკადრებათ!... გონს მოდით... დავიყვირებ... მისს ჰოპკინს!... მის ჰოპ...

კვაჭმა ტუჩებით გააჩუმა შეშინებული ლედი და ჩაებლუჯა და დაიურვა.

ხუთიოდე წუთის შემდეგ კარების უკან ჩუსტების ფაჩი-ფუჩი და მისს ჰოპკინსის ნამძინარევი ხმა მოისმა:

- მილელი!... ლედი ჰარვეი!... თქვენ მეძახდით? ეძებთ რასმე?..

სულ-შეგუბებულმა ლედიმ ძლივს გააგონა თავისს კომპანიონს ნაწყვეტიანის ჩურჩულით:

- არაფერს, მისს... არაფერს... ვიპოვნე... ვიპოვნე...

- თქვენც იპოვნეთ, მაგრამ არც მე დავრჩი ხელცალიერი! - ჩუმის სიცილით ჩასჩურჩულა ყურში კვაჭმა ლედის.

- ტსს. ჩუმად, შე გიჟო! - თავისს მხრივ გახურებულ ტუჩებით გააჩუმა კვაჭი გარდაქმნილმა ლედიმ და გრძელი, მძლავრი მკლავებით სული შეუხუთა, კისრის ძარღვები დაუწყვიტა და დაახჩო უკვე დამშვიდებული თავადი.

სამი დღე და ღამე არც კვაჭი და არც ლედი ჰარვეი აღარავის უნახავს არც კაზინოში, არც პლაჟზე, არც ჭალა-ბაღებში.

ბედნიერმა კვაჭმა მეტის სიტკბოებით მოთენთილ ლედის მადლობის ნიშნად მავრიტანული ვილლა აჩუქა და მარმარილოს მაღალი მკერდი თხილის გულის ოდენა მარგალიტების მძივებით დაუმშვენა.

მერე ორივენი ნიმფომანიით, სატირიაზით და სირბილის სიგიჟით გაგიჟდნენ.

ფეხი ვერსად მოიკიდეს და აფორიაქებული სისხლი ვერ ჩაინელეს. კვირაში ერთხელ მაინც სადგურისკენ მირბოდნენ და ცეცლმოკიდებულნი მთელ ევროპის

სააგარაკოებში დაჰქროდნენ:

- ვიში!... ოსტენდე!... კარლსბადი!... ტრუვილი!... ექსლებენი!... მონტრე!... ვევე!...

ლუგანო!...

ბოლოს, როგორც იყო, ნიცცაში „ჰოტელ ნებრსასკაში“ გაიდგეს ფესვი, გაგრილდნენ და მოისვენეს.

ერთი დიდი საქმის „გაიმასქნების“ ამბავი

მონტე-კარლოს კაზინო გაჩაღებულია.

ირველივ ჰლაპლაპებს, იწვის და ჰრკიალებს ოქრო, ბრინჯაო, ვერცხლი, მარმარილო, ძვირფასი სურათი, გობელენი, ხალიჩა, ფარჩა, ხავერდი და ატლასი.

ქვეყნის ყოველ კუთხიდან ბედის საცდელად მოსული ხალხი იმ დარბაზებში ბუზივით ირევა.

ისმის ასი ენა და მოსჩანს ასი ტომი: ქერა ჩრდილელნი - რუსები, სკანდინაველნი, გერმანელნი და ინგლისელები: მკვირცხლი, ფიცხი, შავგვრემანი ფრანგები, იტალიელნი და ესპანელნი. ხელგაშლილი, მშრალი და ურყევი იანკები. ცხელი, აშლილი, ნერვიანი მექსიკელნი, ბრაზილელნი და ნარევი მულატები. არაბი და ოსმალთა, სპარსელი და ინდოელი, ჩინელი და იაპონელი, აზია და ევროპა, ამერიკა და აფრიკა - ყველას იქ მოუყრია თავი, ყველა ატრიალებს ბედის ჩარხს და ჰლამობს გამდიდრებას და განდიდებას.

ყველას ემჩნევა პირსახეზე მოგება და წაგება, ერთნი სიხარულის ღიმილით ილიმებიან, ჰლალობენ და უდარდელად იცინიან. მეორენი წაგებას ჰგლოვობენ, იქუშებიან, იმხამებიან და ინაღვლებიან. ხოლო ზოგნი - გაკოტრებულნი და დამირულნი - უიმედო სასოწარკვეთილებას ეძლევიან, მათხოვრობენ, ზოგჯერ კი იქვე, საარაკოდ მორთულ ბაღს თავიანთის სისხლით ჰრწყავენ.

ზოგნი ისე შესჩვევიან ცრემლისა და ბედის ღიმილის სასახლეს, რომ იქვე სამადლოდ ჰბერდებიან.

მათ იციან თამაშის საიდუმლოება! მათ მიაგნეს მოგების კარს! მათ აღმოაჩინეს გამდიდრების ხერხი! მათ იგი იდუმალი გასაღები ხელში უჭირავთ - დიფერენციული აღრიცხვა, ათიოდე თაბახზე აჭრელებული მათემატიკური ფორმულები, - უცოდველი, სწორი და ჭეშმარიტი, ნაყოფი დიდი ქონების წაგებისა და ხუთიოდ-ათიოდე წლის დაკვირვებისა. თუ მოგება გნებავთ, დაუჯერეთ იმ ხალხს. გასამრჯელო მცირედია: წაგება თქვენია, მოგებაში კი წილი დაუდეთ, ან ასიოდე ფრანკი მიეცით ახალ საცვლის სასყიდლად და ფეხსაცმელის გამოსაცვლელად. მეტს არ მოითხოვენ, რადგან იმ კაზინოში უჭმელობისგან სიკვდილი უფრო ადვილია, ვიდრე ოდნავ მტვერ-ნაკრავ პერანგით შესვლა: სპეტაკი ტანისამოსი, უნაკლო ზრდილობა და უსიტყვო მორჩილება, - აი, რას მოითხოვს ამ ჯურის ხალხისგან კაზინოს დირექცია ნაცვლად იმ სასახლეში უფასოდ შეშვებისა.

კვაჭი და ლედი ჰარვეიც ყოველ ღამე ბედს სცდიან იმ კაზინოში: ხან „ტრანტ ე კარანტს“ მიადგებიან, ხან „რუჟ ე ნუარს“, ხან „პტი შვოს“ და ხან სხვა სათამაშოს. იმ თამაშში ლედი ჰარვეი დიდი ხანია გამოიფიტა. ლედის კვაჭი მიეშველა, მაგრამ ბედი ვერ მოატრიალეს და წანაგები ვერ დაიბრუნეს. თანდათან შესტოპეს, ჩავარდნენ და ჩაიფლნენ, ხან თავისი ჭკუით სთამაშობდნენ, ხან გაკოტრებულებს მიიშველებდნენ, მაინც დღითი დღე სდნებოდნენ და ილუპებოდნენ.

ერთხელ ბანკიდან კვაჭის ჩეკი დაუბრუნეს: თქვენი ანგარიში ამოიწურაო.

დაღონდა კვაჭი, ძალიან დაღონდა!

- ბესო, დღესვე წადი ექს-ლე-ბენში, ერთი კვირაში გაყიდე ჩემი ვილლა და დაბრუნდი... რა სთქვი?... ვიცი, მარა სხვა გზა არ არის.

ბესომ ფული ჩამოიტანა, ხოლო კვაჭმა ის ფულიც კრუპიეს მიუთვალა.

- ბესო, ბიარიცში წადი და ჩემი ვილლა გაყიდე.

- ის ვილა ხომ ლედი ჰარვეის აჩუქე? - გაახსენა ბესომ.

- კი მარა, როცა წაგებულს დევებრუნებ, იმ ვილლას ისევ ვიყიდი.

ორი კვირის შემდეგ ისევ ბესო მიიშველა:

- ბესო, დღესვე წადი პარიზში, ერთ კვირაში გაყიდე ჩემი ჰოტელი და დაბრუნდი....
კაი, კაი... ვიცი, რომ ვილუპები, მარა სხვა გზა არ არის... ნუ გეშინიან, სანამ
დავბრუნდები, ერთ საქმეს დავამზადებ.

იმავე ხანებში ლონდონიდან ორი კვირით ლედი ჰარვეის ძმა - ლორდი ბროუქსტონი -
ჩამოვიდა, ახალგაზრდა ბონვივანი, ფულიანი დენდი და დიდი ჯენტლმენი.

კვაჭმა და ლორდმა ერთმანეთი მოიწონეს. ორ კვირაში ნიცა და მონტე-კარლო
გადააბრუნეს. იქაურები გააკვირვეს, ცოტაოდენი მოიგეს და ასი იმდენი წააგეს.
ბოლოს, ლორდმა უთხრა კვაჭის:

- ფრენს, სტუმრად მეწვიეთ ლონდონში.
- ოლ რაიტ! თანკი! (ძალიან კარგი! მადლობელი!)
- ერთად წავიდეთ?

- იეს (დიაღ). ბესო ყოლიფერი დაამზადე!

პარიზში ავიდნენ. კვაჭმა და-ძმა თავისს ჰოტელში მიიპატიჟა, რომელიც მისი აღარ
იყო, მაგრამ ჯერ დაცლილი არ ჰქონდა.

რამდენიმე დღით დარჩნენ. კვაჭმა კიდევ ერთხელ მოიგიჟიანა თავი და გააოცა
სტუმრები თავისს საუცხოვო სასახლით, მორთულობით, მოსამსახურეთა
სიმრავლით, გავლენით და ნამდვილ არისტოკრატის გემოვნებით და მანერებით.
წასვლის წინ ლადი ჩიკინჯილაძეს საიდუმლო დარიგება მისცა. ბესო და სამი
მოსამსახურე სამი დღით ადრე მრავალის ბარგით ლონდონში გაჰგზავნა, ხოლო
თვითონ ოთხი მოსამსახურე კიდევ გაიყოლა.

დუვრში რომ გემიდან გადასხდნენ, ბესომ საგანგებო მატარებელი დაუხვედრა.

ლორდმა ბროუქსტონმა უსაყვედურა:

- ფრენს, მეტად დიდი ხარჯი მოგდით.
- ჩემი მეგობრებისთვის „მეტად დიდი ხარჯი“ არასოდეს დიდი არ არის!
- თქვენ ჩვენი სტუმარი ბრძანდებით..
- მაგაზე ლონდონში მოვილაპარაკოთ.

ბესომ წინდაწინვე დაუმზადა კვაჭის სასტუმრო „ასტორიაში“ შვიდი ოთახი,
ავტომობილები და ლანდო ღერბებით, საჯდომი ცხენები და რეპორტერები.

მერე დღეს გაზეთებში კვაჭის ჩასვლის ამბავი დაიბეჭდა. ეწერა: „ინგლისს ეწვია
მეფის ჩამომავალი კავკასიელი პრენსი... დიდი მეგობარი ინგლისისა... მომხრე
რუსეთ-ინგლისის დამეგობრებისა... ჩამოჰყვა ბრწყინვალე ამაღლა... პრენსი ჩამოხტა
„ასტორიაში“... შვიდი ოთახი... პირადი მეგობარი ლორდ ბროუქსტონისა...“

მეორე დღე ლორდმა ბროუქსტონმა და ლედი ჰარვეიმ კვაჭი ლონდონის სანახავად
წაიყვანეს. აჩვენეს პიკადილი, ვესტენდი, ტრაფალგარი, ჩერინგ კროსი, სენ-ჯემსი,
გაუერი, ვატერლოო, პავლეს ტაძარი და მრავალი საოცარი სანახაობა.

ვესტმინსტერში კვაჭის პალატის სპიკერი დაუხვდა, ბრიტიშ-მუზეუმში - მთავარი
დირექტორი, საადმირალოში - დიდი ამირბარი.

იმავე საღამოს ბროუქსტონმა კვაჭის პატივსაცემად თავისს სასახლეში დიდი სადილი
გამართა: მეორე დღეს კვაჭი იახტ-კლუბში მიიწვიეს, მესამე დღეს - სპორტ-კლუბში
დაჰპატიჟეს. მერე მარჯვნივ და მარცხნივ ეწეოდნენ და მოსვენებას აღარ აძლევდნენ.
ორი კვირის შემდეგ კვაჭმა ყველას მადლობა გადაუხადა: ერთი ისეთი საზღაპრო
ნადიმი მოაწყო, რომ სტუმრებს ეხლაც ხშირად აგონდებათ ის დიდება, შვენება და
უცხო სანახაობა.

იმ ვახშამს სამასზე მეტი სტუმარი დაესწრო, სულ რჩეული საზოგადოება ლონდონისა: ლორდები, ვიკონტები, ჰერცოგები, ინდოელი რაჯები, ბანკირები, მექარხნეები და მრავალნი სხვანი - ფულიანნი, წარჩინებულნი და დიდებულნი. სამი საუკეთესო ორკესტრი უკრავდა; მღეროდნენ ყოველ მხრიდან საგანგებოდ მოწვეული საუკეთესო მომღერალნი: კარუზო, ბატისტინი, ნელი მელბა, მარია ჰაი და ტიტო რუფფო. უზარმაზარი შენობა რივიერიდან გამოწერილ უნახავ ყვავილებით და ტროპიკულ მცენარეულობით იყო მორთული. აღმოსავლური და დასავლური ხელოვნება და გემოვნება შეერთდნენ კვაჭის სტუმრების გასართობად და დასატკბობად.

მეორე დღეს მთელი ლონდონი და პრესა ალაპარაკდნენ. კვაჭისაც მხოლოდ ეს უნდოდა.

კვაჭი რომ ლონდონში ჩავიდა, მეორე დღესვე პარიზიდან დეპეშით გამოგზავნილი ათი ათასი გირვანქა სტერლინგი მოუვიდა. იმავე დღეს ის ფული ბესომ დეპეშით ისევ ჩიკინჯილაძეს გაუგზავნა პარიზში. მესამე და მეოთხე დღეს იგივე ფული ისევ დეპეშით მოვიდა ლონდონში და ლონდონიდან ისევ პარიზს დაუბრუნდა.

დაგეშილი ბესო დროს მოიხელთავდა და ფულის მოსვლის ამბავს - დეპეშას სწორედ იმ დროს გადასცემდა თავისს ბატონს თავად ბაგრატიონს, როცა მას სტუმრები ჰყავდა.

კვაჭი ბოდიშს მოიხდიდა სტუმრებთან:

- მისტერ, ნება მიბოძეთ, საჩქარო დეპეშა უნდა იყოს...

მერე ბესოს განკარგულებას აძლევდა:

- ახლავე მიიღეთ ეს ათი ათასი სტერლინგი... ორმოცი ათასი ეხლავე გაუგზავნეთ ჩემს მოურავს ტფილისში... განკარგულება მიეცით ჩემს ბანკირს პარიზში, რომ თვითურად აძლიოს ჩემს მთავარ მდივანს პარიზში თავად ტრუბეცკოის ერთი მილიონი ფრანკი, ხოლო პეტერბურგის ჩვენს მთავარ კანტორას შეატყობინეთ, რომ მთელ საქმეებს თვითონ მოუარონ, მე ნულარ შემაწუხებენ... მომბეზრდა!

- თქვენი ბრწყინვალეების იახტა ლონდონში მიდის.

- კეთილი.

- ტფილისის კანტორა გეკითხებათ, რამდენი შეუძლიან მას დახარჯოს თვითურად საქველმოქმედო საქმეებზე?

- სამასი ათასი მანეთი.

- კიდევ არის ერთი დეპეშა: გრაფი ორლოვი თანახმაა თქვენ მიერ შეძლეულ ფასში - სამ მილიონ მანეთად - მოგყიდოთ ოქროს მადაროები ციმბირში.

- თანახმა ვარ. მიეცით დეპეშა მთავარ კანტორას. დანარჩენი მერე იყოს... კიდევ ერთი ბოდიში, ძვირფასო მეგობრებო, უდროოდ შემაწყვეტინეს ბაასი.

ასეთს, ან დაახლოებით ამგვარს დიალოგებს ხშირად გააბამდნენ ხოლმე კვაჭი და ბესო წარჩინებულ ლორდების და ბანკირების დასწრებით.

კვაჭმა ძალიან კარგად იცოდა, რომ სტუმრობის დროს მისი საქმური საუბარი ბესოსთან ევროპაში „შოკინგ“ -ად ითვლებოდა, მაგრამ ისიც იცოდა, რომ მისი სტუმრები ამის გამო კვაჭის არ გაურისხდებოდნენ, მხოლოდ ჩაილიმბდნენ და იტყოდნენ:

- ვოლა ან პრენს ეტრანჟე ე... ეკზოტიკ!

ხოლო კვაჭის მეგობარი ლორდი ბროუქსტონი კვაჭის ასე ამართლებდა:

- ყოველ ერს თავისი ჩვეულებანი აქვს.

საით მიჰყავდა კვაჭის თავისი საქმე, არავინ იცოდა.

გავიდა ორი კვირა იმ განთქმულ და დღემდის დაუვიწყარ ვახშმის შემდეგ.

კვაჭი დილის გაზეთს ათვალეიერებდა. უცებ ერთს გოჯის ოდენა ასოებით დაბეჭდილ ამბავს მოჰკრა თვალი. ეწერა: პარიზში ფოსტის მოხელეთა გაფიცვა დაიწყო. უმაღლესი გაზეთს ხელი გაუშვა და ჩაფიქრდა, ძალიან ჩაფიქრდა. დიდხანს ჰკანკალებდა შემოქმედების სიციხით და ციებით. მერე ფანქარით ერთი რამ დასჯღაბნა და ბესოს დაუძახა:

- აი, ჩემი ლონდონელ ნაცნობ-მეგობრების სია. ყველას აი, ასეთი წერილები დაუგზავნე. ერთ დღეში ყველასაგან პასუხი უნდა მივიღო. წაიკითხე... მიხვდი? ბესომ ჩაიღიმა. მიჰხვდა ბესო?

- კაი! - მოკლედ მოსჭრა და გავიდა.

გეგმა უბრალო და მარტივი იყო.

მეორე დღეს სამოციოდე ლორდმა, მინისტრმა და ბანკირმა ასეთი წერილები მიიღეს:

„ღრმად პატივცემულო ლორდო (ან მისტერ, ან სერ)!

ხვალ საკმაოდ დიდი თანხა უნდა გავუგზავნო ჩემს მთავარ კანტორას პეტერბურგში ყოველად გადაუდებელ ხარჯების დასაფარად. მეტი ნაწილი ამ თანხისა ხელთ მაქვს. დანარჩენი გამოვიწერე ჩემის პარიზელ მოურავისაგან.

მაგრამ დღევანდელ გაზეთებიდან გავიგე მეტად სამწუხარო ამბავი: საფრანგეთის ფოსტა-ტელეგრაფი გაფიცვის გამო აღარ მუშაობს. ამ გარემოებამ ოდნავ არივ-დარია ჩემი ანგარიშები და შეაფერხა ჩემი ჩვეულებრივი ფინანსიური ოპერაციები.

ეს კიდევ არაფერი. თქვენც გაიგებდით, რომ ხვალ ან ზევ შეიძლება ინგლისის ფოსტაც გაიფიცოსო.

აღნიშნული გარემოება მაიძულებს, ღრმად პატივცემულო ლორდო (ან მისტერ, ან სერ,) ვისარგებლო თქვენის გულუხვი მასპინძლობით, ნდობით და მეგობრობით.

ხუთ ათასი გირვანქა სტერლინგი (ზოგს მისწერა სამი ათასი, ზოგს ორი, ზოგსაც ერთი) დამიხსნის უხერხულ მდგომარეობიდან. ყოველ შემთხვევისათვის გიგზავნით ვექსილს ათი დღის ვადით. დღესვე ვგზავნი პარიზში ჩემს ერთ-ერთ მდივანს ფულის მისატანად, რადგან მეშინიან გაფიცვის გაგრძელებისა.

ამიერიდან მოველოდები შემთხვევას, რათა შესაფერად დავაფასო თქვენი გულკეთილობა და სტუმართმოყვარეობა.

წინდაწინვე გითვლით, ძვირფასო ლორდო (ან მისტერ, ან სერ), გულითად მადლობას დახმარებისთვის და ჩემს მწუხარებას თქვენი შეწუხებისთვის.

მიიღეთ ჩემი გულწრფელი სალამი და უუღრმესი პატივისცემა.

ირაკლი ბაგრატიონ მუხრან-ბატონი.

თავადი და ფლიგელ-ადიუტანტი სრულიად რუსეთის იმპერატორისა“.

კვაჭის ანგარიში სავსებით გაუმართლდა. ათიოდე ადრესატს იმ დღეს ვერსად მიუსწრეს, დანარჩენებს წერილები ჩააბარეს და თითქმის ყველასგან ფულიც მიიღეს.

ლორდმა ბროუქსტონმა პირადად ინახულა კვაჭი და ნათხოვნი ერთი ორად ჩაუთვალა.

ლედი ჰარვეისაც გაეგო კვაჭის გაჭირვება: კვაჭის ნაჩუქარი თვალ-

მარგალიტი და საგვარეულო განძეულობა დააგირავა, კვაჭი ტელეფონით დაიბარა და ნაშოვნი ფული ძალით მიაჩეჩა, თან ცხარე ალერსი და სიყვარულიც უხვად დააყოლა.

რა იცოდა საბრალო ლედიმ, რომ ის მოგიჟიანება უკანასკნელი იქნებოდა!

დასხდნენ იმ საღამოს კვაჭი და ბესო და ორი საათი მოანდომეს ფულის დათვლას.

მერე ზოგი რაც ჩაალაგეს და ავტომობილი მოითხოვეს.

ბესომ სასტუმროს დირექტორს განუცხადა:

- მათი ბრწყინვალეობა ბირმინამში მიბრძანდება რამდენიმე ქარხნის მოწყობილების სანახავად და სასყიდლად. ზევ დავბრუნდებით. ბინას ვიტოვებთ.

მიუხე-მოუხვიეს ლონდონის ვიწრო ქუჩებში და მდინარე ტემზით ზღვას მისცეს თავი. მეორე დღეს კვაჭმა და ბესომ ბირმინჰანის მაგივრად ანტვერპენში ამოჰყვეს თავი.

აქა ამბავი თვალ-მარგალიტისა, საგიჟეთისა, დუელისა, კინო-სურათის და მრავალთა საგმირო საქმეთა

დარბის და დაჰქრის მას აქეთ კვაჭი კვაჭანტირაძე ათიოდე გვართით მთელს ქვეყანაზე. იგი ხან თავადი ბაგრატიონია, ხან ავღანთა ემირის უფლის-წულია, ხან გრაფი ტიშკევიჩია, ხან კიდევ სპარსეთის პრინცი კაჯარია.

ვინ მოსთვლის, ვინ ასწრებს კვაჭის ხელმარდობას, მისი ნამუშევარის ფერადობას, ნატიფობას და მახვილობას!

ნიუ-იორკში მან ერთი თავისი ჭკუისა და გამოცდილების ქალი ჩაიგდო ხელში. მცირე ვარჯიშობიდან დაიწყო.

კვაჭი ერთ მაღაზიაში ბრილიანტების სასყიდლად შევიდა და თხილის ოდენა ხუთიოდე ქვა აირჩია. ხუთივეს ხელში ატრიალებდა და ჰსინჯავდა. ამ დროს მისი ახალი ხელქვეით ქალი შემოვიდა და დახლთან მაღაზიის პატრონს ბაასი გაუბა.

კვაჭმა ხელმარდად ერთ ბრილიანტი გაუშვა. იგი ისე ლბილად დაეცა ხალიჩაზე, რომ მისი ხმა ვერავინ გაიგო. იმ ქალმა ადგილი შეიცვალა, იმ ქვას ფეხი დაადგა, მერე ბაასი გაათავა და წავიდა, თან ფეხის გულზე აკრული ბრილიანტიც გაიყოლა.

მაღაზიის პატრონმა ძვირფასი ქვის დაკარგვა შეამჩნია და კვაჭის აღმაცერად გადაჰხედა.

კვაჭმა იტკიცა და თავისი გაჩხრეკა თვითონვე მოითხოვა. მეორე ოთახში გაიყვანეს და ტანისამოსი გაჰხადეს. მერე ბოდში მოიხადეს და აღშფოთებული კვაჭი ავტომდე გააცილეს, თან წამლად რამდენიმე ათასი დოლარი ჩაუდეს მკერდის მარცხენა ნახევარზე იმ ადგილის მოსარჩენად, სადაც კვაჭმა თავმოყვარეობის ტკივილი იგრძნო, ხოლო შეურაცხყოფის ოქმი დაჰხიეს და გადაჰყარეს.

ანტვერპენში, ალმასების ქალაქში, კვაჭმა თავისი მეგობარი ქალი ერთს ახლად დაარსებულ კერძო საგიჟეთში შეჰგზავნა.

- იცნობთ მესსიე ვერმეს? - ჰკითხა იმ ქალმა საგიჟეთის დირექტორს.

- სამწუხაროდ, არ ვიცნობ. მე ახლად მოსული კაცი ვარ ანტვერპენში.

- ვერმე ჩემი მამა გახლავთ. ჭკუაზე შესცდა საწყალი. სულ ბრილიანტებზე და მარგალიტებზე ჰფიქრობს და ჰბოდავს. ერთი პატარა ჩემოდანი აქვს, ხელიდან არ უშვებს, ჰგონია, იგი ალმასებით არის გატენილი. ზოგჯერ ისე მოიგიჟიანებს თავს, რომ დასამშვიდებლად ძალას ვხმარობთ. უნდა მიიღოთ თქვენს სამკურნალოში.

- დიდი სიამოვნებით, ქალბატონო!

- რაც ძვირფასი ნივთეულობა მქონდა, წამართვა და იმ ჩემოდანში ჩაალაგა, მაღაზია უნდა გავხსნაო. გაფრთხილებთ, ძალიან გამძალიანდება იმ საკის ჩამორთმევის დროს.

- ეგ არაფერი, მოვერევი. თქვენ თვითონ მოიყვანთ?

- დიად, დღეს ან ხვალ მოვიყვან.

მერე ის ხელმარდი ქალი მესსიე ვერმეს მაღაზიას ეწვია.

საუცხოვო საყურეები, დიდი დიადემა და მსხვილი მარგალიტების მშვენიერი მძივი აირჩია.

- რამდენი ეღირება?

- ეს ასი ათასი... ეს სამოცი... ეს ოთხმოცი.

ივაჭრეს

- ოთხმოცდაათ უკანასკნელი ფასია.

ქალმა საათს დაჰხედა და დაღონდა.

- გამოგიტყდებით, მესსიე ვერმე. დღეს ჩემი დანიშვნის დღე გახლავთ. მამამ სამოცდაათი ათასი მაჩუქა და მე თვითონ მომანდო საჩუქარის არჩევა. ეს მძივი ძალიან მომწონს. ოცი ათასი მაკლია. მამა არ დაიშურებს და დამიმატებს, მაგრამ დაგვიანებისა მეშინიან. სანამ სახლში დავბრუნდები, სანამ ჩეკს დამიწერს და სანამ ბანკში მივალ, ბანკიც დაიკეტება. ნუ დაიზარებთ, გამომყეთ.

მესსიე ვერმე ჩაფიქრდა. დიდმა მოგებამ წასძლია.

- კეთილი, წავიდეთ.

- სამივე ნივთი წამოიღეთ, იქნება მამამ საყურეები ან დიადემა აირჩიოს. მე მძივი მომწონს, მაგრამ მაინც... ვინ იცის.

ვერმემ არჩეული ნივთები პატარა საკუბო ჩააწყო. ორივენი ავტოში ჩასხდნენ და იმ სამკურნალოს მიადგნენ, რომელიც უფრო სასახლეს ჰგავდა, ვიდრე საგიჟეთს. თავაზით და ღიმილით დაუხვდნენ.

- მობრძანდით... დაბრძანდით... მშვენიერი დარია... ცოტაოდენი მოითმინეთ.

ის ქალი ისე იქცეოდა, თითქოს საკუთარ სახლში იყო: აქეთ-იქით ბრძანება მისცა და მერე პირდაპირ დირექტორის კაბინეტში შევიდა. მესსიე ვერმე სასტუმრო ოთახში იცდიდა.

- მოვიყვანე... თან პატარა საკით წამოიღო ჩვენი ძვირფასეულობა... გაფრთხილებთ... გაძალიანდება, ბოდვას მოჰყვება. ის საკი ჩამოართვით.

- ნუ სწუხდებით, დაჩვეულები ვართ, გამოცდილება დიდი გვაქვს.

დირექტორი და ქალი სასტუმრო ოთახში გამოვიდნენ.

- მესსიე ვერმე, ბონჟურ!.. დიდად სასიამოვნოა თქვენი გაცნობა... აქეთ მობრძანდით... და მესსიე ვერმე მესამე ოთახში გაიყვანეს.

- მამა, აი, ჩემი ნივთები! - ჰაერში გადააგდო ეს სამი სიტყვა იმ ქალმა და ვერმეს საკი ჩამოართვა.

ვერავინ გაიგო, ვინ იყო იმ ქალის „მამა“ - ვერმე თუ დირექტორი.

ვერმე იმ ოთახის მოწყობილობამ და სხვანაირად ჩაცმულმა მოსამსახურებმა დააშინეს. შეკრთა და აირია. თავისს საკს მისწვდა, მაგრამ ის ქალი ხელიდან გაუსხლტა და ოთახიდან გავარდა, ვერმე გამოუდგა, მაგრამ იმავე წუთს წინდაწინვე დარიგებულმა სამმა ახოვანმა მოსამსახურემ უღონო მოხუცი ბუმბულივით აიტაცეს.

- გამიშვით!... ავაზაკებო... ყაჩაღებო!... ჩემი საკი!... ჩემი მარგალიტები!... ჩემი ბრილიანტები!... - გაჰკიოდა ვერმე, თან ჩიტვივით ჰფართხალებდა და კარებისკენ იწევდა.

- დამშვიდდით, მესსიე ვერმე, დამშვიდდით!.. თქვენი ბრილიანტები არ დაიკარგება... დაწყნარდით, ჩვენ ავაზაკები არა ვართ. მე ექიმი ვარ, გთხოვთ მიცნობდეთ... თქვენ სამკურნალოში ბრძანდებით... მალე მორჩებით და ისევ თქვენს ოჯახს დაუბრუნდებით...

- რაო? ექიმიო?.. სამკურნალო? საგიჟეთი?.. ვინ არის გიჟი, მე თუ თქვენ? აჰა, მივხვდი, მივხვდი! ვაიმე, დავიღუპე!.. ვაი, დაქცეული ოჯახო! ღმერთო მიშველე... გამიშვით! მიშველეთ! ჩემი ალმასები! ჩემი ბრილიანტები!

- დამშვიდდით მეთქი, მესსიე ვერმე! თქვენი მარგალიტები თქვენს ქალიშვილს აქვს.

- რაო? ჩემი ქალიშვილიო? რას ჰროშავთ, რას მიედ-მოედებით?! ის ჰარამზადა თქვენი ქალია, თქვენი!

- ჩემი? მე ქალი არა მყავს.

- არც მე მყავს. მაშ... მაშ... - უცებ ყოველივეს მიჰხვდა და კინაღამ მართლა გაგიჟდა: - მაშ გაიგეთ, თქვე გიჟებო და ტუტუცებო, რომ იმ ჯიბგირმა ორივენი მოგვატყუა.. დაიჭით!... დაეწიეთ!.. ჩქარა! ჩქარა!

დაფეთდნენ და გახევდნენ დირექტორი და მოსამსახურენი. ხუთ წუთში ვერმემ და დირექტორმა სხაპა-სხუპით ყველაფერი უამბეს ერთმანეთს. მერე ეცნენ ტელეფონს, პოლიციას და აგენტებს, მაგრამ გვიან-და იყო: კვაჭი და ის ქალი მიწამ ჩაჰყლაპა. რომში ისე იმ ქალმა ერთს ვაჭარს მრავალი თვალ-მარგალიტი მიატანინა თავის „დანიშნულთან“ და „მამასთან“ - კვაჭისთან.

- თავადი ეხლავე გეახლებათ.

თავადის ქალი და ვაჭარი კაბინეტში დასხდნენ. ქალმა თვალმარგალიტი გაშალა და ერთხელ კიდევ დაუწყო სინჯვა. ამ დროს მოსამსახურემ თავადის ქალს მოახსენა:

- მარკიზი პალავაჩნი გეახლათ.

- ჩემი დანიშნული!? ღმერთო ჩემო!.. არ მინდა, რომ ქორწილამდე ჰნახოს ეს საჩუქარი.

და თვალის დახამხამებაზე ის ნივთები რკინის განჯინაში შეაწყო, რომელიც კედელში იყო ჩართული და გასაღებიც ჯიბეში ჩაიცურა.

- სთხოვეთ, მობრძანდეს.

კვაჭი შემოვიდა, მოწიწებით თავის „დანიშნულს“ ემთხვია და მოიკითხა.

მოსამსახურემ ისევ შემოიხედა:

- პრინცესა, მამა თქვენი ერთი წუთით გთხოვთ.

- ბოდიში... ეხლავე გეახლებით... - და გავიდა.

ორი წუთის შემდეგ „მარკიზი პალავაჩინი“ - კვაჭიც გაბრძანდა. იმ სახლში სამარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა.

გავიდა ათი წუთი... თხუთმეტი... ოცი....

ვაჭარი ასტოკდა, ადგა, დატრიალდა და მრავალჯერ ჩაახველა. მერე მეორე ოთახში გავიდა.

არავინ იყო.

მესამეში შეიხედა.

არც იქ იყო ვინმე.

ისევ მეორე ოთახში დაბრუნდა, რომელიც ზედ ეკრა სასტუმრო ოთახს, სადაც ნახევარი საათის წინ ის ქალი და ვაჭარი თავადს უცდიდნენ. ერთ რამ დაინახა:

კედელში რკინის განჯინა იყო გამართული და მისი კარები გაღებული იყო.

განჯინაში შეიხედა. ელდა ეცა და მეხი დაეცა: ეს კარებიც იმ განჯინისა იყო, სადაც იმ ქალმა პირველი ოთახიდან ძვირფასი თვალ-მარგალიტი შეაწყო.

დაფეთებული და გაგიჟებული ვაჭარი თმებს იგლეჯდა, ცალიერ ოთახებში დარბოდა და ჰყვიროდა:

- პოლისმენ!.. მიშველეთ!.. გამქურდეს!.. გამძარცვეს!...

კვაჭი და მისი დანიშნული ისევ მიწამ ჩაჰყლაპა.

ვენაში კვაჭმა ერთ მდიდარ ებრაელ ბარონს თვალი დაადგა. კლუბში უცაბედად იმ ებრაელს ხელი გაჰკრა და თვითონვე მიაძახა:

- ფრთხილად!.. უზრდელო!.. სალახანავ!...

- ბოდიში... მე... მე...

კვაჭმა აღარ დააცალა და ნიკაპში ოდნავ ორი თითი აჰკრა.

ასტყდა ჩოჩქოლი და აყალ-მყალი, რომელიც იმით გათავდა, რომ კვაჭმა და ბარონმა ერთმანეთს თავიანთი მისამართები მისცეს.

მეორე დილით კვაჭის სეკუნდანტები - ბესო და ჭიპი ჭიპუნტირაძე იმ ებრაელს ეწვივნენ და გამოაცხადეს:

- უსისხლოდ ეს საქმე არ გათავდება.

მერე გაკვრით ჩაურთეს:

- ნუ აჩქარდებით, ბარონ! ჯერ სეკუნდანტებს ნუ მიჰმართავთ.... ხვალამდე მოითმინეთ... ავლანთა უფლისწული განთქმული მსროლელია... გაფრენილ ბუზს არ ააცდენს... თუ გნებავთ, თქვენვე დარწმუნდით... დღეს, სწორედ ხუთ საათზე პრინცი პრატერის ტირში იქნება. მოჰგზავნეთ ვინმე, ჰნახოს და დარწმუნდეს. სალამოზე ხელმეორედ გეახლებით... მოვილაპარაკოთ, შეიძლება სისხლი არ დაიღვაროს, თუ, რა თქმა უნდა, თქვენც თანახმა იქნებით, რომ...

- დუელი აუცილებელია!

- დიაღ, დუელი უეჭველად მოხდება, მაგრამ... შეიძლება მოეწყოს საქმე, რომ... სისხლი არ დაიღვაროს... მოიფიქრეთ... სალამოზე გეახლებით... მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

ხუთიდან ექვსამდე ის ტირი კვაჭმა დამბაჩით დაამტვრია და დახვრიტა.

საიდუმლოდ მოგზავნილმა ბარონის კაცმა დაარწმუნა ის ბარონი, რომ ავლანის უფლისწული მართლა გაფრენილ ბუზს ჰკლავსო.

- პრინცი უფლისწულის პატოსან სიტყვას გაძლევთ, - ეუბნებოდა ბესო იმავე სალამოს იმ მდიდარ ებრაელს, - და მაჰმადის წმინდა სახელს ჰფიცავს, რომ ის თქვენს სისხლს არ დაჰღვრის, თუ... თუ მოვრიგდით... ორჯერ ან სამჯერ ჰაერში გაისვრით... მერე შერიგდებით და დამეგობრდებით კიდევაც.

- საქმეზე გადავიდეთ. რამდენი გნებავთ?

- თქვენი სიცოცხლე დაუფასებელია, თქვენი ათი მილიონის შეძლება გაქვთ, ჩვენ ერთ მილიონიც გვეყოფა.

- მე მირჩევიან დღესვე გადავიკარგო ვენიდან.

- სირცხვილს ვერსად წაუხვალთ. მთელს ქვეყანას მოვდებთ თქვენს ლაჩრობას.

- ებრაელებს გულადობა არასოდეს დაუკვებხნიათ და ასე ძვირად არც ვაჟკაცის სახელი უყიდნიათ.

- ნუ დაივიწყებთ, რომ ავსტრიის ბარონი ბრძანდებით. „ნობლის ობლიჟ“!

- გავათავოთ. ასი ათასი.

- ცხრაასი სისხლით და რვაასი უსისხლოდ.

- არ მესმის!

- თქვენ ოდნავ დასჭრით უფლისწულს.

- მაინც არ მესმის?!

- დუელი იმით გათავდება, რომ უფლისწული ოდნავ დაიჭრება... როგორც მოვაწყობთ ამას? ეს ჩვენი საქმეა.

- ბარონს სისხლიანი დუელი ძალიან მოეწონა:

- თუ დუელი მართლა პრინცის სისხლით გათავდა, ორასი ინებეთ.

- რვაასი!

- ორასს ვერაფერს მოვუმატებ.

- მაშ ხვალ დილით თქვენს სეკუნდანტებს ველი. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

- მოითმინეთ! სამასი. მეტი არ შემიძლიან. ისიც იმ პირობით, თუ პრინცის სისხლი დაიღვარა.

ნახევარ მილიონზე მორიგდნენ და ნახევარი მაშინვე მიიღეს.

კვაჭმა და ფულის ბარონმა ერთმანეთი ხელწერილებით შეჰკრეს.

ორი დღის შემდეგ დილა ადრიანად ბესომ კვაჭის ოდნავ მარცხენა მკლავი გაუკაწრა, იარა ოდნავ შეუხვია და შენბრუნის ტყეში წაიყვანა, სადაც მათ ბარონი და მისი სეკუნდანტები დაუხვდნენ.

- აბა, დაიწყეთ! ერთი, ორი... სამი!

ბარონმა და კვაჭმა ერთმანეთს არხეინად დაახალეს დამბაჩები.

კვაჭმა დამბაჩა დააგდო, ხელი მარცხენა მკლავზე იტაცა და, სანამ ექიმი

მოვარდებოდა, იარის შესახვევი მოიგლიჯა:

- არა უშავსრა... უბრალოა... სამ დღეში მოურჩება! - ყველას ამშვიდებდა ექიმი.

ბარონი გაიბღინდა და გაამაყდა.

- ავღანის უფლისწული დავჭერი... მკლავში მოვახვედრე... ზრდილობა ვასწავლე! - დღესაც წარა-მარად გაიძახის ის ბარონი.

კვაჭმა და ბარონმა იმავ საღამოს საბოლოოდ ანგარიშები გაასწორეს, ერთმანეთს ხელწერილები დაუბრუნეს და იმავე კლუბში შერიგების ქეიფი გაჰმართეს.

ბარონი კვლავ იბერებოდა და თავისს მეგობრებს ეუბნებოდა:

- მადლობა ღმერთს, რომ ასე ადვილად გადარჩა ჩემი მეგობარი უფლისწული. პრინც, ბრუდერშაფტი დავლიოთ!... ბედი გქონია... ჰო, იმას მოგახსენებდით: ბედი ჰქონია მეთქი. ჯერ შიგ გულში დავუმიზნე, მაგრამ შემეცოდა ასეთი ვაჟკაცი და... მკლავში დავუმიზნე და მოვარტყი.

კვაჭი იღიმებოდა, სვამდა და ხან-გამოშვებით ბარონს მეგობრულად მხარზე ხელს უტყაპუნებდა.

გავიდა ხანი. ავღანის უფლისწულმა იმ ფულსაც მალე მოუგრიხა კისერი. კვაჭის გაუჭირდა, ძალიან გაუჭირდა! გაუჭირდა და კვლავ შემოქმედების ციებ-ცხელება აუვარდა. მშობიარესავით დიდხანს იწურებოდა, იჭინთებოდა და ერთი კოხტა კომბინაცია მოიგონა.

ჯერ ძაფები გამოჰკვანდა, ბადე დასწნა, ყველაფერი რიგზე დაალაგა და მერე ერთ ბანკის დირექტორთან მივიდა:

- გთხოვთ მიცნობდეთ; მე გახლავართ პატტეს წარმომადგენელი. ბანკის გამარცვის სურათი უნდა გადავიღო კინოსთვის. რაღა შორს წავიდე: აი, ბანკი და აი, არტისტებიც. თქვენ და თქვენმა მოსამსახურეებმა ითამაშეთ, სამუდამოდ ეკრანზედაც დასტოვებთ თქვენს თავს და ფულსაც მიიღებთ.

დირექტორი გაიბადრა:

- ძალიან კარგი... მადლობელი...

თავისს თანამშრომლებს დაუძახა და ეს ამბავი შეატყობინა. ყველანი აცქმუტდნენ და ყველას კუდის ქვეშ არტისტის ბუზანკალები შეუსხდნენ.

- ხვალ ან ზეგ გეახლებით, დაგარიგებთ და მცირე რეპეტიციას მოვახდენთ! - ამბობს კვაჭი: - ჰო, მართლა! პოლიციასაც შეატყობინეთ, თუმცა მე თვითონაც მივალ და მოველაპარაკები.

დირექტორი ტელეფონს დასწვდა:

- ალოო! მესსიე გრად, თქვენ ბრძანდებით? გაუწყებთ, რომ ხვალ ან ზეგ ჩვენი ბანკი უნდა გასმარცონ.

- რაო?.. ვინ?.. რას ამბობთ?

- დამშვიდდით, მეგობარო, დამშვიდდით! სურათი უნდა გადაიღონ ეკრანისათვის... ჰო, ჰო, თქვენც გადაგიღებენ. ეხლავე მოვა თქვენთან პატტეს რეჟისორი.

მეორე დღეს კვაჭმა და ბოქაულმა ბანკის მიდამოებში პოლიციელებს ჩამოუარეს.

ბოქაული ყოველ პოლიციელს ეუბნებოდა:

- კინოსთვის ბანკის გაძარცვის სურათი უნდა გადაიღოს ამ კაცმა. ბანკში და ახლო-მალხო განგებ ალიაქოთს ასტეხენ. შენც გადაგიღებენ, მაგრამ სანამ ამ კაცმა დარიგება არ მოგცეს, ადგილიდან ნუ დაიძვრები და ალიაქოთში ნუ ჩაერევი... გაიგე?...სხვებსაც უთხარი... ხალხი დაარიგე, ნუ აღელდებიან და არტისტებს ნუ დაედევნებიან. აბა, ყოჩაღად!

მერე კვაჭი და მისი ამაღა ბანკში შევიდნენ და აპარატიც შეათრიეს.

- აბა, იწყება!.. დალაგდით... ისე იმუშავეთ, ვითომც არაფერია. ბანდიტები რომ შემოგვივდებიან, ყველანი უნდა შეშინდეთ... თქვენ მაგიდის ქვეშ შესძვერით... თქვენ დირექტორთან გაიქეცით... აი, ეგრე, ეგრე... თქვენ ვერ ასწრებთ სალაროს დაკეტვას, ხელები ზევით ასწიეთ და შიშისგან პირი დააღეთ... მეტი არაფერი... ბანდის დევნას ქუჩაში გადავიღებთ... აბა, დალაგდით... თქვენ მარცხნივ მიიწევთ, თქვენ - მარჯვნივ... თქვენ გარეთ ნუ იხედებით, პირი აქეთ მიუბრუნეთ...

მერე კვაჭი დირექტორთან შევიდა:

- ეს ბანდიტი თქვენთან შემოვარდება და დამბაჩას დაგიმიზნებთ, თქვენ შიშისგან ვერ გაინძრევით. ეს ტელეფონს გადასჭრის და...

- დამბაჩა გატენილი ხომ არ არის?

- არა, ნუ შეშინდებით... აბა, ჯერ აქედან დავიწყეთ. პირველო ბანდიტო დაიწყეთ! ჭიპი ჭიპუნტირაძე დირექტორის კაბინეტში შევიდა, დირექტორი შიშით მოჰკვლა და ტელეფონი მართლა გადასჭრა. ოპერატორი არხეინად ატრიალებდა:

- დირექტორის სცენა გათავდა. ეხლა მოლარესთან გავიდე.

არტისტები საერთო დარბაზში გავიდნენ და აპარატიც გაათრიეს.

- აბა, დალაგდით! ყველანი თავ-თავიანთ ალაგებზე ისხედით... ეხლა გადავიღოთ სალარო. მერე დანარჩენების ჯერიც მოვა. აბა, მეორე, მესამე და მეოთხე ბანდიტებო, დაიწყეთ!

ჭიპი ჭიპუნტირაძე, ლადი ჩიკინჯილაძე და ბესო შიქია სალაროში შეცვივდნენ.

კვაჭი დარბის და ჰყვირის:

- ასწით ხელები, ასწით!.. თქვენ პირი დააღეთ!.. ნუ იღიმებით!.. მიბრუნდით, მიბრუნდით! ბესო, ჩაალაგე!.. ჭიპი, მოჰხვეტე!... ლადი, ყოჩაღად!.. აბა, მოუსვით, ბიჭებო!... მოლარე, მიბრუნდი, მიბრუნდი!

სანამ კვაჭი ჰბრძანებლობდა, ოპერატორი აპარატს ატრიალებდა, მოლარენი არტისტობდნენ და დანარჩენები სულელურად იღიმებოდნენ. ბესომ, ჭიპიმ და ლადიმ მართლა მოჰხვეტეს, ჩაალაგეს და მოუსვეს.

დირექტორს და ზოგიერთებს ეჭვის ჭიები შეუსხდნენ. ნელ-ნელა აცქმუტდნენ, აიშალნენ და დაფაცურდნენ:

- ფული წაიღეს... მართლა წაიღეს... ჰარიქა, გვიშველეთ!

ოპერატორმა აპარატი შემფოთებულ მოსამსახურეებს მიუშვირა, ხოლო მათის თამაშით აღტაცებული კვაჭი გაჰკიოდა:

- აი, ეგრე! აი, ეგრე!.. მშვენიერია!... საუცხოვოა!... გენიალურია! აბა, ეხლა ქუჩის სცენა გადავიღოთ. ბანდიტებო, მომყევით!

დირექტორი გადაჭრილ ტელეფონს ეცა, დანარჩენი მოსამსახურენი კვაჭის გამოუდგნენ, მაგრამ კარებში ორი ბანდიტი გადაეღობათ:

- შესდექით, თორემ!..

- გვიშველეთ!.. ბანკი გასძარცვეს!.. დაიჭირეთ!.. დააპატიმრეთ!

- ვიცით, ვიცით! - არხეინად ულვაშებში იღიმებოდნენ პოლიციელები და ადგილიდან არ იძვროდნენ: - ვიცით, რომ სთამაშობთ... ჯერ იმ კაცის ბრძანება არ მოგვსვლია.

- გეუბნებით, მართლა გაგვმარცვეს მეთქი!

- პაპაშენი მოატყუე, მე კი ჩემი საქმე ვიცი.

ბოლოს, ერთმანეთი ძლივს დააჯერეს და დაიდრნენ, მაგრამ. პატტეს რეჟისორს დღესაც ეძებენ!

ოხრულად ნაშოვნი ფული ოხრადვე მიდიოდა. კვაჭი დაილია და დახურდავდა.

დიდი საქმეები გამოილია, მცირედი - ბევრს არაფერს იძლეოდა.

დროგამოშვებით კვაჭის სილიბისტროს წერილი წამოეწეოდა ხოლმე. სილიბისტრო იწერებოდა: შვილო კვაჭი, რა დაგარბენიებს საცხა-საცხა, არ მესმის. დოუბრუნდი შენს მშობლებს და რასპუტინს, რომელიც იერუსალემიდან დაბრუნდა. გევიგე, რომე ის წმინდა კაცი შენ გკითხულობს და სხვებიც დეგეძებენ. ჩვენც დავბერდით, ჩემო კვაჭიკო, და ქე გვინდა სიბერიზა პატარა შენც შეგხედოთ, თვარა მაგისტანა შვილი თუნდა არ გვყოლია. პუპი და ნოტიო ყოველ დღე ტირიან და მოგელიან, მარა არსად მოჩანხარ.

კიდევ ბევრს სწერდა სილიბისტრო და პასუხს ელოდებოდა, მაგრამ კვაჭმა ვერ მოიცალა და ერთი წერილიც ვეღარ გაუგზავნა.

კვაჭმა შემთხვევით გაიგო, რომ ტანია ბადენ-ბადენში დასახლდა, და თვითონაც უმაღლ იმ ქალაქში ამოჰყო თავი. ძველ მეგობრობას ჟამის ნავლი აჰყარა, ჟანგი და ობი ჩამორეცხა და ფიცით და დევნით უწინდელი ნდობა და თანამდებობა დაიბრუნა.

მაგრამ როგორ-ღა იკმარებდა გალალეზული და ფრთაგაშლილი ქვეყნის არწივი მხოლოდ ბინას, ჭამა-სმას და ჩაცმა-დახურვას! კვაჭის ბევრი ფული სჭირდებოდა, ძალიან ბევრი! მაგრამ ჭირ-ნაჭამმა და ნაცადმა ტანიამ კვაჭის თვიური ჯამაგირი დაუნიშნა და ზედმეტი მანეთიც აღარ გაიმეტა.

ბევრი უტრიალა კვაჭმა მობერებულ დედალს, მაგრამ იმ ღვთისნიერ დედაკაცს ქვის გული და რკინის ხასიათი აღმოაჩნდა.

- კაია! - სთქვა ერთხელ გაბრაზებულმა კვაჭმა და ბესოს უთხრა: - ბესო, რამდენიმე დღეში ისწავლე ფოტოგრაფიის ხელობა.

ერთი კვირის შემდეგ ბესომ კვაჭის მოახსენა:

- ფოტოგრაფია შევისწავლე. აპარატიც ვიყიდე.

დასხდნენ და წაიჩურჩულეს.

ერთხელ დღისით, როცა კვაჭი და ტანია გახურებულ ალერსში იყვნენ, ტანია უცებ შეჰკრთა და შეშინდა:

- კარების ფარდა შეირხა... რა ამბავია?!

- მოგეჩვენა: ალბათ ნიავმა დაჰბერა. დამშვიდდი, ჩემო სულიკო!

იმ დღიდან ტანიას კვაჭი აღარ უნახავს. იმის მაგივრად მეორე დღეს ბესო მივიდა:

- ფული გვჭირდება, ძალიან გვჭირდება.

- ვინ ბრძანდებით?

- ეგ სულ ერთია, თუმცა... შეიძლება თქვენვე მიჰხვდეთ. გუშინ კვაჭანტირადის ოთახში ფარდა რომ ოდნავ შეირხა...

- გაეთრიეთ აქედან!

- კეთილი, მივდივარ, მაგრამ ერთ სახსოვარი უნდა დაგიტოვოთ.

და ფოტოგრაფიული სურათი მიართვა.

ტანიამ ოდნავ შეჰკვივლა, პირსახეზე ხელები აიფარა. გაწითლდა, სირცხვილის ცეცხლში ჩაიწვა და ჩაიხრაკა.

- მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

- მოითმინეთ... დაიცადეთ... რა გნებავთ?... რამდენი გინდათ?...

- ეხლავე სამასი ათასი დ თვეში ორმოცი ათასი.

- შეუძლებელია. ყველაფერი რომ გავყიდო, მაინც ვერ გადაგიხდით.

- ვერაფერს დაგიკლებთ. მოიფიქრეთ. ხვალ შემოვივლი.

სანამ ტანიამ მამული გაჰყიდა, ერთი თვეც გავიდა. მერე ბესოს სამასი ათასი ჩააბარა, ნეგატივი გამოართვა და ბადენ-ბადენიდან გაჰქრა.

მაგრამ სად დაემალებოდა კვაჭის თვალსა და ცხვირს! ზოგჯერ იტალიაში, ხან ესპანეთში, ხან კიდევ ეგვიპტეში ის სურათი, მრისხანე მუქარა და მილიონების მადა წინ დაუხვდებოდა ხოლმე. ტანიამაც იმდენი აძლია, რამდენიც შესძლო, თან ბესოს ათჯერ პატიოსანი სიტყვაც ჩამოართვა, რომ მას აღარა აქვს არც ნეგატივი და არც სურათი.

მერე, როცა ფულიც გამოელია და იმედიც დაეკარგა, სამუდამოდ გაჰქრა და გადიკარგა.

ზოგნი ამბობდნენ, ტასმანიას კუნძულზე წავიდაო, ზოგნი ცეილონზეო, ზოგნი კიდევ ათონის მთის დედათა მონასტერს ასახელებდნენ.

კიდევ დიდხანს ეძება კვაჭმა დაკარგული მეწველი ფური, მაგრამ, რომ ვეღარ იპოვნა, სხვა ახალი ბადეები დასწნა და გაშალა.

თევზი უხვად მოდიოდა, მაგრამ მოულოდნელად დაიჭექა და ევროპის ედემში მეხი ჩამოვარდა.

მსოფლიო ომი დაიწყო.

და კვაჭიც უმაღლეს გარდიქმნა: ფრონტი შეიცვალა, ახალი ბადე-ხაფანგები მოიგონა, ერთი ცხოველივით პირსახე სხვანაირად შეიღება, დროის შესაფერი აბჯარი ჩაიცვა და ახალ იარაღით აღიჭურვა.

კარი მუხუთე

აქა ამბავი საიდუმლო ვალდებულებისა

- კვაჭი, როგორ გგონია, ვინცა პრინცმა რომე ავსტრიის ერცჰერცოგი მოჰკლა, ამიზა ომი იქნება? - იკითხა ბესომ.

- მეც მაიზა ვფიქრობ თელი დღე. თუ ერთმანეთს გამოესარჩლნენ, ეირევა თელი ქვეყანა.

- ა, გაზეთი წეიკითხე. სერბიას რუსეთი ესარჩლება, ავსტრიას-გერმანია.

წაიკითხა და ბოლთა დაჰკრა. დიდხანს ათამაშა ცხვირი და იბორგა, მერმე მეგობრებს მიუბრუნდა და ასე იწინასწარმეტყველა:

- ბესო, ლადი, ჭიპი! დეიხსომეთ ჩემი სიტყვა და გადაეცით ისტორიას შემდეგი: ორი კვირაც არ გეივლის, რომ რუსეთი გერმანიას უჯიკავებს და გერმანია რუსეთს. მერმე ომი ასტყდება და ღვთის რისხვა დატრიალდება. რუსეთს ინგლისი, საფრანგეთი, რუმინია და იტალია მიემხრობიან... კი, კი! იტალია გერმანიას გადუდგება და ინგლის-საფრანგეთს მიემხრობა თქვა. გერმანიას ავსტრია, ბულგარეთი და ოსმალეთი მიუდგებიან. ბოლოს, ამერიკაც ჩაერევა და ქვეყანა თლათ სისხლით შეიღებება. თუ მე დევილუპე, ჩემი ნათქვამი ისტორიას გადაეცით. აჰა, ამხანაგებო, აწი გვჭირია ჩვენ ჭკუა, ფხიზლობა და სიფრთხილე.

სთქვა, ჩაიცვა და ბერლინის ბირჟაზე წავიდა. ბირჟა საგიჟეთს ჰგავდა. ზოგმა ომზე ჩამოჰკიდა თავის ბედი და ქონება, ზოგმა კიდეც მშვიდობაზე. აქციები, ობლიგაციები და ათასნაირი ფასიანი და უფასო ქალაქები ყირამალა დატრიალდა, ზოგი უმაღლეს საფეხურზე ავარდა, ზოგი ორმომში ჩავარდა.

კვაჭი ომს დაეჭიდა და თვალი ლითონისა და იარაღის აქციებს დაადგა. დრო იხელთა, იდუმალ ჯგუფს გადაემა, რომელიც ამ აქციებს ქვეით ეწეოდა, და იაფად იყიდა შნეიდერ-კრეზოს, შკოდას, ამსტრონგისა და კრუპის აქციები. ნაღდი ფული თითქმის აღარ შეინარჩუნა.

მერმე სამას-ათასიან ბრბოს აჰყვა და ქუჩებსა, გაზეთებსა, ყავახანებსა და სალონებში გააფთრებით გაჰკიოდა:

- ნახ პარი! ნახ მოსკაუ! - პარიზისკენ! მოსკოვისკენ!

რამდენიმე დღის შემდეგ გერმანიიდან საფრანგეთში შეძვრა და იქაც ხმა ჩაიხლიჩა:

- ა ბერლინ! ა ბერლინ! ბერლინისკენ!

როცა შემდეგ რუსეთში დაბრუნდა, იქაც გაჰკიოდა, სადაც კი შეეძლო:

- ბერლინისკენ! კონსტანტინოპოლისკენ!

კიდეც გავიდა ხანი. სადღაც სარაევოში ერთი კაცისგან გამოკვესილი ნაპერწკალი მთელს ქვეყანას აგუზგუზებულ ცეცხლად მოედო. ვინმე პრინცის ტყვიამ ქვეყნის ყოველ კუთხეში ისეთი გრგვინვა და გრიგალი ასტეხა, რომ იგი ქუხილი ცას მისწვდა.

ერთი წვეთი სისხლი ჯერ მდინარედ გადაიქცა, მერმე თვალუწვდენელ ზღვად გაიშალა, ოცი თუ ოცდაათი მილიონი დაგეშილი მეომარი გააფთრებით და გაშმაგებით ეკვეთა ერთმანეთს. დანარჩენებმაც ყველაფერს თავი მიანებეს, რამდენიმე ათას ვერსზე გაჭიმულ მეომრებს ზურგში ამოუდგნენ და ხელი მიჰყვეს სისხლიან მარიხის სამსახურს, თან ყველანი გაკაპასებით და სასოებით ჰყვიროდნენ:

- ჩვენთან არს ღმერთი!

თან პირჯვარს იწერდნენ სისხლიანი თითებით და სულიერ მეუფეს სამხედრო კავშირის შეკვრას ეხვეწებოდნენ:

- სიკვდილი ველურებს! გაუმარჯოს ცივილიზაციას!.. გაუმარჯოს ერთა

თავისუფლებას, ძმობას, თანასწორობას!

სულთამხუთავმა ჯერ კოჭებამდე დაისველა ფეხი ხალხის სისხლში, მერმე მუხლამდე შესტოპა, შემდეგ იგი წითელ გუბებში შევიდა წელამდე და ბოლოს უძირო მორევში შეცურდა და შიგ ხუთი წელიწადი იქყუმპალავა.

ეს ქვეყანა და ჯოჯოხეთიც დაყრუვდა, დაბრმავდა და დაიხრჩო უთვალავთა - თეთრთა და შავკანიანთა, წითელთა და ყვითელთა, გაღმელთა და გამოღმელთა, მდიდართა და ღარიბთა, კაცთა და ქალთა სისხლით და ცრემლით, გოდებით და მოთქმით, ღმუილით და ღრიალით.

ხოლო კვაჭი კვაჭანტირაძე თავისს ჰამქრით სისხლისა და ცრემლის ზღვაში, ცეცხლის გრიგალში, მსოფლიო დარდის მორევში დასცურავდა და დამკვრებოდა, დარბოდა და დაჰქროდა გაკაპასებული, გაშმაგებული, ასე იბრძოდა თავგამოდებით:

- შნეიდერ-კრეზოს აქციები გაჰყიდეთ!.. კრუპი იყიდეთ!.. ამსტრონგი დააგირავეთ!.. შკოდი გადაყარეთ!.. კუნარლინი დასწიეთ!.. შაქარი მოაგროვეთ!.. ფქვილი ასწიეთ!.. ერთხელ ფრანგული კანონი მიადგა:

- კვაჭი ჯარში წამობრძანდით!

კვაჭი ჯარში? კვაჭი ომში? ვერდენში ან არდენის მთებში. ხომ არ გაგიჟებულან!

ვისთვის ან რისთვის? ფრანგებისთვის? გერმანელებმა რაღა დაუშავეს? რით სჯობია პარიზი ვენას ან ბერლინს? თუნდ ორივე დაინგრეს, ან ცამდის აშენდეს - კვაჭი რა შუაშია? ერთიც ვნახოთ, კვაჭის გვერდით ყუმბარა გავარდა, ან ტყვიამ გაიზუზუნა და მისი სისხლი დაიღვარა! ისიც ვისი სისხლი, - თავადის კვაჭი კვაჭანტირაძესი, ავღანელთა უფლისწულისა, საქართველოს ბაგრატიონისა?! კვაჭი ომის ჯოჯოხეთში? ხომ არ გაგიჟებულან!

და რადგან ლონდონში წასვლა სახიფათო იყო, რადგან ერთ დროს იქაურების გაჰკვაჭა, ამიტომ მან და ამხანაგობამ სამ დღეში მანჩესტერში ამოჰყვეს თავი. მალე ის კანონი ინგლისშიც წამოიჭრა:

- ქუდზე კაცი! ყველანი ჯარში!

- ბესო, აქინეც გაგიჟებულან. აჰა, რომისკენ!

მაგრამ რიგრიგობით ყველანი გიჟდებოდნენ. მალე იტალიაც დაიძრა და კვაჭს ისევე გადარეულთა კიჟინი მოესმა:

- ქუდზე კაცი! ყველანი ომში!

ვერ მოგართვით კვაჭი ჯერ არ გაგიჟებულა, რომ მაკარონისთვის სისხლი დაჰღვაროს!

- ბესო, ჟენევისკენ!

კვაჭმა ძლივს მიაღწია სამშვიდობოს: ალპების კენწეროზე ავიდა და სამშვიდობო კუნძულიდან გულმშვიდად და არხეინად გადასცქეროდა აბობოქრებულ ომის ცეცხლს, თან ზოგჯერ იტყოდა:

- გეიხსენეთ ჩემი სიტყვები, ბერლინში რომ გითხარით, ყოლიფერი გამართლდა.

კვაჭმა მოიწყინა, ძალიან მოიწყინა: შვეიცარიაში ვეღარ ჰყიდულობდა და ვერც ჰყიდდა ათიოდე გემით შაქარს, ფქვილს, ლითონს და მრავალ საომარ მასალას. აღარ ჰქუხდა და აღარ გრგვინავდა მისი მჭექარე ხმა:

- იყიდეთ!... გაჰყიდეთ!.. ასწიეთ!.. დასწიეთ!..

ბოლოს გრიშკა რასპუტინის მთელს ევროპაში ნამგზავრი წერილი დაეწია.

მასწავლებელი სწერდა:

„Врат мой Аполончик!

Чабо шляйся то по иропе паганой?! Воротись суди, ато скушно биз тибя да дилов очин много. Здеся будит у тибе мир, покой, слава, деньгу и благодать Божиа. Да тащи суди илену и таню. Так хочу я! Да, я! Григорий! Мотри, не опаздай. Да, григорий!“

ამ წერილით შეშინებულმა და გახარებულმა რუსეთის ელჩმა მაშინვე მოუხერხა კვაჭს მშვიდობიანი მგზავრობა ხმელეთით და ზღვით, თანაც დაეღრიჯა:

ჩემზე ორიოდ სიტყვა ჩამოუგდეთ წმინდა მამა გრიგოლს და მინისტრს საზონოვს. ჩემი გულითადი სალამიც გადაეცით. ღმერთმა მშვიდობიანი მგზავრობა მოგცეთ. ბესომ სადღაც ელენე იპოვნა და წამოიყვანა.

ვინ იცის, საგანგებო ხელის თუ განგების წყალობით მოხდა ის, რაც მოხდა კვაჭის გემზე ასვლის დღეს: ბაქანზე კვაჭს პირისპირ რებეკა შეეჩეხა.

- რებეკა! ჩემო რები!

- აპოლონ! ჩემო ძვირფასო!

ჩაეხვივნენ, ჩამქრალი ცეცხლი აინთეს და მინელებული სისხლიც აიდუღეს. მათი განშორების ამბავი არც კვაჭმა გაახსენა რებეკას და არც რებიმ მოიგონა. გემის ჯურღმულიდან ისაკა იდელსონიც ამოძვრა.

- გავკოტრდი და დავიღუპე! - აწუწუნდა ისაკა. - პეტერბურგში მივდივარ ჩემს ბიძა გინცთან.

- გინცი! თქვენი ბიძაა გინცი? რატომ აქამდე არ გამახსენეთ?“ რაო, ვიცნობ თუ არა? როგორ არ ვიცნობ! ერთად ვმუშაობდით.

კვაჭმა რებეკას რამდენჯერმე წაატანა ხელი გემის ბნელ კუთხეებში, მაგრამ რები დაჟინებით გაიძახოდა:

- არა, არა... აქ არ შეიძლება... სტოკჰოლმში ჩამოვხტეთ ერთი დღით და... ნუ ხარ სულწასული, ხვალ ან ზეგ მივალთ და...

კრეისერების თანხლებით მიმავალი გემი ბერგენს მივიდა. ყველანი მატარებელში გადასხდნენ, ნორვეგია გადასჭრეს და სტოკჰოლმში ჩავიდნენ.

ძლივს მოასწრო კვაჭმა სასტუმროში ტანისამოსის გამოცვლა, რომ მის ოთახში იდელსონი და ერთი გერმანელი შემოვიდნენ, ის ოთახი დაჰსუნეს, კარები ჩაჰკეტეს, დასხდნენ, კვაჭიც დასვეს და აჩურჩულდნენ. ორი საათი იჩიფჩიფეს, თან წამდაუწუმ ტალანში იხედებოდნენ. იქაურობას ათვალეირებდნენ და დაწყებულ „საქმეს“ განაგრძობდნენ. ძლივს მორიგდნენ, ერთმანეთი დარიგებით გაჰბერეს და დაჰშორდნენ. როცა ოთახიდან გადიოდნენ, იდელსონი შემობრუნდა და კვაჭს უთხრა:

- ამიერიდან მე და თქვენ ერთმანეთს აღარ ვიცნობთ და არც ოდესმე ვიცნობდით. თქვენ მხოლოდ თქვენს ფრანგული ენის მასწავლებელს რებეკას იცნობთ. არაფერი დაივიწყოთ, თორემ... ხომ იცით! შესათვლელს ერთმანეთს რების პირით შევუთვლით. მშვიდობით იყავით!

და იმავე საღამოს ისაკა იდელსონმა კვაჭს რების პირით ზოგი რამე შემოუთვალა. კვაჭმა ისეთი რთული და ძნელი საქმე იკისრა, რომ ისაკას შემონათვალის მოსმენას და რების დარიგებას მთელი ღამე მოანდომა. დილით სტოკჰოლმში კვაჭი ვიღაც ქართველებმა ინახულეს და საიდუმლოდ ჩასჩურჩულეს:

- ჩვენთვის გერმანიის გამარჯვება სჯობია.

- შეუძლებელია! ღალატია!

- მაშ, გაღმა იმუშავეთ, იქნება პოლონეთსავით ავტონომია მაინც მოგცენ.

- საქართველოს ავტონომია არ გამოადგება.

- მაშ, რისთვის იღვრება ესოდენი ჩვენი სისხლი?

- დიდი რუსეთისთვის. თუ მან გაიმარჯვა, ჩვენ მოვიგებთ. დანარჩენი კი - ენა, ეროვნული კულტურა, პოლიტიკური უფლება - ქიმერიონია! რას ჩააცივდით ერთ მტკაველ საქართველოს, ერთ მუჭა ხალხს! იმ ორმოში ჩავიხრვებით, ფრთას ვერ გავშლით და სულს ვერ მოვითქვამთ. გადაჰხედეთ დიდ რუსეთს. მსოფლიოს

მეექვსედა, ორას მილიონამდე ხალხი ჰყავს! თუ შნო, უნარი და ხალისი გაქვთ, ფრთები გაშალეთ და ამ უღვეველ სივრცეში ინავარდეთ.

კიდევ დიდხანს იჩურჩულეს მიყრუებულ სახლში. ბოლოს კვაჭმა იმედიანი პასუხი მისცა:

- არც აქეთ, არც იქით. სიფრთხილე და მორჩილება. არავის აწყეინოთ და არავინ მოიმდუროთ. ამბებს მოგაწოდებთ. თქვენც ყოლიფერი გამაგებინეთ. პაროლი თვეში ერთხელ შესცვალეთ. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

გულში კი სთქვა: „ვინ იცის, იქნება აქინეც გამოდნეს რამე“.

- ძმაო აპოლონჩიკ! დაო ელენე! - ჩაიხუტა გულში ორივენი ერთი კვირის შემდეგ გახარებულმა გრიშკამ.

ორი წლის უნახავებმა ორი დღე მოანდომეს ერთმანეთის მოკითხვას და თავგადასავლის თხრობას. კვაჭმა მრავალი უამბო გრიშკას დამპალ ევროპის გაგიჟების, უზნეობისა და გახრწნილების შესახებ. უფრო საეკლესიო და სასულიერო ამბებს დააწვა, თუმცა ერთის ან მეორის შესახებ ევროპაში ერთი სიტყვაც არ გაუგია და არც წაუკითხავს.

სილიბისტროს ოჯახში დიდი აურზაური და სიხარულის ჟრიაშული ასტყდა.

- აგრე უნდა, ბოშოო? არც გცხვენია შეეენ? - უსაყვედურებდა სილიბისტრო კვაჭს.

- არ ვარგა, შვილო, დედის დავიწყება, თვარა. - ამბობდა პუპი და გაგარეულეებულ შვილს გულში იხუტებდა.

- იციან შენი „სტრახის“ ამბავი? - ჰკითხა ბოლოს კვაჭმა სილიბისტროს.

- თელ ქვეყანას გოუგია. დევილუპე კაკალი კაცი! - მოიღრუბლა სილიბისტრო.

- გოდუხდი „სალამანდრას“ ათი ათას მანეთს პროცენტებით და აი იქნება! -

გადასწყვიტა კვაჭმა.

სანამ გრიშკა და ელენე ერთმანეთს გააძღობდნენ და თავს მოაბეზრებდნენ, კვაჭმა ხელახლად შეჰკრა მრავალი გაწყვეტილი ძაფი და ახალიც გააბა. ორიოდე კვირაში პეტერბურგში კოხტად დაწნული და მოქსოვილი ბადე გაშალა, ძველი ბილიკები და არხები გასთოხნა და ახლებიც გაიკვლია. სამხედრო ბეგარას თავი დააღწია, „ზემგუსარის“ სამხედრო ფორმაში გამოიწვიპა, ჩექმებზე დეზები აიკრა, სამხედრო ქუდზე ნიშანი გაიკეთა, მხრებზე ოქროს ეპოლეტები გაიწყო, ექსელბანტიც ჩამოიკიდა და გაშტიკინებული თავადი კვლავ პროსპექტებს, ცხენებს, ავტომობილებს, ბანკირებს, რესტორანებს, კარისკაცებს, ხელისუფლებას და მზეთუნახავებს დაუბრუნდა, რომელნიც ორ წელიწადში უფრო გამრავლებულიყვნენ და გალამაზებულიყვნენ.

ამბავი „კეთილი სამარიტელისა“ და კვაჭის ახალ წარმატებისა

ერთ დღეს ნევის პროსპექტზე ახალი უზარმაზარი კანტორა გაიხსნა ოქროს ფირნიშით: „ომში დაჭრილ-დახოცილთა დამხმარე საზოგადოება „კეთილი სამარიტელი“.

მის თავმჯდომარეს და პატრონს კვაჭი კვაჭანტირაძეს ცხრა მდივანი ჰყავს, ამდენივე ადიუტანტი და ორასამდე მოსამსახურე - ისინიც დარჩეული ჯიშის „ზემგუსარები“.

ამოდენა ხალხში, ლამაზ მემანქანეთა გარდა, კიდევ ერთი ქალი ურევია - კვაჭის მდივანი და ფრანგულის მასწავლებელი რებეკა იდელსონისა.

კვაჭმა ყველა ძველი მეგობრები შემოიკრიბა გარდა გაბოსი და სედრაკასი, რომელნიც უბრალო სალდათებად წაეყვანათ სტამბოლის ასაღებათ.

შემდეგში კვაჭმა ორივენი დაიხსნა, რადგან ფრიად საჭირო სპეციალისტები იყვნენ მის რთულსა და „პატრიოტულ“ საქმეში, და ორივეს დღე-დღეზე მოელოდა. ბოლოს დრო დადგა და ისინიც ჩამოვიდნენ.

- ვაა, ვნიაზ, გალენერლებულხარ?

ერთმანეთს ჩაეხვივნენ, და იმავე ღამეს ძველი ოჯახის აღდგენა „არკადიაში“ გადაიხადეს.

კვაჭი დღეში ათას ბრძანებას იძლეოდა:

- მეორე კორპუსს ათასი ცხენი ჩააბარეთ... დონის ოლქში მესამე ლაშქარს ასი ვაგონი ქერი მიეცით... ვარშავაში ორასი ვაგონი ფქვილი ჩაიტანეთ... მეოთხე ლაშქარს ათი ათასი წყვილი საცვალი მიეცით... ინტენდანტს ივანოვს ორასი ათასი მიეცით...

გაჰყიდეთ! იყიდეთ!... გამოისყიდეთ!... დააგირავეთ!... მოსთხოვეთ!...

კვაჭი მოგებით გაიბერა. მის მიმდინარე ანგარიშებს ხშირად ემატებოდა თითო ნოლი.

დღისით მუშაობდა, საღამოებს კი გრიშკას, მზეთუნახავებსა და წარჩინებულებს ანდომებდა.

ზოგჯერ რებეკას პაპიროსის ქაღალდზე შიფრით დაწერილს მცირეოდენ ცნობას მისცემდა და იმისგანაც მცირეოდენ დავალებას მიიღებდა. მიღებულ ცნობას რებეკა ბულულა თმაში ჩაირჭობდა და წავიდოდა.

ზოგჯერ გრიშკა დაღონებული და დაღვრემილი იყო. ხშირად ლოცულობდა, სასოებით ოხრავდა, იგლიჯებოდა და იცრემლებოდა.

- დიდო მასწავლებლო! რაღაც გაწუხებს, რაღაც დარდი გაქვს - ჰკითხა ერთხელ კვაჭმა.

- ძმაო აპოლონჩიკ! გული ავს რამეს მეუბნება. ღმერთს არ უნდა ამ ომის კურთხევა.

წავაგებთ, დავილუპებით, დავინგრევით. ღმერთო, გვიხსენ ეშმაკისგან! ღმერთო,

შეგვინდე შეცოდებანი ჩვენნი! აპოლონჩიკ! ილოცე, შენც ილოცე! მთელმა რუსეთმა

უნდა ილოცოს. ეკლესიები დღედაღამ ღია უნდა იყოს, ყოველ დღე წირვა უნდა

იდგეს. უფალმა ღმერთმა უნდა აკურთხოს ჩვენი გამარჯვება, თორემ... თუმცა...

აპოლონჩიკ! ომი რომ იწყებოდა, მეფეს მუხლებში ჩავუვარდი, გავაფრთხილე და

ცრემლით შევევედრე: „Николаша, не воюй! Народ загубишь, россею разрушишь, трон

потераешь, сам погибнешь и нас погубишь!“.

პირველად უარი მითხრა. ჩემმა რჩევამ არ გასჭრა. უწმინდურნი და გაგიჟებულნი

ჩვენზე ძლიერნი გამოდგნენ. ჩვენც განზე გავდექით, რადგან საყვედურისა

გვეშინოდა. თავიანთ დამარცხებას და უნიჭობას ეხლაც ჩვენ გვაბრალებენ. საქმე

ძალიან ცუდათ მიდის აპოლონჩიკ! ჩვენი ჯარი მარცხდება. დამარცხებას კი საშინელი ამბები მოჰყვება: რევოლუცია, ანარქია, ხოცვა-ჟლეტა, შიმშილი, რუსეთის რღვევა და ტახტის დანგრევა. თავადი მეშჩერსკი, ბებერ მელას რომ ეძახიან, ყველაზე ჭკუიანი კაცია რუსეთში. ყველაფერი იცის, ყველაფერი ესმის. ის რომ ლაპარაკობს, თითქოს საბედისწერო ყორანი სჩხავისო. ტანში ჟრუანტელი მივლის და თავი შავის ნისლით მევსება. ჯოჯოხეთის ეშმაკმა მოაწყო წმინდა რუსეთისა და ურწმუნო საფრანგეთის კავშირი. რა გვაქვს იმ ხალხთან საერთო? არც ღმერთი სწამთ, არც ზნეობა აქვთ და არც მეფე ჰყავთ. გახრწნილი, დამპალი და გადაგვარებული ხალხი ყოფილა. გუშინ მთელი დღე და ღამე ლოცვაზე ვიდექი და ერთხელ კიდევ შევევედრე უფალსა: „უფალო, უფალო! განმიწმინდე მე სული ბოროტი, მომიტევე მე შეცოდებანი ჩემნი და გამიხსენ კარნი მომავალისა!“ ხატმა ისევ თვალები დაჭხუჭა და ისევ ცრემლები გადმოაფრქვია. მუდამ სტირის ჩემი ხატი, აპოლონჩიკ, სტირის! ეს კი იმის ნიშანია, რომ რუსეთი დაიღუპება. აპოლონჩიკ, მე ერთი ბნელი მუჟიკი ვარ, ხეირიანი წერა-კითხვაც კი არ ვიცი, განათლება არა მაქვს, მაგრამ ღმერთმა კარგი მუჟიკური ჭკუა, მჭრელი თვალი და გალესილი გულისსმენა მომცა და ამიტომ ამ ქვეყნისა ბევრ ნასწავლზე მეტი გამეგება. აპოლონჩიკ, დაიხსომე ჩემი სიტყვა: თუ ეხლავე არ გავათავეთ ომი, ჩვენც დავიღუპებით და რუსეთიც დაინგრევა. მოდი. აპოლონჩიკ, მოდი ისევ უფალი ვილოცოთ და ჩვენი რუსეთი შევავედროთ.

კვაჭი ყველაფერში დაეთანხმა გრიშკას და დაჰპირდა ზავისთვის მუშაობას. თუმცა კარგად ჰგრძნობდა და ჰხედავდა, რომ ნაადრევი და სახიფათო იყო ამაზე ზრუნვა, რადგან ქეციანმა, კბილალესილმა და სისხლიანმა ომის ძაღლმა იმდენი მოულოდნელი მომხრე და მოკავშირე იპოვნა ისეთი გეზი აიღო, რომ გამწარებული და დაბრმავებული ზემო თაობა უფრო საკუთარ თავის მოკვლას ამჯობინებდა, ვიდრე ფიცის გატეხვას და საქვეყნო ღალატს.

გრიშკა ინგლისის სანაპირო ქუჩაზე გადასახლებულიყო. მისი გავლენა და ძალა გაორკეცებულიყო, თუმცა თვითონ მუდმივ წუწუნში იყო: აღარავინ არ მიჯერებს და აღარაფერს არ მეკითხებიანო.

ერთხელ, როცა გრიშკა და კვაჭი ფეხით მიდიოდნენ, სამ ალაგას რამდენიმე მგზავრი ფეხქვეშ ჩაუვარდა გრიშკას, ხელები დაუკოცნეს, იმის კალთას ემთხვივნენ და სასოებით შეჰვედრეს:

- იესო ქრისტე, ჩვენო მაცხოვარო! ილოცე ჩვენდა ცოდვილთათვის, ღმერთი შეგისმენს. ილოცე, რამეთუ ვიღუპებით.

- სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისათა წმინდისათა. ირწმუნეთ ძმებო და დებო, რამე თუ მოახლოვებულ არს ჟამი ქრისტეს მოსვლისა. მოითმინეთ და გახსოვდეთ წამებანი მისნი. ამინ. მერმე ცრემლი მოიწმინდა და კვაჭს მიუბრუნდა: - ჩვენი საქმე გათავებულია... ვიღუპებით...

რამდენიმე დღის შემდეგ გრიშკამ კვაჭს დეპეშა აჩვენა დედოფლის მიერ მონაწერი, რომელიც გრიშკას ციმბირში სწერდა, რომ მას, დედოფალს, უგრიშკოდ ერთი დღეც აღარ შეუძლიან გაძლება. მას განუწყვეტლივ ემართებოდა ბნედა და ნერვიული ციება, ხოლო უფლისწულს მეტად ხშირად დასდიოდა სისხლი ნატკენ ალაგიდან. საუკეთესო ექიმები უძალონი გამოდგნენ. გრიშკა რომ ციმბირიდან დაბრუნდა, დედოფალიც დასცხრა, გრიშკას მიერ მიყვანილმა ტიბეტის ექიმმა ბადმაევმა უფლისწულს სისხლი შეუჩერა. იმ დღიდან მეფე-დედოფალი რასპუტინს სამუდამოდ ჩაუვარდნენ ხელში და არც გრიშკას და არც ბადმაევს აღარ იშორებდნენ.

იმავე ხანებში გრიშკას მტრებმა ერთხელ კიდევ სცადეს მისი ჩამოგდება. პასუხად რასპუტინი სასახლეში მივიდა და დიდებულთა დასწრებით მეფე-დედოფალს დაემუქრა:

- ვიცი, რომ ჩემი მტრები სამარეს მითხრიან. ყურს ნუ დაუგდებთ, ნუ მომიშორებთ, თორემ ექვს თვეში მემკვიდრესაც დაჰკარგავთ და ტახტსაც.

დედოფალმა რასპუტინს დაუჩოქა და წამოიძახა:

- არ შეგვიძლიან შენი მოშორება, წმინდანო! შენ ხარ ჩვენი ერთადერთი მფარველი და მეგობარი. კურთხევა, წმინდა მამაო, კურთხევა!

ამიერიდან გრიშკას აღარავისგან არ მიულა უარი. იშვიათად გავიდოდა დღე, რომ მას არ ეთქვა, ან არ მიეწერა დედოფლისთვის: ესა და ეს კაცი გადააყენეთ... დანიშნეთ... გადაიყვანეთ... გადმოიყვანეთ... ასწიეთ... დასწიეთ...

თვითონ მეფე-დედოფლის დაუკითხავად, ხოლო დედოფალი გრიშკას ნებადაურთველად, ნაბიჯს აღარ გადასდგამდნენ და ერთს მცირედ საქმესაც არ გადასჭრიდნენ.

ერთხელ რასპუტინი და გენერალი სუხომლინოვი კვაჭს კანტორაში ეწვივნენ და დიდი ზეიმით, მადლობით, ლოცვა-კურთხევით და ლოშნით ჩააბარეს მეფის წყალობა: კვაჭს - ერთი ჯვარი და ერთი მედალი, ხოლო მის ამხანაგებს - თითო ჯვარი.

სწორედ ამ დროს ბესომ ორი დიდი წიგნი შემოიტანა. საუცხოვოდ გამოცემული და უხვად დასურათებული. კვაჭმა ჯერ ცეცხლიანი და ცრემლიანი სიტყვა უთხრა რასპუტინს და სუხომლინოვს და მერმე თითოს თითო წიგნი ჩააბარა.

გადაჰფურცლეს და ერთ მათგანზე წაიკითხეს: გენერალ სუხომლინოვის ცხოვრება და მოღვაწეობა“. მეორე წიგნსაც ასეთი სათაური ჰქონდა „ცხოვრება და მოღვაწეობა წმინდისა მამისა გრიგორისა“. ორივე წიგნზე გოჯისოდენა ასოებით იყო

დაბეჭდილი: „შედგენილი და გამოცემული მათი იმპერატობითი უდიდებულესობის ფლიგელ-ადიუტანტის თ-დის ნაპოლეონ აპოლონის ძის კვაჭანტირაძის მიერ“.

ასტყდა კვლავ საზეიმო სიტყვები, მადლობა, ხვევნა და ტლაშა-ტლუში. როცა გენერალმა სუხომლინოვმა გაიგო, რომ კვაჭმა ფრანგულ და ინგლისურ ენებზედაც გამოსცა ასეთივე წიგნები და რამდენიმე ათასი ცალი მოსდო ევროპას, კვაჭს ძმოზა შეჰფიცა და სამაგივრო დაჰპირდა.

მერმე რასპუტინმა უთხრა კვაჭს:

- აპოლონჩიკ, ყური დამიგდე: ჩვენი მტრები არწმუნებენ ხფრანციას, ვითომ მე ეხლავე ომის შეწყვეტას მოვითხოვდე. მართალია, ჩემი რწმენა ასეთია, მაგრამ „პაპას“ და „მამას“ ჰსურთ, რომ მე ხფრანციის ელჩი დავამშვიდო. ეს წერილი წაუღე იმ ელჩს. დაჯდა, გაიჭინთა და დასჯდა:

„Давай Бох по примени жить расси оне укоризной страны например нестожества сей минуты свит бох евljenje силу увидите рать силу небес победа свами м вас распутин“.

ეს მისტიური ნაბოღვარი კვაჭმა საფრანგეთის ელჩს მორის პალეოლოგს მიართვა. ვერც კვაჭმა, ვერც ელჩმა და ვერც სხვამ გაიგო ამ წერილის შინაარსი. იმავე საღამოს კვაჭმა ჟურნალისტ კნულმანს რასპუტინისა და სუხომლინოვის ბიოგრაფიის შედგენისათვის საბოლოო ანგარიში გაუსწორა,

რამდენიმე დღის შემდეგ გრიშკა და კვაჭი ერთი დიდი მთავრის სასახლეში შევიდნენ, რომელიც სამხედრო სამკურნალოდ იყო გაკეთებული, და დაჭრილ სალდათებს საჩუქრები მიუტანეს.

დიდ პალატაში კვაჭი და საფრანგეთის ელჩი ერთმანეთს შეჰხვდნენ.

- გთხოვთ იცნობდეთ: გრიგოლ რასპუტინი... ელჩი მორის პალეოლოგი.

გრიშკა უცებ აწითლდა და აშფოთდა:

- ძალიან მინდოდა შენი ნახვა. აპოლონჩიკ. გადუთარგმნე: რუსეთი ინგრევა. ხალხი ჯვარს ეცვა. დროა გაათავონ, თორემ ან ჩვენ თვითონვე გავათავებთ და ან ხალხი გაგვათავებს. დიაღ, დროა! ამას მე ვამბობ, მე გრიშკა რასპუტინი! დიაღ, მე! მერმე მოულოდნელად ეცა პალეოლოგს, გულში ჩაიკრა, პასუხს აღარ მოუცადა და გარედ გავარდა, თან ხელების ქნევით ჰყვიროდა:

- какая там палитика! მე მუჟიკი ვარ და მუჟიკური პირდაპირობა მიყვარს. რა დროს პოლიტიკაა, ლამის ხალხმა ჩაგვაქვასო! ზავი! ზავი ჩქარა, თორემ დავილუპებით!

ამბავი უდიდეს სამხედრო საქმის „გაიმასქნებისა“

გავიდა ხანი. გრიშკა ისევ ძალაში შედიოდა. კვაჭი სამხედრო მინისტრის სუბომლინოვის ხშირი სტუმარი იყო, რადგან მისი „კეთილი სამართელი“ მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სამხედრო უწყებასთან, რომელსაც იგი აძლევდა უთვალავ სურსათს, ცხენებს, საცვალს და მრავალ საომარ მასალას. გარდა ამისა, სუბომლინოვის ბიოგრაფიამ და საერთო მეგობარმა რასპუტინმა კვაჭი და გენერალი მჭიდროდ შეკვრეს და დაამობილეს.

კვაჭს წინანდებურად ეჭირა ხელში რამდენიმე გაზეთი, რომელნიც მცირე საბაბით და უსაბაბოდაც ჰბერავდნენ მას და სამხედრო მინისტრს, მათს ნიჭს, გენიალურ შემოქმედებას, თადარიგიანობას და საარაკო ორგანიზატორობას.

მადლობას და უაღრესი ნდობის ნიშნად ერთხელ სუბომლინოვმა კვაჭს ორი ჯვარი კიდევ ჩააბარა და უთხრა:

- ნაპოლეონ აპოლონიჩ! ერთი უდიდესი სახელმწიფო საქმე უნდა დაგავალოთ.

თქვენზე მეტს არავის ვენდობი. ამერიკაში უნდა წახვიდეთ და იქაურ ქარხნებს დიდძალი იარაღი, ტყვია-წამალი და ყუმბარები უნდა შეუკვეთოთ. თანახმა ხართ?

- მეძნელება, ძალიან მეძნელება, მაგრამ სამშობლოს სამსახურს ვერსად წაუვალ, მიმსახურეთ.

- მაგრამ გახსოვდეთ, რომ თქვენ უდიდესსა და უხიფათეს საქმეს განდობთ. არავინ არ უნდა გაიგოს, თორემ...

- Мотри у мене, Аполончик! - დაუმატა რასპუტინმა და დაკლაკნილი თით კვაჭის ცხვირწინ დაუქნია.

რამდენიმე დღის შემდეგ დარიგებით, ფულით და დალუქული სქელი პაკეტებით დატვირთული კვაჭი ამერიკაში წავიდა. სტოკჰოლმის სადგურზე ნაცნობი გენერალი დაუხვდა:

- თქვენ ამერიკაში მიბრძანდებით საიდუმლო დავალებით...

ისევ წაიჩურჩულე. ხანგრძლივი დავა და ვაჭრობა ჰქონდათ. მერმე კვაჭის პაკეტებს გერმანელი კალიგრაფები ჩაუსხდნენ და ისე გადასწერეს, რომ დედანს და ასლს ერთმანეთისგან ვერავინ გაარჩევდა. მხოლოდ გადაწერილში მცირეოდენი შესწორება შეიტანეს: მათემატიკური რიცხვები ოდნავ შეამცირეს. მეორე დღეს კვაჭს ისევ ძველებურად დალუქული პაკეტები და ერთი ჩეკი ჩააბარეს, მშვიდობიანი მგზავრობა უსურვეს და ბერლინისკენ მოუსვენს.

ერთი კვირის შემდეგ ინგლისის კრეისერმა კვაჭი ნიუ-იორკში მიიყვანა. კვაჭმა და რუსეთის სამხედრო ატაშემ მექარხნენი მოიწვიეს, ივაჭრეს და მორიგდნენ. როცა კვაჭმა ხელშეკრულებას ხელი მოაწერა და ერთი ჩეკი კიდევ გაიკრა, თავისუფლად ამოისუნთქა და საკუთარ საქმეებს შეუდგა.

მცირე ფულით ათიოდე გემი იყიდა, სურსათით და საომარ მასალით დატვირთული.

ეს გემები რუსეთის სამხედრო უწყების სახელზე გაჰგზავნა არხანგელსკში და თვითონ მახლობელ ქალაქებს მოედო. შეირბინა ფილადელფიას, ვაშინგტონს, ბოსტონსა და ჩიკაგოში, ყველგან თითო-ოროლა საქმე გაიმასქნა, ცივს ქალებს ცხელი ქართული სისხლი აგემინა, მერმე მთელი ამერიკა გადასჭრა, დიდი ოკეანე გადასერა.

იაპონიაშიც შეიხედა, გეიშები გაჰსინჯა და ციმბირის გაუთავებელი გზით

პეტერბურგში დაბრუნდა.

გრიშკას, ელენეს, მეგობრებსა და დიდებულთ ძვირფასი საჩუქრები მოუტანა, ყველანი მოიმადლიერა და უფრო მეტად დაიახლოვა. გენერალ სუხომლინოვსაც ანგარიში ჩააბარა:

- იმ ზომის და ყალიბის იარაღი და ყუმბარები ბლომად ჰქონდათ დამზადებული სხვებისთვის. ცოტა მეტი მივეცი, სამაგივროდ ნახევარს ეხლავე ჩამოიტანენ, მეორე ნახევარსაც კი სამი თვის შემდეგ. დრო მოვიგეთ.

ამერიკიდან წამოღებული უამრავი დამპალი საქონელი სამხედრო უწყებამ იყიდა. ორი კვირის შემდეგ კვაჭი ცარსკოე სელოში დაიბარეს. მეფე-დედოფალმა სუხომლინოვის, რასპუტინის, ფრედერეჟის და მრავალთა დიდებულთა, მთავართა და წარჩინებულთა დასწრებით კვაჭს დიდი მადლობა გადაუხადეს, კამერ-იუნკერის მუნდირი უბოძეს და კიდევ სამი სხვადასხვანაირი ჯვარი ჩამოჰკიდეს.

სადილად მეფემ კვაჭი გვერდზე მოისვა და ამბავი გამოჰკითხა. კვაჭმა პირი მოიხსნა და ცოცხლად, ჭკვიანურად, დალაგებით და დარბაისლურად უამბო ნახული და უნახავი, გაგონილი, გაუგონავი და ბოლოს პაუზის შემდეგ ოდნავ ხმა დაიმდაბლა:

- ვიცოდი, რომ თქვენს უდიდებულესობას ესამოვნიებოდა წარჩინებული ამერიკელის აზრის გაგება ამ საშინელი ომის შესახებ.

- ძალიან მესამოვნიება, ძალიან.

- მრავალი მინისტრი და პრეზიდენტი ვნახე, ეხლანდელი და წინანდელი. ყველას კერძოდ და ინტიმურად შევხვდი: ტაფტს, რუზველტს, ვილსონს, იუზს, ედისონს, მორგანს, როკფელერს და მრავალ მინისტრებს, მილიარდერებს, სენატორებსა და წარჩინებულებს. მოკლედ მოგახსენოთ: ყველანი დიდი მოსურნენი არიან ჩვენი გამარჯვებისა, მაგრამ...

- მაგრამ?

- მაგრამ... ჩემს მეფეს ვერაფერს ვერ დავუმაღავ, ჩემს წმინდა მოვალეობად მიმაჩნია სიმართლის თქმა, თუგინდ იგი უსიამოვნოც იყოს. თითქმის ყველანი დაბეჯითებით ამტკიცებენ, რომ ეს საშინელი ომი ერთ-ორ წელიწადს კიდევ გასტანსო...

- ღმერთო დიდებულო!

- გამარჯვება უეჭველად ჩვენს კავშირს ერგებაო, მაგრამ თუ რუსეთი... თუ ბოლომდე ვერ გაუძლებსო...

ყველამ ხმა ჩაიკმინდა და შუბლი შეიკრა, გრიშკამ კი კვაჭს გამხნეების ნიშნად თვალი ჩაუკრა.

მერე ღრმა საგონებელს მიეცა, თავი ჩაჰქინდრა და პირში ლუკმა ვედარ ჩაიდო. ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა, თითქოს სუფრაზე მიცვალებული დაასვენესო. მერმე უსიტყვოდ აიშალნენ. მხოლოდ დედოფალმა გადაჰხედა მადლიერი თვალით კვაჭს და ნატიფი ხელი გაუწოდა, რომელსაც შემკრთალი კვაჭი ხარბად დაეწაფა.

- ყოჩად, აპოლონჩიკ, ყოჩად! - მოუწონა გრიშკამ: - ეხლა ძალიან მოგიხდება წმინდა გიორგის ჯვარი. მენანება შენი მოშორება, მაგრამ რა ვქნა! მოდი ერთი კვირით „ხფრონტისკენ“ გაისეირნე და გიორგის ჯვრით დაბრუნდი, რას იტყვი?

რას იტყოდა კვაჭი! მან კარგად იცოდა, რომ თუ გრიშკა და სუხომლინოვი მოინდომებდნენ, კვაჭი ბრძოლის ველიდან ასი ვერსის მანძილზე ერთხელ გაისროდა თოფს და გიორგის ჯვარს გაიკრავდა.

- ნუ შეშინდები, აპოლონჩიკ! - დაარიგა და დაამშვიდა კვაჭი რასპუტინმა. - გენერალი სუხომლინოვი მთავარ-სარდალს მისწერს, რომ შენ თვალის ჩინივით გაგიფრთხილდნენ. შენც შორი-ახლოს დადექი. იქაურობა დაჰსუნე, ერთი თოფიც გაისროლე და დაბრუნდი.

კეთილი და პატიოსანი. ამ პირობით კვაჭი გაჰხედავს გიორგის ჯვრის მიღებას.

და სილიბისტროს იმედი საქართველოსკენ დაიძრა.

პეტერბურგის სადგურზე კვაჭს ექიმი ყორანაშვილი შეხვდა. ისიც ოსმალეთის ფრონტისკენ მოდიოდა, სამხედრო ექიმის ტანისამოსი ეცვა. ერთმანეთ მოიკითხეს. ყორანაშვილი კვაჭმა თავის კუპეში შეიპატიჟა. არზრუმამდის ერთი კვირა იმგზავრეს. იმ ერთ კვირაში ყორანაშვილმა ერთი სიტყვა არ დასძრა არც ექიმობაზე, არც სხვა საგანზე: შვიდ დღეში კვაჭი არქეოლოგიით და ისტორიით გაჰბერა. დილიდან საღამომდე კრაზანასავით ყურში ჩაჰბზუოდა:

- ურარტუელნი... ნაირები... ალაროდელნი... ფაზისი... კარნუ ქალაქი... ნიკოფსია... არხეოპოლი... ხეტნი... სუმერიელნი....! ადარნასე.... ღლიღვნი და ძურძუკნი....
ლენორმანი და შარდენი.... თარგამოსი და ქართლოსი.... ოძრხე და გურჯიბოლაზი...
ბოლოს, კვაჭმა ყველა სახელები და ეპოქები ერთმანეთში აურია და გამოტყდა:
- აჰ, ვერაფერი გევიგე. ისტორია ჩემი საქმე არ ყოფილა.

ამბავი კვაჭის საოცარი გარდაქმნისა და ერთი წაგებული ბრძოლის მოგებისა

ათი დღის შემდეგ კვაჭი ოსმალეთში ჩავიდა და შტაბში გამოცხადდა. დაგეშილმა შტაბელებმა უმაღვე გაიგეს კვაჭის ვინაობაც და ორიოდ კვირით ჩამოსვლის მიზანიც.

ერთ კვირა ქეიფში გავიდა. შტაბის უფროსმა და კვაჭმა ერთი ანდაზა გაიხსენეს - ხელი ხელს ჰბანსო - და ერთმანეთს მხარი მისცეს, მერმე შტაბის უფროსმა კვაჭის თავი დივიზიის ერთ ლოთ გენერალს ჩააბარა, ორივეს ცალ-ცალკე მისცა დარიგება და ფრონტისკენ გაისტუმრა. კვაჭმა თან წაიყოლია დატვირთული ღვინით, კონიაკით, არყით და მრავალნაირი სანოვაგით სამი ორთვალა. უკან ერთგული მხლებელნი - გაბო ჩხუბიშვილი, ლადი ჩიკინჯილაძე და ორი ნაცადი რუსი მისდევდა.

ორი დღე იარეს ცხენებით.

გზა სავსეა ეტლებით, ფურგუნებით, ორთვალებით, ცხენოსანთა და ქვეითი ჯარით, ზარბაზნებითა და ყუმბარების ყუთებით, დაჭრილებითა და ავადმყოფებით. ყველანი ზანტად და უგემურად მიიზღაზნებიან და ხშირად ისვენებენ გზის ნაპირას. მთვრალი გენერალი უხვად ისვრის ხუთსართულიან გინებას, ხანგამოშვებით ბრძანებას იძლევა და აქეთ-იქით შიკრიკებს ჰგზავნის.

სადამოზე ერთ დანგრეულსა და დამწვარ ნაქალაქევში ჩავიდნენ. შტაბში ყველანი გვიანობამდე მუშაობდნენ, ბრძანებას ისმენდნენ და აძლევდნენ. მერმე გაშლილ სუფრას მოუსხდნენ.

სასმელს ნელ-ნელა შეჰყვნენ და შეიკეთეს, შეხურდნენ და შეფიცხდნენ, „მრავალჟამიერი“, „ალლავერდი“, „последний нонешний денечек“ და სხვა მრავალი საომარი და გამოსამშვიდობებელი სიმღერა დასძახეს, თან დროგამოშვებით უხილავ ოსმალს მუშტებს უღერებდნენ, მრისხანე სიტყვებს ამბობდნენ, იმუქრებოდნენ და ცალი ყბით ჰღრიალებდნენ:

- სტამბოლისაკენ!.. დავამტრევთ!.. დავლენავთ!.. დაჰკა!.. მიდი!.. შუალამე რომ გადავიდა, კარგად შემთვრალმა დივიზიის გენერალმა გამოაცხადა:

- აბა, მეგობრებო, ეხლა კი ძილს მივცეთ თავი. უძილო მეომარი გროშად არ ვარგა. უკანასკნელ სადღეგრძელოს ვსვამ ხვალინდელ გამარჯვებისას, ურა!

- ურაა! - ისევ ცალი ყბით იგრიალეს, ჭიქები და დაამტვრიეს და დაიშალნენ.

კვაჭი გაუხდელი მიწვა. თვალეები დაჰხუჭა და თავი მომავალ ბრძოლას მისცა. გულში ერთი ეშმაკი ჩაუძვრა:

„ხვალ ბრძოლა იქნება... სისხლი დაიღვრება... ერთმანეთს დახოცავენ,

დაასახიჩრებენ... ზოგს ხელს მოსჭრიან, ზოგს ფეხს, ზოგს კიდევ სხვა რამეს.

შესაძლოა მე ბრძოლის ველზე დავრჩე დაჭრილი. არავინ არ მომეშველება, მშიერ-მწყურვალი მოვკვდები... იქნება ცხელი ყუმბარის ნაგლეჯი მეცეს მუცელში, იქნება ტყვიამ გამხვრიტოს, ან ხმლით ამჩეხონ, ან ფერდში ხიშტი მატაკონ“...

კვაჭს მართლა ჯერ ხიშტით შეხვრეტილი ფერდი ასტკივდა, მერმე ყუმბარის ნატეხით გაგლეჯილი მუცელი დაეწვა, ხმლით აჩეხილი თავი გაუბრუვდა და ტყვიით დაფლეთილი შიგნეულობა დაეხრაკა.

„არა, შე ოხერო ჩემო თავო, შე დასაბმელო და დამთხვეულო!“ - ეუბნებოდა კვაჭი თავის თავს. - ვინ მოგათრია ამ სიშორეზე რაცხა გიორგის ჯვარიზა?! ვის ან რისთვის

უნდა შეაკლა თავი? გეიბერე, გასუქდი და შენს ქერქში ველარ დაეტიე? რა გაკლდა, რას დაეძებ? ფული თავ-საყრელი გაქვს, ქალები უთვალავი, მუნდირი კამერ-იუნკრისა, წოდება თავადისა, ხელისუფლება უსაზღვრო, სასახლე და მოსამსახურენი, პატივი და კეთილი ცხოვრება, - ყოლიფერი სანატრელი შეგისრულდა, და აგიცხადდა, მეტი რაღა გინდოდა, რას დასდევ, რას დაეძებ? თხა რომ გასუქდა, მგელთან ჭიდაობა მოინდომა, ეს ანდაზა ჩემზეა გამოჭრილი. ამბობენ, კვაჭი ჭკუიანი კაციყო. სისულელეა! რომელი ჭკუიანი დაანებებდა თავს მეფურ ცხოვრებას და სასიკვდილოთ გაიმეტებდა თავს რაცხა მანეთიან ჯვრისთვის?! გრიშკა და სუხომლინოვი დაპირდნენ, თოფის ხმასაც ვერ გეიგებო. აქინე კი შუა ბრძოლაში მიკრეს თავი. კაია კიდო, თუ ტყვიამ ბარძაყი ან ლბილი ალაგი გამიხვრიტა. ერთიც ვნახოთ, ყუმბარამ ხელი ან ფეხი მომგლიჯოს, ან მუცელი გადამიტრიალოს...“

კვაჭის ყუმბარით დაფლეთილი მუცელი არ დაუცხრა და ტკივილმა უფრო მოუმატა. თავში ეშმაკებმა ფერხული ჩააბეს, ჯოჯოხეთის ჭიკოკონა აანთეს, და დამდნარი რკინა ჩაუსხეს. კვაჭმა დიდხანს იტრიალა გახურებულ ლოგინში, ბოლოს წამოხტა და აივანზე გავარდა.

ნაქალაქევეში ძაღლები საზარლად ჰყმუოდნენ. ქვეიდან ცხენების ჭიხვინი, ურმების ჭრიალი და ზარბაზნების რახარუხი ისმოდა. ბანაკი იღვიძებდა და სადღაც გადადიოდა.

უცებ ერთი თოფი გავარდა, მერმე მეორე, მესამე და მეხუთეც.

- რა მოხდა, რა ამბავია? - ეცა კვაჭი თავის რუს მხლებელს, რომელმაც სწორედ ამ დროს წამოიწია.

- Ничего! - დაამშვიდა მხლებელმა კვაჭი. - აქაური ნანგრევები უპატრონო ძაღლებით არის სავსე. დღისით იმალებიან და ღამდამოებით კი სანადიროდ გამოდიან და სალდათებს აწუხებენ. მკვდრებსა და დაჭრილებსაც ეტანებიან. შეწუხებული სალდათებიც ამ ძაღლებს ჰხოცავენ. ამაზე მეტი არაფერია.

ირიჟრაჟა. ბანაკი წამოიშალა და დაიდრა. შტაბიც უკან გაჰყვა. უცებ სადღაც შორს ზარბაზანმა დაიქუხა და ის ქუხილი მთელ ხეობას მოედო და რამდენჯერმე განმეორდა.

- დაიწყო! - სთქვა ვიღაცამ.

კვაჭს ისევ ეშმაკები ჩაეპარნენ გულში. მიიხედ-მოიხედა. სხვები გულმშვიდად იყვნენ. ზოგს პირსახეზე ღიმილიც უთამაშებდა. სალდათები ისე გულმშვიდად მიჩანჩალებდნენ, თითქოს ბრძოლაში კი არ მიდიოდნენ, არამედ ყანიდან სახლში ბრუნდებოდნენ.

- ალბათ, არც ისე საშიშოა ბრძოლა, როგორც ზოგნი ამბობენ. - მიუბრუნდა კვაჭი ჩხუბიშვილს.

- შენ ყოჩაღად იყავი, ი ჩემა ნალა თათრები ფეხებსაც ვერ მოგვჭამენ, - გაამხნევა კვაჭი გაბომ. - ჰასან-ყალაშიც მივცხეთ, აზრუმშიც, ვანშიც და სხვაგანაც. პირველად მეც მეშინოდა, მერმე კი ადვილად შევეჩვიე.

ერთ ტაფობზე ავიდნენ. სარდლის ბანაკი ერთ პატარა ღელეში გაჰშალეს, ცხენებიდან ჩამოსხდნენ და სერზე აცოცდნენ.

კვაჭის თვალწინ ბრძოლის ველი გაიშალა.

სერის გაყოლებაზე თხრილები და საფრები უსწორ-მასწოროდ მიიკლაკნებოდნენ.

ქედის ჩრდილო კალთების ნაოჭებში რუსის ჯარები ჩამალულიყვნენ. სერის გაყოლებაზე ამტვერებული და თვალუწვდენელი გზაც მომავალი ჯარებით იყო სავსე.

ღრმა ხევის რიყეზე ცხენოსანი რაზმი უზარმაზარ შავ გველივით მიიკლაკნებოდა მარჯვნივ. ერთ ბექობზე ცხენები და სალდათები დიდი გაჭირვებით მოათრევდნენ ზარბაზნებს. მინდორზე კანტიკუნტად გაფანტული შიკრიკნი დაოთხებულ ცხენებს დააჭენებდნენ.

პირველი ქედის გასწვრივ, სამხრეთით, მეორე ქედი იყო გაჭიმული, ოდნავ დილის ნისლით შემოსილი. ისიც მოტვლეპილი და ხრიოკი. ორივე ქედის შუაში ვიწრო და გრძელი მინდორი ჩაწოლილიყო. ხუთიოდე ნასოფლართით, ბუჩქნარით, ხევ-ხუვებით და ნაბაღნარით დასერილი.

იმ ქედის თავზე კვაჭმა ჭიანჭველასავით აფუსფუსებული მოპირდაპირე დაინახა დურბინდით.

უცებ ჰაერში კრაზანას ბზუილი მოისმა. ერთ წამში ის ბზუილი უცნაურ ჟულიად, რკინის გრიგალად გადაიქცა. ის გრიგალი ბექობის თავზე მეხივით გადაიკლაკნა და რკინის ცეცხლის რკალივით გაიელვა.

იმავე წუთს იმ მეხის წინაშე ყველამ თავი მოიდრიკა. ზოგმა იმ ღვთის რისხვას ოდნავ დაუკრა თავი, ზოგი წელში მოიხარა და ზოგიც ჩაკუნტდა.

კვაჭი უნებურად დაეცა პირქვე და მიწას გაეკრა. იმავე დროს ბექობის ძირში ბანაკის გვერდით იმ მეხმა საზარლად იფეთქა. ალის, ბოლის, მიწისა და ქვების სვეტი მაღლა ავარდა, აიშოტა და ზეცას ასწვდა.

ირგვლივ ზოგნი უკვე იცინოდნენ. ზოგნი კი შიშნაჭამ თვალეხს აფეთებდნენ.

გაფითრებული კვაჭი ძლივს წამოდგა. დარეტიანებული იყო, აქეთ-იქით იცქირებოდა და გაუგებარს რამეს ლულულულებდა:

- გაუწყრა ღმერთი... კილამ შემაშინა... კილამე დევიფსე კაკალი კაცი!

- ეს ერთი და სხვა ათასი! - ანუგეშა კვაჭი გაბომ. შენ ამას იქით ნახე, რა მოხდება, თორემ ეგ მხოლოდ სალამი იყო.

- მოგვაგნეს! - წამოიძახა ერთმა.

- არა, შემთხვევით შემოფრინდა! - მიუგო მეორემ.

- თუ შემთხვევით შემოფრენილი ყუმბარა ასეთი ყოფილა, ნამდვილი რალა იქნება! - თავისთვის წაილაპარაკა კვაჭმა.

- დაიწყეთ! - ბრძანა სარდალმა.

შიკრიკები დაიძრნენ. მიწაზე გაშლილი ტელეფონი აჟღარუნდა.

მთის კუდრაჭა ზარბაზანი ფინიასავით ჰყეფავს.

ველისა - ჰგმინავს და ღრიალებს.

მორტირი ბღავის და ჰსჭექავს.

ჰაუბიცი ჰქუხს და დრტვინავს.

მიტრალეზი დედალივით კაკანებს.

თოფი იატაკზე გადაყრილ მუხუდოსავით რაკრაკებს.

ცა იცრემლება თეთრი, ყვითელი და ვარდისფერი შრაპნელის ქულებით.

დედამიწა იპენტება ყუმბარების ალით, ბოლით, ქვისა და მიწის სვეტებით. ჰაერი გაჟღენთილია ჭექით და ქუხილით. დრტვინვით და ზანზარით, ბზუილით და სისინით, მომაკვდავთა და დაჭრილთა გმინვით და კვნესით, ხრიალით და კრულვით, მებრძოლთა კიჟინით, გამოქცეულთა ვაებით, ჟრიამულით, თქარა-თქურით, ჭიხვინით და ასნაირი უცნაურ კივილითა და ხმით.

იმ მინდორში ხანგამოშვებით ხან ერთ და ხან მეორე მხრიდან ვიწრო ზოლებს გრძელი ტალღებივით იერიშები მიაქვთ ერთმანეთზე, ხან ერთმანეთს შეეჯახებიან და ერთიმეორეს მოსდრეკენ, ხან შუა გზიდან პირს იბრუნებენ და სადღაც ხვრელებსა და ხევ-ხუვებში ინთქმებიან.

შუადღეს გადასცდა. გინებით და ღრიალით დაღლილი დივიზიის გენერალი კლდის ჩრდილში სადილს შეექცევა. სხვებიც ნაყრდებიან.

- დემირ-თეფეს პოზიცია დიდ გაჭირვებაშია. - მოახსენა მას შტაბის გამგემ. - მეოთხე ბრიგადა თითქმის გასწყდა.

- მესამე გაჰგზავნეთ, - მოკლედ და არხეინად უპასუხა გენერალმა.

- ისიც განახევრდა.

- მეორე ნახევარს კიდევ ორი პოლკი მიაშველეთ და შეუთვალეთ, რომ ბრძოლის ბედი დემირ-თეფეს სერზეა.

შუაში ბრძოლა შენელდა, ხოლო მარჯვნივ უარესად გაფიცხდა. დემირ-თეფედან განუწყვეტელი და გაბმული ქუხილი ისმის. უცებ გაღმა მთის ნაოჭებიდან და ხევ-ხუვებიდან რამდენიმე შავი ტალღა წამოვიდა.

- იერიშით მოდიან! ცხენოსანი ჯარი იერიშით მოდის! - წამოიძახეს აქეთ-იქიდან. ყველამ დურბინდები მოიმარჯვეს და მტერს ჩააცივდნენ.

სოროებიდან გამოსული შავი გველები დიდ მიწოდორში შეერთდნენ და ერთ უზარმაზარ გველვეშაპად გადაიქცნენ.

- გააჩუმეთ! - ბრძანა გენერალმა და იმ გველვეშაპს აღტაცებული ღიმილით და მუშტრის თვალით მიეგება.

ზარბაზნები, მიტრალეზნი და მეთოფურნი თანდათან გაჩუმდნენ. მეთაურნი ფუსფუსებდნენ, დაწყვეტილ ძაფებს ჰკვანძავდნენ, ჩაშლილ რიგებს ერთმანეთზე აბამდნენ და მომხდურთა დასახვედრად ემზადებოდნენ.

შავი გველვეშაპი იზმორებოდა, ხელ-ფეხს იჭიმავდა და ნახტომით ძალ-ღონეს იკრეფდა.

შტაბის გამგემ კვლავ მოახსენა სარდალს:

- დემირ-თეფე უდიდეს ხიფათშია.

გენერალმა გველვეშაპისკენ გაიშვირა ხელი:

- ხომ ჰხედავთ რა მეხი უნდა დაგვატყდეს. აქედან ერთ კაცსაც ვერ მივაშველებ.

მარქაფი ჯარი წინ წამოსწიეთ, ხოლო დემირ-თეფეს ასეთი ბრძანება გაუგზავნეთ:

გიბრძანებთ ყველას, დემირ-თეფეზე შეაკლათ თავი მტერს. ვინც უკან დაიხევს, იქვე დახვრიტეთ.

- გენერალო, ასეთი ბრძანება...

- მე ვთქვი და გავათავე!

მოტრიალდა და კვლავ ოსმალთა საიერიშო რაზმებს გადმოჰხედა.

გადმოჰხედა და აღტაცებით აიშალა, აიბურძგნა და ატოკდა:

- ყოჩაღ! ყოჩაღ, ოსმალებო!.. ვაშა თქვენს ვაჟკაცობას! აი, სანახაობა, აი, უმაღლესი

ხელოვნება! მაინც შეგმუსრავთ ნახევარს საათში, დაგლეწავთ, მოგსპობთ და

გაგაქრობთ! მაგრამ მაინც მომწონხართ, თქვე ჰარამზადებო, ურჯულოებო!

გიჟივით ჰყვიროდა, ხელებს იქნევდა, დაჰხტოდა, მტერს მუშტებით ემუქრებოდა და ნაწყვეტ-ნაწყვეტად ისროდა ბრძანებას:

- ყველა ზარბაზნები დაუმიზნეთ! კარტეჩი ბლომად დაამზადეთ!.. სანამ ახლო არ მოვლენ, ერთი თოფიც არ გავარდეს!.. დამშვიდდით! დალაგდით, ჩასაფრდით!

ოსმალთა ცხენოსანი დივიზია გაიშალა. შუაში თეთრი ბურნუსიანი არაბები და

თავისებურად თავშეხვეული ქურთები ჩაიყენეს. წინ ულემები გამოვიდნენ, მწვანე

დროშა-ალამები გამოიტანეს და ჯარი ლოცვა კურთხევით გამოისტუმრეს. მერმე

უცებ ჰაერი იმ გველვეშაპის ოხვრითა და გმინვით შეინძრა:

- ალაჰ ილ ალ-ა-აჰ!

დაიდრნენ და ნელ-ნელა წამოვიდნენ. თანდათან ნაბიჯს მოუმატეს. მერმე დაოთხდნენ და ქარივით წავიდნენ. წინ მწვანე ალამებსა და დროშებს მოაფრიალებდნენ. უთვალავ მახვილს მხეზე ლაპლაპი გაჰქონდა. უკანანი მტვრის კორიანტელში გაეხვივნენ. დედამიწა ზანზარებდა. წამოსულთა ყმული და კიჟინა ზეცას სწვდებოდა.

- ალაჰ ილ ალა-ა-აჰ!

უცებ დამხვდურთა ყველა ზარბაზნებმა ერთხმად დაიჭექეს და წამოსული თამამი გველვეშაპი მყისვე ბოლის, ქვიშისა და მტვრის კორიანტელში გაეხვია. იგი ოდნავ აირია, აიკლაკნა და შეფერხდა. მერმე დახოცილ-დაჭრილებს გადმოალაჯა, ბოლისა და მტვრის ბურუსიდან გამოვარდა და ისევ წამოვიდა.

ყოველნაირ ჯურის ზარბაზნების, მიტრალეზებისა და რამდენიმე ათასი თოფის გრიალი, კაკანი და ჭახაჭუხი ერთ განუწყვეტელ ქუხილად და ჭექად გადაიქცა.

ზეცა გასკდა და დედამიწას საშინელ მეხად დაეცა.

უცებ ის გველვეშაპი გრიგალივით ამოვარდა ბექობზე და კბილებით დასწვდა თხრილებსა და საფრებს.

- დაჰკა! მიდი! ასჩეხე!

- ალაჰ ილ ალა-ა-აჰ!

- დაუმიზნეთ! ესროლეთ! გასტენეთ!

ყველანი და ყველაფერი ერთმანეთში აირია: ზარბაზანი და თოფი, ხმალი და ხიშტი, ცხენოსანი და ქვეითი, მტერი და მეგობარი.

- დავილუპეთ! დავმარცხდით! თავს უშველეთ! - ჰბოდავდა დარეტიანებული კვაჭი და თან უგზო-უკვლოდ დარბოდა და თავის სოროს ეძებდა, მაგრამ ცხენი არსად სჩანდა და არც გზა იცოდა. ხან ბუჩქს ეფარებოდა, ხან თხრილში ვარდებოდა და ხანაც უნებურად ერეოდა მებრძოლ ჯგუფში.

- თავადო კვაჭანტირამე! - ჩაჰყვირა ყურში გაქვავებულსა და დამბლადაცემულ კვაჭს გენერალმა. - ეს ბრძანება ქვეით ჩაიტანეთ და აგერ, იმ ღელეში ჩამალულ შტაბს გადაეცით. ხომ ჰხედავთ იმ გორაკს. დემირ-თეფე ჰქვიან. გადაეცით სიტყვიერადაც, რომ ის გორაკი ბრძოლის გასაღებია. თუ მტერს ის გორაკი დაუთმეს, ერთ კაციც ვეღარ გავა ამ ჯოჯოხეთიდან. ყველანი ტყვეთ ჩაუვარდებით ოსმალებს. ტელეფონი გაწყვეტილია. აბა, ჯარის ბედი თქვენს ხელშია. ჩქარა! მშვიდობით!

კვაჭმა თავის მხლებლებს ძლივს მიაგნო. ცხენებს მოასხდნენ და გაჰქუსლეს.

შორიდან გზაზე ცხენოსანთა საეჭვო რაზმი შეამჩნიეს.

- გზა მოგვიჭრეს! ოსმალები არიან. მარჯვნივ!

და ცხენები მოატრიალეს. ხევში საეჭიმო რაზმს წააწყდნენ. თეთრებში გახვეული და დამკლავებული ექიმები - ყორანაშვილი და სხვებიც - ხერხებით და დანებით გულმოდგინედ სჭრიდნენ და ჰხერხავდნენ დაჭრილებს. იქაურობა სისხლით იყო მორწყული. იქვე ეყარა მოჭრილი ხელები და ფეხები, დაჭრილნი და დასახიჩრებულნი, ზოგი უკვე შეხვეული და ზოგიც შეუხვეველი.

კვაჭმა რომ ესოდენი სისხლი დაინახა, თავბრუ დაესხა, თვალთ დაუბნელდა, გული შეუღონდა. ერთმა მხლებელმა იღლიაში მკლავი შეაშველა და იმ ჯოჯოხეთს მოაშორა.

კვაჭი მოსულიერდა. კვლავ ცხენს მოახტა და გაჰქუსლა. უგზო-უკვლოდ მიჰქროდა და უკნიდან ბრძოლის ქუხილი მისდევდა.

გაქანებულმა ცხენმა ერთ წვეტიან კლდეს მოუხვია და უცებ ოსმალთა რაზმის შუა გულში შევარდა. მოულოდნელმა თავდასხმამ ოსმალები დააფრთხო და დაჰვანტა, მაგრამ მარჯვნივ სალი კლდე იყო აყუდებული, მარცხნივ კი უძირო ხევი იყო

ჩაჭრილი, ამიტომ დაფეთებული ოსმალები კლდეს აეკვრნენ, კვაჭის გზა გაუხსნეს და თოფები მოიმარჯვეს.

„წინ წევიდე, დევილუპე, უკან დავიხიო და მაინც დევილუპე!“ - ელვის სისწრაფით გაიფიქრა კვაჭმა და უმაღლეს მძლავრად მოსწია ცხენის სადავეს, რომ ცხენმა უკანა ფეხებით ჩაიკეცა.

კვაჭმა იმავე წამს ნაგანი იძრო და უკან მოიხედა. მისმა მხლებლებმაც იმავე დროს კლდის წვერს შემოუხვიეს და გამოჩნდნენ.

- შესდექით! - დასწყვილდა მგრგვინავი ხმით კვაჭმა თავის მხლებლებს. - პირველი ესკადრონი კლდის უკან გააჩრეთ, მეორემ ამ კლდეს ზევიდან მოუაროს და უმაღლეს გადაებას მესამე ესკადრონს, რომელიც წინ არის ჩასაფრებული. აბა, მარდად! სწრაფად! - და იმავე წუთს ოსმალო აფიცრს ფრანგულად უთხრა:

- ბატონო კაპიტანო! თქვენს მამაცობას და სისხლის დაღვრას რომ მცირეოდენი აზრი მაინც ჰქონდეს, დამორჩილებას არ გირჩევდით, მაგრამ... ხომ ჰხედავთ, ხაფანგში გაებით. აქედან ერთი კაციც ვერ გავა ცოცხალი. მაშ იარაღი დაჰყარეთ!

კაპიტანმა უპასუხა:

- ვხედავ, რომ ხაფანგში გავები. რამდენიმე ესკადრონთან რას გავხდები? ისე ჩაგვისაფრდით, რომ არც კი ვიცით ვის ვესროლოთ. აი ჩემი იარაღი.

და თავის იარაღი გზაზე დაჰყარა. სხვებმაც ტყაპა-ტყუპით დაჰყარეს თოფები.

- იარაღი ერთ ალაგას დააგროვეთ! - უბრძანა კვაჭმა ოსმალო კაპიტანს.

მან ეს ბრძანება თავის ასკერებს გადასცა და ხუთოდე წუთის შემდეგ ასიოდე თოფი შუა გზაზე ეწყო.

- გაბო, წამეიყვა ეგ ორი რუსი და ამ ტყვე თათრებს გაუძეხით. ლადო, მე და შენ უკანიდან მიყვებით.

ას ასკერს სამი კაცი გაუძღვა და ორი კი უკნიდან გაჰყვა.

- აბა, კაპიტანო, დასძარით თქვენი ჯარი!

- ეხლავე, მაგრამ თქვენი ჯარი... თქვენი ესკადრონები სადღაა?

- ესკადრონები რომ მყოლოდა, მარტო თქვენ კი არა, თქვენ კორპუსსაც ტყვედ ჩავიგდებდი.

ოსმალებმა თავში ხელები წაიშინეს, თანაც მწარედ ბურტყუნებდნენ:

- ჰაი ქოფა ოღლი! დონღუზ! შაითან! შაითან კაპიტან!

კვაჭი და თათარი კაპიტანიც იცინოდნენ, ერთი - გულიანად და მოლხენით, ხოლო მეორე - ცრემლით და ბალღამით.

კვაჭის რაზმი უცებ სალდათების დიდ ჯგუფს შეეფეთა. ქუდმოგლეჯილნი და დაფეთებულნი მორბოდნენ და გაჰკიოდნენ:

- მოგვიარეს! გზა მოგვიჭრეს! თავს უშველეთ! გაიქეცით!

იმ ჯგუფიდან თავშეხვეული, გაფითრებული უცნობი გენერალი გამოლასლასდა და კვაჭს წარუდგა:

- კაპიტანო, მიშველეთ! აგერ ის გორაკი ოსმალებმა იღეს, ჩვენი შტაბიც დაატყვევეს და თითქმის ყველა აფიცრები გაგვიჟლიტეს. მარტო მეღა დავრჩი. თუ ის გორაკი ეხლავე არ დავიბრუნეთ, მთელი ჯარი ტყვედ ჩაუვარდება ოსმალებს. თქვენი იმედიღა გვაქვს. გაიხსენეთ ჩვენი სამშობლო, მეფე, მოვალეობა. სცადეთ...

გვიშველეთ!.. - და დაჭრილმა გენერალმა მტვერში ჩაიკეცა.

რა მოხდა იმ წუთში კვაჭის გულში? რომელი ეშმაკი ჩაუჯდა? ვინ ან როგორ

გარდაქმნა ისე ანაზღაურად, ეს ვერავინ ვერ გაიგო - ვერც თვითონ კვაჭმა და ვერც უცხომ.

- შესდექით! შესდექით მეთქი, თქვე ჰარამზადებო! - დასწყვილა კვაჭმა იმ ფარას და გზა უყელა, ცხენი ზედ მიაგდო.

- მოგვიარეს! თავს უშველეთ!

- შესდექით მეთქი, თორემ...

და მოწინავეს გულზე რევოლვერი მიაბჯინა.

მხლებლებმა ტყვე ოსმალები უმაღლეს სხვეებს გადასცეს, გახელებულ კვაჭს გვერდით ამოუდგნენ და იარაღი იმიშველეს.

გაუგებარი და უცნაური რამ მოხდა. იმ წუთს კვაჭის სიცოცხლე და ხასიათი გადიხნიქა, გადასტყდა და ამ ქვეყანას უცხო რამ სასწაული მოევლინა: წინანდელი კვაჭი მოკვდა და იმავე წუთს მეორე კვაჭი იშვა - უცნობი და ახალი, თამამი და უდრეკი, გულადი და შეუპოვარი, ვითარცა ლეონიდე თერმოპილელი, ან ალექსანდრე მაკედონელი, ან ერეკლე კახელი, ან ნაპოლეონ არკოლელი.

კვაჭს უცებ არწივის ფრთები გამოესხა, იმ ფრთების ქვეშ მიქელ გაბრიელი შეუჯდა და თავის ცეცხლიანი მახვილი კვაჭის ხელში ჩაუდო. საგულეს ლომის გული ჩაუვარდა, სულში ჯოჯოხეთის მთავარ-ეშმაკი ჩაუძვრა და თან ათასი ჭინკა ჩაიყოლა. ისედაც მაღალი კვაჭი უცებ კიდევ ერთი მტკაველით აისვეტა, დამფრთხალი ცხვრის ფარა ცეცხლის თვლებით დასწვა და ქუხილით დააყრუა.

- შესდექით! მოგროვდით!

ასიოდე გონებადაკარგული ისევ გარბოდა. კვაჭმა იმ მინდორს არწივივით ჩამოუქროლა და შვიდი კაცი შვიდი ტყვიით მიაწვინა. მერმე არხენად გაიჭიმა ცხენზე, დანარჩენებს ღიმილით გადაჰხედა და ღვთიური ცეცხლით დასწვა:

- ძმებო, ჯარის ბედი თქვენს ხელშია. გზა მოჭრილი გვაქვს. ყველანი ტყვეობაში ჩავლპებით და სირცხვილით თვალში თვალს ვერავის ვეღარ გავუსწორებთ. ძმებო! რამდენიმე ათასი თქვენი ამხანაგი, მეფე და სამშობლო თქვენ შემოგცქერიან და თქვენგან თხოულობენ ძმურს, ამხანაგურსა და მამულიშვილური ვალის მოხდას. ჩვენს შორის ლაჩარი არავინ არ არის. ვინც გიღალატებთ და გამოიქცევა, აგერ იმ ძაღლების ბედს წააწყდება, რომელნიც ეს არის ეხლა ჩემი ხელით დავხოცე. მე წინ გაგიძღვებით, თქვენ კი ნუ ჩამომრჩებით. წავიდეთ და ჩვენი ვალი მოვიხადოთ!

- წავიდეთ! გაგვიძეხი! წავიყვანე! - იგრიალა ორმა ათასმა ნაცადმა და დაგეშილმა ვაჟკაცმა.

- უნტერ-აფიცრებო, წინ წამოდექით! ამ წუთიდან თქვენ აფიცრები ხართ. დაიწყეთ და გაშალეთ თქვენი რაზმები!

ნახევარი საათის შემდეგ ორი ათასეული ოთხ-ათასეულად გადაიქცა და სამ რიგად გაიშალა.

- მობრუნდით!.. მომყევით!..

და დინჯი ნაბიჯით გასწია იმ გორაკისკენ.

- მწყობრად! მარდად! ერთად!

ლაღი ჩიკინჯილაძე მარცხენა ფრთას მიუძღოდა, გაბო ჩხუბიშვილი მარჯვენას. სამივეს უკან რკინის მოძრავი კედელი, მოუხეშავი, უდრეკი და უშიშარი ხიშტის ტყე მისდევდა. ყველანი წელში მოხრილიყვნენ და ყველას მარცხენა მხარი და ხიშტი წინ წაეწია.

- მწყობრად! მარდად! ერთად!

იმ გორაზე ჯერ ჩოჩოლი ასტყდა, მერმე კი ტყვია სეტყვასავით წავიდა. მაინც არავინ არ შესდგა, არავინ არ ჩამორჩა, არავინ ჯერ ერთი თოფიც არ დასცალა.

სიჩუმემ და გააფთრებულმა სიარულმა მტერს თავზარი დასცა და მარღვები აუბურძგნა. გაფთრებული ოსმალები ჩურჩულებდნენ:

- შეითან გელიერ! ალაჰ ილ ალაჰ! - და მთრთოლვარე ხელებით თოფებს ჰაერს ესროდნენ.

წელში გასწორებული, მაღალი და აშოტილი კვაჭი ისევ წინ მიუძღოდა რკინის კედელს, ზოგჯერ უკან მოიხედავდა, ცეცხლის თვალთ იმ კედელს ერთხელ კიდევ შეახურებდა, მერმე ხმაღს აიქნევდა და ერთხელ-ორჯერ დასძახებდა:

- მწყობრად! მომყევით!

და რკინის კედელი გორას უსიტყვოდ მიადგა, დათვივით ზედ აფოფხდა, მიაწვა და ოსმალთა თავზე გადაინგრა.

- მიდი! დაჰკა! ასჩეხე! - ჰყვირის საამქვეყნო სიგიჟით გაგიჟებული კვაჭი და ბრძოლის ცეცხლის შუაგულში სტრიალებს.

მისი ხმალი ელვასავით ლაპლაპებს და მისი ცეცხლიანი თვალეზი ყველას ზევიდან დასცქერის.

ხანმოკლე და მძაფრი ბრძოლა დატრიალდა. იბრძვიან ხმლით, ხიშტით, ხანჯლით, რევოლვერის ტარებით, თოფის კონდახებით, ხელებით, ფეხებით და კბილებით.

- ასირამ! - გნებდებით! - უკვე მოისმის აქეთ-იქიდან ოსმალო ასკერთა ხმა.

- ვაჯობეთ! გავიმარჯვეთ! დაჰკარით! მიდით! - ჰქუხს კვაჭი. და ერთ ოსმალოს მკლავი მოსწყვიტა, მეორეს კირის მარღვები დაუწყვიტა, მესამეს მკერდი გაუპო, მეოთხეს ყური აასხიპა და მეხუთეს, ახოვან არაბს, ხმლის წვერი შუბლში გაუსწორა. გაუსწორა მაგრამ...

უცებ კვაჭს თვალეზში ცეცხლმა გაუელვა, ყურეზში ზარმა ჩამოჰკრა და გონება შავმა ნისლმა დაუბურა. მარცხენა ხელი უცებ მკერდზე მიიღო, მარჯვენა ხელი განზე გაიქნია, ხმალი პრიალ-ზრიალით გასტყორცნა და მოჭრილი ბოძივით გაიშოტა გულადმა.

<https://www.facebook.com/groups/ELLIB/>

ერთი უცნაური ბოდვის ამბავი

უპატრონო კვაჭი კვაჭანტირაძე გულაღმა ჰგდია ტრიალ მინდორზე. ირგვლივ მხოლოდ ყვითელი ქვიშა მოსჩანს. უდაბნოს ალმური ასდის. ჰაერი გახურებულ ბუღით არის გაჟღენთილი.

ჰგდია მარტოდ-მარტო კვაჭი ცხელ ქვიშაზე და სიცხით და უწყლობით იწვება. სისხლიან მკერდზე შავი ყორანი აზის და სადგისის ნისკარტით უკორტნის ჭრილობას, ცხელი ჭანგებით უწიწკნის შიგნეულობას და გულ-ღვიძლს უქექავს. ზოგჯერ ყორანი იმ ნისკარტს კვაჭს თვალში ჩაჰკრავს, მერმე არხეინად ისვენებს და იმ უდაბნოს ამაყად გასცქერის.

შორიახლოს აბურმნილი, პირშავი და საზარელი მგელკაცა ატუზულა. იგი ბინდს ელის, რადგან იცის, რომ ღამით კვაჭი მისი კერძი გახდება და რიჟრაჟზე იმ ქვიშნარზე კვაჭის ნაცვლად მხოლოდ გამოხრული ძვლებიღა დარჩება.

ციდან ოქროს ჯაჭვი ჩამოეშვა. იმ ჯაჭვზე ერთი ჭინკა ჩამოცოცდა და ბროლის დოქით წითელი ღვინო ჩამოიტანა. ჰკიდია ის მასხარა იმ ჯაჭვზე და კვაჭს ზევიდან წითელ ღვინოს ასხამს. ღვინო კვაჭის პირის გარშემო იღვრება. კვაჭი შოშიასავით აღებს პირს და სცდილობს ღვინის ერთი წვეთი მაინც ჩაიგდოს ყელში, მაგრამ დადუნებული ხელ-ფეხი ვერ გაუქნევია და ცეცხლ-მოკიდებული თავი ადგილიდან ვერ დაუძრავს. ჭინკა დიდხანს აწამებს კვაჭს: მასხრობს, იცინის, იკრიჭება, იპრანჭება და უცებ ისევ იმ ჯაჭვზე ცაში აცოცდება.

უცებ ის უდაბნო უცნაურად გამოცოცხლდა. კვაჭი ნათლად ჰხედავს პარიზის ბულვარებს, ხეივნებს, ბალებს, ყავახანებს, მოედნებსა და ნაცნობ-უცნობ ხალხს. მთვრალი გრიშკა გულ-გაღელილ ელენეს კუნტრუშით მიაბრუნინებს.

ფარშევანგივით მიგოგავს ლედი ჰარვეი - კვაჭის ლონდონელი საყვარელი.

მადამ ლაპოში იქაურობას ნაკვერცხლიანი თვალებით სწვავს.

მოხდენილი რხევით მისცურავს ცისთვალა რებეკა.

არხეინად, ლაღად, სიცილით და ბედნიერი ღიმილით მიდიან ტანია, სუსანა, ისაკა, ვერა, სედრაკა, ბესო, ლადი, ჭიპი და კვაჭის ათასი ნაცნობი ქალ-ვაჟი.

კვაჭისკენ კი არავინ არ იხედება, არავინ არ ამჩნევს.

პირშავი მგელკაცა ისევ ბინდს ელის, შავი ყორანი კვაჭს ისევ გულს უკორტნის და თვალებსაც ეტანება.

- წყალი! წყალი! - ჰყვირის გულში კვაჭი, მაგრამ მისი ხმა არავის არ ესმის.

კვაჭი უარესად იჭიმება, ძალას იკრებს და დაყვირებას ლამობს, მაგრამ ხმა ვერ ამოუღია და ერთი კუნთიც ვერ გაუნძრევია.

ქალაქი გაჰქრა ხალხიც მიიძალა. შავი ყორანი კი ისევ სჩხავის და პირშავი მგელკაცა ისევ ბინდს ელის.

უცებ კვაჭს უცნაურად გამოწყობილი, მშვილდ-ისრით შეიარღებული და აბჯარ-მუზარადში ჩაჯმდარი ყორანაშვილი წაადგა.

- კვაჭი, ადე და მომყე.

ორივენი ფრთოსან მერნებს მოასხხდნენ და გაჰფრინდნენ.

შავი ყორანი უკან დაედევნა და მგელკაცაც მიწაზე მოჰქროდა.

- მირბის, მიგვაფრენს უგზო-უკვლოდ ჩვენი მერანი, უკან მოგვჩხავის თვალ-ბედითი შავი ყორანი! - მღერის ყორანაშვილი და შემდეგ კვაჭს ეუბნება: - აჰა, აჰა, ჯულამერკის

მწვერვალი, აი გიავარის ქედი... რავანდუზა... ხანიკინი... სამარა...

ირველივე ჯარები დაფუსფუსებენ. დახოცილნი გულადმა ჰყრიან. გვამებს ყორნები ჰკორტნიან და ნადირები სჭამენ. ბევრი იცნეს კვაჭმა და ყორანაშვილმა ცოცხლებსა და დახოცილებში.

- ძმებო, აქ რას ეძებთ? ამ სიშორეზე რამ მოგიყვანათ?

- არ ვიცი. ბედს მივდევთ, ბედს ვეძებთ.

ირანშიც იცნეს ცოცხალნი და მკვდარნი, პაპათა პაპები და წინაპარნი.

- ძმებო, თქვენი სამშობლო ამ უდაბნოზე რად გასცვალეთ?

- საწუთრომ გაგვაცვლევინა.

ავღანისტანში გერათისა და ყანდარის ზღუდენი მორღვეულნი იყვნენ. ჰინდიყუმის კალთებიც მშობლიური სისხლით იყო მორწყული. მათი წინაპარნი საფლავებიდან აღსდგნენ.

- ძმებო, ვინ მორწყო შუა აზია თქვენი სისხლით?

- ბედმა. ნადირ-შაჰს გამოვყევით. გერათისა და ყანდაარის გალავანზე პირველნი ჩვენ ავცვივდით.

გადასჭრეს სოლიმანის ქედი, პენჯაბი, წმინდა განგი და მიადგნენ ინდოეთის დედაქალაქს დელის - უწინდელ შახჯანაბადს. ყველგან ნათესავების სულეები და ჩონჩხები უხვდებოდათ, რომელნიც მათთან ერთად მიჰქროდნენ, მათს მერნებს ძვლის თითებით ებლაუჭებოდნენ და ევედრებოდნენ:

- წაგვიყვანეთ! დაგვაბრუნეთ! შეგვიერთეთ!

- ვინ მოგიყვანათ ამ სიშორეზე?

წინ პატარა კახი წამოიჭრა:

- ზოგი მე მოვიყვანე, ზოგიც სხვებმა მოიყვანეს.

- რას ეძებდით? ვის მოსდევდით?

- ბედს მოვდევდით. ზოგნი სახელსა და ულუფას ვეძებდით, ზოგნიც სხვის ძალამ წამოიყვანა.

დაჰქრიან კვაჭი და ყორანაშვილი არაბეთს, ეგვიპტეს, ასურეთს, ბაბილონს და ძველსა და ახალ ქვეყნებში. ყველგან მკვდრეთით სდგებიან უთვალავი მოსოკები და ტიბარენები, მაკრონები და მოსინიკები, ნაირები და კოლხიდელები, მამელუკები და იანიჩრები, მახლობელთა და ნათესავთა სულეები და ჩონჩხები, სდგებიან და ჟივილ-ხივილით, კვნესით და გმინვით, ხვეწნით და მუდარით მოსდევენ უკან, ვითარცა ასიათას სკიდან ერთად გამოსული ფუტკარი.

ჩონჩხების სირბილმა და ჟივილ-ხივილმა დაჰქანცა და დააყრუა კვაჭი და ბოლოს, გაწამებულმა, ყორანაშვილს შეჰბღავლა:

- რა გინდა ჩემგან? რად დამათრევ ამ ჯოჯოხეთში? გამიყვანე აქედან! მაკმარე ეს წამება!

ყორანაშვილი ეკითხება:

- კვაჭი, შენ რაღა გინდოდა შორეულ ოსმალეთში? ვინ მოგიყვანა? რას ეძებდი?

- ღმერთმა ნუ იცის ჩემი თავი და ტანი, აი მინდოდა! წყალი, წყალი მომეცით! ერთი წვეთი მაინც მომეცით!

ციდან ისევ ჭინკა ჩამოცოცდა და კვაჭის პირთან ერთი დოჭი ღვინო დაუღვარა, მაგრამ ენას ერთი წვეთიც არ მოხვდა. კვლავ ყველაფერი გაჰქრა.

მოშორებით აუარებელი ხალხი სტრიალებს: კვაჭის მშობლები და მეგობრები, ნაცნობები და ნათესავები, გრიშკა და ტანია, ელენე და გინცი, წარჩინებულნი და დიდებულნი, სალოსნი და ღვთის ცოდვილნი, უბრალონი და კარის კაცნი. ყველანი კვაჭისკენ იშვერენ თითებს და ჰფუსფუსებენ.

- დამარხეთ! კუბოში ჩასდეთ! მიწაში ჩაუშვით! - ჰყვირიან ზოგნი და კვაჭის მშობლებს, ნათესავებსა და მეგობრებს კვაჭისკენ ერეკებიან. მეორენი იმ სალოსებს უძალიანდებიან, ტირილით ეხვეწებიან და შებრალებას სთხოვენ. ბრძოლა დიდხანს გრძელდება. ბოლოს, მეფე-დედოფალიც გამოჩნდა და ბრძანეს:

- დამარხეთ!

ყველანი დაიდრნენ და კვაჭისკენ გამოიქცნენ. - ზოგნი გამარჯვების კიჟინით და ზოგნი ვაებით და მოთქმით. მეფე-დედოფალმა, დიდებულებმა, წარჩინებულებმა და უმაღლესმა სამღვდელოებამ კვაჭს ანდერძი აუგეს. მერმე გრიშკამ, მიტიამ, სალოსებმა, ღვთის ცოდვილებმა, გონჯებმა და მახინჯებმა კვაჭის გარშემო გიჟური ფერხული ჩააბეს, ყველანი დახტოდნენ, იგრიხებოდნენ, იკრიჭებოდნენ, იფურთხებოდნენ და გაჰკიოდნენ:

- სამოთხეში წავიყვანოთ, სამოთხეში!

- არ მინდა სამოთხეში, არ მინდა! - ჰკვივის კვაჭი, მაგრამ მისი ხმა არავის არ ესმის. მერმე საშინელი ღრიანცელი ასტყდა. უცებ ყველანი კვაჭს მისცვივდნენ და დიდ კუბოში ჩააწვინეს.

- დედა! მამა! თქვენ რაღა გემართებათ? ცოცხალი ვარ! ბესო! სედრაკ! მიშველეთ! ზოგნი სტირიან და ზოგნი იხარაიან. უკანანი მოწინავეთ ძალას ატანენ და ჰყვირიან:

- კვაჭიკო სამოთხეში მიდის, სამოთხეში?

- დედა! მამა! - იხვეწება კვაჭი. - თუ ვერ მიშველით, განზე მაინც გასდექით. თქვენი შვილის ცოდვაში მაინც ნუ ჩასდგებით.

პუპი სტირის და ეჩურჩულება:

- აფერი გიშავს, შვილო, აფერი, ასთე უკეთესი იქნება, დამიჯერე მე.

ყორანი ისევ თავზე დააჯდა, მგელკაცა ისევ მუხლებზე დააწვა. შავი გველი კუბოში ჩაცურდა და კვაჭს ყელზე შემოეხვია. კუბოს თავი დაადგეს და ლურსმნებით დასჭედეს. ერთი ლურსმანი კვაჭს შუბლში ჩაერჭო და კეფასთან გავიდა.

სულმეხუთული კვაჭი უძირო საფლავში ჩაუშვეს, თან გამარჯვების კიჟინა და სიხარულის ჟრიამული მიაყოლეს და მერმე მიწის რახარუხი ასტეხეს. ხმაურობა თანდათან მინელდა და მისწყდა.

კვაჭი შავს მიწაში წევს. საკუთარი სუნთქვა ესმის, ყორანი თვალებს უჩიჩქნის, გველი სასაში უძვრება, მგელკაცა გულ-მკერდს უღრღნის და სველი ჭიები იარებში ჰფუსფუსებენ. წევს კვაჭი შავ მიწაში და უღვთოდ იხრაკება, იხჩვება, წევს და ჰფიქრობს:

- აჰ, მაი ტყვილა გიქნიათ... არ მოვკვდები, რადგან არც მინდა სიკვდილი და არც ბედის წიგნში მიწერია. ვაი თქვენ! - და ერთხელ კიდეც წამოიწია.

უცებ ასი დევის ღონე მიეცა. გაიჭიმა. ასწია, უზარმაზარი კლდით დაქოლილი საფლავი თივის ბულულივით აჰშალა და წამოვარდა, გასწორდა და სიმაღლით მთებსაც კი ასცდა.

მის ფეხქვეშ ჭიანჭველის ოდენა მესაფლავეებს უთავბოლო სუფრა გაეშალნათ და ქელებად დამსხდარიყვნენ. კვაჭი რომ დაინახეს, შემზარავი კივილი, წივილი და წრიპინი ასტეხეს. კვაჭმა სუფრის თავს ფეხი დაადგა და გრიშკა, მიტია კოლიაბა, სალოსნი და ასიოდე წარჩინებულნი ჭიებივით დასწყლიტა.

იმავე წამს მკლავებსა და ფეხებში რაღაც უხილავი ძალა წასწვდა.

- გამიშვით! - ჰყვირის, ჰბორგავს და წევს თვალებგახელილი კვაჭი.

- დამშვიდდით, კვაჭი, დამშვიდდით! - ტკბილის ხმით ეუბნება ექიმი ყორანაშვილი. სანიტარები კვაჭს მაგრად დასჭიდებიან მკლავებსა და ფეხებში.

- მომკლეს!.. დამმარხეს! .. მაგრამ გავცოცხლდი! წამოვდექი! დავამტვრიე! დავლეწე!
დავანგრე! - კიდევ ჰბოდავს კვაჭი.

ყორანი ფანჯარაში გაფრინდა, კუდამოძუებული მგელკაცა კარებში გაიძურწა და
შავი გველი კედლის ხვრელში შეძვრა. ოფლში გაწურული და ღონემიხდილი კვაჭი
ბალიშზე მიესვენა და მიბლეთილი თვალები იქაურობას მოავლო.

- წყალი.... თუ ღმერთი გწამთ, წყალი!..

ექიმმა ყორანაშვილმა კვაჭს პირში ერთი ყლუპი ღვინო ჩაუსხა და მტკიცე ხმით
სთქვა:

- მორჩება! - და პალატიდან გავიდა.

ამბავი კვაჭის და ზემოურთა წაკიდებისა

გაფითრებული და გაკაპასებული სუხომლინოვი დორბლსა ჰყრის:

- ეს რა ამბავია, თავადო?! თქვენი ყუმბარების იმედით ახალი დიდი ბრძოლა დავიწყეთ. ყუმბარები სხვა ყალიბისა გამოდგა. ზარბაზნები დასკდა, ბრძოლა წავაგეთ, უთვალავი ხალხი გაიჟლიტა. ყუმბარები აღარა გვაქვს. ეხლა უკან ვიწევთ და კომბლებით ვიგერიებთ მტერს. გეკითხებით, ეს რა ამბავია მეთქი?

- არ ვიცი, მე საარტილერიო საქმისა არაფერი არ მესმის, - გულმშვიდად უპასუხებს კვაჭი და მკერდზე ჩამოკიდებულ წმინდა გიორგის სამს ჯვარს ღიმილით ათამაშებს.

- ღალატის სუნი მომდის თავადო! დაგაპატიმრებთ! დაგხვრეტავთ!

კვაჭი გაიჭიმა და აიმრიზა:

- გენერალო, ფრთხილად!

კვაჭსა და გენერალს გრიშკა ჩაუდგა შუაში და ორივენი დაამშვიდა.

კვაჭმა გენერალს ცხვირწინ თით დაუქნია:

- თქვენ რომ მეფის მინისტრი არ ყოფილიყავით, უკან ჩაგჩრიდით მაგ სიტყვებს. როცა მინისტრობიდან დაგიტოხოვენ, გირჩევთ მომერიდოთ, თორემ დაგცხრილავთ!

და გამწარებულმა ისე მიაჯახა კარები, რომ ფანჯრებს კინალამ მინები ჩამოსცვივდა.

საქმე გართულდა და გაიხლართა. სამხედრო პროკურორმა კვაჭი დაიბარა და დაჰკითხა:

- რაო? კვაჭმა საბუთები გაჰყიდა? გერმანელებს გადასცა? სად? სტოკჰოლმში? რასა რომავენ, რა ჭორებს იგონებენ?! სტოკჰოლმში, კვაჭს არავინ არ უნახავს, არავის არ შეჰხვედრია. აჰა-ჰა! სასაცილოა და მეტი არაფერი! რაო, კვაჭი ნუ ხუმრობს და ნუ იცინის? კვაჭი კი არა, ალბათ ბატონი პროკურორი ხუმრობს. არა, ასეთი საბუთებით კვაჭის დალუპვა ვერ მოხერხდება!

პროკურორმა ოქმი შეადგინა და უთხრა:

- ვისაც ასეთი დიდი ბრალი ედება, ის საპატიმროში უნდა იჯდეს. მაგრამ ჩვენი წმინდა მამა გრიგოლის ხათრით და თავდებით ჯერჯერობით თავისუფალი ბრძანდებით. ხელი მოაწერეთ ამ ვალდებულებას, რომ პეტერბურგიდან არ გახვალთ. კვაჭმა ხელი მოაწერა, გამოვიდა და გრიშკასთან გაიქცა.

- წმინდაო მასწავლებელო, ეს რა ამბავია? როგორც ეტყობა არ ხუმრობენ. მიშველეთ რამე, თორემ ჯერ მე დამლუპავენ ჩვენი საერთო მტრები და მერმე თქვენი ჯერიც მოვა.

გრიშკა აწუწუნდა:

- ყური მიგდე, აპოლონჩიკ! შენ ჩემი ნაფიცი ძმა ხარ, არაფერს არ მოვერიდე, ყველაფერი შეგისრულე. სიმდიდრე, თავადობა, მუნდირი, ჯვრები, კარის კაცობა. პატივი და ხელისუფლება გიშოვნე, ეხლა კი დროება გამოიცვალა. მე ძალა აღარ შემწევს. ჩვენი მტრები იმარჯვებენ. მთელ ქვეყანას პირზე შენი სახელი აკერია, ყველანი შენს დახვრეტას მოითხოვენ, რადგან ჩვენი უკანასკნელი დამარცხების ბრალი შენ გედება. არ ვიცი, ვინ არის მართალი და ვინ სტყუის. მაგას სამართალი გამოარკვევს. რამდენიც შევძელი, გიშველე. სანამ ახალ საბუთებს არ იშოვნიან, არ დაგაპატიმრებენ. ქვეყანას მოერიდე, ნურსად ნულარ დადიხარ, გაჩუმდი და ცოტა ხანი ჩრდილში იცხოვრე. აი ჩემი რჩევა. მეტს ნულარაფერს მომთხოვ.

კვაჭი მართლა შინ ჩაიკეტა. ლადის დაგეშილმა ცხვირმა და ხელმა ინფორმაციის საქმე ბრწყინვალედ მოაწყეს. ყოველ დღე ათიოდე მხრიდან უტყუარი ამბები მოსდიოდა. ყოველ შემთხვევისთვის „კეთილი სამარიტელი“ და მრავალი უძრავ-

მოდრავი ქონება გინცს მიჰყიდა და ნაღდი სილიბისტროსთან შეინახა, რომელიც ისევ პეტერბურგში სცხოვრობდა.

რამდენიმე გაზეთმა კვაჭს ოდნავ გაჰკრეს და მისი სახელი უდიერად მოიხსენიეს.

კვაჭმა თავის გაზეთებს შესაფერი პასუხი გაუგზავნა. სამიოდე გაზეთმა შენიშვნებით და შემოკლებით დაბეჭდეს, დანარჩენებმა კი უარი შემოუთვალეს.

„მართლა ცუდად ყოფილა საქმე“. - გაიფიქრა კვაჭმა.

იმავე დროს ბესომ, ლადიმ და აგენტებმაც სანუგეშო ვერაფერი მოუტანეს.

- საქმე კარგად ვერ მიდის. - მოკლედ მოუჭრა მუნწმა ბესომ.

- გეიპარე - ურჩია ჩიკინჯილაძემ.

- აჰ, მაი არ ვარგა. ჯერ სამაგისოდ არ გამხდარა საქმე - უპასუხა კვაჭმა და ერთხელ კიდევ სცადა ბედი: ნაცნობ მინისტრებს, წარჩინებულებსა და დიდებულებს დაუარა.

ყველგან მოკლედ მოუჭრეს:

- შინ არ გახლავთ! - ან: - არ სცალიან. - ან კიდევ: - ავად ბრძანდება.

გრიშკამაც წინანდელი პასუხი განუმეორა:

- ამაზე მეტი აღარაფერი შემიძლიან.

ყველანი ჩამოსცილდნენ, ყველამ კარები მოუკეტა და ხელები დაიბანა.

- გეიპარე - კიდევ ურჩია ბესომ და ლადიმ.

- აჰ, არასოდეს! - გადასჭრა კვაჭმა და მუქარაც წამოისროლა: - მალე ვნახავ, ვინ ვისთვის მივა სახვეწნელად. არ დასცალდებათ კვაჭის დაღუპვა, უმალ თვითონვე დეილუპებიან.

მეორე დღეს ჭიპი ჭიპუნტირაძე ქუდმოგლეჯილი შემოვარდა:

- დევილუპეთ! დავიფსეთ! იდელსონები დეიჭირეს.

- ორივენი?

- ორივენი! ისაკაც და რებეკაც! ჩქარა, თავს უშველეთ! დეიმალეთ! გეიქეცით! ჩქარა!

კვაჭმა დინჯად და მოკლედ მოსჭრა:

- აწი კი მართლა დრო დადგა.

მერმე ეპოლეტები დაიგლიჯა, ჯვრები ჩამოიხსნა, გადაჰყარა და განრისხდა:

- კმარა რაც მაგათგან უსამართლობა ვნახე! ეხლა ჩემი შურისძიებაც იგემონ.

და იმავე დღეს 90 გრადუსით შეიცვალა ფრონტი.

ამბავი კვაჭის წინასწარმეტყველებისა და ხაფანგში გაბმისა

ერთ საღამოს ელენემ ბესოს პირით შეატყობინა კვაჭს: ეხლავე მოდი ჩემთან. არ ინანებ იქნება შენს საქმეს ეშველოს რამეო. ნახევარი საათის შემდეგ კვაჭი ელენესთან ავიდა.

- გთხოვთ გაიცნოთ. - წარუდგინა ელენემ კვაჭს შავწვერა და მელოტი პურიშკევიჩი.

კვაჭს გაუკვირდა, გაუხარდა. გაიფიქრა: იქნებ მართლა ამან მიშველოსო.

ერთმანეთი გაიცნეს. გასჩხრიკეს, ასწონეს და დიდხანს იბაასეს და იჩურჩულეს.

მეორე დღეს პურიშკევიჩმა კვაჭი დიდ მთავარს დიმიტრის, თავადს ფელიქს იუსუპოვს, კაპიტანს სუხოტინს და ექიმ ლაზოვერტს გააცნო. ვახშამმა და ჩურჩულმა რიჟრაჟამდე გასტანა. გეგმა შეიმუშავეს, ერთმანეთს ერთგულება შეჰფიცეს და დაიშალნენ.

და, როცა ყველანი დაიშალნენ, ბესოს და დანარჩენ ამხანაგებს შხამიანი ღიმილით უთხრა:

- მონადირე ნადირს დასდევდა, ნადირი კი მონადირეს თვითონვე წააწყდაო. ამ ტუტუცებსაც ასეთე ემართებათ. თლა გაგიჟებულან აი სულელები! თვითონ სჭამენ თავიანთ თავს, საკუთარ შენობას თავზე ინგრევენ და გულმოდგინედ სჭრიან იმ ტოტს, რომელზედაც სხედან. თევზე თავიდან აყროლდებაო. ეს ანდაზა ამ ხალხზე ყოფილა ნათქვამი. ქვეიდან ვაპირებდით ქვეყნის გადატრიალებას და ამ საქმეს თურმე ზემოდანაც შედგომიან, ხა-ხა! მეხვეწებიან: თავი უნდა მევიკლათ და გვიშველეთო. კი, ბატონო, მაგისტანა კეთილ საქმეში ქე გიშველითო. კი, ბატონო, მაგისტანა კეთილ საქმეში ქე გიშველით, უეჭველად გიშველით! ის კი არ იციან გადარეულებმა, რომ მაგათი ხელით დაღვრილი საკუთარი ერთი წვეთი სისხლი მერე წარღვნად გადაიქცევა და სხვებზე ადრე თვითონვე დაიხჩვებიან, არ იციან, რომ მათი ხელით აშვებული ნიავი გრიგალად გარდაიქმნება და ისე ალგვის მაგათს ხსოვნას, როგორც შარშან ქარმა თოვლი ააშრო და ალგავა. ხა-ხა! ბესო, განა სასაცილო სასწაული არ არის, რომე შენი მტერი, რომელსაც მოსაკლავად დასდევ, თვითონვე იდებს პირში დამბაჩას და შენც დახმარებას გეხვეწებოდეს?! იესო ქრისტემ ბრძანა: გაჭირვებაში მოყვასსა შენსა დაეხმარეო. ჩემი ადამიანური მოვალეობაც ამასვე მასწავლის, ანგარიშიც ამას ამბობს და შეგნებაც ამასვე მიკარნახებს. ხა-ხა! კი ბატონებო, კი! დაგეხმარებით ამ საქმეში, ხალისით და სიხარულით დაგეხმარებით. და სივრცეში ვიღაცას თითით დაემუქრა და ყორანივით იწინასწარმეტყველა:

- მეიცათ! დამაცადეთ! დრო მოვა და მწარედ ინანებთ, თავს კედელს მიახლით, საკუთარ სისხლს დაღვეთ და საკუთარ ხორცს დაიგლეჯთ, მარა ყოლიფერი თქვენზე თავს დააბრალებთ - გვიანლა იქნება თითზე კბენანი, კისრის ტეხანი და კბილთა ღრჭენანი!

უცებ გასწორდა, გაიჭიმა და ისევ ისე ამაღლდა, როგორც ერთხელ დემირ-თეფეს გორის ძირში აიშოტა. ხმა უთრთოდა და თვალეზი უბრწყინავდა:

- ამხანაგებო! ჩემი სიტყვა დეიხსომეთ და თუ ადრე დევილუპე, მთელს ქვეყანას და ისტორიას გადაეცით, რომ მე კვაჭი კვაჭანტირაძე, ათას ცხრაას თექვსმეტ წელს, ოცდაშვიდ დეკემბერს ვამბობ: ათას ცხრაას თოთხმეტ წელს, თოთხმეტ ივლისს, დღევანდელმა რუსეთმა, მსოფლიო ომის გრიგალში რომ ჩაერია, თვითონვე გამეიჭრა ყელი, ეს ერთი. რამდენიმე დღის შემდეგ წარჩინებულთა და დიდებულთა ერთი

ჯგუფი რუსეთის დედა-ბოძს მოსჭრის. - ეს ორი. ორიოდე თვეში ეს ჯგუფი უკმაყოფილო და საიდუმლო ძალებს მხარს მისცემს და მათთან ერთად ათასი წლის დაგუბებულს უძირო და უსაზღვრო გუბეს პირს მოურღვევს. - ეს სამი. - იგი გუბე მრისხანედ დაიძვრება და ჯერჯერობით დღევანდელ ხელისუფლებას წაღვეკავს, - ეს ოთხი. მერე იგი ძალას მოიმატებს და ახალ ხელისუფლებას შხუილ-გრიგალით მოარღვევს და მოჰგლეჯს ნახევარ თავს, რომელიც ამჟამად გუბეს პირს ურღვევს და საკუთარი ქოხის დედა-ბოძს უჩხიკინებს, - ესეც ხუთი, და უკანასკნელი.

კვაჭი სივრცეში ლაპარაკობდა. თვალები იდუმალი ცეცხლით ჰქონდა ანთებული, ხმა - უცნაური ზემთაგონებით აღზნებული. აღარაფერს ამჩნევდა და აღარავის ჰხედავდა, მედიუმივით ტრანსით იყო მოცული და უხილავ ძალას ჰყავდა შებოჭილი.

- ამხანაგებო! - განაგრძო კვაჭმა. - მე ძალიან ბევრი მტერი მყავს. ვიცი, რომე იგინი ეცდებიან ჩემი ღვაწლი წაშალონ და ისტორიიდან ამომგხიკონ, მარა თქვენისთანა მეგობრებიც ბლომად მომეპოვება. ვინ იცის, იქნება მე დევილუპო, მარა თქვენ ჩემი სახელი ისტორიკოსებს დავიწყების სანაგვეზე არ გადააგდებოთ.

კიდევ დიდხანს იბოდა და იროშა, მაგრამ მისმა ამხანაგებმა ზემოხსენებულის გარდა ვეღარაფერი დაიხსომეს და ისტორიას დაუფასებელი საგანძური დაუკარგეს.

აკი ერთხელ უკვე მოგახსენეთ; ჭორიკანა ისტორია ყოველთვის სტყუის მეთქი. ეს უბრალო ჭეშმარიტება ერთხელ კიდევ დამტკიცდა კვაჭის თავზე. რაც ათიოდე წელიწადში რუსეთის შესახებ წიგნი დაწერილა, ორასი ურემიც ვერ დაიტევს. ზოგმა მკითხველმა თავით ბოლომდე გადიკითხა ესოდენი ნაწერი, მაგრამ - დახე ქვეყნის უმადურობას! - ერთხელაც ვერსად ამოიკითხა კვაჭის სახელი. მისი დიადი საქმე, განუზომელი ღვაწლი და დაუფასებელი ამაგი სხვებმა მიიწერეს, მიითვისეს და გაინაწილეს.

მაგრამ - მადლობა უფალსა! - კვაჭს მრავალი ცოცხალი მოწმე ჰყავს: აი, თუნდაც ბესარიონ შიქია, სედრაკ ჰავლაბრიანი, ლადი ჩიკინჯილაძე, გაბო ჩხუბიშვილი, ჭიპი ჭიპუნტირაძე, თუნდ ჯალილ ემინ ოღლიც და მრავალნი სხვანი, რომელნიც ადასტურებენ ზემო და ქვემო ნათქვამს. მოდი და ნუ დაუჯერებ!

ამბავი მადლის გადახდისა და ისტორიის დამახინჯებისა

მეორე დღეს კვაჭი, პურიშკევიჩი, იუსუპოვი და სხვები ერთხელ კიდევ შეიკრიბნენ.

- რევოლუციით მოვკლათ! - სთქვა ერთმა.

- მოვწამლოთ! - ურჩია მეორემ.

- დავახრჩოთ! - წამოიძახა მესამემ.

- არ ვარგა, - სთქვა ბოლოს კვაჭმა: ის ღერძი უნდა მოვჭრათ, რომელიც ატრიალებს დღევანდელ რუსეთს.

ყველანი აღტაცებას მიეცნენ:

- მოვჭრათ! მოვჭრათ! - გაჰკიოდნენ და ერთმანეთს ლაპარაკს აღარ აცლიდნენ.

მერე კვაჭის გეგმა განიხილეს, მოიწონეს და დაიშალნენ.

- დიდო მასწავლებლო, წმიდაო მამაო! - ეუბნებოდა იმავე საღამოს კვაჭი გრიშკა რასპუტინს: დიდი ამაგი გაქვს ჩემზე, მინდა მცირედი მაინც გადაგიხადო. თუ გუნებაზე ბრძანდები, ხუთ მზეთუნახავს ჰსურთ აბანოში...

და ღიმილით ყურში რამდენიმე სიტყვა ჩასჩურჩულა. გრიშკას სახე გაუბრწყინდა და თვალები ზეთით დაუსველდა:

- სად, როდის?

- ამაღამ, თავად იუსუპოვთან. მე და ფელიქსი გთხოვთ, რადგან ორივეს შენი ვალი გვმართებს.

- ლამაზები არიან?

- ხუთივენი მზეთა-მზენი არიან. ერთი გიშრის თმინია, მეორე...

გრიშკამ აღარ დააცალა და თვისი მადლიერი მეგობარი და ერთგული მცველი გულში ჩაიხუტა.

შუალამემ რომ მოატანა, იუსუპოვი და კვაჭი გრიშკას სახლს ავტომობილით მიადგნენ და კიბეს შეუდგნენ.

- არა, არ შემძლიან! - წაიჩურჩულა უცებ გაფითრებულმა ფელიქსმა და კედელს მიეყუდა.

- თავადო, სირცხვილია! - მიამახა და წაბარბაცებულს იღლიაში შეუჯდა: -

გამხნევდით! გასათხოვარი ქალი ხომ არ ბრძანდებით?

- მეძნელება... ღალატია... აქვე მოვკლავ, მაგრამ ჩემს სახლში შეტყუება... არა, ეს ვაჟკაცობა არ არის.

- სირცხვილია მეთქი, თავადო! ეგ ადრევე უნდა მოგეფიქრებინათ!

- მართალი ბრძანებაა! - მოსულიერდა ფელიქსი, კიბეზე ავარდა და კარები მძლავრად დააბრაზუნა.

ორივენი კოხტად ჩაცმულს და მოპრანჭულ გრიშკას გადაეხვივნენ. კვაჭმა გრიგოლს ნამალადევის სიცილით მიამახა:

- აბა, წმინდაო მამაო, წავიდეთ წმინდასა მასა ადგილსა!

გრიშკას თითქოს ეჭვის ჭიამ უკბინა:

- იუდას ამბოროს ჰგავს შენი კოცნა, აპოლონჩიკ!

და ორივენი აათვალიერა. თვალებში უნდობლობის ცეცხლი უელავდა და გულში ხიფათს ჰგრძნობდა.

ორივემ ორგულობა, ორპირობა და მზაკვრობა მხიარულ სიცილისა და მასხრობაში ჩაახჩვეს.

- აპოლონჩიკ! შენი ძმად ნაფიცი ვარ... დიდი მადლი დამიდვია შენზე...თუ გულში გიდევთ რამე, ღმერთი გაიხსენეთ და მომშორდით, თორემ...

- დილო მასწავლებლო! წმინდაო მამაო! ხუმრობთ თუ...

ისეთი წრფელის გულით წამოიძახა კვაჭმა, რომ გრიშკას იჭვის ცეცხლი უმაღლესად გაუქრა.

- შე გიჟო, ხუმრობა ვერ გაგიჩვევია? - წამოიძახა გრიშკამ და კვაჭის ორი თითი ნიკაპში აჰკრა. მაინც ერთხელ კიდევ ჩააცქერდა თვალებში და დაემუქრა: - *смотри у мене.*

ოცი წუთის შემდეგ სამივენი იუსუპოვის სასახლის ქვემო სართულში ისხდნენ, ტკბილად მუსაიფობდნენ და ზედაც სასმელსა და ტკბილეულს აყოლებდნენ.

კვაჭი და ფელიქსი შამპანურს სვამდნენ და გრიგოლს მეოთხეჯერ ეუბნებოდნენ:

- წმინდაო მამაო, აი, თქვენი საყვარელი მარსალი, რატომ არ მიირთმევთ?

- გუნებაზე არა ვარ, არ მინდა.

ზემო სართულიდან გრამოფონის ხრიალი მოისმოდა.

- სტუმრები ჯერ არ წასულან... ჩემი სიდედრიც აქ ბრძანდება.. - მესამედ ეუბნებოდა ფელიქსი გრიშკას: - ეხლავე წავლენ. მერე ჩვენი ჯერიც დადგება... ქალები აქვე მყავს დამალული...

უცებ გრიშკამ ორი ჭიქა მარსალა დასცალა და ზედ ორი პატარა კრემიანი ნამცხვარი დაატანა.

- რატომ თქვენ არა სჭამთ ამას? - ჰკითხა გრიგოლმა ორივეს და კრემიანი ნამცხვარი შესთავაზა. ორივენი გაფითრდნენ და ერთმანეთს გადაჰხედეს.

- მადლობელი, მამაო ... არ მიყვარს...

- თქვენთვის დავამზადე, წმინდაო მამაო... ვიცი, რომ ეგ ნამცხვარი თქვენი საყვარელი საჭმელია...

თითო ნამცხვარში ჩაწვეთებულია სამი დეციგრამი ციანის შხამი, უუძლიერესი და უებარი საწამლავი. გრიშკას სასმელიც მოწამლულია.

კვაჭი და ფელიქსი გულის ფანცქალით ელიან საწამლავის ძალას, მაგრამ გრიშკას არაფერი ეტყობოდა.

- არ კვდება! - გუნებაში ფიქრობენ ორივენი და გრიშკას პირსახეში შესცქერიან: - რა გამძლე ძალდი ყოფილა...ან საწამლავი არ ვარგა!

გრიშკას ღვინო გაუჯდა:

- კიდევ დამისხით!

კვაჭმა ერთი ჭიქა კიდევ გაუვსო, თვითონ კი ისევ შამპანური დაისხა.

გრიშკამ ზედი-ზედ ორი ჭიქა დასცალა და ზედ ორი ნამცხვარი კიდევ დაატანა.

ისევ არაფერი...

- არ ეკიდება! - ფიქრობენ ორივენი და გაფითრებულნი ერთმანეთს ქურდულად შესცქერიან.

გრიშკა გუნებაზე მოვიდა. პირი მოიშვა და აყბედდა. ლამაზ ქალებს ელის და ულაცოვით მოუთმენლად სტოკავს და სჭიხვინებს:

- კიდევ დამისხით!

ისევ ორი ჭიქა დალია.

ისევ არაფერი!..

- არ ეკიდება... არ კვდება... ამდენი შხამი ხუთ კამეჩს ეყოფოდა... რკინის კაცია! - ჰფიქრობს კვაჭი და ფელიქსს ერთხელ კიდევ გადაჰხედავს.

ნაზი ფელიქსი გაფითრებულია. ორპირობს და ფითრდება, რადგან ესოდენ თამაშსა და ორგულობას ვეღარ უძლებს. მკვდრის ფერი ადევს. ტუჩები უცახცახებს და საყელოში ხელს წაივლებს, თითქოს იხრჩვებაო:

- დაიგვიანეს..მე... მე წავალ... ეხლავე დავბრუნდები... ეხლავე... - ნაწყვეტად ჰლულულულებს და ბარბაცით ოთახიდან გავარდა.

ზევით პურიშკევიჩი, დიდი მთავარი დიმიტრი, კაპიტანი სუხოტინი და ექიმი ლაზოვერტი დასასრულს ელოდებიან. ყველანი გაფითრებულნი, აშლილნი და აღელვებულნი არიან.

ფელიქსი კვნესით შევარდა იმ ოთახში და ისტერიულად წამოიძახა:

- არ შემოიძლიან!... არ შემოიძლიან!..

- რა იყო? რა ამბავია?.. რა მოხდა?..

- არ კვდება..არ ეკიდება... ათიოდე ნამცხვარი შეჭამა და ერთი ბოთლი მარსალა დალია, მაგრამ არ კვდება!

- გადავაჭარბე, მეტი მომივიდა შხამი! - ჰბუტბუტებს ექიმი ლაზოვერტი.

- თავადო ფელიქს! ჩქარა დაბრუნდით და თავად კვაჭანტირაძეს ანიშნეთ, რომ ეხლა იმისი ჯერია. დაიწყოს! ესეც ჯიბეში ჩაიდეთ, იქნებ გამოადგეთ.

მოსულიერებულმა და გამხნევებულმა ფელიქსმა რევოლვერი ჯიბეში ჩაიდო და ისევ დაბლა ჩავიდა.

გრიშკას ოდნავ აბოყინებს. კვაჭი ისევ ღვინოს უსხავს და ზედიზედ ასმევს.

ფელიქსმა ცალის ყბით მხიარულად ჩაიცინა:

- ქალები აქ არიან... თავადო, თქვენი ჯერია...

კვაჭის ჯერი მოვიდა? კეთილი და პატიოსანი! კვაჭი თავისს ვალს შეასრულებს!

და გრიშკას მიუბრუნდა:

- მამაო წმინდავ! დიდო მასწავლებლო! ის ქალები მორცხვნი და მორწმუნენი არიან, ჩვენთან ქეიფს არ გასწევენ. ჩვენ წავალთ. ქალები ეხლავე შემოვლენ... აბანოც აქვეა...

ჩვენ ზემოთ ვიქნებით. თუ დაგჭირდათ ჩვენი თავი, ზარი დარეკეთ.

და ორივენი გავიდნენ. გაღეშილ გრიშკასთან მორცხვად და მორიდებით ხუთი ქალი შევიდა. ხუთივენი ანგელოზებს ჰგავდნენ.

ერთმანეთს აპყვენ და სულის საცხონებელი ბაასი გააბეს. მერე გრიშკა გახურდა და აინთო. ხუთივეს დაეტაკა და დაემგერა, თან გულში მჯიღს იცემდა და ჰყვიროდა:

- მე წმინდანი ვარ! .. სიბილწე და უწმინდური ვნება არ მეკარება!.. ეხლავე

დაგიმტკიცებთ! .. გაჩვენებთ!..წამოდით!..

და ყველანი სასახლის გახურებულ აბანოში შევიდნენ.

- თუნდ ზედ დამაწექით, თუნდ გვერდით მომიწევით... აი, ხომ ჰხედავთ, არაფერი მეტყობა... კუნძებივით ჰყრიხართ ჩემ გვერდით ... არაფერს ვგრძნობ... სისხლიც მიჩქეფს... ხომ დაინახეთ, ხომ დარწმუნდით... ეხლა კი, ეხლა წმინდა სული უკვე

მომშორდა, ეხლა ისევ ადამიანი გავხდი, ეხლა... აბა, დავიწყეთ.

ქალები თვალის დახამხამებაზე აბანოდან გაცვივდნენ და სქელი კარები გადარაზეს.

იმ კარებს გაგიჟებული კამეჩი სამჯერ დაემგერა. მეოთხე დაჯახებამ მუხის კარები ჩამოჰგლიჯა და აბანოდან ყმულით და გრიალით ტიტველი მხეცი გამოვიდა.

გამალეებული და წაკუზული მირბოდა.

კიბეზე ჩოჩქოლი და ჟრიამული ასტყდა:

- გაიქცა!.. გაიქცა!..

ტიტველი რასპუტინი ჯერ ერთ კარებს დაემგერა, მერე მეორეს, მესამე გაანგრია და ერთ ოთახში შევარდა.

იუსუპოვმა შიშველ მხეცს გზა მოუჭრა და სამჯერ დაახალა რევოლვერი. რასპუტინმა ერთხელ კიდევ დაიგმინა და ჩაიკეცა.

- მოკვდა... გათავდა! - გადასწყვიტეს ყველამ. მერე მეორე ოთახში გავიდნენ და თათბირი გაჰმართეს.

ცოტა ხნის შემდეგ კვაჭმა ისევ პირველ ოთახში გაიარა და პირქვე წაქცეულ გრიგოლს დააცქერდა. მერე დაიკუნა და ხელში ხელი წაავლო. მკვდრის ხელი უცებ

ამოტრიალდა და კვაჭის რკინის სალტესავით შემოეხვია.

- მიშველეთ! მიშველე-ე-ეთ! - ჰხრიალებდა კვაჭი და გრიშკას ხელებში ჰფართხალებდა. რასპუტინმა უცებ კვაჭის ხელი გაუშვა, წამოიწია, წაიკუნა და ტალანში გავარდა. შეთქმულნი კვლავ აიშალნენ და კვლავ წმინდანს გამოუდგნენ, თან ერთმანეთს უყვიროდნენ:

- დავიღუპეთ!... გაჰყვივით! ... დაჰკარით!.. მოჰკალით!..

ფელიქსის და კვაჭის ხელში იარაღმა გაიღვია:

- ჩქარა, თორემ გაიქცა!

გრიგოლი სასახლის ბარში გავარდნილიყო.

კვაჭი ვეფხვის ნახტომით გაექანა, უკან ნაცრის ფერი იუსუპოვი მისდევდა.

რიჟრაჟმა მოატანა. გზა ოდნავ მოსჩანდა. საით გაიქცა? მარცხნივ? მარჯვნივ?

პირდაპირ?

კვაჭის უკნიდან სუსტი კვნესა მოესმა. მიიხედა.

ფელიქსი წაბარბაცდა და წაიქცა.

ამ დროს პურიშკევიჩი გამოვარდა:

- უშველეთ, გული წაუვიდა.

პურიშკევიჩი ფელიქსის რევოლვერს დასწვდა და კვაჭისაკენ გამოიქცა.

- სად არის?.. საით გაიქცა?..

ბუჩქებიდან თოვლიან გზაზე ლანდი გამოვარდა:

- მიდის!..ჩქარა!..

კვაჭმა ოც ნაბიჯზე დაუმიზნა და ესროლა.

- აპოლონჩიკ, შენცა? - დაიკვნესა გრიშკამ: - ეგრე გადამიხადე მადლი!?

კვაჭი რამდენიმე ნახტომით ხუთ ნაბიჯზე მიუვარდა და კიდევ ორჯერ დაახალა.

რასპუტინი წატორტმანდა, წაიჩოქა და თოვლში ჩაიფლო. მერმე ისევ წამოიწია და

ფოფხვით გაიქცა, თან დათვივით ბურტყუნებდა:

- ხვალვე ყველას ჩამოგახრჩობთ!..ჰარამზადებო!.. ავაზაკებო!..

ამ დროს პურიშკევიჩი მოვარდა.

- ესროლეთ! ესროლეთ!

კვლავ ესროლეს და ათიოდე ტყვიით დაუცხრილეს სხეული.

გრიშკა რკინის კბილებით და თითებით ებლაუჭებოდა ამ ქვეყანას: იკლაკნებოდა,

იგრიხებოდა, ჰგმინავდა და უცნაურს სიტყვებს ისროდა.

ერთხელ კიდევ მაინც წამოიწია და ცალ მუხლზე წამოდგა.

უცებ მოსულიერებული ფელიქსი მოვარდა:

- დაჰკარით! ესროლეთ! მოჰკალით! - ჰყვიროდა გაშმაგებული, აშლილი იუსუპოვი

და ბრინჯაოს დიდ შანდალს მომაკვდავს თავში ურახუნებდა.

თავი გაუსრისა და სისხლში ამოისვარა.

კვაჭმა და პურიშკევიჩმა გაკაპასებული და შერყეული ფელიქსი რასპუტინის გვამს ძლივს მოაშორეს.

- თავადო, კმარა! გრიშკა უკვე მკვდარია... წავიდეთ, თორემ გავცივდებით.

- გამიშვით!.. მიმიშვით!.. დაჰკარით!.. მოჰკალით! - მაინც ჰყვიროდა და ისევ უძრავ გრიშკასკენ მიიწევდა. მერე უცებ ხმა ჩაიკმინდა, მოეშვა, მოდუნდა და მიიზნინდა.

- აბა, ეხლა ნევაში ვუკრათ თავი მაგ მძორს!

გვამს ქურქი და კალოშები ჩააცვებს, ავტომობილში ჩაიგდეს და გაუტიეს.

ავტომობილში გვამი გასჭიმეს და გაასწორეს, როგორც მესამე მჯდომარე მგზავრი. ერთ ილლიაში კვაჭი შეუჯდა. მეორეში - ლაზოვერტი.

- გასწი! ჩქარა! მიუშვი! - უყვირის კვაჭი კაპიტან სუხოტინს, რომელიც მანქანას ქარივით მიერეკება.

მიჰქრის მკვდარ ქალაქში გაგიჟებული ავტომობილ და მიაქროლებს

თვითმპყრობელობის ღერძს, რომელიც კვაჭმა იმ ღამეს გამოაცალა გუმბათს.

მგზავრებს თავ-პირში სისინით და კვნესით ცივი ქარი ასკდება და პირსახეს უსუსხავს.

კვაჭი თავს იდრეკს, იბუზება, იკუნტება და ავტომობილის ბუდის ძირში მიძვრება.

უკანა ბუდეში ჩაჩხირული გრიშკას მკლავი უცებ მოსხლტა და კვაჭის ძირში მიძვრება.

კვაჭმა გველნაკბენივით წამოიწია და ცივ მკლავს ეცა, მაგრამ ის მკლავი გარკინდა და გაშეშდა, მერე თვითონ გრიშკაც გადმოიხარა და მძიმე ლოდივით ზედ დააწვა, კვაჭი ქვეშ მოიყოლა, დათვივით დაჰბუზნა, ააკვნესა და თვითონაც უცნაურად დაიხრიალა. კვაჭმა რამდენჯერმე წამოიწია, მაგრამ ქურქში გაიხლართა და ის მძიმე ლეში ვერ ასწია.

- მიშველეთ!.. დამახჩოო!.. მიშველეთ!..

შოფერს კვაჭის გმინვა არ ესმის. ავტომობილი გრიგალივით მიჰქრის.

ლაზოვერტი მოუხეშავად სწვალობს.

- მიშველეთ!.. დავიხჩვი!.. მიშველეთ!..

ბოლოს, როგორც იყო, ამოძვრა და ამოვიდა.

- გააჩერეთ! შესდექით!

აფორიაქებული კვაჭი ავტომობილიდან გადმოხტა:

- არ მინდა.. არ წამოვალ... თქვენ წადით...

- რა ამბავია? რა მოხდა?

კვაჭი სთრთის და კბილებს აწკაპუნებს:

- არ მინდა... არ შემეძლიან... თქვენ წადით.

- თავადო, სირცხვილია! გონს მოდით!

- არ შემეძლიან... მეტის მეტია!

- თავადო, გონს მოდით სძლიეთ თქვენს თავს. უსუპოვი სუსტი ჭაბუკია, თქვენ კი ვაჟკაცი ბრძანდებით, არ შეჰშვენის ასეთი ლაჩრობა დემირ-თეფეს გმირს, წმინდა გიორგის ჯვრების კავალერს, ისიც ქართველს! სირცხვილია!

დემირ-თეფე? წმინდა გიორგის ჯვარი? ქართველი?

კვაჭის ეს სიტყვები ჩაქუჩივით მოჰხვდა თავში. შეინძრა და შეტოკდა, ძარღვები დაიჭიმა და გულიდან შიშის ლანდი მოიხსნა:

- ხა-ხა-ხა! - გულიდან გადაიხარხარა, ავტომობილში ავარდა და გრიშკას საყელოში ეცა:- გასწი! მიუშვი! გარეკე!.. შენ კი, წმინდაო მამაო, დამშვიდდი და სამუდამოდ დაწყნარდი, თორემ ... - და გვამი შეანჯღრია და გააქან-გამოაქანა.

გრიშკა კვაჭის კბილებს უკრეჭავდა და თავს უკრავდა, თითქოს დასტურს აძლევდა, ან მუქარას უთვლიდაო. კრესტოვსკის კუნძულზე, პატარა ხიდთან გაჩერდნენ და გვამი იმ დილით ამოჭრილ ნაპრალობაში ჩაუშვეს.

იმ ნაპრალობის ნაპირას ყინულზე გრიშკას ერთი კალოში დარჩა.

იგი ვერავინ შეამჩნია.

მეორე დღეს კვაჭმა სინკლიტს მოუყარა თავი.

ერთ დღეს მეფის რუსეთს პირველი მეხი დაეცა: რასპუტინი მოჰკლეს! - ამინ! ეგ ერთი და სხვა ათასი! - ალტაცებით შესძახა კვაჭმა და იმავე საღამოს თავის სინკლიტს ასე მიმართა:

- აღსრულდა! მთელ რეჟიმს დედა-ბოძი გამოვაცალე. შენობა გაიბზარა და გასკდა. ნუ აჩქარდებით, დანარჩენი თავისთავად შესრულდება. თუ ვინცობაა დამაპატიმრეს, ცეცხლს შეუკეთეთ, ხოლო თუ ჩემი დახვრეტა განიზრახეს, ეს მყრალი, დამპალი და დახავსებული ქვეყანა ცეცხლს მიეცით და ააფეთქეთ. ჩემი უკანასკნელი სათხოვარი კი ეს არის: ჩემი თავი არ მოაკვლევინოთ, დროზე ააფეთქეთ, რადგან მინდა ერთხელ კიდევ გავიხარო და ჩემი თვალთ ვნახო იმ ხალხის დალუპვა, ვინც ასე უმადურად ჰყრის სანაგვეზე თავის... (კვაჭს უნდოდა ეთქვა: ჩემისთანა) ერთგულ შვილებს.

კვაჭის მიულოცეს ასეთი საშვილიშვილო საქმის შესრულება და ქედი მოიდრიკეს მისი დიად ხასიათისა და თავდადებული პიროვნების წინაშე.

მესამე დღეს გრიშკას გვამი ნევაში იპოვნეს. ეს ამბავი მთელ ქვეყანას მოედო. რუსეთი ყალფზე ადგა, პეტერბურგი აიშალა, სიხარულისგან ერთმანეთს ულოცავდნენ და ჰკოცნიდნენ: მორწმუნენი პარაკლისებს იხდიდნენ და კელაპტრებს სწვავდნენ.

ყველას პირზე გრიშკას სიკვდილი დაეკერა.

პურიშკევიჩმა, ლაზოვერტმა და სუხოტინმა ფრონტს შეაფარეს თავი; დიდი მთავარი დიმიტრიც სპარსეთის ფრონტზე გაჰგზავნეს, ხოლო თავადი იუსუპოვი თავის მამულში გადაასახლეს.

კვაჭი სილიბისტროსთან იმალებოდა.

გრიშკას გვამი დედოფალმა დაისაკუთრა. იგი ჩესმის თავშესაფარში გადაიტანეს და გრიშკას მეგობარს - მონაზონს აკილინას ჩააბარეს.

რასპუტინის ცოლი, ქალიშვილები და მახლობლები ჰლამობდნენ ცხედრის ნახვას და გამოთხოვებას, მაგრამ დედოფლის ბრძანებით ახლო არავინ მიუშვეს.

აკილინამ ცხედარი განზანა, იარები ნელსაცხებელით აუვსო, ძვირფასი ახალი ტანისამოსით შეჰმოსა, კუბოში ჩაასვენა, მის მკერდზე ჯვარი დაასვენა და ხელში დედოფლის წერილი ჩაუდო. იმ წერილში ეწერა:

„ჩემო ძვირფასო წამებულო! მადირსე კურთხევასა შენსა, რათა იგი იყოს თანამგზავრი ჩემს ეკლიან გზაზე, რომელიც უნდა განვვლო ამქვეყნად, და მოვიგონებდე ცათა შინა შენს წმინდა ლოცვებში.

ალექსანდრა“

მეორე დღეს, სწორედ იმ დროს, როცა რუსეთი მკვლელის მარჯვენას ლოცავდა და უფალს მადლობას სწირავდა, ჩესმის პატარა სამლოცველოში გასიებული გრიშკას თავს ადგნენ დედოფალი და მისი პირველი მეგობარი კარის ქალი - ვირუბოვისა.

სასოებით, მეტანიით და ცხარე ცრემლით ლოცულობდნენ და ჰგლოვობდნენ თავიანთ იმედს, წმინდანს, ბურჯს, მეგობარსა და ქვეყნის მხსნელს.

მერე, როცა ტირილითა და დარდით დაოსდნენ, დაითენთნენ და მოიღალნენ, გრიშკას სისხლიანი პერანგი წაიღეს და წავიდნენ. იგი პერანგი, ვითარცა პალადიუმი, უწმინდესი სახსოვარი და მეფის გვარეულობის დამცველი, დედოფალმა სალოცავ ხატად გაიხადა.

კვაჭი ელაგინის კუნძულზე იმალებოდა.

- ზოგი ჭირი მარგებელია, - ამბობდა სილიბისტრო: - აი ამბავი რომ არ დაგმართოდა, კიდო ერთ წელიწადს ვერ გნახავდით.

- შვილო კვაჭი, - ეუბნებოდა პუპი: მეტის მეტად გეიზარდე და დეიბერე. რა შენი საქმე იყო, რომე ვინცხა რასპუტინას გადაეკიდე! აწი თელი ქვეყანა შენ დაგდევს, რომ დაგიჭირონ?

კვაჭი დაიჭირონ?! ამას მისი მტრები ვერ მოესწრებინან, უმალ თვითონ დაილუპებინან. ბესო ყოველ დღე მოდიოდა და ცხელ-ცხელი ამბები და ჟურნალ-გაზეთები მოჰქონდა.

- მთელი ქალაქი რასპუტინის მოკვლას ლაპარაკობს, - ამბობდა ბესო: - გაზეთებიც ბევრს სწერენ იმაზე, მთელმა ქვეყანამ გეიგო მკვლელების ვინაობა, მარა შენზე არავინ ხმას არ იღებს.

- აკი გითხარი, ბესო, რომე ბევრი მტერი მყავს მეთქი, - უპასუხებდა გულნაკლული კვაჭი: - ჩემმა მტრებმა ვითომ სიჩუმით უნდა მომკლან, მარა ვნახოთ, რას წეიღებენ. ბოლოს ხომ ვინცხა გამოჩნდება და ჩემს თავგადასავალს ასწერს, აპა მაშვინ რაღას იტყვიან აი კუდაბზიკა ჟურნალისტები და ისტორიკოსები?

კვაჭის მრავალი ძაფი ჰქონდა გაბმული გარეშე ქვეყანასთან, რომელიც (კვაჭი ამას ნათლად და მკაფიოდ ხედავდა) დღითი დღე სივდებოდა, იბერებოდა და საცაა უნდა გამსკდარიყო და აფეთქებულიყო.

ამბების წამლები და მომტანი ისევ ბესო იყო. დანარჩენებმა არც კი იცოდნენ კვაჭის ბინა. სხვებს კვაჭი ერიდებოდა და მათი დაუდევრობისა ეშინოდა. ამბობდა:

უნებურად ჯაშუში არ მოიყოლონ, არ მოაგნონო. ამბობდა.

მაგრამ ხიფათს მაინც ვერ გადაურჩა.

ამბავი ერთ ხაფანგში გაბმისა და ამოდრომისა

ერთხელ გადაცმული და გრიმიანი კვაჭი ოხტას უბანში გავიდა სინკლიტის წევრის სანახავად და დარიგების მისაცემად. საქმე რომ გაათავა, კმაყოფილი შინისაკენ მოდიოდა. ბესო ოდნავ ჩამორჩა.

უცებ ვილაცამ საფეთქელზე ცივი ლითონი მიაღო :

- შეჩერდით! ასწიეთ ხელები! იარაღი გაქვთ? არა? ეხლა ხელები უკან დაწიეთ და წინ გამიძეხით. თუ ხელი გაგინძრევიათ აქვე გაგათავებთ. აბა, გასწით!

გრიმ-ჩამოგლეჯილი კვაჭი ჯერ ისე დაიბნა, რომ უსიტყვოდ დაემორჩილა და უცნობს წინ გაუძღვა.

მერე გონება მოიკრიფე, გული გაიმაგრა და უცნობთან ასეთი დიალოგი გააბა:

- ზემლიაკ, ვინ ბრძანდებით?

- საიდუმლო პოლიციის აგენტი.

- გვარი?

- თქვენი საქმე არ არის.

- თქვენი გვარი ბეკარეია, გიცნობთ.

- გცნობივართ, მაგრამ გვარს რაღად მეკითხებით, თუ მიცნობთ?

- ისე გკითხეთ. რად დამაპატიმრეთ? სხვას ხომ არ ეძებთ? ხომ არ შესცდით?

- არა, არ შევცდარვარ: თავად კვაჭანტირაძეს ვეძებდი და ვიპოვნე კიდევაც.

- უარს არ ვამბობ, სწორედ მიგიგნიათ. მაგრამ, ზემლიაკ, ერთი მიბრძანე, ჩემს დაჭერაში რა საჩუქარს მიიღებთ?

- თქვენი საქმე არ არის.

- მართალი ბრძანებაა, მაგრამ ... მაინც?... ეტლს ვეძებთ? მოითმინეთ, ნუ აჩქარდებით.

ცოტა მოვილაპარაკოთ. არ წააგებთ.

დიალ, არ წააგებთ მეთქი! მაშ ასე: ჩემი დაპატიმრებისათვის უნდა მიიღოთ

ცოტაოდენი წარმატება და ... ასიოდე, თუნდა ორასი მანეთი.

- მერე თქვენი რა საქმეა?

- სწორედ ჩემი საქმეა. მოვრიგდეთ.

- გაჩუმდით, თორემ...

- ხუმრობა იქით იყოს. ათასი ინებეთ.

- ნუ სულელობთ! გასწით!

რა დროს სულელობაა?! ისიც გაიხსენეთ, რომ დღეს თუ ხვალ ახალი დრო დადგება, მეგობარი დაგჭირდებათ... მოიფიქრეთ.

ათასმა მანეთმა და მომავალმა ხიფათმა გასჭრეს: აგენტი ჩაფიქრდა. ყინული თანდათან ღებებოდა. ბოლოს, გაიბზარა და გატყდა:

- ათასი მანეთისთვის ხელს არ გავიჭუჭყიანებ.

- ორი იყოს.

ხუთი. ეხლავე გავათავოთ.

კეთილი, მაგრამ ზედ ფული არა მაქვს. შევიდეთ სადმე, ცოტა ვივახშმოთ და მერე ჩემ სახლში წავიდეთ.

აგენტი ისევ ჩაფიქრდა. მერე შიშს სძლია და დასთანხმდა.

ერთ პატარა რესტორანში შევიდნენ, კუთხეში მისხდნენ და საჭმელ-სასმელი მოითხოვეს. ბესო შემოვიდა და შორი-ახლოს მეორე მაგიდას მიუჯდა. რესტორანი ცარიელი იყო.

კვაჭმა და ბესომ ერთმანეთს რაღაც ანიშნეს და ის რესტორანი მოათვალაიერეს. მერე ბესო მეორე კარებთან სახლის ეზოში გავიდა და ათიოდე წუთის შემდეგ დაბრუნდა. ისევ ერთმანეთს ანიშნეს.

შემდეგ ბესომ ქალაქის ნაგლეჯზე ხუთიოდე სტრიქონი დასწერა, დახლთან მივიდა, არაყი მოითხოვა. იმავ დროს კვაჭიც წამოდგა, აგენტიც აიყოლა და ისინიც დახლს მიადგნენ. უმაღლეს ბესოს ბარათი კვაჭის ჯიბეში გადავიდა.

დალიეს და შეზარხოშდნენ. აგენტი გაიჭყიპა და აჭიკჭიკდა. ანგარიში გაუსწორეს და წამოვიდნენ.

კარებს რომ მიადგნენ, უცებ ელექტრონი ჩაჰქრა და მთელ დარბაზში წყვდიადი ჩამოწვა.

კვაჭი თვალის დახამხამებაზე აგენტს ჩამორჩა და კარების უკან აიტუზა. იმავ წამს ბესომ დარბაზი და ფეხის ბრაზუნის ასტეხა.

- შესდექით! შესდექით, თორემ გესვრით! - ყვირილით გადასჭრა აგენტმა ბეკარევმა იგივე დარბაზი და ეზოში გავარდა.

ქუჩის კარებში აჩრდილი გასხლტა.

დარბაზი კვლავ განათდა. ბესო არხეინად ისევ თავისს ალაგას იჯდა. კვაჭი აღარსად იყო. ეზოდან აგენტის ხმა მოისმოდა:

- დაიჭირეთ! გაიქცა! დაიჭირეთ! გოროდოვოოო!

მეკარევი ისევ იმ დარბაზში შემოვარდა. ასტყდა ჩოჩქოლი და სირბილი. ბესო იმ აგენტს წინ აყუდა.:

- რაო, ტუსადი გაგექცათ? გონება მოიკრიფეთ! როგორ შეიძლება მაგისტანა ამბის გამოქვეყნება! თქვენ და ტუსადს აქ რა გინდოდათ? დაგაპატიმრებენ, სამსახურიდან დაგითხოვენ.

ძლივს შეიგნო იმ აგენტმა ბესოს ნათქვამი. შეიგნო, შეშინდა და იქ მყოფთ შეეხვეწა:

- ნუ დამლუპავთ... გაჩუმდით... ცოლ-შვილიანი ვარ... სთქვით, ვიღაც მთვრალი ყვიროდა თქო.

აგენტს პოლიციელი შეეფეთა:

- არაფერი, ზემლიაკ, არაფერი ... წავიდეთ...ვიღაც მთვრალი ჰყვიროდა...წავიდეთ, თუმცა მოდი ჯერ თითო არაყი დავლიოთ.

ჯერ თითო არაყი ჰხუხეს და ჩაახველეს, მერე მიჰყვნენ და რიჟრაჟს იმ რესტორანში დაუხვდნენ.

ბესო ფეხაკრევით გავიდა. მერე მარცხნივ შეუხვია და სიბნელეში შთაინთქა.

ამბავი ხელახლად ხაფანგში გაბმისა, ყულფიდან გამოძრომისა და ქვეყნის აფეთქებისა

კვაჭი და ბესო ერთმანეთს დანიშნულ ადგილას შეკვხდნენ. - აჰ, ამელამ სახლში ვედარ წავალ, - სთქვა კვაჭმა: - წამო, ამხანაგები ვნახოთ. საცაა გათენდება. შენ სილიბისტროსთან წახვალ და გეიგებ, ჩვენს ბინას ხომ არ მიაგნეს. თუ იქინე მშვიდობიანობაა, დავბრუნდები.

ორივენი საამხანაგო ბინაში შევიდნენ და უმაღლესი ყველანი წამოშალეს. ასტყდა ჩოჩქოლი, ჟრიაშული და სიხარული.

- შუქურ ალლაჰ! - იძახდა ჯალილა: - ჩონი კნიაზი ერთხელ კიდევ მაჩვენა ალლაჰმა.

- სუპერ-კარაპეტას მადლსა ვფიცავ, რომ შენი ნახვა ასე არ გამხარებია, როგორც დღეს გამეხარდა რაღა! - იძახოდა სედრაკა: - აბა, ჯალილა, სუფრა გაშალე! გაბო, შენც დატრილადი!

მარდად დატრილდნენ, მალე სუფრას მოუსხდნენ და შეაყოლეს. რიჟრაჟზე კვაჭი ამეტყველდა:

- ამხანაგებო! სამი დღის შემდეგ უნდა იფეთქოს. ვინ იცის, იქნება იმ ნანგრევებში ჩვენც მოვყვით. იქნება დღეს ერთმანეთს ვხედავთ და უკანასკნელად ვქეიფობთ. რაც უნდა მოხდეს, ერთი რამ მაინც უნდა იცოდეთ: ჩემმა მტრებმა პირი შეკვრეს და გადასწყვიტეს ჩემი დასაფლავება სიჩუმით და დუმით. მაგრამ, მეგობრებო, თქვენ უნდა შემომფიცოთ, რომე ჩემი ცხოვრების ამბებს არ დავიწყებთ და საქვეყნოდ გამეიტანთ.

- ვფიცავთ! ვფიცავთ! - იგრიალეს ამხანაგებმა.

- დიაღ, თუ ცოცხალი დავრჩი, მაზეგ დილით აქ მომელოდეთ, და თუ არ მოვედი, აქედან ეკლესიაზე წადით და პანაშვიდი გადაიხადეთ. ბესო, დაბრუნდი? აფერია ჩემ სახლში? კაი, მამ მივდივარ. აბა, მშვიდობით, ამხანაგებო! - ყველას გადაეხვია, დაჰკოცნა და გავიდა.

ერთი ქუჩა რომ გაიარა და მეორეში შეუხვია, კუთხეში პირისპირ აგენტს ბეკარევს და პოლიციელს წააწყდა:

- შესდექით! ვახლავართ თავად კვაჭანტირაძეს! ეხლაც წამიხვალთ?

- მეტი გზა არ არის. წავიდეთ. ასეთი ბედი მქონია.

კვაჭი და მთვრალი აგენტი ეტლში ჩასხდნენ და წავიდნენ.

- სახლში წამომყეთ და ხუთი ათასი მიიღეთ, კვლავ ვაჭრობდა კვაჭი.

- ათი ათასი, მორჩა და გათავდა!

სანამ კვაჭი და ბეკარევი ვაჭრობდნენ, ეტლი საჟანდარმო სამმართველოს მიუახლოვდა. უცებ იმ ეტლს მეორე ეტლი წამოეწია და იმ ეტლიდან მხიარული ხმა მოისმა:

- ა-ა, თავად კვაჭანტირაძეს ჩემი სალამი! როგორ ბრძანდებით? როგორ გიკითხოთ? -

და ეტლიდან ჟანდარმი პავლოვი გადმოხტა და კვაჭის ეტლიც შეაჩერა: - რა მოგივიდათ, ენა წაგერთვათ? არა უშავს რა, ჩვენ ამოგიდგამთ. აბა, წამობრძანდით.

პავლოვმა კვაჭს მკლავში ხელი გაუყარა და წაიყვანა, ხოლო პირში

ჩალაგამოვლებული ბეკარევი ორივეს კბილების კრაჭუნით მისდევდა.

ოცი წუთის შემდეგ კვაჭი გახარებული პავლოვის წინ იჯდა და ცივ ოფლში იწურებოდა.

- საიდან სად შევხვდით! - ამბობდა პავლოვი და კვაჭს პაპიროსსა და ჩაის სთავაზობდა. ათი წლის წინათ ადესაში კარგი მეგობრები ვიყავით, ეხლა კი...

- ეხლა კი? - ჰკითხა კვაჭმა და პავლოვს თვალი გაუსწორა. - განა არ შეიძლება ეხლაც დავმეგობრდეთ?

- არა, შეუძლებელია. - ყინულოვანი ხმით მიუგო პავლოვმა.

- მე კი მგონია, რომ შეიძლება მაშინდელზე ასჯერ უფრო მჭიდროდ დავმეგობრდეთ.

- ასჯერ? ჰმ! მესმის, მაგრამ... არ მოგატყუებთ: ეხლა ჩვენი დამეგობრება ყოვლად შეუძლებელია. თქვენი საქმე სასახლეშია, კი იციან. გარდა ამისა, ისეთი საბუთები გვაქვს, რომ თქვენი საქმე დასრულებულად მიგვაჩნია. აბა, ეხლა საქმეს შევუდგეთ. თავიდანვე გირჩევთ: ნუ გაჯიუტდებით, სულ ერთია, უარი ვერაფერს გიშველით. მამ დავიწყით.

დაიწყეს. ორ საათს ერთმანეთი ოფლში სწურეს და აწამეს. კვაჭი ჯორზე შეჯდა, ახირდა და „არას“ გარდა ყველა სიტყვები დაივიწყა.

- ისაკა იდელსონი კი მისი ცოლი მომიყვანეთ, - ბრძანა ბოლოს პავლოვმა. კვაჭი გულის ფანცქალით ელოდა იდელსონების შემოსვლას. ათი წუთი ათ საათად გაიჭიმა.

კარებში რებეკა და ისაკა გამოჩნდნენ. კვაჭმა ძლივს იცნო ოდესღაც ქერა მზეთუნახავი. ორივენი გაცრეცილიყვნენ და ათი წლით დაბერებულიყვნენ. ისაკამ და რებეკამ კვაჭს არ შეჰხედეს, თავგალუნულებმა გვერდით გაუარეს, დასხდნენ და კედელს მიაჩერდნენ.

- იცნობთ თუ არა ერთმანეთს? - ჰკითხა კვაჭს პავლოვმა.

- ძალიან კარგად! - ფიცხლად და მტკიცე ხმით უპასუხა კვაჭმა. - ისაკა იდელსონი და მე მოსისხლე მტრები ვართ, ხოლო რებეკა ჩემი წინანდელი საყვარელია, რომელიც ლალატისთვის გავაგდე.

და უმაღლესი კობტა ისტორია გამოაქანდაკა, რომ ხუთიოდე წუთს ყველანი ერთმანეთს პირდაღებულნი შესცქეროდნენ.

- აღარ გახსოვთ პარიზი? - ეკითხებოდა კვაჭი იდელსონებს. - ასე ძალიან დაივიწყეთ? რები, მართალი სთქვი, იყავი თუ არა ჩემი საყვარელი? სთქვი მეთქი თორემ, სულ ერთია, დაგიმტკიცებ.

- ჰო... ვიყავი... დიად, ვიყავი, მაგრამ... - ჰბუტბუტებდა რებეკა. სიტყვა ვეღარ დაამთავრა და აქვითინდა, ხოლო ისაკა ხუთ წუთში უარესად დაბერდა და გაიცრიცა. კიდევ ორ საათს აწამეს და დაჰღალეს ერთმანეთი, სამმა კაცმა და ერთმა ქალმამ, მაგრამ კვაჭს „ჰო“ ვერ ათქმევინეს.

- წაიყვანეთ! მომაშორეთ! - დაიძახა ბოლოს პავლოვმა და სამივენი ცივსა და ბნელ საკნებში ჩაჰგზავნა...

სადამოზე პავლოვმა კვლავ დაიბარა კვაჭი და კვლავა ჩასწვდა პირში მარწუხებით, მაგრამ კვაჭს ფესვმაგარი კბილი მაინც ვერ ამოჰგლიჯა. მერე ხან დაუყვავა, თავზე ქონი წაუსვა, გაუღიმა და პატიება აღუთქვა, ხან კიდევ მრისხანედ შეუტია, ფეხები დაუბაკუნა და სახრჩობელა მოაგონა, მაგრამ კვაჭმა „არა“ თუთიყუშივით დაიზეპირა და „ჰო“ სამუდამოდ დაივიწყა.

- კეთილი, ეგრე იყოს! - უთხრა პავლოვმა, - მიბრძანდით. სულ ერთია, ზეგ დილით ჩამოგახრჩობთ და თქვენ გვამს ძაღლებს გადავუგდებთ.

- ზეგ დილით? - გაიღიმა კვაჭმა - ზეგ დილით? კეთილი. ვნახავთ, ზეგ ვინ ვის ჩამოახრჩობს.

- რაო? იმუქრებით კიდევაც?! ვითომ რის იმედით?

- მაგაზე ზეგ მოვილაპარაკოთ. ოღონდ ზეგ ათ საათამდე მაცოცხლეთ და მერე თქვენ თვითონ ნახავთ. ეხლა კი გეახლებით. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

პავლოვს ზრდილობიანად დაუკრა თავი და საკანში ღიმილით დაბრუნდა.

მეორე დღეს ჩვენება აღარ ჩამოართვეს. მესამე დღეს, შუაღამემ რომ მოატანა, სამივენი სამხედრო სამართლის წინაშე წააყენეს. და ვექილად ვილაც კაპიტანი მიუჩინეს.

ხუთ წუთში ოქმი წაუკითხეს და სამივეს ურჩიეს:

- დანაშაულობაში გამოტყდით.

- არასოდეს!.. -მკვახედ უპასუხა კვაჭმა.

ისაკამ და რებეკამ ყველაფერი გადმოალაგეს, მერე ატირდნენ და მუდარა დაიწყეს.

- აქედან რომ სტოკჰოლმში ჩახვედით, ვინ დაგიხვდათ სადგურზე? - ჰკითხეს კვაჭს.

- არავინ.

- ვისგან მიიღეთ მეორე დღეს ჩეკი N:137429 ერთი მილიონი კრონის?

- არავისგან.

- აი, თქვენი ხელმოწერილი ჩეკი. გამოტყდით.

და ჩეკის ფოტოგრაფიული სურათი წარუდგინეს წარწერით: „მივიღე, თავადი კვაჭანტირაძე“

კვაჭი აიღეწა. მაინც თამამად მიახალა:

- ყალბია!

ნახევარ საათში ყველაფერი გათავდა. უკბილო გენერალმა, თავმჯდომარეს, განაჩენი წაუკითხა:

- თავად კვაჭანტირაძეს, ისაკა იდელსონს და რებეკა იდელსონს ღირსება-უფლება აეყაროს და ჩამოხრჩობა მიესაჯოს. წაუკითხეს და მაშინვე დარბაზიდან გაიპარნენ.

რებეკამ შეჰკვივლა და ჩაიკეცა. ისაკას ხმა არ ამოუღია. კვაჭანტირაძემ ფერი შეიცვალა, მაგრამ წარბიც არ შეიხარა. დარბაზს თვალი გადაავლო, თავის ამხანაგებს და ელენეს გაუღიმა და დაუძახა:

- ნახვამდის, მეგობრებო! ზეგ დილით გნახავთ!

მეგობრებს იმ კედლების ფერი ედოთ.

კვაჭი პეტრე-პავლეს ციხეში გადაიყვანეს და ნესტიან საკანში შეაგდეს. რკინის სკამზე ჩამოჯდა და ჩაფიქრდა.

ამ ფიქრში ერთი დღე-ღამე გავიდა და მეორე ღამეც მიიწურა.

რაო, რა სთქვა უკბილო გენერალმა? თავადი კვაჭანტირაძე უნდა ჩამოახრჩონ?

სილიბისტროს შვილი კვაჭი?! კვაჭიკო?!

„აჰ, მაი სისულელეა, მეტი არაფერი!“

მაინც გულში ჭინკა ჩაუჯდა, შიგანური დაუკაწრა და ჩაიხითხითა:

- ვითომ რაო, ვერ გაგიბედავენ?

- მე გამიბედავენ?! მეფის ნათლულს, ტახტის მარჯვენას!

- იხი-ხი! - გულიანად აწრიპინდა ჭინკა: - ერთხელ მაინც სთქვი მართალი შენივე

სინდისის წინაშე, ეხლა ვილას ერიდები? აბა, გაბედე... დაიწყე, შენა ხარ მეფის

ნათლული? შენ ემსახურებოდი ტახტს ერთგულად?

- დემირ-თეფეს გორა? ვინ გადაარჩინა იმდენი ხალხი სიკვდილსა და სირცხვილს?

- მე, მე გადავარჩინე! დიად, მე! ხორცი შენი იყო, სული კი ჩემი. ქუდმოგლეჯილი

მორბოდი. შიშისგან გული მიგდიოდა. მე ჩაგიჯექი სულში და მე აგიყვანე დემირ-

თეფეს თავზე. შენი გმირობა მთელმა ქვეყანამ გაიკვირვა, რადგან კარგად

გიცნობდნენ და შენგან ასეთ თავგანწირულებას არ მოელოდნენ. სხვებზე უფრო შენვე

გაოცებდა შენი ნამოქმედარი.

- ვინ ოხერი ჰგდისხარ, რომ ჩემს გმირობას იჩემებ?

- ხი! ხი! აქამდის არ მიცნობ? გთხოვთ მიცნობდეთ: მე გახლავართ კვაჭი კვაჭანტირაძე, სილიბისტროს შვილი.

- ნუ სულელობ! კვაჭი მე ვარ.

- მეც კვაჭი გახლავარ. არც აშორდიას ნააზნაურალი ვარ, არც ნათავადარი, არც ნაკამერ-იუნკრალი, არც ჯიბგირი, არც ალფონსი და არც მოლალატე. ნამდვილი კვაჭი მე ვარ, მე!

- რას ჩამაცივდი? რა გინდა ჩემგან?

- მინდა შენგან ერთხელ მაინც გავიგონო მართალი სიტყვა., საცაა ჩამოგახრჩობენ, ეხლა მაინც ნუ ორპირობ.

- რა ოხრად გინდა სიმართლე? მართლის თქმა ყველას შეუძლიან, - ტუტუცს, ველურს და ძუძუმწოვარსაც.

- წრფელი გული?

- წმინდანი ხომ არა ვარ!

- ერთგულება?

- ნიკოლოზის და გრიშკას ერთგულება?! ჯერ არ გავგიჟებულვარ.

- ეხლა ხანს რომ პირი იბრუნე, იმ ხალხს ერთი გული მიუტანე?

- ხმა! კრინტი! დამეკარგე აქედან!

და გამწარებული კვაჭი თავის ორეულს დაეძგერა, მაგრამ მხოლოდ ჰაერს დაეტაკა.

- ხი-ხი! - გულიანად ჩაიხითხითა ჭინკამ და კარების ვიწრო ნაპრალებში გაიძურწა. კვაჭიც კარებს ეცა და ორივე მუშტი დაუშინა:

- Чаво тебе? Чаво стучишь? - რა გინდა, რას არახუნებ?

- პაპიროსი! ჩქარა ერთი პაპიროსი!

- Чавооо?

- ერთი პაპიროსი მეთქი, ერთი მაინც!

დარაჯი უსიტყვოდ მიტრიალდა და არხეინად აბაკუნდა.

კვაჭიც მოტრიალდა და გრიშკა რასპუტინს წააწყდა. წმინდანი სისხლიან თავს აცანცარებდა და ამბობდა:

- ეგრე გადამიხადე მადლი?..

გაფითრებული კვაჭი ჯერ კედელს მიეხეთქა, მერმე წმინდანს ეცა, მაგრამ კვლავ ჰაერს დაეტაკა. საკნის ჯურღმულიდან ვერა სიდოროვამ ამოანათა, მერმე ვოლკოვის ქვრივმაც გამოჰყო თავი, მათ მოჰყვნენ ტანია, ელენე, სოფიო შივაძე, ინსპექტორი ჰოფშტეინი, ნადია არმელაძე, ვერა კალოშვილი და კვაჭის მრავალი უცნობ-ნაცნობი მსხვერპლი. ყველანი მიესივნენ მას - ჯერ ცალ-ცალკე და მერმე ერთად. ზოგნი აქეთ ეწეოდნენ, ზოგნი იქით, ზოგნი აფურთხებდნენ, სწეწავდნენ, ხარხარებდნენ და გაჰკვიოდნენ:

- ეგრე გინდა! ეგრე გინდა! დღეს ჩამოგახრჩობენ! ჩამოგახრჩობენ! ახია შენზე, ახი! კვაჭი ხან ერთს ეცემოდა, ხან მეორეს გამოუდგებოდა, ხან მესამეს აქცევდა და ზედ აჯდებოდა. მერმე ციბრუტივით დატრიალდა და ხელებისა და ფეხების ქნევით აყვირდა და აღრიალდა:

- მიშველეთ! მიშველეთ!

- Чаво оперьш? - ჰკითხა საკანში შემოსულმა დარაჯმა. - რასა ბლავი?

პირგათეთრებული და ხელებდასისხლიანებული კვაჭი უგონოდ ეგდო რკინის საწოლზე. ცივმა წყალმა და ყურების დასრესამ მოასულიერეს.

- ნუ ჰყვირი, ყვირილით ვერაფერს ვერ გაიტან. ერთი საათიც მოითმინე და მერე ყველაფერი გათავდება... - დინჯად ურჩია დარაჯმა და გავიდა.

კვაჭს აზვირთებული სული თანდათან დაუმშვიდდა და მოუღბა, კვლავ ჰფიქრობდა:

„მამ უნდა ჩამომახრჩონ? ამხანაგები არ მიშველიან? იქნება დაიგვიანონ? მამ... ნუ თუ?
.. სისულელეა! ნუთუ დროზედ არ დაიწყობენ? იქნება დაიგვიანონ?.. მამ... ნუთუ?...
სისულელეა! ვერ დავიჯერებ! როგორ გაჰბედავენ! ალბათ მაშინებენ... ჩემი მოდრეკა
უნდათ, თვარა... თუმცა ვინ იცის, -იქნება ეხლა სახრჩობელასაც აშენებენ... ღმერთო
დიდებულო!

და ღმერთი რომ ახსენა, სულში უხილავი ვინმე ჩაუფრინდა:

- მოვიდა ჟამი აღსასრულისა მოინანიე შეცოდებანი შენნი. საცაა წარსდგები წინაშე
უფლისა შენისა.

კვაჭი გაირინდა. აყურებული გული უხილავს მისცა და გაჰყვა. უცებ მიჰხვდა და
გაიგო. რომ ერთი ან რამდენიმე საათის შემდეგ კვაჭი ამ ქვეყნად აღარ იქნება. კვაჭი
მოკვდება... საუკუნო წყვილია და არარაობაში გადასახლდება... იქ არც წყვილია
იქნება, არც დრო, არც სივრცე ...არც არარაობა იქნება... მამ მეც იმ არარაობაში
ვიცხოვრებ ... მამ... რაო, აღარც მე ვიქნები?! ეს ხომ სრული უაზრობაა! შეუძლებელია!

- იქნები! - ტკბილად ჩასჩურჩულებს უხილავი: - შენ უკვდავი ხარ... ადამიანი
უკვდავია, მარადიულია ... მე წაგიყვან „იქ“ „იმასთან“ და შენი სიცოცხლე იქნება
მარადიული, მუდმივი და უკუნითი უკუნისამდე. ილოცე და მოგეტყვება
...შეჰღადადე და მოგენიჭება.

- მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა! .. - გულის თრთოლვით წაიჩურჩულა კვაჭმა
და ხელები აღაპყრო ზეცით: - რომელი ხარ ცათა შინა... წმინდა იყოს სახელი შენი.
მოვედინ სუფევა შენი. იყავ ნება შენი...

უცებ ლოცვა შესწყვიტა. აღარ იცოდა, ვისთვის ან რა უნდა ეთხოვნა. დამბალი გული
ისევ შეეკუმშა და გაკაჟდა. უხილავიც სულიდან ამოუფრინდა.

- აჰა, სისულელეა მაი! - წაიბურტყუნა კვაჭმა და გაგიჟებული მხეცივით გალიაში
დატრიალდა.

მერმე ისევ კარებს დაემგერა:

- პაპიროსი! თუნდაც ერთი პაპიროსი მომეცი და რაც გინდა, მომთხოვე!

დარაჯმა მხოლოდ ერთი სიტყვა გამოუწერა თავის უკბილო ორმოდან:

- Чиряк. - ეხლავე.

და ისევ არხეინად აბაკუნდა.

ათი წუთის შემდეგ რკინის რაზამ დაიჭახუნა და ნაჭედმა კარმა დაიჭრაჭუნა.

ბებერ დარაჯს, უბრალო და უთვალო ინვალიდს, ერთ ხელში პაპიროსი ეჭირა,

მეორეში მარწუხი. შავი ორმო-პირი ააცმაცუნა და ძლივს წამოაგდო:

- ჯერ კბილი მომეცი.

- რაო?

- კბილი მომეცი მეთქი.

კვაჭმა საკანი მოათვალიერა:

- კბილი? რა კბილი?

- შენი კბილი, შენი ოქროს კბილი.

- ხომ არ გაგიჟებულხარ!

- მე? სულაც არა. მე სრულ ჭკუაზე ვარ.

და ორმო-პირი ისე დაიღრცა, თითქოს გაიღიმაო, და ლობიოსოდენა ნაცრისფერი
თვალიც ჩაბჟუტა.

- ახალი ტუსალი ხარ და იმიტომ არ გესმის. რად გინდა ეგ ოქროს კბილი? თან ხომ არ
წაიღებ? სულ ერთია, ერთი საათის შემდეგ ჩამოგახრჩობენ.

- მერმე?

- რად გინდა მეთქი ეგ ოქროს კბილი? საიქიოში ხომ არ წაიღებ? ი-ი-იჰ, ვინ იცის, რამდენს დავაძრე ოქროს კბილი აი, ამ მარწუხით. ჯერ გაოცდებიან ხოლმე, მერმე კი მნებდებიან. ნუ შეშინდები, კბილის დაძრობაში გამოცდილი ვარ და ისე ამოვგლეჯ, რომ ვერც კი გაიგო.

- ერთ პაპიროსს აგრე ძვირად ჰყიდი?

- ზოგს პაპიროსს ვაძლევ, ზოგჯერ კი უკანასკნელ წერილს გამოვართმევ და მშობლებს გავუგზავნი.

- გამოართმევ და დაჰხევ, არა? სულ ერთია, ვერავინ ვერ გაიგებს.

- ни-ни-ни! - შიშით წაიჩურჩულა მოხუცმა, და პირჯვარი გადაიწერა: - ღმერთმა დამიფაროს! უკანასკნელი წერილი ისეთი წმინდა რამ არის, რომ...

- მაშ ჩემ წერილსაც გაჰგზავნი?

- მაშა! დაგმარხავთ თუ არა, ჯერ ეკლესიაში შევალ, შენთვის ვილოცებ და შემდეგ იმ წერილს ფოსტის ყუთში ჩავაგდებ!

კვაჭს თვალები უბრწყინავდა. იმის აქაფებულ ტვინში რაღაც აზრი ელვის სისწრაფით ამუშავდა.

- კეთილი... თანახმა ვარ... წერილი შენვე მიუტანე მამაჩემს, ას მანეთს გაჩუქებს. ახლოს სცხოვრობს. საწერ-კალამი და ქალაღდი მომეცი.

- Чичас... чичас... - აცქმუტუნდა მოხუცი.

კვაჭი ტახტზე წამოწვა და გაინაბა. მოხუცმა ფანქარი და ქალაღდი შემოიტანა.

- მაგიდაზე დადე - არხეინად უთხრა კვაჭმა.

მოხუცი საკანში შემოვიდა და კუთხისკენ წავიდა, სადაც კედელზე რკინის პაწაწინა მაგიდა იყო მიკრული.

იმავე წამს ტახტიდან ვეფხვმა იხტუნა და საკანში მოკლე ხრინწი გაისმა. კვაჭმა ნაცადი ბანდიტური ხერხი იხმარა:

მან მოხუცი თვალის დახამხამებაზე ზურგით ზურგზე მოიგდო, მარჯვენა ხელი უკან გადაიგდო და დარაჯს ყელზე გადააჭდია, მარცხენაც უკან გაიტარა და მოხუცის ატლინკებულ ფეხები მობლუჯა. კარგა ხანს იდგა წაკუზული კვაჭი, კარგა ხანს ეკიდა ზურგზე წელში გადაზნექილი გაგუდული მოხუცი. მერმე ტახტზე ჩამოუშვა და ფოლადის თითები ყანყრატოში წაუჭირა.

გატიკული მოხუცი გაყინულ ლობიოს თვალთ ჩაციებით შესცქეროდა კვაჭს, თან კვაჭის უმადურობას მოღრეცილ ორმო-პირით ჰკვირობდა.

ხუთი წუთის შემდეგ დარაჯის ტანისამოსში გადაცმული კვაჭი ფეხაკრეფით მივიდა ეზოს კარებთან. შორს კუთხეში სახრჩობელა გალაჯულიყო.

„ჩემია“ - გაიფიქრა სილიბისტროს ძემ და შეთრთოლდა.

ბინდი უკვე გატეხილიყო. ჰყინავდა. ეზოში ავტომობილი შემოცურდა, გაჩერდა და გუგუნნი ასტეხა. ავტომობილიდან ქურქში გახვეული სამხედრო კაცი ჩამოხტა და ციხის კანცელარიაში შევიდა.

კვაჭმა წუხანდელი ბრალმდებელი იცნო, რომელიც კვაჭის სიკვდილს მოითხოვდა. ავტომობილი მოტრიალდა და ისევ იქვე გაჩერდა.

შოფერიც ჩამოხტა და ყაზარმაში შევიდა.

კვაჭმა თავი დაჰლუნა და ეზო სირბილით გადასჭრა.

ერთი წუთის შემდეგ ის ავტომობილი ჭიმკარისკენ დაიძრა. ნამძინარემა დარაჯმა მაშინვე გაალო კარი და მხოლოდ შემდეგ მოიფშვნიტა თვალები.

ეზოში ჩოჩქოლი ასტყდა. ქუდმოგლეჯილი შოფერი ხელების ქნევით და ყვირილით მირბოდა:

- დაიჭირეთ! ესროლეთ!

ავტომობილმა თვალის დახამხამებაზე გადაირბინა სამების ხიდი, მერმე ისარივით გადაჭრა მარსის მოედანი, ახლო-მახლო ხვეულებში შეერია და ერთ კუთხეში გაჩერდა. კვაჭი გადმოხტა, სირბილით მიუხვ-მოუხვია, ამხანაგების ბინაში შევარდა და დაიძახა:

- ამხანაგებო! ადექით! წამოდექით! ჩქარა, ჩქარა მეთქი!

ჩაუცმელი, დაფეთებული და დარეტანებული მეგობრები უმალ გარს შემოეხვივნენ დედაბოძივით აშოტილ ბელადს, რომელიც იმ წუთში ისევ ისე გამოიყურებოდა, როგორც დემირ-თეფეს სერზე.

- მე ჩემი დაპირება შევასრულე და დანიშნულ დროს დანიშნულ ადგილზე მოვედი. ათ წუთში ყველანი ყელამდე იარაღში ისხდნენ.

- დანარჩენებსაც დაუძახეთ!

ეს ამბავი 1917 წ. 26 თებერვალს მოხდა.

აუსტერლიცის დილა იყო.

ორი მარადიული მტერი პირისპირ შეჰხვდნენ ერთმანეთს.

იმ დღეს კვაჭმა საქმითაც სავსებით გაამართლა თავის ღირსეული წინამორბედი ნაპოლეონი, რომელსაც ათიოდე წლის წინათ უნებურად მოჰპარა სახელი.

არასოდეს არც ერთ სარდალს არ გაუცია ისეთი მოკლე, მრისხანე და მკაფიო ბრძანება: იმ დღეს დახავსებულს, დამპალს და ფუტურო იმპერიას თავს დატყდა უმაგალითო რისხვა და მეხი.

ის უზარმაზარი შენობა, რომელიც ათას წელიწადს ათასი მილიონი კაცის ოფლით და სისხლით აშენდა, უცბად შეირყა, საზარელი ჭექა-ქუხილით ჩამოინგრა და მისი ბინადრები, მცველნი და დარაჯნი ქვეშ მოიყოლა.

კარი მუქვსე

ამბავი ახალი პარტიის დაარსებისა და ახალი ხიდის აშენებისა

27 თებერვალს დილით, კვაჭი სავარძელში ჩაჯდა და ტელეფონს დასწვდა.

იმ სავარძელს და ტელეფონს ორ დღე-ღამეს არ მოჰშორებია.

მისი ამხანაგები ქვეყნის რღვევას და სისხლის ღვრას ხან ჭიშკრიდან უყურებდნენ, ხან ფანჯრიდან გასცქეროდნენ, ხან ცხვირს ქუჩაში გაჰყოფდნენ და ხანაც როცა ახლო-მახლო სიჩუმე ჩამოვარდებოდა - ქუჩის კუთხემდის მიიპარებოდნენ, მგზავრებს გამოჰკითხავდნენ, ჰაერს დაჰსუნავდნენ და ბელადს ახალ ამბებს მიუტანდნენ. ჭიპუნტირაძე წამ-და-უწუმ კვაჭთან შევარდებოდა ქუდმოგლეჯილი და თმების გლეჯით ჰკიოდა:

- დევილუპეთ! თავს უშველეთ!

ბესო ღიმილით შემოვიდოდა და დინჯად იტყოდა:

- ნუ სცხარობ, ჭიპი! ყოლიფერი კარგად მიდის.

ჯაილლა ფანჯარას არა ჰშორდებოდა და ზოგჯერ კვაჭს ეტყოდა:

- ზალიან ბევრი ჯარი მიდის. ხველანი ისინიან. ალბათ ფადიშაჰის საქმე სუდათ არის.

- ვაა, აღარ გათავდა?! - გული მისდიოდა სედრაკას: - მე კი ჩემი დამემართა და! აფსუს ეხლა, ჩემო სიღნაღო!

მესამე დღეს ბესომ თავი ჩაჰლუნა, ნახევარი ქალაქი მოირბინა, მერმე დაბრუნდა და კვაჭს მოახსენა:

- ყოლიფერი გათავდა.

კვაჭმა ორი დღის ნასაზრი გეგმა უამბო ამხანაგებს და ახლად მოქსოვილი ბადე გადაუშალა. მერმე წამოდგა და სთქვა:

- აპა, აწი ნამდვილად დევიწყოთ. მომყევით!

წავიდა და თავით-ფეხამდე იარაღში ჩამსხდარი ამხანაგებიც გაიყოლა. ჯალილა წინ მიდიოდა და უზარმაზარსა და უცნაურ დროშას მიაფრიალებდა. ამხანაგებიც მარდად და მტკიცედ მიაბიჯებდნენ და ჰკიოდნენ:

- მოქალაქენო, მოგყევით! შეასრულეთ თქვენი ვალი! გაუმარჯოს რევოლუციას! ძირს ტირანია და მონობა!

კვაჭმა თავის რაზმში უცებ აგენტს ბეკარევს მოჰკრა თვალი, რომელმაც ხუთი დღის წინად კვაჭი დააპატიმრა. ერთმანეთს ხელი ჩამოართვეს და ისე გაუღიმეს, როგორც საუკეთესო მეგობრებმა. კვაჭმა მაშინვე შენიშნა, რომ ბეკარევი ყვირილით ყელს იხლეჩდა.

ერთი საათის შემდეგ კვაჭანტირაძის მეთაურობით თავრიდის სასახლეს ორი ათასი კაცი მიადგა. ქუჩაში მოგროვილ ბრბოს წინ დარაჯები გადაეღობნენ, მაგრამ ამხანაგებმა ცილინდრიან დარაჯებს შეუტყეს, შეჰკვივლეს, იარაღი ააჟღარუნეს, „რევოლუცია“ ახსენეს, ხალხის სახელიც მოიშველიეს და თეთრ დარბაზში ფახით, რიხით და მუქარით შეცვივდნენ.

- წამებული ხალხისა და წმინდა რევოლუციის სახელით ავედი თავისუფლების საკურთხეველზე, - დაიწყო კვაჭმა და ისეთი ცხარე სიტყვა სთქვა, რომ მთელ სასახლეს ცეცხლი მოუკიდა და ცრემლი დაადვრევინა. ბოლოს ის სიტყვა ასე დაასრულა: - რევოლუციამ ამ დარბაზს შეაფარა თავისი წმინდა თავი და ჩვენც აქ უნდა დავბინავდეთ. ჩვენ მას თავს ვერ დავანებებთ და იმის დაცვას ვერავისაც ვერ

მივანდობთ. ამხანაგებო, მართალს ვამბობ თუ არა? - მიუბრუნდა კვაჭი თავის პარტიას.

- მართალია! მართალი! - გრგვინვით დაუდასტურა ორმა ათასმა ყანყრატომ.

ერთი საათის შემდეგ ის ბრბო როგორც მოგროვდა, ისე დაიშალა, ხოლო კვაჭმა და ამხანაგობამ თავრიდის სასახლეში ხუთი ოთახი დაისაკუთრეს და აქა-იქ თითოთ ნაჯღაბნი განცხადებანი გააკრეს: „რევოლუციის დამცველთა და დამხმარეთა საზოგადოება. მიღება წევრთა და შემოწირულებათა“. დიდი კაბინეტის კარებზე კი წააწერეს: „გამგეობის თავმჯდომარე“: მეორე ოთახში შიქიას მაგიდის თავზედაც გააკრეს: „მანდატებისა და ნებართვების განყოფილება“, ხოლო აქა-იქ ხელის გულისოდენა წარწერებიც მისჯღაბნეს: „თავისუფალი სოციალისტების პარტიის მთავარი კომიტეტი“.

სედრაკა სალაროს მიუჯდა, ჭიპუნტირამემ საზვერავი თანამდებობა იკისრა, ჩიკინჯილაძემ მდივნობა დაიჩემა, გაბო ჩხუბიშვილმა - საწყობების გამგებლობა აირჩია, ხოლო თოფით, მაუზერის რევოლვერით და ხანჯლით შეიარაღებული ჯალილა კვაჭის კაბინეტის შესავალში გაიჭიმა. ბეკარევმა ჯერ პაწაწა საქმე იკმარა: პარტიის მაგიდას მიუჯდა და წევრების ჩაწერა ითავა.

რამდენიმე დღის შემდეგ მუშაობა ისე გახურდა, რომ ამხანაგები ოფლში იწურებოდნენ, დღე-ღამეში თხუთმეტ საათს მუშაობდნენ და ძლივს ასწრებდნენ უცნაურ და ასნაირ მანდატებისა და ნებართვების წერას, შემოწირულებათა მიღებას და ფულის თვლას. ცხრა კლიტით დაკეტილი მინისტრების კარები კვაჭისთვის მუდმივ გაღებულია. როცა კი მოინდომებს, დაუკითხავად შეიჭრება დიდებულთა ოთახში, თამამად ჩამოჯდება. ფებს ფეხზე გადაიგდებს და დაუდევრად, მაგრამ მტკიცედ მოჰყვება:

- რევოლუციის დამცველთა და დამხმარეთა საზოგადოება და თავისუფალი სოციალისტების პარტია, რომელსაც უკვე ოთხასამდის განყოფილება აქვთ და ორ მილიონამდე წევრი ჰყავთ, დღე და ღამ ფხიზლობენ და ხალხის ბედნიერებას დარაჯად უდგანან. მაგრამ ჩვენ ტანსაცმელი, საკვები, იარაღი და ფული გვაკლია. საზოგადოება დაჟინებით გთხოვთ, მოქალაქე მინისტრო, რო-ო-ომმ...

და სწორედ ამ დროს წინ მოხსენებას დაუდებს, თანაც ისეთის რიხით იტყვის „რომ“-ს და ისე გადაჰხედავს მინისტრს, რომ ის ხელისუფალი ქალაქს წაუკითხავად წააწერს: „მიეცით“.

კვაჭსა და ამხანაგობასაც დღითიდღე მიეცის და მიემატებოდის. საზოგადოება და პარტია მალე გაირბენენ. წევრთა რიცხვი „ხუთ მილიონამდე ავიდა“, გამგეობის კანცელარიაში სამოცი მოსამსახურე მუშაობდა, ხოლო საწყობებში - ორასამდის. სალაროსთან ფულის შემტანთა კუდი ოთხჯერ იყო შემოხვეული, ხოლო მანდატების განყოფილების კარებთან ზოგჯერ ასი კაციც მოსჩანდა.

კვაჭის მარცხენა ფრთა მალე არხანგელსკს მისწვდა, ხოლო მარჯვენა ტფილისს მიეხვინა, მისი ნისკარტი ვისლას სწვდებოდა, ბოლო კი ვლადივოსტოკში ჰქონდა. ქვეყნის ყოველ კუთხიდან შემოწირულებათა ნაკადულები დაიდრა, რომელნიც დიდ მდინარეებად შეერთდნენ, ხოლო იმ მდინარეებმა პეტერბურგში მოიყარეს თავი და ისეთი ღვართქაფიანი ნაკადივით დაეტაკნენ კვაჭის სალაროსა და ჯიბეს, რომ ისიც და ამხანაგობაც კინალამ დაახრჩვეს.

აგენტმა ბეკარევმა მეორე საქმეც იკისრა: ისევ თავის ადრინდელ ხელობას გაჰყვა და ჭიპუნტირამეს თანაშემწედ დაუდგა.

- ყოლიფერს ნუ ანდობ, მარა ნურც ძაან მოერიდები შესანიშნავი ჯაშუშია. თუ საჭირო გახტა, კობტა პროვოკაციასაც გააიმასქნებს. მეიხმარე, - უთხრა კვაჭმა ჭიპის და ბეკარევი გადასცა.

ჟანდარმი პავლოვი სწორედ იმ საკანში ჩამჯდარიყო, სადაც კვაჭმა საზარელი და დაუვიწყარი ღამე გაატარა.

ერთხელ კვაჭმა რებეკა და იდელსონი გაიხსენა და ბეკარევს მათი ბედი გამოჰკითხა.

- ისევ სხედან. - მიუგო ბეკარევმა. - სხედან და თქვენს წყალობას ელიან.

- რაო? მე იმ ჰარამზადებმა გამცეს და ისევ მე უნდა დავეხმარო?

- არა, ეგრე არ არის. - გაიღიმა ბეკარევმა. - აქამდე უნდა მეთქვა, მარა დრო ვერ ვიხელთე. თქვენ სხვამ გაგცათ. გამოიცანით.

- გინცმა?... კნულმანმა?... აინშტეინმა?... მაშ ვინ, ვინ გამცა?

- ან გინცმა ან სხვებმა თქვენი საქმისა რა იცოდნენ? მოგახსენებთ. აქ ერთი ბანკირია, გვარად... განუსი. თქვენი ამხანაგია, რომელიც თურქისტანის კონცესიით გაამდიდრეთ.

- მერმე?

- ოდესღაც იმის ცოლთან, რომელიც თქვენი... ისა... რა ჰქვიან...

- საყვარელი ჰქვიან, საყვარელი! მერმე?

- დიაღ... თქვენი თურმე ცოტაოდენი ფული ისესხეთ იმისგან და...

- და არ გადავიხადე. მერმე იმ ბებერმა რა იცოდა, საიდან გაიგო?

- ჰმ! ის ბებერი გერმანელთა აგენტად ითვლებოდა პეტერბურგში და იმავე დროს ჩვენი აგენტიც იყო. აქედან სტოკჰოლმში ხშირად დადიოდა და ჩვენს მტრებს ჩვენი დავალებით ყალბ ცნობებს აძლევდა, იქიდან კი ნამდვილი ცნობები მოჰქონდა.

- ვითომ?

- რა თქმა უნდა. ნამდვილად კი მგონი პირუკულმა ხდებოდა.

- აჰა, მესმის, ეხლა კი მესმის. ბებერო განუს, ვაი შენი ბრალი თუ ხელში ჩამივარდი! მაშ კეთილი... მადლობელი ვარ... მეცოდინება. ისაკა და რებეკაზე რაღას მეტყვიით?

- ისინიც განუსმა დააბეზლა. რებეკას და ისაკას თქვენი სახელი ჩვენ ვათქმევინეთ. ნუ გაუწყრებით. რკინაც რომ ყოფილიყო, პავლოვი მაინც გასტეხდა.

- კეთლი... მოვიფიქრებ. მადლობელი...

იმავე დღეებში კვაჭის კაბინეტში ბებერი მელა გინცი შემოძვრა და დაიწრიპინა:

- ვინც ძველი ჩხუბი გაიხსენოს, ორივე თვალი დაეთხაროს. თავადო, შევრიგდეთ!

- შევრიგდეთ, - ღიმილით მიეგება და დაეთანხმა კვაჭი. - დაბრძანდით, ჩემო ძველო მეგობარო, და მიაბზეთ, რად გარჯილხართ? თქვენ ხომ უსაქმოდ არ გამიხსენებდით?

- რა თქმა უნდა! საწყალი გინცი მხოლოდ საქმისთვის დარბის. შენც გეცოდინება, რომ ეხლა ძალიან დიდი კაცი ხარ (გინცმა სწორედ იმ დღეს შეაპარა კვაჭს „შენ“ „თქვენ“ - ის მაგივრად)

- ვითომ? მართლა?

- ვითომ არ იცის, უწინდელზე უფრო დიდი ხარ, იყოს წყეული ყოველივე უწინდელი! შენთან ერთად საქმე მაქვს. თუმცა, დაიცა, ჯერ გაჩვენო. - და კვაჭს კვირეული დასურათებული ჟურნალი გადუშალა.

მთელ პირველ გვერდზე კვაჭის სურათი იყო დახატული ასეთის წარწერით:

„რევოლუციის ერთგული მცველი და დაუძინებელი გუშაგი ნ. ა. კვაჭანტირაძე“. იქვე ორ თაბახზე გაჭიმული იყო კნულმანის მიერ მოხერხებულათ დაწერილი კვაჭის ბიოგრაფია. კვაჭმა იმ წერილს თვალი გადაავლო და გაიღიმა. ჯერ ერთი: იმ წერილში აღარც კვაჭის თავადობა იყო მოხსენებული, აღარც ფლიგელ-ადიუტანტობა, არც გრიგოლ რასპუტინი და არც ისეთი საქმე, რომელიც დღეს ავნებდა. მეორე:

ხაზგასმით იყო გამოკვეთილი კვაჭის „რევოლუციური წარსული“. „რისთვისაც კვაჭი უცხოეთში გაიქცა“. მესამე: კვაჭი რომ უცხოეთიდან დაბრუნდა, „კვლავ საიდუმლო მუშაობას შეუდგა, სოციალისტური პარტია დაარსა, შემდეგ საქმე იქამდის მივიდა, რომ კვაჭს ჩამოხრჩობა გადაუწყვიტეს, მაგრამ „კავკასიის ლომმა“ პეტრე-პავლეს ზღუდენი გამოარღვია, შვიდი მოკლა, ათი დასჭრა და თავის საყვარელ საქმეს - რევოლუციას - დროზე მიეშველა“

- ეს წერილი ჭკვიანი კაცის დაწერილია. - სთქვა კვაჭმა. - ვისია ეს ჟურნალი?

- ჩემია, მაგრამ ამიერიდან ჩვენი უნდა გახდეს. შენ შენი პარტიის და საზოგადოების სახელი მომეცი, მე კი...

- შენ კი (კვაჭიც „შენ“-ზე გადავიდა), მოგების ნახევარს მომცემ, არა?

- მიმიხვდი. გათავებულა?

- გათავებულა.

- კეთილი. ამიერიდან ჟურნალს ასე წავაწერ: „თავისუფალი სოციალისტური პარტიისა და რევოლუციის დამცველთა საზოგადოების ორგანო“.

ხელშეკრულება დასდეს და ჟურნალს განცხადებანი, ტანი და ტირაჟი მოუმატეს.

დღე არ გავიდოდა, რომ კვაჭთან ნამინისტრალნი და ნადიდებულარნი არ შესულიყვნენ, წელში ორად არ მოღუნულიყვნენ, შეწირულება არ გადაეხადნათ და კვაჭისთვის მფარველობა და დახმარება არ ეთხოვნათ. კვაჭმა ის დრო გაიხსენა, როცა რასპუტინის იერუსალემს წასვლის შემდეგ იგი ენაგადმოგდებული დადიოდა და ამ დიდებულებს მფარველობას სთხოვდა, მაგრამ მაშინ ზოგს კვაჭისთვის აღარ სცალოდა, ზოგი ვითომ შინ არ იყო და ზოგიც მას ვითომ აღარც კი სცნობდა. გაიხსენა კვაჭმა და ის დიდებულნი სხვებთან შედარებით ისე დაჰბეგრა „რევოლუციის სასარგებლოდ“, რომ ზოგნი კინალამ გაკოტრდნენ, ზოგმა კი ლამის ცოლშვილიც დააგირავა. ხოლო განუსთან ანგარიშის გასწორება კვაჭმა სხვა დროისთვის გადასდო. სილიბისტრო, პუპი, ხუხუ და ნოტიო ისე შესჩვიოდნენ პეტერბურგს, როგორც უწინ სამტრედიას და ქუთაისს იყვნენ შეჩვეულნი. ოთხივე ევროპულად იყო გამოწყობილი, უწინდელზე უარესად იბერებოდნენ და ასე ბაქიობდნენ:

- გეიბერა ჩემი კვაჭიკო. მეტისმეტად გეიბერა, - ამბობდა სილიბისტრო. - მეშინია, ქე არ გასკდეს კაკალი კაცი, თვარა სხვაფრივ აფერი უშავს.

- აჰ! არ იცნობ შენ კვაჭიკოს! - ამშვიდებდა სილიბისტროს ნოტიო.

- ვენაცვალე ჩემს კვაჭუნას. - კვლავ იტყოდა უკვე ორმოცდაათი წლის პუპი, რომელსაც კვლავ პუპიკოს ეძახდნენ. - მაგის დამლუპავი კაცი ჯერ არ დაბადებულა, და მერე რა იქნება, აი ღმერთმა იცის.

- ვენაცვალე ღმერთის მადლსა, - ამთავრებდა ხუხუ. - იგია კვაჭის და ჩვენი მფარველი, თვარა აქამდის ათჯერ დევილუპებოდით.

იმჟამად უკვე მორღვეულ უზარმაზარ შენობას პაწაწინა კაცუნები დასტრიალებდნენ, ჰფუსფუსებდნენ, ხელებით დადიოდნენ, ფეხებით აზროვნებდნენ და დასანგრევად წამოწეულ მყინვარის მთას ხელის თითებით ამაგრებდნენ. მაგრამ მას არც სწორედ დგომა ჰსურდა და არც მარჯვნივ გადახრა. მას მარცხენა ფერდი ეფხანებოდა და დაჟინებით სცდილობდა მარცხენა თემოზე გადაბრუნებულიყო. უჯიათი ბავშვი - ისტორია - თითქოს ვერც კი ჰხედავდა კაცუნების ზღვას, მათი ლეშების ცამდე აღმართულ მთებს და სისხლის უძირო ღვართქაფს. ის ვერც კი ჰგრძნობდა თავის ფერდებში მიბჯენილ თითებს და მას არც კი ესმოდა ხალხთა ჟრიაბული, კვნესა, გოდება, შიში, იმედი და სიხარული. იგი ბრმად და ყრუდ მიაბიჯებდა კუპრისფერ სივრცეში და არავინ არ იცოდა იდუმალი გზები მისი მსვლელობისა.

კვაჭი იდუმალის ალლოთი ჰგრძნობდა, რომ ბრმა ხელისუფლება და უჯიათი ისტორია სხვადასხვა გზით მიდიოდნენ, მაგრამ ისინი ერთმანეთს ებრძოდნენ და რომ ეს უგუნური ბრძოლა გაგიჟებული კაცუნების გასრევით უნდა გათავებულყო. ჰგრძნობდა კვაჭი ამ ბრძოლის ყოვლად გარდუვალსა და უძლეველ დასასრულს და დროგამოშვებით ასე მოუთხრობდა თავის შეგირდებს:

- ამხანაგებო! გიჟს მხოლოდ გიჟი დაებლაუჭება და თვითონაც გაგიჟდება. ვინც ლეშს აეკიდება, თვითონაც გალემდება. ვინც წყალწაღებულს დაეჭიდება, თვითონაც დეილუპება. მამზელი კერენსკი რამდენიმე თვეს კიდევ იფართხალებს და მერმე ისტორიის ორმოში ჩავარდება. დღევანდელი ხელისუფლება განწირულია. მას დოუჟინია, კავკასიონის ქედი ცხვირით უნდა გავხვრიტო. ქედს ვერ გახვრეტენ, ცხვირს კი მოიტეხენ. ჩვენ ასეთ გიჟებს ვერ გავყვებით. მარა მამზელების სიკვდილი არც ისეთ ახლოა, რომე მას დღესვე თავი დავანებოთ და ახალს მივეკედლოთ. როცა დრო მოვა, ახალ დარიგებას მოგცემთ. ეს კი იცოდეთ ეხლა, რომე რუსეთი ტყუპით იყო ორსული. თებერვლის ვაჟი უდღეური გამოდგა, დღეს თუ ხვალ ფეხებს გაფშკავს, ხოლო მისი დედა მეორე შვილს ჰშობს. ჩვენ უნდა პაწაწა ძაფი გავაბათ მეორე შვილთან, რომელიც აწი ისეთ ფართხალობს დედის მუცელში, რომე ლამის ნაადრევად გამოვარდეს. აი საქმე მე მომანდევთ. თავის დროზე ის ძაფი ხიდად გადაიქცევა, რომელიც ხიფათს აგვაცდენს და მეორე ნაპირზე გაგვიყვანს.

- იარე და გაგვიძეხი! - შესძახეს შეგირდებმა. - საცა ბელადი, ჩვენც იქ ვიქნებით. იმ ხანებში კვაჭმა ერთ მინისტრს მეათეჯერ მოსთხოვა რევოლუციის დამცველი ჯარისთვის ათი ათასი წყვილი ტანისამოსი, სურსათი და ოცი მილიონი მანეთი. მინისტრი გუნებაზე არ იყო, ამიტომ ნათხოვნი ორჯერ შეამცირა.

ეს კიდევ არაფერი, კვაჭი ამას ადვილად მოინელებდა და დანაკლისს ორიოდე კვირაში სამჯერ მაინც შეივსებდა, მაგრამ როგორ უნდა მოეთმინა კვაჭანტირაძეს ამგვარი შერცხვენა: მას რევოლუციის დასაწყისად ხელისუფლების მოპოვების გაუძლისი ხურუში აუვარდა და აქამდე ბრძანებლობისათვის აქავებული გული ვერ მოიფხანა. ბევრი უტრიალა უმაღლეს ხელისუფლებას და ჯერ რომელიმე მინისტრის ამხანაგის სკამზე დაჯდომა სცადა, მერმე რომელიმე სამეურნეო დეპარტამენტის დირექტორობა ითხოვა, მაგრამ საქმე ვერ გაიჩარხა. ბოლოს ისე დახურდავდა, რომ პროვინციაში გადასახლებასაც დაათანხმებინა თავის თავს, ოღონდ იმ პირობით, რომ ფინლანდიის, თურქისტანის ან საქართველოს გენერალ-გუბერნატორად დაენიშნათ. კვაჭმა მთავრობას პროექტიც კი წარუდგინა - ვინ იცის, ვის მიერ დაწერილი! - იმის შესახებ, რომ რუსეთის განაპირა პროვინციებს ავტონომია მიეცესო, ხოლო ასეთი აბრუნდი ბესო შიქიას ასე განუმარტა:

- ეს ტაქტიკის საკითხია, ჩემო ბესო. ორმოცდაათი მილიონი კაცი ჩვენ მოგვემხრობა. ამ გზით ჩვენ დროებითს მთავრობას დავასუსტებთ და ჩამოვაგდებთ, მერმე კი აი ტაქტიკა ისევ შეიცვლება.

იმ დღეს, როცა მინისტრმა ნათხოვნი საქონელი და ფული შეუმცირა, კვაჭმა ისიც გაიგო, რომ მისი გენერალ-გუბერნატორობაც ჩაიფუშა.

- კაი! - დაემუქრა მთავრობას ნაწყენი კვაჭი და გულში ერთ წვეთ შხამს ერთი ხელადაც დააყოლა. იმავე დღეს კვაჭმა მეათეჯერ გადასცა გინცს მინისტრისაგან მიღებული საქონელი და აღებული მილიონებით კვლავ თვალ-მარგალიტი იყიდა, ხოლო საღამოს კრებაზე წავიდა და გულში ასე იძახოდა: „წაბარბაცებულს უჯიკავე, წაქცეულს თავი გაუჭყლიტე, მაღლია, განწირული დაახჩე, ხალხს სიკეთეს მოუტან! ახია!“

კრებაზე კვაჭმა სიტყვა მოითხოვა და ჯარისადმი მიმართული პირველი ბრძანება წაიკითხა. ისედაც ადუღებული კრება უარესად აჩუხჩუდა. ეს ბრძანება მოითხოვდა, რომ ჯარისკაცებს აფიცრებისთვის წინანდელივით პატივი აღარ ეცათ და თავიანთ კომიტეტი დაეარსებინათ. კვაჭმა და მისმა მიმდევრებმა კარგად იცოდნენ და ისიც ესმოდათ, თუ ჯარის სამირკველის გამოთხრას და უნდა მოჰყოლოდა. აუწერელი აურზაური და ჩოჩქოლი ასტყდა. მუშათა დეპუტატების კრებაზე ათასი კაცი სამ დღე-ღამეს იწყვეტდა ყელის მარღვებს, გააფთრებულნი იბრძოდნენ, აღარ იძინებდნენ, არც სჭამდნენ და ოფლის აბანოში ბანაობდნენ. გამარჯვებას ნაჩვევმა კვაჭმა ბოლოს იქაც გაიმარჯვა და მეორე დღეს მისმა ბრძანებამ ძველ რუსეთს რღვევის ელვასავით დაუარა.

- მიიღონ ეს საწამლავი, - უთხრა კვაჭმა თავის მეგობრებს, - და შედეგს უცადონ. ეს ერთი და სხვა ათასი. ძველი ჯარი ხვალვე დამბლად დაეცემა. აწი ნულარ მომცემენ ფულს რევოლუციის დასაცავად და ნულარც საწყალ ფინებს, ქართველებს, უკრაინელებს და თათრებს გაანთავისუფლებენ!

იმ დღიდან კვაჭი მარცხენა ბანაკის თვალში ერთი ადლით გაიზარდა, ხოლო ხელისუფლება მისი ძღვევამოსილების წინაშე შიშით მოიღუნა.

ამასობაში ივლისიც მოახლოვდა. დაუბადებელი გიჟმაჟი ბავშვი დედის მუცელში ველარ ითმენდა, გიჟურად ჰბორგავდა და გამოვარდნას ღამობდა. ჰაერი გრიგალის სუნით გაიჟლინთა, ცა ტყვიის ღრუბლებით გაიჭედა და დღეს თ ხვალ გასკდომას და ქვეყნის წარღვნას აპირებდა. მთელი რუსეთი დაბნელდა. აქა-იქ საზარლად ჰქუხდა და დაგრავნილი ელვა ხანგამომვებით ცას და დედამიწას სასიკვდილო ისრებით ჰსერავდა.

ერთ საღამოს კვაჭის მფარველმა მინისტრმა კვაჭი დაიბარა და მთრთოლვარე ხმით მიმართა:

- რევოლუციას მარცხენა მხრიდან უდიდესი ხიფათი მოელის. ზეგ ბოლშევიკები იარაღით გამოვლენ. რევოლუციის დამცველმა საზოგადოებამ ქვეყნის წინაშე თავის წმინდა ვალი უნდა მოიხადოს და მასზე დახარჯული უთვალავი ფული და ქონება გაამართლოს. ზეგ დილით თქვენი ჯარი ორი მხრით უნდა წამოვიდეს საზამთრო სასახლის დასაცავად.

კვაჭმა მარჯვენა ყურით მოისმინა, მარცხენა ყურით გამოუშვა და წამოვიდა. იმავე საღამოს თავის სინკლიტი შეაგროვა და უთხრა:

- ზეგ ბოლშევიკები ნაადრევად აპირებენ გამოსვლას. ბევრი ვურჩიე, ოქტომბრამდე გადასდეთ-თქვა. ვუთხარი, რომე ბოვში დედის მუცელში ცხრა თვეს უნდა იჯდეს თქვა, რომ თებერვალს ჩასახული მეორე რევოლუცია ოქტომბრამდე უნდა მწიფდებოდეს-თქვა, მარა არ დემიჯერეს. იქინე სათავეში ისეთები ჯილარიან, რომე თავისს გარდა სხვას არავის უჯერიან და, თუ ზეგ დამარცხდნენ, მე ნულარაფერს დამაბრალებენ. მე ჩემი ვთქვი და გავათავე აწი თვითონ ინანონ. ეს კიდო აფერია, ჩვენი საქმე ოდნავ გეიხლართა. ამას წინეთ მთავრობას მოვახსენე, რომე რევოლუციის დამცველ საზოგადოებას აქინე ოცი ათასი კაცი ჰყავს თქვა. დღეს დამავალა მთავრობამ, რომე ზეგ ოცი ათასი კაცი გევიყვანო ქუჩაში.

კვაჭმა ამხანაგობას გადაჰხედა. ყველანი დაბურულნი იყვნენ.

- ნუ მეიწყენთ, ამხანაგებო! ყური მიგდეთ და რასაც გიბრძანებთ შეასრულეთ, დანარჩენი მე ვიცი.

ყველას დაწვრილებით უამბო თავისი საქმე, ყველას დაურიგა მანდატი, ფული და სამუშაოდ გაისტუმრა.

დანიშნულ დღეს პეტერბურგში ისე ჩამოხნელდა და ისე შეიხუთა ჰაერი, რომ მტერ-მოყვარენი ერთმანეთს ვეღარ არჩევდნენ. ხალხი აზღვავდა და ორი მოპირდაპირე ტალღა ერთმანეთს დაეტაკა.

- ომი ბოლომდის! წესი და კანონი! დამფუძნებელი კრება და დემოკრატია! - გაჰკვიოდნენ ერთნი.

- მიწა, ჰური და ზავი! ხელისუფლება მთლად სოვეტებს! ძირს დალატი, სპეკულიაცია და საიდუმლო დიპლომატია! რევოლუცია საფრთხეშია! - ჰყვიროდნენ მეორენი. ქუჩებში რომ ელავდა და ჰქუხდა, ამ დროს კვაჭი და მისი მეგობრები მყუდრო თავშესაფარში ისხდნენ და ლუწუ-კენტით მკითხაობდნენ, ქალბატონო კერენსკი გაიმარჯვებს თუ ბოლშევიკებიო. ჭიპი ჭიპუნტირადე კვლავ ქუდმოგლეჯილი დარბოდა და გულწასული გაჰკვიოდა:

- დევილუპეთ! თავს უშველეთ! ჩქარა მარცხნივ გედხარეთ! არა, შეცვდი, მარჯვნივ გადმოიწიეთ< მარჯვნივ!

- ნუ სცხარობ, ჭიპი! - ამშვიდებდა აფორიაქებულ ჭიპუნტირადეს კვაჭი. - ვინც უნდა დამარცხდეს, ჩვენ მაინც გავიმარჯვებთ. ერთ ფეხი მარჯვენა ბანაკში მიდგია, მეორე კი მარცხენაში. თუ კერენკამ გაიმარჯვა, მაშინვე მარცხენა ფეხსაც მარჯვნივ გადმოვდგამ და თუ წითლებმა გეიმარჯვეს, მარჯვენა ფეხსაც მარცხნივ გადავდგამ და მეც გავწითლდები. ამას ბევრი დრო და ფიქრი არ უნდა. ხუთ წუთში პირსახიდან თეთრ საღებავს ჩამოვირეცხავთ და წითელს წავისვამთ, მორჩა და გათავდა! სადამოზე ბესო შიქია შემოვიდა და არხეინად განაცხადა:

- კერენკამ გეიმარჯვა.

- ხომ ვთქვი, წითლებმა ოქტომბრამდე უნდა მეიცადონ-თქვა. ბოლშევიკებმა არ დამიჯერეს და ნუ მე ნულარაფერს დამაბრალებენ. - სთქვა კვაჭმა და წამოდგა. - აჰა, ამხანაგებო! თქვენ თქვენი საქმე და ალაგი გაქვთ დანიშნული, ეხლა წადით და იმ ალაგზე მიეყარეთ თავი.

ამხანაგები სამ ჯგუფად გაიყვნენ და სამი მხრივ საზამთრო სასახლისკენ დაიძრნენ.

- მოქალაქენო! - ჰყვიროდნენ ყოველ ჯგუფში და ტროტუარებიდან ხალხს შუა ქუჩისაკენ ერეკებოდნენ. - მოქალაქენო! მხარი დაუჭირეთ დროებით მთავრობას! შემოგვიერთდით! მოიხადეთ თქვენი ვალი!..

ხალხიც გამარჯვებულთა ჯგუფებს უერთდებოდა და საერთო მდინარეს მისდევდა. თითო ჯგუფში ოც კაცს ოცი მიემატა, სამასს - სამასი, ათასს - ათასი და ხუთი ათასს - ხუთი ათასი. ნაკადი ნაკადს შეუერთდა, მდინარე მდინარეს ჩაეხლართა და სასახლის გარშემო ზღვად გადაიქცა. კვაჭი კვაჭანტირადე და მისი საზოგადოების თეთრწითელი დროშა, ზღვის შუაგულში კუნძულივით აღმართულიყო, ხოლო იმ კუნძულიდან საზოგადოების ბელადის ხმა ჰრგვინავდა:

- მოქალაქენო! ამიერიდან თქვენ გულმშვიდად დაიძინებთ. თქვენს ძილს ერთგულად სდარაჯობს რევოლუციის დამცველთა საზოგადოება და თავისუფალი სოციალისტური პარტია, რომელმაც დღეს წითელი ეშმაკებისგან გიხსნათ და საშინელი ხიფათი საკუთარ ზურგზე გადაიტანა. მოქალაქენო! ჩვენი საზოგადოება და პარტია კვლავაც მზად არიან სისხლი დაანთხიონ რევოლუციის სამსხვერპლოზე, მაგრამ ამავე დროს ჩვენ ვიმედოვნებთ, რომ თქვენ მზრუნველობას გაგვიწევთ და ოდნავ მაინც დაგვეხმარებით. მოქალაქენო! - დაამთავრა მქუხარე და ცეცხლიანი სიტყვა კვაჭმა. - ჩვენ წინდაწინვე გიხდით უდიდეს მადლობას შემოწირულობისათვის, რომელსაც ყოველ დღე მივიღებთ თავრიდის სასახლეში.

კვაჭი შეგირდებმა ხელთ აიტაცეს და ის უბანი „ურას“ ყვირილით დააყრუეს. ათი წუთის შემდეგ ქუდმოგლეჯილი ბელადი სასახლეში ავარდა, მინისტრის კაბინეტში შევარდა და დაიძახა:

- მომილოცავს გამარჯვება! ურა-ა-ა!

დიდებულნი ყიჟინით და ბავშვური სიხარულით დაუვდნენ. თავმჯდომარემ კვაჭს საზეიმო სიტყვა უთხრა და რევოლუციის მხსნელი უწოდა.

რამდენიმე დღის შემდეგ კვაჭის დაუფიქარი ღვაწლი და მადლი ასე დააფასეს:

მთავრობის დადგენილებით მას მადლობა გამოუცხადეს და... მეტი არაფერი. კვაჭი უმაღლესად მთავრობას და ჰკითხა:

- მეტი არაფერი?

- არაფერი.

- მაშ მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! ეხლა თქვენ გამარჯვებულის კილოზე მელაპარაკებით, მაგრამ სამი თვის შემდეგ მე ოქტომბრის ენაზე მოგიგებთ პასუხს.

- რა სთქვით?

- რაც ვთქვი, ამას მხოლოდ ოქტომბერში გაიგებთ. მშვიდობით!

მეორე დღეს ინფორმაციის გამგემ ჭიპიმ შეატყობინა კვაჭს:

- დევიღპეთ!.. გევიქცეთ! ზეგ რევიზორები მოვლენ.

- დამიძახე გაბოს! - უპასუხა კვაჭმა და გაბოს და შიქიას ყურში მხოლოდ ორიოდ სიტყვა წასჩურჩულა.

იმავე დღეს ოცი საბარგო ავტო საზოგადოების საწყობებიდან საღამომდე სადღაც ეზიდებოდნენ სურსათს და საქონელს, ხოლო იმავე ღამეს მოულოდნელი დიდი უბედურება მოხდა: გაუგებარი მიზეზის გამო საწყობებს ცეცხლი მოედო, რომელიც მაშინდა ჩანელდა, როცა უკანასკნელი ნაფოტიც კი დაიწვა. რევიზორებმა იქაურობა დაჰსუნეს, გაზომეს და ცხვირჩამოშვებულები დაბრუნდნენ.

იმავე ღამეს დამწუხრებულ ამხანაგობას მისი ბელადი ასე ანუგეშებდა:

- ნუ შედრკება თქვენი გული, ამხანაგებო! ოქტომბერი მოდის. თქვენს ერთგულებას მომავალნი უფრო დააფასებენ, ვიდრე მიმავალნი. წითლებს ძმობა, თანასწორობა და სამართალი მოაქვთ, ამათ კი საფლავში მიაქვთ თავიანთი უმადურობა. ეხლა კი სანამ არ დაგვიანებულა, საქმეს შეუდექით.

სედრაკას და ბესოს წყალობით მომართული უდიდესი მანქანა მეორე დღეს დილიდანვე ამუშავდა. ორი ათასი ლამაზი ქალი, ამდენივე ვაჟი, და ამდენივე ყულაბი და ფურგონი დედაქალაქს მოედო. ბესო მაინც შესცდა: მის მიერ დაქირავებულმა სამმა უდიდესმა საწყობმა ერთ დღეში მოგროვილი შემოწირულება ვერ დაიტია, ხოლო ფულის თვლას ამხანაგობის ხუთ მოსამსახურე ნაანგარიშევი სამი დღის მაგივრად ერთ კვირას მოუხდა.

იმავე ხანებში კვაჭი სმოლნის ინსტიტუტს შორიდან მიუახლოვდა. იქ წითლების მთავარი შტაბი იყო დაბანაკებული. დიდხანს უვლიდა გარშემო, დიდხანს აგროვებდა ამბებს და იქაურობას ჰსუნავდა. მერმე თავი დაჰლუნა და მეზობლი ყოჩივით დაეტაკა.

- კუდი პრიოშ?! - შეაჩერა ბანჯგვლიანმა მეზღვაურმა კარებში.

- რაო?! - ფახით გაიკვირვა კვაჭმა. - ძმა და მტერი ველარ გაგირჩევიათ?

სწორედ ამ დროს კვაჭის ერთი ნაცნობი წითელი გამოჩნდა - ივან ივანიჩ ივანოვი, - გულით და კანით ალისფერი, თვალბრუტიანი, მორიდებული და გულმავიწყი.

- შემოუშვით, ამხანაგო. მე ვიცნობ მაგ ადამიანს.

კვაჭი ივან ივანიჩს ისე მიეკრო, როგორც ბუზი თაფლს, თან თავზე ქონი წაუსვა, გულში ნელსაცხებელი ჩაუწვეთა, წითელ თავზე შემოევლო და ათიოდე წუთის შემდეგ ის გულლია ადამიანი თითზე დაიხვია.

- მე საბოლოოდ დავრწმუნდი, რომ კერენსკი პროლეტარიატს ჰლუპავს. მხოლოდ თქვენი გზა გაიყვანს სახელმწიფოს შემოქმედებისა და აყვავების ასპარეზზე. ამიტომ მე, ჩემი პარტია და ჩემი უზარმაზარი საზოგადოება თავით ფეხამდე თქვენთან გადმოვდივართ. გვიმსახურეთ და გამოგვიყენეთ.

- ძალიან გამახარა თქვენმა საქციელმა, ამხანაგო კვაჩი. ჩემს ამხანაგებსაც გავახარებ.

- ამიერიდან ჩვენი საზოგადოების იმედი გქონდეთ და... თუ არ მოგვერიდებით... ჩვენგან მცირედი წვლილი მიიღეთ.

და ივან ივანიჩს შენაწირის სია გადასცა.

იმავე საღამოს კვაჭმა თავის საზოგადოების ყველა წარწერას და განცხადებას ერთადერთი სიტყვა მიუმატა და ამრიგად მეორე დილიდან იგი საზოგადოება „წითელი რევოლუციის დამცველთა და დახმარეთა საზოგადოება“ გადაკეთდა, ხოლო პარტია ასე მოინათლა: სოციალისტური პარტია „მიწა, სოვეტი, ზავი და შინისკენ“!

ამბავი ამხანაგობის გაწითლებისა და ოქტომბრის მომზადებისა

- ამხანაგებო! - ასწავლიდა კვაჭი თავის შვირდებს ჟამსა ოქტომბრის მოახლოებისასა, - პოლიტიკა ძლიერ წააგავს ძროხას. ზოგნი მას ამოვებენ, ზოგნი კი სწველიან და რძეს და კარაქს მიირთმევენ. ჭკვიანი კაცი არც სისხლს გეიმეტებს და არც ოფლს დაღვრის ძროხის დევნაში. დეე გიჟებმა სდიონ მას და ამოვონ, მოუარონ, ჩვენ კი იგივე უნდა მოვწველოთ და მისი კარაქით გავსუქდეთ. ხოლო ძროხის მოწველას ბევრი აფერი უნდა: დოუყვავე, გოუცინე, გეიშინაურე. აი, ეს არის ერთადერთი ჭკვიანი პოლიტიკა. ნურც ძროხის ფერს იკითხავთ: თუნდ შავი იყოს, თუნდ თეთრი, თუნდ წითელი. ნურც გააბრაზებ, თვარა დაგწიხლავს და აღარ მოგაწველიებს. თუ სხვებმა იმ ძროხას უჯიკავეს, განზე გადაექით და ბრძოლის ბუმბული და დავლა აკრიფეთ. ორნი რომ ჩხუბობენ, მესამე მოგებაშია. მარა თვალი უნდა გეჭიროთ, რომე დროზე გადახვიდეთ გამარჯვებულის მხარეზე, დროზე მიაფურთხოთ დაძლეულს და მძლეველსაც დროზე მიულოცოთ. როცა ოქტომბერი მოახლოვდა, კვაჭმა უბრძანა სედრაკას, რომ ამხანაგობის ქონებაც და ოქროც თვალ-მარგალიტად ექციათ, რაც რამდენიმე დღეში იქმნა შესრულებული. ერთხელ კვაჭი ელენეს სანახავად წავიდა. შევიდა თუ არა, პირისპირ პავლოვს შეეფეთა, რომელიც გამოსვლას აპირებდა.

- აა, ნაპოლეონ აპოლონიჩ! სალამი და მოკითხვა!

გაოცებულმა კვაჭმა თავის დამლუპველი ჩაათვალიერა, მერე უნებურად გაუწოდა ხელი და ჰკითხა:

- ვინ გამოგიშვათ საპყრობილედან?

- რევოლუციამ, ჩემო მეგობარო. აი, ხომ ჰხედავთ, ევროპულად მაცვია, მაგრამ ისევ იქვე ვმუშაობ.

- განა თებერვლის რევოლუციამ ტანისამოსი გამოუცვალა ძველ რეჟიმს? - გაიღიმა კვაჭმა.

- ძველ რეჟიმს და ... შენც! - დაუმატა ელენემ.

- კისერიც მოუტეხიათ თებერვალსაც და მარტსაც. ჩემის ღრმა რწმენით ჩვენ ისევ ვილჰემი გვიშველის. მხოლოდ მისი უნტერ-აფიცრები მოგვიტანენ მშვიდობას, პურს და კანონს! - სთქვა პავლოვმა.

- კანონს, პურს და მონობას. - დაუმატა კვაჭმა.

- ისევ ვილჰელმის კანონი, პური და მონობა სჯობია დღევანდელ უკანონობას და შიმშილს! - ისევ ჩაერია ელენე.

- თუ ვილჰემი ვერ მოვიდა? - ჰკითხა კვაჭმა.

- მაშინ ბოლშევიკები გვირჩევენ. - უპასუხა ელენემ და პავლოვმაც თავის კანტურით დაუდასტურა.

- მართლა, არ იცით, სად არიან იდელსონები? - ჰკითხა კვაჭმა პავლოვს.

- თქვენი გაქცევის გამო მათი ჩამოხრჩობა მეორე დღისთვის გადავდეთ. ამან უშველა ორივეს, რადგან იმავე დღეს რუსეთი გადატრიალდა. ეხლავე ორივენი ისევ პეტრე-პავლეს ციხეში სხედან.

- როგორც ვატყობ, გადატრიალებამ არც თქვენ დაგაზარალათ. - კვლავ უკბინა პავლოვს კვაჭმა.

- მე არ დამაზარალა, თქვენ კი აგაშენათ.

- საიდან, როგორ?

- თქვენ ალბათ გგონიათ, ვითომ მე მეძინოს. თქვენი ცხოვრების ყველაფერი ვიცი. აი, მაგალითად ... - და მისი ბოლო ხნის ცხოვრება ხელის გულზე გადაუშალა.

- თქვენს ცნობებს არც ვადასტურებ, არც უარყოფ. მე მხოლოდ ეს მინდა გავიგო: თუ ცნობები მართალია, რატომ არ დამაპატიმრებთ?

- იმიტომ, რომ ... მიზეზი თქვენთვისაც ცხადი უნდა იყოს. რად, რისთვის, ან ვისთვის? ვის უნდა ვასიამოვნო? ვინა დააფასებს ჩემს ერთგულებას? რუსეთს პატრონი აღარ ჰყავს, ამიტომ მაღლობასაც არავინ მეტყვის. ტყუილად რად გადაგიმტეროთ? ვინ იცის, სად შევხვდებით და როგორ გამოვადგებით ერთმანეთს!...

- დღესვე გადამიხადეთ.

- მიბრძანეთ.

- თქვენ ყოველ დღე სმოლნის ინსტიტუტში დადიხართ და ივანოვის ხელმძღვანელობით მუშაობთ.

- მართალია.

- გადაეცით მას, რომ ამაღამ თორმეტი ბოლშევიკი უნდა დავაპატიმრო. ყველას საიდუმლო ბინები აქვთ, მაგრამ მათი ახალი ბინების სიაც ჯიბეში მაქვს. ეხლავე ჩაიწერეთ ეს სია. თუ თქვენ ეს თხოვნა შემისრულეთ და ივანოვს ორიოდ სიტყვა უთხარით ჩემზე, ჩემი ვალი უკვე მოშორებული გექნებათ. ეს არის ეხლა ბეკარევი უნდა გამეგზავნა, მაგრამ რაკი თქვენ შემხვდით...

- ბეკარევთან ეხლაც კავშირი გაქვთ?

- არა... არავითარი... ათასში ერთხელ შემხვდება ხოლმე. ივანოვისთვის შემდეგშიც მექნება ზოგი ცნობა, ამიტომ კარგს იზამთ, თუ იმ კაცს საიდუმლოდ შემახვედრებთ. ჩაიწერეთ სია.

კვაჭმა სია ჩაიწერა, პავლოვს გამოეთხოვა და გულში სთქვა:

„ივანოვს ვერ შეგახვედრებ. ისევ მე ვიქნები ხიდად. ასე ემჯობინება, რადგან ორივენი ხელში მეყოლებით“.

პავლოვი გავიდა. ელენე კვაჭს გულცივად დაუხვდა, მათი ხიდი დროს მეოხებით თან-და-თან იშლებოდა და ინგრეოდა. კვაჭი ისე გაიტაცა ახალი წითელ-ყვითელი ხიდების აშენებამ, რომ თვეში ერთხელ ძლივს მოიცლიდა ხოლმე ელენესთვის, რომელმაც თავის მხრივაც ახალი ხიდები და ბოგირები აიშენა ახალი კვაჭებისაკენ.

- ელენე, დიდი ხანია იცნობ პავლოვს?

- ექვსი თვე იქნება.

- შენი გულითადი მეგობარია, არა?,

- მერე, შენ რა გეკითხება?

- განა ამის კითხვის უფლებაც მომესპო?

- შენვე მოუსპე შენს თავს.

- მართალს ამბობ. თვეში თხელ ძლივს გნახავ ხოლმე. რა ვქნა, ასე დატრიალდა ჩვენი ბედი. ეს მშვენიერი სურათები... სადღაც მინახავს.

- ტანისია. გახსოვს ტანია? - გესლით ჰკითხა ელენემ.

- მართლა, ტანია! საწყალი დედაკაცი! რავა დეიკარგა!

- მე არ დამკარგვია, ეხლაც აქ არის. საცაა უნდა მოვიდეს, ველოდები.

- მართლა? - ოდნავ შემფოთდა კვაჭი. - ხუთი წელიწადი იქნება რაც აღარ მინახავს. ძალიან სასიამოვნოა მისი ნახვა, მარა ...

- ვითომ სასიამოვნოა? არა მჯერა. ნუ სჩქარობ წასვლას, ტანია ხუთ წუთში აქ იქნება. კვაჭმა საათს დაჰხედა.

- აჰ, ძალიან დამაგვიანდა, მშვიდობით, ჩემო კარგო. მართლა, ერთი რჩევა უნდა მოგცე. რაც გაქვს, ყოლიფერი გაყიდე თვარა... დღეს თუ ხვალ დეიჭექს და ყოლიფერი დაგეკარგება.

- დიდი ხანია გავყიდე და დავხარჯე კიდევ. ტანიაც ასე მოიქცა.

- ძალიან კარგი გიქნიათ, რომ გაგიყიდნიათ. მაშ მშვიდობით, ჩემო ძვირფასო.

კვაჭი კიბეზე ისე ჩამორბოდა, თითქოს ვიღაცას გაურბოდაო. ქუჩაში რომ გავიდა შორიდანვე ტანიას ეტლს მოჰკრა თვალი. კვაჭი მაღაზიაში შევარდა და იქიდან გამოიხედა. ორმა შავმა ცხენმა ლანდო გააქროლეს. ტანია შავებში იყო.

დაბერებულიყო, უარესად გაცრეცილიყო. კვაჭს ერთი წუთით ჭრელმა წარსულმა გაჰკრა, მაგრამ უმაღ დაკეცა მეხსიერების კარები, ეტლს დაუძახა და ნახევარ საათში წითელთა შტაბს მიადგა.

- გამარჯვება, ამხანაგებო! - მიახალა ივან ივანიჩს, - დიდი საიდუმლო საქმე მაქვს თქვენთან. უცხო აქ არავინ არის? კეთილი. მაშ მომისმინეთ. აი სია. ამაღამ ამ ხალხს დააპატიმრებენ... არა გჯერათ? გეუბნებით, მათი საიდუმლო ბინებიც იციან მეთქი... საიდან ვიცი? მაგას კი ვერ გეტყვით. ხვალ დილით გაიგებთ მართალია თუ არა ჩემი ცნობა. ეხლა კი ზომები მიიღეთ. მე ჩემი ვალი შევასრულე რევოლუციის წინაშე. ეხლა მივდივარ. მშვიდობით.

საიდუმლო კრებაზე წავიდა და მთელ ყბედობის მუნს იფხანდა, ასჯერ ნათქვამს იმეორებდა და ზედაც დეზერტირებისთვის ასეთს სასიამოვნოს უმატებდა:

- ამხანაგებო! რუსეთის გლეხობამ მოთმინება დაჰკარგა. იგი თვითონვე შეუდგა მიწების ჩამორთმევას და გაყოფას. ბევრგან უკვე გაიყვეს. იცოდეთ, ამხანაგებო, და სხვებსაც შეატყობინეთ, რომ, ვინც დაიგვიანებს, ის თავის წილ მიწას ვერ მიიღებს. მაშ ძირს ჯოჯოხეთის ფრონტი! დაანებეთ თავი სამსახურს, თავში მიახალეთ მთავრობას ეპოლიტები და ეხლავე დაუბრუნდით თქვენს ოჯახს და მიწას, თორემ დაიგვიანებთ და უმიწოდ დარჩებით. მაშ გაუმარჯოს ჩვენს ახალ ლოზუნგს: სახლისაკენ! შინისაკენ! მიწისაკენ!

- შინისაკენ! სახლისაკენ! - უარესად აბლავდნენ მიწით დამშეულნი და ომით დაქანცულნი და ღვართქაფივით მიაწყდნენ და გაჰყვნენ წითელ დროშას, რომელზედაც ცეცხლით ეწერა: „ზავი და პური! ომი სასახლეებს, მშვიდობა ქოხებს! მიწა გლეხებს და ძალაუფლება სოვეტებს!“

კვაჭის ნათქვამი გამართლდა. იმ ღამეს პავლოვმა ოციოდე ბინა გადაატრიალა, მაგრამ ვერც ერთი დასაჭერი ვერ დაიჭირა. მეორე დღიდან კვაჭის სახელმა და ნდობამ წითლების თვალში ათჯერ მაინც იმატა.

ოქტომბერი რომ მოახლოვდა კვაჭმა სილიბისტროს უთხრა:

- დღეს ან ხვალ აქინე ისეთი ჯოჯოხეთი დატრიალდება, რომე ეშმაკიც ვეღარ გავა. ამიტომ გირჩევ ხვალვე საქართველოში გადასახლდე.

ყველანი დასთანხმდნენ პუპის გარდა, რომელსაც არ უნდოდა შვილის მოშორება, მაგრამ, ბოლოს ისიც დაემორჩილა კვაჭს, რომელმაც სამი დღის შემდეგ თავისი მშობლები მატარებელში ჩასვა და სამშობლოსკენ გამოისტუმრა.

ამბავი ჩიქორთულ საქმეთა

„წითელი რევოლუციის დამცველთა საზოგადოება“ უფრო გაიშალა და გაიფურჩქნა. ახლა ხელისუფალთ მისი გასაჩხრეკი დრო არა ჰქონდათ, ამიტომ კვაჭის ბუნაგში ყოველივე ისევ კვაჭური გზით მიდიოდა. მაგრამ დრო დადგა და სმოლნის ინსტიტუტში ეს საზოგადოებაც გაახსენდათ. კვაჭი უმაღლვე მიუხვდა ხაფათს და თავის შტაბი ასე დაარიგა:

- აქინე ჩვენ კისერს მევიტეხთ. დროა ნელ-ნელა მოვშალოთ ჩვენი ბუდე, რომელმაც ერთი წელიწადი შეგვიწახა და გვათბო. თუ შენობა გეიბზარა, იქინე დგომა აღარ შეიძლება. აწი სამსახურის დრო დადაგა. ვინ იცის, იქნება იქინე სჯობდეს სამსახურს შევაფაროთ თავი. მანდატს აწი ისეთი ძალა მიეცა, რომე იმის გულისთვის თუნდ უჯამაგიროდ ვიმსახურებთ.

დაადგინეს და შეასრულეს. ერთ კვირაში კვაჭმა ყველანი ახალ სკამზე დასხა. თავის თავი ერთ დიდ ბანაკში კომისრად დაანიშნინა, ჰავლაბრიანი იმევა ბანკში მთავარ მოლარედ ჩააყენა, გაბო ჩხუბიშვილი წითელი ჯვრის საწყობებში შეამკვრინა, ლადი ჩიკინჯილაძე ფულის სტამბაში შეჩხირა, ხოლო ჭიპი ჭიპუნტირაძე, პავლოვი და ბეკარევი ისევ ზვერვის და ჩხრეკის გზით გაუშვა.

ბესო შაქია „წითელი რევოლუციის საზოგადოებაში“ კვაჭის ხელმძღვანელობით კვაჭის მაგივრობას ასრულებდა: საზოგადოებას არღვევდა და მის ქონებას ჰყიდდა“, რაც ერთ თვეში ბრწყინვალედ შეასრულა“.

მაგრამ კვაჭმაც იმ ერთ თვეში თავის გეგმაც შეასრულა. თითქმის ყოველი დღე მასთან ბესო, ჭიპი, ან ლადო შევიდოდნენ და რამდენიმე მილიონიან „ასსიგნოვკებს“, ჩეკებს ან სხვა საბუთებს წარუდგენდნენ. კვაჭი არხეინად წააწერდა: „მიეცით“, ხოლო ჰავლაბრიანი, რომელიც ყველას ეუბნებოდა „ფული არ არისო“, მთელ დაგროვილ ფულს ამხანაგობას უთვლიდა. ის ფული ხაინშტაინის ბირჟაზე გაჰქონდა და სალამოზე ოქროთი და თვალ-მარგალიტით ბრუნდებოდა.

ყოველ დღე, შუალამე რო მოატანდა, კვაჭი ტელეფონს დასწვდებოდა და ბესოსთან ასეთს ჩიქორთულ ბაასს გააბავდა:

- ბესო, შენ ხარ?

- კი, მე ვარ.

- დღეს ხუთი მილიონისა დასწერე.

- კაი.

და ერთი საათის შემდეგ ბანკს კვაჭის საზოგადოების ან სხვა დაწესებულები სახელით ხუთ მილიონის მოთხოვნა მისდიოდა.

სალამოობით ამხანაგები, კვაჭის ბინაზე იკრიბებოდნენ, ერთმანეთს ახალ ამბებს უზიარებდნენ, ანგარიშებს ასწორებდნენ და ახალ ხაფანგებს აგებდნენ.

გარეთ ცაც კი იწვოდა, ქვეყანა სისხლით ირწყვოდა, მებრძოლთა გმინვა აყრუებდა და ჭექა-ქუხილისგან დედა-მიწა ზანზარებდა.

კვაჭმა და იმისმა ამხანაგებმა ათასი ყური და თვალი გამოიბეს, ყოველივეს გაფაციცებით თვალყურს ადევნებდნენ და ხელმარდად მუშაობდნენ: მოსახვეჭელს იხვეჭდნენ, მოსამკალს იმკიდნენ, ჩამოვარდნილს აჰკრეფდნენ, წაქცეულს გაჰყვლეფდნენ, გაბზარულში ადვილად შეძვრებოდნენ, უპატრონოს უმაღ დაეპატრონებოდნენ და ხშირად პატრონიანსაც დაიჩემებდნენ.

პავლოვი ისე დატრიალდა ახალ საქმეში, როგორც საკუთარ ოთახში, და მალე კვაჭის მარჯვენად გადაიქცა. დღე არ გავიდოდა, რომ პავლოვს კვაჭისათვის ახალი საქმე არ მიეწოდებინა:

- ეს საქმე მოეწყობა... ეს სახიფათოა... ეს ვერ გაიჩარხება, ეს იციან... ეს არ იციან.

დიდი ხანია რაც კვაჭმა თავის რაზმს ბრძანება გასცა:

- ისე მოიქეცი, რომ ყოველ ჟამს ქალაქიდან გასასვლელად მზად ვიყო. ფრთხილ ვაჟკაცს ასეთ დროს ცხენი მუდამ შეკაზმული უნდა ჰყავდეს.

ისაკა და რებეკა ციხიდან გაენთავისუფლებინათ და ადესისკენ წასულიყვნენ. თუმცა კვაჭმა ორივეს აპატიო სისუსტე. ისინი მაინც მოერიდნენ კვაჭს და ბეკარევის პირით მოკითხვა და ბოდიში შემოუთვალეს.

მერე ორივენი მოულოდნელად გაჰქრნენ.

ალარც ელენე სჩანდა.

მთავრობა მოსკოვში გადავიდა. კვაჭიც უნდა გაჰყოლოდა თავის შტაბით, მაგრამ ოდნავ დაიგვიანა, რადგან ორიოდ საქმე ჰქონდა გასაიმასქნებელი.

- გაბო, როგორ არის ჩემი მეგობარი განუსი? - ჰკითხა იმ დღეებში გაბო ჩხუბიშვილს.

- ეს არის ეხლა მოკვდა.

- თვითონ მოკვდა? - გაიკვირვა კვაჭმა.

- ოდნავ მივეშველე. - გაიღიმა გაბომ და ზედ დაიხედა. კვაჭი მიუხვდა. გაბოს ოქროს საათი ეკიდა, ხელში ოქროს სათუთუნე ეჭირა და თითებზე რამდენიმე ძვირფასი ბეჭედი უკრიალებდა.

- ყოჩაღ! - მოუწონა კვაჭმა. - მადლობა ჩემზე იყოს.

ამხანაგებმა ხელის მოსმას მოუხშირეს, ნაჭარბევად გაჰკრეს, გამოჰკრეს და ერთ კვირაში უფრო მეტი გაიჩინეს, ვიდრე მანამდე ჰქონდათ.

იმავე ხანებში კვაჭის ცაზე შავად მოიღრუბლა. ჰაერში მუქარის სუნი დატრიალდა. აქა-იქ გაიელვა. ბოლოს ერთ საღამოს ქუდმოშვლებილი ჭიპი ჭიპუნტირამე შემოვარდა და აკივდა:

- დევილუპეთ! ყოლიფერი გეიგეს! თავს უშველეთ! აი, წეიკითხეთ.

საღამოს გაზეთი გადაშალეს და წაიკითხეს: „რევოლუციას აგრეთვე თავადი კვაჭანტირამეც მიეკრო, რასპუტინის მეგობარი და მეფის ერთგული მსახური, რომელმაც...“

- ზმებოჯან, დროა სავიდეთ! - გააელვა ცხენის კბილები ჯალილამ.

ჭიპს პავლოვი მოჰყვა, რომელმაც მოკლედ და მშვიდად განაცხადა:

- ყველაფერი გაიგეს. ეხლავე უნდა ავიბარგოთ, თორემ დავიგვიანებთ.

- მაშ, ერთ საათში ყველანი სადგურზე გამოდით! - გასცა მობილიზაციის ბრძანება კვაჭმა.

ყოველივე წესიერად აღმოჩნდა. ერთი საათის შემდეგ ამხანაგები სადგურზე შეხვდნენ ერთმანეთს.

- დევილუპეთ! - კვლავ აკივდა ჭიპი. - არც ერთი მატარებელი არ ყოფილა.

- ნუ ყვირი, ბიჭო! - გააჩუმა აშლილი მზვერავი კვაჭმა. - ბესო, წადი და მატარებელი იშოვე. ხარჯს ნუ მოერიდები.

ბესო ათ წუთში დაბრუნდა:

- ეხლავე ორი ვაგონი იქნება. მგონი ასი ოქრო ძვირი არ უნდა იყოს.

- ძვირი არ არის. - დაეთანხმა კვაჭი.

ნახევარი საათის შემდეგ ორვაგონიანი მატარებელი მოსკოვისკენ მოჰქროდა. სალონ-ვაგონში ცხრანი ისხდნენ, ცხრა წევრი „წითელი რევოლუციის დამხმარეთა და დამცველთა საზოგადოების გამგეობისა“, რომელთაც დავალებული ჰქონდათ „რევოლუციური სალდათების მატარებელთა მოძრაობის მოწესრიგება“.

-მერმე, გასჭრის ეგ მანდატი-ი-ი? - შიშით იკითხა სედრაკამ.

- გასჭრის კი არა, ყოლიფერს ააფეთქებს. - უპასუხა ლადი ჩიკინჯილაძემ.

- აბა, ჯალილ, ვახშამი! - მოითხოვა კვაჭმა, - ამეიღეთ არაყი, ყირიმული ღვინო და შამპანური „კრისტალი“.

ნახევარი საათის შემდეგ ქართულმა „მრავალ-ჟამიერმა“ მატარებლის დგრიალი და რახა-რუხი დაჩრდილა. „მრავალ-ჟამიერს“ ჯალილას ბაიათი მოჰყვა და ბაიათს „ვნიზ პო მატუშკე პო ვოლგე“ დაედევნა.

- მოდის! მოდის!

მატარებელი რომ ბაქანს მიადგა, ფარაჯების ზღვაც აიფურთქნა და აყმუვდა:

- მოდი! აიღე! გადმოყარე!

იარაღით, ყუთებით, აბგებით და ბოხჩებით დატვირთულმა სალდათებმა მთელი მატარებელი ჩაყლაპეს, ყვირილით და მუქარით შეცვივდნენ ვაგონებში და მოიკალათეს.

ზოგნი კარებიდან შედიოდნენ, ზოგნი კი ფანჯრებიდან მისძვრებოდნენ.

- ამხანაგებო! - ჰყვირიან კვაჭი და მისი მეგობრები. - შესდექით! არ შეიძლება!

დელეგატების მატარებელია. ჩვენ დავალეული გვაქვს მოწესრიგება... აი მანდატიც! მაგრამ მანდატის ნახვა მოსმენა აღარავის უნდოდა. კვაჭის ყვირილს და მუქარას სიცილით და მუქართვე უპასუხეს. ვიღაცამ დაიძახა:

- ამხანაგებო! კმარა რაც ამ ბურჟუებმა ჩვენი სისხლი სწოვეს! აბა, ფანჯრებიდან გადაჰყარეთ!

კვაჭი და მისი ამხანაგები ფანჯრებიდან ტყაპა-ტყუპით გადმოჰყარეს და თან დედ-მამის ლანძღვა, ხარხარი და დახვრეტის მუქარა მიაყოლეს.

- ჩქარა, ბარგს უშველეთ! - ბრძანა კვაჭმა.

ბევრი იტრიალეს მატარებლის გარშემო და ბევრს ეხვეწნენ, ფულსაც დაჰპირდნენ და არაყსაც, მაგრამ ვაგონებს ვერც კი მიუდგნენ. ბოლოს შეკუნწლული მატარებელი ყიჟინითა და ღრიალით დაიძრა და თან ამხანაგობის ქონება - ტანისამოსი, სანოვაგე, ფული, თვალ-მარგალიტი, -წარსულში ნაშრომი, იმედი წყევლა და ცრემლი გაიყოლა. ამხანაგები სადგურის დარბაზში ჩამოსხდნენ, ცხვირები იატაკს დააბჯინეს და ასე აწუწუნდნენ:

- დევილუპეთ! - გაჰკიოდა თვალცრემლიანი ჭიპი.

- სად დაგვეწია ღვთის რისხვა! - ოხრავდა გაბო.

- Д-а-а, плохи дела. - ეთანხმებოდა საკუთარ თავს პავლოვი.

- ეხლა კი ჩონი საქმე სავიდა. ვალაჰ, სავიდა! - თავის ქნევით ამბობდა ჯალილა.

ბესო თითებს იმტვრევდა, ჭიპი ჭიპუნტირამე იფხრიწებოდა. ბეკარევი პაპიროსის ბოლში იხჩობოდა, ხოლო გამწარებული კვაჭი გალიაში დამწყვდეული მხეცივით დარბოდა და დროგამოშვებით შეჭმუხნულ შუბლს ისრესდა. ბოლოს ყველანი დადუმდნენ და ბელადს მიაშტერეს თვალები. დიდხანს სდუმდნენ და კვაჭისგან თავიანთ ბედის განაჩენს მოელოდნენ.

- როგორ ხარ, კვაჭი? - გაჰბედა ბოლოს ბესომ.

- ძალღურად.

- რას იტყვი?

- აფერს. რა გადაარჩინეთ მაგ საკვოიაჟით?

- ბევრი აფერი. ბეჭდები და შტამპებია.

- ბევრი აფერიო-ო! მაშ ყოლიფერი გადაგირჩენია, შე კაი კაცო!

კვაჭმა შუბლი გაიშალა, გაიღიმა და ამხანაგები მტკიცე ხმით გაამხნევა:

- ნუ დაღონდით, ამხანაგებო! რაც დავკარგეთ, ერთ თვეში დაგვიბრუნდება. თუ ბედმა არ მიღალატა და ღმერთმაც კიდო ხელი მომიმართა. აბა, წამოდექით!

გამაგრდით! მომყევით!

ამბავი სამტრედიისა

გუბადმასკომის ბინაში გახურებული მუშაობაა. სამი კაცი თამამად მიადგა თავმჯდომარის კაბინეტს. წინ დარაჯი გადაეღობათ.

- შესვა არ შეიძლება. კომიტეტის სხდომა გახლავს.

წინაურმა ერთი ხელით დარაჯი მოიშორა, მეორე ხელით კარი შეაღო და შევიდა. ორნიც მიჰყვნენ. კრება შესწყდა. მოლაპარაკემ სიტყვა შესწყვიტა. ყველანი შემოსულეებს მიაჩერდნენ.

- ბოდიში, ამხანაგებო! - ცივი რიხით სთქვა კვაჭანტირაძემ. - გთხოვთ მიცნობდეთ: მე სარევოლუციო სამხედრო საბჭოს წევრი პავლე სამტრედიძე გახლავართ. ესენიც ჩემი შტაბის წევრები არიან - პანოვი და შიქიანცი.

და პავლოვსა და შიქიაზე მიუთითა. ყველანი წამოიშალნენ და გაიჭიმნენ. კვაჭმა პირსახეზე უფრო მეტი სუსხი აისახა და განაგრძო:

- თქვენს ქალაქში საზიზღრობა ხდება, თქვენ კი არხეინად გაჭიმულხართ და ბაასობთ. აი, მაგალითად : მე ჩემი შტაბით საგანგებო მატარებლით მოვდიოდი. გზაში შემატყობინეს, რომ მოღალატე ბურჟუებს უცხოეთში თვალ-მარგალიტი და ოქრო მიაქვთო. მატარებელი გავჩხრიკე. ცნობა მართალი გამოდგა. განძეულობა, რა თქმა უნდა ჩამოვართვი, ხოლო საზიზღარი მოღალატენი იქვე დავხვრიტე. მაგრამ თქვენს ცხვირ-წინ, სადგურზე, გაბანდიტებული სალდათები დამეცნენ, მატარებლიდან გამოგვყარეს, ყველაფერი წაგვართვეს და ჩვენი მატარებლით თვითონ წავიდნენ. ამხანაგებო, რას იტყვით ამაზე?

ამხანაგები შეშფოთდნენ. ასტყდა სირბილი, ტელეფონების ჟღარუნი, და ავტომობილების დგრიალი.

- ჩეკას თავმჯდომარე თქვენ ბრძანდებით? - ეკითხება კვაჭი ერთს. - ჩვენ ცხრანი ვართ. მე აქ დავრჩები. დანარჩენი წაიყვანეთ. ეხლავე დეპეშა მიეცით, რომ ის მატარებელი სადმე პატარა სადგურზე გააჩერონ, ორთქლმავალი მოხსნან და გაისტუმრონ, თორემ სალდათები მატარებელს ძალით წაიყვანენ. გესმით ჩემი გეგმა? - დიად, მესმის, ამხანაგო! ამავე დროს ასიოდე შეიარაღებული კაცი იმ მატარებელს დავეწვევით, ალყას შემოვარტყამთ და...

- ეგრე. გამარჯვებას გისურვებთ. მართლა ჩვენი მანდატები ინებეთ. - და კვაჭი კვაჭანტირაძემ ხუთიოდე გრძელი მანდატი გადაუშალა.

იმ მრისხანე მანდატების წინაშე ყველანი გაიჭიმნენ და ათრთოლდნენ. ვერავინ გაჰბედა ის მანდატები ხელში აეღო და წაეკითხა. კვაჭმა ისევ ჯიბეში ჩაილაგა და სთქვა:

- მამ საქმეს შეუდექით. მშვიდობით იყავით, ამხანაგებო!

მერმე ბესო გაიყვანა განზე და უთხრა:

- აბა, ბესო, ჩვენი სიცოცხლე შენს ხელშია. სანამ თქვენ დაბრუნდებოდეთ, აქ მე ყველაფერს გავაიმასქნებ.

კაბინეტში ორნიღა დარჩნენ - გაბლენძილი კვაჭი და გაჭიმული გუბადმასკომის თავმჯდომარე.

- დაბრძანდით, ამხანაგო! - ნება მისცა კვაჭმა. - დაბრძანდით და მომახსენეთ, რა ხდება თქვენს გუბერნიაში?

გუბადმასკომის თავმჯდომარე ლაპარაკით დაიღალა. ორი საათის განმავლობაში კვაჭს ანგარიშს აძლევდა გუბერნიაში საქმის ვითარებისა და ხელისუფალთა მუშაობის შესახებ.

-კეთილი. ეხლა მითხარით, რა გაქვთ მომარაგებული? რამდენი გაქვთ ხორბალი, კარტოფილი, ფქვილი, შაქარი, და სხვა სურსათი?

და პასუხის შემდეგ კვლავ ეკითხება:

- ვაჭრებს საქონელი ჩამოართვით?

- ცოტაოდენი.

- ოქროსი და თვალ-მარგალიტის რეკვიზიცია მოახდინეთ?

- ჯერ არა.

- როგორც ვატყობ, თქვენ ძალიან ჩამორჩენილხართ დედაქალაქს. თუმცა ეს არაფერია. მე დაგეხმარებით. გამოცდილი ვარ. ერთად ვიმუშაოთ. თქვენც მალე დაიგეშებით. ეხლა ყური მიგდეთ. მე მჭირდება ათიოდე ოთახი, ტელეფონი, სამი ავტომობილი, საწერი მანქანა, კანცელარიის მასალა და ავეჯი. გაცივით ბრძანება. ორი საათის შემდეგ მთავარ ქუჩაზე ერთ დიდ შენობიდან სამი ოჯახი გამოჰყარეს და კვაჭის მოახსენეს:

- ბინა მზად გახლავთ. სადამოზე ტელეფონი და დანარჩენიც იქნება. სადილის დრო მოვიდა. გვეწვიეთ, ამხანაგო!

მოხსენების შემდეგ კვაჭმა გუბაღმასკომის თავმჯდომარეს პატივი დასდო და მისი პური-მარილი იგემა. მერმე იმის ოთახშივე მიწვა და მიიძინა.

მზეს ჩასვლას იყო, რომ ბესომ და ჯალილამ კვაჭი გააღვიძეს.

- ადექი, კვაჭი. ყოლიფერი დევიბრუნეთ. ღვინის გარდა ერთი ნემსიც არ დაკარგულა. სალდათებმა თლა დასცალეს არაყი, კონიაკი, ღვინო და შამპანური.

- ღმერთმა შეარგოთ. სისხლი ხომ არ დეიღვარა?

- არც ერთი წვეთი.

- ზალიან ჩკუანი კაცი ყოფილა ბესო, ძალიან! - შეაქო ბესო ჯალილამ.

- ყოჩაღ, ბესო, ყოჩაღ, ჯალილ! მოდით გაკოცოთ. არც მე ვიჯექი აქინე უსაქმოდ. ყოლიფერი მზად არის.

და ბელადმა ორივენი ძმურად გადაჰკოცნა.

- ნუ გინდა, კვაჭი. დაანებე თავი. ამოდენა სიმდიდრე დავიბრუნეთ, მეტი რაღა გინდა? ხვალვე წავიდეთ, თვარა... ვინ იცის? ხიფათი დიდია.

- სავიდეთ, კნიაზ, სავიდეთ, თორემ ალაჰი გასხრება! - შეეხვეწა ჯალილაც.

- ჩემო ბესიკ! შენ აქნობამდე ვერ გაგიგია ჩემი ხასიათი, ერთი სავაჟკაცო საქმე მაინც გავაიმასქნოთ, თვარა რა ოხრად მინდა მარტო სიმდიდრე! ვინცხას უთქვამს „სჯობს სახელისა მოხვეჭა ყოველსა მოსახვეჭელსა“.

- დაგვხვრეტენ, კვაჭი!

ფეხებსაც ვერ მომჭამენ. თუ საქმე გაჭირდა, მე თვითონ დავხვრეტავ აქაურებს.

მეორე დღიდან კვაჭი და მისი შტაბი ახალ ბინაში დაბინავდნენ. იმავე დღეს კვაჭმა ასეთი ბრძანებანი და დარიგებანი გასცა პავლოვს:

- თქვენ პეტერბურგში დაბრუნდით. მოაწყეთ დაზვერვა. თუ ხიფათი მოგველის, ასეთი დეპეშა გამოაგზავნეთ: „ეხლავე დაბრუნდით“. სედრაკ, შენ მოსკოვში წახვალ, ლადი, შენ სმოლენსკში დაბინავდები. ყველას დროგამოშვებით მოგივათ საქონელი და დარიგება. ზოგჯერ თქვენ თვითონ გაჰგზავნით სხვაგან საქონელს. ბესო, დოურიგე მანდატები და დაარიგე. თუ საქმე ჩაიფუშა, ყველამ როსტოვში შეიყარეთ თავი.

ბესომ მთელი დღე მოანდომა ამხანაგების დარიგებას და დაგეშვას, ხოლო მეორე დღიდან ყველა თავ-თავის საქმეს შეუდგა.

კვაჭის მშვენივრად მოწყობილი კაბინეტი აქვს. კანცელარია სამ ოთახში მოთავსდა. აქა-იქ დარაჯები და შიკრიკები გაჭიმულან. ჯალილასაც ძაბრი ჰხურავს თავზე.

საწერი მანქანა აკაკუნებს. წამდაუწუმ ტელეფონის ჟღარუნი ისმის. მუშტარი მრავლად მოდის. ბესო შიქია ამ მუშტარს სცხრილავს და კანცელარიას განაგებს. ჭიპი ჭიპუნტირადე, გაბო ჩხუბიშვილი და ბეკარევი ფულიან ხალხში დაძვრებიან და მუშტარს შოულობენ.

ერთ კვირაში მუშაობა გაჩაღდა. კვაჭი ობობასავით ზის ერთ ქალაქში, სადაც ქსელით თავს იყრის ხუთი რკინის გზა. მოძრაობა დაირღვა, რკინის გზები დამბლად არიან დაცემულნი. ვაგონებიც ისე დაიტაცეს, როგორც პური. ლიანდაგიც სავესეა დამსხვრეულ მატარებლებით. თითო ვაგონს სისხლის ფასი დაედო. კვაჭიც სწორედ ვაგონებს და სანოვაგეს დააწვა.

- აი, წაიკითხეთ.

ხელისუფალი კითხულობს დეპეშას: „სარეგ-სამხედრო საბჭოს წევრს სამტრედიძეს. საჩქაროდ გამოაგზავნეთ ხუთი ვაგონი ფქვილი, ხუთი ვაგონი კომბოსტო, ამდენივე კარტოფილი და ყოველგვარი სანოვაგე“.

- როდის იქნება მზად?

- სამ დღეში.

- მე თვითონ გავაგზავნი. დატვირთეთ და შემატყობინეთ.

დატვირთული მატარებელი მოსკოვში ან პეტერბურგში მიდის და კვაჭის ორმოში ვარდება.

სმოლენსკიდან და სხვა ქალაქებიდან ხანდახან კვაჭისაც მოსდის დიდძალი საქონელი, რომელიც ორიოდ დღეში ოქროდ და თვალ-მარგალიტად გადაიქცევა ხოლმე.

თითქმის ყოველ დღე კვაჭი ასეთ კომბინაციას აწყობს: კვაჭისთან მოჰყავთ ვინმე ვაჭარი სპეკულოვი ან დერიკოჟოვი.

- ხუთი ვაგონი მინდა მოსკოვამდე.

- ფასი ხუთი ოქრო.

მორიგდნენ. კვაჭი სწერს მოწმობა-ბრძანებას: „... და გამოწმებ, რომ მეხუთე დივიზიას ეგზავნება ხუთი ვაგონი საქონელი რიგის გარეშე“.

სპეკულოვის საქონლით დატვირთული მატარებელი მეორე დღესვე მიდის მოსკოვში. მატარებელს თან მისდევს თვითონ სპეკულოვი, რომელსაც ჯიბეში უდევს კვაჭის ხელმოწერილი წესიერი ადლიანი მანდატები. ამ მანდატებით სპეკულოვს მოსკოვში ეძლევა თავის საქონელი, რომელიც ჰავლაბრიანის დახმარებით უმაღლ იყიდება. მერე იმავე მანდატებით და იმავე სედრაკას დახმარებით მოსკოვიდანაც მოდის დატვირთული მატარებელი, რომელიც კვაჭის დახმარებით იყიდება.

დროგამოშვებით კვაჭანტირადეს და ხელისუფლებს ბრძანება მოსდის: „მოახდინეთ რეკვიზიცია ოქროსი და თვალ-მარგალიტის (ან სანოვაგის, ან ქსოვილების, ან სხვა საქონლის) სამხედრო საბჭოს წევრის ჩამოტანის ხელმძღვანელობით, რომელსაც ევალება მოგროვილი საქონლის ჩამოტანა მოსკოვში:

და იმ დღეებში ვაჭართა და მდიდართა ბლავილი და ოხვრა ზეცას სწვდება, ხოლო მოგროვილი საქონელი მოსკოვსა და პეტერბურგში მიდის, სადაც სედრაკა და პავლოვი ხელგაშლით ელოდებიან.

კვაჭმა სადგურზეც დააგო პატარა მახე. მატარებელი რომ გამოივლის, იგი კვაჭის პატარა ქსელში გაეხმევა: მისი ბიჭები მგზავრებს ჩამოუვლიან, გასჩხრეკენ და აკრძალულ სანოვაგეს ჩამოართმევენ, თან ხშირად აუკრძალავ ნივთებსაც გამოაყოლებენ. დილით დილამდის იმ სადგურზე ქრისტეს ტირილი ტრიალებს: ისმის გაძარცვულ მგზავრების უშვერი ლანძღვა, წყევლა, მუქარა, წრიპინი, ტირილი, ხვეწნა და მუდარა. მაგრამ კვაჭის ბიჭებს არაფერის ეშინიათ, რადგან ცრემლი და

წყველა იმათ ხელში ოქროდ დნება, ხოლო ხიფათი არსაიდან მოსჩანს: ირგვლივ ყოველივე იწვის, ინგრევა და გაწყლულია წრიპინი და მუდარა იმ გრიგალში ისე არ ისმის, როგორც კატის კნავილი საშინელ ჭექა-ქუხილში.

- კვაჭი, გვეყოფა! - ზოგჯერ აფრთხილებს კვაჭის ბესო.

- აჰ, მეიცა კიდო! - ამშვიდებს შეშინებულ მეგობარს თავაგლეჯილი კვაჭი და დაუღალავად ჰგლეჯავს, სძარცვავს და ჰბლუჯავს.

ერთხელ კვაჭმა თვითონ ჩამოუარა ერთ სამგზავრო მატარებელს. ერთ ვაგონში წაადგა თავით-ფეხამდე იარაღში ჩამსხდარ ნამდვილ ამხანაგებს. მათ შორის ივან ივანიჩი იჯდა - ბეცი, დაბნეული და გულმავიწყი. კვაჭს ელდა ეცა. ერთმანეთს დააცქერდნენ. კვაჭი უმალ მიხვდა, რომ ივან ივანიჩმა ვერ იცნო.

- ამხანაგო! - ზრდილობიანი და მტკიცე ხმით ჰკითხა კვაჭმა. - აკრძალული ან ზედმეტი სანოვაგე ხომ არა გაქვთ?

- არაფერი. - მიუგო ერთმა. - ცოტა კონიაკი გვაქვს, მაგრამ...

ამხანაგები სადილზე ისხდნენ. წინ შავი პური, კიტრის მწნილი, მყრალი თევზი და ცივი კარტოფილი ეწყობ. იქვე ერთი ბოთლი კონიაკი იდგა.

- ეგ ბოთლი მიბოძეთ, - სთქვა კვაჭმა - აკრძალულია. - და ხელი ბოთლისკენ გაიშვირა.

- ამხანაგებო, ჯერ არც კი დაგვიღევია... - დაედრიჯა პირველი.

- ეგეთი სასტიკი ნუ ხართ. - შეეხვეწა მეორე.

- ინებეთ. - სთქვა მესამემ და ბოთლი მიაწოდა. - კანონი კანონია, მორჩა და გათავდა! გემორჩილებით.

- ყოჩაღ, ამხანაგო! - უთხრა მეოთხემ. - რაც მართალია, მართალია! დეკრეტი ჩვენ მიერ არის გამოცემული. მაშასადამე ამ დეკრეტს სხვებზე ადრე ჩვენ უნდა დავემორჩილოთ.

ივან ივანიჩი კვლავ შესცქეროდა კვაჭს, შუბლს ისრესდა და ჰფიქრობდა: „რა ვქნა, სად მინახავს ეს კაცი?“

მატარებელი წავიდა. ამხანაგები დიდხანს დაობდნენ კვაჭის საქციელის შესახებ.

ზოგნი ლანძღავდნენ, ზოგნი კი იმის სიმტკიცეს იწონებდნენ.

- ძალიან დავაშავეთ, რომ გვარი არ გამოგვკითხეთ, - სთქვა ერთმა. - მაგისტანა მტკიცე და ერთგული კაცი აქ არ უნდა ლპებოდეს.

- ვიცნობ მაგ კაცს, ვიცნობ, მაგრამ, - წაიბუტბუტა ივან ივანიჩმა. - არ მაგონდება, სად ან როდის გავიცანი მგონი...

და მოსკოვამდე ისრესდა შუბლს და იგონებდა. მატარებელი რომ მოსკოვს მიადგა, ივან ივანიჩი უცებ წამოხტა, შუბლზე ხელი დაირტყა და წამოიძახა:

- გამახსენდა!

- რა იყო? რა მოხდა? - ჰკითხეს აქეთ-იქიდან.

- ჩქარა ქალაღი, დეპეშა! დაიჭირეთ ის ჰარამზადა, თორემ ქვეყანას გადაატრიალებს! ჩქარა!..

- ივან ივანიჩ, ვინ გადაატრიალებს? ვინ არის დასაჭერი?

- ის, ის! კონიაკი რომ წაგვართვა. კვაჩანტირადზეა მისი გვარი. სამი თუ ხუთი სახელი აქვს: კვაჩი, აპოლონი, ნაპოლეონი და... ეშმაკმა იცის მისი თავი და ტანი! ჩქარა მომეცით ქალაღი! გამახსენდა!

გვიანლა გაახსენდა.

ამბავი კარაპეტ შულავრიანცისა

ათიოდე წუთის შემდეგ ივან ივანიჩი მრისხანე დეპეშას სწერდა, ხოლო იმის ზურგს უკან ბესო შიქია იდგა. იმ დეპეშას შორიდან კითხულობდა და ოდნავ ილიმებოდა. მერმე თავის ორი დეპეშაც ჩააბარა - პავლოვის და ლადის სახელზე - და მეორე მატარებელზე ავიდა, სადაც მას კვაჭი და ამხანაგები უცდიდნენ, და კვაჭს უთხრა:

- ივან ივანიჩმა ძლივს მოგიგონა და ჩვენს დასაჭერად დეპეშა გაგზავნა. ეს არის ეხლა წავიკითხე.

- ხა-ხა! - გაიცინა კვაჭმა. - დეიგვიანა ჩემმა ივან ივანიჩმა, დეიგვიანა! მეძებონ, აწი. სედრაკ, წეიკითხე ეს ქაღალდი და სთქვი, დაგვეწვიან ჩეკელები? სედრაკამ გრძელი მანდატი წაიკითხა. ეწერა : კარაპეტ მინასიჩ შულავრიანცს და ამხანაგებს (ჩამოთვლილი იყო ათიოდე გვარი) დავალებული აქვთ პოვნა და დაპატიმრება ცნობილი კონტრრევოლუციონერის, საბოტაჟნიკისა და ბანდიტის კვაჭი კვაჭანტირაძის (იგივე ანაპოდისტე, იგივე აპოლონი, იგივე ნაპოლეონი, იგივე პავლე სამტრედიაძე).

- ვაა-ა-ა! - დაალო პირი სედრაკამ. - მაშ, შენვე დასდეგ შენს თავს?.. თავის თავს დასდეგს კვაჭი კვაჭანტირაძე. რომელიმე ქალაქს ან სადგურს რომ მიადგება, მაშინვე ხელისუფლებას ეწვევა, ადლიან მანდატებს გადაუშლის და ჰკითხავს:

- ეს კაცი (კვაჭი კვაჭანტირაძე) ხომ არ გეგულებათ ახლომახლო? მერმე ბინას, ტელეფონს და ავტოს მოითხოვს და გასადრომ ხვრელის ძებნას შეუდგება. გზები შეკრულია. როსტოვი და სხვა ქალაქები თეთრების ხელიდან წითელთა ხელში გადადის და ისევ თეთრებს უბრუნდება. სისხლიანი კადრილის ცეკვა აღარ თავდება.

კვაჭი მალე წააწყდა საკუთარ კვალს. ჩეკელები ფეხდაფეხ მისდევენ. ხან კუდში მოექცევიან, ხან წინ გაუსწრებენ. ამხანაგებმა რამდენიმე ალაგას მოინდომეს ფრონტის გარღვევა, მაგრამ ყველგან ხაფანგებს წააწყდნენ.

ერთხელ ჯალილამ უთხრა კვაჭს:

- ეფენდი, ჯალილ სუხელი ზალიან სუდი სიზმარი ნახა. მე სისხლში ვცურაობდი. არ დაგიჩირონ.

- ნუ გეშინიან, ჯალილ! - დაამშვიდა კვაჭმა. - ალაჰია ჩვენი შემწე.

ალაჰი მართლა მათს მხარეზე იყო, მაგრამ ერთი წუთით იმანაც მილულა თვალები. კვაჭმაც მილულა და უცებ, როცა ერთი ხვრელით დააპირეს ფრონტში გაძრომა და ერთ ქოხში ისვენებდნენ, ამხანაგებმა დაიძახეს:

- კვაჭი, ადექი! ჩქარა ადექი!

კვაჭ უმაღ წამოხტა.

- დევილუპეთ! აწი კი დევილუპეთ! - გაჰკიოდა ჰიპუნტირაძე და თმებს იგლეჯდა. - მოგვაგნეს!

- რა ამბავია? რა მოხდა?

- მოდიან! მოდიან!

- ვინ? საიდან? რამდენნი არიან?

- ორმოცი ცხენოსანი მაინც იქნება. ხევ-ხევ მოიპარებიან. ათიოდე კაცი მარცხენა მხრიდან გვივლის.

- აბა, გარეთ გამოდით, თორემ ეს გალია ნამდვილი საფლავია! - დაიძახა კვაჭმა და ქოხიდან გავარდა. მიიხედა-მოიხედა და უმაღვე ასწონა და გაზომა საქმის ვითარება. - აბა, მეგობრებო! - დადგა ჟამი განკითხვისა. დახვრეტას ისევ ვაჟკაცური სიკვდილი

სჯობია. პავლოვ, შენ, ბეკარევი და ლადი აგერ იმ კედელს ამოეფარებით და იმ გზას შეჰკრავთ. მანდედან ველარ მოგვივლიან. ერთი ტყვიის-მფრქვეველი თქვენ წაიღეთ. დანარჩენები მე გამომყევით. ტყვია გამოიზოგეთ. ნუ აჩქარდებით. დინჯად და ყოჩაღად!

სამნი მინგრეულ კედელს ამოეფარნენ, დანარჩენები ღობის ძირში ჩასაფრდნენ და გაშლილი მინდორი და განიერი ხევი ხელში დაიჭირეს.

წითლებს ცხენები ხევში დაეყენებინათ, თვითონ კი ბილიკზე ჩამწკრივებულიყვნენ და ნელი ნაბიჯით მოიპარებოდნენ.

- ოცდაშვიდი... ოცდარვა. - სთვლის კვაჭი. - სულ ოცდათორმეტია, ჩვენ კი ექვსნი ვართ.

- ცხრანი ვართ. - უთხრა გაბომ.

- იმ სამს არა ვთვლი, იმათ თავიანთი მტერი ჰყავთ. ოღონდ დაღამებამდე გავძლოთ, თორემ მერმე აღარაფერი არ გვიშავს. აბა გაბო, ტყვიისმფრქვეველს მოუჯექი, შენ გცოდნია მისი მოხმარება.

- დევილუპეთ, კვაჭი! - დაიკნავლა ჭიპი.

- სუ, ქოფა ოღლი! - გააჩუმა ჭიპი ჯალილამ.

- ვა-ა, ეს რა მემართება? - კბილების წკაპუნით წაიბუტბუტა სედრაკამ. - ალბათ გაციებული ვარ. თოფი მიკანკალებს.

- ნუ შეჯგუფდით! - მიუბრუნდა კვაჭი ამხანაგებს. - გაიშალენით. ერთმანეთს ათ ნაბიჯზე დაშორდით.

კვაჭის მარჯვნივ ჯალილა ჩაწვა. მარცხნივ ჩხუბიშვილი გაიშოტა. ბესო ერთ ფრთაზე მოექცა. სედრაკა მეორეზე ჩაცუცქდა.

წითლები შეჩერდნენ და ჩასაფრდნენ. მათი ბელადი წინ წამოვიდა და დაიძახა.

- ჰეი, ჰეი! კა-ჩან-ტი-რაზე! ბანდიტო! დაგვენბდი!

კვაჭმა გაიღიმა და დაუმიზნა. თოფი გავარდა. წითელმა ორივე ხელი აიქნია, თოფი გვერდით მოისროლა და გულაღმა გადავარდა. იმავე წუთს ხევიდან ოცდაათმა თოფმა იგრიალა. ღობეს თითქოს მუხუდო მოაყარეს.

დაიწყო ბრძოლა ფიცხელი და დაუნდობელი.

- უგზო-უკვლოდ ნუ ისვრით! - ბრძანებს ხანგამომვებით კვაჭი. - დაუმიზნეთ!...

ესროლეთ!... გასტენეთ!...

- ჰაი, ქოფა ოღლი! დონღუზ! ყირმიზ შაითან - წითელო ეშმაკო! - ბურტყუნებს ჯალილა.

- ერთ კიდევ გავაგორე! - ხარობს ჩხუბიშვილი. - ეს ერთი და სხვა ათასი!

- ვაიმე! - უცებ მოისმა მარჯვენა მხრიდან.

კვაჭმა მიიხედა. სედრაკა წაკუზულიყო. ცხვირ-პირი თოვლში ჩაეყო და ერთი ხელით თითქოს თოვლს ჰხვეტავდა. ჭიპის თავი დაბლა დაეღუნა და გაცხარებით ესროდა ცას.

- ჭიპი! - დაუყვირა კვაჭმა, - ვის ისვრი? საით ისვრი? გასწორდი! დაუმიზნე!

ჭიპიმ უარესად დაჰღუნა თავი, და იმავე წუთს დაიგმინა და გულაღმა გადავარდა.

- ჯალილ! - დაიძახა კვაჭმა. - ორივეს თოფები და პატრონები აართვი და აქ მოიტა.

ჩემი თოფი ისე გაცხელდა, რომ ხელს მწვავს.

წითლები უცებ წამოიშალნენ და ურას ყვირილით გამოიქცნენ.

აბა, კვაჭი მედგრად! არ შედრკე! მარდად! მტკიცედ! ზურგი არ უჩვენო მტერს, თორემ შენც, შენი მეგობრებიც და შენი ნადავლიც დაილუპებით!

- აბა, მეგობრებო! - ჰკვივის გაცხარებული კვაჭი. - გასტენეთ! დაუმიზნეთ! ესროლეთ!

- კა-კა-კა! აკა-კა! - ქათამივით კაკანებს გაბოს ხელში იარადი!

- ტრახ-ტა-რახ! ატრახ-ტრახ! - ჰქუხს ხუთიოდე თოფი.

კვაჭს ისევ დემირ-თეფეს ეშმაკები ჩაუსხდნენ გულში, მაშინ კვაჭი ისე მოიტაცეს ეშმაკებმა, რომ მას არც კი ესმოდა გახელების მიზანი, ეხლა კი შეგნებით და დინჯად იბრძოდა სიცოცხლისთვის. არა, კვაჭი ჯერ არ მოკვდება! არ მოკვდება ასე უღვთოდ და უბრალოდ სადღაც უკრაინის მიყრუებულ სოფელში! არ მოკვდება კვაჭი სანამ ერთხელ კიდევ არ ჩაეხუტება სილიბისტროს და პუპის, სანამ ერთხელ კიდევ არ მოირბენს ქუთაისს და ტფილისს, სალორიას და მუშტეიდს, ფერმას და მთაწმინდას, სანამ ერთხელ კიდევ არ გადაატრიალებს ერემოსა და ლაითაძის დუქნებს ქუთაისში, „ედემს“ და „ფანტაზიას“ ვერის ბაღებში, სანამ არ ჩაჰკრავს ერთ თალია ბაკარას ქართულ კლუბში და ისევ არ ააფორიაქებს იქაურობას, რომ ათიოდე წელიწადს მაინც არ იგონებდნენ კვაჭანტირაძის სახელს.

- გასტენეთ! დაუმიზნეთ! ესროლეთ!

ურას ყვირილი ღობის ძირში შესწყდა. წითლები უცებ მიბრუნდნენ და გაიქცნენ. ბეკობზე ათიოდე დაჭრილი და მოკლული დასტოვეს. იმავე დროს ტყვიის-მფრქვეველის კაკანიც შესწყდა. კვაჭმა მიიხედა. გაბო ჩხუბიშვილი თავის იარაღს ზედ დაჰკვდომოდა. ორივე ხელი გაცხელებულ იარაღისთვის მოეხვივნა და ისე საყვარელ ქალსავით ჩაჰხუტებიყო. თოვლივით გაფითრებული ბესო შიქია ღობეს მიჰყუდებიყო და დაჭრილ წვივს იხვევდა. ჭიპი ჭიპუნტირაძე აღარსად სჩანდა.

- ჯალილ, ბესოს უშველე!

თვითონ კვაჭი პავლოვისკენ გაიქცა. ლადი ჩიკინჯილაძე გულაღმა ეგდო. კვაჭმა მკერდზე ყური დაადო და ჭრილობა გაუშინჯა. მკვდარია! ბეკარევი პირქვე წაქცეულიყო. ისიც მკვდარია. კვაჭი პავლოვს მივარდა. ის ჰსუნთქავს და ჰკვნესის. ცოცხალია, ცოცხალი! კვაჭმა პავლოვი ქოხში შეიტანა და ჭრილობები შეუხვია. ჯალილამ ბესო შემოიყვანა და დაიძახა:

- ალაჰ ილ ალაჰ! სითელი შაითანები სავიდნენ, კვაჭი-ბეგ! გამარჯობა ჩონია.

ბესო ტკივილისაგან იღმიჭებოდა, კვაჭი კი თავჩაქინდრული იჯდა და დახოცილ მეგობრებს სტიროდა. გამარჯვების სიხარული დაავიწყდა. ხუთი ამხანაგი აკლდა, ხუთი ერთგული და ერთად შეზრდილი ამხანაგი!..

ისინი ვეღარ დაუბრუნდებიან თავიანთ დედ-მამას, ნათესავებს, მეგობრებს! საწყალი ლადი! საწყალი ჭიპი! საბრალო სედრაკა! ბეკარევი! გაბო! ყოველივე გათავდა მათთვის და ისინიც გათავდნენ ყველასთვის! გაბო და სედრაკა ვეღარ იქეიფებენ კაკლების ჩრდილში, ვეღარ იბანავებენ ლიახვის და ალაზნის სუფთა წყალში, ვეღარ ჩაეხუტებიან თვალჟუჟუნა ქალებს, ვეღარ ჩაიტკბარუნებენ პირებს მოთალით და კახურით. ჩახოხბილით და ჩიხირთმით. დოშით და მწვადით! მათ მოხუცი დედ-მამა გულის ფანცქალით ელოდება დაკარგულ შვილებს და წინანდებურად სწერენ ცრემლიან წერილებს.

- ჯალილ! - ოხვრით ამბობს კვაჭი. - სოფელში წადი და ათიოდე გლეხს დაუძახე. საფლავი გაუთხარონ.

კვაჭიც გავიდა და დახოცილებს ერთხელ კიდევ გადაჰხედა. გადაჰხედა და ეხლავა მოაგონდა, რომ წედან ჭიპს თვალი ვერ მოჰკრა. გაცხარებულ ბრძოლის დროს ჭიპი ისე წაიქცა, როგორც მოკლული ან მძიმედ დაჭრილი, ეხლა კი... კვაჭმა ის ალაგი დაათვალიერა, სადაც ჭიპი წაიქცა და ერთი წვეთი სისხლიც ვერ იპოვა, თოვლში ნაფეხარი მოსჩანს. ალბათ დაიძალა სადმე.

- ჭიპი, სადა ხარ? ჭიპი!

პასუხი არ ისმის. უცებ კვაჭის ეჭვის ეშმაკი ჩაუძვრა გულში. უმაღვე ქოხში შევარდა და განძეულს ეცა. ბარგი აქოთებული იყო. განძი აღარსად სჩანდა. სანამ გლეხები საფლავს სთხრიდნენ, კვაჭი სიბრაზით იხერხებოდა:

- ჰოი უმადურო! ორგულო! მოღალატე! შერცხვეს კვაჭი თუ დედაშენი შენს საფლავზე არ ვატირო.

- დონღუზ! - ბურტყუნებდა ჯალილა: კასი კი არა, ზადლია, ზადლი!

უცებ სოფელში თეთრების დიდი რაზმი შემოიჭრა. კვაჭი ეხლავა მიხვდა წითელი მდევრის გაბრუნების მიზეზს: შორიდან დაენახათ დიდი რაზმის მოახლოვება და მორიდებიყვნენ.

- რა იყო, რა მოხდა? - ჰკითხა კვაჭს ყაზახთა ხარუნჯიმ.

- ვიბრძვით მეფის და დიდი რუსეთისთვის! - რიხით მიუგოს სილიბისტროს ერთამ და ძველებურად გაიჭიმა.

ამბავი სამშობლოში დაბრუნებისა და ერთი კუბოს წამოღებისა

მეორე დღეს კვაჭმა თეთრების სარდალს დაწვრილებით უამბო თავის თავგადასავალი, ნანახი და გაგონილი. ოთხივენი ერთ პატარა ქალაქში გადაიყვანეს და სამკურნალოში დააწვინეს. კვაჭი და ჯალილა ერთ კვირაში მოკეთდნენ და სასტუმროში გადასახლდნენ, ხოლო დაჭრილი პავლოვი და ბესო იგვიანებდნენ: კვაჭი უფულობას სჩიოდა და ჭიპის სახელს ენიდან ველარც იშორებდა. ხშირად ამბობდა:

- ბესო! ჯალილ! დეიხსომეთ ჩემი სიტყვა: ვფიცავ ღმერთსა და ჩემს პატიოსნებას, რომ ვერ მოვისვენებ სანამ ჭიპის დედას შვილის საფლავზე არ ვატირებ.

ხანი გავიდა. ბესო და პავლოვიც მოსულიერდნენ, სამკურნალოდან გამოვიდნენ და ოთხივენი ადესაში ჩავიდნენ. კვაჭმა უმაღვე გაიხსენა შორეული წარსული, ჭაბუკობის ტკბილი დღეები, ორი უდარდელი წელიწადი, ჰოფმტეინი, რებეკა, ისაკა, სიდოროვი, მისი ქალიშვილი ვერა და მრავალი იმდროინდელი ნაცნობი და მეგობარი. ამ მოგონებამ კვაჭი ქალაქს მოსდო. იქაურობა მოირბინა, დაჰსუნა და საქმის ვითარება გაზომა. მაგრამ მას ლაღობა არ ეტყობოდა. მოკაკული და დაბნეული დადიოდა, რადგან დღიური სახარჯოც კი გამოეღია. როდესაც კვაჭს უფულობით გული მისდიოდა, ბესო გვერდით მიუჯდა, ჯიბიდან ცხვირსახოცი ამოიღო და გაშალა. ოთახს, ბესოს და კვაჭსაც სინათლე დაედოთ. ბესოს ხელზე ბელურას კვერცხის ოდენა სხივმოსილი ათიოდე ბრილიანტი ედო.

- ეს განძი ამ დღისთვის გადავარჩინე. აიღე, გამოგვადგება. - სთქვა ბესომ.

- ბესო! ბესიკო! - წამოიძახა კვაჭმა და მეგობარს გადაეხვია. - მე რომ კვაჭი არ ვყოფილიყავი, უეჭველად ბესობას ვინატრებდი. ჩემო ბესიკო!.. ბესია! - სიხარულისგან გაბაღღდა, აიშალა, სასტუმრო აიკლო და რესტორანები გადაატრიალა. როდესაც დამშვიდდა, იქაურ თეთრ სარდალს ეწვია და ასეთი ბაასი გაუბა:

- წითლები ჩვენი საერთო მტრები არიან. დღეს თქვენ დაგჯაბნიან, ხვალ საქართველოს ჯერიც დადგება. ჩვენ ბუნებრივი მოკავშირენი ვართ.

- მართალია! - დაუდასტურა „მოკავშირემ“.

- თქვენ სალდათები, აფიცრები, ნავთი, ბენზინი და ათასი რამე გჭირდებათ, ჩვენ კი, ფქვილი და სურსათი გვინდა, მაშასადამე...

იმ სარდალმა ჯერ კვაჭის ვინაობა გაიგო და მესამე დღეს მოურიგდა. სანამ ბესო კარგად მოკეთდებოდა, კვაჭი დღე და ღამეს გარეთ ატარებდა, თავისუფლად სუნთქავდა, რესტორანებში ისვენებდა, ყავახანებში ითენთებოდა და ძველ ნაცნობთა ამბებს აგროვებდა. ინსპექტორი ჰოფმტეინი ისევ ინსპექტორობდა, კაპიტანი სიდოროვი კაპიტნობდა, ხოლო მისი ქალიშვილი ვერა...

ოჰ, რა ძნელი ყოფილა ძველი ჭრილობის გაღიზიანება!

ერთ საღამოს კვაჭმა სათნოების დის ფორმაში გამოწყობილ ქალს მოჰკრა თვალი და უმაღვე იცნო ოდესღაც თავის ვერა - დაბალი, ქერა და ფუნჩულა. ვერას გვერდით ათი წლის შავგვრემანი ბავშვი მისდევდა. კვაჭის შვილი! პირწავარდნილი კვაჭიკო! „ვინ არის მომავალი ბავშვის მამა, - კითხულობდნენ ათი წლის წინათ ადესელი სტუდენტები, - კვაჭი კვაჭანტირაძე თუ ჰავლაბრიანი?“ ეს საიდუმლოება მაშინ ვერ გამოარკვიეს, კვაჭმა კი მაშინაც იცოდა და ეხლაც ძალიან კარგად იცის, რომ ის

შავგვრემანი ბიჭი მისი სისხლი და ხორცია. პირსახეში ალმური აუვარდა და თავში სისხლი აუდუღდა. უმაღვე დაღუნა თავი და ბარბაცით შევარდა მაღაზიაში. რამდენიმე დღე გავიდა. მეგობრები წამოსასვლელად ემზადებოდნენ. კვაჭი მარტო იყო ოთახში. უცებ კარებში ჭიპის თავი და ჯალილას ხელი გამოჩნდა. ჭიპი ძალადობდა და კარებს ებლაუჭებოდა, მაგრამ კისერში წავლებულმა ხელმა ქიმუნჯი წაჰკრა და მოხუზული ჭიპი შუა ოთახში შეაგდო. მერმე თვითონ ჯალილაც შემოვიდა, დინჯად ჩაჰკეტა კარები და დინჯადვე სთქვა:

- ქვაჩი-აღა, ჭიპი მოგიხვანე. ფისი რომ დასდევ, ეხლა გააკეთე შენი საქმე.
- ჭიპი! - დაიდუმულა კვაჭმა და ორი ნახტომით ზედ მიადგა.
- კვაჭი! - დაიკნავლა ჭიპიმ და ვერხვის ფოთოლივით აცახცახდა. - მე... მე დამნაშავე ვარ... მარა აფერი დამრჩა, ღმერთმანი, აფერი დამრჩა... წამართვეს, ყოლიფერი წამართვეს. მე... შენ... მე...
- მეც ნამდვილად გავიგე, რომ საართვეს, მაგრამ ჩიპი მაინს დონღუზუა, ამიტომ... - დაუმატა ჯალილამ და დაიმკლავა.

კვაჭის რკინის მკლავები თავისთავად მოსხლტა და ჭიპის ყელზე ტკაცუნნი მოიღო. იმავე წუთს ჯალილამაც ისკუპა.

ხუთიოდე წუთის შემდეგ ორივენი მოშორდნენ ჭიპს, რომელიც, გაგუდული და თვალეზ-ამოვარდნილი, გაჭიმული იწვა იატაკზე.

- აბა, ჯალილ, შეახვიე.
- უნდა სავილოთ გურჯისტანში. - თქვა ჯალილამ. - ფისი მიესი ალაყსა, რომ დედამ უნდა ჩიპის საფლავზე იტიროსო, ამიტომ.
- ვიცი. შეახვიე. დედას უნდა ჩავუტანოთ.

ორი დღის შემდეგ კვაჭი, ბესო და ჯალილა „პუშკინ“ -ზე ავიდნენ, რომელმაც ცხვირი საქართველოსკენ იბრუნა. კაპიტანმა სიდოროვმა და კვაჭმა თითქოს ერთმანეთი ვერ იცნეს. პავლოვიც განკურნების შედეგად უნდა ტფილისში ჩამოსულიყო - ასე მორიგდნენ კვაჭი და თეთრი სარდალი.

ერთი კვირა კიდევ გავიდა. ერთ ღამეს გემმა ცხვირი ბათომს მოაბჯინა.

კვაჭი, ჯალილა და აკოჭლებული ბესო ბაქანზე იდგნენ და ცეცხლის ლარს გამოსცქეროდნენ.

კვაჭს ის საღამო მოაგონდა, როცა თორმეტი წლის წინათ ახალგაზრდა კვაჭი გემის ცხვირზე იდგა და ჩრდილოეთისკენ მისცურავდა. რა არ გადაჰხდა თორმეტ წელიწადში კვაჭს! რამდენი ქვეყანა მოიარა! რამდენჯერ დაიჭირა და ისევ გაუშვა მოწყალე ბედი! მას, ძლევამოსილ რაინდს, ათჯერ და ოცჯერ შეეძლო გამარჯვების რაშზე შემჯდარიყო და ალამით, ზეიმით და ზათქით დაბრუნებულიყო თავის პატარა და ღარიბ სამშობლოში, სადაც ის ადვილად დაიჩემებდა პირველობას. მაგრამ მან უცხოთა შორის მეორე ალაგი, მუდმივ ხიფათთან ბრძოლა და ახალ-ახალი ლანდების დევნა ამჯობინა. ოჰ, რატომ არ დაუჯერა ხუთი წლის წინათ კვაჭმა საწყალ გაბოს და სედრაკას! რატომ არ ალაგმა მაშინ თავაგლეჯილი ბედი! რატომ არ დაუბრუნდა მაშინ მდიდარი და ჯანსაღი კვაჭი თავის პატარა კერას! ვინ იცის, როგორ დატრიალდებოდა მისი ცხოვრების ჩარხი, მისი და დანარჩენ მეგობრებისაც, რომელნიც ეხლა, ამ სიცივეში... შორს, სადღაც მინდორში... შავ მიწაში წვანან. კვაჭი კი უკვე მოდუნებული, შერცხვენილი და ხელცარიელი, ეხლად უბრუნდება ხელცარიელსა და მოხუცებულ მშობლებს. თორმეტი წლის წინათ, როცა ფრთიანი კვაჭი აი ამ ზღვაში მოსცურავდა, საბედო მარიხვარსკვლავი კვაჭს უღიმოდა და გამარჯვებას ჰპირდებოდა. ეხლა კი იგი მკრთალად ციმციმებს და ოდნავა ჰბჟუტავს. კვაჭის გული იდუმალი მიზეზით ჰკვნესის. უცნაური სირცხვილის ჭია

ჰდრდნის უძღებ შვილს, რომელმაც თავის ახალგაზრდობა და ძალ-ღონე სადღაც გაფლანგა და ეხლად მოიგონა ბებერი ძიძა-მიწა, რომელმაც აღზარდა და გამოკვება.

- კვაჭი, რა დაგემართა? - ეკითხება ბესო, რომელმაც მთვარის შუქზე კვაჭის შექმუხვნილი შუბლი და მთრთოლვარე ტუჩები დაინახა.

- აფერი. - ეუბნება ხმის კანკალით კვაჭი. - წავიდეთ, ბარგი შევკრათ.

კვაჭს ჯერ მშობელ ქუთაისში უნდოდა ჩასულიყო და დედ-მამა ენახა, მაგრამ დილით სასტუმროში გაიგო, რომ სილიბისტროს ტფილისში მშვენიერი სახლი ეყიდნა და საბოლოოდ დედაქალაქში დასახლებულიყო.

- ალბათ იმ ფულით იყიდდა, შარშან რომ გამოვატანე პიტერიდან. - სთქვა კვაჭმა და ჯალილას მიუბრუნდა. - ჯალილ, ბარგი მოამზადე, ხვალ ქალაქში მივდივართ.

ჯალილამ ბარგი შეჰკრა, მერმე კვაჭს წინ აეტუზა, წაიფორხილა და ღიმილით უთხრა:

- ალა! ჯალილას სოტა ხნით სასვლა უნდა.

- საით, ჯალილ! სად მიდიხარ?

- მე ერთი ზმა-ბიჩი ვნახე. აქ არის. სტამბოლში მიდის. მეს მინდა სავიდე. სოტა უნდა მოვიარო, ბედი ვსადო და ისევ თქონთან მოვიდე.

კვაჭი დაღონდა.

- ბესო, ორნიღა ვრჩებით! - მერმე ჯალილას მიუბრუნდა. - უშენობა გამიძნელდება, მაგრამ... რაკი ეგრე მოგიფიქრებია... წადი, ჯალილ, ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს.

- ჩოხ საღოლ, ალა! ჩოხ რაზიამ. ალაჰ იყოს თქონი შემსე. სალამათ, კნიაზჯან. მალე ისევ გიპოვით, ეხლა კი სავალ, სალამათ!

ერთმანეთი გადაჰკოცნეს და დაშორდნენ.

კუბოში ჩაჭედილი ჭიპი კვაჭმა წინა ღამითვე გაუგზავნა ბათომში გადმოსულ მშობლებს, ხოლო მეორე დღეს დასაფლავებას დაესწრო.

- კვაჭი, ნუ წახვალ. - მორიდებით ურჩია ბესომ.

- ფიცი ბოლომდე უნდა შესრულდეს, ბესო! - ცივად უპასუხა კვაჭმა. - დედის ტირილი უნდა ვნახო.

წავიდა და ნახა. მოხუცებული დედ-მამა დარდისგან ფეხზე ძლივს იდგნენ. დედის კვილი ცასა სწვდებოდა. მამა გაუგებარს რასმეს ლულლულებდა.

- ხულიგნებმა დაახჩეს, - უთხრა კვაჭმა ჭიპის მშობლებს. - გვამი ძლივს ვიპოვე და წამევიდე.

როდესაც ანდერძი აუგეს, კვაჭმა ლაპარაკი დაიწყო. ეს იყო მისი პირველი სიტყვა ახალ საქართველოში ნათქვამი.

- ძმაო ჭიპი! - ეძახოდა მეგობარს კვაჭი: - შენ მუდამ ქართველი იყავი სულით და გულით. ქართველი იყავი და სამშობლოსთვის იბრძოდი. და ამ ბრძოლაში დაიღია შენი უსაზღვრო გული და ჯვარცმული ცხოვრება. ვერაგმა მტერმა მუხთლად მოსპო შენი ღამაზი სიცოცხლე, მაგრამ შენი წმინდა ხსოვნა უკვდავი იქნება შენი მეგობრების და ხალხის გულში, ხოლო მადლიერი სამშობლო ოქროს ასოებით ჩასწერს შენს სპეტაკ სახელს თავის მატთანეში და შენ გმირულ სიკვდილს საშვილიშვილო მაგალითად გადააქცევს. შენ კი, დაუვიწყარო ძმაო, მოისვენე შავს მიწაში, რამეთუ მიწა ხარ და მიწად იქეც! ჩვენ კი...

სიტყვა ქვითინით დაასრულა და ბარბაცით შეერია ხალხში.

იმ დღეს კვაჭმა ბათომი დაირბინა, ნაცნობები იპოვნა და ახალიც მრავლად შეძინა.

ხოლო მეორე დღეს დილით კუბეში შევიდა, გაზეთი გაშალა, ჭიპის ნეკროლოგი წაიკითხა და თავის სიტყვაც ჩააბულბულა. ბესოს ოდნავ გადაეჭარბებინა. დაეწერნა: ჭიპის გვამი ერთგულმა კვაჭმა შუა ზამთარში კიევიდან ადესამდე ზურგით და მარხილით გადმოიტანაო.

მარჯვე კაცი იყო ზესო შიქია!

კარი მეშვიდე

ამბავი საკუთარ მიწაზე განავარდებისა

რაც უფრო ღრმად შედიოდა მატარებელი საქართველოს გულში, კვაჭსაც იმდენად ემატებოდა მღელვარება და მოუსვენრობა.

- აი ნატანები... საჯავახო... ბესო, სამტრედია! ჩემი სამტრედია! ისე მიცემს გული, თითქო დიდი ხნის უნახავ საყვარელთან მივდიოდე!

სამტრედიაში ჩამოხტა, სადგური მოირბინა და ათიოდე ძველ ნაცნობს წააწყდა. ყველას გადაეხვია და ყველანი მოიკითხა.

- გამარჯობა, ბონდო!.. ვახლავარ ძალუა ძაბულის!.. რავა ხარ, ისიდორე?.. მე? აი დავბრუნდი, სამუდამოდ დავბრუნდი. მეც უნდა წევიმუშაო საქართველოსთვის. აწი ქალაქში მივდივარ, მარა მალე გნახავთ სამტრედიელებს და ქუთათურებს...

მომიკითხეთ ყველანი, აბა, მშვიდობით! - და მიმავალ ვაგონს შეახტა. ცოტა ხნის შემდეგ კვლავ აიშალა:

- ბესო, აი ჩვენი რიონი! აგერ ქუთაისიც! ჩვენი პაწია ქუთაისი! თურმე დაცალიერდა საწყალი! თურმე მთელი ქუთაისი ტფილისში გადასახლებულა. მხოლოდ ერემო, ლაითაძე და დანიელა ურია დარჩენილან. რა ლამაზი ხალხია ქართველი!.. რა ლამაზი ქვეყანაა საქართველო!

და „ქართველსა“ და „საქართველოს“ წარამარად ისროდა, რომ ეპოქის შვილი იყო და ხარკს უხდიდა.

უკვე დაღამდა. კვაჭმა შორიდან ტფილისის შუქს მოჰკრა თვალი და უარესად აღელდა. არსად და არასოდეს არ უგრძვნია მას ასეთი იდუმალი გულის-ღელვა და სულის-შფოთვა. სადგურის ბაქანი გახარებულ ბავშვივით გაირბინა, ეტლში ჩაჯდა და მიამახა:

- სოლოლაკისკენ! ნაბიჯით იარე!

რუსეთის ქალაქების შემდეგ დედა-ქალაქი კვაჭის პარიზად მოეჩვენა. უხვი შუქით მოფენილი ქუჩები ხალხით არის გატენილი. ისმის მხიარული ლაყბობა და ჟრიამული. ცეცხლის ზღვაში უზარმაზარი შავი კანდელივით აღმართულა მამა-დავითი, რომელსაც ჯიღასავით დაუდგავს თავზე ელექტრონის ვარსკვლავების გვირგვინი.

გაიარეს კუკიის გრძელი ქუჩები, ვერის ხიდი, აღმართი და რუსთაველის ფართო ხეივანზე გავიდნენ. კვაჭი ველარ ისვენებს:

- ბესო, შეხედე! აი „ნოეს“ სასტუმრო... აი სახალხო სახლი! აგერ ჩვენი მტკვარი!.. აი, ოპერა... დრამა... ქაშუეთი... ჩემი „ორიანტი“ აი, სასახლეც... მუზეუმი!.. ჩვენია აწი ყოლიფერი, ბესო, ჩვენი!

ათიოდე წუთის შემდეგ კვაჭი დაფეთებულივით შევარდა საკუთარ სახლში და კინალამ დაახჩო სიხარულით აკივლებული მშობლები - სილიბისტრო, პუპი, ხუხუ და ნოტიო, რომელნიც ხან სტიროდნენ, ხან იცინოდნენ, გზადაბნეულივით დაბორილებდნენ, გაუძლის სიხარულისაგან შტერდებოდნენ, ისევ კაკანებდნენ, ფუსფუსებდნენ, ყაყანებდნენ.

ამბავი პირველი ნაბიჯების

მეორე დღეს კვაჭმა მინისტრებს და ხელისუფლებას ჩამოუარა:

- გთხოვთ მიცნობდეთ: კვაჭი კვაჭანტირაძე გახლავართ. ეს არის ეხლა დავბრუნდი წითელი ჯოჯოხეთიდან.

მისი სახელის ქუხილი შორეულ ჩრდილოეთიდან თურმე საქართველოშიც ისმოდა. ეს ქუხილი ვერცხლის ხმებით იყო შეზავებული. კვაჭის სახელი, შორეულ რუსეთში ოდნავ შეთხუპნული, საქართველოში უკვე პირმოზანილი და გაკრიალებული ჩამოსულიყო.

სანამ კვაჭი დედ-მამის ალერსით დნებოდა და ხელისუფლებას თავის თავს აცნობდა, ჭკუამარჯვე შიქია ქალაქში დაძვრებოდა და კვაჭის სახელს ენიდან არ იშორებდა. კვაჭის ჩამოსვლის ამბავიც ელვასავით მოედო ტფილისს. ყველას და ყველგან მისი ჩამოსვლა ეკერა პირზე.

ერთი ჯგუფი ასე ჭორიკანობდა:

- ახალი ამბავი გაიგე? - ეკითხებოდნენ ერთმანეთს ქუჩებსა, კლუბებსა, თეატრებსა და რესტორნებში - კვაჭი კვაჭანტირაძე ჩამოსულა.

- შენი ჭირიმე? მართლა?.. მადლობა ღმერთს!

და იმ ჯგუფს ასეთი ცეცხლი ეკიდებოდა:

- თურმე ევროპის ბანკებში ორმოცი მილიონი ნაღდი ფული დაუგროვებია.. სთქვა ერთმა.

- ორმოციც იქნება და ასიც! - გაუსწორა მეორემ.

- თურმე ის ფული აქ უნდა ჩამოიტანოს და დაატრიალოს.

- მე ნამდვილს გეტყვით. თურმე ოცი მილიონი მთავრობას უნდა ასესხოს ბონების განსამტკიცებლად, ოცი მილიონი გზებზე დახარჯოს, ორმოცი - ელექტროსადგურებზე, ოციოდე - ქარხნების მოწყობაზე, ათიოდე - სტიპენდიებზე და ორმოციოდე - ჯარზე.

დამიჯერეთ, ეს ამბავი უეჭვო წყაროდან გავიგე.

მეორე ჯგუფშიც დაახლოვებით იგივეს იმეორებდნენ და კვაჭის წარსულს იგონებდნენ.

- კვაჭმა რუსეთი დღევანდელ ბედისგან ათი წლის წინათ გადაარჩინა. მეფეს გადადგომა უნდოდა. ვერავინ დააჯერა. ბოლოს ეს საქმე კვაჭმა იკისრა და მეფე ტახტზე დასტოვა.

- ლონდონის და პარიზის ბირჟები ერთ კვირაში ყირამალა დაატრიალა.

- ენვერ-ფაშამ რუსის მთელი ჯარი ტყვედ ჩაიგდო, მაგრამ კვაჭანტირაძემ ერთი მუჭა ქართველებით ბედი მოატრიალა, ოსმალთა ჯარი დაატყვევა და კინალამ ენვერიც ხელში ჩაიგდო.

- ეგ არაფერი. თურმე ამერიკამ რუსეთს რამდენჯერმე, გამოუგზავნა იარაღით დატვირთული გემები, მაგრამ გერმანელებმა ჩასძირეს. ბოლოს კვაჭანტირაძემ ეს საქმე იკისრა და ორმოცი გემი უვნებლად ჩამოიყვანა.

- ამბობენ ძალიან ნიჭიერი ფინანსისტიყო.

- ნიჭიერი კი არა, გენიოსია, გენიოსი!

- ბოლშევიკები თურმე ძალით ამუშავებდნენ. კვაჭს ბრაზი მოუვიდა და ისე წაიყვანა საქმე, რომ მოსკოვის მთავრობა კინალამ ერთ კვირაში დაჰლუპა. გაუგეს, მაგრამ მაგანაც გაუგო და გამოიქცა. თან ხუთასი შეიარაღებული გამოჰყვა. მერმე მისი რაზმი ხუთი ათასამდე გაიზარდა. ზარბაზნებით იკაფავდნენ გზებს. წითლებს სამჯერ თუ

ხუთჯერ წაართვეს კიევი, ხარკოვი და როსტოვი. მოსკოვზედაც მიდიოდა, მაგრამ დენიკინს ვერ მოურიგდა.

დენიკინი მონარქისტი იყო, კვაჭანტირაძე კი პირსუფთა რესპუბლიკანელი ყოფილა. თუ ეგრეა, უთქვამს კვაჭანტირაძეს, თეთრებსაც კისერი მოგიტეხიათ და წითლებსაცო. მოტრიალდა და წამოვიდა. წითლებსაც მუსრი გაავლო და თეთრებსაც. ადესაც ძალით აიღო და თხუთმეტი გემი წამოიყვანა. ეხლა ის გემები ბათომშია.

- თურმე ის გემები, აუარებელი ფქვილით და იარაღით დატვირთული საქართველოს შესწირა.

- მამ მალე თეთრი პური გვექნება!

ასეთი იმედების ცეცხლი თანდათან ღვივდებოდა და მთელ კავკასიონსაც ედებოდა. სანამ ბესო ამ ცეცხლს გულმოდგინედ ჰბერავდა, კვაჭი ხელისუფლებს თვალებს უბამდა და წითლების და თეთრების ამბებს უამბობდა:

- რუსეთი დეილუპა, ბატონო, დეილუპა! ამ ქვეყანას ქრისტე ღმერთიც ვეღარ წამოაყენებს. წითელი რუსეთი ჩვენთვის ღვთის რისხვაა, თეთრი კი ღვთის კრულვაა. სჯეროდა კვაჭის რუსეთის დაღუპვა? არა, არ სჯეროდა. „კუდი რომ მეიქნოს, ესეც გვეყოფაო“, ამბობდა გულში, ხმამაღლა კი ამის თქმას ვერ ჰბედავდა, რადგან უმაღვე წითელთა აგენტის სახელი გაუვარდებოდა, ეს კი ყველა გეგმებს ჩაუფუშავდა.

სალამოზე კვაჭმა და ბესომ ქალაქი დაირბინეს.

ქართულ კლუბში საქველმოქმედო საღამო იყო. კვაჭმა უხვად გასცა წყალობა. „ძმური ნუგემის“ ყავახანაში ლამაზი მოსამსახურე ქალები, - განათლებულნი და კეთილშობილნი, - უმაღვე მიიზიდა და-ძმური ბაასით და რაინდული ყოფა-ქცევით. „ქიმერიონ“ -ში პოეტების საღამოს წააწყდა, რომელნიც ყანწებით, ლექსებით და მოსაწველ ქება-დიდებით დაუხვდნენ. ერთმანეთს ტკბილი სიტყვით მოუქონეს თავი, ჭრელი ხოტბა უხვად შეასხეს და ხელგაშლილი ღიმილით გაუღიმეს. მართალია, ერთმანეთის ცნობა არა ჰქონდათ, მაგრამ შორიდან პოეტების ფხიზელ ყურამდისაც მისულიყო ქართველი რაინდის ჭეჭა-ქუხილი. მათ იქვე შეჰკრეს ხუთიოდე ტაეპი, მქუხარე ხმით წაუკითხეს, ასწიეს, გაჰბერეს და ოსტატი კვაჭი ისე გააბრუნეს ლექსით და ქება-დიდებით, რომ მან აღტაცებით გაიფიქრა: „გაფასდი, კვაჭუნი, გაფასდი და ამ ჭაბუკებისგან ისწავლე გულის მოგების უძნელესი ხელოვნება“.

კვაჭმა რამდენჯერმე სცადა თალებიან ყანწიდან ამოსვლა, მაგრამ პოეტების სუფრიდან ადგომა და ტკბილი რითმების მორევიდან ამოტივტივება არც ისე ადვილი ყოფილიყო.

დაბნედილმა კვაჭმა უხვად გაიღო შესაწირავი, და თითო სტრიქონი თითო ნადიმის ფასად დაუჯდა.

გათენდა. ერთმანეთი ძლივს ამოიყვანეს ლანდების სარდაფიდან. ვინ ვის მოჰყავდა, ვინ ვის გაჰყვა და გააცილა, აღარავის ახსოვდა - არც პოეტებს და აღარც კვაჭანტირაძეს.

მეორე დღეს კვაჭი გაზეთებში კითხულობდა ბესოს ნაცოდვილარს: „განთქმული ფინანსისტი, ჩვენი თანამემამულე კვაჭი კვაჭანტირაძე საქართველოში დაბრუნდა. უკანასკნელ წელს მან წითელ ჯოჯოხეთში საოცარი და საშინელი ამბები განიცადა. ამის შესახებ ჩვენ ცალკე წერილს დავბეჭდავთ. ეხლა კი გულწრფელად ვუსურვებთ ჩვენს სახელოვან მოძმეს დედის კალთაში მოსვენებას და ნაყოფიერ შრომას ჩვენი ხალხის სასარგებლოდ და მამულის სადიდებლად“.

ასეთი მოლოცვა შესაფერ პასუხს ელოდებოდა. იმავ დღეს კვაჭმა რედაქციები დაიარა, პრესის მუშაკები გაიცნო და თავის თავიც გააცნო. იმ დღიდან კვაჭი და

გაზეთები ერთი-მეორეს იდუმალი და ძმური სიმებით გადაებნენ, რომელნიც კვაჭის მიერ დროგამოშვებით საიდუმლო მალამოთი ლბებოდა, იწმინდებოდა.

კვაჭმა ერთ კვირაში ათასი ხილული და უხილავი ძაფი გააბა. ძველი ნაცნობები და ახალი მეგობრები თაფლწასმულ კვაჭს ბუზებივით მოეხვივნენ. ყველანი თვალებსა და ჯიბეში შესცქეროდნენ და რაღაც სასწაულს მოელოდნენ. კვაჭი კი გაცხარებით ჰქსოვდა ბადეებს, ქვეყანას თვალს უხვევდა და ხელისუფლებისა და ფულისკენ მიაბიჯებდა.

ყორანაშვილი მას ქართული საქმეების გაკვეთილებს აძლევდა, ბესო შიქია უტყუარ ცნობებს აწვდიდა და კვაჭის ყოველდღიურ დარიგებას ასრულებდა, ხოლო დანარჩენნიც ერთგულად და თავგანწირვით ემსახურებოდნენ საერთო საქმეს, რომელიც დღეს თუ ხვალ უნდა გაზრდილიყო და ყველასთვის საარაკო მეწველ ფურად გადაქცეულიყო.

კვაჭმა თვისი ხერხი და მუშაობის მეთოდა ძირ-ფესვიანად შესცვალა. წითელ რუსეთში ნიშადურ-ამოსმულივით დარბოდა და გამალებული ყბედობდა, აქ კი ჯერ-ჯერობით პირზე კლიტე დაიდო და გარეთაც იშვიათად გამოდიოდა. სამაგიეროდ ბესო შიქიას და სხვათა წყალობით კვაჭანტირაძეზე დილით-დილამდე სხვა ათი ათასი - ლაპარაკობდა. ვინ მოუტანს საქართველოს თეთრ პურს? კვაჭი კვაჭანტირაძე. ვინ ჩამოიტანს ევროპიდან ათასნაირ საქონელს? რა თქმა უნდა კვაჭანტირაძე. ვინ გაამაგრებს ჩვენს ფულს, რომელსაც დღითი-დღე ეკარგება ფასი? ისევ კვაჭანტირაძე. ვინ გაიტანს კავკასიიდან ხუთ წელიწადში დაგროვილ ნავთს, შავ ქვას, მატყლს, ბამბას, თამბაქოს, აბრეშუმის პარკს, ხე-ტყეს, ღვინოს და უამრავ სხვა საქონელს? კვაჭი, კვაჭი და მხოლოდ კვაჭი. ევროპასა და ამერიკაში ქალაქი არ არის, რომ იქაური ბანკირები, ვაჭრები და მრეწველნი კვაჭს არ იცნობდნენ და ძმასავით არ ენდობოდნენ. კვაჭმა ყველაფერი იცის! კვაჭი ყველაფერს მოახერხებს! კვაჭის ყველაფერი შეუძლიან!

ქართველი კრეზი სოლოლაკის უბანში სცხოვრობს, საკუთარ სახლში, მეორე სართულში. ნუ მოერიდებით, მიდით და მიუტანეთ თქვენი ნდობა, ფული და საქონელი. კვაჭი ჯადოქარია. ერთ მანეთს თუმანს ასარგებლებს. ნუ მოერიდებით! მიდით! მიბრძანდით!

და კვაჭის კარღია სახლში ყოველ დღე მიდიან და მიაქვთ. თვითონ კვაჭი საქმეზე ცოტას ლაპარაკობს, ისიც ბურუსით და ბინდ-ბუნდად. ის საქართველოში ახალი კაცია. აქაურ ეკონომიკაზე ბევრი არაფერი იცის, მაგრამ ის მტკიცედ იცის, რომ უცოდინარობის გამჟღავნება არ შეიძლება. საქონლის პატრონს ის ჰპირდება საქონლის გაყიდვას უმაღლეს ფასად, ფულის პატრონს - უდიდეს მოგებას. მხოლოდ სავაჭრო და საბანკო სააქციო საზოგადოების დაარსება და ფულის შეტანაა საჭირო. დანარჩენს კვაჭის მდივნები ეტყვიან და ყოველგვარ ცნობასაც მისცემენ. ამისთვის დაიქირავა კვაჭმა სამი ახალი მდივანი - სომეხი, თათარი და ქართველი.

ბოლოს, როგორც იყო, ის ნადირიც მოვიდა, რომელსაც კვაჭი მოელოდა. ერთხელ მას ერთი ინგლისელი ეწვია - პირწითური ჯონ რაულინსონი. კვაჭმა და ჯონმა ერთ საათში გაათავეს საქმე. ფული და საზოგადო ხელმძღვანელობა ჯონისა იქნება, ხოლო ნდობა, ქსელი, ტექნიკა და აპარატი - კვაჭანტირაძისა.

არც კვაჭს და არც ჯონს საქმის გაჭიანურება არ უყვართ. ამის შემდეგ ორი კვირა არც კი გავიდა, რომ თავისუფლების მოედანზე ერთი სახლის ზემო სართული ადლიანი ოქროს წარწერით დამშვენდა: „სიბუნნიონ ლიმიტედ კომპანია“, ხოლო ქვემო სართულში „ინგლის-კავკასიონის“ ბანკი გაიხსნა.

მოკლე ხანში კავკასიონი „სიბუნინი“ -თ მოიფინა და საქმეც ადულდა „სიბუნინი“ ნაღდზე არ ჰყიდულობდა საქონელს. მიეცით ნისიად თქვენი მატყლი და ბამბა, თამბაქო და ნავთი, ღვინო და პარკი. „სიბუნინი“ გენდობათ თქვენ. ის გაიტანს თქვენს საქონელს ევროპაში გაჰყიდის და მერმე... ანგარიშს მერმე გაგისწორებსთ. საქონლის დატვირთვას ძლივს ასწრობენ. საწყობები გატენილია. ასიოდე მოსამსახურე ფიცხლავ მუშაობს. ჯონ რაულინსონი ტფილისიდან ბაქომდე და ბაქოდან ლონდონამდე დაჰქრის. გაზეთებში ყოველ-დღე იბეჭდება: „კვაჭანტირაძემ გაიტანა ოცი ათასი ფუთი მატყლი... გაჰყიდა სამოცი ათასი ფუთი თამბაქო... მოიტანა ასი ათასი ფუთი ფქვილი... იკისრა განაღდება სახელმწიფო ქონებისა... შესწირა ასი გირვანქა სტერლინგი... წავიდა... მოვიდა... სთქვა... გამოსთქვა... მიიღო... ეწვია... ნადიმი გამართა...“

განკურნებული და თეთრების მანდატით აღჭურვილი პავლოვი მალე ჩამოვიდა ტფილისში და მუშაობა გააჩაღა. კვაჭმა თავის დაპირება პირნათლად შეასრულა. მან ათხოვა პავლოვს თავის ნდობა, გავლენა და აპარატი. „სიბუნინი“ მხოლოდ ვაჭრობს და კომერციულ დავალებას ასრულებს, ის ჰგზავნის ყირიმისკენ აფიცრებს, ნავთს, ბენზინს, ზეთს, ტანისამოსს და ასნაირ წვრილმანს და მსხვილმანს. რა ეპიტნავება კვაჭს, რომ ეს მასალა თეთრ ჯარს მისდის! რა მისი საქმეა პოლიტიკა! სამაგივროდ მას თეთრი ფქვილი და მრავალნაირი სურსათი მოაქვს, რომელსაც სულაც არ ასდის სისხლის სუნი. არა, კვაჭი აღარ ერევა პოლიტიკაში, თუმცა... ბოლოს და ბოლოს, მაინც ჩაითრიეს და გააბრიყვეს!

<https://www.facebook.com/groups/ELLIB/>

არც აქეთ არც იქით...

ხარბი, უგუნური, ბრმა თეთრი ბულა დენიკინი საქართველოსკენ მოტრიალდა და აფხაზეთში შემოიჭრა. ამავე დროს მოსკოვიდან წითელი ხმა ისმის „ქართველებო! მხარი მოგვეცით! შემოგვიერთდით! ერთად დავკრათ თეთრ გენერალს და შავ ზღვაში გადავაგდოთ! აბა, დაიწყეთ!... დაჰკარით!...“

რა ჰქნას კვაჭი კვაჭანტირაძემ? ველარ გაუძლო განზე დგომას, რადგან კვაჭიც ქართველია! კვაჭიც საქართველოს ერთგული შვილია! მაშ - შეწვევითა ღვთისათა! - დაიმკლავე, კვაჭი! აინთე ღვთაებრივი გული მამულიშვილურ ცეცხლით! მოიგონე შენი ძლიევამოსილი საქმენი საარაკონი დემირ-თეფეს ზეგანზე და რუსეთის თვალუწვდენ მინდორზე, კიევის მახლობლად, სადაც ამ ჟამად მარადიულ ძილით განისვენებენ შენი ერთგული მეგობრები! შეასრულე შენი ვალი სამშობლოს წინაშე, კვაჭი! იმისთვის ჯერ ერთხელაც არ გაგისროლნია თოფი, ჯერ ერთი წვეთი სისხლიც არ დაგიღვრია და ერთხელაც არ შეგიძახნია შენი ყარამანისებურის ხმით:

- მომყევით!... მწყობრად!... მარდად!... მიდი!... დაჰკა!... ასჩეხე!...

ჩქარა, კვაჭი, ჩქარა! ჩქარა, თორემ მოდის თეთრი ტალღა! მოვა და წაჰლეკავს შენს „სიბუნინოსაც“ და სამშობლოსაც, რომელიც იდუმალ ძალთა წყალობით, მხოლოდ გუშინ გაიცანი, მოიწონე და შეიყვარე. რად ჩაფიქრდი? რად ჰყოყმანობ? ჩქარა, კვაჭი ჩქარა, თორემ... რად ჰქანაობ საქანელასავით? რამ შეგიკრა ეგ ხელ-ფეხი? რატომ არ გინდა წითლები დაიხმარო? რად გეშინიან მათი მეგობრულ ჩახუტებისა? ვითომ მართლა ძვლები დაგემტვრევა? მაშ გვერდით ამოუდექი გაგიჟებულს თეთრ ბუღას, რომელიც გეძახის, გაგიყოლებს და გაჩვენებს წითელ მოსკოვის ნამდვილ გაწითლებას, გიყოლებს და გაჩვენებს წითელ მოსკოვის ნამდვილ გაწითლებას, დამუქებას და გათეთრებას! არც ეგ გინდა? ძველი ცოდვების გახსენებისა გეშინიან? აბა, ეგ რა საფიქრებელია? ვინ არის ეხლა უცოდველი? ვის ჰკიდია ზურგზე შენზე სუფთა წარსული? მაშ დააჩქარე, აირჩიე, თორემ...

- თეთრები ვუის მოგვიტანენ, წითლები ვაის შეგვეყრიან.

ეს არის შენი გადაწყვეტილება? მაშ რა გინდა? ვისთან აპირებ თავის შეხიზნებას? ალბიონთან?

- არც აქეთ, არც იქით. მე განზე ვდგევარ და არავის ვერჩი. არც ვშველი, არც ვემტერები. არც აქეთ, არც იქით.

კვაჭი, რა დაგემართა? რამ დაგიხმო სახელგანთქმული ყნოსვა? ვინ მოგიკლა უტყუარი ალლო? ვინ, ან რომელმა საბედისწერო მაჯლაჯუნამ დაგაჯერა, ვითომ არც შენ გერჩის ვინმე, თუ შენ თვითონ არავის ერჩოლე?! ვინ გაგაბრიყვა, ვინ დაგაწერინა შარა გზაზე, სადაც არხეინად გაწოლილხარ ასეთი ბავშვური ტიკტიკი: „აქ სძინავს უიარაღო კრავს, გთხოვთ არ შეაწუხოთ. ამ გზაზე სიარული აკრძალულია. გადაუხვიეთ“.

მერე, რომ არ გადუხვიონ? ხელი რომ წაგკრას ვინმემ ან თავზე რომ გადაგაბიჯოს და სახლში შემოგივარდეს? დაიყვირებ, განა! აკივდები და საქვეყნოდ განგაშს ასტეხავ განა! მერე ვინ მოგემშველება? დემოკრატია? იმას რომ ერთი დამბაჩაც არ აქვს და ერთი ჯარისკაციც არა ჰყავს? მაშ დემოკრატიულ ყვირილის და ყაყანის იმედი გაქვს? კეთილი და პატიოსანი, მაგრამ აქამდის როგორ ვერ გაიგე, რომ თუნდ ათიოდე მილიონ ყანყრატოს ყვავებისა და კაჰკაჰების დაფრთხობის მეტი არაფერი შეუძლიან?! მაშ ვერაფერი მოიფიქრე? ვერ ჰბედავ თეთრ ან წითელ გზით სიარულს?

მაშ ალბიონის კალთას მაინც დაეჭიდე. არც ეგ გინდა? ისევ დემოკრატიულ ყაყანისა გეშინიან?

- არც აქეთ, არც იქით! - კვლავ იმეორებს თუთიყუში.

რისი გეშინიან, კვაჭი? ვის ერიდები? პარტიიდან დაგითხოვენ და მსუქან ნეხვს პირიდან გამოგაცლიან? ამისი გეშინიან. ამიტომ დაგიგუბებია პირში წყალი? კეთილი და პატიოსანი.

თეთრი ბულა ალბიონმა ისევ მიაბრუნა და დროებით გადაგარჩინა. მაგრამ გარემოება კვლავ შეიცვალა. აბა, შეჰხედე: დაფეთებული, ნაცემი და დაოსებული ბულა შავ ზღვაში გადავარდა, ხოლო კავკასიონის ქედზე წითელი ძაბრი ამოცოცდა და იქიდან გითვალთვალეს. ჰხედავ წითელ დროშებს, იალბუხსა, დაღესტანსა და მცინვარზე რომ ფრიალებენ? გესმის გამარჯვებულთა გუგუნის? ჰხედავ, რას სჩადის ალბიონი? გუდა-ნაბადი აიკრიფა და კავკასიონიდან ბათომში გადასახლდა, თითქოს ეს ქვეყანა სხვას ვისმე დაუცალაო. გაიხედე ეხლა აღმოსავლეთისკენ, გაიხედე და დააკვირდი: ხედავ მეგობრულ ხელებს, რომელნიც გაუშვირეს ერთმანეთს მოსკოვმა, ანგორამ, თეირანმა და ქაბულმა? გესმის, როგორ შეაწყვეს ინტერნაციონალი, შიქჰასტა და ბაიათი? ცეცხლის სალტა გერტყმის გარშემო, კვაჭი! წითელი ღრუბლები იკრიბებიან შენს თავზე, კვაჭანტირაძე! უკვე მოისმის შორეული ქუხილი, უკვე ელავს წითელი ელვა, უკვე იგრიხება ალის გრიგალი და დღეს ან ხვალ დაიჭექებს! კვაჭი, გამოფხიზლდი! მოიშორე ლანდები! გაჰფანტე ნისლი! გაიღვიძე და თავს უშველე, თორემ გვიანლა იქნება კბილთა ღრჭენანი და თითთა კბენანი!

ვერა, კვაჭი ვერ იღვიძებს! კვაჭს უცნაური რამ სენი დაემართა მჭრელ თვალეზზე ბისტი აეფარა, დაგეშილ ცხვირში სურდო გაუჩნდა და მოწმენდილი ტვინი ბურუსით დაებურა. გამოლაყებულ ბებერ თუთიყუშით ზის ხარიხაზე და უაზროდ სჩხავის:

- არც აქეთ, არც იქით... არც სიცივე, არც სიცხე... არც წითელი, არც თეთრი... არც მე ვერჩი, ნურც მე მერჩიან...

კვაჭი გაიხსენე: სწორედ მაგიტომ მოკვდა ბურიდანის ვირი. იმ ვირს ერთი მხრიდან ქერი დაუყარეს, მეორე მხრიდან შვრია. ვირი ფიქრობდა, რომელი სჯობია, შვრია თუ ქერიო. ვერ აირჩია. იმდენი იფიქრა, რომ ამ ფიქრსა და არჩევანში სიმშლით ფეხები გაფშკა. კვაჭი, გაიგე ამ იგავის აზრი? ვერ გაიგე?

კეთილი და პატიოსანი. ძაბრებით გატენილი წითელი მატარებელი ისე დინჯად და არხენად შევა ბაქოში, როგორც საკუთარ სახლში. მეორე დღესვე პირს იბრუნებს და საქართველოს მოადგება. ბრძოლის ქუხილი თითქმის ისმის დედა-ქალაქში.

ერევანიც გაწითლდა. საქართველოს სამის მხრიდან ცეცხლის რკალი შემოერტყა. კვაჭის ფეხქვეშ მიწა გაუხურდა. წითელი ალი ხან ერთგან ამოვარდება, ხან კიდევ მეორეგან.

კვაჭი კვაჭანტირაძე! ვერც ეხლა გაიგე რამე? ეხლაც ვერ დაინახე ჩამოწოლილი მეხის ღრუბლები? მაშ გაიგე და დაინახე? ძლივს! კეთილი და პატიოსანი. ეხლა რას იტყვი? დარბის კვაჭი კვაჭანტირაძე ქუდმოგლეჯილი შიკრიკივით. დარბის და ჰყვირის ყველგან სადაც კი ხმა მიუწვდება:

- აბა, გამოდით! თავს უშველეთ!... ხიფათი კარზე მოგვადგა!... წადით!... დაჰკარით!... ასჩეხეთ!...

შენ, კვაჭი? შენ რას ფიქრობ? შენ რას აპირებ? რატომ შენც იქ არა ხარ, სადაც თოფი სჭექს და სისხლი იღვრება? არა გცალიან, განა! შენ შენი ვალი მოიხადე, განა! ასიოდე კოლოფი პაპიროსი გაუგზავნე ჯარს და შენი საქონლით და განძეულობით უცებ თავი ამოჰყავ ბათომში?!

ახირებული ხალხია, ღმერთმანი! ისე ლაპარაკობენ ზოგიერთნი, თითქოს კვაჭი თანდილას ბადალი იყოს! არც თანდილა და არც ქვეყანა, თანდილას სიცოცხლის გარდა, არაფერს დაჰკარგავენ, კვაჭი კი... კვაჭი ათი ათასს თანდილას მაინც უდრის! როგორ გასძლებენ საქართველო, სილიბისტრო და პუპი უკვაჭოდ! ვილა „გააიმასქნებს“ უკვაჭოდ ათასსა საქმესა მამულიშვილურს! ესეც რომ არ იყოს, კვაჭის უამრავი ქონება აქვს, რომელიც უკვაჭოდ წითლებს ჩაუვარდება ხელში. ამიტომ მირბის კვაჭი კვაჭანტირამე. მირბის და მიაქვს უთვალავი სიმდიდრე, რომელიც მასთან ერთად გაქცეულ მოღვაწეთა შენახვას უნდა მოანდომოს.

გრიგალმა გადაიარა და კვაჭის სულსა და ტვინში ღრმა ხნულები დასტოვა. ეხლა იპოვნა კვაჭმა უებარი წამალი: ინგლისი! მფარველი! ჩქარა იშოვნეთ ძლიერი დამცველი, თორემ ჩვენი დღეები დათვლილია!

და კვაჭი საქმეს შეუდგა. ჯერ თავისს ამხანაგს ჯონ რაულინსოს მოელაპარაკა.

- ოლ რაიტ... იეს... - მოკლედ და ბუნდოვნად უპასუხა მან, თან საქმე ისე წაიყვანა, რომ, საჭიროების მიხედვით, თუნდ ორიოდე დღეში გაპარულიყო და თვისი ხაზაკ-ხუბაკიც თან წაეღო. კვაჭი იწეწებოდა და ოფლში იწურებოდა:

- გამიგონეთ, დამიჯერეთ, მეგობრებო, თორემ ინანებთ. რაც აქამდის ვსთქვი, ყველაფერი გამართლდა. ეხლაც ვამბობ: ჩვენი დამოუკიდებლობა ზღაპარია. ჩვენი კაკულიას და რაჟდენას შვილები სახელმწიფოს ვერ შეჰქმნიან. ხალხი უპატრონოდ არის. კანონი ჩვენ არა გვაქვს და ფული. ჩვენს გარსშემო ისეთი ძალები იყრიან თავს, რომ ჩვენ მათს წიკპურტსაც ვერ გავუძლებთ. საქართველოს ისე გაიყოფენ, როგორც ქრისტეს კვერთხი გაიყვეს. თუ ერეკლე მეფემ მოიხადა ხალხის გულისთვის გვირგვინი, რატომ არ უნდა მოიგლიჯონ თავიდან ჩალის საფრთხობელა ლანჩხუთელმა და ჩოხატაურელმა კუდაბზიკა აზნაურებმა?

რაშია საქმე, კვაჭი? სთქვი, რაც სათქმელი გაქვს! ნურავის ერიდები. სთქვი და გაათავე. ისეც პარტიიდან გამოგდებისა გეშინიან?

- რაშია და იმაშია, ჩემო ბატონო, რომე ევროპას უნდა შევაფაროთ თავი.

სთქვი პირდაპირ, კვაჭი, სთქვი! ვის ან როგორ უნდა შევაფაროთ თავი?

- ან ინგლისს, ან საფრანგეთს მფარველობა უნდა ვსთხოვოთ.

პროტექტორატი? ვასალი? თუნდ ეგრეც იყოს! კვაჭმა ჩიქორთული სიტყვები არ იცის, ერთი სიტყვით, ისე უნდა მოეწყოს საქმე, რომ საქართველო ევროპის ჯარმა დაიცვას, ან... თუ ეს არ მოხერხდა...

- თუ არ მოხერხდა, ისეც ის სჯობია, რომ წითლებს მოვურიგდეთ.

როგორ მოვურიგდეთ? რას ჰგულისხმობ, კვაჭი?

გაანებე თავი ნართაულ ლაპარაკს! ნათლად და მკაფიოდ გამოსთქვი შენი სათქმელი.

- კეთილი, ვიტყვი ... თუმცა ... ადვილი არ არის ამის თქმა, მარა ... რაკი სხვა გზა არ არის, მოგახსენებთ: სასახლეზე უნდა წითელი დროშა ავუშვათ და ... ხელისუფლებაც უნდა წითლებს გადავცეთ.

აჰა! სთქვა კვაჭმა თავის ნააზრევი და გულის ნადები! ეხლა თუნდ გაწიწვით ეგ კაცი, თუნდ პარტიიდან განდევნეთ, თუნდ დაატუსაღეთ!

ეგ რა სთქვი? ეგ რა წამოროშე? როგორ იკადრე? ეგ ხომ ღალატია, ნამდვილი ღალატია!

კვაჭმა იკადრა, გაჰბედა და სიმართლე მოგახსენათ. ეხლა თქვენ იცით. მან თავისი ვალი მოიხადა.

- აქამდისაც დიდი სისულელე ჩავიდინე, რომ კაჭკაჭივით ვჩხაოდი: „არც აქეთ, არც იქით... არც თეთრი მინდა, არც წითელი. არც მე გერჩი, ნურც შენ მერჩოლები“. ან ლონდონი, ან მოსკოვი, - აი, დღევანდელი ჩვენი პროგრამა.

კეთილი, მაგრამ შენ თვითონ როგორ მოიქცევი, კვაჭი? აქ დარჩები, თუ გაიქცევი? ვერა, კვაჭი ვერ დარჩება, რადგან წითლებს მისი ძველი ანგარიშები აქვთ. ესეც რომ არ იყოს, კვაჭმა ქონება უნდა გადაარჩინოს.

სიმართლის მთქმელს ცხენი უნდა შეკაზმული ჰყავდესო, - ეს ანდაზა კვაჭის თავზე გამართლდა. მას აქეთ, რაც მან თავის სათქმელი სთქვა, მართლის მთქმელი ყბად აიგდეს. ზოგმა სთქვა გაგიჟდაო, ზოგი კიდეც იძახდაო, გვალატობსო. კვაჭის ხმა უნაყოფოდ მოკვდა უდაბნოსა შინა. არამკითხე ჭირისუფალი გაინაპირეს და მოიძულეს. კვაჭიც გაჩუმდა და თავის ექვში, შიში და ნააზრევი გულში ჩაიმარხა. იმ დღეს, როცა ინგლისელთა უკანასკნელი ჯარი ბათომიდან უნდა გასულიყო, კვაჭი და ბესოც იქ იყვნენ. მუნჯი, უგულო და უსულო ბრიტტები დინჯად ადიოდნენ გემებზე. სიხარულით აღტაცებული და აფორიაქებული ქართველთა ჯარი და ხელისუფლება ზეიმით, კიჟინით და ზათქით ნაქალაქევეში. ბოლოს, დიდი ინგლისის დროშაც დინჯად, წყნარად და ნაბიჯით ჩამოცურდა მაღალ ძელიდან, ხოლო იმავე ძელზე სამფეროვანი ქართული აფრიალდა, - ისიც კიჟინით, ზათქით, სიხარულით და ხტუნვით.

- ეხლა კი დავიღუპეთ! - უთხრა კვაჭმა ბესოს რესტორანში სწორედ იმ დროს, როდესაც ირგვლივ აღტაცებული ხალხი გრგვინავდა და ჰქუხდა: - დაიხსომე ჩემი სიტყვა, ბესო. თითქმის არავის ესმის დღევანდელი ამბავის მნიშვნელობა. აგერ, ინგლისელთა გემები მისცურავენ. ევროპა წავიდა, ჩვენ ისევ მარტონი დავრჩით აზიაში. იმ გემებმა წაიგეს ჩვენი უკანასკნელი იმედი და დაგვიტოვეს და-მო-უ-კი-დე-ბ-ლო-ბა!.. გარსონ! ერთი ბოთლი ლაფიტი გაათბე... მიიხედ-მოიხედე გარსემო, ბესო! უხარიანთ! იცინიან! ქეიფობენ! ხა-ხა-ხა! ერთი ჰკითხე, ბესო, ამ ტუტუცებს, რად იცინიან? რა უხარიანთ? რად მოილხენენ? ამათ რომ ჰკუა ჰქონდეთ და ხვალინდელის დანახვა შეეძლოთ, ცხარე ცრემლით იტირებდნენ და მომავალ ვაებას დღესვე იგლოვებდნენ. ეხლანდელი ხელისუფალნი ოდესმე მოიგონებენ დღევანდელ დღეს და კვაჭი კვაჭანტირამეს, მაგრამ გვიანლა იქნება თითზე კბენანი. აქამდის ჩვენ ორი გზა გვქონდა: ან რუსეთი, ან ევროპა. ეხლა ერთი გზა და დავგვრჩა - მოსკოვის გზა, ისიც წითელი და ეკლიანი. გარსონ! ხილი არ გივარგათ. ერთი ბოთლი შამპანური და ოსმალური ყავა მოგვიტანე. ყურადღება მიაქციე ერთ ამბავს, ბესო. ჩვენს მტრებს ჩვენზე მეტად უხარიათ ინგლისელების წასვლა. მოსკოვში ალბათ ცალ ფეხზე დარბიან. ეს ძალიან ცუდი ნიშანია. წითლები უკვე იარაღს ჰფერავენ და სალაშქროდ ემზადებიან. ყორანაშვილმა მასწავლა: თურმე ჩვენს წინაპრებს უთქვამთ: - „სადაც არა სჯობს, გაცლა სჯობს კარგისა მამაცისაგანო“.

- ჩათრევას ჩაყოლა სჯობიან, - ჩაურთო შიქიამ.

- ეგეც კარგად არის ნათქვამი, ბესო. თურმე ისიც უთქვამთ: „ურემი რომ გადაბრუნდება, გზაც მაშინ გამოჩნდებაო“. ღმერთმა დაგვიფაროს, რომ ეს ანდაზა ჩვენს კისერზე გამართლდეს.

- აქამდის მრავალჯერ გამართლდა.

- იმიტომ, რომ კარგი მეურმეები გვყავს! ეს მეურმეები ისე გადასჩეხენ ხრამში ჩვენს დანჯღრეულ ურემს, რომ იმის ნამტვრევებსაც ვეღარ ვიპოვით. აქამდის ვყოყმანობდი. ჯერ ვიძახდი: არც აქეთ, არც იქეთ მეთქი. ეს გზა უვარგისი გამოდგა. მერე ევროპას ავეკიდე, მაგრამ არავინ დამიჯერა. ეხლა ევროპაც წავიდა. დარჩნენ მხოლოდ ევროპის ზედამხედველნი. ისინიც ამბობენ: ჩვენს თვალში ვარდისფერს და წითელ საქართველოს ერთი ფასი აქვსო. ესეც მართალია, მაშ ისე გაწითლება არ გვირჩევნია? დაკარგვით არაფერს დაგვკარგავთ გარდა წვრილფეხა მტრებისა, მოგებით კი ბევრს მოვიგებთ. ძლიერი მფარველი გაგვიჩნდება და საკუთარი წითელი

მთავრობა გვეყოლება. სისხლსაც თავიდან ავიცდნით და სხვის ჯარსაც. ეს არის, ბესო, ამერიიდან ჩვენი ერთ-ერთი გზა. მეც ამ საქმეს უნდა ვემსახურო. თუ დამიჯერეს, ძალიან კარგი იქნება ყველასათვის. თუ არა და - კისერიც მოუტეხიათ. მე ჩემს ვალს მოვიხდი.

- ჩვენი საქმე?

- ამერიიდან საქმეც დაწვრილდება. მედუქნეობა მე არ შემიძლიან, დიდი საქმე კი მოისპო, ან ხვალ-ზეგ მოისპობა. რომ შეიძლებოდეს კიდევაც დიდი საქმის გაკეთება, ჯერ არ გავგიჟებულვარ, რომ წითლებს საქონელი დავუმზადო, ან ქარხნები ავუშენო. ყველაფერს თვალ-მარგალიტად და ოქროდ გადავაქცევ. გარსონ, სკამი! პატივი მეცით, ბატონო მინისტრო!. დაბრძანდით. ბიჭო! კიდევ ერთო ბოთლი შამპანური, კარგი ხილი და ყავა! იქნება თქვენი შარტრეზი ან შიპრი გირჩევენიათ, ბატონო ჩემო? კეთილი, ინებეთ, მაშ შიპრი მოგვართვით. ჩვენ იმაზე გვექონდა ბაასი, ბატონო მინისტრო, რომ ... ინებეთ, ჩემო ბატონო, ინებეთ. მშვენიერი სიგარა გახლავთ. საუცხოვო სუნი აქვს და არც მაგარია. აი, მოუკიდეთ ... არა, არა! ჯერ მოსჭერით, მიზომეთ მე მოვჭრი... აი, ესე. ეხლა მოუკიდეთ. დიად, იმას მოგახსენებდით, რომ დღეს თქვენ გიხარიათ, მე კი ეშმაკები მახრჩობენ. მიზეზი? მოგახსენებთ და დალაგებით, დინჯად და საბუთიანად მოახსენა, როდესაც კვაჭმა თავისი სათქმელი გაათავა, მინისტრმა ჯერ თვალეზი დააჭყიტა, მერე პირიდან სიგარა გამოიღო, შიპრით სავსე ჭიქა განზე გადასდგა და ისე შეხედა კვაჭანტირამეს, როგორც სულთანის ტახტზე ბედის წყალობით ასულმა მელორემ, რომელსაც უთხრეს: დიდო სულთანო! მეტად ჭკუიანად მოვიქცევით, თუ მაგ ტახტიდან ჩამოხრძანებას ინებებთ და სულთანობას მე დამითმობთ“.

იმ დღიდან კვაჭის მოსკოვის აგენტის სახელი დასჩემდა. კვაჭი ამას ჯერ ყურს არ ათხოვებდა და ამბობდა;

- სწორედ იმიტომ გირჩევთ ხელისუფლების დათმობას, რომ მოსკოვის რისხვა ავიცდინოთ. მოსკოველნი რომ ჩამოვიდნენ, მე იმავე დღეს უნდა გავიპარო საქართველოდან, რადგან უთვალავი ძველი ცოდვა მაწევს კისერზე.

კვაჭი თითოთ საჩვენებელი გახდა, მაგრამ მისი რწმენა იმდენად ძლიერი იყო, რომ მორწმუნე მამულიშვილს ყველგან ერთსა და იმავეს ალაპარაკებდა: ქუჩებში, ოჯახებში, მოედნებზე და ხელისუფლებთანაც:

- მორიგდით.. ხელისუფლება დაუთმეთ... მშვიდობით გაათავეთ... ცეცხლს ნუ ეთამაშებით, თორემ დღეს ან ხვალ ომი იფეთქებს. ნუ გაქვსთ დემოკრატიის იმედი. გაბრიყვებენ. ისინი ისე მოგეშველებიან, როგორც მე მივეშველები ჰოტენტოტებს ან ინდოჩინელებს, დამიჯერეთ...გეფიცებით ... ყური მიგდეთ.

მაგრამ კვაჭის თითქმის არავინ დაუჯერა, და ვინც დაუჯერა, იმასაც გასავალი არ ჰქონდა. რამდენჯერმე კვაჭი გააფრთხილეს კიდევაც: თუ არ გაჩუმდები, თუ ეგრე რიგად მოგწონს წითლები, პარტიიდან გაგაგდებთ და წითელ რუსეთში გადაგასახლებთო.

სხვა დროს კვაჭი გაჩუმებას და ქედის მოხრას არ იკადრებდა. აკი არც იკადრა გაჩუმება და დამალვა, როცა მეფის მთავრობა ჩამოხჩობას უპირებდა და კერენსკიც ემუქრებოდა. მაგრამ აქ, საქართველოში, კვაჭი ჩიხში მოექცა. გადასდგომოდა ხელისუფლებას და მოსკოვს მიჰკედლებოდა? არა, ამას კვაჭი ვერ ჰბედავდა, რადგან ძველი ცოდვების შიშიც ჰქონდა და რაღაც იდუმალი ძალაც ხელ-ფეხს უკრავდა.

კვაჭის მშვიდობიანი ან შინაურული ცვლილებები უნდოდა, მაგრამ, როცა დაატყო, რომ ორივე გზა უიმედო იყო, თავისს წითელ მეგობრებს უთხრა:

- თქვენ მაინც დამიჯერეთ, ამხანაგებო. თუ დღეს არ შეიძლება შიგნიდან ციხის აფეთქება, ხვალ ან ზეგ ეგ საქმე უფრო მეტად გაადვილდება, ვიდრე ბოთლის დაცლა. აბა, დააკვირდით ჩვენს ცხოვრებას. ხალხი დაიტანჯა უპატრონობით. აღარავინ იცის, არის თუ არა ჩვენში კანონი. არც ის იცის, ვისია ხელისუფლება, - მთავრობისა, გვარდიისა და კანონის ძებნაში დღეს თუ ხვალ ხალხი თვითონვე მოგადგებათ კარზე. გარწმუნებთ, რომ დღეს თუ ხვალ ხალხი თვითონ მოგადგებათ კარზე. გარწმუნებთ, რომ დღევანდელი ხელისუფლება თქვენს საქმეს თქვენზე უკეთ აკეთებს. ნუ ხართ მოუთმენარნი, ნუ აჩქარდებით. ცოტა კიდევ მოითმინეთ და ყველაფერი თავის თავად გაკეთდება. საქმე შიგნიდან გავაკეთოთ. სხვას ნუ დაეკიდებით, თორემ... ასეთი იყო კვაჭანტირაძის გზა, რომელიც იმის აზრით, სამოთხეში არ შედიოდა, მაგრამ სამშვიდობოს კი უეჭველი გავიდიოდა.

ბოლოს, ხელისუფლებსაც მოსწყინდათ კვაჭის ჭრელი კანი. ერთხელ, როცა კვაჭმა გადაააჭარბა წითლების ქება, ერთმა მეგობარმა გამოუცხადა:

- წუხელ შენზე ლაპარაკი იყო. პარტიიდან დაგიტხოვეს.

კვაჭი პარტიიდან დაითხოვეს? რა დიდი ამბავი მოხდა! კვაჭი ათჯერ შემძვრალა პარტიაში და ათჯერვე გამომძვრალა.

კვაჭის ამით ვერ გააკვირვებთ. ეხლა ფეხებზე ჰკიდია კვაჭის პარტიობაც და მიმავალთა მეგობრობაც. კისრებიც მოუტეხიათ!

მაგრამ კვაჭის არც განზე გადგომა და ჰაერში ჩამოკიდება შეეძლო. ამიტომ მან წითელი ძაფები გაამაგრა და პავლოვიც მოიგონა. ცალი ფეხი რომ წითლებში ჩასდგა, მეორე ფეხი ყირიმში გადაალაჯა და თავის იმედის ნაწილი ვრანგელის ლაშქარზე გადაიტანა. მაგრამ კვაჭის იმ ლაშქრისაც ბევრი არ სჯეროდა.

- თქვენც ჩვენსავით განწირული ხართ, ჩემო მეგობარო... - უთხრა ერთხელ კვაჭმა პავლოვს: - წითლები საცაა ზღვაში გადაგყრიან!

და, მართლაც მალე ის ლაშქარიც განიბნა და ზღვაში გადავარდა. იმ დღიდან პავლოვი კვაჭის დაუბრუნდა. კვაჭმა პავლოვი ძმასავით მიიღო და გვერდით დაისახლა, რადგან მისი სიკეთე მუდამ ახსოვდა.

ერთ თვეში „სიბუნინი“ და მისი ქონება თვალ-მარგალიტად გადიქცა. კვაჭმა სახლიც გაჰყიდა და მხოლოდ ბინა დაიტოვა. სილიბისტრო და პუპი ბევრს წუწუნებდნენ და იხვეწებოდნენ, რადგან ტფილისის ბუდე მათი სიცოცხლის ნატვრა იყო, მაგრამ კვაჭმა ორივეს ადვილად დაუამა სევდა:

- ხომ, ხედავთ რომ სახლების ფასი ყოველ დღე ქვევით მიდის. გარდა ამისა, ხვალ თუ ზეგ წითლები მოვლენ და სახლს წაგვართმევენ. თუ არ მოვიდნენ, ამ ფულით აგერ იმ სახლს გიყიდით.

და კვაჭმა ხრხრიანცის სასახლეზე მიუთითა, რომელიც სილიბისტროს გულში ჰქონდა ჩავარდნილი.

- თუ როდისმე იმ სახლში შემიყვანე, - უპასუხა სილიბისტრომ, - გულხელს დევიკრეფ და ღიმილით მოვკვდები. აწი, შენ იცი, გაყიდე.

ამბავი კვაჭის ომიანობისა

კვაჭი გასაფრენად იყო გამზადებული, მაგრამ სწორედ ამ დროს ორი ამბავი გაიგო: ხრხრიანცი თავის სასახლეს და ათი ათას ფუთ მატყლს ჩალის ფასად ჰყიდდა. კვაჭს ეშმაკები შეუჩნდნენ. დიდხანს იქნევდა ხელებს და დიდხანს ებრძოდა ცდუნების ეშმაკს, მაგრამ ბოლოს მაინც გაბრიყვდა. სთქვა: თუ თუშეთიდან მალე ჩამოვიტანე მატყლი და გავიტანე, ერთ-სამჯერ მაინც მოვიგებო, ხოლო სასახლე... ოჰ, ის სასახლე! სამსართულიანი კოხტა სასახლე, კარიატიდებით მორთული, ბრინჯაოს აივნისანი, მოწითალო სვეტებიანი და მარმარის კიბიანი! კვაჭს არასოდეს არ უვლია სხვის ჭკუაზე, მაგრამ მაინც გააბრიყვეს: ბესოს, პავლოვს, სილიბისტროს და პუპის დაუჯერა, ის სასახლე და მატყლი იყიდა და... ორივე ხელი დაიწვა.

კვაჭი და მისი ოჯახი უკვე სასახლეში გადასახლდნენ და ერთი ისეთი ნადიმი გამართეს სახლის მოსანათლად, რომ იგი ეხლაც კი ახსოვთ კვაჭის მეგობრებს. მატყლის მოსატანად სამი კაცი წავიდა თუშეთში. ხრხრიანცმა კვაჭის ოქრო ჩაიჯიბა და მეორე დღესვე დაოთხილი გაიქცა საქართველოდან. გავიდა ერთი კვირა. ერთ დილას ბესო შევარდა კვაჭის საწოლში და უთხრა:

- კვაჭი, ადექი! წუხელის აჯანყება დაწყებულია.

- აჯანყება? მაშ დევილუპე!

დიახ, კვაჭო, შენი შიში გამართლდა. ერთხელ კიდევ გიკარნახა სიმართლე შენმა დაგეშილმა ალლომ, ერთხელ კიდევ გასჭრა მომავლის წყვილიანი შენმა ნაცადმა თვალმა და ერთხელ კიდევ გაიგო შორიდან თოფის წამლის სუნი შენმა გალესილმა ცხვირმა. მაგრამ მაინც მოსტყუვდი, რადგან სხვებს დაუჯერე. რა ოხრად გინდა ეხლა ეგ სასახლე? როგორ გაიტან ამ არევ-დარევაში თუშეთიდან ბათომამდე იმოდენა მატყლს? ტყუილად დარბიან ბესო და ათი დალალი. არავის არ უნდა შენი სასახლე, აღარც მატყლის მუშტარი იშოვება. კვაჭუნო, დაანებე თავი მატყლსაც და სასახლესაც. რაც ხელთ შეგრჩა, ეგეც თავსაყრელია შენთვის. დაანებე თავი შენს მოხუც დედ-მამას, კვაჭიკო! ეგენი როგორმე გაიტანენ თავიანთ დათოვლილ თავებს. ხუხუ და ნოტიოც უკვე სამარეში ჩადიან და დღეს თუ ხვალ უშენოდაც წაიყრიან მიწას.

შენი სამშობლო? საქართველო? რა მოგცა სამშობლომ? ვინ არის შენთვის იგი, ან რა ხარ შენ იმისთვის? „სიბუნიონი“? კონცენსიები? საკომისიოდ გატანილი საქონელი და ათიოდე „გაიმასქნებული“ საქმე? ამას ხომ სხვაგანაც აკეთებდი, ასეთს ლუკმებს ხომ უცხოელნიც გაჩეჩებდნენ პირში! აქ კი უბნის კომისრობაც არ შეგთავაზეს, რადგან შენ არ ეკუთვნოდი ხელისუფალთა მართლმადიდებელ ეკლესიას. შენ გასჭვრიტე მომავალი, შენ გააფრთხილე ხელისუფალნი და პირნათლად მოიხადე შენი ვალი, მაგრამ არავინ არ დაგიჯერა. მუქარაც კი შემოგიტვალეს და კინაღამ საკუთარ ბუდიდან გიფრინეს. შენ უკვე მოიხადე შენი ვალი, კვაჭი! გაიყოლე ბესო, წაიყვანე პავლოვი, და ისევ მიეცი შენი თავი უცხოთა შორის ხეტიალსა და საქმეთა საგმირთა „გაიმასქნებას“. აბა, წადი! წადი, სანამ დრო და გზა გაქვს, თორემ დაიგვიანებ და ინანებ! გასწი! გაფრინდი! ჩქარა, კვაჭი, ჩქარა!

რად დაეხეტები დაკარგული ბატივით ქუჩებში, კვაჭი? რას დაეძებ? რას აკვირდები? რა გაკვირვებს, რა გაოცებს? პირველსავე ბრძოლაში გამარჯვებული გვარდიელები დაიშალნენ და ქალაქს მოედვნენ? შინისკენ გზას ეძებენ? ეს გაკვირვებს, განა! მაშ რომ დამარცხდნენ, მაშინ რაღას იზამენ?

ზოგს ახალი ფეხსაცმელი აცვია და მაინც გაიძახის: სანამ ერთ წყვილს კიდევ არ მოგვცემთო, ომში არ წავალთო. თითო წყვილიც მიიღეს, ბაზარში გაიტანეს და გაჰყიდეს. ეხლა მესამე წყვილსაც მოითხოვენ. გიკვირს განა, კვაჭიკო! ნუ გიკვირს,

მძობილო, ნუ! შენ უფრო მეტი თანაზიარი გყოლია, ვიდრე აქამდე გეგონა.

ფეხსაცმელი, ბრძოლის ველიდან წამოსვლა და შინ დაბრუნება მხოლოდ საბაზია გაწითლებულთათვის. იმიტომ არ იბრძვიან, რომ არა ჰსურთ, იმიტომ არა ჰსურთ, რომ თვითონაც წითლები არიან და თეთრ პურს, უფასო შაქარს, უბაჟო საქონელს, გადასახადების მოსპობას და წითელ სამოთხეში შესვლას ელოდებიან.

- სად არის ჯარი? სად არის ჩვენი სამოცდახუთი ათასი მხედარი?

ნურც ეგ გიკვირს, კვაჭი! სამოცდა ხუთი ათასი ქალაქზე იყო დაწერილი ხაზინიდან ათჯერ მეტი ფულის გასატანად და შენისთანა გულუბრყვილო ხალხის დასამშვიდებლად.

- შუა ზამთარში ჩაუცმელი და მშიერი ხალხი ყარაიაზში გაჰყავდათ გვარდიისთვის შეშის მოსაჭრელად. რატომ არ გასთხარეთ თუნდ ერთი სანგარი შავნაბადასთან ან ტაბახმელასთან?

- ჩვენ ინგლისურ თოფებს ვერა ვხმარობთ, რატომ აქამდე არ გვასწავლეთ ამ თოფების მოხმარება?

- ჩვენი ჰაეროპლანები ვერ აფრინდნენ, გარგიოლი გაგვიფუჭესო!

- წითლებმა ყველა ჩვენი საიდუმლოება იციან! საიდან? როგორ? ვისგან?

დამშვიდდი, კვაჭი! გვიანდაა ყვირილი და თმების გლეჯა. შენ ჰკვიანი თქმულებანი გიყვარს. მაშ გაიხსენე: „კოკასა შიგან რაცა სდგას, იგივე წარმოსდინდების“. ან კიდევ „რაც მოგივა, დავითაო, ყველა შენი თავითაო“. ან კიდევ: „ურემი რომ გადაბრუნდება...“

იცის კვაჭმა ეს ანდაზა, იცის! მაგრამ მისი ფიცხი გული მაინც ვერა სძლებს:

- ეს კი მეტის მეტია! ამოდენა სიყალბე! ამოდენა ტყუილი, ქვეყნის ასეთი გამასხარავება! საკუთარი თავის და ხალხის ასეთი უსირცხვილო მოტყუება! ჰოი, არამზადებო! სალახანებო! ფარისეველნო! ორგულნო და ორპირნო!

ნუ, კვაჭი, ნუ გაცხარდი მაგრე რიგად! გაჩუმდი და გულიც დაიმშვიდე. მოვა დრო განკითხვისა და ანგარიშის გასწორებისა. მერე მოსძებნე მოღალატენი და გააკარი სირცხვილის ბოძზე. ეხლა კი... ხიფათი კარზე მოგადგა. წითელი დროშები უკვე შავნაბადას ძირში კოჯრის თავზე და ვაზიანში აფრიალდნენ. ნულარ დაბორიალობ კუდ-აყრილ ბუღასავით ქალაქში. კვილის მაგიერ თოფი აიღე, თავი დაჰღუნე და შენებურად ბრძოლის ველისკენ გასწი! რალად ჰყოყმანობ? რამ გაგარინდა? გემინიან? დემირ-თეფეს სული გაგიქრა? უცხოთვის სისხლი დაღვარე და შენთანისთვის კი გენანება? თუ აგრეა, გუდა-ნაბადი აიკარი და სადგურზე გადი. გადი და აღარ მოიხედო, თორემ ვაი შენი ბრალი!

მორჩა! გათავდა! კვაჭი ვერ გაიქცევა! კვაჭი სირცხვილს ვერ ზიდავს სამარემდე! კვაჭმა თავის წმინდა ვალი უნდა მოიხადოს სამშობლოს წინაშე და მტრებს პირში ბურთი უნდა ჩასჩაროს. კვაჭი აჩვენებს მხდალ ქალაჩუნებს, თუ როგორ კვდება კვაჭანტირაძე სამშობლოსთვის! აბა, ბესო! მოიტა თოფები და ვაზნები! ქურქიც!.. ყაბალახიც!.. დაუმახე ავტომობილს!.. სილიბისტრო, მშვიდობით! პუპი, ნუ სტირი! ნოტიო, ხუხუ, გაჩუმდით! კვაჭმა ვალი უნდა მოიხადოს. ან გამარჯვებული დაბრუნდება, ან ცოცხალს ველარ ნახავთ თქვენ ერთას. ჩააწყეთ ავტოში ღვინო და ჩაი-შაქარი, პური და ნამცხვარი, სიგარები და შამპანური, ძეხვი და ლორი! აბა, მშვიდობით! ბესო, ჩაჯექი! კოჯრისკენ! გასწი!.. მოუმატე!.. მიდი!..

თოვლიან ზეგანიდან ყრუდ მოისმა ზარბაზნების ქუხილი, ტყვიამფრქვეველთა კაკანი და თოფების ჭახა-ჭუხი. კვაჭის ავტო გრეხილებიდან გადავიდა და ბრძოლის ველს უახლოვდებოდა. დაჭრილნი დაღლილნი და სნეულნი თავდაღმა მოლასლასებენ. ზოგნი ორთვალაში წვანან, ზოგნი ცხენებს მოაჭენებენ. ჭრელად

ჩაცმული ჭრელი ხალხი ზევით მიიწევს. ზოგნი ავტომობილით მიჰქრიან, ზოგნი ფეხით მიიჩქარიან. ნახევარი საათის შემდეგ კვაჭი ტაბახმელას პოზიციებს მიადგა. სად არის ბრძოლის ველი?

აგერ, კვაჭი, მანდვია, შენს თვალწინ... ასიოდე ნაბიჯზე, ყველანი იქით მირბიან, სადაც თოფის გრიალი, ხიშტების ჩახა-ჩუხი, ზარბაზნების ქუხილი და გახურებული ყიჟინი ისმის. კვაჭი, ნუ ჩამორჩი! ფეხი აგტკივდა? დაკოჭლდი? ამ ბუჩქებს ამოეფარები და აქედან გაისვრი? კეთილი, ეგრე იყოს. ოღონდ ჩვენებს არ მოახვედრო. აბა, დაუმიზნე!

- რახ-რახ-რახ!.. რახ-რახ!

ხუთივე ვაზნა დასცალე? მერმე, რათ შესდექი? აქედან ვერა ჰხედავ? მაშ მიდი! ახლოს მიდი! დასწყევლოს ღმერთმა, როგორ აცივდა! კვაჭს ისე დაადრა თითები, რომ თოფიც ვერ გაუტენია. კვაჭმა არ იცოდა, რომ აცივდებოდა, თორემ... კვაჭიკო, მებრძოლი ბრძოლაში გახურდებოა თუ თოფი ვერ გაისროლე, ხიშტი მაინც მოუქნიე!

ბუჩქებიდან გადი და ამხანაგებს მიეშველე. აბა, მიდი! ათიოდე ნახტომით ბრძოლის შუა გულში ჩაერევი... ძაბრები ზარბაზნებს მიეტანნენ. აგერ, ერთი წაიქცა. მეორედ, მესამედ, მეათედ, აგერ ერთი ხიშტით მოსდევს მეორეს. აი აქეთაც: ორმა მებრძოლმა ხელები გადააჭდიეს. აჰა კიდევ: ორმა მეომარმა ერთ დროს დაახალა ერთმანეთს რევოლვერი და ორივე გულაღმა დაეცა. აგერ ერთ მხედარს სამნი შემოეხვივნენ. კვაჭი, უშველე! გადახტი! მანდედან მაინც ესროლე! გვიანლათ: ერთი მხედარი უკვე შოლტივით გაიშოტა.

რა დაგემართა, კვაჭანტირაძე! რომელმა ბოროტმა სულმა აგიჩქროლა შიშით ეგ გული? ვინ შეგიკრა ეგ ხელ-ფეხი? მოიგონე დემირ-თეფე! სად არიან ის ღვთაებრივი ეშმაკები, მაშინ რომ ილღიებში შეგისხდნენ და ზეცამდე აგაფრინეს? სად არიან ის ალქაჯები, უკრაინის მინდვრებში რომ დაგაფრენდნენ? რად დაგანებეს ეხლა თავი? სწორედ მაშინ დაგტოვეს როცა შენს საკუთარ მიწაზე საკუთარი თავისთვის იბრძვი? ეეჰ, კვაჭიკო, შენი სული დაცარიელებულა, შენს გულში ურწმუნოების ყინული ჩაყრილა და შენი ტვინი იჭვის ჭიას დაუღრღნია. აგერ შენი ავტო. ჩაჯექი და სილიბისტროს დაუბრუნდი, გულწასული პუპიც მოაბრუნე, ხუხუ და ნოტიოც დაამშვიდე. წადი, კვაჭი, გაბრუნდი. შენ შესცდი. არ უნდა ამოსულიყავი, აქ საშენო საქმე არ კეთდება.

წადი, კვაჭიკო, წადი!

ამბავი 25 თებერვლისა და კვაჭის ხელმეორედ გაწითლებისა

კვაჭიკო, ნუ გმინავს! ნუთუ არ გესმის თავგალუნული ჯარის ბაკაბუკი, ცხენების თქარათქური, ავტომობილების გუგუნი და ურმების ჭრაჭუნი? კვაჭო გაიღვიძე! დედაქალაქი იცვლება. ყველანი მიდიან.

დიღმისა და ავჭალის გზები გატენილია. მატარებელი მატარებელს მისდევს. ბავშვები და დედაკაცები დამფრთხალან, ზურგზე ბოხჩები აუკიდიათ, იღლიებში ძონძები ამოუჩრიათ და თოვლში, ჭყაპში ძლივს მიძუნძულებენ. კვაჭუნო! გაიღვიძე! მთელი ქალაქი ფეხზეა. ერთმანეთს აღვიძებენ, ურაკუნებენ ფანჯრებს და სამგზავროდ უძახიან. კვაჭის სასახლე მიყრუებულ ქუჩაშია, მაგრამ ის ქუჩაც აფუსფუსდა. უკვე გათენდა. ცხრა დაჰკრა, ათიც... საცაა ტფილისში წითელი ჯარი შემოვა. ვისაც წასვლა შეეძლო, უკვე გაიქცა. ქუჩები ცარიელია. მხოლოდ კანტიკუნტად მოსჩანან თავგალუნული მავალები, რომელნიც შეშინებულ თვალებს აცეცებენ და დამალვას ისწრაფიან.

- კვაჭო, ადექი!

- რა ამბავია, რა მოხდა?

- ის მოხდა, რომ ჩვენი მთავრობა და ჯარი ქალაქიდან გასულან.

- რას ამბობ, ბესო? როდის? რატომ ჩვენ არ გავიგეთ? რატომ არავინ შეგვატყობინა?

- ჩქარა ავტომობილს დაუძახეთ! ჩაჰყარეთ შიგ ტანისამოსი, საცვალი, საბუთები!

სილიბისტრო, აი ფული. ნუ შეშინდებით. პუპი, გაჩუმდი! კვაჭი მიდის, მაგრამ მალე მოგეშველება. არა, კვაჭი ეხლა ვერ წაგიყვანთ. მერმე, მერმე! აბა, მშვიდობით, ბესო, პავლე, წამოდით! სადგურისკენ!

უკანასკნელმა მატარებელმა კვაჭის თვალწინ გაიარა. კვაჭმა დაიგვიანა.

- შოფერო, ავჭალისკენ!

ღრმა ღელესთან წითელი ცხენოსნები სდგანან.

- მობრუნდი! მოაბრუნე! დიღმის გზით გასწი! გაუტე! მოუმატე!

მიჰქრის კვაჭის ავტო. ისარივით გავარდა ვერის ხიდზე და სამხედრო გზით ჩიტივით გასრიალდა. თეთრ დუქანთან წითლები გადაეღობნენ:

- შოფერო, შესდექი! გაბრუნდი!

ავტო მოტრიალდა და უკანვე წამოვიდა. კვაჭი გამტერებულია:

- საკვირველია! რატომ აქვე არ დაგვხვრიტეს! რად დაგვაბრუნეს?

- მაგასაც მოვესწრებით. - ანუგემა პავლოვმა, - ეგენი არ ჩქარობენ, სულ ერთია, ყველა გზები მოგვიჭრეს.

სანამ შინ შევიდოდნენ, ხმა აღარავის ამოუღია. ყველანი გაფითრებულნი იყვნენ და რაღაც უხილავ საშინელებას მოელოდნენ. ხოლო შინ რომ შევიდნენ, ყველას ენა დაეკარგა.

- კვაჭო, რას იტყვი? - ჰკითხა ბოლოს ბესომ ღრმად ჩაფიქრებულ კვაჭს, რომელიც ცხარე ბოლთას სცემდა.

- სთქვი რამე, გვირჩიე, - ჩიკნავლა პავლოვმაც.

- ამეიღე ხმა, შვილო კვაჭი, რეიზა გაჩუმებულხარ? - გამოაღვიძეს ფიქრებში წასული კვაჭი სილიბისტრომ და პუპიმ.

კვაჭი გამოფხიზლდა.

- ერთი თაბახი სქელი ქალაღდი და წითელი მელანი მომეცით.

უმალვე მიუტანეს.

- ბესო, მსხვილი ასოებით ქართულად და რუსულად დასწერე: „წითელ საქართველოს მეგობართა კავშირი“... გაათავე? ეხლა გაიტანე და გარედან ჩვენს კარებს გააკარი... დაიცა, შევთანხმდეთ. თუ ვინცობაა სათქმელი იყოს, ყველას ასე სთქვით: კავშირი ერთი თვის წინად დაარსდა. მე თავმჯდომარე ვარ, ბესო და სილიბისტრო გამგეობის წევრები არიან, სხვებიც კავშირის წევრები ხართ. სულ სამასი წევრი გვყავს. ბესო, შენ დღესვე დასწერე წესდება. ხომ გახსოვს რევოლუციის დამხმარე საზოგადოების წესდება? ვინც შეგვხდესთ, ყველანი მოიყვანეთ და აი, ამ ქალაქში მოაწერეთ ხელი. სამ დღეში სამასიც მოაწერს ხელს და სამი ათასიც. შენ წადი, ბესო, ეგ ქალაქი გააკარი და ავტომობილსაც დაუძახე. პუპი!

- აქინე ვარ, შვილო.

- ჩემს საბანს წითელი პირი წაამვრე და მეიტა, აბა, ჩქარა! ნოტიო!

- მეც აქინე ვარ, შვილო.

- მეიტა ჩვენი დროშა, ჩვენი დიდი ეროვნული დროშა. აბა, დააჩქარეთ! სილიბისტრო!

- რა გინდა, შვილო?

- მეიტა შენი გრძელი ჯოხი.

სილიბისტრომ ჯოხი მიაწოდა. პუპიმ წითელი საბნის პირი. კვაჭმა აბრეშუმის საბნის პირი სიგანით ჯოხს მიაზომა და სთქვა:

- გამოდგება. აბრეშუმის დროშა არც მაგათ აქვთ. აბა, პუპი! ამ ჯოხს მიაბი. ბესო, დაბრუნდი? აბა, შეხედე. ამისთანა დროშა მაგათაც არ ექნებათ. მგონი საცხა ოქროს ქალაქი გვქონდა.

- რამდენიმე თაბახი გვაქვს.

- გამოსჭერი ხუთსხივიანი ვარსკვლავი და ამ დროშას შუაზე მოაკერე. დააჩქარე! ნოტიო, ქართული დროშა მომეცი. ორი ადლის სიგრძე ეროვნული დროშა აივანზე გაიტანე და გამოჰფინე. მერმე მე დამჭირდება. ვინ არის, ზარს რომ აწკარუნებს? ბესო, კარი გოულე.

კვაჭის მეზობლები იყვნენ - კოლია ცალიქაძე, გრიშა კალიძე და ვალოდია ჩორიშვილი. სამივე გაფითრებული და დამუნჯებული შემოვიდნენ და კვაჭს ჩამოეკიდნენ.

- გონს მოდით, რას დაფეთებულხართ! - გაბრაზდა კვაჭი, - ჭორებს ნუ აჰყვებით, არაფერიც არ იქნება. კარგად ვიცნობ მაგ ხალხს. ასეთ დროს გამარჯვებულს უნდა დაუყვავო, თავი იქნო, „ბალი ალა“ უძახო, „ინტერნაციონალი“ იმდერო და პირისახე წითლად შეიღებო. მორჩა და გათავდა! აბა, მომყევით და მომზადეთ.

ექვსივენი ავტომობილში ჩაიჭედნენ.

- ნავთლულისკენ!

ბესო შიქია შოფერის გვერდით სდგას და ხელში საბნისოდენა წითელი დროშა უჭირავს. ციციშვილის აღმართს რომ ასცდნენ, კვაჭის მიერ დარიგებულმა ბესომ ყვირილი დაიწყო:

- მოქალაქენო! მოგროვდით!.. მომყევით!.. დავუხვდეთ!.. ახალ მთავრობას მივესალმობ!

ჯგუფ-ჯგუფად თავმოყრილი ხალხი, დაშინებული და დაბნეული, ნელ-ნელა გაჰყვა კვაჭის ავტოს. ავტო ნაბიჯით მიდის. ხალხი თანდათან ემატება. ნავთლულის მხრით ცხენოსანთა მზვერავი რაზმი და წითელი ალამი მოსჩანდა, ის ალამი და კვაჭის უზარმაზარი დროშა ერთმანეთს უახლოვდებიან.

- ამხანაგო! - ეკითხება კვაჭი რაზმის თავს - ჩვენ დელეგატები ვართ და გვინდა ახალ მთავრობას, ჯარის სარდალს და შტაბს მივესალმობ. გვითხარით, სად არიან?

- მთავრობის არაფერი ვიცი, შტაბი კი უკან მომდევს.

- ხალხო, დაირაზმეთ! - ბრძანებლობს კვაჭი. - აქეთ მოიტათ პურ-მარილი! ჰამქრებო, წინ წამოიწიეთ! ვაჭრებო, თქვენ აქეთ დადექით... მეკურტნენო, ცოტა იქით მიიწიეთ. ბესო, ეგ დროშა მეიტა. მოდიან. აბა, ურა-ა-ა!!!

ურა-ა-ა-ა! ურა-ა-ა! ისმის შიშნაჭამი ყვირილი.

- ამხანაგებო! - ჰქუხს ავტოზე შემდგარი კვაჭი. - მშვიდობაში თქვენი მოსვლა.

უკანონობით და შფოთით დატანჯული ქართველი პროლეტარიატი სამი წელიწადი ელოდებოდა მაგ წითელ დროშას, რომელიც დღევანდელ დღიდან აქაც დაამყარებს მშრომელთა ბატონობას, ეროვნულ თავისუფლებას, სამართალს და მშვიდობას. მას მოაქვს მიწა გლეხისათვის, ძალაუფლება მუშისთვის და ძმობა ყველასთვის. სოციალ-მოღალატენი და კაციჭამია შოვინისტები წავიდნენ და აღარ დაბრუნდებიან.

მობრძანდით, ამხანაგებო! მიიღეთ ჩვენგან ძმური სალამი და პურ-მარილი. თქვენი სტუმრობა და ჩვენი დახვედრა. გაუმარჯოს საბჭოთა ხელისუფლებას! ურა-ა-ა!!! ერთხელ კიდევ იხუვლეს ურა, ერთხელ კიდევ ჰკრეს ცას ქუდები და ქალაქისკენ მობრუნდნენ.

რამდენიმე დღეს კვაჭი ავტოს დააგრიალეზდა. ძველის-ძველი მეგობრები და ნაცნობები გაიხსენა და არც უცნობებს მოერიდა. ახალმოსულებს ხან სადგურზე დაუხვდებოდა, ხან ბინას ეძებდა მათთვის, ხან ავეჯს შოულობდა, ხან სადილ-ვახშმებს აწყობდა და წვრილმანებსაც კადრულობდა.

კვაჭის სული კბილით ეჭირა. ნეტა არავინ გაიგოს, ან არავინ გაიხსენოს კვაჭის საქმენი საგმირონი, წითელ რუსეთში „გაიმასქნებული“. შორეული წარსულისა კვაჭს არ ეშინიან, რადგან იგი „საქმიანობის“ ფარდით და თებერვლის გმირობით არის გადაფარებული.

მაგრამ ფრთხილად, კვაჭი, ფრთხილად, თორემ ხუმრობის დრო აღარ არის! შენი თავი კიტრის ფასადაც კი აღარა ღირს. ქუდმოგლეჯილი ნუ დარბიხარ, ყველას თვალში ნუ ეჩვენები, ქვეყანას შენი სახელით ნუ აყრუებ, თორემ ინანებ!

- მართალი ხარ, ბესო, - უთხრა მან ბესოს რამდენიმე დღის შემდეგ - ჩრდილში უნდა შევიდე და გავჩუმდე, თორემ შარს მომდებენ. ჩუმად ვიმუშაოთ, თავი კისერზე შევინახოთ და ქონი დავიგროვოთ - აი ეს არის ეხლანდელი ჩვენი პროგრამა მაქსიმუმი.

კვაჭმა ჩუმად წაიმუშავა და რამდენიმე დღის შემდეგ წინანდელ წარწერას ახალი წარწერა მიუმატა: „ხორცი წითელი ჯარისათვის“.

ნაცნობებში ორი წითელი ხელისუფალი აირჩია და თავის გვერდით ჩაისახლა. ყოველ შემთხვევისთვის ორიოდე პაწაწა კომისიაშიც ჩაეწერა, ორიოდე პაწაწა მანდატი ჩაიდო ჯიბეში და დროებით დამშვიდდა. პავლოვი ტფილისს მოერიდა: თუშეთში წავიდა და კვაჭის მატყლს დააჯდა. ბესო შიქია ერთ კომისარიატში შეძვრა და სამეურნეო ნაწილის გამგებლობა იტვირთა.

ორიოდე დღეში ქალაქის იერი და მაჯისცემა გამოიცვალა. მუშები ხან მუშაობდნენ, ხან წითელი დროშებით დადიოდნენ. მოლაპარაკენი ლაპარაკობდნენ, მეეზოვენი ქუჩებს ჰგვიდნენ, მეეტლეები ეტლებს დააგრიალეზდნენ, შოფრები გიჟებივით დაჰქროდნენ, ქალაქს საყვირით აყრუებდნენ და დაყრუებულებს არხეინად სჭყლეთდნენ.

ასიოდე სახლი ახალი კანცელარიებით გაიტენა. ტფილისი ახალმოსულებით გაძდა და ყელამდე გაივსო. ქალაქი უზარმაზარს აშლილ სკას დაემსგავსა, სადაც უთავბოლო სუფრა იყო გაშლილი, ხოლო ფუტკრები სულ იმის ცდაში იყვნენ, რომ კარგი ალაგები ეშოვნათ და მყუდროდ დამსხდარიყვნენ.

ყველგან ახალი ხალხი გაჩნდა. სარდაფიონი ზევით მიცოცავდა, ხოლო ზემოურნი ქვევით ჩადიოდნენ. რაც ქალაქში ლუქი მოიპოვებოდა, მაღაზიების, საწყობებისა და გაქცეულთა ბინების კარებებზე დაიხარჯა. აქაქები ახალი შტამპებისა და ბეჭდების გაკეთებით დაილივნენ. მეკურტნეები, ცხენები და ხარ-კამეჩები ბინებიდან ბინებში ავეჯეულობის ზიდვით დაიქანცნენ. უამრავი ამწერი და გადამწერი საწყობებსა და მაღაზიებში იბარებდა. დიდი სახლები ქალაქის და მუშების ხელში გადადიოდნენ. აღრიცხვას დასასრული აღარა ჰქონდა. უამრავ ხალხს გაფაციცებით შეჰქონდა აღრიცხვის დავთრებში ქალაქში დაგროვილი ქალაღდი, წიგნები, მანქანები, ნავთი, შაქარი, ფქვილი, მავთული, რკინეულობა, ხელოსნები, ექიმები, ინჟინრები, ცხენები, ძროხები, ფრინველი და ათასი წვრილმანი და მსხვილმანი საქონელი, ნივთი ოთხფეხი და ორფეხი.

კვაჭი ნიბლიასავით გატვრინდა და ღვთის კრავივით გაინაბა. მისი სახელი, სახლი და ქონება თითქოს ყველას დაავიწყდა. „წითელ საქართველოს მეგობართა კავშირის“ პლაკატი ჯერ-ჯერობით სჭრიდა და კვაჭის ბინის კარებში მფარველი ანგელოზივით იდგა. „ხორცი წითელი ჯარისათვის“ სილიბისტროს წყალობით და მხნეობით ისევ ხორცობდა. მაგრამ ერთხელ „ხორცის თავმჯდომარე“ კვაჭი ყაზარმაში დაიბარეს და მის მიერ დაკლული საქონელი აჩვენეს:

- ეს რა არის, ხარია თუ კამეჩია?

- ხარია, თუმცა...

- თუმცა კამეჩია, არა? აბა, ოქმი!

რას ჩააცივდით კვაჭს? დაანებეთ თავი და თვითონაც თავს დაგანებებსთ! ჯარიმა? კეთილი, ინებეთ და მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! კვაჭის მაგივრად სხვა მოსძებნეთ! ის მოგიტანთ კამეჩის მაგივრად ძროხას და ძროხის მაგივრად ბატკანს. როგორ არა! და იმ დღეს სხარტი კვაჭი ერთხელ კიდევ გამოძვრა ყულფიდან.

ხანი გავიდა. კვაჭის სახელი მთელმა ქვეყანამ დაივიწყა. მაგრამ ერთხელ კიდევ გაიხსენეს. ვიღაც მუშები შინ ეწვივნენ და მოკლედ მოუჭრეს:

- რამდენნი სცხოვრობთ ამ სართულში? ცხრანი? ცხრა ოთახში ცხრა სული? არ გეკუთვნით. უნდა შემოკლდეთ.

ბინა გაზომეს, იანგარიშეს, ცხრა სულს ხუთი ოთახი მიუჩინეს და ზედ დააყოლეს:

- ეგეც ბევრია ბურჟუებისთვის. გეყოთ რაც ჩვენი სისხლი სწუწნეთ!

- იყოს ნება თქვენი. ამისთვისაც დიდი მადლობელი ვარ, ამხანაგებო - თავმდაბლად ჩაიკნავლა კვაჭმა, ხოლო გულში კბილები დააკრაჭუნა და დაიღრინა: „ჰოი ავაზაკებო! ყაჩაღებო! ღმერთმა ერთი დღით მაინც მომცეს ძალა და მაშინ გიჩვენებთ მადლობას!“

იმავე ხანებში პავლოვი ქალაქში შემოიპარა და კვაჭს უთხრა:

- მორჩა! მატყლი წაიღეს.

კვაჭმა ეს ამბავი ჯერ ვერც კი მოინელა და ხმის ამოდებაც ვერ მოასწრო, რომ პავლოვს ვიღაც მუშები მოჰყვნენ და რიხით განაცხადეს:

- ამ სახლში მუშები უნდა ჩასახლდნენ და ხვალვე დასცალეთ.

ღმერთო დიდებულო! ეს რა რისხვა დაატყდა კვაჭს! ხვალვე დასცალოს? მერმე, სად უნდა გადავიდეს?

- ძაღლის ხევში, იქ კოხტა ბინა დაგიმზადეთ.

იმ მყრალ სოროში? იმ ქოხებში? მართლაც რომ ძაღლის ხევია! მერმე რამდენ ოთახს აძლევენ ცხრა სულს?

- სამი ოთახი გეყოფათ. ეგეც ბევრია. გეყოთ, რაც ჩვენი სისხლი სწუწნეთ! ავეჯს ხელი არ ახლოთ, თორემ...

ეს კი მეტის-მეტია! სახლიც, ბინაც და მატყლიც! ბარემ ნიფხავიც გაეხადნათ მისთვის, ესლა აკლდა კვაჭანტირაძეს.

- მე ორი მანდატი მაქვს, კომისიებში ვმუშაობ.

- შეინახეთ. მაგით თვალებს ვერ აგვიხვევთ.

- ღმერთო ჩემო, ეს რა დრო დადგა! მანდატებსაც ძალა დაეკარგა! არა, ამას კი ვერ მოითმენს კვაჭი! ოჰ, ხრხრიანც! როგორი გვარიც გქონია, სულიც ასეთი გექნება! გაიმძვრავ! ჰარამზადავ! ჯიბგრო! იქნებ ეხლა კვაჭის ოფლით პარიზში ან სტამბოლში ქეიფობ? შხამად ის ფული, შხამად!

მართალია! ის ბინა ხომ „წითელ საქართველოს მეგობართა კავშირს“ ეკუთვნის!

კინალამ არ დაავიწყდა კვაჭიკოს ეს მსხვილმანი!

და ბესოს ნაჯღაბნი დავთრები და ოქმები ფარივით აიფარა:

- მე გამგეობის თავმჯდომარე გახლავართ. აი, სილიბისტრო კვაჭანტირაძე, აი, ბესარიონ შიქია. ესენი გამგეობის წევრები არიან. ჩვენ საბჭოთა მთავრობას განუზომელი სარგებლობა მოვუტანეთ, მაგალითად...

ერთმა მუშამ კვაჭს შადრევანი დაუკეტა:

- ეგ ქალაღები აქ მომეცით. იქ გასინჯავენ.

ეს კი მართლა მეტის-მეტი მოუვიდათ! კვაჭი ამას ვერ მოინელებს. დატრიალდება, იჩივლებს და თავისას გაიტანს. ძაღლის ხევში? ბნელ ორმოში, სადაც მხოლოდ ქათმები, ბატები, ცხენები, ძროხები და ღორები ბინადრობენ! ეს კიდევ არაფერი.

კვაჭი იქიდან მეორე დღესვე ამომძვრება, მაგრამ ათასი თუმნის ავეჯი? რაღა ღვთის წყრომაა! ბესო, შენ ჩიორაძესთან წადი და იქაურობა გადაატრიალე! სილიბისტრო, ხომ იცნობ ქუთაისელ მჭავაძეს? ეხლავე მოსძებნე და ძველი სიკეთე მოაგონე. პუპი, შირამის ცოლი ძაბული ინახულე და აამუშავე. მეც დავტრიალდები. აბა, ჩქარა! ხელი გაანძრიეთ, ნუ იცოხნებით, თორემ ყველანი ქუჩაში დარჩებით.

სადამოზე ყველანი დაიმედებული დაბრუნდნენ. ყველამ თითო მრისხანე ბარათი და დახმარების დაპირება მოიტანა. მეორე დღეს კვაჭის ბინას ხელმეორედ მოადგნენ.

- აბა, გამობრძანდით!

ვერ მოგართვით! აი, კომისრის წერილი! აი, კომუნისტის ბარათიც! აი, ბოლშევიკების ბრძანება! კვაჭმა გუშინვე გაიკეთა საქმე. აბა, თქვენ თვითონვე გაბრძანდით აქედან!

ის ბარათები და წერილები კვაჭს თავზე გადააფხრიწეს და ყველანი პანტა-პუნტით ქუჩაში გამორეკეს, თან მცირეოდენი ხაბაკ-ხუბაკიც მიაყოლეს. ის ხაბაკი საბარგო ავტოში ჩაჰყარეს და მიაძახეს:

- აბა, ძაღლის ხევისკენ!

ბინის გარშემო ბრძოლა გათავდა. კვაჭმა წააგო. სასტიკად დამარცხდა. მაგრამ მას უფრო დიდი ლოდი აწევს გულზე და ის ლოდი ახლავე უნდა მოიხსნას, თორემ სამუდამოდ დაილუპება! არა, ახირების ხერხი ვედარ გასჭრის, კვაჭმა სხვა იარაღი უნდა ამოიღოს ქარქაშიდან.

და ამოიღო. უცებ ამაყი ქედი მოიდრიკა, ზამბასავით მოლბა და მელასავით თავი მოიკატუნა:

- კეთილი, ამხანაგებო, კეთილი. იყოს ნება თქვენი. მე დისციპლინის კაცი ვარ. მუშის სურვილი ჩემთვის უზენაესი კანონია, პროლეტარიატის დიქტატურაც მრწამს მაგრამ ამ კაცს, ამ უბედურ მუშას რაღას ერჩით? - და განგებ გაჩანჩურებულ და

გასაწყლებულ პავლოვზე მიუთითა, რომელიც კუთხეში ატუზული იდგა. ყველამ პავლოვს გადაჰხედა. ერთმა ჰკითხა:

- თქვენ ვინღა ხართ? აქ რა გინდათ?

- მე? მე... კავშირის დარაჯი ვარ.

- თქვენ ვინღა ხართ? აქ რა გინდათ?

- მე? მე... კავშირის დარაჯი ვარ.

- თქვენ ვინღა ხართ? აქ რა გინდათ?

- მე? მე... კავშირის დარაჯი ვარ.

- დიახ, ეს კაცი ჩვენი კავშირის დარაჯია. - დაუმოწმა კვაჭმა. - ძალიან გთხოვთ ამხანაგო, ეს ოთახი დაუთმობთ კავშირს. იგი დანარჩენ ბინას მოწყვეტილია. ჩვენ და თქვენ ერთმანეთს არ დავუშლით.

- იყოს ნება თქვენი, ოღონდაც - დაეღრიჯა კვაჭი - ეს პაწაწა ხალიჩაც მაპატიეთ, აი ამ კედელზე რომ ჰკიდია... არ შეიძლება? ამის სანაცვლოდ ორ ასეთ ხალიჩას გიყიდით. ნუ გიკვირთ, ეს ხალიჩა ჩემი... ჩემი დანიშნულის სახსოვარია. ამის მეტი ამ უბედურისაგან აღარაფერი შემრჩა... ნაადრევად მოკვდა საწყალი ამ ნოხზე, დიახ, ამ ნოხზე მომიკვდა. ჩემი სათხოვარი ეს არის: ორი დღით დასტოვებთ ეს ნოხი ამ კედელზე. თუ ხვალ ან ზეგ სწორედ ასეთივე ან ამაზე უკეთესი არ მოგართვათ, ეს ნოხიც წაიღეთ, ეს ოთახიც და მეც შემარცხვინეთ.

- ადვილი საქმეა. მაშ ეს ხალიჩაც სიაში შევიტანოთ. თქვენ კი, ამხანაგო, - უთხრეს მობუზულ პავლოვს - ამ ოთახში დარჩით. აბა, გავათავოთ! ეხლა აქედან გაბრძანდით და თქვენი ფალას-ფულასიც გაიტანეთ.

და იმავე დღეს კვაჭი და მისი ჯალაბ-ჯულაბი ისეთ მყრალ სოროში შეაგდეს, რომ პუპის გული წაუვიდა, ხოლო ნოტიო გულსაკლავად აკივლდა.

ამბავი კვაჭის ერთგული სამსახურისა და ქალბატონ ნეპის მოშველებისა

კვაჭმა თავის ახალ „მდგმურებს“ მეორე დღესვე უკეთესი ხალიჩა მიუტანა, ხოლო კედლის ხალიჩა ისევ კედელზე დასტოვა. უთხრას კვაჭმა პავლოვს, რომ იმ ხალიჩის უკან, კედელში, რკინის სალაროა ჩატანებული? უთხრას, რომ სალაროში ინახება კვაჭის განძი? არა, კვაჭი არაფერს ეტყვის. სიფრთხილეს თავი არ სტკივაო. ვინ იცის, იქნებ პავლოვს სულმა წასძლიოს. არა, არა! კვაჭი ჯერ-ჯერობით გაჩუმდა, ხოლო ხშირად ივლის ამ ოთახში და განძს უთვალთვალავს.

ბესო ბინების აგენტებთან დარბის. დარბის და კოხტა ბინის საქმეს კოხტად აიმასქნებს. კვაჭი კბილებს აკრაჭუნებს, სილიბისტრო ბურტყუნებს, პუპი ცხარე ცრემლით იცრემლება, ხოლო ნოტიო შავი წყევლით იმუქრება. ბესო თავისთვის ადვილად იშოვნის ოთახს, მაგრამ კვაჭი... მაგრამ კვაჭი რომ მოსამსახურე იყოს, ყველაფერი თითქმის უფასოდ მიეცემა: ბინაც, წყალიც, შუქიც, კარტოფილიც, შაქარიც, პურიც და ძეხვიც. ეხლა კი კვაჭი თავისუფალი კაცია, მაშასადამე, იგი კანონის გარეშე სდგას, ესე იგი მას ყოველივე უფლება აყრილი აქვს.

ნუ იღრინები, კვაჭო! შენ რუსეთში მოინათლე წითელი მირონით და იქ გამოსცადე ახალი ქვეყანა. მაშ რა გაკვირვებს? აღშფოთების მაგივრად გარემოებას შეეგუე, ლანძღვის ნაცვლად ახალი შეითვისე, მორჩა და გათავდა! აბა, დატრიალდი! შეძვერი და გამოძვერი! გაიცინე, როდესაც გეტირება! იტირე, როცა გეცინება! აბა, შუბლი გაიშალე, ტუჩებზე ღიმი დაიბეჭდე, ენაზე შაქარი დაიყარე, კისერი დალუნე და უმცროსი მდივნის უფროსი თანაშემწის უღელში შეები!

ორი დღის შემდეგ კვაჭი არჩევანში იყო. არ იცოდა, რომელი ადგილი მიეღო, - პირველი, მეორე თუ მეხუთე. ბოლოს სთქვა:

- ვიცნობ რა შვილებიც არიან. დიდ ალაგს მოგაჩეჩებენ და ხუთ ჯამუშს მოგიყენებენ. ჩემისთანა პატიოსანი კაცი ასეთ ალაგზე, ძალიან რომ გავჭიმო, ორ თვესაც ვერ გასძლებს. მერმე ჩეკა და ... გათავდა! არა, ძამიავ, ვერ გამაბრიყვებთ. მე პაწაწა კაცი ვარ და პაწია ალაგი მირჩევნია.

და პაწია კვაჭიკომ მართლა პაწია ალაგი აირჩია: ერთ მიყრუებულ უბნის მილიციაში ჩაჯდა და უჩინარ მოქალაქედ გადაიქცა. ხოლო რამდენიმე დღის შემდეგ კვაჭი ისეთ ბინაში გადასახლდა, რომ არც წინათ დაიწუნებდა.

ზანტად, ფრთხილად და უგემურად მსახურობს კვაჭანტირაძე. ლბილი, თავაზიანი და გულკეთილი კომისარია. უფლების საზღვარს არ გადასცდება, აურზაურს ერიდება, ჩრდილში იმალება და თავისივე აღვირი მაგრად უჭირავს ხელში.

ძალიან ფრთხილობს კვაჭანტირაძე. ფეხის თითებზე დადის, ჩურჩულით ლაპარაკობს და თოკზე ასულ ჯამბაზივით იკლაკნება. ორი თვალის ნაცვლად ოცი გამოიბა და ორი ყურის მაგივრად ათი წყვილი მიიბა. მისი ფხიზელი გონება საათივით მუშაობს, მხოლოდ ზოგჯერ, როცა გაუფრთხილებელ ნადირს მოასწრობს წყვილიადში, ინდოელ მონადირესავით ისკუპებს და ისე კოხტად გაჰყლევს, რომ ის ნადირი დაწრიპინებასაც ვერ მოასწრებს და მონადირის ხელსაც ვერ დაინახავს.

მაგრამ ირგვლივ მხოლოდ წვრილფეხა ნადირი მოსჩანს. ჭიჭყინაზე კვაჭი ხელს არ გაისვრის, ორაგული კი ძალიან იშვიათად ჰხვდება კვაჭის ბადეს.

-ფრთხილად იყავი, ბესო, ფრთხილად! - ხშირად ეუბნება კვაჭი თავის მეგობარს, რომელიც ყველაფერს ასწრებს : „ზავხოზობას“, შუამავლობას და ათას წვრილმანსაც და მსხვილმანსაც.

„მეგობართა კავშირი“ აღარ არსებობს. პავლოვი კავშირის ოთახს და კვაჭის განძს კვლავ სდარაჯობს. კვაჭმა რამდენჯერმე მოინდომა მისი გამოტანა, მაგრამ ვერ გაჰბედა. სთქვა: „ამ ხალხს კაცი არ გადაურჩება გაუჩხრეკავი. ერთხელ მეც მომიგონებენ და გამატიტვლებენ. არა, ისევ იქ იდოს, იქ ვერავინ მიაგნებს“.

ფრთხილი ბესო დროგამოშვებით ეუბნება:

- კვაჭი, უცხოეთში წვედიდეთ, თორემ გაგვაბამენ სადმე.

- მეიცა, ნუ ჩქარობ. ის განძი, სოლოლაკში რომ გვაქვს, საცხოვრებლად გვეყოფა, მაგრამ ცხოვრებაც არის და ცხოვრებაც. ორიოდე საქმე გვაქვს დაწყებული გავათავოთ და... მერე ვნახოთ.

და ორიოდე საქმეს ახალი ოთხიოდე მოსდევდა, კვაჭი კი კვლავ იმეორებდა:

- ესეც გავათავოთ... ისიც გავაიმასქნათ.... დავასრულოთ...

ორი თვე ძლივს გაუძლო კვაჭმა კომისრობას. ერთხელ რაღაც ალლო აუღეს, მის საქმიანობას დაჰსუნეს და უთხრეს:

- შემოკლდით!

კვაჭი „შემოკლდა“: მეორე ადგილი იშოვნა - ხაზინაში ჩასახლდა.

ერთი თვე ძლივს გავიდა და

- შეამცირეთ!

კვაჭი „შემცირდა“: ქარხნის დირექტორობას მოჰკიდა ხელი და

- გააგდეთ!

- „გააგდეს“: კვაჭი დიდ საწყობებს დააჯდა.

- დაითხოვეთ!

ათჯერ მაინც დაითხოვეს, მაგრამ მაინც მსახურობს და კვირაში ერთ ან ორ უზარმაზარ ანკეტას სწერს. ეკითხებიან:

„თქვენი მამის წინანდელი ხელობა?“ პასუხი: „მიწის მუშა“.

„წოდება?“ - „გლეხი“

„თქვენი რევოლუციური წარსული?“ - კვაჭი ერთ გვერდს ავსებს.

„სად იყავით 1917წ. თებერვალში?“ - „რევოლუციის შუაგულში“.

„ოქტომბერში? - პეტერბურგში, წითლების გვერდით“.

„რომელ პარტიაში მუშაობდით?“ - „არც ერთში. ოქტომბრის რევოლუციას ვეხმარებოდი“.

„ეხლა რომელ პარტიას ეკუთვნით?“ - „არც ერთს“.

„რომელ პარტიას თანაუგრძნობთ?“ - „მხოლოდ და მხოლოდ კომუნისტებს“.

სწერს კვაჭი ერთგულების ანკეტებს და წერილებს, მაგრამ ისევ ასეთ პასუხს აძლევენ:

- გააგდეთ!.. დაითხოვეთ!.. ახლოს აღარ მიიკაროთ!..

და ამბავია? რა მოხდა? რას ჩააცივდით კვაჭი კვაჭანტირადეს!

რად დასდევთ მემებარივით! რად ერეკებით ყველგან ჭირიან ძაღლსავით? თქვენს მეტს ამ ქვეყნად ცხოვრება აღარავის უნდა? პირში მაინც უთხარით დევნის მიზეზი!

კვაჭი თავადია? ტყუილია!

აზნაურია? ჭორია! ვის გაუგია კვაჭანტირადის თავადობა ან აზნაურობა? კვაჭი გლეხია, ნამდვილი გლეხი!

აშორდია? ეგეც ჭორია! თქვენ იანგარიშეთ, მაშინ კვაჭი ხუთი წლისაც არ იყო.

მეფის ნაბომევი თავადობა? არც ეს არის მართალი. რუსეთში ყოველ ქართველს „კნიაზს“ ეძახიან და კვაჭსაც ამიტომ მიაკერეს თავადის სახელი.

კამერ-იუნკრობა? რასპუტინის მეგობრობა? უმადურნო! განა კვაჭმა ათჯერ არ მოიხადა ეს ცოდვა? განა კვაჭმა ცოტა იმუშავა რევოლუციისთვის? საბუთები? მოწმე? კეთილი და პატიოსანი. კვაჭი თუნდ ათას საბუთს წარმოადგენს და დაამტკიცებს, რომ...

ფრთხილად, კვაჭო! თავი დაანებე საბუთებს და დამტკიცებას, თორემ, თუ გამოძიებას დაიწყებენ, სადაც ხუთს გაიგებენ, იქ მეექვსესაც გამოსჩხრეკენ. თუ ერთ ოთახში შეიხედეს, მეორეში და მესამეშიც შეჰყოფენ თავს და მაშინ... თუ ტანთ გაგხადეს, პერანგსაც გაგაძრობენ და ისე გაგატიტვლებენ, რომ ერთი წერტილიც არ დაგრჩება დამალული. დაანებე თავი წარსულს, ნუ გაუღებ გულს, ნუ გაიხდი ტანისამოსს, ნუ მისძვრები ბედის ყულფში, თორემ იგი მეათეჯერ აღარ გამოგაძვრენს და ისე შემოგიჭერს კისერზე, რომ შენი კვაჭობაც ველარ გიშველის.

მაშ თქვენც დაანებეთ თავი კვაჭს და ისიც მოგშორდებათ. აღარ უნდა მას არც თქვენი სამსახური, არც თქვენი მადლობა, არც კომპარტიის კანდიდატობა და არც რევოლუციონერის სახელი. კვაჭი მოკვდა. კვაჭი აღარ არსებობს! მოსპეთ მისი საქმე! დახიეთ მისი განცხადებანი! ბუხარს შეეკეთეთ ეგ ქაღალდები! აი ეგრე... სწორედ ეგრე. მადლობელი, დიდი მადლობელი. ეხლა სამუდამოდ დაივიწყეთ კვაჭი და მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!..

გამარჯვება, ქალბატონო ნეკ! მშვიდობაში შენი მოსვლა! კურთხეულ იყოს შენი დაბადების დღე და მარჯვენა შენის მომგონისა! ძლივს არ განიბანა შავი წყვილიაღი! ძლივს არ გამოიღარა და გამოანათა! დაბრძანდით, ქალბატონო ნეკ! გააღეთ მაღაზიები! დაამტვრიეთ დუქნების დარაბები. ისეირნეთ დილით დილამდე და იქეიფეთ საღამოთ-საღამომდე! დაატრიალეთ რულეტე, გაშალეთ ცხრა და ბანჩოკი! იყიდეთ!.. გაჰყიდეთ!.. მოიგეთ!.. დალიეთ, სჭამეთ! იცოცხლეთ და სხვაც აცოცხლეთ! კვაჭი კვაჭანტირაძე, მოგილოცავ აღდგომას! დაგიბრუნდა წარსული დრო. ხელფეხი გაგეხსნა. აბა გადი და გაინავარდე! კვლავ აჩვენე ბედოვლათებს შენი ხერხი და კბილები, შენი რკინის კუნთები და მარდი ფეხები! გაშალე მძლავრი მკლავი და აიდულე სპეტაკი ტვინი, გააბი აბრეშუმის ძაფები, დააგე ოქროს ხაფანგები და გადააგდე ჩიქორთული ბადე! აბა, დატრიალდი, გაინავარდე! მაშ მარდად! ხელმარჯვედ! მიდი! დაჰკა!

და კვაჭი კვაჭანტირაძეც ისე ტრიალებს და მუშაობს, რომ იმის ნაფეხარს და ნახელარს ბოლის და მტვრის კორიანტელი ასდის. კვლავ გაცოცხლდა „სიბუნიონი“, კვლავ გაიხსნა ხუთიოდე განყოფილება, კვლავ დაუბრუნდა კვაჭს მოსამსახურეთა ლაშქარი.

- პავლე, შენ ბაქოში გადასახლდი და იქაური მატყელი, ნავთი, ხიზილალა, პარკი და ბამბა იყიდე. სილიბისტრო, შენ პავლოვის ოთახში გადადი და კვაჭის განძს მიეკარი, რომელსაც ხშირად მიეცემის და მიემატების. კოლია, შენ ბათომში წადი. ის ეხლა ნამდვილი ოქროს ორმოა. აბა, დატრიალდით! მოხვეტეთ! მარდად! ყოჩაღად!

- ჯალილ, ჩემო ჯალილ! მადლობა ღმერთს, რომ დაბრუნდი. მოდი ჩაგიხუტო.

- ალა, კაჩი, შუქურ ალაჰა, ზალიან მიხარიან, რომ სოსხალი გნახე.

- სად იყავი, ჯალილ?!

- იქით ვიყავი, სოტა ფული ვიშოვნე.

- სად იქით ჯალილ?

- იქით... სოტა სტამბული ვნახე, სოტა სხვაგანაც დავიარე. მაშ სოსხალი ხარ, კნიაზ? შუქურ ალაჰა!

- ჯალილ, გინდა ისევ ჩემი ამხანაგი იყო?

- ჯალილა შენი ყარდაშია.

- მამ მშვიდობაში შენი დაბრუნება. ხელი მოიტა. ეხლა კი დროა კლუბში წავიდეთ. მომყევი!

კვაჭის დღე და ღამეში ასი საათი და ამდენივე საქმე აქვს, ამიტომ სიარულის მაგივრად დაჰქრის და მუშაობის მაგივრად ციბრუტივით ტრიალებს. ისე ცხოვრობს კვაჭანტირაძე, თითქო ერთი წელიწადი ერთ დღედ და დღე კი ერთ წამად გადაექცა. კვაჭი ისე როგორ დაიძინებს, თუ რულებს ერთი საათით მაინც არ მიუჯდეს, თუ რამდენჯერმე რვა და ცხრა არ გადაშალოს, თუ მამდრად არ ივახშმოს, ზედ ლიკიორი არ დააყოლოს და ვინმე ქერას ან შავგვრემანს ნაზი ფერდები არ დაუმსხვრიოს! დაეკარგა სილიბისტროს შვილს ფულის და ქალების ანგარიში. აღარ იცის კვაჭმა, ვის ან ვისგან რამდენი ერგება. ბესო ბუჰღალტერიას თავით ატარებს. დაწერილი დავთრები ჯერ აირივნენ, მერე მტვრით დაიფარნენ და თავგების სახრავად გადიქცნენ. ყოველდღე ათიოდე დეპეშა მოსდის კვაჭის: „დოლარი გაიაფდა... სტერლინგი გაძვირდა... შაქარმა აიწია... თამბაქომ დაიწია...“

და კვაჭის კანტორაში მთელი დღე შერბიან და გამორბიან, ითვლიან და მიუთვლიან, ჰყიდიან და ჰყიდულობენ. კვაჭი ძლივს ასწრებს ბრძანების გაცემას:

- იყიდეთ!.. გაჰყიდეთ!.. არ მინდა!.. მოიტა!.. დაახურდავეთ!.. დათვაღეთ!..

დილით კვაჭის საღარო გატენილია, ერთი საათის შემდეგ შიგ ერთი მილიარდი მანეთი ან ერთი დოლარიც არ მოიპოვება, ხოლო ნახევარი საათის შემდეგ ის სავსეა ბონებით გატენილ ტომრებით. იმ ტომრებს მოსამსახურენი ესევიან და ფულს სთვლიან, მერე ურმებზე აწყობენ და ერთ პაწაწა ჩეკზე სცვლიან.

კვაჭი საქონელს ისე ჰყიდულობს და ჰყიდის, რომ მას თვალთაც არ დაჰხედავს, ან რა საჭიროა? ნეპმა აღადგინა ძველი წესი, ხელმარჯვე და ბარაქიანი. მართალია, ისე დღე არ გავა, რომ კვაჭის კანტორაში ყვირილი და დავა არ ასტყდეს. შარიანი ხალხი კიდევ ბევრი დარჩენილა. ვინ იცის, რას ედავებიან კვაჭის! ხან მისი ჩეკი საექვოა, ხან იმის ტომრებს რამდენიმე მილიარდი დააკლდა, ხან მისი შაქარი დასველებული გამოდგა, ხან მისი ქსოვილები დამპალი აღმოჩნდა. კვაჭი გემში არ იყო, კვაჭი არც ვაგონში შემძვრალა. მას ბამბისთვის წყალი არ დაუსხამს, არც მატყლში ჩაუტანებია კენჭები, არც ფული ამოუძვრენია ტომრებიდან და არც იცის, ყალბია თუ არა ბრიტიშ ბანკის ჩეკი! გაგზავნეთ ეგ ჩეკი ლონდონში და გაიგებთ. თუ ყალბი გამოდგა, ჯონ რაულისონი მოსძებნეთ. დანარჩენებმა კი, თუ გნებავთ, უჩივლეთ კვაჭის! მობრძანდით სასამართლოში! თუნდ ერთი წელიწადი უცადეთ საქმის გათავებას და თუნდ ორმოცი! კარგი, გაათავეთ! ნუ ჰყვირით და ნუ ილანძღებით, თორემ... ჯალილ! გააცილე ეს ბატონი კარებამდის! იმუქრებით კიდევაც? ტყუილად იხარჯებით. თქვენ რომ იცოდეთ კვაჭის ჯიბის ძალა და გავლენა, საქმეს არ მოსცდებოდით.

რას აკეთებს კვაჭი? არაფერს და ყველაფერს. ჰყიდის და ჰყიდულობს, რაც ხელთ მოხვდება: უცხოეთის ვალუტას, ბაქოს აქციებს, ნავთიან ადგილებს, სახელმწიფო ქალაქებს, გაბათილებულ ობლიგაციებს, ყოველგვარ ეკონომიურ ცნობებს და „ვნეშტორგის“ ორდერებს ყოველნაირ საქონლის გასატანად და მოსატანად, აგირავებს სახლებს მათი პატრონების დაუკითხავად, ზოგჯერ „ჰაერსაც“ ჰყიდის, ზოგჯერ კიდევ ისეთ ვალდებულებას კისრულობს, რომელსაც ისე ვერ შეასრულებს, როგორც ყაზბეგის გადაბრუნებას. მაგრამ ეს არაფერია! ოღონდ ბე აიღოს კვაჭმა და ის ფული დაატრიალოს! დანარჩენი თვითონვე მოეწყობა. ყველაზე მეტად კვაჭის ტრესტები, ქარხნები და კოოპერატივები უყვარს. ფულიც იქ არის, საქონელიც და გამოუცდელი ხალხიც.

ენდობიან კვაჭს? აბა, რა საკითხავია თუ კვაჭისაც არ ენდვენ?! მას უთვალავი ქონება აქვს: სასახლე, რომელიც ადრე თუ გვიან - როცა წითლები წავლენ, ან თვითონვე გადადგებიან, - უექველად დაუბრუნდება. მშვენიერი აგარაკი და ბალი სოხუმში, პლანტაციები ბათომში, სხვისი საქონელი, საწყობებში, ფასდაკარგული აქციები, ფასიანი ქაღალდები და... პატიოსანი სიტყვა! დიად, კვაჭის პატიოსანი სიტყვა, რომელიც არასოდეს არც გატეხილა და არც გაბზარულა.

მაგრამ ერთხელ სადღაც რაღაც შეიცვალა. კვაჭის კანტორას მოულოდნელად მიადგნენ, გაჩხრიკეს და უამრავი ვალუტა წაიღეს. კვაჭიც წაიყვანეს და უთხრეს:

- თქვენ სპეკულაციას ეწევით.
- მე ვვაჭრობ. კანონით ნება მაქვს ვაჭრობისა.
- ეგ ვაჭრობა კი არაა, სპეკულაცია გახლავთ.
- ეს არის ვაჭრობა.
- ეს სპეკულაციაა მეთქი!

რამდენიმე საათი ოფლში იწურებოდნენ და ვაჭრობა-სპეკულაციის საზღვრებს ეძებდნენ. ბოლოს უთხრეს:

- მიბრძანდით, მაგრამ თუ მეორედ დაგიჭირეთ...
- ჩემი ფული?
- მეტეხში რომ არ გგზავნით თქვენ ამის მადლობელიც იყავით.
- მე პროტესტს ვაცხადებ!

მაშ ისევ მეტეხში მიბრძანდით.

- არა, არა! ბოდიში... ბოდიში! ეხლა გავიგე განსხვავება, უკანვე მიმაქვს ჩემი სიტყვები. ნახვამდის!

კვაჭი სახლისაკენ მიდიოდა, მუშტებს კუმშავდა, კბილებს აკრაჭუნებდა და თათრულად იგინებოდა. ერთი კვირა იმის ტუჩებს ღიმი არ მიეკარა, მისი ცხვირი იატაკს ვერ მოსწყდა და იმის ტუჩებზე შხამი ვერ გაშრა. მაგრამ კვაჭის თავს, ხელებს და ფეხებს ერთი საათითაც არ დაუსვენიათ. კვლავ თავჩაღუნული დარბოდა და საქმეებს მეტის სიფრთხილით „აიმასქნებდა“.

გავიდა ორიოდე კვირა, კვაჭმა დანაკარგი შეივსო, წელი გაისწორა და ჯარიმა დაივიწყა, მაგრამ სხვებმა კვაჭი არ დაივიწყეს. ერთხელ კიდევ დაავლეს კისერში ხელი და ერთხელ კიდევ გადმოუბრუნეს ჯიბე და სალარო.

- ვალუტას ახურდავებდით?
- დიად, ვახურდავებდი.

კვაჭი იმ შენობიდან მხოლოდ ერთი თვის შემდეგ გამოვიდა. ხოლო დარდიც იქვე მოინელა და ბრაზიც იქ დასტოვა. კვლავ დაჰლუნა ბუღასებური კისერი და თავისი გზით წავიდა.

- ბესო, - ეუბნებოდა ზოგჯერ თავის ერთგულს: - როგორც ეტყობა, აქ მუშაობა აღარ ღირს. არც საქონლის გატანა შეიძლება, არც შემოტანა, არც ვალუტის ოპერაცია. ეს ჩერვონეციც ჩვენს ჭირად შემოიღეს და ბანკებიც კრედიტს აღარ გვაძლევენ. დღეს თუ ხვალ დავიხრჩობით. ვინ იცის რამდენი გაკოტრდა.

- წავიდეთ, კვაჭი, წავიდეთ მეთქი ამ ქვეყნიდან, თორემ მშვივრები დავიხოცებით. აქ მოსამსახურეების გარდა აღარავის ეცხოვრება.

- მოიცა, ბესო, მოიცა! დანაკარგს რომ დევიბრუნებ, მაშინვე წავალთ.

მაგრამ დანაკარგს დანაკარგი მოსდევდა, ჯარიმას ჯარიმა და მეტეხს მეტეხი. კვაჭი დღითი-დღე დნებოდა, ჯერ ბაქოში მოშალა „სიბუნიონის“ კანტორა, მერე ბათომში მოკვდა ვაჭრობა, ბოლოს, თვითონ კვაჭისაც ისე წაუჭირეს მუხრუჭები და სალტები, რომ ერთხელ გამწარებულმა კვაჭმა კანტორის კარები მიაჯახუნა და ბესოს მიუგდო:

- ხვალ ან ზეგ ყველაფერი გაყიდე. მოსამსახურენიც დაითხოვე და მუშტარსაც გამოუცხადე, „სიბუნიონი“ დაკეტილია თქვა. მორჩა! გათავდა! აქ აღარც მუშაობა შეიძლება და აღარც ცხოვრება. ჯალილ, წამოდი!

და იმ დღიდან კვაჭი კვლავ თავისუფალ მოქალაქედ გადაიქცა. დადის უსაქმო კვაჭი რუსთაველის ქუჩაზე. დამეს კლუბებსა და რესტორანებში ატარებს. სვამს, არშიყობს და ქაღალდს თამაშობს. სილიბისტრომ ისევ ქუთაისისკენ გაიწია. ბალახვანის ქუჩაზე თავისი ხნის სახლი იყიდა და იქ დასახლდა. ბევრი ურჩია სილიბისტრომ კვაჭის ქუთაისში გადასახლება, მაგრამ კვაჭი ჯერ არ დაბერებულიყო, რომ ისევ დაცალიერებულ ქუთაისს დაჰბრუნებოდა.

ერთხელ ბესო დაღვრემილი შემოვიდა კვაჭის ოთახში და განაცხადა:

- ეხლა კი დავილუპეთ.

- რა ამბავია, ბესო?

- პავლოვი გაიქცა.

- რას ამბობ, ბესო?

- გაიქცა მეთქი. გუშინწინ ჩაულაგებია ბარგი და წასულა.

- ის... ის განძი?

რკინის სალარო გოულია და ყოლიფერი წოულია.

კვაჭმა ხმა ვედარ ამოიღო. ბესო სდუმდა. ჯალილა თვალებს აბრიალებდა და საქმის განმარტებას ელოდებოდა. ბოლოს კვაჭმა წამოიწია და კრიჭაშეკრულმა სთქვა:

- მოემზადე! ჯალილ, შენ ბათომში წახვალ. ბესო, შენ კავკავში აიარე და იქიდან როსტოვში ადი. მე ბაქოში მივდივარ. აბა ჩქარა! დღესვე მივდივართ. ჰეი, სალახანავ, თუ დაგიჭირე!

ჯალილამ ჰკითხა:

- მე არ ვისი, ალა, პავლემ რა იში გააკეთა?

- მოიტაცა, ფული მოიტაცა!

- ფული მოიტაცა?! ჰაი ქიოფა ოღლი! ით დონღუზ!

- ყური მიგდეთ! - დაარიგა კვაჭმა ორივენი: - ხმა არ ამოიღოთ, მილიციას არაფერი შეატყობინოთ, თორემ ყველაფერს გაიგებენ და ჩვენც დავილუპებით. თუ პავლოვი იპოვნოთ, დაახრჩეთ... ან დაემუქრეთ. იმ განძს მაშინვე დაგიბრუნებს. მეც მაშინვე დეპეშით დამიბრუნეთ. აბა, დაემზადეთ!

და სამივენი სამი გზით დაედევნენ პავლოვს, რომელიც მიწას ჩაეყლაპა.

ერთი კვირის შემდეგ კვაჭი ტფილისში დაბრუნდა. იმავე ხანებში ჯალილაც ჩამოვიდა და სთქვა:

- ის მამაზალლი ვერ ვიპოვნე.

კიდევ ერთი კვირის შემდეგ ბესოც ჩამოვიდა:

- კვალიც კი ვერ მოვძებნე.

იმ დღიდან კვაჭი დღითი-დღე ქვეითდებოდა. დარდმა ხელი დარია და ნაღველმა დაადნო. იმის თვალში ფულს ფასი დაეკარგა და ცხოვრებას მადა გამოელია. ზოგჯერ მარდი ნახტომით ერთი ქისა ოქროს შოულობდა, მაგრამ მეორე დღეს ერთი ოქროც აღარ რჩებოდა. მის ნამუშევარს წინანდელი ნატიფობა აღარ ჰქონდა. კვაჭის უწინდელი მოქნილობა, სხარტობა და სინათლე დააკლდა. გონება ხშირად ებურებოდა, თვალის ვედარ უჭრიდა და მის მიერ „გაიმასქნებულ“ საქმეს უხეში ხელი ემჩნეოდა.

პოლიტიკაზე ხმას ვედარ იღებდა და ღმერთს მადლობას სწირავდა, რომ მისი წარსული არ გამოიჩხრიკა. ბოლოს სილიბისტროს შვილი ისე დადნა და დამაბუნდა,

რომ მარჯვნივ და მარცხნივ თითო ოქროს სესხულობდა და ხვალინდელ დღეზედაც აღარ ჰფიქრობდა.

ამბავი კვაჭის ნიშნობისა

- Ну, залетай! - შეფრინდი

- მოითმინეთ, ამხანაგო, ძალიან ბნელა.

- Заходи, говорят тебе! - შედი მეთქი.

ალექსი ირემადემ ღრმად ამოიოხრა, გამბედაობა მოიკრიბა და წყვდიადში შეალაჯა. იმავე წუთს მის უკან კარები მოიხურა და კლიტის ჩხარუნი და მიმავალი დარაჯის მძიმე ჩექმების ბაკუნი მოისმა. მერე ყველაფერი მიწყდა და მიჩუმდა.

უცებ სიბნელიდან მოისმა:

- ჰეი, რომელი ხარ?

ირემადემ გაუხარდა. ჩავარდნილი ხმა ისევ იპოვნა და ბებრულად დაიჩხავლა:

- მე ვარ ტუსადი. თუ ღმერთი გწამთ მიშველეთ, გზა მასწავლეთ.

- არც ღმერთი მწამს და არც ეშმაკი.

- თუ ღმერთი გწამთ. - ჩაიხრიალა ისევ ირემადემ.

- აკი გითხარით, ღმერთი არა მწამს მეთქი, მაგრამ თუ თამბაქო გაქვთ გიშველით.

- თამბაქო წამართვეს.

- აი წაართვას მათ ეშმაკმა... ჰმ... ვინც უნდა იყო, ყური მიგდე, კედელს ჩამოჰყევი და ოცი ნაბიჯი ჩამოთვალე. ნელა კიბე სველია, არ დაგორდე, თორემ ორმოში ჩავარდები. ჰა, მოდიხარ?!

- მოვდივარ... - თან სთვლიდა: - ხუთი... ათი... თხუთმეტი!! ოცი!.. ეხლა, პირდაპირ წამოვიდე?

- მანდ გაჩერდი! არ წამოხვიდე, თორემ ჭაში ჩავარდები.

- რა ამბობ, ძმობილო, აქ ჭას რა უნდა?

- არ გაბედო მეთქი, თორემ დაილუპები, შუა სარდაფში ორმოა ამოთხრილი. ორმო გველებით, ხვლიკებით, ბაყაყებით და ჭინკებით არის სავსე. მარჯვნივ მოუარე და კედელ-კედელ წამოდი. ხელი არ მოაცილო კედელს, არ დაილუპო! აჰა, მეც მოვდივარ, სადა ხარ?

- აქა ვარ! - ჩაიკნავლა ირემადემ და აცახცახებული ტანით სველ კედელს აეკრო, თან ჰბუტბუტებდა: - ღმერთი არა სწამთ? ეს რა უბედურებაა! ცოცხალი ადამიანის ჩაგდება უძირო ორმოში? გველების და ხვლიკების შესაჭმელად! ღმერთო დიდებულო, რა ბნელა.

და ფეხაკრეფით მიცოცავდა სიბნელეში. ხელფეხს აფათურებდა, ყოველ გოჯს ზომავდა და შინჯავდა.

- ფრთხილად, ძმობილო, ფრთხილად მეთქი! თორემ უბედურება დატრიალდება. დღეს დილით ერთი სომეხი ჩავარდა, ჰა, სადა ხარ?

- აქა ვარ... მოვდივარ.

ბოლოს სიბნელეში ერთმანეთს დაეტაკნენ და ხელი ხელს მისცეს.

- გამარჯვება!

- ღმერთმა გაგიმარჯოს!

- აბა, მომიყევი. ფრთხილად, კედელს ხელი არ მოაშორო.

ათიოდე ნაბიჯი გადასდგეს.

- სამშვიდობოს მოვედით. ეხლა დაჯექი და გვიამბე.

- დიდი მადლობელი ვარ, ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს. რა ბნელა!

- დაჯექი. შეეჩვევი! ეხლა გვიამბე, რა ამბავია ქალაქში? ერთი თვეა ცა არ დამინახავს.

- მაცალე, გენაცვა... წელან რომ სთქვი, დილას ორმოში სომეხი ჩავარდაო...

იქვე ვიღაცამ ჩაიხითხითა.

- აქ კიდევ ვიღაც ყოფილა.
- რას იცინი, შე თათარო! - შეუტია პირველმა - ერთი ვინმე თათარია, ჯალილა ჰქვიან, რას იცინი მეთქი?
- თოგი.. თოგმა ფეხი შეჯამა. ღმერთმანი შეჯამა.
- თათარო, ჩვენს ღმერთს ნუ ფიცულობ. თუ ფიცი გინდა მაჰმადი დაიფიცე. ვირთაგვამ ფეხი მოგჭამა? გუშინ მე ქუდი მომპარა, სოროში შეეტანა.
- ვაიმე! - დაიკნავლა ამ დროს ირემამემ და წამოხტა. - მუხლებზე უშველებელი ვირთაგვა შემახტა.
ორმა ტუსადმა ისე გადაიხარხარა, რომ კედლებმა ზანზარი დაიწყეს.
- თქვენ გეცინებათ - შეჩვეულები ხართ, ზოგი კი მეცა მკითხეთ - ჰბუტბუტებდა ირემამე.
- დაჯექი, ძმობილო, დაჯექი. უნდა შეეჩვიო. ვირთაგვა ბულბულია გველებთან შედარებით. რაო? შეგეშინდა, განა! არა უშავს რა. შუაში ჩაგვიწექი. აი აგრე! ჯალილ, ახალ სტუმარს მანდედან გაუფრთხილდი. ჩვენ მოგივლით. რაო, სომეხი? ჰო, მართლა, დილას ფეხი დაუცდა და ჩავარდა. კედელს მიეკარი, ქვევით არ დაცურდე, თორემ... ჩავარდა და გათავდა. ეხლა იმის ლემს გველები და ჭინკები ჭამენ. რა სთქვი? ღრმა არისო? გეუბნები, უძიროა მეთქი. აბა ყური დაუგდე. აი პატარა ქვა უნდა ჩავაგდო. ერთი, ორი, სამი! გადავაგდე.
ყველანი გაინახნენ და ყური მიუგდეს. ათიოდე წამის შემდეგ ისეთი ყრუ ხმა მოისმა, თითქო კენჭი უძირო ორმოში ჩავარდაო.
- ღმერთო დიდებულო! - ამოიკვნესა ირემამემ.
თათარი კვლავ ხითხითებდა.
- მაშ ასე, ძმობილო, კედელს რომ სამი ნაბიჯით მოსცილდე, სამ წუთში პაპაჩემთან გადასახლდები, ლემის სუნით ვიხრჩობით. ირემამემ ცხვირი აათამაშა.
- მართლა, ლემის სუნი ტრიალებს. ვინ იცის, რამდენი გაუბედურდა!
- ვინ დასთვლის! ყური მიგდე, ბიძიავ! აქაური კანონი უნდა გასწავლო, გამოგადგება. კარგა დაიხსომე: რასაც აქ ნახავ და გაიგებ უდიდეს საიდუმლოდ უნდა შეინახო. თუ სადმე ხმა ამოვიღია, შენი საქმე გათავდა: მაშინვე დაგიჭერენ და ამ ორმოში გიკრავენ თავს. გაიგე? კარგა დაიხსომე?
- ღმერთო, მიშველე! გავიგე და დავიხსომე. დიდი მადლობელი ვარ დარიგებისათვის. ქალაქშიც გამიგონია, ვითომ თუ ვინმეს წამოსცდა რამე... ერთი სიტყვით, ბევრს ლაპარაკობენ აქაურობაზე.
- მართალი უთქვამთ, აქ ნანახი და გაგონილი სახელმწიფო საიდუმლოებად ითვლება. ყბედს ისე სჯიან, როგორც მოღალატეს და ჯამუშს. ეხლა შენ იცი, ბიძიავ. დანარჩენი შენი საქმეა.
- დიდი მადლობელი, გენაცვა, ვინ ბრძანდები და რისთვის გარჯილხარ? დროა ერთმანეთი გავიცნოთ.
ირემამე ვარ, გენაცვა, ალექსი ირემამე.
- ალექსი ირემამე! დამიდგა თვალი! რატომ აქამდე არ მითხარით, გენაცვალოს ჩემი თავი! უი ჩემს შერცხვენას! ალექსი ირემამე ამ სარდაფში?! ჩემი სილოვანის მამა! უიმე ჩემს თავს! ვაი მე, უბედურს!
და უცნობი სიბნელეში დატრიალდა, დაფაცურდა: ხელებს აფათურებდა, თათარს უყვიროდა და უბრძანებდა:
- ჯალილ, ჩქარა! შენი პალტო მოიტა. აი, ჩემი პალტოც. ქვეშ დაიგეთ, ბიძია ალექსი, თორემ გაცივდებით და რა ვუთხრა მერმე სილოვანს? აქეთ, ბიძიავ, აქეთ მოიწიეთ.

უიმე, დამიდგა თვალი! რატომ აქამდე არ მითხარი, ბიძია! კილამ ბიძია ალექსი ორმოში არ ჩავაგდე! ჯალილ, პური და წყალი მოიტა. რაო, პურიც გაათავე? ბოდიშს ვიხდი, ბიძიავ, პურიც ვერ მოგართვით. ვაი, სად შევხვდი ჩემი სილოვანის მამას! მე ვინა ვარ? სილოვანის საუკეთესო ძმა და მეგობარი, კვაჭი კვაჭანტირაძე გახლავართ. დიად, სწორედ ის კვაჭი კვაჭანტირაძე გახლავართ. შორიდან მიცნობთ? მე და სილოვანი ხუთ წელიწადს ერთად ვცხოვრობდით პეტერბურგში. ვენაცვალე სილოვანს! იმისთანა ძმაკაცი ქვეყანაზე არ მოიძებნება. ეხლა გერმანიაშია, არა? ვიცი, ბიძიავ, ვიცი, რომ მიდიოდა, ქალაქში არ ვიყავი, თორემ უჩემოდ ერთ საათს ვერ გაძლებდა. მეც გერმანიაში ვაპირებდი წასვლას, მაგრამ ვერ მოხერხდა. ვენაცვალე სილოვანს, რა ყმაწვილია! რა ვაჟკაცია! საქართველოში ტოლი არა ჰყავს. ისეთი მეცნიერ გამოვა, რომ მთელ ქვეყანას აალაპარაკებს. დაიხსომეთ ჩემი სიტყვა, ბიძია ალექსი! თუ გავმტყუნდე, ახლოსაც აღარ მიმიკაროთ. ვენაცვალე ჩემს სილოვანს! კვაჭმა ათიოდე წუთში სხაპა-სხუპით აუწერა ირემამეს თავისი და სილოვანის საერთო ცხოვრება, სწავლა, არშეყოფა, ბრძოლა, ციხე, გადასახლება, დაბრუნება და ათასი თავგადასავალი. ვინ იცის, რამდენჯერ დასდო თავი კვაჭმა სილოვანისთვის, რამდენჯერ იხსნა სილოვანი სასიკვდილო ხიფათისგან! მართალია, აგერ ათი წელიწადიც გახდა, რაც სილოვანს მისი გროშები გაჰყვა, მაგრამ ასეთ წვრილმანზე ლაპარაკიც არ ღირს. რამდენია? სულ რაღაც სამასი მანეთია. ნუ შეწუხდება ბიძია ალექსი. როცა სილოვანი დაბრუნდება, კვაჭი და სილოვანი გასწორდებიან. მერმე შემდეგი გამოირკვა: ალექსი ირემამე, პატივცემული პედაგოგი, ათი დღის წინათ გაჩხრიკეს და რაღაც პროკლამაცია უპოვნეს. ალექსი გაჯიუტდა: ეს პროკლამაცია ვილაცამ შემომიგდო, ხელში არავის მოუცილო, ამიტომ არავინ არ დაასახელა. გამომძიებელი დარწმუნებული იყო, რომ ალექსი პროკლამაციებს ავრცელებდა და, რადგან ალექსი არ გამოტყდა, სასჯელად ბნელ და ნესტიან სარდაფში ჩასვა. ეს იყო და ეს. მეტი არაფერი ყოფილა.

- ნამდვილად როგორ იყო საქმე?

- სულ უბრალოდ:

ხუთ აპრილს ალექსის გასათხოვარ ქალის ელენეს დაბადების დღე იყო. ალექსიმ ეხლაც ვახშამი გაუმართა. ათიოდე სტუმარი ჰყავდა. დრო კარგად გაატარეს. დილის ექვს საათზე დაიშალნენ.

ალექსი დაიხარა და კვაჭს ჩასჩურჩულა:

- ვილაცამ მიჯამუშა, ან იყბედა სადმე. მამბრალეებენ: იმ ვახშამზე ის პროკლამაცია წაგიკითხაო.

- აბა რა უნდა დავუმალო ჩემი სილოვანის ძმა-მეგობარს! მართლა წავიკითხე, რამდენიმე ცალი მქონდა. სტუმრებსაც დავურიგე. ვილაცამ დამლუპა.

კვაჭანტირაძემაც უამბო ალექსის თავის საქმე - უფრო მარტივი და უბრალო, ვიდრე ალექსისა იყო. გაზაფხულზე, ღამის ორ საათზე, წყნეთის ქუჩაზე ვილაც სომეხი გამარცვს. ერთი თვის შემდეგ კვაჭს „უმიზეზოდ“ სტაცეს ხელი და სარდაფში ჩააგდეს. ეკითხებიან, ხუთ აპრილს ღამის ორ საათზე სად იყავიო. კვაჭს არ ახსოვს. ბავშვი ხომ არ არის, რომ დღიური სწეროს! ერთი თვე ჰფიქრობს და ვერ მოუგონია. სიკვდილით დასჯას ემუქრებიან. კვაჭის ბინის პატრონი, მისი ცოლი და მეგობრები დაჟინებით იმეორებენ: ძალიან კარგად გვახსოვს, რომ ხუთ აპრილს კვაჭანტირაძე შინ არ ყოფილაო. ალბათ პირი შეკრეს, კვაჭანტირაძეს დალუპვა გადასწყვიტეს, რადგან სამივენი რეაქციონერები არიან. კვაჭი კი - მთელმა ქვეყანამ იცის, - რევოლუციონერია. ციხეშიც იჯდა, გადასახლებულიც იყო. აი, ნამდვილი მიზეზი მათი გადამტერებისა.

სასაცილოა! კვაჭი კვაჭანტირაძეს კაცის გამარცვას აბრალებენ! ალბათ მთელი საქართველო იცინის. როგორ არა, სილიბისტრო კვაჭანტირაძემ იმიტომ დაახარჯა კვაჭს ერთი ურემი ოქრო და იმიტომ შემოატარა მთელი ქვეყანა, რომ კვაჭი ყაჩაღი გამოსულიყო! ვინ? კვაჭი კვაჭანტირაძე? ახა-ხა! რატომ ქვეყანა არ გადაბრუნდება, ოხო-ხო!

კვაჭი უცებ გაჩუმდა. ალბათ ფიქრმა გაიტაცა. ალექსიმ ჯალილას გაუბა ლაპარაკი დამწყვედულთა ბედ-იღბალზე, იქაურ წესრიგზე და ორმოზე. უცებ კვაჭი ალექსის სწვდა ხელზე და თითქმის ატირდა:

- ბიძია ალექსი, მიშველეთ, დამეხმარეთ.

- როგორ, შვილო როგორ გიშველო?

- ვენაცვალე სილოვანს, ბიძიაჯან. მის გულისთვის დამეხმარეთ, გადამარჩინეთ.

მოხუცებული დედ-მამა და ათიოდე ნათესავი მყავს შესანახი. მეც ახალგაზრდა ვარ, თქვენი სილოვანის ტოლი. რა დროს ჩემი სიკვდილია! ვიცი რომ არ ამცდება. თქვენ შეგიძლიანთ მიშველოთ, შეგიძლიანთ, შეგიძლიანთ... ბიძიავ, ბიძიაჯან...

თან ცრემლით უსველებდა და უკოცნიდა ხელებს.

ალექსის გული აუჩუყდა. ჩუმად აკოცა შუბლზე და თმაზე ხელი გადაუსვა.

- მითხარი, შე უბედურო, მითხარი. თუ შემიძლიან, გიშველი, როგორ არ გიშველი...

ქრისტიანები ვართ, ძმები ვართ. სთქვი, როგორ გიშველო?

- თქვენ ხუთ აპრილს გქონდათ ვახშამი, არა?

- ჰო, ხუთ აპრილს, მერმე?

- მეც ხუთ აპრილს ჩავიდინე... ვითომ ხუთ აპრილს ღამის ორ საათზე გავმარცვე ის სომეხი. აქ უნდა მიშველოთ, ბიძიავ, მოწმედ უნდა დამიდგეთ. სთქვი, რომ მეც დავესწარი იმ ვახშამს. ბიძიაჯან, ვენაცვალე თქვენს ჭადარას. ასე სთქვი და მერმე ყმად გამიხადეთ.

- კეთილი, მაგრამ... ვახშამზე ათიოდე სტუმარი მყავდა.

- ეგ არაფერია, ბიძიაჯან. თუ მოინდომებთ ყველაფერი გაკეთდება. ყური მიგდეთ... თქვენ დღეს თუ ხვალ გაგიშვებენ, უქველად გაგიშვებენ... მშველელი და დამხმარე ბევრი გყავთ. როცა გახვალთ, თქვენს სტუმრებს დაუარეთ და დაარიგეთ. ნუ დამლუპავენ, მიშველონ. სიკეთეს ყველას გადავუხდი... თქვენ რომ გახვალთ, ერთი კვირის შემდეგ მოვიგონებ და გამომძიებელსაც განვუცხადებ, - ხუთ აპრილს ირემადესთან ვიყავი თქვა.

- კეთილი, მაგრამ...

- მოითმინეთ, ბიძიავ, მოითმინეთ. სტუმრები ასე დაარიგეთ: სთქვან, იმ ვახშამს კვაჭი კვაჭანტირაძეც დაესწრო. ოცდათხუთმეტი წლისა ვარ, მაღალი, შავგვრემანი, თმახუჭუჭა, წვერმოპარსული, ულვაშშეკრეჭილი. ნიკაპზე ჭრილობის დაღი მაქვს. ნუ გეშინიანთ, ვერავინაც ვერ გაიგებს, რომ ჩვენ აქ შევთანხმდით. ჩვენ ორივეს სხვადასხვა გამომძიებელი გყავს. არხეინად ბრძანდებოდეთ. ეხლა მიბრძანეთ, ვინ გყავდათ სტუმრად?

- ვანო კლდიაშვილი, ძუკუ ფიფია... ბესო გუგულია.

- გუგულიას და ფიფიას ვიცნობ. სხვები?

- ჰუპი ლომიძე, დარისპან შელიძე.

- ორივეს ვიცნობ, ბიძიაჯან, ვიცნობ! მერმე, მერმე?

- სილოვან შირაძე... მიხა ბერიშვილი... ტასო ალავიძე...

- ვიცნობ ბიძიაჯან, თითქმის ყველას ვიცნობ! - იმეორებდა გახარებული კვაჭანტირაძე.

- კარგი, შვილო, კარგი. თუ გამიშვეს ორ დღეში დავივლი ყველას და დავარიგებ.

კვაჭი სიხარულით ცას ეწეოდა, ალექსის თავს დასტრიალებდა და არ იცოდა რა ესამოვნიებინა. ჰყვიროდა:

- ჯალილ, შე თათარო, არ იცი ვის ელაპარაკები? ამისთანა განთქმული და განათლებული კაცი საქართველოში არ მოიპოვება. თათრებს რომ ასეთი კაცი ჰყოლოდათ, სულთანის ტახტზე აიყვანდნენ. ჯალილ! აქეთ მოიწიე, ბიძია ალექსი ორმოში არ ჩავარდეს, თორემ შენც თან მიგაყოლებ. ბოდიში, ბიძიაჯან, დიდი ბოდიში! ვერაფრით გასამოვნიებ. ვაი ჩემს თავს! სად შევხვდი ბიძია ალექსის! არც საჭმელი, არც სასმელი, არც თამბაქო! რა ვქნა, ბიძიავ, თუ მიშველეთ და გავედი, მე ვიცი და ჩემმა კაცობამ.

- ნუ სწუხდები, შვილო, არა მიშავს რა. ყველაფერს მოვითმენ. თავგები და ვირთხები მაწუხებენ, თორემ...

- ჯალილ, დატრიალდი! ერთიც არ მოუშვა, თორემ ვაი შენი ბრალი, აბა!

- თით! - თით, თქვე ოხრებო! - იძახოდა ჯალილა, მიწას ხელს უტყაპუნებდა და კნაოდა: - მიაუ... მიაუ... მიაუ...

თან ყველანი გულიანად იცინოდნენ და ოხუნჯობდნენ.

- ჯალილ, შენი მარუსიას ამბავი უამბე ბიძია ალექსის! - სთქვა კვაჭანტირაძემ და წინდაწინვე დაიწყო სიცილი.

ჯალილაც ხან იცინოდა, ხან ოხრავდა, თავის თავს დასცინოდა, სინანულის ნიშნად შუბლზე ხელს იტყაპუნებდა და ამბობდა:

- ვაი ტუტუს! ტუტუს, დალი ჯალილ! ვაი, ვაი, ვაი!

ბოლოს თავის ამბავსაც მოჰყვა.

ჯალილა საქართველოში გაიზარდა, ხან მსახურობდა, ხან ვაჭრობდა, ხან აბანოს მოიჯარადრე იყო, თან ჩუმ-ჩუმად რევოლუციას ჰშველოდა და ოსმალებსაც რაღაც დახმარებას უწევდა. სპარსეთშიაც იყო, სათთარხანის რაზმში, „უხელო ვლასა მგელაზემ“ წაიყვანა. იქ დიდხანს იხეტიალა და ნადავლით დაბრუნდა. მერმე ადესაში „სავიდა“ სავაჭროდ. გზაში „ალა კვაჭანტირადზეს“ შეხვდა და აეკიდა. მას აქეთ ერთად დადიოდნენ ამქვეყნად. ზოგჯერ ჯალილა კვაჭს ჩამორჩებოდა ხოლმე და თავის გზით მიდიოდა, მაგრამ შემდეგ სადაც უნდა ყოფილიყო, მაინც კვაჭს მოსძებნიდა და ისევ აჰყვებოდა. ანდრიანოპოლშიც იყო, ჩატალჯაშიც იბრძოდა, ტრიპოლელ არაბებსაც მიემშველა. მაგრამ იტალიელებმა დაატყვევეს. ისევ ნადავლით დაბრუნდა და ვაჭრობას მიჰყო ხელი. სად იყო ჯალილა მსოფლიო ომის დროს? კარგად არ ახსოვს. მოკლედ სჭრის:

- ქოით ვიყავი, სოტა ფული ვიშოვე.

საით იყო „ქოით“, - რუსეთისაკენ თუ ოსმალეთისკენ, - ან როგორ იშოვა „სოტა ფული“ - ჯალილა ამის გახსენებას ერიდება.

ჯალილა, როცა რუსების ჯარი შინ მიდიოდა, ყარსში გაჩნდა. ოსმალებმა რომ ბათომი აიღეს, ჯალილა ბათომის „ახლო“ იყო. ბაღდათის გმირი ხალილ-ფაშა რომ ტფილისში ჩამოვიდა, ჯალილა წინ დაუხვდა და „ყულული“ - სამსახური გაუწია. ნური ფაშასაც კარგად იცნობს, ქიაზიმ-ბეისაც, ყველას „სოტა ყულულს“ უწევდა. ყოჩადი „ბიჩია“ ჯალილა: ახალგაზრდა, ღონიერი, მარდი, გამრჯელი. ღვინოს არ სვამს და ქაღალდს არ თამაშობს. მხოლოდ კონიაკს სვამს „სამლად“, რადგან, „სიებ-სხელება“ სჭირს. მაგრამ ერთი დიდი ნაკლი აქვს: მეტისმეტად უყვარს რუსის ქერა ქალები. ვინ იცის რამდენჯერ წააგებინეს „ჩკუა“ ჯალილას, რამდენი ანანეს, რამდენჯერ გაფხიკეს და გამარცხეს! ბევრჯერ დასდო „ფისი, ახლო აღარ მივეკარებო, მაგრამ ვერ შეინახა.

ბოლოს მაინც ქერა ქალმა მოსტეხა ჯალილას შავი კისერი.

ერთხელ, ორი კვირის წინათ, ჯალილა რომ ქუჩაში გამოვიდა, „კარების სინ“ მზეთუნახავი ქერა ქალი დაუხვდა. ქალმა ჯალილას „ზალიან კარგი ფარსული“ სალი შესთავაზა. ჯალილამ ქერა მზეთუნახავი შინ შეიპატიჟა, შერბეთი და ტკბილეულობა მიართვა. ყველაფერი მოხდა: „სისილი“, „კოსნა“, ოხუნჯობა, დევნა-სირბილი, ალიაქოთი და აყალ-მაყალი. ტამბოველი მზეთუნახავი მაინც არ დანებდა. ორ ოქრო „აზლია“, ვერც ამან „გასჯრა.“ ქალმა „სისილ-ხარხარით“ ოთახები გადაუბრუნა ჯალილას, იქაურობა აუქოთა, სისხლი აუდღუდა, დასწვა, დაღალა, ოფლში გასწურა და... „გაიქსა“. იმავე დღეს ჯალილა ბნელ სარდაფში გაასახლეს. თურმე ბლადმუნში და ხვევნა-კოცნაში ტამბოველმა მარუსამ ჯალილას ერთი ქალადი ააცალა. ის ქალადი ჯალილას ხალილ-ფაშამ მისცა. შიგ „ესერა“: ჯალილა „ჩონი კასია“, მან თათრებს „ზალიან დიდ ყულული უყო“ და „ქომაგი მიესითო“. ასე ჩავარდა ჯალილა და ეხლა „ქომაგს“ ელის, მაგრამ მშველელი არსად არა სჩანს. „ბიზია ზალიან კარგი ქასია“, იქნებ მართლა დრეს-ხვალ გაუშვან... ჯალილა ბევრს არაფერს სთხოვს: ასეთი დეპესა რომ გაგზავნოს ბაქოში - „ყუბის ქუჩა, მაჰმედ ემინ-ოღლის... ჯალილა „ზალიან“ ავად არის“ - ჯალილა ამას სიკვდილამდე არ დაივიწყებს. ჯალილა თან სთხოვს და თან მორცხვობს, ეთაკილება „უსნობი ბიზიას შეზუხება“, ბოლოს ამბობს:

- ბიზიავ, ფისი გაძლევე: თუ ალაჰმა კიდო მაჩონა სადა და დედამისა, ჯალილა ყულულს არ დაივისხებს. ეხლა მეტი არაფერი, ფისი მოგესი.

ალექსი თხოვნის შესრულებას ჰპირდება. ჯალილა გუნებაზე მოდის. ოხუნჯობას პირი მოხსნა, მოლა ნასრედინის ამბავი გადმოალაგა. ჩუმი და ტკბილი ხმით შიქვასტა და ბაიათი სთქვა, გული აიჩუყა და ცოტა ცრემლიც გადმოღვარა.

მარუსას გახსენებაზე სარდაფში ისევ სიცილი, მასხრობა და მხიარული ოხუნჯობა გაისმა. ბოლოს ჯალილამ ღრმად ამოიოხრა და სთქვა:

- ჩონ ვისინით, ალაჰი კი ყოლაფერს ხედავს. იქნება ეშმაკი გამოგზავნა: სადი, ოხერი ჯალილას სული მოიტანეო. იქნება ჯალილა ამაღამ ალაჰთან სავდეს... ალაჰ! ჯალილას სიტყვებზე ყველას პირში ნერწყვი გაუშრა. შესცივდა, ჟრუანტელმა დაუარა, ყველანი მიჩუმდნენ და თავ-თავიანთ ნიჟარაში ჩაძვრნენ.

დიდი ხანი გავიდა. არავინ იცოდა შუადღე იყო თუ საღამო. გარეთ ციოდა თუ ცხელოდა, წვიმდა თუ მზიანობდა.

ხანგამოშვებით ისმოდა კვაჭის ცრემლიანი ხვეწნა-ჩურჩული:

- ჩემო ბიძიავ, გენაცვალე, შენი იმედით ვრჩები... თუ მიშველი, შენი ყმა ვიქნები. და ბიძია ალექსის ბუტბუტი:

- ჰო, შვილო, ჰო! პირობას შეგისრულებ. რაკი მაგისტანა მეგობარი ყოფილხარ სილოვანისა, ეგრე მოგივლია მისთვის და ძმად გაგიხდია...

კვაჭანტირამეს აგონდებოდა ახალ-ახალი თავგადასავალი. სილოვანის გაჭირვება და მისი ძმური დახმარება.

უცებ კარების რახარუხი მოისმა. ყველამ ყური სცქვიტა.

- ალექსი ირემამე!

- აქა ვარ! აქ არის - ზდეს!

- Вылетай!

ყველანი დაფაცურდნენ.

- ბიძია, შენი იმედით ვრჩები, მხოლოდ შენი იმედით...

- ჰო, შვილო, ჰო! არხეინად იყავი. პირობას შეგისრულებ. მშვიდობით იყავი, ჩემო კვაჭი! მშვიდობით ჯალილ!

- მშვიდობით, მშვიდობით. ჯალილ, ვუშველოთ. ფრთხილად, ბიძიაჯან, ორმოში არ ჩავარდე, თორემ დავიღუპებით.

ორივემ ალექსის ხელი წაავლეს, დიდის სიფრთხილით გააცურეს კედლის ძირში და კიბეზედაც აიყვანეს.

- მშვიდობით! - ერთხელ კიდევ ამოიკვნესა კვაჭანტირაძემ და ტუჩები ალექსის ხელს მიადო.

- მშვიდობით, ბიზია... არ დაგავიწყდეს: ყუბის ქუჩა, მაჰმედ ემინ-ოღლის... ჯალილა ზალიან ავად არის.

- Ну вылетай! Чаво еще там разлюнились-то! - აბა გამოფრინდით! რას აწუწუნებულხართ!

- მოვდივარ, ამხანაგო, მოვდივარ.

ირემამე გავიდა. კარები ისევ ჩაიკეტა. კვაჭანტირაძემ და ჯალილამ ჯერ სიცილით აიკლეს სარდაფი ორმოში, გველებისა და ჭინკების გამო, რომელიც ირემამემ ასე ადვილად დაიჯერა, მერმე ისევ მიწვენენ თავიანთ კუთხეში და ისევ გაჰყვნენ ტუსაღების ოცნებას: თბილი მზე, მხიარული ქუჩა, ხალხი, ლამაზი ქალები, მორთული ბინა, მეგობრები, ნათესავები, კარგი სადილი, რბილი საწოლი...

ალექსი ირემამე კი ჩქარის ნაბიჯით მიცუნცულეებდა. ქურდივით შეიპარა თავის სახლში. მისი ოცდაათი წლის ელენე სიცილ-ტირილში დაუხვდა. ერთმანეთს ისე ჩაეხუტნენ, თითქოს ალექსი საიქიოდან დაბრუნდაო. მამამ უამბო ელენეს, ვითომ ის მთელ დღეს მშვენიერ ოთახში მჯდარიყო, და დაუმატა:

- შვილო, ერთი ღვთისნიერი ადამიანი უნდა ვიხსნათ სიკვდილისგან. ჩვენს სილოვანს გულითადი მეგობარი ჰყოლია, ცნობილი კვაჭი კვაჭანტირაძე. ხუთი წელიწადი ერთად უცხოვრიათ მოსკოვში, საპრობილემში და ციმბირში. იმ კვაჭანტირაძეს ჩვენი სილოვანი მრავალჯერ დაუხსნია დიდი ხიფათისგან. ის კვაჭანტირაძე რომ არ დამხვედროდა, მე ცოცხალი ვეღარ დავბრუნდებოდი „იქიდან“. ეხლა თვითონ კვაჭანტირაძე ჩავარდა ხიფათში. დიდი ხიფათი მოელის. პატიოსანი და ღვთისნიერი ადამიანია. კარგად მიგდე ყური, შვილო! თუ ვინიცობაა გკითხოს ვინმემ, უთხარი ვიცნობ-თქო. ხუთ აპრილს, შენი დაბადების დღე რომ იყო, კვაჭანტირაძე ვახშმად ჩვენთან იყო და დილამდე არ წასულა-თქო. მაღალი, 35 წლისა, შავგვრემანი, ულვაშგაკრეჭილი, ნიკაპზე ჭრილობა აქვს. კარგად დაიხსომე?

- კეთილი, მამაჯან, ვიტყვი. სხვა სტუმრები რაღას იტყვიან?

- ეხლავე დაუვლი ყველას და დავარიგებ. თუ გინდა, ერთად წავიდეთ.

- წავიდეთ.

წავიდნენ. იმ საღამოს და მეორე დღეს ყველას ჩამოუარეს და დაარიგეს:

- მაღალი... შავგვრემანი... ნიკაპზე ჭრილობა აქვს. პატიოსანი და ღვთისნიერი ადამიანია.

იცნობენ კვაჭს? როგორ არ იცნობენ! მთელი ქვეყანა იცნობს: მაღალია, შავგვრემანი...

ყველამ თანხმობა მისცა. მერმე ალექსიმ დეპეშა გაგზავნა ბაქოში: „... ჯალილა ძალიან ავად არის“.

რამდენიმე დღის შემდეგ კვაჭი კვაჭანტირაძე გამომძიებელმა დაიბარა. კვაჭი გახარებული შევარდა მის ოთახში და დაიძახა:

- მომაგონდა! მომაგონდა!

- რა მოგაგონდათ?

- ძლივს მომაგონდა, რომ ხუთ აპრილს საღამოს ცხრა საათიდან დილის ექვსამდე ვახშმად ვიყავი ალექსი ირემამესთან. - და დაწვრილებით აუწერა ის ვახშამი და

ჩამოუთვალა ყველა სტუმარი: ვასახელებ ალექსი ირემამეს, იმის ქალიშვილს ელენეს და ათ სტუმარს. გთხოვთ ყველანი დაიბაროთ და გამოჰკითხოთ, ოქმიც დასწერეთ. ეს ამბავი კვაჭანტირაძემ ისეთი სიცხარით, გულწრფელობით და სიცხადით ასწერა, რომ გამომძიებელი შეყოყმანდა და აირ-დაირია. ოქმი დაიწერა, ხოლო კვაჭანტირაძე ისევ ბნელ სარდაფში ჩავიდა.

რამდენიმე დღის შემდეგ ალექსი, ელენე და მათი სტუმრები მართლა დაიბარეს. ყველამ შეთანხმებული ჩვენება მისცა, თითქოს კვაჭანტირაძეს ღამე მართლა იმ ვახშამზე გაეთენებინოს.

კვაჭი კვაჭანტირაძე? ვინ არ იცნობს! ოცდათხუთმეტი წლისა, მაღალი, შავგვრემანი, ნიკაპზეც ჭრილობა აქვს, არა?

- დიად, ჭრილობაც აქვს.

- დილამდე ჩვენთან ერთად იყო. იმის მეტი აღარავინ სჩანდა იმ საღამოს. იქაურობა აიკლო. იცეკვა, იმღერა, იქეიფა და იმხიარულა.

თორმეტმა კაცმა დაიფიცა, დაადასტურა და ოქმს ხელი მოაწერა.

ორი კვირის შემდეგ კვაჭი კვაჭანტირაძე ბარგი-ბურხუნით მოადგა ირემამეს. ატყდა დიდი სიხარული, ლხენა და ზეიმი ცრემლით, ხვევნა-კოცნით და ვაი-ვუის ყვირილით. ალექსი და ელენე ისე დაუახლოვდნენ კვაჭანტირაძეს, როგორც ღვიძლს შვილსა და ძმას.

- ძალიან კარგი გიქნია, ჩემო კვაჭი, რომ იქიდან პირდაპირ ჩემთან მოსულხარ.

- რა ვქნა, ბიძიაჯან, ბარემ არ მინდოდა თქვენი შეწუხება, მაგრამ ვეღარ მოვითმინე.

მადლობის გადადება რა საკადრისია!

მრავალი მოკითხვისა და საუზმის შემდეგ კვაჭანტირაძემ გაბედულად და რიხით უთხრა ალექსის:

- ბიძიავ, რომ გამაგდოთ მანიც ვერსად წავალ. ოთახი წამართვეს. ბინა უნდა მომცეთ ერთი კვირით და ცოტა ფულიც უნდა მასესხოთ. დედაჩემი სოხუმში წასულა სახლის გასაყიდად.

- კეთილი, ჩემო კვაჭი, დამითმია ჩემი კაბინეტი. ფული რამდენი გინდა?

- ლირებით ან ოქროთი მიანგარიშეთ. ტანისამოსი შემომალპა. ბინის პატრონმა გამქურდა, ყველაფერი დავკარგე. ორი ათასი მანეთის ზარალი მომივიდა. ვიჩივლე ცოლ-ქმარი დავაჭერინე. თითქმის ყველაფერი იპოვნეს, მაგრამ, ხომ იცით, რა მადა აქვთ ბოლშევიკებს. დაგვიმტკიცე, საიდან და როგორ შეიძინეო.

ესეც რომ არ იყოს, კვაჭანტირაძეს მრავალი სიმდიდრე აქვს: დიდი სასახლე სოლოლაკში... ალექსიმაც იცის ის სასახლე, განა! გარდა ამისა კვაჭს ოთხი მშვენიერი სახლი ჰქონდა ბათომში და სოხუმში. ორი ჩამოართვეს, ორი კი შერჩა, გარდა ამისა, გურიასა, სამეგრელოსა და სოხუმში სამი ბალი აქვს, ორი სამხერხავო და მრავალი სხვა ქონება, მაგრამ...

- ხომ მოგეხსენებათ დღევანდელი ამბები: სამი მოსამსახურე და დედაჩემი - საწყალი მოხუცი! - ამოდენა ქონებას დასდევენ. ნახევარზე მეტი დავიბრუნეთ, დანარჩენსაც მალე დავიბრუნებენ.

გარდა ამისა ამხანაგებში ოცი ათასი მანეთი აქვს გასესხებული.

ერთი სიტყვით, კვაჭი კვაჭანტირაძეს „ჯერჯერობით“ ასი ლარიც ეყოფა. ალექსიმ ჯერჯერობით ორმოცდაათი მისცა, დანარჩენს საღამოზე ისესხებს და მისცემს.

საღამოს კვაჭანტირაძემ ალექსი და ელენე ჯერ სინემაში დაჰპატიჟა, მერმე ბაღში წაიყვანა და ვახშამი აჭამა. იმ დღიდან კვაჭი მათი ოჯახის წევრი გახდა. ერთმანეთს აღარ ერიდებოდნენ და გასაყოფიც თითქოს აღარაფერი ჰქონდათ.

კვაჭანტირაძე სხვებზე ადრე დგებოდა, ოჯახში უსაქმოდ ერთ საათს არ გაჩერდებოდა, სულ ტრიალებდა, ფუსფუსებდა. გატეხილი თუ რამე იყო - შეაკეთებდა, დააკოწიწებდა. ალექსის დიდის მადლობით გადაუხადა ვალი, თან უცაბედად ერთი დასტა ლირები გამოაჩინა და დაუმატა:

- ცოტა ვალი დამიბრუნეს, დანარჩენი საქმეში მოვიგე.
და ეს ცოტა იმდენად გამოაჩინა, რომ ირემამეს თვალები შუბლზე აუვარდა. კვაჭი და ელენე ხშირად სხდებოდნენ კუთხეში განმარტოებით, ხან სასეირნოდ დადიოდნენ. მალე ხანში შესულ ელენეს დიდი ცვლილება დაეტყო. დაბნეული დადიოდა, ყველაფერს ივიწყებდა, შფოთავდა და როცა კვაჭანტირაძე შინ არ იყო, მთელი საათობით განმარტოებით იჯდა და რაღაცას ფიქრობდა.

კვაჭმა მალე სხვა ბინაზე გადასვლა დააპირა, მაგრამ არ გაუშვეს. ერთხელ ალექსის უთხრა:

- ბიძიავ, უწინ თქვენი სახლი ოცი ათასი მანეთი ღირდა, ეხლა სამ ათასსაც ძლივს მოგცემენ.

- სამი კი არა, ორიც რომ მომცენ, მივცემ. შემჯავრდა ეს სახლი. სისხლი გამიშრო და დამაბერა. ხუთი წელიწადია ერთი მანეთიც არ მოუცია, ჩემი ჯამაგირის მესამედი სახლზე მეხარჯება. დიდი ხანია დავაპირე გამეყიდა, მაგრამ ელენეს არ უნდა. რა ვქნა, მაგის მზითევია და...

- ეხლა ორი ათასი მანეთი თვეში, სულ ცოტა ათას მანეთს მაინც მოიგებს.

- მეც მაგას ვამბობ, მაგრამ რა ვქნა, ვაჭარი არა ვარ და არც სილოვანი მყავს აქ.

კვაჭანტირაძემ ნელ-ნელა მოამზადა ალექსი. კვაჭმა კარგად იცის ვაჭრობის საქმე, გამოცდილება დიდი აქვს. სოხუმში საუკეთესო საქმე ჰქონდა, მაგრამ არ დააყენეს. ეხლაც ხშირად სხვის საქონელს ჰყიდის, ჰყიდულობს და მაინც დიდ ფულს იგებს. ამხანაგი ჰყავს ქვემო ბაზარში. გაკოტრდა. ნახევარ ფასში ჰყიდის საქონელს, რადგან ჩქარობს. რომ გაიარონ და ნახონ კარგი იქნება.

გაიარეს და ნახეს. ალექსიმ ერთი ნაცნობი ვაჭარი წაიყვანა. საქონელი და დუქანი მართლა ნახევარ ფასში იყიდებოდა.

ალექსი ჩაფიქრდა. გაკოტრებული ვაჭარი ჩქარობდა. კვაჭანტირაძე ამბობდა:

- გადასჭერით, ბიძიავ. მე ორი ათასი ღირსა შემაქვს ამ საქმეში. ამხანაგი ბევრი მყავს, მეხვეწებიან, აღარ მასვენებენ.

ელენე კვაჭანტირაძეს მიემხრო და ჯერ გაუბედავად, მერმე კი დაჟინებით მოითხოვა სახლის გაყიდვა, ელენე მოლარედ დადგება. კვაჭი ივაჭრებს, ალექსი კონტროლს გაუწევს, კვირაში ერთხელ წიგნებს გადაათვალიერებს.

წინათ ელენე ებლაუჭებოდა სახლს, ეხლა კი ალექსი ჩაფიქრდა. ერთი კვირის შემდეგ ალექსი და ელენე კვაჭანტირაძემ ხელმეორედ წაიყვანა ბაზარში და აჩვენა წინანდელი მაღაზია, რომელიც საქონლით იყო სავსე, და გამოუცხადა, რომ კვაჭი მონახევრეა ამ საქმეში. მაღაზიაში ორი კაცი ვაჭრობდა.

ბესო შიქიამ დაუდასტურა კვაჭანტირაძეს და დაუმატა:

- აბა, კვაჭი, შეიტანე ბანკში. აქ სწორედ სამი ათასი ღირსაა. გზაც იქითა გაქვს, არ დაიზარო! - და გატენილი კონვერტი გადასცა.

კვაჭმა კონვერტი უბეში ჩაიღო.

ალექსიმ ჰკითხა:

- დღიური ვაჭრობა რამდენი გაქვთ?

- ზედიზედ რომ ვიანგარიშოთ, ხუთასი ღირსა გამოვა.

- მოგება?

- სუფთა მოგება მესამედი მაინც იქნება.

უკან რომ ბრუნდებოდნენ, ალექსი ჩამორჩა. ჩაფიქრებული მოდიოდა და ანგარიშობდა; „... ეს შეადგენს დღეში 150 ლირას, თვეში შესდგება დაახლოებით ოთხი ათასი ლირა მოგება. ოთხი ათასი! ჩემ წილად 1300 ლირა მოვა. ბონებზე რომ გადავიტანოთ, გამოვა... გამოვა“...

და ოცი ან ორასი მილიარდი მანეთი გამოიყვანა.

„თავნს რომ ჩემი ორი ათასი მივუმატოთ, ვაჭრობა ერთი მესამედით მაინც იმატებს, ე. ი. წმინდა მოგება თვეში ექვს ათასამდე ავა. ჩემ წილად ორი ათასი მოვა, ე. ი. დღეში 70 ლირა... ღმერთო დიდებულო! ამოდენა ფული როგორ უნდა დავხარჯო!“

ეხლა ალექსი თვეში სამოც ლირას ხარჯავს. ხარჯი რომ გაახუთოს და სამასი დახარჯოს, 1700- 1500 ლირას მაინც გადაარჩენს. ეს დაიჭერს წელიწადში ოცი ათასს, ე. ი. ერთი წლის შემდეგ ათ სახლს იყიდის იმისთანას, როგორც ეხლა აქვს.

ყოველთვიური მოგება რომ ისევ საქმეში ჩაჰყაროს, წლის ბოლოსთვის ორმოცი-სამოცი ათასი მაინც გახდება.

ანგარიშები აერია ალექსის. ზეპირად სწორი ანგარიში შეუძლებელია. საჭიროა ფანქარი, ქაღალდი განმარტოვება. ალექსის ეშმაკები ჩაუსახლდნენ და ტვინი აუდუღეს. ნაბიჯს უმატა. ჩქარობდა ნამდვილი ანგარიში გამოეყვანა. შინ რომ მივიდნენ, მაშინდა შეამჩნია, რომ კვაჭანტირაძე ჩამორჩა. გაიფიქრა:

„ალბათ ბანკში შეივლიდა ფულის შესატანად“.

კაბინეტში ჩაიკეტა და გამოანგარიშებას შეუდგა. ძალიან ფრთხილად ანგარიშობდა:

ხარჯს მოუმატა, შემოსავალს დაუკლო. მოგება მაინც ორმოცი ათასი ლირა გამოდიოდა. თავის თავს არ ენდო. ქუჩაში ჩამოვიდა და რამდენიმე ნაცნობს გამოეხატა, ყველა ამბობდა, ეხლა ვაჭარი ფულში 25- 30 პროცენტს აძლევსო, მაშასადამე, ვაჭრობა თვეში 40- 50 პროცენტს იძლევაო.

ალექსი უფრო მეტად დაჯერებული და შეხურებული დაბრუნდა და მოუთმენლად ელოდა კვაჭანტირაძის დაბრუნებას. ელენეს ლაპარაკი ჩამოუგდო:

- ეხლა მხოლოდ უსაქმო ბედოვლათი ინახავს სახლსა და ფულს! - სთქვა ელენემ. -

ყველანი ამბობენ, რომ თვეში მანეთს მანეთი მოაქვს. კვაჭის შესახებ კი სთქვა:

მაგისტანა პატიოსანი და გამრჯელი კაცი მე ჯერ არ შემხვედრია. მთელ დღეს ტრიალებს, ქვას წვენს ადენს, ამოდენა ფულს იგებს.

კიდევ დიდხანს აქვს კვაჭანტირაძე, მერმე ორივენი დაწვნიენ.

ალექსის ძილი გაუფრთხა. მთელ ღამეს შამფურივით ტრიალებდა და ხან უზარმაზარ მოგებას ანგარიშობდა, ხან მოგების დახარჯვაზე ფიქრობდა, ხან კიდევ ეშმაკების დასაფრთხობად იმეორებდა:

„ორჯერ ორი - ოთხი... ორჯერ სამი - ექვსი - რვა... ორჯერ რვა - ექვსი“.

იმ ღამეს კვაჭანტირაძე არ დაბრუნდა. ალექსიმ რომ ჩაიძინა, მამლებმა მეორეჯერ იყივლეს.

მეორე დღეს ალექსი მოუთმენლად ელოდებოდა კვაჭანტირაძეს. სადილად მოვიდა.

კარები ელენემ გაუღო და ისეთი საყვედურით ჰკითხა სად იყავიო, როგორც ცოლი ეკითხება ხოლმე ქმარს. კვაჭმა ელენეს ხელზე აკოცა. მერმე ჩურჩული მოისმა და ხანგრძლივი დუმილი ჩამოწვა.

ალექსიმ ჩაახველა და კვაჭანტირაძეს გააგებია. გაწითლებულმა ელენემ დაუხვედრა:

- მამა, კვაჭის დედა ჩამოსულა.

გაუხარდათ. კვაჭანტირაძეს არ სურს მათი შეწუხება, ამიტომ მისი დედა ნათესავთან ჩამოხტა. მაგრამ რა თქმა უნდა ხვალვე მოვა გასაცნობად და მადლობის გადასახდელად.

სადილი რომ გაათავეს კვაჭანტირაძემ მოკლედ და მკაფიოდ მოსჭრა:

- ბიძია ალექსი, დროა ჩვენი გულის-ნადები მოგახსენოთ. ელენე, ნუ მიდიხარ. შენც უნდა დაესწრო ჩვენს ლაპარაკს. რაღა დაგიძალოთ, მე და ელენეს ერთმანეთი გვიყვარს, დაგვლოცე!

ალექსი მოულოდნელობამ არია. ჯერ სდუმდა, მერმე წამწამები აახამხამა, თვალები მოიწმინდა და აბუტბუტდა:

- ელენეჯან... ჩემო კვაჭიკო... ჩემო შვილებო... ღმერთმა გაგაბედნიეროთ. - და ხან ერთს ეხვეოდა, ხან მეორეს ეხუტებოდა.

ელენეც ატირდა. კვაჭანტირაძე გაჭიმული და გაბღენძილი დადიოდა: მან ერთხელ სიკვდილს გადაარჩინა ალექსი, ეხლა კი ამ ოჯახში განუზომელი სიკეთე და ბედნიერება შემოიტანა.

ცოტა ხნის შემდეგ კვაჭი და ალექსი კაბინეტში გადავიდნენ. კვაჭმა სთქვა:

- პატიოსანი სიტყვა უნდა მომცეთ, ბიძია ალექსი, რომ ამ ამბავს ორი კვირით მაინც უდიდესი საიდუმლოებით შეინახავთ. ელენეც გაჩუმდებოდა. ნიშნობას მერე გავმართავთ. არც მე ვეტყვი დედაჩემს. მიზეზს ნუ მკითხავთ. მერმე მოგახსენებთ. ალექსიმ პატიოსანი სიტყვა მისცა და დაგუბებული დარდი მოუშვა. მან გადასწყვიტა სახლის გაყიდვა, რადგან „ჩვენს დროში მხოლოდ ბედოვლათი ინახავს ფულს და სახლს“. კვაჭმა ალექსი სავაჭრო საქმეში უნდა შეიამხანაგოს.

კვაჭანტირაძე ჩაფიქრდა და შემდეგ ღობე-ყორეს მოედო: მართალია საქმე ძალიან კარგად მიდის, მაგრამ... დედამ კვაჭს ხუთი ათასი ლირა ჩამოუტანა. ამ ფულსაც საქმეში ჩაჰყრის. ოქრო - საქმეა. მისი გაფართოვება კარგია, მაგრამ... კვაჭანტირაძეს ეშინიან. ძალიან ფრთხილი და ანგარიშის კაცია. ვაითუ... ერთი სიტყვით, მოიფიქრებს.

ბოლოს კვაჭანტირაძემ თითქმის უარი უთხრა. ალექსი კი თითქმის ეხვეწებოდა. მართალია, სახლი მზითევეა, მაგრამ სანამ ალექსი ცოცხალია, იმასაც უნდა ცხოვრება და დასვენება. კვაჭანტირაძე მოლბა. თავის ამხანაგს ჰკითხავს. დღესვე? კეთილი, რაკი ასე ერქარება ალექსის, დღესვე მისცემს პასუხს. სახლის უკანასკნელი ფასი? რაო? სამი ათასი? არა, ეს სახლი ეხლა სამი ათასად არ გაიყიდება... კეთილი. კვაჭანტირაძე მყიდველს მოსძებნის. ეცდება თუნდ ხუთ ათასში გაასაღოს. მაშ ასე: უკანასკნელი ფასი ორი ათას-ხუთასია.

დანაშნულთა სადღეგრძელო დალიეს. იყო მხიარულება სამთა შორის, ზეიმი და ბედნიერება. ალექსი ისევ ატირდა, ელენე სიხარულისაგან იწვოდა და იცინოდა.

კვაჭანტირაძე კი ისევ ილიმებოდა და იბღინებოდა.

მეორე დღეს სიძე-კვაჭმა სახლის გასაშინჯად ვიღაც თათარი მოიყვანა. დიდი ვაჭრობა, სახლის ქება, ძაგება, განდიდება და დამცირება გაიმართა. სამი დღის შემდეგ ნოტარიუსთან წავიდნენ. საღამოზე ალექსიმ ორას-ორმოცდაათი ოქრო ჩაუთვალა კვაჭანტირაძეს და ხელწერილი გამოართვა.

- ყოველ შემთხვევისათვის... ვინ იცის, კაცნი ვართ...

„კვაჭი კვაჭანტირაძე მოვალეა დაუთმოს ალექსი ირემადეს მესამედი ნავაჭრისა და ნაღდი მოგებისა“.

„ალბათ ასე იწერება სავაჭრო ამხანაგობის ხელშეკრულება“, - ფიქრობდა ალექსი, როცა კვაჭი კვაჭანტირაძის ხელწერილს ინახავდა საბუთების ყუთში.

მეორე დღეს კვაჭი სხვა ბინაში გადავიდა. უხერხული იყო სიძისთვის ალექსის ოჯახში დარჩენა. სამ დღეს არსად არ სჩანდა. პირმოლუშული ელენე ალაგს ვერ პოულობდა. ალექსი სამჯერ იყო ქვემო ბაზარში, მაგრამ ვერც კვაჭანტირაძე ნახა და ვერც მისი ამხანაგი შიქია. ბოლოს ალექსის უთხრეს.

- ჩვენ კვაჭი კვაჭანტირაძეს არ ვიცნობთ.

- როგორ? მას ვისია ეს დუქანი? რაო?! შველიასი!? მაშ შიქია მისი ნოქარი იყო?... არც იცით სადა ცხოვრობს შიქია? რუსეთში წავიდაო! ღმერთო დიდებულო!

დარეტიანებული და გაუბედურებული ალექსი ბარბაციტ მოდიოდა, თან გულში ეჭვის გველი მოჰქონდა და გაფითრებული ტუჩებით ჩურჩულებდა:

- ღმერთო, მიხსენ სირცხვილისა და უბედურებისაგან!.. ღმერთო ძლიერო!.. ღმერთო დიდებულო!..

სამჯერ აიარ-ჩაიარა ვარდისუბნის ქუჩა. კვაჭანტირაძე ამ ქუჩაზე გადმოვიდა ყველგან ეუბნებოდნენ:

- აქ არა სცხოვრობს... არ ვიცნობთ... არ გაგვიგია.

კვაჭი გუშინ ვიღაცას უნახავს „არტოში“. რულეტს თამაშობდა. ამ კლუბის დიდი მუშტარია. ძალიან დიდ ფულს ატრიალებს. თან ებრაელი ქალი რახილი დასდევს.

მაშ ალექსიმ არ იცის, ვინ არის რახილი? მთელმა ქალაქმა იცის. ჯერ ჯანოიანის საყვარელი იყო, მერმე მამედოვისა, შემდეგ ნეჰმანისა. ეხლა ყველას კვაჭანტირაძემ წაართვა.

მოთამაშენი მაშინ გაცოცხლებიან ხოლმე, როცა კლუბში კვაჭანტირაძე გამოჩნდება. ვახშმად ისე არ დაჯდება, თუ ათიოდე კაცი და ქალი არ მოისვა.

საღამოს ცხრა საათიდან ალექსი „არტოს“ კარებთან ტრიალებდა. საათის თორმეტზე კვაჭანტირაძე ავტომობილით მოადგა კლუბის კარებს. ოთხნი გადმოვიდნენ: ორი ქალი და ორი კაცი.

ოთხივე ისე იყო მორთულ-მოკაზმული, რომ შერცხვენილი ალექსი განზე გადგა და გზა დაუთმო. მერმე უცებ ქუდი მოიხადა, ამაყად მიმავალ კვაჭანტირაძეს დაეწია და მორიდებული ღიმილით წაიბუტბუტა:

- კვაჭი... შვილო კვაჭი...

კვაჭანტირაძემ ძლივს მოიხედა და მკვახედ გადმოუგდო:

- არა მცალიან. - და ხალხში შეერია.

არც იმ ღამეს ეძინათ ალექსის და ელენეს.

გამწარებული და გაბრაზებული ალექსი ბოლთას სცემდა, მუშტებს უღერებდა კვაჭანტირაძეს და იმუქრებოდა:

- მაშ თუ ეგრეა, მე შენ გიჩვენებ, შე ჰარამზადავ! შე სალახანავ! ჯიბგრო! დამაცა... დამაცადე!

მეორე დღეს ალექსიმ კვაჭანტირაძის ბინას მიაგნო და სახლის წინ ორ საათს უცადა.

კვაჭი, როგორც იყო, გამოვიდა. ალექსი წინ გადაეღობა. ერთმანეთს სალაში არ მისცეს.

- ორიოდე სიტყვა მაქვს სათქმელი, ვაჟბატონო. ეს რას ნიშნავს.

- არაფერს. - დინჯად და გულმშვიდად მიუგო კვაჭანტირაძემ, თან ოდნავ იღიმებოდა. - დაპირებულ სავაჭროს მალე გავხსნი.

- როგორ თუ გავხსნი? ავი აქამდე მეუბნებოდი, სავაჭრო შიქიასი და ჩემიაო!

- ტყუილია! მე ვთქვი, მე და შიქია ვყიდულობთ მეთქი.

კვაჭი კვაჭანტირაძეს არ ესმის ალექსის პრეტენზიები. ალექსიმ კვაჭანტირაძეს ასესხა ორი ათას ხუთასი მანეთი, მაშასადამე კვაჭანტირაძეს ჰმართებს ალექსისა ამდენივე, მორჩა და გათავდა! როდის დაიწყებს კვაჭანტირაძე ვაჭრობას? მალე... ნამდვილს ვერ იტყვის.

შიქია სტამბოლში წავიდა საქონლის მოსატანად. თუ ალექსის არ შეუძლია მოიცადოს, ის უკანვე მიიღებს თავის ფულს... როდის? როცა შიქია საქონელს ჩამოიტანს და ეს საქონელი გაიყიდება, მორჩა და გათავდა! რატო არ მოდის კვაჭანტირაძე ალექსის ოჯახში? ძალიან ფაქიზი საკითხია... კვაჭანტირაძეს ამაზე ლაპარაკი ეჩოთირება, მაგრამ რაკი ალექსის დაჟინებით უნდა მიზეზის გაგება, კვაჭანტირაძე ეტყვის:

- მაშინ არ ვიცოდი, რომ ელენეს წარსულში რომანი ჰქონია ვანო ხრამელთან.

- რაო? თორმეტი წლის წინათ იყო ეს ამბავი? გიმნაზიელების უბრალო გატაცება? შორით ოხვრა, შორით კვნესა, არა? კვაჭანტირაძემ არ იცის, დარწმუნებული არ არის. შესაძლებელია მეტიც იყო... არავინ იცის. კმარა! კვაჭი კვაჭანტირაძეს ისეთი ოჯახი არა აქვს, რომ შიგ ფეხმოტეხილი ავეჯი ან გაბზარული ქანდაკება შეიტანოს.

- კიდეც მემუქრებით? რით, როგორ? ნუ გავიწყდებათ, რომ მე თქვენთან ვახშამზე ვიყავი ხუთ აპრილს, რომ თქვენ ხმამაღლა პროკლამაცია წაიკითხეთ და კონტრრევოლუციური სიტყვა სთქვით. თორმეტმა კაცმა დაადასტურა წერილობით, რომ მეც იქ ვიყავი, დიად! რაო, პროკლამაცია არ წაგიკითხავთ? სიტყვა არ გითქვამთ? ოთხმა თქვენმა სტუმარმა რამდენიმე მოწმის დასწრებით დაადასტურა ეს ამბავი. ათიოდე მოწმე არა კმარა? თქვენ თვითონ არ მითხარით იქ, სარდაფში? ჯალილა არ გახსოვთ? ისიც მოწმეა.

კვაჭანტირაძე ურჩევს ალექსის გაჩუმდეს, თორემ... ამას ისევ ალექსის ინტერესი მოითხოვს. კვაჭანტირაძე დიდ პატივს სცემს ალექსის, მის სახელს, ოჯახს და პატიოსნებას, თორემ აქამდის... ერთი სიტყვით, ჯობია ორივენი გაჩუმდნენ. ეხლა კვაჭანტირაძეს არა სცალიან. საჩქარო საქმეები აქვს. ისედაც დაიგვიანა, ამიტომ -
- მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! ჯალილ, წავიდეთ!

და მედიდური იერით ჩაჯდა ავტომობილში, სადაც შოფერს ახოვანი თათარი უჯდა გვერდით, რომელიც ალექსის უღიმოდა.

ალექსი ცოცხალ-მკვდარი გაბრუნდა.

ელენე თითქმის აღარაფერს სჭამდა და შინიდან აღარ გამოდიოდა. სტიროდა და მამას საყვედურით ავსებდა. ყოველი მისი სიტყვა, მისი დარდი და ცრემლი ალექსის ტყვიასავით ჰხვდებოდა გულში. ალექსი ერთ თვეში ორად მოიხარა, დაბერდა, გათეთრდა, გახდა და დაპატარავდა. ხანგამოშვებით დაკარგული სახლი და გულგატეხილი ელენე რომ მოაგონდება ხოლმე, აცეცხლდებოდა, აპილპილდებოდა: გიჟივით დარბოდა ოთახში, კვაჭანტირაძეს მუშტებს უღერებდა და იმუქრებოდა:

- დაიცა... დამაცა... მე შენ გაჩვენებ, შე ჰარამზადავ! დაიცა... დამაცა...

ერთხელ ალექსის ოთახში ვინმე ახოვანი თათარი შემოვიდა.

- გამარჯობა, ბიზია! ჯალილა გახლავართ, - თან კაკლისოდენა თვალეებით იღიმებოდა და ცხენის თეთრ კბილებს აელვებდა.

- ჯალილ, შენა ხარ? გაუხარდა დაღონებულ ალექსის.

- ჯალილა ვარ, ვერ მისანიით? „იქ“ ზალიან ბნელოდა.

- დაჯექი, ჯალილ, დაჯექი. მიაბზე, როგორ ხარ?

- ჩოხ რაზიამ - მადლობელი ვარ. ბიზიაჯან. ჩემმა ზმამ მიშოლა. შენი ტელეგრამა აიღო. ჩოხ რაზიამ, ჩოხ! ეს ფეშქაში აიღე, ბიზიაჯან. - ჯალილამ გახსნა პაწაწა ბოხჩა და ერთი ადლიანი მშვენიერი ხალიჩა გადმოშალა.

- ჯალილ, რად გაისარჯე, რისთვის, რა საჭირო იყო?

- ბიზიაჯან, შენი ტელეგრამა ზალიან მიშოლა. აიღე, შენი ჩირიმე, თორემ ზალიან მესხინება.

ჯალილა იხვეწებოდა, იღიმებოდა. ალექსიმ დიდი მადლობა გადაუხადა, კონიაკით ჩაი დაალევინა, ხილი მიართვა.

- ისევ კოჩანთირაზესთან ვარ. კარგი ბატონია. ბევრი ფული აქვს. ხუმარა კასია. თქონც სუდი ხუმრობა გიყოთ „იქ“, სხოზიც მოატყუა. ბევრი ვისინეთ. ერთხელ თითონ ჩავარდა ორმოში.

- ჩავარდა? მერმე, როგორ ამოვიდა?

ჯალილამ გადიხარხარა.

- ბიზიაჯან, კოჩანთირაზე ხუმრობდა. იქ ორმო არ იყო. ხა-ხა-ხა!

ალექსიმ ძალაუნებურად შეადარა ერთმანეთს გათლილ-განათლებული კვაჭანტირაძე და ეს გაუთლელ-მოუხეშავი თათარი და გული დაეწვა, აუშფოთდა. ჯალილა რომ წავიდა, ალექსიმ ისევ მუშტები მოუღერა სივრცეს და წაიბუტბუტა: - დაიცა... დმაცა, შე ჯიბგრო, შე ჰარამზადავ!.. დაიცა... დამაცა...

მალე მოვიდა ალექსის შურისძიებისა და კვაჭანტირაძის განკითხვის დღე. კვაჭანტირაძე ისევ დააპატიმრეს და იმავე ბნელ სარდაფში ჩააგდეს „გველებთან, ხვლიკებთან, ბაყაყებთან და ჭინკებთან“. რამდენიმე დღით ადრე კვაჭანტირაძის ამხანაგი შილაძეც დაიჭირეს, რომელიც გამოტეხილა და უთქვამს, ვითომ ხუთ აპრილს, ღამის ორ საათზე ვერაზე ვიღაც სომეხი გაემარცვათ.

ალექსი აღელვებული დარბოდა თავის ოთახში და ჟინის მოგებით ბუტბუტებდა: - ღმერთი ჰარამზადას ურმით დასდევს, მაგრამ მაინც დაეწვა ხოლმე... ღმერთო მაღალო! საკვირველ არიან საქმენი შენნი და უღმობელ არს სამართალი შენი! ეხლა რაღას იტყვი, შე ჰარამზადავ? ეხლა ვილა გიშველის? ალექსი ირემადის იმედი ხომ არა გაქვს? გიშველი, კარგად გიშველი! ერთ ლოდს მეც მოგაყოლებ!

ალექსი შურისძიებისთვის ემზადებოდა, მაგრამ...

გამომძიებელმა ალექსი, ელენე და მათი ათი სტუმარი მეორეჯერ და მესამეჯერ დაიბარა. მას აქეთ ირემადე აღარ ემუქრება. აგერ მესამე თვეა, რაც დალეულ-დაქანცული ალექსი დაცუნცულებს თავის სტუმრებთან და ჩაკეტილ ოთახში შიშით და ფრთხილად ჩურჩულებს:

- მე ისევ ვაჩვენე, რომ იმ ღამეს კვაჭი კვაჭანტირაძე... ერთი სიტყვით ჩვენება არ შემიცვლია... არ გაბრიყვდეთ, არავინ გადასთქვათ, არ გამოტყდეთ, თორემ... ხომ იცით, ყალბი ჩვენებისთვის რა მოგველის. გარდა ამისა, გამჟღავნდება პროკლამაციის ამბავიც. მართალია, პროკლამაციები მე დაგირიგეთ, მე წაგიკითხეთ, სიტყვაც ვთქვი, მაგრამ თქვენც ხომ ყურს მიგდებდით, თქვენც ლაპარაკობდით და პროკლამაციებიც წაიღეთ!

თორმეტმა მოწამემ ისე შეჰკრა პირი, რომ ეს ამერიკული კლიტე ვერ იქნა და ვერ გააღეს - ვერც მარწუხებით, ვერც გასაღებით, ვერც მუქარით და ვერც ალერსით. ალექსი დღედაღამ ამ კლიტეს დასტრიალებდა, ყოველდღე მასზე ზრუნავდა, ათვალერებდა, ზომავდა, ყველას არიგებდა, აშინებდა და გაშმაგებით, დაჟინებით, მტკიცედ და თავგანწირვით ებრძოდა გამოძიებას.

ბოლოს საქმის გარჩევის დღეც მოვიდა. ყველა მოწმე, როგორც ერთი კაცი, ერთნაირად იმეორებდა - მტკიცედ, დაჟინებით და რიხიანად:

- კვაჭი კვაჭანტირაძეს ძალიან კარგად ვიცნობ. ხუთ აპრილს ჩვენთან ერთად ვახშმად იყო ალექსი ირემადესთან... სწორედ ცხრა საათზე მოვიდა და დილის ექვს საათზე წავიდა. ძალიან მთვრალი იყო. ოთახიდან ერთხელაც არ გასულა. რას აკეთებდა? რას აკეთებენ ხოლმე ვახშამზე! მუსაიფობდა, მღეროდა, არშიყობდა, ცეკვავდა, სვამდა, მხიარულობდა... დიაღ, ამას ვფიცავ და ვამტკიცებ.

და მართლაც დაამტკიცეს. შილაძის ჩვენებამ არ გასჭრა. ცხადად დამტკიცდა, რომ მას კვაჭანტირაძის ჯავრის ამოყრა და მისი ფულის მითვისება ჰსურდა. ოციოდე მოწმემ ცხადჰყო, რომ მათ დიდი ხნის ანგარიშები ჰქონდათ, რომ შილაძემ კვაჭისგან ათასი ლირა მიიღო სტამბოლიდან საქონლის მოსატანად, მაგრამ ეს ფული გაფლანგა.

ამიტომ მოინდომა მან კვაჭანტირაძის ჩათრევა ამ საქმეში და დალუპვა, მაგრამ...

- მაგრამ სამართალი კიდევ არსებობს ამ ქვეყნად! - ყვიროდა ვექილი. ნემეზიდან რკინის ხელი ჩაავლო კისერში შილაძეს, რომელიც ტყუილადაა ფართხალობს და უდანაშაულო კვაჭანტირაძის გაჭუჭყიანებით ჰფიქრობს თავის შავი სახელი გაათეთროს! დაე, ეხლა მარტო მან აგოს პასუხი! ხოლო კვაჭი კვაჭანტირაძე უნდა

დაუბრუნოთ თავის პატიოსან დედას, მის უმწიკვლო დანიშნულს და ამოდენა მეგობრებს, რომელნიც თქვენს პირუთვნელ განაჩენს უცდიათ. სამართლის ღმერთი თვალაბმულია, მაგრამ ბრმა არ არის. მან უკვე ასწია სასწორი. მოსამართლენო! დაგვიბრუნეთ ეს ახალგაზრდა და ყოვლად პატიოსანი ყმაწვილი, ეს ნიჭიერი, ხერხიანი და სასარგებლო წევრი საზოგადოებისა. ვერა, თქვენ ვერ დასჯით მას! ხელი აგიკანკალდებათ! გული აგიტოვდებათ!

ასე დაამთავრა კვაჭის ვექილმა თავისი სიტყვა.

მოსამართლეებს მართლა გული აუტოვდათ და ხელები აუკანკალდათ. შილაძე დაიღუპა, ხოლო კვაჭი კვაჭანტირაძე მხიარული ღიმილით და უმანკოების იერით ჩამოდიოდა სასამართლოს კიბეზე. მარცხნივ მისი „უმწიკვლო დანიშნული“ რახილი მოსდევდა, მარჯვნივ - დედა, უკან ვექილი. კვაჭანტირაძე მარჯვნივ და მარცხნივ ხელს ართმევდა ნაცნობ-ნათესავებს და ეუბნებოდა:

- გმადლობთ, მეგობრებო, დიდად გმადლობთ, ღმერთმა დიდი ხიფათისგან მიხსნა. გმადლობთ... ათასჯერ გმადლობთ...

კარებთან ყველანი შემოეხვივნენ. უცებ კვაჭანტირაძე ალექსისა და ელენეს შეეჩეხა.

- ბიძია ალექსი! ქალბატონო ელენე!.. ღმერთო ჩემო!.. - ალექსის გადაეხვია და ელენეს ხელზე აკოცა. - გმადლობთ, ბიძია ალექსი, გმადლობთ, ქალბატონო ელენე... სულით და გულით გმადლობთ. დამნაშავე ვარ თქვენს წინაშე, მაგრამ იმედი მაქვს, რომ უკვე მაპატიეთ. ჩემს დღეში ჩავარდნილ ადამიანს ყველაფერი ეპატიება. ბიძია ალექსი! - და ალექსი ცოტა გვერდით გაიყვანა. - ხომ ხედავთ ამ ჰარამზადა შილაძემ რა მიყო. რაც დასთესა, იგივე მოიმკო. იმოდენა ფული გაგვიფლანგა და კინაღამ თან გადამიყოლა. ნუ შესწუხდებით, ბიძია ალექსი, ღმერთი დიდია. თქვენს ვალს მაინც გადაგიხდით... მალე, ძალიან მალე გადაგიხდით...

მერმე სხვებს მიუბრუნდა.

- მეგობრებო! ხუთი აპრილის ვახშამი დღეს უნდა გადაგიხადოთ. გთხოვთ ყველას ათ საათზე „არტომი“ მეწვიოთ. თქვენც უნდა პატივი მცეთ, ბატონო ალექსი, თქვენც, ქალბატონო ელენე! კიდევ ერთხელ მადლობა და გამარჯვება! მამ ასე: საღამოს ათ საათზე ყველას გელოდებით.

ხუთი აპრილის ვახშამის ხსენებაზე ზოგმა გაიღიმა, ზოგმა გაიცინა. ჯალილამ ავტომობილი მოაგრიალა; კვაჭანტირაძე, მისი „უმწიკვლო“ რახილი, დედა და ვექილი წავიდნენ, დანარჩენებიც ნელ-ნელა დაიშალნენ. იმ ვახშამმაც დილის ექვს საათამდე გასტანა. კვაჭმა ასი მილიარდი დანახარჯი გადაიხადა.

მას აქეთ, ელენეს რომ დაკარგული სახლი გაახსენდება, სიმწარით თითებს იკვნიტავს. საჭმელს არ ეკარება, კარჩაკეტილი სტირის და დარდობს, ხოლო ალექსი თავის ოთახში დარბის, დალეულ მუშტებს უღერებს დაკარგულ სიძეს და იმუქრება: დამაცა... დამაცა, შე ჯიბგერო, ჰარამზადავ! ღმერთი დიდია, გადაგიხდის... დაიცა... დამაცა...

- ლა-აზათ! - იტყოდა ხოლმე ჯალილა, როცა ამ ამბავს მოიგონებდა.

ამბავი რახილის ღალატისა

მთა მთას არ შეხვდება, ადამიანი კი ადამიანს ყოველთვის შეხვდებაო. დაუნდობელმა ბედმა ეს ანდაზა კვაჭანტირაძეს კისერზე გაამართლა.

იმ საღამოს კვაჭმა ძლივს გასწყვიტა უკანასკნელი ძაფი, რომელიც რახილსა და კვაჭის აერთებდა. ახირებული ქალი იყო რახილი! მთელი თავის ქონება, ოცი წლის ოფლით, ქშენითა და წკმუტუნ-ღმუილით ნაშოვნი, ზედ ეკიდა: ზოგი ყელზე, ზოგი ყურებზე, ზოგი მკერდზე და ზოგიც თითებზე. ერთხელ რახილმა გადააჭარბა და, კვაჭის წყალობით, ისე დათვრა, რომ კვაჭმა ის დედაკაცი ძლივს აიყვანა მეორე სართულზე. აიყვანა და სწორედ ათი წუთის შემდეგ დაუბრუნდა ავტოს, სადაც მას ვალიკო კალმაძე უცდიდა.

- წადი, ვალიკო, წადი. კარგი დრო გაქვს: რახილი სულ შენზე ლაპარაკობს.

ვალიკო რახილს დასდევდა და თავისს ჯერს უცდიდა, მაგრამ კვაჭის ნებართვამ მაინც გააკვირვა.

- შენ ამბობ მაგას, კვაჭი?

- კი, მე ვამბობ! თავი მომაბეზრა, აღარ მინდა.

ვალიკო რახილთან ავიდა, კვაჭი კი სახლში დაბრუნდა.

მეორე დღეს დაფეთებული რახილი კვაჭის შეუვარდა.

- ჩემი განძი!.. ჩემი სატურები!... ბექდები! წაიღეს, ყველაფერი წაიღეს!

- ვინ? ვინ წაიღო?

რახილმა არ იცის. ან კვაჭი წაიღებდა, ან მოსამსახურე, ან კიდეც... ვალიკო.

- ვალიკო? ვალიკო წუხელის შენთან იყო?

იყო, ერთი წუთით შეირბინა, თუმცა რახილს არაფერი ახსოვს, რადგან ძალიან მთვრალი იყო.

ერთის წუთით? ხა-ხა-ხა-ხა! იცის კვაჭმა ყველაფერი იცის! ვალიკო რახილის ოთახიდან დილის ხუთ საათზე გამოვიდა. დიდი ხანია, რაც კვაჭი უთვალთვალეებს რახილს. დღეს დილით, როგორც იყო, სიმართლე გამოირკვა. ჰოი, ორგულო, მეძავო, ცბიერო დედაკაცო!

აპატიე რახილს, კვაჭი აპატიე! რახილი მართლა მთვრალი იყო. შენი ბრალია, რახილმა რომ გიღალატა, შენი! რად ჩააცივდი გუშინ?! რად დააღვივინე ამდენი შამპანური?!

არა, ყველაფერი გათავდა! მორჩა და გათავდა! კვაჭი ღალატს ვერ აპატიებს! სისხლი უნდა დაიღვაროს, სისხლი! ტყუილად ეხვეწება კვაჭის, რახილი! ტყუილად ისველებ მობერებულ ლოყებს ცრემლით. ერთ ღამეში დაგეკარგა მდიდარი საყვარელიც და ოცი წლის ნამუშვარიც! შენი ბრალია! ახია შენზე! მეორედ აღარ დათვრები. ხელახლა უნდა დაიწყო შენი გაცვეთილი საწარმოო იარაღით სიბერისთვის ზრუნვა. ნუ სტირი, ნუ! შენი ცრემლით კვაჭის ვერ ჩამოურეცხავ ჩირქს. შენი განმეულობა? კვაჭი გიშველის. ამაზე მეტს კვაჭისაგან ნურაფერს მოელოდები. გიშველის და დანაკარგს გაპოვნინებს, ოღონდ ერთის პირობით: ხმას ნუ ამოიღებ და საწყალ ვალიკოს თავს ნუ მოსჭრი. ვალიკო კვაჭის მეგობარია. მას უმწიკვლო სახელი აქვს. ნუ დაღუპავ ახალგაზრდა ვაჟს, ნუ შეურცხვენ პატიოსან დედ-მამას.

კვაჭი და ვალიკო საქმეს შეუდგნენ. ძლივს მორიგდნენ ერთმანეთში. „ხვალ ან ზევ“ აღარ თავდება. ბესო შუამავლობს. რახილის დამქვანარ ყურში ნელ-ნელა სწვეთავს საამური შხამი: „რახილ! კვაჭი შენს ღალატს ივიწყებს... კვაჭის ისევ უყვარხარ... წინანდელზე მეტად უყვარხარ. კვაჭი დაგიბრუნდება, ოღონდ მისი მეგობარი ვალიკო

უნდა დაინდო, არ უნდა დაჰლუპო... დანაკარგს კვაჭი აგინაზღაურებს, ერთს ორად დაგიბრუნებს“.

კვაჭმა დარდი დაიმშვიდა და რახილს დაუბრუნდა. დაივიწყა კვაჭმა შენი ლალატი, რახილ! შერიგდით და კვლავ გააბით სიყვარულის დაწყვეტილი ძაფები. კვაჭის სიყვარულთან ის განძი სახსენებელიც არ არის. დაივიწყა კვაჭმა შენი ლალატი, რახილ! სამაგიეროდ შენც უნდა დაივიწყო ჯიბგირი ვალიკო და შენი ზიზილ-პიპილო სამკაული. რამდენი ღირდა შენი ნივთები? ათი ათასი? მეტი არა? განა ღირს ორიოდე გროშისთვის ვალიკოს დაღუპვა?! მაგ ფულს კვაჭი ორიოდე თვეში აგინაზღაურებს! უეჭველად, უეჭველად აგინაზღაურებს! სწორედ ისეთსავე ნივთებს გიყიდის, თუნდ ფული გადაგიხადოს. მაშ შერიგდით? დაივიწყეთ დაკარგული განძეულობა და ლალატი? კეთილი და პატიოსანი! მაგაზე უკეთესი რაღა იქნება! მშვიდობა და სიყვარული სულსა და ხორცსა თქვენსა, რახილ და კვაჭი! იცხოვრეთ, იცხოვრეთ, და-ძმურად, ცოლ-ქმრულად, ტკბილად და ადამ-ევურად! სულ ერთია, ამ მწარე სიცოცხლეში სიყვარულის და სიტკბოების მეტი არაფერი შგრჩებათ. მაშ შეიყვარეთ ერთმანეთი, ვითარცა ტრედებმა! ჩაეხუტეთ ერთმანეთს, ვითარცა დამშეული მგლები! იმაკინტლეთ, ვითარცა მაიმუნებმა, და იმძუვნეთ, ვითარცა კატებმა!

ნელა, კვაჭი, ნელა! უცბად ნუ გასწყვიტავ გაცვეთილ სიყვარულის ძაფებს, ხეპრულად ნუ მოჰკლეჯავ შენს დაღლილ გულს რახილის გაჩვარებულ მკერდს! ფრთხილად.. ნელ-ნელა თანდათან ... აი ეგრე, ეგრე... ოდნავ გამოსწიე ძაფი. დღეს ავად ხარ, ხვალ სახლში არ დაუხვდები, ზეგ გადაუდებელი საქმე გაქვს, მაზეგ ქუთაისში წახვალ, მერე... მერე ბესოს მოასწარი რახილის ლოგინში. ნუ კვაჭი, ნუ! არ ესროლო, არ ესროლო ბესოს! კვაჭი! არ მოჰკლა რახილი! დამშვიდდი, კვაჭი, დამშვიდდი ... გონს მოდი... გათავდა თქვენი სიყვარული! სამუდამოდ გათავდა! დაიმსხვრა ორი შეერთებული გული! დაინგრა ტრედების ბუდე! ნუ სტირი, კვაჭი! ნუ სტირი...მეგობარმაც გიღალატა და საყვარელმაც. ჰოი, გველის წიწილებო! ჰოი, ორგულო მეგობრებო! ჰოი, უმადურნო და ორპირნო! მშვიდობით, რახილ! მშვიდობით, ბესო! ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ. რაკი ერთმანეთი გყვარებიათ, კვაჭი ხელს არ შეგიშლით, კვაჭი არ გაგყრიოთ. მშვიდობით... მშვიდობით!..

ერთი სასწაულის ამბავი

ეს საზარელი ამბავი იმ ღამეს მოხდა, იმ საზარელსა და დაუვიწყარ ღამეს, ოდეს მთა მთას არ შეხვდება, სამაგიეროდ კვაჭი რახილს მოსწყდა და თავის კიბეზე ერთს დავიწყებულ ადამიანს წააწყდა.

- შესდექით! ხელები ასწიეთ! არ გაინძრეთ, თორემ აქვე გაგათავებთ! დამშვიდდით, მოქალაქენო! კვაჭი შესდგება... ხელებსაც ასწევს, იარაღი არა აქვს, ამიტომ უმორჩილესად გთხოვთ დამბაჩები იქით მისწიოთ, თორემ შესაძლებელია უცაბედად...

- მაინც, ვინ გნებავთ?

- კვაჭი კვაჭანტირაძე ბრძანდებით?

- მე გახლავართ, რა გნებავთ ჩემგან? მე თქვენ არ გიცნობთ.

- სამაგიეროდ მე გიცნობთ. თუმცა... ვითომ არ მიცნობთ? აბა დამაკვირდით.

ღმერთო დიდებულო! ხუთი წლის წინათ მოსკოვში ეს ჩეკილი ისე დასდევდა კვაჭს, როგორც კატა თავს, ბოლოს კიდევაც დაიჭირა, მაგრამ კვაჭმა „აბრუნდი“ ჰქნა და ეს კატა თვითონვე ქვეშ მოიგდო. პავლოვმა და ბესომ მაშინ გენიალური „ნომერი“ გააკეთეს: კვაჭი მოიტაცეს და ეს კატა ხაფანგში გაახვიეს. მერმე ეს ჩეკილი გზაში გაეპარათ... მერმე ცხარე ბრძოლა... დახოცილები... სისხლი.

„ახია ჩემზე, ახი! - იღრინებოდა კვაჭი და მისდევს ჩეკილებს: - აქამდე ასჯერ შემეძლო გაპარვა და ასჯერვე გადავდე“.

გასჩხრიკეს, ჩასწერეს და ერთი საათის შემდეგ ისევ გაიყვანეს. ერთის მაგიერ სამი გამომძიებელი მიესია. ის ჩეკელიც იქვე იჯდა და იღიმებოდა. ღმერთო ჩემო!

ყველაფერი სცოდნიათ! მისი ცხოვრება ისე წაუკითხეს, როგორც კარგი რომანი.

გვერდ გვერდი მოსდევდა და ფურცელს ფურცელი. ბოლოს უთხრეს:

- გამოტყდით.

პასუხის ნაცვლად კვაჭმა გაიღიმა და ჰკითხა:

- ერთი მიბრძანეთ, საიდან და როგორ მოაგროვეთ ამოდენა ამბები?

- მართალია თუ არა ეს ამბები?

- მართალზე უარესია. მე რომ დღიური მეწერნა, მაგაზე უკეთესს ვერ დავწერდი.

- მაშა! - წამოიძახა კვაჭის მღევარმა. - ასე სუფთად ვმუშაობთ ჩვენ.

- ამხანაგებო, არ ვაჭარბებ: ასეთი კოხტა ნამუშევარი ნივთიც არ მინახავს და რომანიც არ წამიკითხავს.

- მაშასადამე, ათი წელიწადიც რომ ვიჯდე აქ და ვიფიქრო, ერთ ამბავსაც ვეღარ მოვიგონებ. მანდ ყველაფერი სწერია, საკვირველი ნამუშევარია, საკვირველი! ინებეთ, ამხანაგებო, ძალიან კარგი თამბაქოა.

- მაშ დავწეროთ?

- დაიწყეთ.

სამი საღამო და სამი დღეა სწერს. ბოლოს, როცა გაათავეს, კვაჭმა სთქვა:

- ეხლა თქვენთვის საჭირო აღარა ვარ. თითო პაპიროსი კიდევ ინებეთ და მეტეხში გადამიყვანეთ. კარგი თამბაქოა, განა! მას ერთი ბებერი გენერალი ჰყიდის. იაფიც არის, კარგიც. ის გენერალი მამადავითის ქუჩაზე სცხოვრობს, #4. მეტეხში

გადამიყვანეთ მეთქი. რამდენიმე დღის ცხოვრებაღა დამრჩენია.

- ვითომ ეგრე გათავდეს თქვენი საქმე?

- რა თქმა უნდა! მე მზადა ვარ. მე ჩემი გზა დავლიე და ჩემი უკანასკნელი თხოვნა ეს არის: მეტეხში გამგზავნეთ.

- კეთილი, მოვიფიქრებთ.

ერთი კვირა იფიქრეს, მერმე დაუძახეს და მეტეხის ციხეში გაჰგზავნეს. კვაჭი იმ შენობაში შეიყვანეს, რომელიც მტკვარს და აბანოებს გადასცქერის, ერთი საკანი გაუღეს და კარები მიუკეტეს. კვაჭი ელდანაკრავით შესდგა. იმის წინ ტახტზე პავლოვი იჯდა და პირდაღებული შესცქეროდა.

- პავლე შენა?... აქა?

პავლემ პირი მიიბრუნა, მერმე ისევ მოუბრუნდა და წაილულლუდა:

- მე... შენ... მე... - წვერ-ულვაში ცრემლით დაისველა. მეტი ველარაფერი სთქვა. იდგა და თვალებს იწმენდდა.

- დაჯექი და მიაძზე.

კვაჭმა ძალით დასვა და თვითონაც გვერდით მიუჯდა. პავლე ისევ სტიროდა და ჩურჩულებდა:

- ახია ჩემზე! მოღალატეს ასე უნდა! შენ... მე ნამდვილი არამზადა ვარ... დღეს თუ ხვალ გამათავებენ... მეტის ღირსი არცა ვარ.

დიდხანს იყურეს. კვაჭმა მხარზე ხელი დაადო და ტკბილად უთხრა:

- დამშვიდდი და მიაძზე, როგორ მოხდა ის ამბავი?

- უბრალოდ. ათჯერ და ასჯერ გთხოვეთ აქედან წავიდეთ, ხიფათს თავი გავაშორეთ მეტქი.

- მართალია.

- შენ არ დაგვიჯერე.

- ეგეც მართალია, არ დაგიჯერეთ და ჭკუაც წავაგეთ.

- მარტო მე ვერ წავედი. ფულიც არა მქონდა.

- რატომ არ მთხოვე?

- იმიტომ რომ... უშენოდ არც წავიდოდი. მერმე კედელში ჩაჭედილ სალაროს შემთხვევით წავაწყდი. გავაღე და სულმა წამძლია. ახია ჩემზე, ახი!

- მერმე?

- მერმე... ის განძი ამოვალაგე და ბათომისკენ წავედი. გზაში ვიღაცამ თვალი დამადგა. ის კაციც ბათომში გამომყვა. სასტუმროში შევედი. ისიც მომყვა. ერთი ოთახი მომცეს. ის განძი საჩქაროდ რკინის მაღალ ფეხში დავმაღე, ნაცარი მივაცარე და მაშინვე მეორე ოთახში გადავედი. ერთი საათის შემდეგ დამიჭირეს.

კვაჭმა ეხლად მიაქცია ყურადღება მეორე ტუსაღს, რომელიც მეორე ტახტზე იწვა და ფშვნავდა.

- ნუ გეშინიან, - დაამშვიდა პავლოვმა - მაგ ტუსაღს ისე სძინავს, რომ ზარბაზანიც ვერ გააღვიძებს, არც რუსული იცის.

- განაგრძე.

- სადაც მომასწრეს, ის ოთახი გაჩხრიკეს, მეორე ოთახში კი არ შეუხედნიათ.

- მაშ ის განძი...

- ალბათ ეხლაც იქ ინახება. ზაფხულია, ცეცხლს არავინ დაანთებს. არც იმ ნაცრის გაქექვას იფიქრებს ვინმე. მე დამაპატიმრეს. ორი თვე ბათომში ვიჯექი. მერმე აქ გადმომიყვანეს. მინდოდა შენთვის შემომეთვალა, მაგრამ... მრცხვენოდა. ესეც არ ყოფილიყო, ვის ვენდობოდი? ვისაც ვეტყოდი, თვითონვე წავიდოდა ბათომში და იმ განძს მიითვისებდა. ვიჯექი ვიტანჯებოდი და რაღაცას ველოდებოდი. რას მოველოდი მე თვითონაც არ ვიცი.

- ალბათ დღევანდელ დღეს ელოდებოდი.

პავლოვს გაუხარდა:

- ჰო დღევანდელ დღეს. შენ გახვალ, მალე გახვალ და...

- დამშვიდდი, პავლე. მეც ისე გავალ აქედან, როგორც შენ. ერთმანეთს ნუ ვატყუებთ. ჩვენი საქმე გათავებულია.

- გათავებულია. - დაეთანხმა პავლოვი.

- ეგ ამბავი სილიბისტროს ან ბესოს უნდა შევატყობინო. ისინი მაინც გამოიყენებენ. ეხლა მითხარი, ეს კაცი ვინ არის?

- ესა? ვიღაც სულელია. შემთხვევით დაუჭერიათ. დღეს ან ხვალ გაუშვებენ. ავად არის.

- რა სჭირს?

- ძილის სენი სჭირს. მხოლოდ საჭმელად ადგება ხოლმე. აკი გითხარი, ზარბაზანიც ვერ გააღვიძებს მეთქი.

ზის კვაჭი სარკმელთან და ქალაქს გადასცქერის. დაბლა კლდის ძირში მტკვრის ზოლი მოსჩანს. გაღმა თათრები და დაბახანის მუშები დაფუსფუსებენ. ღრმა ხევში, სადაც აბანოების თბილი წყალი ჩადის, დაბარდაყებული დედაკაცები სარეცხს რეცხავენ. მარცხნივ ნარიყალას ციხე მოსჩანს. კომკისა და კლდის ძირში ბოტანიკური ბაღი ჩაწოლილა. მარცხნივ და პირდაპირ მთის ბილიკებით ვირებს ნახშირი და მაწონი მოაქვთ. მტკვრის ნაპირზე განიერ აივანზე თათრის ოჯახი ჩაის შეექცევა.

მეორე სახლში გრამაფონი ბაიათს გაჰკვივის. სადღაც დანჟღრეული არღანი ბრიალებს. ზის კვაჭანტირაძე და თავის ბედზე ფიქრობს. მაშ ასე: აი, სად და როდის დაეწია ბედი მღევარი! აი, როგორ თავდება მისი ჭრელი სიცოცხლე! მერმე როგორ! ასე, უკაცურად, ასე ჩალურად?! ვინ მოსთვლის რამდენჯერ გამოვარდა გასაპნულ ყულფიდან!

მთელი ქვეყანა ნადირობდა კვაჭანტირაძეზე, მაგრამ მას უჩინმაჩინის ქუდი ეხურა. დემირ-თეფეს ზეგანზე ხიშტებით დაცხრილეს და ხმლებით აჰკუწეს, მაგრამ მაინც წამოდგა და „გამტიკინდა“. პეტრე-პავლეს ციხეში სახრჩობელა აუგეს, მაგრამ იქიდანაც გამოფრინდა. უკრაინის მინდვრებში ცხრა კაცით ორმოცს სძლია და წითელ ხაფანგებიდან ათჯერ მაინც ამოიგლიჯა თავი. ეხლა კი... აქ სამშობლოში... ნუთუ? ნუთუ ერთხელ კიდევ ვერ გაანგრევს კვაჭი სქელ კედელს და ერთხელ კიდევ ვერ გააღნობს რკინის გალიას?!

ღმერთო დიდებულო, შენ უშველე კვაჭანტირაძეს! ღმერთო ძლიერო, ერთხელ კიდევ მიეხმარე შენს ურწმუნო კვაჭს! ღმერთო ზეციერო, ერთხელ კიდევ მოახდინე სასწაული და შენი უძლები კვაჭი სამუდამოდ დაუბრუნდება შენს წმინდა სამეფოს. სამს ეკლესიას აგიშენებს, პირნათლად ადიდება შენს წმინდა სახელს და ერთგულად ემსახურება შენს უკვდავ ეკლესიას. ღმერთო, შეისმინე კვაჭის ლოცვა! მოუვლინე მას შენი სასწაული და მიეც მონასა შენსა კვაჭსა თავისუფლება, სიცოცხლე და ბედნიერება.

სასოებით ლოცულობს კვაჭი კვაჭანტირაძე. მძაფრად ფიქრობს სილიბისტროს შვილი. მისი ტვინი ცეცხლზე იწვის. შუბლზე ათი ნაოჭი შეჰკვრია. თვალებში ელვა დაურბის გული უჩქროლავს და სული უდუღს.

ბოლოს შესდგა და გაშეშდა. მაგრამ მოკუმულ ტუჩებზე ღიმილი აუთამაშდა და დაჭმუჭნული შუბლი გაეშალა. უცებ მძინარე ტუსაღს ეცა და დაანჯღრია.

- შენ ჰეი, ძმობილო! ადექი! გაიღვიძე მეთქი!

რამდენჯერმე გადაატრიალა, გადმოატრიალა, ფეხით დაითრია, ყურები დაუსრისა და თვალები ძლივს გაახელინა.

- გაიღვიძე მეთქი! შენი სახელი? ივანე? პავლე, ჩასწერე მამის სახელი? გვარი?

ჩილიკაშვილი? პავლე, ჩასწერე! რამდენი წლის ხარ?... სადაური ხარ? პავლე, არ შესცდე! რა საქმეზე ხარ დაჭერილი? კეთილი, მეტი არაფერი. ეხლა ისევ დაიძინე. -

მერმე პავლეს მიუბრუნდა: - გესმის, პავლე, დღეს ან ხვალ გავალ... გავალ მეთქი!

დიალ, გავალ, გავალ! აგიხსნა? რა თქმა უნდა, აგიხსნი. შენც უნდა მიშველო. ერთი მითხარი, იცნობენ თუ არა ამ ტუსაღს ზედამხედველნი?

- არავინაც არ იცნობს. გუშინწინ მოიყვანეს და ეზოშიც არ გასულა.

- ძალიან კარგი. ეხლა მითხარი, რა დროს ანთავისუფლებენ ხოლმე ტუსაღებს.

- საღამოობით ცხრა საათის შემდეგ.

- ძალიან კარგი. ეხლა მასწავლე როგორ შეიძლება ვიშოვნო ბრომი?

- ბრომი მე მაქვს. ექიმმა მომცა.

- მართლა? მაშ ღმერთს ჩემი ლოცვა შეუსმენია. ეხლა სამი საათია. შენ ჰეი, ივანე ადე, ადექი! მარტო შენ ხომ არა ხარ ამ ციხეში! პავლე შენს ტახტზე დაწექი და ეს ტუტუცი ახლოს არ მიიკარო. რამდენიც უნდა გეხვეწოს, მაგ ტახტზე არ დააწვინო. ივანე, ადექი მეთქი! აქ ორი ტახტია. ჩვენ კი სამნი ვართ. ორი დღეა, რაც თვალი არ დამიხუჭნია. მე დღისით დავიძინებ, შენ კი ღამით დაიძინე. აბა, წამოდექი! წელი ნუ გწყდება! პავლე, სწორედ შვიდ საათზე გამაღვიძე.

კვაჭი ივანეს ტახტზე მიწვა. ივანე კი თვალების ბლეტით და ფშვნეტით მთვრალი დათვივით დაბარბაცებს საკანში. საღამოს შვიდ საათზე კვაჭი გააღვიძა.

- ძმობილო, ავად ხომ არა ხარ? - ჰკითხა კვაჭმა ტეტისას.

- მაშა! კუჭი მტკივა.

- კუჭი? შენ კაი კაცო. რატომ აქამდე არ უთხარი კვაჭს? კვაჭი ექიმია, განთქმული ექიმია. შენისთანა ათი ათასი მაინც მოურჩენია. აი, წამალიც აქ არის. პავლე, ეგ ბრომი მიეცი. აბა, დალიე და დაწექი.

ხუთი წუთის შემდეგ ივანე მადიანად ახვრინდა, კვაჭი ნერვიულად დარბის. ცხრა საათია... ათი.. თერთმეტი... გამოსაშვები ტუსაღები გამოუშვეს. ციხეში დუღუნნი და ბზუილი თანდათან მისწყდა.

არც თვითონ კვაჭს სძინავს და არც საწყალ ივანეს აძინებს. წევს ივანეს ტახტზე და ჭერს შესცქერის. მხოლოდ საღამოობით აძლევს ჩილიკაშვილს „კუჭის წამალს“ და აძინებს. თვითონაც რიჟრაჟზე სდგება და ივანესაც აღვიძებს. ივანე ზოგჯერ იატაკზე გაწვება, მაგრამ კვაჭსაც სწორედ იმ დროს მოუნდება ხოლმე ვიწრო საკანში სეირნობა. ივანე რომ ტახტზე გაიშოტება, კვაჭსაც სწორედ იმ დროს მოუნდება ძილი. არც კვაჭი გადის სასეირნოდ და არც ჩილიკაშვილს აძლევს ამის ნებას. კვაჭანტირაძე რაღაცას ელის, და მოლოდინში სული უდუღს და გული მისდის.

ცოტა რომ მობინდდა, კვაჭმა ბრომის ნარჩენი მიაწოდა ივანეს და უბრძანა:

- დალიე და დაიძინე.

ივანემ დაიძინა და მიწვა. ისე სძინავს ჩილიკაშვილს, როგორც თათრების სასაფლაოს, რომელიც გაღმა გორაკის ძილში მოსჩანს.

რვა საათია. ცეცხლ-მოკიდებული კვაჭი შეუჩვეველ აფთარივით სტრიალებს საკანში. ცხრის ნახევარია... ცხრა... ათის ნახევარი გახდა! კვაჭი ტალანშია და იმ ფანჯარასთან სდგას, რომელიც ეზოს გადაჰყურებს. ეზოში ციხის მოსამსახურე ჰყვირის:

უკვე ოთხი გვარი ამოიკითხეს... ხუთი... ექვსი... შვიდი...

უცებ ეზოდან მოისმა

- ივანე ჩილიკაშვილი!

- ივანე ჩილიკაშვილი! ივანე ლიჩიკაშვილი! - ხმა მისცეს აქეთ-იქიდან მამასახლისებმა.

- აქ არის აქა! ზდეს, ზდეს! - ჰყვირის კვაჭი. - პავლე მშვიდობით!

- მშვიდობით... სამუდამოდ!.. - ბუტბუტებს პავლოვი, კვაჭს ეხუტება და პირსახეს ცრემლით უსველებს.

ივანე ჩილიკაშვილს კი ისევ რიყის ქვასავით სძინავს. კვაჭმა სწრაფად ყბები, ნიკაპი და ტუჩები ხელსახოცით აიკრა (კბილები სტკივა კვაჭს), ქუდი თვალებამდე ჩამოიფხატა, ბოხჩა ილღიაში ამოიჩარა და ტალანში გავარდა.

სირბილით გაირბინა ტალანი, კიბეზე ჩასხლტა და ეზოში გავიდა. მოეშვა, მოიბუზა, თავი მკერდზე ჩამოიყუდა და ეზო გადასჭრა. ალაყაფის კარების გვერდით პატარა ოთახია.

- თქვენი გვარი და სახელი? - ეკითხება ციხის მოსამსახურე და სქელ დავთარს ჰფურცლავს.

- ივანე ჩილიკაშვილი ვარ, შენი ჭირიმე, ტეტიურად უქცევს კვაჭი.

- რამდენი წლისა ხართ?

- მგონი ოცდაათისა ვარ, შენი ჭირიმე.

- ოცდაათისა? - ეკითხება ციხის მოხელე და კვაჭს აცქერდება.

- მგონი... აბა, რა ვიცი, იქნება მეტისაც ვიყო, იქნება ნაკლებისა.

- ეგ რა დაგემართა? - ახვეული რადა გაქვს?

- კბილები მტკივა, შენი ჭირიმე. - ჰკნავის კვაჭანტირამე-ჩილიკაშვილი.

- როდის მოგიყვანეს მეტეხში?

- ერთი კვირა იქნება.

რას ჩააცივდა კვაჭს ეს კაცი? რად უხვრეტავს ბურღივით თვალებს? რა უნდა კვაჭისგან?

- რად დაგიჭირეს?

- შარი მომდეს, შენი ჭირიმე, ვითომ მე...

ზედამხედველი ყურს აღარ უგდებს, რაღაც ქაღალდს სჩრის მას ხელში და ეუბნება:

- ეს ქაღალდი თან წაიღე, თორემ ხელმეორედ დაგიჭერენ. ეხლა კი წადი და აქ აღარ გნახო. თორემ...

- აქ რაღა მომიყვანს, შენი კვნესამე!

ჭიშკარი ჭრაჭუნით იღება. აი მეორე კარებიც, მესამეც... კვაჭს თავბრუ ეხვევა. ლამის გული გადმოუვარდეს. კარს დარაჯები ისე ათვალაიერებენ, თითქო ყველაფერი იციანო. აი ჯარისკაცსაც გაუარა გვერდით, ვიწრო ქუჩა გადასჭრა და თავდაღმა დაეშვა. ციხის ძირშიც სდგანან დარაჯები, კვაჭი თითქმის მირბის. ციხეს გასცდა, პატარა მოედანი გადასჭრა, ავლაბრის ხიდი გაირბინა და ეტლში ახტა.

- ჩქარა, სიონისკენ!

ეტლი თითქოს მიცოცავს. გაიარა სიონი, ანჩისხატი, ვანჯი. მტკვრის ნაპირით სანაპიროების ყაზარმებთან ავიდა, მარცხნივ მოუხვია და რუსთაველის ხეივანის ბოლოზე გავიდა.

დაწყველილი ალაგია! ნამდვილად ხაფანგია! კვაჭი ვერაზე უნდა გავიდეს. ვერის დაღმართისა და მოსკოვის ქუჩის კუთხეს ასცდება. აქ ყველა ნაბიჯზე თითო აგენტი მაინცა სდგას. ხაფანგია, ნამდვილი ხაფანგია!

- ძმობილო გარეკე!

კვაჭი მოიბუზა, დაპატარავდა, კისერი მხრებში ჩაიძვრინა, ქუდი ცხვირამდე ჩამოიფხატა, ხელსახოცი ტუჩებამდე აიკრა, გაინაბა და ოფლში გაიწურა.

- ჩქარა! გასწი! გარეკე!.. მარცხნივ აუხვიე!.. ეხლა მარჯვნივ მოუხვიე... შესდექი!

ეხლა კვაჭი ფეხით წავა. გამძვრება და გამოძვრება, კვალს არევს, თორემ ვინ იცის...

ვალიკო! ძმაო ვალიკო! მადლობა უფალს, რომ სახლში დაუხვდი. აბა, ჩქარა!

დატრიალდი! ეხლავე მოსძებნე ბესო და ჯალილა. ბესო იმალება? იცის ბესოს ბინა?

ახლოა? ძალიან კარგი. აბა, დაუძახე, ჩქარა! - და ნახევარი საათის შემდეგ - ბესო! ჩემო

ბესიკო! ჩემო ერთგულო მეგობარო!.. როგორა ხარ? ჯალილა როგორ არის? ფული რამდენი გაქვთ?

ყოჩაღ ბესო! აი მეგობარიც ასეთი უნდა! მაშ მუშაობდი კვაჭის გამოსაშვებად? უნდა ციხიდან გაგეპარებინ კვაჭი? ყველაფერი მზად გქონდა! კვაჭი უშენოდაც გამოვიდა, მაგრამ მისი სიცოცხლე მაინც შენია, სამუდამოდ შენია! უკვე მზად ხარ

წასასვლელად. განა! თუნდ დილაზე? მიდი, ბესო, მიდი კვაჭისთან. ერთხელ კიდევ უნდა ჩაგიხუტოს შენმა უფროსმა ძმამ. აბა, ეხლა გაიქეცი და ჯალილაც გაახარე.

- მაშ ასე: ხვალ რიჭრაჟზე შენ და ჯალილა ავტოს მოიყვანთ. მატარებელში მცხეთაში ჩასხდებით. ყველანი მუშურ-გლეხურად ჩაიცვამთ. ყველას წვერი გაგიზრდიათ.

ხელეებს და პირსახეს ნუ დაიბანთ, პირიქით კარგადაც შეითხუპნეთ. ევროპული ჩემოდნები გადაყარეთ და უბრალო კალათებით და ტომრებით წაიღეთ ჭუჭყიანი საცვალი და უბრალო ხაბაკ-ხუბაკი. აბა, დილამდე!

ბესო, იყავი კურთხეულ ერთგულებისთვის აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ!

აქა ამბავი უმაღურ სამშობლოდან გადახვეწისა

მუშურ-გლეხურად მორთული კვაჭი, ბესო და ჯალილა ბათომის ერთ სასტუმროს მიადგნენ.

- ოთახი გაქვს?

- არის, ბატონო, რავა არ არის!

მეშვიდე ნომერში ვილაც ჩასახლებულა, ამიტომ მეექვსეში დასახლდნენ. ბესო დასძვრება და მეშვიდე ოთახს და მის მდგმურს ჰსუნავს. ჯალილა ნური-ბაზარში კონტრაბანდელებს ეჩურჩულება. კვაჭი კი დიდხანს ელოდება საბოლოო პასუხს და ნადირივით შფოთავს, დარბის და ზრუნვის ოფლში იწურება.

ბოლოს ბესომ ათიოდე გასაღები მოიტანა. ჯალილაც დაბრუნდა და სთქვა:

- ალა, ყოლაფერი გავაკეთე, შეიზლება ღამე სავიდეო.

სადილის დრო რომ მოვიდა ბესომ სთქვა:

- დროა, კვაჭი. ის მდგმური სადილად წავიდა.

ჯალილა კიბესთან დადგა. ბესომ ადვილად გააღო მეშვიდე ნომერი. კვაჭი ფიჩხს ეცა. ნაცარი გაქეჯა და წამოიძახა:

- ვიპოვე, ბესო, ვიპოვე!

ხუთი წუთის შემდეგ სამივენი სასტუმროდან გამოვიდნენ, ხოლო ერთი საათის შემდეგ, აჭარულად გადაცმულნი ბათომიდან გავიდნენ.

კვაჭის წინ ნამდვილი აჭარელი მიუძღოდა - ჩუმი, მარდი და თვალმჭრელი. ოთხივეს მხრებზე თითო ჯოხი გაედო, ხოლო იმ ჯოხზე პატარა ბოხჩები ჰქონდათ ჩამოკიდებული.

სტეპანოვის ფორტს მარჯვნივ მოუარეს, ბუჩქნარი გადასჭრეს, ჭოროხის ხიდზე გადავიდნენ და მარცხნივ აუხვიეს. კარგახანს იარეს უხმოდ და ქურდულად. ბოლოს სოფელ სიმონეთს მიადგნენ, ერთ პატარა ოდაში შეიპარნენ და დასხდნენ.

აჭარელი გაჰქრა. მზე მიიწურა. კარგად რომ დაღამდა, აჭარელი ქოხში შემოიპარა და სთქვა:

- წავიდეო, ბატონო.

მგელივით მიძუნძულებს ფეხმარდი და თვალმჭრელი აჭარელი. უკან კვაჭი, ბესო და ჯალილა მისდევენ. სასიმიინდე ალაგები ბუჩქნარად გადაიქცა, ბუჩქნარი - დაბურულ ტყედ, გზა ჯერ დაბილიკდა, მერმე ის ბილიკიც დაიკარგა. აღმართი თანდათან მატულობდა. დაბურულ ტყეში მთვარე აღარ მოსჩანდა. სიბნელეში ერთმანეთის ჩრდილებს ბორძიკით მისდევდნენ.

შუალამემ მოატანა, ქედი გადალახეს და ტყის ნაპირზე გავიდნენ.

- აქ მომიცადეთ, ძამია. - სთქვა აჭარელმა და ბუჩქებში მიიმალა.

ერთი საათის შემდეგ ისევ დაბრუნდა და ერთიც თან მოიყოლა. ისევ გზას გაუდგნენ.

ისევ მიდიოდნენ, ბორძიკობდნენ და ოფლში იწურებოდნენ. ბოლოს, შეისვენეს და შემდეგ კლდიანსა და ბუჩქიან მთას შეუდგნენ. ფრთხილად და ფეხაკრეფით მიდიოდნენ. მეორე აჭარელი ხშირად განზე გადიოდა, იქაურობას ათვალეიერებდა.

ყურს უგდებდა, მერმე ბრუნდებოდა და სიფრთხილეს უმატებდა. ერთ ალაგას ყველანი დაწვნენ და ერთი საათი ფოფხვით და ტაატით იარეს. ბოლოს ერთ მინდორზე რომ გავიდნენ, აჭარელი მობრუნდა.

- ძამია, ჩონ ოსმალების მიწაზე ვართ, ურუსის მიცა გათავდა.

ლტოლვილნი სიხარულით ახმაურდნენ. ერთმანეთს მიულოცეს. შიში აღარა ჰქონდათ, ამიტომ ხალვათად მიდიოდნენ.

ერთგან შუქი გამოჩნდა. ამ შუქზე წავიდნენ და პაწაწა ყავახანაში შევიდნენ. ერთი აჭარელი წყვდიადში მიიძალა. რიჟრაჟზე კვლავ დაბრუნდა და ორი ლაზი მოიყვანა. აჭარელებმა ლტოლვილნი ლაზებს ჩააბარეს, ფული მიიღეს. ყველას მშვიდობიანი მგზავრობა უსურვეს, კონტრაბანდა აიკიდეს და წავიდნენ.

მაღე ყავახანაში ახალმა ხალხმა შემოჰყო თავი. ერთი ჩაუმი იყო, დანარჩენები ასკერები იყვნენ. ჩაუშმა მგზავრები დაათვალიერა და ჯალილას ოსმალურად გამოელაპარაკა. ვინ არიან? საიდან მოდიან? აქვთ თუ არა პასპორტები და ოსმალეთში შემოსვლის ნებართვა? ჩაუში ხშირად ახსენებდა „ბალშევიკს“.

- გელ, გედაჰ! - წამომყევით!

ყველანი გავიდნენ. უკვე გათენდა. ერთ სახლთან ორ საათს ისხდნენ და იცდიდნენ. გვერდით თოფიანი ასკერი ედგათ. ბოლოს სამივეს დაუძახეს. - პარლე ვუ ფრანსე, მესიე? - ჰკითხა კვაჭმა ახოვან აფიცერს.

- ნონ, ნონ, ბილმერამ. - არა, არ ვიცი - უპასუხა აფიცერმა და ჯალილას გრძელი ბაასი გაუბა ოსმალურად. მერმე აფიცერმა ჩაუშს რაღაც უთხრა. ჩაუშმა სამივენი თავით ფეხებამდე გასჩხრიკა და ნაპოვნი განძეულობა და საფულეები მაგიდაზე დააწყო, თვითონ კი განზე გადგა და თვალები ააელვა.

აფიცერი ილიმებოდა. ფულს სთვლიდა და თვალ-მარგალიტს თვალებით სჭამდა. ჯალილა სთარგმნიდა:

- ალი ბეი ბრზანებს, რომ კნიაზები ზალიან მდიდარი კასები არიანო.

კვაჭმა იცოდა, რომ ბეი უდასტუროდაც ინებებდა, რასაც მოიწონებდა, ამიტომ ჩათრევას ჩაყოლა ამჯობინა.

- მოახსენე ალი ბეის, რომ აირჩიოს და ინებოს.

ალი ბეიმ ჯერ ერთი ნივთი აირჩია.

- ალი ბეი ძალიან მადლობელია.

- მოახსენე ალი ბეის, რომ მისი მადლობა ათჯერ სჯობია მაგ საჩუქარს გადასცა კვაჭმა.

ალი ბეიმ მეორე და მესამე განძიც გადაარჩია.

- ალი ბეი ბრზანებს, თქონ ბოლშევიკები ხომ არ ბრზანდებითო.

- მოახსენე ალი ბეის, ჯალილ, რომ ბოლშევიკებმა ჩვენი თავი ასი ათას ლირად დააფასეს თქო.

ჯალილამ მოახსენა. ალი ბეიმ ორი დიდი მარგალიტი კიდევ მიიცურა.

- ალი ბეი ბრზანებს, რომ ჩონ დღეს ალი ბეის სტუმრები ვართო.

- მოახსენე ალი ბეის, ჯალილ, რომ ღირსეულ მადლობას მხოლოდ ალაჰი გადაუხდის.

- ალი ბეი ბრზანებს, სოტა ფული მასესხეო.

- ინებოს, ჯალილ, - ბრაზით ხრიალებს კვაჭი, - მაგრამ ისიც მოახსენე, რომ სამივენი სტამბოლში მივდივართ და, თუ გზის ფული არ გვეყო, ალი ბეიმ ისეთი ვინმე გაგვაცნოს, რომ იმისგან ვისესხოთ.

ჯალილამ გადაუთარგმნა. ალი ბეიმ გაიცინა და კვაჭს ასეთი პასუხი შემოუთვალა.

- ალი ბეი ბრზანებს, რომ ალი ბეი ასეთ კაცს ისნობს.

- ვინ არის ასეთი კაცი, კალილ?

- ალი ბეი.

კვაჭმა ჩამოხრჩობილის სიცილით გაიცინა.

- ჯალილ, მოახსენე ალი ბეის, რომ მე სარგებლით დავუბრუნებ ფულს, მაგრამ თუ ალი ბეი სტამბოლში ჩამოვა და ჩემს ყონალობას იკადრებს, ერთ არაბულ ცხენს და

ამბავი ძველის განახლებისა

გემი ბოსფორს მიუახლოვდა. სამივენი ბაქანზე იდგნენ. კვაჭს გვერდით ერთი ამერიკელი ედგა. ვინმე ვატსონი, რომელსაც კვაჭმა იმ ღამეს ბრიჯში თამაშში სამი ათასი დოლარი მოუგო.

- აქაურობა ფეხით მაქვს დავლილი. მე ისიც კი ვიცი, რომ აგერ იმ ციხეს, მარცხნივ რომ მოსჩანს, ქართული სახელი ჰქვია: კარიბჭე.

- კარიბჭე? - წამოიძახა კვაჭმა - მართლა ქართული სახელია, მაგრამ საიდან, როგორ?

- ბიზანტიელების დროს ქართველებს მანდ მონასტერი აუშენებიათ და კარიბჭე დაურქმევიათ. მერმე ციხედ გადაუკეთებიათ.

გემმა ბოსფორის სრუტეში შეუხვია. ვატსონი მაღიმალ თითხამ მარცხნივ იშვერდა, ხან მარჯვნივ და განუწყვეტლივ ლაპარაკობდა.

- აგერ რუმელის კანდელი... აი ანადოლის კანდელი... აგერ, მარჯვნივ ბეიუქ-დერე მოსჩანს... მარცხნივ ანადოლი გისარი გამოჩნდა.

კვაჭს მთელი ქვეყანა დავლილი ჰქონდა. ამიტომ ოსმალეთში გასაკვირალს ვერაფერს მოელოდა, მაგრამ ბოსფორის მშვენივრამ კვაჭიც და ბესოც გაიტაცა.

- რა მშვენიერია!.. რა ლამაზია!.. რა უცხო სანახაობაა! - წამდაუწუმ იძახოდნენ ორივენი.

- აგერ რუმელი გისარი! - განაგრძობდა ამერიკელი. - ორთაკიოი... ვანიკიოი.

გემი კონსტანტინოპოლს მიუახლოვდა.

- აი, ჩირიგანას სასახლე... აგერ, დოღმა-ბაღჩეს სასახლეც. ეს გერმანელების საელჩოა... მეჩეთი მაჰმუდიე... თოფხანე... გალათა!!!

გემი ნავთსაყუდელს მიადგა. ყველანი პერუს უბანში გავიდნენ და საუკეთესო ევროპულ სასტუმროში დაბინავდნენ.

კვაჭმა ახალი ცხოვრება დაიწყო, მაგრამ ის ცხოვრება ისევ წინანდელს ჰგავდა. იმ წინანდელს, როდესაც არც თებერვალი იყო, არც ოქტომბერი და არც „წითელი ჯოჯოხეთი“.

სამი ოთახი საუცხოო სასტუმროში, ათიოდე ხელი ტანისამოსი, კარგი სმა-ჭამა,

სეირნობა, ყავახანები, უხეში გასართობი და... ქალები, ქალები და ქალები:

ებრაელები, ბერძნები, სომხები, ოსმალები, არაბები, სირიელები და საერთოდ

ყოველისა აღმოსავლეთისა კუთხისა მზეთუნახავნი. დასავლელებს კვაჭი დიდი

ხანია იცნობს. მან დიდი ხანია იგემა მათი გემო, ფერი სიყვარულის იერი და ასნაირი

სამაკინტლო ხერხი. მას ეხლა აღმოსავლელი მოსწონს: დიდთვალეზიანი, მუქნი,

დაბინდულნი და დასიცხულნი; ანგორის კატასავით ლბილნი, სამხრელი გველივით

მოქნილნი, ზოგჯერ არაბული ცხენივით ფიცხნი, ზოგჯერ კი მამლარი ვეფხვივით

ზანტი; მათი თვალები ბნელი ზღვაა, სადაც სთრთის მარის ვარსკვლავი, მათი კანი

ძველ სპილოს ძვალსა ჰგავს, ხოლო ტუჩები - ოდნავ გაჩეხილ ბროწეულს. თვითონ

კვაჭიც წინანდელ კვიცს აღარა ჰგავს, იგი ხანში შესული ულაყია, - დინჯი, ნაცადი და

გამოქნილი. ეხლა ესმის კვაჭის ისაკა იდელოსონის დარიგება, რომელიც მან მიიღო

ბულონის ბაღში ათი წლის წინათ. რა სთქვა მაშინ გაქნილმა იდელოსონმა?

ახალგაზრდა ქალი ჯერ სიყვარულის ხელოვნებაში ჯერ მოუნათლავია, გაუხედნავი,

უფესვო მცენარეა, ხანში შესული დედაკაცი კი ფესვიანი მუხაა. ქალი სთესავს,

დედაკაცი კი იმკის; ერთი თვითონ სწავლობს, მეორე კი ასწავლის; ერთი მორცხვად

ილიმება და კისკისებს, ან ნაზად იცრემლება, ხოლო მეორე ხარხარებს, ჰდმუის,

ჰემუის, ზღავის; ქალის ალერსი ნიავია, დედაკაცისა კი გრიგალია; ქალის ვნება აღია,

დედაკაცისა კი ნაკვერცხალი; ქარაფშუატა ქალებს ვარდის და იის სუნი ასდით, დადუღებულ დედაკაცებს კი მწნილისა და როკფორის ყველისა.

ესმის ეხლა კვაჭს ისაკას გემოვნება. ესმის და ყველგან დაძვრება. ჰსუნავს და ეძებს. ეძებს და უხვად პოულობს.

მაგრამ - ღმერთმა დასწყევლოს ფულის მომგონი! - ლირები და დოლარები წყალივით ილევს. კვაჭმა რამდენჯერმე კიდეც ააგლიჯა თხელი ტყავი ამერიკულ ვატსონს და ორიოდე ევროპელ ბედოვლათს, მაგრამ - კვაჭს ბედი აღარ სწყალობს! - სტამბოლში ევროპელი ბედოვლათები ან დაილივნენ, ან კვაჭივით გაემშაკდნენ.

ოსმალები კვაჭს ახლოსაც არ იკარებენ, ხოლო, იქაური სომხები, ბერძნები, ურიები და ლევანტელები თვითონვე ნადირობენ კვაჭის თხელ ჯიბეზე. რა ხალხია, ღმერთო ჩემო, ეს ბერძნები, სომხები, ურიები და ლევანტელები! კვაჭი თითქოს ხელი გულზე ჰყავთ. სანამ პირს დააღებს სამტრედიელი, ამ გაიძვერებმა უკვე იციან მისი აზრი და პასუხს წინდაწინვე აძლევენ. კვაჭს ხაფანგი ჯერ არც კი ამოუღია, ისინი კი მას ყოველ მხრიდან ხუთიოდე უარეს ხაფანგს უგებენ. კვაჭი ჯერ ბადეს ჰქსოვს, თვითონ კი უკვე ხუთიოდე ქსელშია გაბმული.

კვაჭის ტვინი მათთვის გახსნილი წიგნია, რომელსაც სხაპასხუპით კითხულობენ. მისი ხრიკები გამხმარი ჩხირებია, რომელსაც ორის თითით ამსხვრევენ, ხოლო მისი ჯადო დამპალი ლეჩაქია, რომელიც თავისთავად იფხრიწება.

არა, აქ არც ერთი საქმის „გაიმასქნება“ არ შეიძლება. ამ დაწყევლილ ქალაქში ცხოვრება შეუძლებელია! ისევ პარიზისკენ, ლონდონისკენ, რომისკენ! მაგრამ... ევროპაში კვაჭს არ უშვებენ, ვიზას არ აძლევენ. ალბეთ იცნობენ კვაჭანტირაძეს, ალბათ მისი მტრები აქაც უჩხიკინებენ კვაჭს.

- მახლას! - სთქვა ბოლოს კვაჭმა და ახალ ბედს შეურიგდა.

მაგრამ უფულოდ ცხოვრება არც სტამბოლში ყოფილა შესაძლებელი, ამიტომ კვაჭმა სწორედ იმ დროს აილაგმა თავი, როდესაც მეეტლეს უკანასკნელი ლირა მიუგდო. სტამბოლი ემიგრანტების დედაქალაქია. პერაზე რუსული ოსმალურზე უფრო ხშირად ისმის. ყავახანები, რესტორნები და რამის გასართობები სავსეა რუსის კნეინებით და ნაკაცარებით.

კვაჭი ამ ალაგებს და ნაკაცარებს შეეჩვია. დადის ერთი რესტორნიდან მეორეში, ყავახანიდან ყავახანაში და რაღაცას აკეთებს, ვიღაცას დაეძებს, რაღაცას ჰქსოვს, ზოგჯერ ნამებარს პოულობს და მცირე საქმეს „აიმასქნებს“. ნარჩევ ქალს გაიცნობს, აიყოლიებს და ვატსონს ან სხვა მუშტარს ჩააბარებს. ვატსონების სუფრიდან კვაჭისთვისაც გამოდის ცოტაოდენი მწარე ნასუფრალი. ვატსონმა ერთ ექიმს გააცნო კვაჭი. ექიმმა კი კვაჭი ერთ დედაბერს ჩააბარა. იმ დედაბერმა კვაჭი კარგად გაშინჯა, გამოსცადა და ერთხელ უთხრა:

- ქალაქში ძალიან ბევრი უშვილო ქალია. ქმრები ჰყავთ, მაგრამ... გესმით?

ესმის კვაჭს, როგორ არ ესმის! კვაჭმა უნდა უშვილო ცოლ-ქმარს უნდა უშველოს. კეთილი და პატიოსანი. ფასი?

- მოვრიგდებით. ოღონდ არასოდეს არ უნდა აჰხადოთ მუშტარს ნიღაბი.

კეთილი. კვაჭი ამ პირობასაც მიიღებს. მიიღო და ასრულებს კიდევაც. პირნათლად ასრულებს და დღითი-დღე სცხოვრობს.

ერთხელ კვაჭმა ერთ პაწაწინა ეზოში შეიხედა.

- აქა სცხოვრობს მისტერ დერბლი?

- არა, მისტერ დერბლი ამ სახლში არა სცხოვრობს.

ღმერთო დიდებულო! ეს ვისი ხმა არის? ეს ვინა სდგას პაწაწინა აივანზე? ვისია ის თმა, ოქროსფერი ბულულა თმა? ვისია ის თვალები, ცისფერი, ღრმა და ჟუჟუნა თვალები? ეს ტუჩებიც, ოდნავ გაცრეცილი და მთრთოლავი? მაგრამ... მცირე ხანს უცქირეს ერთმანეთს. მერმე იმ ტუჩებზე ღიმილმა აითამაშა.

- რებეკა, შენა ხარ?

- მე ვარ, მე! ველარ მიცანი?

- ჩემო რებეკა... ჩემო რები!

კვაჭმა რამდენიმე ნახტომით გადასჭრა ეზო და რები მკერდზე მიიხუტა. ალექსილმა რებეკამ ცხარე კოცნაზე მორცხვი კოცნით უპასუხა, დაიბნა და უკან მიიხედა. პატარა კარებში მეორე დედაკაცი იდგა.

- ღმერთო დიდებულო! ელენე! შენც აქ ყოფილხარ!

და ელენეც ჩაიკრა და აბუტბუტდა:

- ორივე ერთად... ორივე ერთ დღეს, ერთ ბინაზე... ორნაირი ბედნიერება!

- შინ შემოდი. - შეიპატიჟა ელენემ.

სამივენი ოთახში შევიდნენ. ოთახი დაბალი, ბნელი და პატარა, ელენეს და რების სადგომი სიღარიბით, ნესტით და სევდით იყო შემოსილი.

კვაჭმა ორივე აათვალიერა. იაფი ჩითის კაბები ეცვათ, ისიც დაკერილ-დაკონკილი. ხელები დაჩხვლეთილი ჰქონდათ ნემსისგან და თვალები დასიებული უძილობისგან. რებეკას ლოყაზე ლაპალუპით ჩამოსდიოდა ცრემლები.

- რები, რა გატირებს? რა დაგემართა?

რები, უთხარი შენი დარდი შენს აპოლონს. უამბე შენი ცრემლის მიზეზი შენს წინანდელ მეგობარს. ნუ მოერიდები კვაჭს. მან დაივიწყა შენი უმადურობა და სისუსტე - როდესაც პავლოვის წამებას ვერ გაუმელი და ისეთი რამე სთქვი, რაც არ უნდა გეთქვა. გული მოიჯერე და შხამი მოიბანე. პავლოვმა თავისი ხვედრი მიიღო.

- ამ ერთი თვის წინათ ტფილისში დახვრიტეს.

რებეკას ეს ამბავი არ უხარიან. ელენე ოდნავ გაფითრდა. „ჰო მართლა, - აგონდება კვაჭს, პავლოვს და ელენეს ერთ დროს ერთმანეთი უყვარდათ. მას აქეთ ბარემ ოთხი წელიწადიც გავიდა“. ელენეს მაინც მოხვდა ეს ისარი. რაც უნდა იყოს, პავლოვი ლამაზი და მამაცი კაცი იყო. საწყალი!

ბოლოს, როცა გული მოიჯერეს და ერთმანეთი უგულოდ მოიკითხეს, რებეკამ და ელენემ კვაჭს თავიანთი ამბავი უამბეს.

ხუთი წლის წინათ პეტერბურგიდან ერთად წამოვიდნენ ისაკა, რებეკა, ელენე და რამდენიმე მათი ნაცნობი. მოსკოვის მახლობლად ერთ პატარა სადგურზე გაიხიზნენ.

სამივენი გამარცვეს და ულუკმაპუროდ დასტოვეს. ადესაში ხელცარიელნი ჩამოვიდნენ, ხუთ თვეს იყვნენ გზაში. მათხოვრობით და შავი მუშაობით იკვებებოდნენ. კიევში ვიტგენშტეინი შეხვდათ. ახსოვს კვაჭს ეს ვაჟბატონი, პარიზში რომ უხეირო მეტოქეობას უწევდა ბედნიერ აპოლონჩიკს?

- მახსოვს, კარგად მახსოვს. ვიტგენშტეინი ელენეს ეხმარებოდა, მაგრამ მალე დახვრიტეს.

- ვინ დახვრიტა?

ვინ იცის! მაშინ ყველანი ხვრეტდნენ ერთმანეთს.

მერმე ადესაში ჩამოვიდნენ. ისაკას და რებეკას ნათესავები გამომვლელბულნი იყვნენ. ქალაქს, რომ წითლები მოადგნენ, სამივენი კონსტანტინოპოლში გამოიქცნენ. ისაკა მოხერხებული კაცი იყო.

- როგორ თუ იყო? სად არის ისაკა? - ეხლალა იკითხა კვაჭმა.

- მოკვდა საწყალი. - სთქვა ელენემ.

რებეკა ხელმეორედ ატირდა.

ელენემ განაგრძო:

- ისაკა მოხერხებული კაცი იყო. რესტორანი გახსნა. კარგი მოგება ჰქონდა. მე და რებიც იმ რესტორანში ვმუშაობდით. ჯამაგირი გვყოფნიდა. ასე ვცხოვრობდით. ექვსი თვის წინათ ისაკა გაცივდა და მოკვდა.

- საწყალი! - წამოიძახა კვაჭმა.

- რესტორანს ვალი ჰქონდა. გავყიდეთ და ხელცარიელი დავრჩით. ეხლა საცვალს ვკერავთ და ისე ვცხოვრობთ, მაგრამ... ვაი ამ ცხოვრებას!

მერმე კვაჭმა უამბო თავის თავგადასავალი.

- ბრძოლაში დამიხოცეს ჩხუბიშვილი, ჰავლაბრიანი, ჩიკინჯილაძე, ჭიპუნტირაძე და ბეკარევი.

- საწყალი!.. საწყალი!.. - ისმოდა წამდაუწყუმ.

- ახია ბეკარევე! - წამოიძახა რებეკამ. - იმან დამაპატიმრა.

- მართლა, ტანია როგორ არის? მოიგონა ელენემ.

- შიმშილით მოკვდა. - დინჯად უპასუხა კვაჭმა.

ელენე აღელდა:

- მერმე შენ ვერაფერი უშველე?

- არაფერი არ შემატყობინა. მინდოდა მეშველნა, რაღაც გავუგზავნე, არ მიიღო.

- განუსი და მისი ცოლი?

- განუსი დახვრიტეს. იმის ცოლი კი სარეცხს რეცხავს.

კიდევ მრავალი მოიკითხეს და მოიგონეს. ზოგი თვითონ მოკვდა შიმშილით და ჯავრით, ზოგი სხვებმა დაჰხოცეს, ზოგიც სადმე ან სარეცხს რეცხავდა, ან ფეხსაცმელს სწმენდავდა, ან რესტორანებსა და ყავახანებში მსახურობდა და ათასნაირ მძიმე მუშობით იხოცებოდა.

კვაჭმა ორივენი რესტორანის დაჰპატიჟა, მაგრამ მადლობა მიიღო, რადგან არც ელენეს და არც რების სარესტორნო კაბა არ ჰქონდა. ბოლოს მაინც შეთანხმდნენ: თვითონ კვაჭი გაჰყვა ქალებს ისეთ სასადილოში, რომელიც მათს ღარიბ კაბებს შეეფერებოდა.

საღამოს ძლივს დაშორდნენ ერთმანეთს.

რა გზას დაადგეს კვაჭი? როგორ მოიქცეს? როგორ მოუაროს, ან მოუაროს თუ არა შვიდი წლის წინ თავმინებებულ საყვარლებს? მოვალეა თუ არა კვაჭი, რომ ორივენი აიკიდოს და ზიდოს? რა თქმა უნდა მოვალე არ არის. ერთ დროს სამივემ მისაღები მიიღო. მისაცემიც მისცა და მერმე თავიანთი გზით წავიდნენ.

- მაგრამ მაინც... კაცნი ვართ... ვინ იცის!

კვაჭმა მეორე დღეს ორივენი ჭუჭყიან საღამურში დაჰპატიჟა. იმ საღამურში სტუმრები უკვე გაღეშილიყვნენ. მუსიკა ჭყვიტინებდა. ფოქსტროტი, ტანგო და მუცლის ცეკვა ისე ილაჯებოდნენ და ბუქნაობდნენ, რომ ერთი იქ დამსწრე ძალღიჯ კი წითლდებოდა. მუშტარს ქალები ემსახურებოდნენ, რომელნიც გაღეშილ მუშტარს სადღაც ეზოში მიათრევდნენ და უკანვე დაგვიანებით ბრუნდებოდნენ.

დასხდნენ და მოითხოვეს. კვაჭი თავის სტუმრებს თვალს არ აშორებდა და მათ

პირისახეში სარკესავით იხედებოდა. იხედებოდა და ნათლად ხედავდა საღამურის

შთაბეჭდილებას. ნეტა ელენე და რებიც მუშაობდნენ რომელიმე რესტორანში?

როგორ იყო ის რესტორანი, სუფთა თუ ჭუჭყიანი? გახდილი თუ ჩაცმული? ქალებით

თუ უქალოდ? შეჩვეულნი არიან თუ ხამნი? ნაცადნი თუ უცდელნი? კვაჭმა უმაღვე

ამოიკითხა პასუხი მათს პირსახეზე: მათ ოდნავ ეხამუშათ ამ საღამურის იერი.

კეთილი და პატიოსანი. მამ თითქმის გახედნილი ყოფილან.

- ეს ქალები დიდ ფულს შოულობენ. - ამბობს კვაჭი.
- მანამდე შოულობენ, სანამ არ დაბერდებიან. - პასუხს აძლევს რები.
- შოულობენ, მაგრამ ვაი ამ შოვნას! - უმატებს ელენე.
- რა თქმა უნდა, ამ ჭუჭყიან ხალხთან საქმის დაჭერა ადვილი არ არის, - აგრძელებს კვაჭი. - მაგრამ სხვა ადგილებიც მოიძებნება. იქ ბინაც მშვენიერია, ხალხიც სუფთა და ზრდილობიანი. მიირთვი, ელენე, ნამდვილი შარტრეზია. იქაური ქალები კნეინებივით სცხოვრობენ. ბოლოც კარგი აქვთ: თითქმის ყველანი საბედოს პოულობენ და თხოვდებიან.

რები ამოიოხრა... ელენემ იდუმალი ღიმილით გაიღიმა. კვაჭმა კი განაგრძო:

- ბოლოს და ბოლოს, მართალი რომ ვთქვათ, ეს ქალები არც ისე უბედურნი არიან, როგორც რომანისტები ჰბერავენ. რები, რატომ არ სვამ? დალიე. ადამიანი ყოველივეს ეჩვევა. ეს არის მისი მთავარი იარაღი და ბედნიერება. ამ ქალებს ნაჭარბევად აქვთ ისეთი რამე, რასაც მილიონი ხალხი ნატრულობს: ხორცის სიტკბოება და სიამე, ესეც ანგარიშში უნდა ჩავაგდოთ. ამათ არც კი იციან შრომის წამება, რომელსაც მთელი კაცობრიობა გაურბის. ყველაფერი მუქთად მოსდით: მშვენიერი ბინაც, უხვი ჭამა-სმაც და საუცხოვო ტანსაცმელიც. თუ ასეთმა ქალმა ჭკუა მოიხმარა, ცოტაოდენი მოითმინა და ყალბი თავმოყვარეობა დროებით მაინც გადასდო განზე, ის ადვილად განვლის თავის გზას და ბედნიერად დაბერდება. რები, დალიე! ელენე, ნუ ჩამოგვრჩი.

- მაგისტვის, ჯერ ერთი, საჭიროა სილამაზე, - სთქვა რებიმ და ერთხელ კიდევ ამოიოხრა.

- რა თქმა უნდა! - უმაღვე დაეთანხმა კვაჭი.

- მერე - ახალგაზრდობა.

- ეგ კი მართალი არ არის. ან რა არის ახალგაზრდობა? ზოგი ორმოცი წლის ქალი ოცდახუთის წლისაზე ახალგაზრდაა.

- მართალია. - ამოიოხრა ელენემაც.

- გარდა ამისა, დამიჯერეთ, რომ გამოცდილ ხალხის თვალში ოდნავ ხნიერი დედაკაცი უფრო ფასიანია, ვიდრე გასათხოვარი ქარაფშუტა.

- ეგეც მართალია. - დაუდასტურეს რებიმ და ელენემ.

- ისიც უნდა მოგახსენოთ, რომ კარგ სახლში, კარგ ოჯახში იშვიათად და ზრდილობას უფრო აფასებენ ვიდრე სილამაზეს და ახალგაზრდობას. ელენე, ჭიქა დასცალე, რები, ნუ ჩამოგვრჩი.

რები და ელენე უკვე იწვოდნენ ლიკიორით. ქალ-ვაჟნი ირგვლივ ისე თამამად და ურცხვად ალერსობდნენ, რომ მათი ვნებიანობით ჭურჭელი და ავეჯიც კი გაიჟღინთა და გაიტენა.

„ორივენი მზად არიან, ორივენი მომწიფებულან.“ - უხაროდა გულში კვაჭს და სასმელ-საჭმელს უმატებდა. - გარსონ! შამპანური, კიბო და ხილი. მერმე ყავაც მოაყოლე.“

როცა სამივენი ამ ნესტიან ოთახში დაბრუნდნენ უკვე ცისკარმა მოატანა, კვაჭმა თავი მოიმთვრაღა.

კვაჭი ველარ წავა აქედან. ძალა აღარ აქვს. აქ დაიძინებს. ერთმანეთს მიაკარით ორივე ტახტი. აი ესე. რას იცინით?! რა არის სასაცილო?! ერთ დროს ორივენი სწყალობდით კვაჭს. ეს ამბავი მაშინვე იცოდით. ვითომ რა დაშავდება, რომ წარსული სიტკბოება სამივემ ერთად გავიხსენოთ? გრცხვენიათ? ერთმანეთს ერიდებით? აქამდე თავიდან ვერ მოიშორეთ ეგ „მემჩანური“ ზნეობა?! აქამდე ვერ ჩამოირეცხეთ ბურჟუაზიული ჩვეულებანი?! გეძნელებათ? კეთილი და პატიოსანი. კვაჭი ლოგინში ჩაწვება და დაიძინებს. თქვენ კი ზეზე დაიძინეთ, ან სულაც ნუ დაიძინებთ. ახა-ხა! მეტი გზა არ

არის? მაშ თქვენც გაიხადეთ... აი, აგრე... ელენე, სანთელს ნუ აქრობ! ხომ იცი კვაჭის ჩვეულება, დაგავიწყდა, განა! აბა, მობრძანდით... ღმერთმა აკურთხოს სამეული!
იმ ღამეს კვაჭმა ვაჭარით გაშინჯა ორივე ქალი. მეტისმეტად ხომ არ დასრულდა ელენე? ხომ არ გახდა რები? კანი ხომ არ დაუჭკნათ? მოქნილება ხომ არ დააკლდათ? ხომ არ დამძიმდნენ? ხომ არ განელდნენ?
ოდნავ დამძიმდნენ, ხოლო სხვაფრივ ყოველივე რიგზე აღმოჩნდა. მაშ, კარგი, კეთილი და პატიოსანი.

ამბავი ძველი სიყვარულის განადგებისა, კვაჭის დაოჯახებისა და ამბავთა დასრულებისა.

კვაჭმა ჯიბეები მოიფხიკა და ორივე ძველი საყვარელი მდიდრულად შემოსა. შემოსა და ერთ ღამეს ხელმეორედ მიიყვანა იმ „სახლში“, რომლის მშენება და დიდება წინა ღამითვე აჩვენა. ბესო და ჯალილაც თან წაიყვანა.

დიდი და სუფთა „სახლი“ გაჩაღებულა. მარმარილოს კიბე ხალიჩებით ქანდაკებით და ტროპიკული მცენარეულობით არის მორთული. ტიტველი ქალებით ნახატი და მძიმე ფარდებით დაბურული გრძელი დარბაზი ქალებით და სტუმრებით არის გავსილი.

დარბაზის ბოლოში წითელი ოთახი მოსჩანს. იმ ოთახში ოსმალური ტახტი სდგას. იმ ტახტზე ფეხ-მოკეცილი დედაკაცი ზის - ისე დინჯად და მშვიდად ზის, როგორც ღვთისსწორი ბუდა. კვაჭმა ორივე ქალი იმ ოთახში შეიყვანა. - ლიზა-ხანუმ, გთხოვთ ჩემი დები გაიცნოთ.

თვითონ ლიზა-ხანუმის ხელს დასწვდა და მოწიწებით ემთხვია.

ლიზა-ხანუმი მეტად სქელი და ჩატიკნული ორმოცდა-ათი წლის დედაკაცია. შავად შეღებილ ბულულა თმაში ბრილიანტის მძივები აქვს გახლართული. ფაფუკ ყელზე მოთვალული მანიაკი აქვს შემოხვეული. იმ მანიაკს ორ სართულიანი დაბაბი დასწოლია. გოლიათურ შიშველ მკერდსაც, განიერ მაჯებსაც და შუშა-კიტრისოდენა თითებსაც უხვად აყრია ლალი, ფირუზი, ზურმუხტი და ამეთვისტონი.

ლიზა-ხანუმმა მუშტრის თვალთ გაშინჯა ორივე ქალი. - ისე გაშინჯა, როგორც დალალი შინჯავს გასაყიდ ცხენებს. ბოლოს ძლივ ამოიღო ბოხი და გაბზარული ხმა. - ჩემო დაო, - უთხრა ჯერ ელენეს, - შენი თვალები გიშერზე უფრო შავია. შიგ ვარსკვლავის ანარეკლი მოსჩანს. შენს ტუჩებზე გაუმაძღარ ჟინს ვხედავ. შენი მკერდიც ჯერ არ დამჰკნარა. ღმერთს შენთვის არც ხორცი დაუშურნია. თავით ფეხებამდე ზრდილობა და კეთილშობილება გეტყობა, დაბრძანდით.

მერმე რებეკას მიუბრუნდა:

- შენი თმა ნამდვილი ოქროა. შენი თვალები ცისკარს მაგონებს. მაგ ცაზე ორი მარგალიტი ბრწყინავს. ტუჩები სისხლიან იარას მიგიგავს. ჯეირანივით მოქნილი და სხარტი ტანი გაქვს. მაღალი და წვრილი ბარდაყები ჩვენს დროში იშვიათია. ფეხებსა და ხელებზე გეტყობა, რომ შენს მარღვებში ცხარე სისხლი შჩქეფს. თქვენც დაბრძანდით, თავადო, - მიუბრუნდა კვაჭს, - თუ ჩემს გვერდით იკადრებთ, ამ ტახტზე ჩამოჯექით.

დინჯად აიღო ვერცხლის ზარი, დინჯად დააწკარუნა და უმაღვე გაჩენილ არაბს დინჯად უთხრა:

- ჰუსეინ, ოთხი ყავა და შიპრი.

ისხდნენ, სვამდნენ და ტკბილად ბაასობდნენ.

- მე ქრისტიანი ვარ, - ღიმილით ამბობდა ლიზა-ხანუმი. ჩემს ბერძნულ სისხლში უცხოთა სისხლის ერთი წვეთიც არ ურევია. ჩემი ქალები - ოცდარვა ქალი მყავს - ჩემზე ლოცულობენ და დედას მეძახიან. ამ სახლიდან ჯერ ერთი საჩივარიც არ გასულა. ყველა სჯულის ქალი მყავს, მაგრამ ყველა თავისებურად ლოცულობს. მე ამ საქმეში არ ვერევი. ჩემი ქალების საჩუქრებით ერთი ოთახი გაივსო. ათასმა დამანება თავი და ათასი გათხოვდა, მაგრამ ლიზა-ხანუმს მაინც ვერ ივიწყებენ. დღეში ორმოციოდე წერილი მომდის. ამ ოჯახში ჭამა-სმა თავსაყრელი აქვთ, ტანსაცმელი -

უთვალავი, გასართობი - გაუთავებელი. ექიმი, ვექილი და მოსამსახურეც უფასოა. მეტი რა უნდათ? არაფერი. სხედან და საბედოს ელიან. ბოლოს უეჭველად პოულობენ, თხოვდებიან, შვილებს აჩენენ და ბედნიერად ცხოვრობენ. ასეთია ლიზა-ხანუმის ოჯახი.

ასე ტკბილად გალობდა ლიზა-ხანუმი, რომელმაც ათასი ქალი გაათხოვა და ათასი ბედნიერი ოჯახი ააშენა. გალობდა, სვამდა და სტუმრებსაც ასმევდა. ბოლოს სთქვა: - ჩემო გიშერო! ჩემო ოქრო! მიბრძანდით და ისიამოვნეთ, დღეს ჩემი სტუმრები ბრძანდებით, ხვალ კიდევ ვიკურკუროთ.

კვაჭმა რები და ელენე დარბაზში გაიყვანა, ბესოს ჩააბარა და ისევ ლიზა-ხანუმს მიუჯდა. ისე ახლოს მიუჯდა, რომ ერთმანეთის სუნთქვაც კი ესმოდათ. მიუჯდა და ჰკითხა:

- რას იტყვი ლიზა-ხანუმ?

ლიზა-ხანუმი დიდხანს სდუმდა. მერმე პასუხი ძლივს აღირსა:

- თვალგიშერა სქელია, ოქროსთმიანი ხნიერია.

- ლიზა-ხანუმ, - ჩასჩურჩულა კვაჭმა, - შენ ოქროსთმიანზე თხუთმეტი წლით უფრო ხნიერი ხარ, ხოლო თვალგიშერა შენ რომ შეგადარო გამხდარი ბავშვია, მაგრამ, ვფიცავ ჩემს მზეს და ღმერთს, რომ შენ ყველა ქალებს მირჩევნიხარ.

და განიერ გავაზე მკლავი მოუცაცუნა. ლიზა-ხანუმმა კვაჭს თვალებში შეჰხედა, ბებრულად გაუღიმა სქელი სალოკი თითი ოდნავ აჰკრა ნიკაპზე და უთხრა:

- ეფენდი, ნუ დამცინი.

- მე რომ შენს საწოლში ვიყო, უმაღვე დაგიმტკიცებდი, რომ თავადი კვაჭანტირაძე ლიზა-ხანუმს დაცინვას არ აკადრებს.

- როდის დამიმტკიცებ?

- თუნდ ეხლავ.

ლიზა-ხანუმი წამოდგა და ბატის ნაბიჯით წავიდა კარებისკენ, ხოლო არაბული ცხენი იმ ბატს ნელი ნაბიჯით გაჰყვა.

„დამტკიცების“ შემდეგ ორივენი დაბრუნდნენ და თავთავიანთ ალაგებზე დასხდნენ.

კვაჭს ჯიბეში ახალი დასტა ფული ედო, ხოლო ცერზე ახალი უზარმაზარი ბეჭედი ჰქონდა წამოცმული. ეს იყო ორი ქალის და „დამტკიცების“ სასყიდელი.

ლიზა-ხანუმმა კვლავ ბუდასავით მოიკეცა და ზეთიანი თვალები დარბაზს მიაპყრო.

მერმე სთქვა:

- აპოლონ, შენი ურუსის ქალები კარგი გამოდგა. ვერიჩკა ძალიან მხიარულია, შეხედე, როგორ ცქმუტავს, არც კატინკა ჩამოუვარდება. მუშტარს ბლომად ახარჯვინებს.

- ნადინკა როგორი გამოდგა ლიზა-ხანუმ?

- მაგისტანა ცეკვა იშვიათად მინახავს. კარგი ხელი გქონია. ეხლა წადი, თორემ შენი მეგობრები აქეთ იხედებიან. ორივენი ხვალვე ჩემთან გადმოასახლე. აგერ იმ სახლში პირდაპირ რომ სდგას. ჯერ იქ იცხოვრონ, ნელ-ნელა შემეჩვევიან, მერმე ამ სახლში გადმოვლენ. დანარჩენი მე ვიცი. მშვიდობით ჩემო ლომო, წასვლა რომ დააპიროთ ერთხელ კიდევ შემოიხედეთ ჩემს ოთახში. ხვალ კი უფრო ადრე მოდი.

ასე გაანაღდა იმ ღამეს კვაჭმა ორი დაობებული სიყვარული და ასე შეიძინა ახალი მეგობარი ლიზა-ხანუმი, ისიც დაობებული და ჟანგიანი, მაგრამ მსუქანი და მომავლიანი.

გავიდა ხანი. კვაჭი ლიზა-ხანუმის ოჯახის წევრი გახდა. მისი „დები“ - რები, ელენე და ხუთიოდე სხვებიც - ლიზა-ხანუმის შვილებად გადაიქცნენ. კვაჭი ყოველ ღამეს ამტკიცებდა, რომ ხნიერისა და დაგეშილი დედაკაცის ღმუილი და ხარხარი

ახალგაზრდა ქარაქუცას წკმუტუნსა და კისკისს სჯობდა, ხოლო ლიზა-ხანუმის სუნი - როკფორის ყველის სუნი - ვარდის და იის სურნელსაც კი აქარწყლებდა.

კვაჭი და ლიზა-ხანუმი ოსმალურ ტახტზე სხდებოდნენ, ყავას, ლიკიორს და ტკბილეულობას მიირთმევდნენ, ეგვიპტურ თამბაქოს აბოლებდნენ, ტკბილად მუსაიფობდნენ და ამბუვნებულ დარბაზისკენ იხედებოდნენ.

ერთხელ ლიზა-ხანუმმა უთხრა კვაჭს:

- ჩემო აპოლონ, დროა ჩვენი საქმე გამოვარკვიოთ. ყური მათხოვე და დაფიქრდი. მე ორი დიდი სახლი მაქვს, მესამე ახლად ნაყიდი აგარაკია კადიკიოში. გარდა ამისა, პაპანდოპულოს ფირმის ნახევარიც მე მეკუთვნის. დანარჩენი შენც იცი:

მდიდრულად მოწყობილი ბინა, ეტლი, მრავალი სამკაული და ორას ათასამდე ნაღდი ფული. ჩემი წლიური შემოსავალი სამოც ათასზე მეტია. ჩემი ქმარი შარშან გარდაიცვალა, - ეს შენც იცი. უშვილო ვარ. - ესეც იცი. ნათესავები ჩემს სიკვდილს ელიან, - ესეც გაიმბე, მაგრამ მე არც სიკვდილს ვაპირებ არც ჩემს საქმეზე ხელის აღებას. მე მიყვარს შრომა და ეს საქმე, რომელსაც შევეჩვიე. მაგრამ უმამაკაცო საქმე, ისიც ამისთანა, სამფეხა ცხენს ჰგავს. ასეთი საქმე ცოცვით ივლის, მაგრამ ვერ გაიქცევა. გარდა ამისა, მე გლოვის ვადა გამითავდა. მარტობას შეჩვეული არა ვარ. შენც ხედავ, რომ მამაკაცები - ახალგაზრდებიც და მდიდრებიც ბუზებივით მეხვევიან და ჩემგან პასუხს ელიან.

ორივენი დიდხანს სდუმდნენ და აბოლებდნენ.

- მიმიხვდი? - ჰკითხა ბოლოს ლიზა-ხანუმმა.

- ლიზა-ხანუმ, - უპასუხა კვაჭმა, - სირცხვილით ვიწვი, იმის გამო, რომ შენ დამასწარი. ხვალ მე თვითონვე ვაპირებდი ამ საქმეზე ლაპარაკს, მაგრამ რაკი დამასწარი, სხვა გზა აღარ არის, დღესვე უნდა გავათავოთ. ლიზა-ხანუმ, ჩემი ვინაობა და თავგადასავალი უკვე გაიმბე. მე თავადიშვილი ვარ, ეს ერთი. ოცდაჩვიდმეტი წლის ახალგაზრდა, ეს მეორე. ორი უნივერსიტეტი მაქვს გათავებული, ეს მესამე. რადგან პრინცის სასახლეში ვარ გაზრდილი, ამიტომ თან დამყვა ჩემი გემოვნება და ჩვეულებანი, ესეც ოთხი. რაც მქონდა წითლებმა წამართვეს, მაგრამ მე მაინც ფულს ვშოულობ და ჩემებურად ვხარჯავ, ესეც ხუთი.

კვლავ იყურეს და გააბოლეს. ბოლოს კვაჭმა ჰკითხა:

- ლიზა-ხანუმ პასუხს მიმიხვდი?

- მიგიხვდი, ჩემო აპოლონ. მამაკაცს ჯიბის ფული სჭირდება. ჩემი უკანასკნელი ქმარი თვეში ორას ლირას ხარჯავდა.

- ლიზა-ხანუმ, - ჩამოართვა სიტყვა კვაჭმა, - შენი ქმარი თავადი არ იყო, ის შენზე ხნიერიც იყო და გაუნათლებელიც, ამიტომ...

- ამიტომ შენ ათასი ლირა უნდა იმყოფინო.

- ლიზა-ხანუმ, მე სამი ათასს ვხარჯავ. - ათასხუთასი გეყოფა.

- ლიზა-ხანუმ!

- გავათავოთ. ორი ათასი ლირა თავსაყრელი გექნება, გარდა ამისა, შენს მეგობრებს სამსახურში მივიღებ და ეტლის მაგივრად ავტომობილს გიყიდი. ორი საჯდომი ცხენიც შენი ფეშქაში იყოს. გავათავოთ, ხელი მომეცი.

ერთმანეთს ხელი მისცეს, ჩაეხუტნენ და ერთხელ კიდევ „დაამტკიდეს“ სამუდამო მეგობრობა და კავშირი.

* * *

კნეინა ლიზა-ხანუმ კვაჭანტირადის „სახლში“ ყოველივე თავის რიგით და წესით მიდის.

კარგად რომ დაღამდება, ლიზა-ხანუმის ოცდაათი ქალიშვილი შიშველ-ტიტვლად მოირთობა და დიდ დარბაზში გამოიფინება. სტუმრებიც ნელ-ნელა იკრიბებიან. ბოლოს კნენა ლიზა-ხანუმიც ბატივით გამოგოგდება, ოსმალურ ტახტზე ძეგლივით გაიყინება და თავის შვილების ბედნიერებით სტკბება.

ბესო სალაროს მისჯდომია. იარაღში ჩამჯდარი და გულხელდაკრეფილი ჯალილა კარებთან ასვეტილა.

ლიზა-ხანუმის მეუღლე და „სახლის“ მოურავი კვაჭი კვაჭანტირაძე დაკარგულ ინდოურივით დაბორიალებს. ხან თავის კნენას მოუჯდება. ხან ბესო გამოეხმაურება, ხან ჯალილას მიუგდება ორიოდ სიტყვას, ხან სტუმრებს მიესალმება და ხანაც სამზარეულოში შეიხედავს.

დაბორიალობს კვაჭი კვაჭანტირაძე და გულში იღრინება. ზოგჯერ გულის დარდს ბესოს გადაუშლის და ქვრივი დედაბერივით აწუწუნდება, ზოგჯერ კი ქურდულად კუთხეში მიიმალება, აკვნესდება და ჩუმად იცრემლება.

რა გატირებს კვაჭი კვაჭანტირაძე? რად გიკვნესის ეს ჭრელი გული? რად გებურება ეგ მჭრელი თვალები? რად გეჭმუხვნება ეგ გაშლილი და ნათელი შუბლი? რა

დაგემართა, კვაჭუნო? ჭამა-სმა - თავსაყრელი, ტანისამოსი - ყოველგვარი, ფული - გამოუღეველი, ქალები - შერჩეული, ცხენები და ავტო, მსახური და მეგობარი, ძველი და ახალი, - კიდეც რა გაკლია, კვაჭი კვაჭანტირაძე?

დახოცილი მეგობრები? დიდი ხანია მოინელე.

სილიბისტრო და პუპი? ძალიან კარგად არიან.

დიდება და სახელი? გქონდა და შენვე გაექეცი.

მშობელი ცა და დედამიწა? საბურთალო მოგელის.

მაშ რა გინდა კვაჭანტირაძე? მუდმივი ხეტიალი? მარადიული დევნა ბედისა?

უთავბოლო სირბილი და ქროლა უთავბოლო ქვეყანაში? ოქროს გალის დამტვრევა და გაფრენა? მაშ რა გინდა, რა?

შენც არ იცი.

მესმის შენი, კვაჭი კვაჭანტირაძე!

- მესმის შენი, კვაჭიკოვ!

მესმის და ვიცი.

სქოლიო

[1] რასპუტინს თხოვნა შეუსრულეს და ეს ალექსი საქართველოს ეგზარქოსად დანიშნეს. 1908წ. იგი ტფილისში მოკლეს.

[2] ივანე ვოსტორგოვია ნაგულისხმევი, რომელიც იმ დროს ერთს მეტად ჭუჭყიან საქმეში ჩაერია-ყალბი ხატი განზრახ უძველეს ხატად გაანადდა.

[3] რასპუტინი ბერმა ილიოდორმა და ეპისკოპოსმა გერმოგენმა წასწიეს წინ, შემდეგ კი მოსისხლე მტრებად გადაექცნენ. რასპუტინმა აჯობა. გერმოგენი შორეულ მონასტერში აღკვეთეს, ილიოდორმა კი მოასწრო უცხოეთში გასვლა და რასპუტინზე წიგნი გამოსცა, რომელმაც ნიკოლოზ მეფეს და დედოფალსაც დიდად გაუტეხა სახელი.

წიგნის ელექტრონული ვერსია მოამზადა
საიტმა: www.PDF.ChiatuRaINFO.GE